

ये प्रकरणादस्य एव श्रीललितविस्तारकारिणः, तैः समादा न सुविस्तारार्थं, वैसाधुस्यकारणो सूत्रं न सर्वेषां करणीयतया नैत्यबन्धनकारिणां २०९

इत्थेनं स्पष्टगताभ्यास्माभ्यामपी विषयविवेचनप्रवणा काम्यबोधविधायिनिविद्यच्छन्दोबद्धादसत्तत्वाप्राकृतमायामयकथाकसिठा ऐवं युगीनानेकाऽऽप्राह्णासमाधानसाधना चतुर्बेदात्मकारिष्यपीयं इति "अर्थदीपिका" नाम्नी निर्मिताऽपि पूर्यपादैर्विहायौक्य शोचिता लक्ष्मीमत्रैर्विबुधैः, ततो मिच्छकृदा समभ्यसनीयाऽभ्यासपट्टिष्ठानामित्यभ्यर्चनापुरस्सरमर्थयन्ते

उदन्वदन्ता खानन्दाः शेर्युर्न्यङ्कुमिरे शयने क्षुण्णपद्मद्वयस्य सूर्यपुरे.

श्रीश्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रस्य विषयानुक्रमणिका

विषयः	पत्राङ्काः	विषयः	पत्राङ्काः
अथ प्रथमः सम्यक्त्वव्याधिकारः		अधिक्रमावित्स्वरूप गाथा २	३
भाष्यकसानाधिकेऽपि स्नापनासिद्धिः		भारम्भपरिमहप्रतिक्रमणं गाथे ३-४	५
स्नानाधिके रजोहरणमुत्सवविक्रमणहृणं		इन्द्रियकृपाभाप्राशस्त्यप्रतिक्रमणं	६
प्रागीर्वाणविक्रमप्रतिक्रमणसिद्धिः		भवपादीनां प्रशस्त्यवानिरूपणं	६
पञ्चदश सिद्धमेवाः गाथा १	१	दूर्भदृष्टान्त इन्द्रियसत्त्वसंस्वरयोः	७
आचार्यादीनां स्वरूप	२	क्रोधादीनां प्रशस्त्यवाऽपि गाथा ५	८
भारकसम्बन्धस्वर्यः	३	अभियोगाः पट्	९
प्रतिक्रमणान्तर्यः	४	सम्यक्त्वस्वरूपपञ्छादि गाथा ६	९

विषयः

पञ्चाङ्कः

सम्यक्त्वे जयविजयकथा (श्लोकाः ४७२)	१
सम्यक्त्वप्राप्तिवर्जितम्	२५
पुण्यत्रयकरणं	२५
पुनः सम्यक्त्वप्राप्तौ व्यपूर्वकरणयोः करणकरणे	२५
सम्यक्त्वमेवाः तत्त्वविचार्यगुणस्वामान्वयेपयोगस-	
म्बिबिन्ता औपशमिकादीनामित्थ	२६
कारकाविरूप इन्द्रावयो निसर्गोदयस्य मेवाः	२७
सङ्गादीनां व्याख्या	२८
सङ्गायां कन्यापदान्तः	२८
आकाङ्क्षायां द्विजज्ञानं	२९
सङ्गाविधिविस्तृतापार्थक्योक्तिः	२९
धर्मकण्ठे रत्निकायांकारं	३०
विधिविस्तृतायामापादाचार्यपदान्तः	३०

विषयः

पञ्चाङ्कः

सौचम्यवस्थावर्धनपूर्व स्तुतिमिश्रवर्णोऽस्मानस्य सिद्धिः	३०
विद्वद्गुणसायां भावकमुदाया दद्यान्तः	३१
कुडिक्लिप्रशंसायां छन्दस्वभेदविद्वद्दान्तः	३१
संसर्गाद् गुणवर्णोत्पादसिद्धौ द्रुक्कथयद्विद्वद्दान्तः	३२
मिथ्यात्वस्नानानि ७९ वेदगवति	३२
कौटिलिकगुरुत्वानि मिथ्यात्वस्नानानि ५	३४
छोकोत्तरदेवगवति मिथ्यात्व स्नानानि ४	३४
इहलोककार्यमपि यद्वायागपनस्य मिथ्यात्वानुगत	३४
अनुकम्पादानसिद्धिः	३५
मिथ्यात्वस्य त्रिविधत्रिविधत्याम्यता	३५
आधियाद्विज्ञावयो मिथ्यात्वमेवाः ५	३५
अथ द्वितीयोऽनुव्रतपञ्चाकाधिकारः	
पृथम्यादीनां जीवत्वसिद्धिः गाथा ७	३६

विषयः	विषयः	पत्राङ्काः	पत्राङ्काः
प्राणवपस्स मेवाः २४३ गाथा ८	सुपाबावे मालुपाण्डसीसंवापः गाथा १२	३७	६१
हिंसापटुर्नगी गाथा ९	सत्यवावे गुणाः	३७	६२
बूळ सुद्धमा जीवा इत्यस्स व्याख्या	सुपाबादिनो धर्मस्यापि अयोग्यतायां भासुसुनोर्भाव	३८	६२
प्रमादानीं पञ्चकमष्टकं च	सुपाबादधिरौ कमलमेष्टिका २५२ गाथाः	३८	६२
सापेक्षा वचनवाच्यं गाथा १०	चतुर्विधमवर्षं स्वाम्बादिभिः, स्वाम्यवर्षे विषयं च, गाथा १३	३९	७०
वधादीनामतिवारतासिद्धिः	खेनाह्वाया अतीचायः (अचिरं मोक्षं व्याख्या) गाथा १४	४०	७१
इयावाः सर्वधर्मरहस्यत्वा	अष्टादश चौरप्रसूतयः	४०	७२
यङ्गीयहिंसाया अष्टभोदयता	अष्टचत्वारिंशत्	४१	७२
वनपाळमोज्ज्वलवृक्ष	अष्टचत्वारिंशत् अष्टचत्वनवचयोर्भाव २८७ गाथाः	४१	७२
यङ्गहिंसायां वस्त्रधर्मविप्रवृत्तान्तः	चतुर्धर्मवत्स्वरूप गाथा १५	४१	८२
इयाया अनङ्गीकारस्स फल	अपरिगृहीतगमनाया अतीचायः गाथा १६	४२	८३
इयायो इतिवक्तव्यं ५०४ व्यायोः	स्वसारसंनोपरस्वारजर्जकचोरतीचायः	४२	८४
सुपाबावत्स्वरूपं गाथा ११	परस्वारजो नेशयानो विविधु स्वरायणो च त्यागः	४०	८५

विषयः

पञ्चाङ्कः

परमतेनापि मैथुनस्य दुष्टता वपसे स्त्रीत्यागश्च
ब्रह्मप्रदे क्षीकवतीमिवर्धनं—स्त्रोक्ताः
(अर्धसत्त्वमाकृतमय) ३८७
पञ्चमालुप्रदे परिमहस्वरूपं गाये १७—१८
पान्थरस्रस्यावपिपदपुप्यवकुप्यानां बहुविधासिचतुर्वि-
श्ववित्रिद्विदशैकमेवता
परिमहपरिमाप्तासिचाराः
तृप्यायाः दुःखहेतुता
परिमहपरिमाणे घनभेदित्वात् १६६ स्तोकाः

अथ गुणव्रताधिकारः तृतीयः

सिद्धवर्तिचाराः गाथा १९
विगिरली महानन्वपम्पूः

विषयः

पञ्चाङ्कः

भोगोपभोगव्याख्या गाथा २०
अमन्यव्याख्या
पुत्रिमोक्षनदुष्टतासिद्धि
पुत्रिमोजनत्यागे मित्रत्रयीदृष्टान्तः
पुत्रिमोक्षनवन्तकायाः
मिष्टसचित्तवार्त्तिकालमानं गाथा २१
पञ्चवस्त्रकर्मादानस्वरूपं तत्र दोषवर्जनं च, गाये २२—२३
भोगोपभोगपरिमाणे मन्त्रियुक्तीन् ११७ स्तोकाः
मनर्थवर्णनस्वरूपं
द्विसप्तदानप्रमाणावरिणासिचाराः गाथाः २४—२५—२६
चन्द्रोर्वेधे धृगमुन्वरीकृता
घनर्धवर्णनत्यागे धीरसेनकुमुदभीकृता ३५७ स्तोकाः

अथ चतुर्थः शिक्षाप्रताधिकारः

सामायिकविधिवर्णनम्	..	१४८
सामायिकाधिपत्यः गाथा २७	..	१५०
सामायिकव्रते वनमित्रकाव १६७ गाथाः	..	१५१
वेद्यावकाधिकवर्णनम्	..	१५७
वेद्यावकासिकादीपत्यः गाथा २८	..	१५८
वेद्यावकासिके वनवकाव प्राकृतगणवद्व..	..	१५८
पौषवस्वरूपं	..	१६२
पौषवादीपत्य गाथा २९	..	१६३
पौषवे मोक्षनालुमतिः	..	१६४
अपर्वस्वपि पौषवकृतेः सिद्धिः	..	१६५
पौषवाद्यवनविद्यपनयोरिभ्यद्वयज्ञातं (चम्पूः)	..	१६६

अतिविस्तृतागस्वरूपं वेद्यावकासिपुष्पानविधिः

अतिविस्तृतागस्वाधिपत्यः गाथा ३०	..	१७५
अतिविस्तृतागो गुणाकगुणधरपुत्र ३७२ स्तोकाः	..	१७६
सुखितदुःखितादिभ्यो विनाऽऽरुणो वानेऽस्तीपत्यः	..	१८८
गाथे ३१-३२	..	१८९
तपस्वरणकरजससिधेयाः सविस्तरं	..	१८९

अथ पञ्चमः दीपाधिकारः

सुखेस्वनाधिपत्यमावाशंसा गाथा ३३	..	१९०
नवनिदानव्याख्या	..	१९१
योगत्रयाधिपत्यार्थं प्रसिद्धमण योगत्रयेण गाथा ३४	..	१९१
वन्दुनादिसंज्ञानां च वर्णन गाथा ३५	..	१९२
वनस्यतावपि सञ्ज्ञावर्तनम्	..	१९२

विषयः	पद्याङ्काः	विषयः	पद्याङ्काः
पोढशसार्थार्णम्	१९३	अस्तुतावीरप्रतिक्रमणं	१९८
अन्यकवाबोदयेऽपि सम्प्रा गतिः	१९३	मङ्गलनामा सोपमता गाथा ४३	१९८
सन्वद्वर्धनमहिनि छेदयापदुर्बलन गाथा ३६	१९४	सर्ववैद्यसाधुनमस्कारः गाथे ४४-४५	१९९
देपात् व्यापित् प्रतिक्रमणात् पापक्षान्तिः गाथा ३७	१९५	अिनकवया विनाशिकमये आशंसा गाथा ४६	१९९
मन्त्रात् विद्याभाषत् प्रतिक्रम्येऽपि चारपापमात्रः गाथा ३८	१९६	व्यङ्ग्यादीनां मगलवास्तुतिः गाथा ४७	२००
मयानवगमेऽपि सूत्रात् पापापगमे इंसदृष्टांतः	१९६	मल्लीकृतप्रधानानामपि प्रतियिद्वकरणावित्पु प्रतिक्रमणं	२००
मातोऽनानिन्दाम्यां द्विप्र पापनाशः गाथा ३९	१९६	आदत्तस्य गुर्वनुवाकत्वेन घर्मकया गाथा ४८	२०१
छद्मपार्यादृष्टान्तः गाथा ४०	१९६	धूमण मैत्री वैरभ्युत्सर्गस्य च कुरज गाथा ४९	२०१
मातोऽनानयोग्याः क्षेत्रकालमात्राः गाथा ४१	१९७	प्रतिक्रमणसूत्रस्वार्पिता गाथा ५०	२०२
बहुवचसोऽपि प्रतिक्रम्येऽपि चारवृत्तक्रिया गाथा ४२	१९८	प्रसक्तिः	२०३

अर्थम् ।

श्रीश्राद्धप्रतिक्रमणे साक्षीभूताऽऽगतानां श्लोकानां गाथानां चाकारादिअनुक्रमणिका

श्लोकाः	पत्राङ्काः	श्लोकाः	पत्राङ्काः	श्लोकाः	पत्राङ्काः
अ					
अहोहो अहोहो	७३	अकारखः खरखः	१६६	अहमस्मापमाण	३७
अहोहो अहोहो	११४	अहोय तं न वयम्	१६५	अहिर्गोत्राणि हुस्सन्ति	३०
अहोहो अहोहो	७७	अजमिन्नादिअकुसिद्धी	२७	अधिकायधिमिमसिः	१२०
अहोहो अहोहो	१८६	अजवह्निर्गो मणो जस्त	१६५	अधीते अस्मिन्निष्ठ	७१
अहोहो अहोहो	१९७	अजगणप षो सोयहाया	२००	अनसूनभूतोवरिया	१८८
अहोहो अहोहो	२	अजुबक्यपरजुगाह	२८	अनसूनभूतोवरिया	२६
अहोहो अहोहो	१९६	अजिहोमो न कर्तव्यो	१०३	अनसूनभूतोवरिया	४८
अहोहो अहोहो	४१	अजिहोमो न कर्तव्यो	३६	अनसूनभूतोवरिया	९
अहोहो अहोहो		अजिहोमो न कर्तव्यो	४८	अनसूनभूतोवरिया	४१

सोकाः	पञ्चाङ्कः	सोकाः	पञ्चाङ्कः	सोकाः	पञ्चाङ्कः
अप्राप्तं संसर्गोः	३८	असम्यक्पदं नास्ति	१०४	अवरे ष अण्वस्य परंपरा	६
अप्राप्तं सप्तमं	३९	असाम्येयं हि मायेय	७	अवदय साचारमिरतर	८५
अप्राप्तं मुनेऽवसाने	११६	असाम्येयमप्राप्तं न	८५	अवि व्याप्तिम पस्यावं	१३६
अप्राप्तं ना पापं	१४०	असाम्येयमप्राप्तं कीदृश	४०	अविहिक्या वरमकयं	१५०
अप्राप्तं विद्वत्पद	१६७	असाम्येयं न निवत्स	३२	असाधुः साधुर्वो भवति	३२
अप्राप्तं यस्ति वत्	७४	असाम्येयं न इतिमय	९९	अस्ति बुद्धिः परेषां हि	१४६
अप्राप्तं गृहं धृत्यः	६७	असाम्येयं सिद्धं केवल	३५	अहिंसासम्भवो धर्मः	४१
अप्राप्तं कायं	११७	असाम्येयं न एवो	७	आ	
अप्राप्तं मावसर्गं	१९७	असाम्येयं वेवो गुरुवो	९	आठट्टिया वविवा वप्यो पुण होव	३९
अप्राप्तं विद्वत्पद	२६	असाम्येयः प्रवर्तनं निवे	१७४	आठवसाह परदुस्समकरणं	१४९
अप्राप्तं भुजादेव	११९	असाम्येयं विद्वत्पद	४६	आठोरपारैकमुजामासर्गं	१७०
अप्राप्तं भुजादेव	११८	असाम्येयं न मासिर्ग	६०	आप्राप्ती वप निनीवति बुद्धि	११७
अप्राप्तं विद्वत्पद	११८	असाम्येयं कोपस्य निहन्तुपदो	१६८	आप्राप्तिरिजं वा	८४

सूक्तः	पत्राङ्काः	सूक्ताः	पत्राङ्काः	सूक्ताः	पत्राङ्काः
अग्निगिरिस्तो अत्तो	२८	आर्धमणमर्द्धती जह सद्गर्ण	२५	इ	पत्राङ्काः
अस्यमूयविरय चिरन्तनः	१२३	आत् तह पिंढात् इर्वसि	११९	इवासीई सा करणकारणानु	३७
आत्मायसे गुणायाने	६२	आर्धमणपरिजमो सन्मं	१९७	इद्वेज कयस कर्त्त करेव	११९
आवेयत्वमसंस्तुतेऽपि हि जने	१५२	आर्धमणसुधाने किंगमिर्ण	१९७	इद्वेज मिजा पियमाणुसेण	८९
आपस्तु सम्यक्त्वीपु	१३९	आर्धमणमिर्मुञ्जे	१९०	इद्वेज देवमममोत्रय कर्त्तः	४१
आमिगर्द्धिर्म्म अणमिगर्द्धं च	३५	आर्धमणमिर्मुञ्जे	३२	इद्विज पूजाण भवो विरुद्धसमिर्चपि	६
आपरियमपुर्कपाप गच्छो	१८८	आर्धमणमिर्मुञ्जे	३२	इद्विज पूजाण भवो विरुद्धसमिर्चपि	४०
आपरिब १ जवत्थाप २ बेर ३	१८९	आर्धमणमिर्मुञ्जे	४	“इमपि आर्धमणमिर्चपि”	२८
आपरियपरिपण्डे आगवं जो	१४९	आर्धमणमिर्मुञ्जे	१९२	इष मोक्षफले दाने	१८८
आदमापुद्गम	४३	आर्धमणमिर्मुञ्जे	१९३	इह चैव लपरोहण गरिहा	७२
आयेगसारिर्म्म मापुसत्तण	१०२	“आर्धमणमिर्मुञ्जे”	१९२	इह दुत्थयाह से मत्थगंघ	९८
आयेदन्ति सुसाधना म्पटवो नागाव, १४२	१४२	आर्धमणमिर्मुञ्जे	७८	इहजोइद्विज जीवा जीवाळेम्	६२

‘ इव चिह्न गणसा ’ ।

सोकाः	पञ्चाङ्गाः	सोकाः	पञ्चाङ्गाः	भोकाः	पञ्चाङ्गाः
ईप्सितपचनाग्निरक्षाप्रसिधिसिद्धी०	१०१	उद्योग विगर्ह्यो	११४	पगतेण निसेहो जोगेसु न०	११२
उ		उद्यसमसम्भविद्धी र्धरकरणे	२५	यर्गमि उद्यगर्धितुमि	३७
उजोत्स सासायजववसमिआ हुंसि	२६	य		पगेण अवेगाहं पयाइ	२७
वभिम् मुपूण कळ दबाइ	७१	एम् अर्पतवर्च मिळउ	३५	पगेणवि बीक्षिणा उवरस्स	१८१
उडुगानी रामा केसव	१९१	एकतव्यपुरो वेदाः	८४	एष सु सीतवते असीलवसेहि	३२
उपमा स्वगुणैः क्मावा मय्यमा	१६	एकत्रासत्यं पार्य	६२	एष वाया न मज्जइ	३५
उययस्सेव निरोहो उदयप्पत्ताणं	१९४	एकमव्यसनाभित्यमिहोव्यफल उमेग,	११६	क	
उरिट्टकवति सो भुजे	१६३	एकपान्मुपित्थाऽपि	८४	कसिपवसिषसत्तायिनि मवुकरिणी	५५
उयमे नादि हारियम्	१३८	एकस्स पेव दुवत्त इप्पि०	७९	कत्थाइ मइदुक्खेण	२८
उय्यज्जणा पहावज त्तिचो	३	एगमाया य हाणे बुद्धी	३	कत्तागण्णं दुपयाण सूअग०	६७
उय्यकारिणि वीरमत्तरे वा	८२	एगविइ दुविइ त्तिविइ	२७	कम्पायिकयिण्णैव०	१२२
उय्यकिरेव ललानां	५३	एगविइं सम्भं (वप) वइ निसग०	२७	कम्पः स्तेवः जमो मूच्छां	८४
उय्यककामार्गएगमसम्बरसूक्यः	११६	एग कोडिसवं खलु नावमा कोडि	१९९	कम्म कस भवो वा कसमाओ	१९३

सोकाः	पद्याङ्काः	श्लोकाः	पद्याङ्काः	श्लोकाः	पद्याङ्काः
कथययकम्भो वहसीक्यं च	१९५	कार्ये सुमेऽशुमे वाऽपि ---	१३६	कुविभस्स भाउरस्सय	५०
करपलुभपाणिपवसि भवसरसि०	११३	काळावभोसि भरिखं चरत्त्पुठ०	२०२	कुसुम्भकुसुमान्भोवभि०	३७
करसमममुहसेवाहपदि ~	३५	काले विष्णस्स पहेजयरस भगयो०	१७५	कुसिपाणि अ पठसट्ठी	१००
करेस्वादौ वाबत् सयुणहृदयः	१२४	किङ्कन्मकरो इवइ साहू ~	१	कुडसाक्षी सुपावादी०	६१
कर्तुः स्वये कारयितुः परेण	१७१	किविवाज धज नागाण फज०	९७	कुटसाक्षी सुद्धोदी०	६१
कसिफारब्धोवि ज्ञम मारब्धोवि	८४	किं केज्ज कस्सं विज्जइ ---	३०	कुलेसु सुभोप्यची०	१४४
कळोळावपि पुहुवावपि पल्लवि०	९५	किं साए पडिआए पयकोढी०	४०	कृपयेऽनापवरिद्रे ब्यसनप्राप्ते०	१८८
कइइइ करेमि कइ मा ~	१९५	किं सिद्धेण तवेण किं च जवेण	१५५	कृपानवी महावीरे० ---	४१
“कइमे मंते ! जीवा नेउमसाए फज्ज”	५	किं सुउगिरिणो गरुमे०	४०	केविम्भोजनमङ्गिनिर्मरघियः	५९
“कहिण्णं मंते ! संमुच्छिम मंनुस्सा सं०”	१३३	कुपामवासः कुनेरन्त्र ~	४३	केसिपि होइ पित्तं वित्तं०	१८६
क्रियासून्यस्य यो भावो	४	कुपइळाहीवन्तुत्तमाटकावि ~	१३३	कोऽपि कापि कुतोऽपि फल्यविदधो	११५
काठण बामभाणुं हिदा ठणुं च	२	कुरंगमातगपतगमुक्काः ---	६	कोलेये कसिंभं सुवर्णमुपजाह्वी	५९
कामरागसेहपगाविपत्करनिवारणौ	७	कुरुबयत्तरुणो फुट्ठसि जस्य ~	१९२	कंपजमयिसोवार्णे०	१६५

सूक्तः	पञ्चाङ्गः	सूक्तः	पञ्चाङ्गः	सूक्तः	पञ्चाङ्गः
आन्त्या द्युस्त्वन्वि विद्योसो ..	३०	ग	गुणेष्वेवावत् कार्यं	...	३२
सोत्रं रक्षति यन्मा सोप सोसत्०	१११	गविमं जाईफलधोष्माह ...	१००	गुणैरेव महत्त्वं स्थाप्राप्तेन वयसाऽपि वा	९०
स		गवर्णमि गद्या सवयमि सुविब	१५३	गुरुगुणमुत्तं तु गुरु ठाविद्या	१
सद्व्याससासणमुत्तं०	२७	गोष्ठे इतिषामो कमेसु य	१४४	गुरुविद्यमि य ठवणा	१
सह स्यादिव सई उगढ ! ...	४१	गवासनानो स गिरा नृणोति	३२	गहसिरसंवि यव	११९
सपमिचसुक्ता बहुकाळमुक्ता	८३	गमागरनगराण	७२	“गोममा ! सपडिर्कताद इरिवावहिआद”	२
सर्व सापान्द पंडि०	१७०	गात्री महीसी उही जय एका	१००	गोस्वतावपि गोःसीरं	१०२
संडनी पेपनी पुठी०	१२२	गिरिकण्वि कितसतपता	११९	गौरवाय गुप्ता एव	२४
संति अजव मइव०	१८९	गिहकोकिउमवयवसमिस्तेण	११३	घ	
सती सुहाण मूले मूले वन्मस्त	२०२	गिहमकां सुपूर्णं विसिगमन	१५७	पोलवडा बाबंगण	११५
सापम गच्छामि इतम माये	४५	गुधसोवयणकन्कोर भंसेरे...	८३	ब	
सिपे सले सरसे दिया य रामो०	७२	गुणानुरागिणः स्वस्यास्तेभ्योऽपि गुणिः	१५	चतवस वस य भमिने नियमा	२४
		गुणिनः समीपवर्ती पूज्यो ..	१७७	चतवसपुष्पी आहारगा य	३९

सूक्तः	पञ्चसूक्तः	सूक्ताः	पञ्चाङ्गाः	सूक्ताः	पञ्चाङ्गाः
बृहमेवं मिच्छन्तं	३५	छविह जयणाऽऽगारं.	३५	जयणा य धम्मजणणी	१३५
बृहसद्वज्रं सिद्धिं न इत्थं विजय	३५	छिन्नं सीसं जह ह्रीं सख्येण	४६	अल्लहीहान्मोहनासिधिनोवो	१३३
बडे विपये मीस्तव	९१	छिन्नं तो मिन्नं तो पीसिन्नं तो वि	९१	सख रेणु पुहवि पख्ययराइ	१९३
पयसो विह्वयो	११५	छित्त्वा पासमपास फूटरपनां	१४१	जह कुसलो विहु विह्वो	१९६
“बहुर्वा सुविद्वैद्याद्व्यकृतमसि”	२०१	छिमिन्मिन्मा नपुंसा पुरुष	८५	जह जंभुपायवेगो	१९४
बहुर्द्वयद्विमी वैव समावासा	८५	ज		जहनाम मधुरसखिं	३२
बचरि पंच जोयन सवाई गवो	२९	जहमा ह्रीं पुष्ठा जिगाज मगमि	२८	जह बाळो अपवो कज्जमक	१९७
बत्ताटे नरकटाय	११९	जह किंविदप्यवो अणमप्ययं वा	१४९	जह जह जणो सोहो कज्जमक	१०३
बाठमासिन्न बरिसे वत्सगो सिध.	२००	जह तोसि जीवाज वत्त गयाज	१८९	जाइ कूळ रुख वळ वव	१९२
वेड्यकोणिवमुद्वे सुमसी	२०२	जह मुग्गमासमाई विद्वळ	११८	जागरिआ वम्मीजं	१३३
पौरमायपको मन्नी	७१	जहवि अ न जह सवत्थ	१०९	जा गंठी वा पढमं	२४
		जत्थ पुरे जिजमवणं	३२	जा जीव बरिस बठमास	१८३
छात्रांसणे फासले अ	८३	“जवि वेसवो बाहारपोसदिओ वो”	१६३	जाणिस्स मिच्छसिद्धी जे	३४

सोका

आविषाणु रसावर्त गुणराज

आ दृढे दोह मर

आयते अकम्पदन्

आकम्पयेहि सुमीह

आहे सजिभो वारे

शिव सजिब पुनपावा

भियमासणे कुसलबा

जीबन् मद्राण्यबाप्रोति

जीबाह नवपयत्ये

जीवाण कुसुमार्जन

जीवे महुषिहवंपट

जीवो भवाह निहजो

जीवो पमायबहुलो

पत्राङ्काः

५३

५७

१५०

८२

१५०

८

३५

४७

८

११६

३

१५०

स्त्रीकाः

ब्रू न तुल्यवेण

अ केवि गया मोदक

असे पुरिसे अगणि

जो अरियकायचम्म

जोग कोगे भियसा

जोगाण दुप्यणिहाण

जो आरिसेणमिणि

जो भियविहे भावे

जो जेण सुखधम्ममि

जो वेद कणवकोहि

जो समो सज्जमूरसुं

जो सुखमदित्वंतो

म अहवुक्कं कोप

पत्राङ्काः

८१

१५१

१३४

२८

१९८

३९

३२

२७

३

८४

१४९

२७

१९४

श्लोकाः

जं अजिभं परित

जं अज्जाणी कम्मं

अ इयिअ सवणार्हं

अ अरिटु कळंठं

अ कुणह भावसं

अ पिसे पिसेव

अ अ वणह आहं

अं न उहह सम्मस

अंमि व पीडिज्जंठो

ट

टक्कण्ठेवेन मे दुलं

त

तज्जम पडत्ये वम्मि

पत्राङ्काः

१९३

३१

१३१

१६३

१९७

९५

५२

८

११८

१४५

२६

स्रोतः	पत्राङ्काः	स्रोतः	पत्राङ्काः	श्लोकाः	पत्राङ्काः
वृक्षानमेव न भवति	६	शिखं सह सम,	२६	समि अ रयसि वत्ये	१०६
वृक्षमिष्टं सारमिष	१९४	शिखं सहस पुष्टं	२६	त सखीभो करिष्या तवो	१६३
वृक्षो विविद्यया	८६	सिखं रचयिष्यात्	३५	सखीभो करिष्यात्	१४९
वृक्षं य मन्मासे	२००	सिखं रचयिष्यात्	२७	त्रयः स्थान न मुञ्चन्ति	१०
वृक्षं समजोबास	३४	सिखं रचयिष्यात्	१७४	त्रयी तेजोमयो मानुरिति	११६
वृक्षीमह रागविष	१९२	सिखं रचयिष्यात्	१५१	त्रिष्विषमिष भवति शकुनं	८६
वृक्षसज्जमभोगिषु	३	सिखं रचयिष्यात्	१३५	य	३
वृक्षाद्वर्नाधिभिस्त्या	८५	सिखं रचयिष्यात्	७३	विररुणा पुन बेरो	३८
वृक्षिणं वक्षे स्विता	३७	सिखं रचयिष्यात्	२०२	वृक्षा सुदुना जीवा	८७
वृक्षाहणे जाणि	२	सिखं रचयिष्यात्	८५	वृ	२७
वृक्षास्व समणं वा,	१८८	सिखं रचयिष्यात्	१६०	वृक्षेन वेष्टास्वरागसिभ्य	१२२
वृक्षमिषणे वृषेण,	३१	सिखं रचयिष्यात्	१०६	वृक्षाण सख्यभावा	१२२
वृक्षपुष्टं गरुडार्ज,	६२	सिखं रचयिष्यात्	१९७	वृक्षशून्य समग्रकी	१२२

[illegible]

स्रोकाः

पञ्चाङ्काः

स्रोकाः

पञ्चाङ्काः

स्रोकाः

पञ्चाङ्काः

वयानमेव न भवति

वयसिर्न सारमिण्,

वयसिर्विद्विषया

वयस्य मय्यावे

वयस्य समणोवस

वयसीमह एगधिण

वयसजमबोगैनु

वयसाहर्मायिमिस्ता

वयसिर्बन्धे सिता

वयसाहने जालि

वयसाहर्न समर्प वा,

वयसिहने वयेण,

वयसपुर्न गरजाण,

६

१९४

८६

२००

३४

१९२

३

८५

३७

२

१८८

३१

६२

विष्णु सह सम,

विष्णु सहस्र पुष्ट

विष्णुकरवकुणापहमेण

विष्णुपरपवयणमुर्न,

विष्णुपर्वेत्सवाः सर्वे,

विष्णुवत ववमाणो,

विष्णुवि वजरमर,

विष्णुलानिरावेप,

विष्णुवि म जपणीमो,

विष्णुनीर्माससम्भो,

विष्णु पविर्न को गुविर्न

विष्णु रुद्रिर् जवती

विष्णु न दुर्जरं जं पवि

२६

२६

३५

२७

१७४

१५१

१३५

७३

२०२

८५

१६०

१०६

१९७

वयि म रयति वये

व सचीमो करिजा सवो

वयवतप्रेम्यान्

वयःस्थान न मुच्यन्ति

वयी वेजोमवो मालुरिति

विविचमिव मवसि झकुर्न

व

विरकरणा पुण वेरो

वृषा मुद्रमा जीवा

वृ

वर्धनवेष्टास्वरगतिमन्य

वृषाण सम्भवावा

वृषाष्टना समभवा

१०६

१६२

१४९

१०

११६

८६

३

३८

८७

२७

१२२

संज्ञा	पत्राङ्काः	स्तीकाः	पत्राङ्काः	स्तोकाः	पत्राङ्काः
जातियानु रणात्तं गुणाय	५३	जुग न सुख्येण	...	सं अत्रिमे परिष	...
जा द्यो दोह मइ	५७	अ केवि गया मोक्खं	...	अ अन्नाणी कम्म	१९३
जयते अलङ्कृत	१५०	जेते पुरिसे अगणि	...	जं इदिय सयणाई	३१
जाळयइ मुमीइ	८२	वो अरियकायधम्मं	...	जं उरिट्ट कठं	१३९
जोहे मयिओ गाइ	१५०	जोग ओगे विणसा	...	अ कुणइ भावसह	१६३
जिय अत्रि पुममाग	८	जोगाण दुप्पणिहाण	...	अं पित्ते विवेउ	१९७
जिन्नमात्ते कुगळया	३५	जो आरिसेणमिणि	...	अं सं बबइ जाइ	९५
जीरइ भद्राण्यवाप्पोसि	४७	जो जिणदिहे भावे	...	अं न छइ सम्मस	५२
जीवाइ नरपयय	८	जो अण सुखधम्ममि	...	अंमि उ पीत्तिअंवो	८
जीवान पुंगुमाइलं	११६	जो देइ कणयकोहि	११८
जीने अट्टविहरपय	६	जो समो सम्मयूपसुं	...	ट	...
जीवो भग्नाइ निह्लो	३२	जो सुखमहिम्मंओ	...	टफण्ठेवेन मे दुल	१४५
जीवो पमायबहुओ	१५०	जं अइपुयय सोय	...	स	...
				सइम पयले छम्मि	२६

श्लोकाः	पञ्चाङ्काः	श्लोकाः	पञ्चाङ्काः	श्लोकाः	पञ्चाङ्काः
तत्कान्तमेव न भवति	६	सिण्ढं सह सम,	२६	तमि न रयति मत्पे	१०६
तत्तमिर्न सारमिज	१९४	सिण्ढं सहस पुष्ट	२६	त सचीयो करिष्या वषो	१६३
तत्तिष्ठो विदितया	८६	तिरयकरपञ्जाराद्वेज	३५	त्यर्कार्योद्भयान	१४९
तत्तव य भक्त्यासे	२००	सित्वयरपवयपसुर्ग,	२७	त्रयःस्थान न मुञ्चन्ति	१०
तत्तव समजोवास	३४	सिधियर्षोस्तवाः सर्वे,	१७४	त्रयी सेजोमयो भातुरिति	११६
तदभीमइ रागवेज	१९२	सिञ्जतर्ग तवभाणो,	१५१	त्रिबिचसिह्म सवसि भकुन	८६
तवसजमभोगेसु	३	तुछेवि छमरभर,	१३५	ध	३
तस्माद्धर्मोपिभिस्त्या	८५	तुष्णाकानिरगावेय,	७३	विरकरणा पुज वेरो	३८
तस्मिन् वक्षे स्त्रिवा	३७	वेसिपि न वणणीयो,	२०२	बूला सुदुना जीवा	६८
तस्साइने चापि	२	वैछन्नीमांससम्भो,	८५	व	८७
तद्वास्त्वं समप न,	१८८	तो पठिर्न वो गुणिर्न	१६०	वर्णभेषास्सरगतिमस्त्य	२७
तामस्त्रिपे तवेज,	३११	तं न रुद्धिरे अवधी	१०६	वृक्षान सख्यभावा	१२२
ताळपुर्ग गरजाप,	३२	त न हुकरं जं पठि	१९७	वृक्षाना समस्तकी	१२२

सूक्तः	पद्याङ्काः	सूक्ताः	पद्याङ्काः	सूक्ताः	पद्याङ्काः
ए३३ सुभज्यिओ	७७	सुभ्यासिण्य इकेय	२०१	योर्वेसु मिचयोहो	७७
रातं नवरि न सहर	१७५	सुर्जयवृषिमनसा	११०	वसजनाजवरिसे	२७
वाणवरायरोसा	१७५	सुर्जानामनाबानो	११	सुमेपु ससिळ सर्पिर्नरेपु	५४
वानं हरिरस्त पटुस्त लसि	२०२	सुर्जयवृषमग सुकुळ	४४	हे वाससी प्रवरयोपिवपायशुखा	१७२
वानवौचित्यविसानं	८०	सुविहो य सुसावाओ	३०		
वानेन भूवानी वशीभवन्ति	१५२	सुविह कोषसिष्ठ	३५		
वाने वाने क्षयने	५७	सुष्टः सुतोऽपि निवासः	१५२	वणसव्यो अ विच्छो	५
वानं पद्यममोपकारिणि	१८८	सुमेइ जयं तावेइ	७	धमाइ वरव्वीसं	९९
विद्विपदिलेह्येगा १ पण्येसा	१८९	सुहा सप्रमकारि	१९३	धमानं रक्खट्टा २	४०
विवसे विवसे सवसं	१५१	वेववाणवगन्धवा	८४	धमोद्धनं घनत एव	१७७
दुग्गंघो पूरमुहो	९२	वेववाण दाणवाणं	९२	धमारंमे वणव्वेवे	८१
दुपप्पाण ण्ड बुक्ख सुह	४९	वेसावगासिमं पुज	१५७	वारिखइ इतो वल्लमिदीवि	१३९
दुप्पसहं तं वरणं यं	२८	हो वारे विजयाइसु	२७	सुव पढमोवसमी करेइ	२५

सूक्तः	पञ्चाङ्गाः	सूक्ताः	पञ्चाङ्गाः	श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः
न ऋरेमिषि मयिषा	११६	मयि ष सत्त्वं च विस्	११७	निम्बन्तु नीतिनिपुणा	६९
नमस्ते पशवो लैर्लैर्लभ्यः	२००	न सत्त्वं रूपमग्रहं	८१	निम्बं मद्योरेरप्यन्यजवर्ग्य	१०९
न प्राहयामि न देयामि	१३५	न सत्यमपि मापेठ	६१	निरवज्जाहारेण	११४
न नर्मयुक्तं बभूव	६८	न सत्त्वं पमायजुषो	१५०	निर्बं विष्टी इतिर्बं मुरिसे	१९०
न निमिषाद्विषा क्षेमो	१९९	न कोहेन न विषया न च विषा	८७	निर्बसेज्ज सत्त्वं सद्यो	३२
न प्रारब्धं सिध्यति	८८	न स्वय क्वापितगुणो	१६९	निसगुणपसठई	२७
नमस्यामो देवाभ्यु इषविष्यैः	१११	न हूवेठ न सत्येठ	१५१	नीचस्यापि विरं	१०१
न मारयामीतिष्ठतज्वत्स	४०	नाणाविशोषगर्ज	१००	मूण जिषाण वस्मोवि	६
न म्हाविषान्यसिद्ध	६२	मासेइ सुभं विषयं च	७	द्युपतिर्नख नारी मुरगस्यभी	५५
न रणे निर्मिते शूरो,	४०	निष्ठविष पाचयकाः	१९७	नृपभ्यापारपापेभ्यः	१२०
नरयाधो उज्ज्वहा	७२	नित्य ह्युदः कारुह्यः	४१	नृप्यो वैरयिकाः मुराव निस्त्रिजाः	११८
“नबकारेव विषोहो”	२०१	निषाये दाहार्चः	४४	नेमिषी रङ्गागरे	१३०
				नेहृर्मगिमतपुणो	१९६

संस्कारः	पञ्चाङ्गः	संस्कारः	पञ्चाङ्गः	संस्कारः	पञ्चाङ्गः
नैवाहुतिर्न प दानं, ..	११६	पणपहर माह फगुणि	परमगममुत्सृसा ..	३५
नो इह सोमद्वयान् भाषा	१९०	पवितं विस्मृत नष्ट	..	परसोष्ट सिचति ..	८५
नोदकमपि पातय्य, यत्रा	११६	पचे बसवमासे	परद्विषयिन्ता मैत्री	१७०
प	१९७	पवं स्थाने विमरुत्यन्ते,	परिसुखं ब्रह्माहर्ण	३७
पवित्तय पाउग्मा	१९७	“पपाययुक्तरुन्तु नो मदान,”	..	परीक्षणीयो यमेन ..	६६
पक्षिणी वायसो पूव ..	१३	पनरसकोटी सयाह	पहसवगिखणेषु	१७४
पथ्यामवाहिरमर्ण ..	१८९	पन्पानात्र विद्युत्सन्धि	..	पाणिबद्धमुसादपं, ..	१५७
पथेन्त्रियाणि त्रिबिधं ..	२८	“पमूर्णं भतेः सखे वेविदे”	..	पाणिबद्धे बह्ता ममसि मी	४२
पथिष्यमय पठिअरणा	४	“पमपत्तस सन्धमो मर्त्य”	..	पाणेर्द्विचोवि विमो बत्सो	७९
“पहइ मुजेइ गुजेइ म”	२०१	परगुणग्राहण छबणुव	..	पाण्योरुपकृति सुत्त	९
पठर्म अणिबभाव ..	१८९	परसिखीण तरेव	..	पात्रे धर्ममिबन्धन ददिठरे	४५
पठर्म जइण वाऊण	१७४	परवारवविजो	पादाहृत यदुत्पाय,	१६७
पथदिप्य मीसो लुटो	१२०	परमस्य सन्धवो	..	पापाभिचारयसि योनयते	११७

सूक्तोक्तः	पञ्चाङ्गाः	सूक्तोक्तः	पञ्चाङ्गाः	सूक्तोक्तः	पञ्चाङ्गाः
“प्रायश्चित्तस्तु न भक्ष्यम्”	१९८	पुरिसस्तु य मक्षिष्य	१९४	प्राणाग्ने न भक्ष्यम्	१९२
पायतश्चे कुरेण्यं हवर्	१९४	पुष्पं भक्ष्यसि ऊष ६०	१९४	प्रायश्चित्तप्राप्ते	१९८
पादवारिकवस्तुना०	६२	पूर्वपुण्यविश्वव्यवस्था,	१०२	फ	
पारिय कावस्तुगो	२००	पुष्पिष्वायव्यं पार्ये !	६७	कारणकुलिंगमासुरभय०	१०८
पार्श्वेयवि धर्मकदी नौई	३५	पोषकाः सक्तुस्त्वैते	८०	य	
पार्श्वं क्कल्प सयं	११६	पोषिषु माणुसा	१०६	वह्नुनां समवायेहि	१३६
पिष्टे पण्डितोपि	१४४	पोषिषु माणुसा	१०६	वाणवर्धं कोहीनो	१५९
पिष्टविस्तोही समिहं	१८९	पण्डितोपि	१७५	वीमा तुविहं यन्मे	१६४
पिष्टं सिद्धं वत्यं च	१८९	पण्डितोपि	२९	वीमा पण्डितमहमि०	१६४
पुनर्वि देग भर्गोणि सार्वभ०	१८९	पण्डितोपि	११५	वीयगुणे सासाणे	२६
पुत्रमांसं वरे मुक्तं	११९	पण्डितोपि	३६	वृद्धि साह्य यथायुक्तं	६९
पुत्रमित्रवणिक्पुत्र०	१०९	प्रत्यहोपह्वानां विगूढानां	८८	प्रसापर्यस्यतो नैकम०	३०
१“पुरिसे वं वलुं परामुस”	१३३	प्रमावः परमदेवी	१३९	प्रष्टानविवेकनिर्मलधियः	१०९

१ “ ” इव विवं गच्छस्य ।

श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः	श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः	श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः
मरुक्ते देवदव्यस्त	८५	मधिकविपुर्ण छाया	३१	माहुर परिणामसमं	१४९
"मयव ! नीजममुदासु "	१६४	मण्डपये जलमयो	३२	मा कार्पात कोऽपि पापानि	२०२
मर्तेन कुर्वते हेर्जा	१२	मखे महुलि रंसलि	३३	मा गा इत्यपमंगलं ब्रह्म	९४
मव्य ! दुःसमयः सोऽव	१०१	मखे विसयकस्ताया	३४	मा जीवन् नः परकथा०	१३
मापित्व मूकमूर्खं	३६	मणवायाकायल	३५	"मा नं सुम परसी ! पुन "	३५
मादुगममदुगाणि न कोप	३२	मयमांसरवा कोमा०	३६	मावा पिवा कडाचार्य	८
मूरुकेवाहिरवा	२७	मये मोसे महुलि न	३७	मावाप्येका पिवाऽप्येको	३२
भूकडबल्लानिड०	३७	मनसा मानस कर्म,	३८	मापावपोसरहिभो,	१९७
भूमीपठ य तरुगण०	१००	मन्निन्वया दधि खन	३९	मापावलेहि गोमुत्ती	१९३
भृगापसमवाजिदुपरप०	४८	मयमंडर्ण य सुसखंडर्ण न	४०	माहिंति महिमठे	१९६
भोगे रोगमये सुखे क्षयपयं	१७३	मलमण्डल पंकमण्डला	४१	मासाई सप्तथा पठया	१८९
		महापरिमहुरम्भः,	४२	मा सुमद जगियन्ने	१७१
			४३	मा बोध सुमगादी	८१

सूक्तम्	पत्राङ्काः	सूक्तम्	पत्राङ्काः	सूक्तम्	पत्राङ्काः
सिध्दचिदिदने	३१	मगलमूलीष्वभाश	११२	यस्तु हृन्वाककालिङ्ग०	११८
सिध्दचमि बलीये	२५	य		यस्मिन् रुष्टे भयं नास्ति	५६
सिवा मूः पत्ताज्वा स ष	९०	यत्कोपयुक्तो जपसि,	११४	यत् सारणमात्रेण	१३४
सिन्नद्वोषी कृतप्रभ	६१	यत्र न स्वजनसंगतिरुचैः	८५	या मसिर्भाषते पञ्चात्	८१
मुत्तिरस्मि निरासः	८०	“यद्वदरेव विरजेत् तद्वदरेव”	८५	यावन्ति पशुरोसाणि	४१
मूक वारं पद्मार्ज	९	“जवा सख्यसामाह्वं कान्तमसुप्तौ”	१५०	यास्यामिस्तान्धमिमिका	८५
मृगमीनसम्बन्धो	८१	यसि यत्रैव तत्रैव	१०२	युगपत्समुपेतानां	१६१
मृष्टे स्वजनमार्नेऽपि	१६१	यद् भाले स्मात् त्रिष्टुभं सा	४८	यूकामस्तुप्यवशादीन्	४०
मृत्तोरमावाप्तिमोऽस्ति तत्त्व	४०	यद्यपि न भवति ह्यसिः	१५	युपं छित्त्वा पशून् इत्या,	४१
मृष्टी सध्या प्रातस्तत्वाय पेया	३८	यद्गामाभिनिवेसित्व	५३	ये दुर्गोमटवीमटन्ति सिद्धं	१०१
मेहाय अहं वराण	५९	यमेव्यते ममुन्वेष्टात्	११०	ये राज्ञो सर्वेषाऽङ्गारं	११६
“मेहुपसन्नारुहो नवकर्म”	८५	यज्ञः कामार्थयशसां,	१३५	यो दयात्काञ्चनं मेव,	४०
मेहं पिपीक्षिषामो	११६	यन्मनोरथसत्तरागो	१६२	यो मां सर्वगतं प्रात्वा	३७

सोकाः	पञ्चाङ्गाः	सोकाः	पञ्चाङ्गाः	सोकाः	पञ्चाङ्गाः
यो यो यस्माद् व्यापञ्चतुष्टिः	५९	रागपदे प्रेमपदे	१०९	स्यतिर्जते दोसा सति०	७
यौवनं जरया मलं	७६	रागमिषोगो न गणामि०	१०९	सौत्येन किञ्चित् कृत्या न	७१
र	११६	रोगमार्गधमी मुक्त्वा	११३	कृतास्तनुगतिर्ते,	३७
रक्षिमवन्ति दोषाः	११६	रेणकण्डवपीतय०	११४	व	३१६
रक्षिषा दीर्घा	४८	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	“वज्रमप्यां सितायां स्वरूप०”	३७
रप्या कर्दमलोपा०	२०३	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वज्रमिति परिजमो	३७
रसो आपामंगे,	२०३	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वहति वसे नो जस्त	६
रसो न परवन्तस्त	१००	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वणिषाणं वणिज्जमि	६६
रवणां वरुणीते	१००	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वतश्चुमुं कृपजम्रीः	१०५
“रसजास्तस्मात्परिधीम”	११८	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वयकायविरश्चिमाजवि	१३५
रसावर्तं बाहु यवत्र पौठपं	४१	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वयसमणधम्मसजम	१८९
रसो न गृह्यते विव,	११९	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वरुणो सोहम्मंमी वस्त	२०२
रसाद्वेयो यदि सारा	८	रुक्मिण्यह धन्यपं	३५	वरं प्रव्यतिवे वहाणहाय	७८

सोकाः	पत्राङ्काः	सोकाः	पत्राङ्काः	सोकाः	पत्राङ्काः
वरे गङ्गोमुद्रादुब०	५४	विपीवोच्छेदमग्नि व	१९८	देरिणोऽपि हि मुच्यन्ते..	४१
वर्ष मेघ कुणाकायो	१९४	विपदोऽग्निमबन्त्यविष्मन्	१६७	वंपह मिषकलर्त	७
बह्वी तदिद्विषं	५५	विपदुबै स्वेवं पयमनु०	७	बबिज्जइ निमसामी	९६
बसद्विकइतिसिद्धिद्विष०	८३	विमवो भीतसंगानो,	१२	बन्वजनर्मसर्पे वा शपानु०	३६
वसही सयवासजमचपा०	१७४	विकासहासनिष्ठपू०	१३३	व्यवसायं करोत्यन्यः	१११
वहृबंधजइध्वन्यजता०	८५	विंस्त्यङ्गुलमानं तु	३७	व्याकुलेनापि मतसा	१६१
वहनारण बन्मन्ताज०	७०	विमाम पावपहनं	७२	व्रजम्वि से गूढधिय परमव	५५
वससपयसिद्धि०	६२	विपल्य विपवाजां च,	९७	व्रतवन्मः सुतवन्मः	१०४
वार्धो च कौसुक्कती	५८	विसपसु इविभाई	३	व्रा	
वाजो सरस्व भक्तं	११६	विहल ओ भवकल्माइ	७७	वसकुर्न खेत्रे तोरणकल्प०	८६
विमसंसि सिद्धयतवजो	१९२	युष्मिन्ना किं भु जरा नद्धा	१७१	वसतेषु आयते शूराः	४०
विकटा भट पर्वताऽष्टवीकर	१८२	वेसाणिष्टेसु गमने जहा	८	व्यापिर्भूमिगत तोय	३०
विपटिसमर्ष पटयसि	८८	धैरवैद्यानरव्याधि०	२०२	वृन्त्येऽरण्ये मबने धामे	५७

सोकाः	पञ्चाङ्गाः	सोकाः	पञ्चाङ्गाः	सोकाः	पञ्चाङ्गाः
अद्याहुतां प्राप्तिं विनेन्मृशासने,	४	सत्यपि सुकृते कर्मणि	५४	सत्यहृत्परि सप्तसया	१६५
धिय प्रसृते विपदं	९०	सत्यमनुष्ठापयामां	१४०	सर्वत्र सुलभा राजम्	४६
मृतेन बुद्धिः सुकृतेन	५४	सत्येन पार्श्वेते दृष्टी	६२	सर्वे वेदा न वक्तव्युः	४०
स		"सत्येन कम्बस्यपसा"	८४	सर्वेषामपि शौचानां	१८९
सह अमुमंमि दाणे	१७५	सत्यं मूयं वपो हस्तिः	४१	सह कामा विसं कामा	८३
सकलमुपत्करमपिकं	१२३	सत्यं शौचं तपः शौच,	३०	समुद्धरणमिमिपं	१९७
स किं सत्ता साधु न क्षाति चोदधिपं,	१६७	"सत्तास्वसोसिस्स इमे पक्क"	८४	सव्यापसव्यसम्मुत्तपुष्टेपु	८६
सविचदव्यविगइवाप्प	१५७	सद्यः पणसि मसिन्	१२२	सव्यस्य संजम संजमामो	१२५
सवं असत्स मूलं सब	६१	समयेण सावण्यं य	२०३	सव्या व सव्योगा	६१
सद्धिं वाससइस्सा	३१	सम्मत्तनाणसंजमनुत्तो	३	सद्या य कवज्जाई	११९
सद्धिं छद्दस्सा गुणमवइ	१९९	सम्मत्तन्नि य छेये पठि०	२६	सवेसु कालपवेसु	१६५
सण्णवरी वीरासी कुंमारि	११९	सम्मदिद्धि जीवो गच्छइ	९	सवेसुवि वेसेसु	११८
सणीइ कुंयसि तप ते	९८	सवणो बुज्जणो विदेसिओ	६९	ससहो गइवि कहुत्तां	१९६

सोकाः	पञ्चाङ्गाः	श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः	श्लोकाः	पञ्चाङ्गाः
सह कठेवर ! दुःखमपिन्दयम्	१५६	सावयधरमि वर दुःख	२००	सुतत्वसु विरत्	२
सहसाऽम्भस्नाणार्हं व्यापयो	६१	सा साईं तपि जलं	१७८	सुवहुंसि तव विम	१९१
सहसा विदधीय न क्रियामसि०	४३	साहूण कप्यक्सि	१७४	सुभूमममपचत्वाः	५
सामाहमपोसहसंजिजस्त	१६४	“साहूण सगासतो”	२	सुवण्णरुपस्त य पञ्चया भवे	१०१
सामाहमं कुपयो	१५१	साहूण सावगाण य	१३५	सुवर्णपुष्पां वृद्धि	४५
सामाहमं तु कलं	१५०	सिरफुरये किर रत्न	१४४	‘से सिं व कोठत्तरियं भावाव०’	२
सामाहममि उ कण्ठ	१५०	सिहं करोति विक्रममसि०	१६७	सेवा सुसानां ध्य०	१९
सामी नविसेचमू	८६	सीलम्बवाह जो वहुफमाह	१९०	सेवितः किञ्च सम्पूर्णः,	१४०
सामीजीवाइय	७०	सुखिम सुहो सो वेव	१७६	“सो जिणवाससामजो”	२०१
सार्त्तं सम य सम्म	१४९	सुविरिणि बण्णमाजो बेरुसिओ	३२	संक्कप्पो संरमो परिवाणक्करो	३६
सालिजववीडिउइव०	१००	सुविरिणि बण्णमाजो नल्लमो	३२	संक्कपन्त्यवेम सुब्धाः	१२६
सावरस्त जहसेमं	१९९	“सुण्ण भग्गे ! साहू जागरियण”	१३२	संछन्तविव्वेपेमा विसयपसत्ता	२९
सावचमोमविरमो	१४९	सुण्णविउ लक्कणसुणो	३	संको विजिसागुद०	१००

श्लोकाः	पत्राङ्काः	श्लोकाः	पत्राङ्काः	श्लोकाः	पत्राङ्काः
सते वल्लविरिर्यमि य	॥	१६४ स्नान सर्वस्यापि वातर्क्य	॥	इय माण कियादीर्ण	॥ २००
संपन्नदमयाइ	॥	४१ ज्ञानसुहृर्चनाम्यहं	॥	इत्से नरकपाल से,	॥ ६१
संरम्भममारम्भ भारममि वदेव य	॥	३६ स्वायच्छेदने मातुसुखकाव्ये	॥	द्विजय जिष्णव भाणा	॥ ३६
संपरमरेण यत्पाप	॥	३७ स्वयच्छेदने मातुसुखकाव्ये	॥	इति विष्णुफलादिने वा	॥ ४८
संविगपरं पितुं काङ्क्षं	॥	३९ स्वयच्छेदने मातुसुखकाव्ये	॥	इति विष्णुफलादिने वा	॥ ११६
स्नानभ्यानां क्षुब्ध पदकसा०	॥	८६ स्वस्यानापत्परस्यानं	॥	इति विष्णुफलादिने वा	॥ २८

—

॥ अर्थम् ॥

श्रीश्राद्धप्रतिक्रमणे कथायामागतानां विशेषामिधानानां अकारायनुक्रमणिका

अभिधानानि	पत्राङ्काः	अभिधानानि	पत्राङ्काः	अभिधानानि	पत्राङ्काः
अमवकुमारः	३४	अवयनमणी	३४	कोशिकः	१९४
अमयवेवसुरिः	२०२	अवायनः	२०२	गर्भमिश्रः	८५
अम्बिका	२००	अमास्वातिः	२००	गौतमः	७-१९१-१९४
आधान्स्वार्हन्वौ	१७५	अटोल्लरटौ	१७५	अम्बुजेवरः	१९७
आनन्वभादः	१९१	अर्जुनौ	१९१	अम्बुजीवः	७
आर्द्रकुमारः	१९९	अकिङ्कसुरिः	१९९	अपन्वी	१३३
आर्द्ररक्षिणः	७	अकुमारपाठमणिनी	७	अवलिमुतः	७
असपुत्रः	१९७	अप्यः	१९७	अवास्त्यः	८५
अपरा	७	असिगजधरः	७	अवाग्नेमहः	१९२

समिपानामि	पञ्चाङ्काः	अभिधानामि	पञ्चाङ्काः	अभिधानामि	पञ्चाङ्काः
दृढप्रहारी	१९१	मधुरामद्वयाचार्यः	१९२	सशिराजः	१९२
पन्नपात्रः	१९८	मरीचिः	१९२-२०१	साम्बः	१९२
परण्डः	२००	सोडव्यः	१९४	सोडिमन्त्रः	१७५
तन्त्रमसिकारा	३२	सापत्तुपः	२७	सिक्कमूतिः	७
पालकः	१९२	मूळवेवः	१७५	सोमनः	११८
पोट्टिआचार्यः	७	मेतायः	१९२-२००	मेणिकः	३१-३४-१९३
प्रदेशिराजा	३५	मोक्षरुचिः	८४	संयस	१९३
प्रसन्नचन्द्रः	१९१	रावणः	३४	सुवर्णनभेदी	८५
मातृपत्नी	१९४	वक्रचूळः	११८	सोमामित्यभेदी	१९४
मन्त्रदेवः	७	वरुणः	१९७	हरिकेशिबळः	१९२
मलमणिः	१२९	बीरकः	१९२	हरिमन्त्रमिचिसिद्धसाधुः	३२
				देमसुरिः	२०२

॥ अहम् ॥

श्री आद्यप्रतिक्रमणे साक्षीभूतानि ग्रन्थकाराणां नामानि

ग्रन्थकारः	पत्राङ्काः	ग्रन्थकारः	पत्राङ्काः	ग्रन्थकारः	पत्राङ्काः
अन्योक्तिः	१४४	चिन्मयगणि	१-२८	मनोनिप्रहभावनाङ्कः	१३५
अमयबेबसूरिः	१४२	देवेन्द्रसूरिचार्यः	१	महाभास्वकारः	१४९
आर्यस्यामः	१३३	अर्यवासगणिः	१७४	समहविचारः	३९
कुम्भपञ्चनसूरिः	२	नमिरुआर्यः	१०१	हरिमत्रसूरिः	१४९
गुणरत्नसूरिः	४	निर्युक्तिः	१४९	हेमचन्द्राचार्यः (कलिकाठसर्वज्ञः)	१४९
बापाक्य	३९	मरुहरिः	८५	हेमाचार्यः	७
विरत्ननाचार्यः	१	मद्रवाटुस्वामी	१४		

प्रख्याः	पञ्चाङ्गाः	प्रख्याः	पञ्चाङ्गाः	प्रख्याः	पञ्चाङ्गाः
वृषभमीमांससि	३७	वर्षनसप्ततिः	२६	प्रतिक्रमणसूत्रचूर्णिः	१४९
एकौनविंशतिवर्म पञ्चाशकम्	१३४	विनश्रुत्यम्	१५७	प्रबन्धनसारोच्चारयुक्तिः	२५
कठोपनिषद्	८५	दुर्गासङ्कुने	९७	बृहद्वाक्यम्	२००
कवासम्बन्धः—	४५	निष्ठीवचूर्णिः	११६—१३३—१६४—१९७	ब्रह्माण्डपुराणं	११८
कर्ममन्यः	२५	नीतिः	७१	मगधवीवृष्टिः	१३२—१३४—१६५
कर्ममकृतिवृष्टिः	२६	तैष्यं	४२—१०२	मगधवीवा	३३
कल्पमाव्यम्	२५	पञ्चमांगं	५—१३३—१५५—२०१	मगधवृद्ध	१६४—१९८
मातापत्न्यक्या	१६५	पञ्चसंमहः	२६	मगधवपुराणं	८५
मानाकुशः	२०१	पञ्चाशकचूर्णिः	१४८—१७२	माव्यादिः	१९२
मुण्यपोषककम्	१७०	वरमार्यं	१९०	मत्तुवं आद्यविधिमकरणं	५
दशवैकालिकद्वयमुक्तिः	११८	वरसमवाः	८४	मत्तुवार्यकोसुषी	१८८
दशवैकालिकवृष्टिः दारिमर्द्रीया	३	वौषधप्रकरणं	११८	मनुस्युष्टिः	३१—८५—१२२
दशमस्तुष्टिप्रकरणम्	३५	प्रक्षापनोपाज्ञं	१३३	मनोनिमदभावना	३

ग्रन्थाः	पत्राङ्काः	ग्रन्थाः	पत्राङ्काः	ग्रन्थाः	पत्राङ्काः
महानितीयं	२-३०-१६४	वाग्स्यायन	८२	शुक्लसंवाचः	४१
महाभारतं	३७-४०-८५-११९	विष्णुसंवाचः	८३	मातृविधिप्रकरणवृत्तिः	२०१
मियाक्षय स्मृतिः	३१	विष्णुसंवाचः	१५१	मातृप्रकरणसुप्रवृत्तिः	१६३
बनुर्वेदः	८४	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	मातृप्रकरणवृत्तिः (हारिमरीया)	१६५
यद्वागना-	१९२	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	समवायाङ्गवृत्तिः	१६२
याज्ञवल्क्यस्मृतिः	३०	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	संज्ञनिर्मुक्तिः	१००-११८
योगशास्त्रवृत्तिः	७१-१०८-११५-१२१	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	सूत्रं	१६४
	१४८-१५७	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	सूत्रकृतांगं	१४९-१६४
एजपृथीयम्	३५	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	स्कन्धपुराणं	११५
सपुस्तकः	१९६	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	होमव्याख्यवृत्तिः	९९
वसुदेवहिदिः	१६५	विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	होमं वचः	६२
		विष्णुसंवाचः	१९७-२०२	होमानेकार्थसंग्रहः	१७५

अत्रैकोऽपि ग्रन्थः सूत्रं वा यथाभाऽप्यारि तस्माद्वैबोद्धितं सत्यो नानेकत्रोक्तौ भिन्नम् ।

अथ उपयुक्तानि पद्यानि ।

पद्माङ्गाः

कुन्दरामावर्तगपवगमृगा मीना इताः पञ्चमिरेव पञ्च । एकः प्रमाथी स क्वं न हयात् ? न सेवते पञ्चमिरेव पञ्च ॥ १ ॥
 कान्तिर्जिते दोषा तादृजिते गुणा बहू हृति । गयवसमतुरंगण व सो होञ्च सुसिष्कपरिचारे ॥ १ ॥

छन्तां गुणौपजननीं जननीमिवायोन्यन्तशुद्धाद्वयामनुवर्तमानाः ।

सेजस्विनः सुलभसूतपि संतजन्ति, सत्यस्तिदिव्यसन्निनो न पुनः प्रसिद्धाम् ॥ १ ॥

विपणुष्वै त्वेय पद्मनुविचेय च महतां, प्रिया न्याय्या इतिर्मन्त्रिनमस्तुमंगेऽव्यसुकरम् ।

असन्तो नाभ्यर्ध्याः सुहृदपि न याव्यः कृत्तघनः, सतां केनोदितं विपममसिचाराववमिदम् ? ॥ १ ॥

कामदगलेहृदगावीयस्कटनिवारणौ । दृष्टिरागस्तु पाथीयाम्, दुरुच्छेदः सवामपि ॥ १ ॥

पाण्योरुपकृतिं सत्त्वं, स्त्रिया मप्रशुनो बलम् । जिह्वाया दक्षतामक्ष्णोः, सखिषां क्षिप्रयेत् सुधीः ॥ १ ॥

विमनो धीतसंगानां, वैवर्ग्यं कुल्योपिताम् । दाक्षिण्य वणिवां प्रेम, वेद्यानामसुख विपम् ॥ १ ॥

पक्षिणां वायसो पूर्वः, आपवेपु न जम्बुकः । नरेषु दूतकाव्य, नारीषु गणिका पुनः ॥ १ ॥

उपमाः स्वगुणैः स्याता, मध्यमास्तु पिपुर्गुणैः । अथमा मातुलैः स्माताः, शृङ्गेरैरथमावमाः ॥ १ ॥

६

७

७

७

७

१०

१२

१३

१५

उपपुढानि पद्यानि

न निमिषाद्विप्रो श्रेयो, नापुर्वैतकविशिष्याम् । न भीर्त्नाविशिष्योमेकमपि धमद्विषां न हि ॥ १ ॥
मष्टमन्त्रा पदमन्त्रा पूनीमन्त्रा न ये नप मन्त्रा । जे पावर्षकमन्त्रा ते मन्त्रा जीवलोर्गमि ॥ १ ॥
मन्त्रवयस्त्रियो नैकमममपादनापति । वन्त्रपावनगीष्वादि, मन्त्रपाटी विवर्जयेत् ॥ १ ॥
षान्त्वा गुह्यसि विष्टसो, शानेनाकायकारिणः । प्रष्टुमपाया जायेन, तपसा वेदविष्णुमाः ॥ १ ॥
कुपामबानाः कुनेष्टुसेवा, कुभोजनं क्रोपयुस्त्री च भार्यो । कन्यापदुत्वं च हरित्रता च, वद् जीवलोहे मरका मवन्ति ॥ १ ॥
स्त्रीजागो शक्तिमकवा भीलुङ्गवा भूयसी बणिङ्गजागो । रोषः क्षत्रियजागो द्वित्रासिमागो पुनर्लोभः ॥ १ ॥
दुर्विपुभगदुष्टवदुष्टानिष्टादिरयितवर्धयोगात् । नित्यं जीवग्मरणात् भयस्तरणं सकन्यरणम् ॥ १ ॥

‘गरादस गच्छामि हसम माये, गर्वं न सोषामि क्वं न मम्ये ।

द्वग्ग्यां वृवीवो न मयामि पात्रन् ।, मस्मादद्याः केन गुयेन मूर्खाः । ॥ १ ॥
मुबर्नपुत्तां वृषिबी, विम्वन्ति पुरुषात्रया । दूरण कवसेबय, वय आनाति सेवितुं ॥ १ ॥
मन्त्रसायंठेचि सज्जेन जे मकमण समुद्रविमा । ते पस्वर्तकुलीरियव न ह भमहा दुहि ॥ १ ॥
ठिन्त्रा सीसं भद् होउ वपण पवउ सज्जरा छप्पी । वदिवभवाकणेसु पुरिसाण न होइ व दोउ ॥ १ ॥
दुदिवत्तम भाउरत्त प वनलामत्तस गुयरत्तस । मत्तस मरत्तस थ सत्तमावा पायडा हुंठि ॥ १ ॥

उपयुक्तानि पद्यानि

कश्चिपयस्त्रिपयसस्यायिनि मयङ्कारिणि यौक्ते दुरास्मानः । विवक्षति तवापरार्थं, जन्मैव यथा नृणा मयसि ॥
 विकृं सेवकद्रुवं स यः प्रमुह्यते विधेति नव युतिषः । कार्योद्धयाऽपि भरण मयपाकरणं हि सुमदनाम ॥ १ ॥
 काम ! जानामि ते रूप, संकस्यात् किञ्च जायते । न त्वां संकल्पयिष्यामि, न य मे त्वं भविष्यसि ॥ १ ॥
 जहकोहो जहलोहो जहवोहो जहमयो जहमोहो । दूरं परम्भवमि ज इदेष हा हुंति दुर्हरेक ॥ १ ॥
 जहत्वा परसंठापमत्वा कलनस्रताम् । अनुत्सृज्य सर्तां मार्गम्, यत् स्वल्पमपि तद् बहु ॥ १ ॥
 दानमौचित्यविक्रानं, सत्यान्नाजो वरिमहः । मुह्यत मुममुत्स य, पञ्च प्रसिमुच भियः ॥ १ ॥
 दृगमीनसज्जनानां दृजजलसन्धोपविद्धिरदृशीनाम् । लुब्धकधीवरपिपुला मिष्कारणवैरिणो सगति ॥ १ ॥
 धर्मोत्तमे ज्वलन्ते, कन्यादाने धवागमे । धनुषातेऽग्निरोगे य, काशसेप न कारयेत् ॥ १ ॥
 द्यामी भविसेसङ्गू भविणीमो परिजनो परवसत् । मञ्जा य अण्डगुल्फा वणारि मणस्त सङ्गाई ॥ १ ॥
 अस्त्रिलोभो न कर्तव्यो, छोमं नैव परित्यजेत् । मस्त्रिलोभमिमूढस, वक्तं भयसि मयके ॥ १ ॥
 रागपदे प्रेमपदे लोभपदेऽङ्कठः पदे सपदे । प्रीतिपदे कीर्तिपदे नहि नैर्द्रव्यव्ययः क्रियते ॥ १ ॥
 निन्द्यं मयापेरप्यन्त्यजदम्भं गुणपद्विसेष्टम् । द्विभिषर्गौगत्तदूत दूतं व्यसनार्थेन विन्याः ॥ १ ॥
 पुनर्मित्रवयिकपुत्रभ्रातृजामातृसेवकाः । पत्नीसपत्नीयानारिस्तुयाः शिष्याश्च प्रागृणात् ॥ १ ॥

पञ्चाङ्गाः

(१५ ५९)

५१

५२

(७३-१८)

(१० ४२)

८०-३२

८१-४०

८१-४७

८७-१३

१०३-१६

१०९-२०

१०९-६

१०९

वनेभ्यस्ते मनुष्यैश्चत्वायः प्राप्यते प्रभुरमभिरात् । अस्तिव्यते तदीयम् कश्चिदपि वैपरीत्यमहो ॥ १ ॥

११०-५१

क्षेत्रं रक्षति चत्वा सौवं छोत्स्यटी कणाय रक्षा । वन्याचवृणं प्राणामरेण किं निरुपकारेण ॥ १ ॥

११३

समर्थोऽप्यसमर्थोऽसौ, विविच्छेऽप्यविविच्छत् । स्वसत्त्वा दुःस्वपर्मिष्ठोद्यत्मारचयेन्न यः ॥ १ ॥

११३

उद्यमे नास्ति दारिद्र्य, अपतो नास्ति पातकम् । मौनेन कञ्चरो नास्ति, नास्ति आगरतो मयम् ।

(१३८ ४४)

प्रवीणता वणिम्यास्तु, त्यक्तम् उपक्रमः । न निर्बेदम् कुत्रापि, त्रयं प्रसिन्नुवाः भिवः ॥ १ ॥

१७५

छन्मीर्वसति वागिन्मे, किञ्चिदस्ति च कर्पणे । अस्ति नास्ति च सेवार्था, सिद्धार्था न कदाचन ॥ १ ॥

१७५

परतुगामी परबन्धवर्द्धी, परलभमोजी परविचरन्धी । परप्रवादी परविचजीवी, सर्वेऽप्यसी त्सुर्गुमिनोऽपि सिन्ध्याः ॥ १ ॥

१७८

मनर्निता भिवः स्वेष्टाः, अकृत्वा पात्रसाध वाः । अकृत्वा चान्यदेन्यानि, क्व च स्मो गुणाकर ॥ १ ॥

१७८

परतुगम्वर्णं उवाणुवर्णं द्विजमककसं वयर्णं । सिद्धमदोसमाहण भमूकर्मत वसीकरणं ॥ १ ॥

१८४

लौकिकन्यायाः

ब्रह्मोवोऽपि पुंसि सत्यवृत्तौ प्रविशन् निवार्यः किम् ? ॥

लोचरीयानुसारेण मनु पापप्रसारणम् ।

मनसा हि मानितं यत्तदेव विन्दे प्रसूतम् ।

निवार्यनाशी हि मूढव्रतः ।

मर्त्यं बहुजीवन्तो हि बहु दृष्टम् ।

लोयवि वेहो कृद्विह, वंके वको समे समो ।

न सन्त्यनपत्यस्य लोकाः, भानो यक्षाः, विप्रा देवाः, कृकाः पितृमाहाः, बर्हिणां पक्षबासेन गर्माः ॥ ०

पतिरे भावं कृते स्वप्नपापम् ॥

श्लोकः

३

८२

९०

२४

९८

५३

०

३

१

१-५

५-१

५-१

५-१

१-३

५-५

आद्यप्रतिक्रमणान्तर्गतोपयुक्तवाक्यानि ॥

उपयुक्तवाक्यानि	पद्याङ्काः	उपयुक्तवाक्यानि	पद्याङ्काः
अगच्छिआ जाईओ अय मणीजं दुमाणं च	('३९)	अनुमज्जत्तवकरोणे किमन्तरं दुक्कसिङ्गानं ॥	पद्याङ्काः
अज्जा हि बहुसत्ता	('६)	अन्यद् व्यास आर्यं तु विगिह्मन्पद् ।	५ १७
अणवद्विभविद्याजं कइ सुहायेवि बहुअठिई	('६८४)	अन्यच्छठे कच्छठा विपवपि संपद्यते सम्पद् ॥	('३' ५७)
अणुमूवच्छं को वा न पट्टिमत्थी विसेसेइ ।	('५७)	अनिचिदमनुमतं स्मात्	('३' ३१)
असिपातेष्वपि क्कम्बं क्कसेय्यपि धर्मसंपुच्छम् ॥	('३१)	अनुचितचित्तनमसि हा इवइलः ओइवनवहने ।	('५' २१)
अणुच्छठां लच्छवाणाक्यान्ति सत्तसय्याम्बपि	('३१' १८)	अपरिच्छिन्नकज्जत्तस व पडिक्कन्न येव पडियाते ।	('६' ८८)
अत्युमपुण्यपापानामिदं क्कम्माप्यते ॥	('३' १८)	अप्रिवत्तं च पच्चयत्तं, वत्तं ओत्ता च दुर्भेदः ।	('५' ४)
अतोधुक्कं भेदः प्राप्तमपि त्रासयत्त्यचिरात्	('३' ७)	अपत्तमुग्ग्यार्गतं पितृणां दोषात् गोपल बवेह गात्तः ।	('५' ९)
अतन्त्यसाम्बं हि नः साम्बम्	('३' ३६)	अपरिचित्तम क्वक्कम्बं सिद्धंयि न सत्तया पत्तंसंति ।	('३' २७)
	('३' १२)	अप्यहिंसां कावच्य	('३' २०)
			('३' ०)

असपत्न्यं हि सुरकञ्ज,	('५५५)
अवद्विषिमुखा सप्तमई जोगिनाथ व		('५५६)
अवन्वयोपस्य निहन्तुरापदो, मबन्धि वड्याः स्वयमेव	('५२१)	
अविन्वासे शमः कुतः !	[वेदिन]	('५२२)
अङ्गुमत्स फाळहरणं सुमकरजम्		('५२३)
असत्ता न प्रदोये हि, प्रदोये संमुखे प्रभत ।		('५२४)
अदद यद्विषाण बवलर्च		('५२५)
अदद मद्दिना मदीयाम् सकृत्कृत्वाया अपि कृपायाः ।		('५२६)
अदो वस्त्रेगण्डुचया	..	('५२७)
अदो वृष्ण्याग्रो महान्		('५२८)
अदो दुरन्ता रसना दुरत्यन्ताम्		('५२९)
अदो वचननिर्वाह्यदोस्वाधो महत्तन्नाम् ।		('५३०)
अदो अमृत्युकीर्तेयं साम्बमानेन निर्दूतिः		('५३१)

अदो अगिर्वा मङ्गितद्विषय	...	('५३२)
अज्ञानकृतं नैवापराध्यसि		('५३३)
अज्ञानायते गुणाधाने, नैर्गुण्यं वचनीयता ।	...	('५३४)
आभूषणोप सर्वेभ्यः, अप्राद्वैतसत्तावान्,	..	('५३५)
आभायाः सप्त दुर्लभाः	('५३६)
आरोमासारिर्भं माणुसक्यं सप्तसारिर्भो वस्त्रो		('५३७)
आसन् पञ्चमे पत्राणि, श्रीज्येष्ठेति सिधिरिव ।		('५३८)
आसाद्विर्भं तु दुष्ट महवाणसि दोषः अदुसह ।		('५३९)
आयैः कार्ये हि कोऽस्मत्सः !	('५४०)
आस्त्रकनविद्वेषते प्रत्येति न जातु वन्मूलः ।		('५४१)
इत्थीणऽप्यत्यग्ररिपं दुर्बलि	..	('५४२)

इदस्य हि सुभा शुक्तिः

...

(१६)

उ

वचिर्मं कश्च संपदः !

...

(१७ ४३)

वचिर्मन्वयस्य हि विचारयर्णं न न किं न विजयेषु !

(१८)

उच्छिद्यन्तं न कश्चिद्, कः सुधीर्नोत्सुलिच्छसि ? !

(१९)

उच्छिद्यन्ति न केनापि, कमलस्तसि कटया ।

(२० ४९)

उच्छिद्यन्तः सदा इव विद्यापतिशायिष्यन्तः प्रायः

(२१)

उच्छिद्यन्त्या द्रुतदृष्टबलैर्बोधिना मता ।

(२२ ७१)

उदयत्येव सुप्रेरक्षं गत्वाऽपि दिननाभः

(२३ १७)

उदयभीरुपि भासति भासति सति भक्षति न मृगाङ्गम् । (२४ ३०)

उदयत्यन्तिकेऽप्यप्यपि जम्भो बभ्रुव्याणि ।

(२५ ४९)

उपहृष्टिरेव सलानां, दोषस्य महीपसो भवति हेतुः

(२६ १७)

वचिर्ब वयमगमि पायच्छिद्यं तु किं मये ! ।

(२७ ९२)

ए

एकैव गतिर्महता स्वीकृत्यकर्णं हि सरणं वा ।

(२८ ५०)

एतत्सुहावता जयन्ता ...

(२९ १५)

का

कठिणो सलु निम्बरसो महाकटुभो चेव ज्ञाप्य

(३०)

कवविज्ञे च सुष्टसि तथापि लोके बभ्रु साधुः ।

(३१ ३४)

करबलुभपाण्यपि अवसरदिनेषु मुष्टिर्भ्रमं विजयति ।

(३२ १)

कलकलंकाणि वा सुसदा ...

(३३ ३६)

कल्पवृक्षाणां त्वात किं तन्वनादिना ?

(३४ ५५)

कश्च दुष्टे पूजयता ? कश्च पीकसे विससता न ?

(३५ ५७)

कामान्धा वचनार्हो यत्, ...

(३६ १५)

कामासिद्धिमियाभा इयामा प्रच्छन्नकर्मकृत्याम् ।

(३७ ४१)

कामिनीं सुखवच्छया, ...

(३८ ७)

किमनूद्यं समर्थानां । किमगम्य महाधियाम् । किमपथ्यं

दृढाग्नीनां, किमसाध्य महाजसाम् । ॥ १ ॥

(१६४)

किमिव दृढीयोऽप्यवोषमिनाम् । ..

(१७४)

किं व न कञ्चविकृत्यं संपन्ना उचिजकृत्वाभो ?

(१७५)

किं वा न वाजानो ?

(१७६)

किं वा पुनोहि दुस्तव्य ? ..

(१७७)

किं वागच्छपि व पार्थ पदमेव बभूवुर्द । ..

(१७८)

किं वा कवचाणमगोमरो ? ..

(१७९)

किं वा पक्का सुदुर्दीप ?

(१८०)

किं वा किञ्चमकिञ्च पक्षस्वमसवार्द्धजं ? ..

(१८१)

कुर्वो वा दुर्नयेऽपीष्टम् ? ..

(१८२)

भूटसाक्षी सुहृद्गोही, कृत्तमो वीर्यरोपणः । यत्वाः

कर्मेवाण्णाभाः, पञ्चभो जाविसम्भवः ॥ १ ॥

(१८३)

कामिजनकामयेनौ यामिन्यौ (१८२२)

कार्यं कार्यं साध्यात् समीक्ष्य सुपरीक्ष्य यदर्थैः । (१८२३)

काले विष्णुस्तस्य पौण्यस्तस्य अग्नौ न सीरए कालं (१८२४)

का वा सिद्धी न दुर्दीपः ? .. (१८२५)

काठविद्योपोऽप्यहमे ह्यमसन्त्यदे । (१८२६)

कार्यार्थिना हि लघु कारजमेपजीयम् । (१८२७)

किं अमरत्वं यमगजासंगयाण वा ? .. (१८२८)

किं केचरी वात्मगुणी जिगीयुः ? .. (१८२९)

किं नेह कञ्चं सिद्धेष्टेष्ट दृष्टव्यो ? (१८३०)

किं न विद्यौषधीवज्जम् ? .. (१८३१)

किमसत्त्वं विष्णुसपीप ? ... (१८३२)

किमनुविषादं कुर्वते न केचमी सौरमसमृद्धौ ? । (१८३३)

केलिर्विप्रेया सह शठयाऽपि,

(१३० ९)

को वा न माणवितो विसम कलं पबध्नो ! ।

(१५३)

को वा न दुःखी दुःखे महात्मनाम् ! ..

(१३९ ८६)

को वेद देवगतिम् !

(४८ ७०)

कीदृशी किञ्च नाद्यसा, ..

(१३)

स

सधरेन्ना इन्द्रा इव मायस्ति यथा तथा कथन ।

(१३ २०२)

प्रातःपूरितनीतिरः

(१३१ १७)

सन्निवतः सन्निवत पुनः । ..

(१३६)

ग

गवसोषी सक्तापी, स्वार्थप्रसी च यन्मूर्खः ।

(१३७ ७८)

गदितो वृद्धि रेसिह, पक्वित्वाह भये पुण्ण भाष्यं ।

(१३८ ६३)

गुणिनः समीपवर्ती पूर्यो लोके गुणविहीनोऽपि ।

(१३९)

गुणेज्जैवावृत्त कार्यः, किमादोपैः प्रयोगनम् ! । विहीयन्ते

न पण्टमिर्गाविः क्षीरविबर्जिताः ॥ १ ॥

(१३ ११)

गुणैर्विना कः सद्य मान्यते द्वैः १,

(१३५ ३१)

गुणैरेव महत्त्वं स्वाभावेन वयसाऽपि वा । ..

(१३ ४२)

गुणोवि दोसाव कम्पवसा ..

(१३ ९२)

गुरौ सत्वेन निमिन्वाः सिन्वा मृत्वाः सुवाः लुवाः ।

(१३३ ३)

गुरवाः कारावाः, ..

(१३५)

गृह्णन्ति निर्वाहन्ति च ते केचित् पञ्चपाः पुत्रपाः ।

(१३६ २८)

गृहिणोऽपि सुहारेवे, घन केपुर्मुनेरिव ..

(१३५ ३३)

गृहेष्वानुसारिणी वि गृहस्वयम्वा ..

(१३७)

गौरवाय गुणा यव, न तु श्रोतेयवम्बव ।

(१३८ ३२)

घ

घृणा का (चिन्त्या) सकृपावहे । ..

(१३९ १६)

उपपुस्तकाव्याप्ति

पञ्चाङ्गा

॥

अथ पुनरेव हि एषा नरेख्यम् ।
विद्योत्सवो हि नृणां, निबन्धन साध्वसंसिद्धो ।
विद्य विद्य एषा विमिति केसिचि वक्राण्यं ।

॥

द्विष्टो पाव न किं कुम्भे ।
उत्तमो लोका सैव, यत् कार्यं समयोचितम् ।
उदे हि नगबहवा दूरेषु वृत्तानि हृन्वन्ति ।

॥

अथ चतुर्विधं पातालि वा पुरः ।
अनङ्गिवा विभूतिर्भगिनीम्
अथवाए पुन जाप मरेव नर मङ्गपयि लये
असिद्धिं येव इतिवत्तम्

उपपुस्तकाव्याप्ति

पञ्चाङ्गाः

अथवा न धर्मवर्णनी, ...
अहि बहुमानो पुष्टि न सुख होह वीह भवे ।
खीबन् महाप्यथाप्रोति, जीबन् पुण्य करोति न ।
जीबितं सर्वसर्माणां, मातता भवनासङ्कटं ।
सुखं दुःखं न सिक्ता, ...
अनघर्मेण दुर्मे, ...
अं दुर्मेकं सर्वं, एव न नर इमं । ...
अं विमिति परमि अ परमि न जागय इहयं ।
अं धर्मकर्मयोगो बोधरो साहसिष्ठं न ।
अं धर्मनिजममसे मय इ लयेनं तु मयपुस्तक ।

॥

अथवा वृष्टं विविमति मर्तं ...

त

तवः पापाम्यासस्तवतमशुभेषु प्रसमते ।

('३० ३७)

तत्त्ववाचो हि साधवाः,

('१०३)

वाग्बिभृश्वसिर्धर्मैः, सास्त्रिकव्यवहारीमुखः,

('१० ५२)

वृत्तिभ्य निपनकायैषु,

('३३ ९०)

भगवत्पद्मं सकलां क्षीणं तु मुनीकमात्मकसम् ।

('६८ ७५)

तुभ्यतां विविधैः तु हृदिभिः, तत्त्वज्ञानि सुजा

च्छोदया ।

('३१')

तुष्टैवतयाऽऽनिष्टे, क सन्नेति विदग्धधीः ।

('३१')

तुभ्यं निरुपद्रवाः,

('३१ १०)

तुभ्यं निरुपद्रवाः, तुष्टैः केन पूर्यते ।

('३१ ७)

तुभ्यं निरुपद्रवाः,

('३१ ९३)

य

नेवस्सणि असत्तस, विसस्सेव तुल्लज्जो

('६८ ८७)

य

इत्थं वि सन्नां विविधवन्नां व भवतुल्लज्ज ।

('३१')

इत्थं वन्नाजीविनां,

('३१')

इत्थं वन्नेन वात् साध्याः,

('३१ १६)

इत्थं वन्नेन विविधं विविधं वा जहा रोणे ।

('३१ १')

इत्थं वन्नेन को नाय संवन्नेन नेव सिन्नाह ।

('३१ २७)

इत्थं वन्नेन वन्नेन, वन्नेनोपमो मुत्तम् ।

('३१ २')

इत्थं वन्नेन वन्नेनोपमो मुत्तम् ।

('३१ २८)

इत्थं वन्नेन वन्नेनोपमो मुत्तम् ।

('३१ २८)

इत्थं वन्नेन वन्नेनोपमो मुत्तम् ।

('३१ २८)

इत्थं वन्नेन वन्नेनोपमो मुत्तम् ।

('३१ २८)

- विष्मयस्तूनां स्वेच्छया हि गतिस्तिथी । ('५५)
 विष्मयते बहसि यतः कुप्यन्मां छाद् विसेवावः ।। ('५६)
 दुर्जनवृत्तिवन्तसां पुसां स्वजनेऽपि मास्ति मित्रासः । ('५७)
 दुष्टस्तु दुष्टमितो व विसिद्धस्तु विसिद्धजो । ('५८)
 दुःसम्पदा हि मनसा, विशुद्धिः क्षीयतीति । ('५९)
 दुष्टाः कष्टफलं स्पष्टं, दष्टं विना न मन्वते । ('६०)
 दुष्टगणिना क्षिप्रद्वया, रीतिर्नीतिविदां कष्टम् । ('६१)
 दुष्टेऽपि स किं कुर्वीत? यत्र सुमन्त्री सुमन्त्रपरः । ('६२)
 दुष्टा अपि किं कुर्वन्कलं विना निष्कलान्मयाः । ('६३)
 दुष्टः सुवोऽपि निर्वास्यः, ('६४)
 दुष्टाश्चयश्च पीयूषविषम् हि जातु सुखसि प्रकृतिम् । ('६५)
 दुर्लभत्वं य पञ्चार्यो, कामिनः सा परा रतिः । ('६६)
 दुष्टजलसिनिवदियानं ध्रुवं पश्यन् सुखवर्णपि । ('६७)

- दुष्टानि युष्मा मूढा मियः फलं स्वस्त्य कर्त्तव्यमिह यत् । ('६८)
 द्यूताश्चिन्त्यसन्ध्याचोर्य चौर्याश्च जीवनाशोऽपि । ('६९)
 दृढायुषि मृतिः कुतः? ('७०)
 दृष्टकलेऽस्तसः कः? । ('७१)
 दैवेऽप्युद्धते किं न सिध्यति? ('७२)
 दोषेऽपि मित्रदोषोऽपि त्वणीमोक्षो भवेत्समोक्षसु । इदं सु ('७३)
 सन्निवृत्तं कर्त्तव्यं नित्यसिद्धिर्भवति ॥१॥ ('७४)
 घ ('७५)
 घनघनौ हि कश्चिदेव, ('७६)
 घनामात्मजनेनैव, प्रविष्टां प्राप्नुयात् पुनश्च । ('७७)
 घन्यास्तु धर्मो रताः । ('७८)
 धर्मो घनावेर्धर्मिणां रक्षकः, भीजं फलस्येव हि सुख्येऽपि । ('७९)
 धर्मविभेदं भेदसामपि विप्रमाणात् । ('८०)

पञ्चाङ्गाः		
प्रमोक्षसमारम्भसंकल्पोऽपि न निष्कण्डः ।	(११०)
प्रमोक्षार्थं धनत एव समस्तकायाः,	(१००)
प्रत्येकानो जायते सम्यो,	(११० ७९)
प्रमोक्षार्थे ह्यपचर्मचोऽपि, धर्मिष्ठया स्थापयिष्यामिनी ।	(१११ २९)
विष्णुमान्वाह स्वर्गोपमिवा,	(११३ ३३)
विष्णु पयशीनतावन्वाह,	(११० ५१)
विष्णु सेवकदुर्गं तं यः प्रमुञ्चते विभेति भव सृष्टिः ।	(११३ ६८)
विष्णुस्तु अङ्गामविद्यां मुदगीम्,	(११० ९७)
विष्णो वरितं विष्णुः,	(११० ५५)
विष्णु विद्यासमन्तर्बद्धम्,	(११३ ५२)
विष्णु वैवं रत्नसूक्तम्,	(११३ ७५)
विष्णो कामिन् कामिपिमुद्रार्ण,	(११३ ५१)
विष्णो वसवश्चरिमाह,	(११३)

पञ्चाङ्गाः		
विद्या पुमर्थ समर्पयति,	(११३ २७)
युक्तो बहोति मयामि,	(११३ ६७)
युक्तं दोषा प्रकम्पते,	(११३ ६१)
युक्तो बहो वि मौनभाह,	(११३ ४४)
धैर्यमेव परित्राय, न युक्तमनुसोचनम् ।	(११३ ७४)
॥		
न कस्यापि प्रकाश्य स्वाह, युक्तं क्षीप्तां विवेचय ।	(११३ ९१)
न च विष्णवस्व संभवतश्चरिः,	(११३ ९९)
न च छकुन्तातं वचन कथिन्युवा स्वाह विविच्य च	(११३ ४१)
विष्णवाः ।	(११३ ५५)
न तुष्टा पञ्चभिः साह,	(११३ ७०)
अ सीर न सीर इयमपि विनष्टं विविच्य स्वाह,	(११३ ८४)
नवाहा संतमासिन्,	(११३ ८४)

उपयुक्तवाक्यानि

पद्याङ्काः

- तमोऽर्थेभ्यः प्रयत्न्य ये, भ्रातृणामपि कुर्वते । (११)
 तत्र एव सर्वसम्पद्गुणमङ्गारम् नृणाम् । (१२ ४५)
 तदनिरतोऽपि नरेसो हि कुञ्जा बुद्ध्या जहि पहाणाः । (१३ ५५)
 न बहो भाति विना काञ्चन रत्नम्, ... (१४ २८)
 तयमञ्जिखवविष्णुर्धनं दाय अर्प्यपि होह सपमानं । (१५ ९४)
 नवेन बालकक्रियते नरेन्द्रता, ... (१६ ४७)
 न विमृश्यमस्मिमेभि, ... (१७ १८)
 तन्वानुरक्त्यं कष्टमपीष्ट भवेदसुखतोऽपि । (१८ ८६)
 न स्वर्गं स्माप्तिरगुणो, गुणवानसि कथ्यते । (१९ १०)
 न हि सुखरत्नानि सुखमालि । ... (२० ११)
 न हि महिषा य विमुदसीता य । ... (२१ ८२)
 नाकण्ठपूर्णं हि ससम्भ्रमयते, ... (२२ १०)
 नानं पश्ययसारं, ... (२३ ११)

उपयुक्तवाक्यानि

पद्याङ्काः

- सावर्तं कथ्यते क्वपि, ... (२४)
 नान्यथा स्याद् विधिकृतम्, ... (२५ ७६)
 नाम्बध्या भाषितं सधाम्, ... (२६ १७)
 म्यायात् पथाः प्रविचलन्ति परं न धीराः ... (२७ ६८)
 म्यात्ये पवि पयिकानां, यथा सममेव विपसमपि । (२८ ३०)
 निबन्धनमथा नरवद्विपासेहि मुहुष्य रविपासे । (२९ ७८)
 निबन्धनमधी हि मूढतमः, ... (३० २४)
 नित्यं जीवन्मरणान् भेषत्करणं सकृन्मरणम् । (३१ ७४)
 निर्माणयस्य कर्म सिध्येत् कोटीश्वरमनोरयाः ! । (३२ ८७)
 निबन्धनमथे कथ्य कुणसि अहिगारिणो चेव । (३३ १५)
 निबन्ध(धा)ने नहि मात्रकम्, ... (३४ १९)
 निधेयं कष्टं महर्षी परकृत्यकृते लक्ष्यइति । (३५ २८)
 निस्सुगणं नपुणं हि, विंशत्य जपि विहृत । (३६ ४)

नेतुरेवातिष्ठं फलम् ।

....

(१६ ४)

प

पञ्चदशेति न मिदं जुवातुतं विचारिष्या ।

(१६ ५३)

पयसश्चिन्तनभोवोः,

....

(१६ १५)

परविष्णाहजमजमो, नपमो अवविजवमिजकयजपजो ।

को वा दुमयकाटी सुपुरिससहं समीहेत । ॥१॥

(१६)

परकीयैव पुत्रिका,

....

(१६ १९)

परपुष्टिषु वदमतसयनां, किमिव ह्यस्ति

दुपलनामवहयम् । !

....

(१६ १४)

परस्य चिन्त्येवे यादृक्, यादृक् स्वयमवाप्यते ।

(१६)

परहितपरता हि सख्यकृतिः,

....

(१६ ७२)

प्रतिपन्नविधौ विपुलेऽप्यभीरतां जाम्बि नष्टि भीयः ।

(१६ २४)

प्रमाणो नरकायनम्,

....

(१६ १२)

प्रसरीसरीसि दुर्गेन्मवतुमं हार्वमपि पापम् ।

(१६ २७)

प्रक्षीयते तव दुरितं न पावतावत् व्यबाऽपैसि कथं

तदुरता । !

....

(१६ ५५)

पसिते घातं हते छव्यपाठम् ।

....

(१६ ३०)

प्राक्षुप्ययोगात् किमु दुर्लभं वा !,

(१६ ९५)

प्राक्षुप्यकम्बप्रागदम्बसम्भवे किं भवेन्न वा ?

(१६ ७४)

प्राच्याः प्राणाः प्रसिद्धावा, पुंसः सत्सैव गीर्तनम् ।

(१६ ९३)

प्राजाम्नेऽपि प्रसिपसम्यवा कममिवास्तु सताम् । !

(१६ २५)

प्रार्थनाभ्यर्चनायां हि, सतां न कौशलं किञ्च ।

(१६ ३८)

प्रार्थितसमर्थनं कलु मूकप्राणाः सुगुणवायाः ।

(१६ ९३)

पापः पापेन पञ्चताम्,

....

(१६ ३२)

प्राप्तमपूर्वं सर्वं प्रेमपदे किञ्च निवेद्यमैकपदे ।

(१६ ७७)

प्राप्ते विछम्बोऽर्षेति नैव दातुः,

....

(१६ ४)

पावो पाव न किं कुञ्जाः ।
 प्राप्नो मास्यो न कस्य वा ।
 प्रीयते द्वेष्टि चेष्टस्य, सायके बायके न का ।
 पुण्यैरसन्माग्यमिहास्ति किं वा ।
 पुत्रलोकात् को वा न वृषते ।
 पुत्रो हि पित्रणो मुञ्चो, ...
 पुत्रं मरुत पावतु पिमा, ...
 पुत्रस्य सव्यहावि जम्बो पापस्त सन्धो ।
 पुरतः सन्पत्मासौ विपदः प्राप्नो पुनर्मेव पञ्चात् ।
 पुत्रमवम्मासासो लम्बद् अनुजं अविष्टिपि ।
 पूर्यैरेव सन्पते, ...
 पुष्यिष्यां प्रवरं हि शानम्, ...
 प्रेमसाने हि किं गोप्यम् !, ...

(११५४)
 (११२११)
 (१११)
 (११५८९)
 (११५)
 (११५५)
 (११५८)
 (११६१)
 (११२७)
 (१११७)
 (११३१)
 (११४५)

गोपकाः सङ्कुलमेते, काककायसङ्कुलं । सङ्कुलं
 प्रन्वि चत्वारो, धणिक् श्वानो गजा द्विजाः ॥१॥ (६१२२)
 फलेष्टुमूलेऽनुसमन्न वा किमु !, ...
 बहूपरोचेन विशिष्टवस्तुमहे महान्वोऽपि हि सानुबधाः । (११३३)
 बाळः पयसा वग्बो वप्यपि फूलकुल्य सङ्कुल्य विवसि । (११३१)
 बुद्धिर्मानेन शुष्यसि, ...
 मुग्धां वमन्ते वत्रियाः कथम् ! । ...
 मयसंति किसिबला पुढि, ...
 मर्त्येष्ट सलकुल्य यत्, ...
 मवेव भाग्यवतामेष, विव्ययस्त्वप्यभीष्टकृत् ।

(११३३)
 (११३१)
 (११३२)
 (११३३)
 (११३१)
 (११३२)
 (११३३)
 (११३४)
 (११३५)

मम्य यदुजीवनतो हि बहुदृष्टम्, ..
 मक्षयमिह ध्रुवं घनं नृणिन्मुद्रावबन्धौयः ।
 मागबाम्बुदयेऽभ्युदयसि, मक्षिरपि पुंसोऽभ्युदयोदृष्टः ।
 माग्यमाज्जं किं नाम दुर्लभम्, ..
 माग्यवतां मयसि धर्मसंयोगा, ..
 मानोऽत्र बृहन्नोत्तन्त्रसाधारणी कृच्छि ।

म

मन्त्रेऽपि इ निवर्द्धिता पादौ, ..
 मनसा हि मानिषं यत्तदेव विन्दे प्रशस्तम् ।
 मनः सत्येन दृष्यसि, ..
 मन्त्रं हि सुप्रयुक्तं वेदेषु श्रद्धापि विद्यात्मा ।
 मरणं हि महामयम्, ..
 महात्मनो नाममपि क्षर्व्यं, ..

महत्स्वमीदृशे सन्तुः, ..

महत्स्व महती सङ्गावमहानप्यवाप्तुमान् । रजोऽपि पूज्यते

वीर्यैषिषीसङ्गत न किम् ॥१॥ ..

महाकलेवि अन्धो हि, विवर्धं न तु बाहरे ।

महापैठा हि दुष्पापतया बस्तुतया न तु ।

मधिगतोऽपि स क्षुद्रः, स्वातुरूप न वेत्ति यः ।

मा जीवन् यस्तस्मात्सर्वम् परस्मै वधासि पुनर्विद्म ।

मा जीवन् यः पयवन्नादुःखद्वन्द्वोऽपि जीवति ।

मा पण्डित्य ख न विदुषवत्सर्वं, ..

मा होइ सुजगदी, ..

मा हार्पुर्नैर्पुष्टस्त्वं प्राप्तम्, ..

मुक्तस्य विवेकेण ध्रुवं पश्चिमरिक्तो पुण्यमयवरोहो ।

मुक्तरज्जत्र वध्यते, ..

उपयुक्तवाक्यानि

पत्राङ्काः

(१३९)

(१३९)

(१३९)

(१३९ ३४)

(१३९ ४७)

(१३९ ८४)

(१३९ ३८)

(१३९ २८)

(१३९ ५३)

(१३९ ५३)

(१३९ २४)

(१३९)

(१३९)

नीन्ना एवनीन्द्रात्तेन विष्यत्यसिचोगतः । (१२० ५५)
 त्वन्मा चम्बानां स एव ये प्रान्ति गातु नहि बन्धुम् । (१० २३)
 एवं हि महेशा मनी, ... (१० ४४)
 महोहमहाप्रो, शारयाणसि दुपते । (१५ २५)
 मे सर्वाभिसावकम्, ... (१५ ३९)
 य, ... (१५ ८८)
 त्वं चेद विवेक सः, ... (१५ ८८)
 स्तम्भते प्राङ् कुलम् पुराणात्, ... (१५ ८८)
 ब्राह्मणि विधीयते, ... (१५ ८८)
 वा दवा कयं वादक, वस्तु विद्वः प्रकाशयेत् । (१५ ८८)
 यया विस्तृत्येऽन्यसौ, दशवा स्रयमाप्यते । (१५ ८८)
 सिम् रुते मय नास्ति, गुप्ते नास्ति घनागमः । (१५ ८८)
 निमहानुमहौ न का, स आतः किञ्चिदप्यसि ? ॥ १॥ (१५ ८८)

यान्ति विस्मयं मनोएषा भाग्यहीनानाम् । (१५ ८९)
 यो ननु प्रमत्त वातां, स एव संरक्षिताऽपि खलु । (१५ ९०)
 योऽपि सोऽप्यधिपः पूष्यः, ... (१५ ९१)
 यो वा बतः स्वाद्विबला स तेन, विद्वन्मतेऽत्रापि न संशयोऽत्र । (१५ ९२)
 यो येन नीताः परमां समृद्धिमाश्वनीयो बभूवुः स एव । (१५ ९३)
 यौवनं जरया प्रसृतं, क्षीरं ध्याचिपीडितम् । द्रुत्युय-
 काहसि प्रापोऽत्युष्णीका निरपद्रवा ॥ १ ॥ (१५ ९४)
 रत्नो बाणा अर्धपणिना, ... (१५ ९५)
 राजर्षित प्रजानां हि, प्रमाणं विद्वन्मत्स्यपि । (१५ ९६)
 राज्ञं प्राग्यपनाह्यं विपुत्रविषोत्तमिव विन्याः । (१५ ९७)

रु

छाति गुम्यासायो मिद्याकपाले काः ।
 छात्रेच्छोर्मूढमसि नष्टम् ।
 कोपसि वेहो कहेहि, बंके बंको समे समो ।
 कोकः पूयितपूजकाः ।
 कोकः प्रवाहपतिवः, प्रायस्तत्त्वबहिर्मुक्ता ।
 कोकः प्रकटबाहू यताः ।
 कोमः सर्वविनाशी
 कोमः प्रसिद्धोऽयं तु बयज्जयेऽसि, रत्ने च बाक्ये च
 कृष्णसक्तिः ।
 कोहसमुद्रे मुहुसि तु तरणमिदृष्यसि ।
 स्मेदित्स्व ओहगिहं, विभो कहां न गहुरपयेहि ।

व

बलं परोक्षं सत्त्वं हवाह आसापिसार्हण ।
 बलिभाण बणिजसि, माहणार्णं मुहमि ध । खसिपार्णं
 सिरी खमो, खरुणं सिण्णकम्मसु ॥ १ ॥
 बलितवरणां बाणित्त्ववैरुणी खमपुङ्खं हुवम् ।
 बलिमसि सत्त्वं हि नित्यमीक्ष्यताः ।
 ब्रतमङ्गोऽसिदुःखाय, प्राणा जन्मनि बन्मसि ।
 बवहारे पुनः सुखी गिरिधम्मे पुङ्खत्त मज्जिना ।
 व्यतीतं हि गुणान्धर्षणं, खभावो मूर्ध्नि बर्षते ।
 व्यसनं नुरपासत्तम्,
 बाधं कोऽप्येति वैवरीम् ।
 व्याजे साह् विगुणं विपत्तम्,
 बाणित्त्वनैपुणं प्रायः, साधनं हि धमाब्जने ।

न्यायिनिपुणमुच्या, यदाऽपि चिह्नमुच्छेदयाः ।
 विचारिणीं हि विचारिणी, न निर्विद्वन्ति कश्चिचित् ।
 निज्जा निष्ठुमसाय, सुहाई संतोससायां ।
 विद्या राज्य दीयते, योग्यायैवेति हि स्मितिः ।
 विद्यान्वसमं न्यायः, विद्यामानु प्रक्षीरितम् ।
 विद्विषां सख्यं विद्विष्य, सर्वयाऽपि कथय्यते ।
 विना नीची न आपिभ्यम्,
 विना न वैराग्यमभव हि,
 विपदोऽसिभवन्तविजयम्,
 विपदश्चकारसात्, विजयन्तपि दुर्लभाः ।
 विक्षेपज्ञा हि साधवः,
 विपक्ष विपयापान, दृश्यते महान्तरम् ।
 विपणुषोऽपि संवर्ध, स्वयं तेऽपुमसाम्प्रथम् ।

विसर्गोऽपि सायबो, (५५)
 विसर्गं विसं हुयासो, पासो सप्यो हु परअस्यो । (५७)
 विसस वखिपु विसं, पायसो नखि भोसवं । (५९)
 विहल जो अवलंभइ भावइपडिअं य जो समुद्रय ।
 सरणागय य रक्ताइ सिनु तेसु भळकिया पुहवी ॥ १ ॥ (६०)
 विहलुवरणं हि सह पुष्पं, (६१)
 विहोके का विचारणा, (६२)
 वेदयावदयानां हि विहम्बना, (६३)
 वैवायं सम्येपणमय पौर प्राहरिकर्म । (६४)
 वा
 शक्या न भोक्तुं भूषामाभेद् बहुमपि तर्हि किम् ? । (६५)
 शक्नोऽपि कुपितं कर्म, नैव साम्बयितु पटुः । (६६)
 शत्रोरपि परित्राणे धीर्यो धीरचेतसः (६७)

उपपुष्पाप्यामि

पद्माङ्गाः

भेदस्फामेन न ह्यपि, जातु त्याम्यः सुसमिधिः ।

(७ २०)

भीमाभिपृच्छित्तीषारि, धर्मविष हि वेदिनाम् ।

(१२ ३२)

द्याक्षा वरं दत्त्वा न चौरयुक्तः,

(१० १५)

क्षिण्णैर्वाहेति पांशुशोभां मुक्तिञ्च विरुद्धस्याः ।

(१३ ३५)

स्त्रिणाडरि समकायात् न किं वरति वारिणि ? !

(१ १०)

मौलेन सिम्पटेटून, किं किं वा दुर्लभं नृणाम् ? !

(१३ ८०)

शुद्धा हि युक्तिः किञ्च कामयेतुः,

(१ ४०)

भेयसि न सुपीमिरेयेत्,

(६ ३२)

स

सर्वे किं वा न साहयः,

(३ ५२)

सर्वकरो गुरुक्षणे,

(१ ४३)

सतां म्मेत्तेत्यः पुनरुत्सस्योसो विजयते,

(१३ २१)

सतां तुष्येऽप्यहो कप्त,

(१५ २)

उपपुष्पाप्यामि

पद्माङ्गाः

सतां हि शिष्टैराविष्ट, वटवीजायते इति ।

(१ १८)

सति विप्रे कः हेमामेखकृत् स्वाम्युपा विष्टः ? ।

(३ ९५)

सन्तो ह्यवितायेक्यः,

(५ ७०)

सन्तो हि सन्तोपयुगाः,

(१३ ९९)

समर्थं यद् बहु हि,

(१ १८)

सत्यं हि सुष्ठे कर्मणि पुनीतिरेकान्वरे भिद्य इत्येति ।

(१३ ४४)

सत्यापारमसत्यं सत्यं प्रत्येति सत्यमेव जनः ।

(५ ८३)

समुचितमनुचितकृत्यापराधं प्राणप्रदायनमपि ।

(३ ९२)

सम्यगे बुद्धिगो विदिसिन्नो सोऽहमो वहा । गच्छितो

'भिमिरो भीरु, सक्ती नूनं न किञ्चप ॥१॥

(५ २०)

सर्वं सत्ये यतिष्ठितम्,

(३ ३००)

सर्वसूत्र्ये वंमिष्टा,

(३ ४४)

सर्वं सत्ये प्रसिद्धितम्,

(१ ३३)

उपपुस्तकाभ्यामि

पत्राङ्कः

- सहायो हि सुदुर्बलो, (५५ १६)
 सोऽहं प्रमुग्धमीदं वा, न यः स मुग्धः कथम् ? । (१६९)
 स्वज्ञानरक्षिणः पक्षिणोऽपि हि, (१६८)
 सातिपाठव्यनुष्ठानादभ्यासतः कालेन निरतिशयरममुष्ठान
 भवति । अभ्यासो हि कौशळमावहति । (१५०)
 साधयते दुःसाध्यं सबैतवलाऽपि मध्यगता । (१६५)
 सामनं सप्तल्लोभण, .. (५६ ८५)
 स्वामित्रीहो महापायम् .. (५० ४२)
 स्वान्तरविशेषेण, यद् भग्न्यानि फलन्त्यपि । (१६३ ३३)
 सास्त्रिककथापुटे, सुरे किमिष्टं न सिष्टानाम् ? । (५६ ८५)
 स्थिरीसाक्षादं बलु, सादृशम् करो कथम् ? । (१६३)
 सिद्धे कार्ये समं फलम्, (१६५)

उपपुस्तकाभ्यामिति

यवङ्कः

- स्त्रीवक्षाः किं न कुर्वते ? , (१९)
 स्त्रीकावपि स्त्रीकठरं वधात्, .. (१९ ४५)
 स्त्रीकारः परनीव्यास्तु, परमभवपदं परम् । विधाय यः
 परविद्यावर्धो विद् स नरायणम् ॥ १ ॥ (१६८)
 सुष्पाहोसो अकल्पकोसोऽसु सुदुर्बलो पायं । (१६५)
 सुदुस्त्रिविधं त्वं स, सुदुर्बलो कथं भवति ? । (५९ ५९)
 सुपात्रदानकृत्य हि, सत्यकारः सुलभियाः । (१६९)
 सुतं सुपनकृत्य, .. (१६९)
 सुदरेऽहं मर्त्यां विद्यन्त्योऽहं, .. (५९ ७२)
 संकुचत्वमेव दुष्का, प्रसरन्ति महाश्रयाः । (१६९ ८५)
 जेहमद्विला महिनास्यपि वदन्त्येव यत्तदपि । (५० २७)
 ह
 हरिप्रियायाः प्रसादतः किं सुदुष्पापम् ? । (५९ ५४)

उपयुक्तवाक्यानि

हासेनाप्यर्जितं कर्म, मर्माविबन्धकाण्डवत् ।
 द्विषाम्यस्यः संश्रुते च किंप्रभुः,
 क्षीनं हि मातुः प्रायः पण्डितम्,

पञ्चाङ्गाः
 (१३० २६)
 (१३०)
 (१३०)

उपयुक्तवाक्यानि

ही ही ओमस्य साम्राज्यम्,
 ही ही पुण्यस्य वरीमो,
 इतं श्रीवार्हिव्यवस्तु फलेन स्वम् ! !

पञ्चाङ्गाः
 (१३० १५)
 (१३० ५०)
 (१३० ५८)

श्रेष्ठिवेषत्र-लालभार्ज-जैनपुस्तकोदारे-
श्रीमद्रत्नशेखरसूरिवर्यविद्वतं

श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रं वन्दितु इत्यपराभिधानं ।

अर्हं

व्याख्यं श्री विलदबल शाल नगर, बबपुर

जयति सततोदयम्भीः श्रीबीरजिनेन्द्रोऽभिनयमानुः । कुवलयबोधं विदधति गवां विलासा विमोर्यस्य ॥ १ ॥
श्रुतजलजलबीन् यदुविचलञ्चीन् प्रणिदध्महे गणधरेन्द्रान् । श्रुतवेवतां च विद्युत्तगुणैर्गिरिष्ठात्रिजगुस्त्व ॥ २ ॥
श्रीतोमस्तुन्दरगुरुप्रवराः प्रयितास्तपागणप्रभवः । प्रतिगौतमतः सम्प्रति जयन्ति निष्प्रतिममहिममृतः ॥ ३ ॥
तेषां विनेयवृषणा भाग्यसुवो भुवनस्तुन्दराचार्याः । व्याख्यानवीपिकाद्यैर्ग्रन्थैर्धैर्ये निजयशोऽग्रद्वन्द्व ॥ ४ ॥
तेषामेपोऽन्तिपवन्तिमः किमप्यावधाति सुखबोधाम् । वृत्तिं स्वपरदितायं गृहिप्रतिक्रमणसूत्रस्य ॥ ५ ॥
धीर्धिं ग्रन्थकृतामहमिच्छन् सन्वोऽपि नोपहास्यः स्याम् । स्वणोत्तोऽपि शुक्तिमत्पङ्क्री प्रविशन् निवार्य किम् ॥ ६ ॥
इह तावत्कृतसामापिकेन प्रतिक्रमणमनुष्ठेय, सामायिककर्त्रा च साक्षाद्गुरोरभावे स्यापनाचार्यस्यापना पूर्वं

विधेया, सर्वस्यापि धर्मानुष्ठानस्यैवमेवागमेऽभिहितत्वात्, शून्यानुष्ठानस्य च फलशून्यत्वापत्तेः, यदाहुः
श्रीजिनमन्त्रगणिक्षमाभ्रमणपादाः श्रीविषोपायद्वये-“गुरुविरहमि य ठवणा गुरुवयसोववसणत्थ च । जिण
विरहम्मि य जिणयिंयसेवणामन्तण सहलं ॥१॥ रत्तो व पकस्सस्ससि जइ सेवा मतवेवयाए षा । तह चेव पक
पक्खस्ससि गुरुणो सेवा विणयहेज्ज ॥ २ ॥” अथ यतिसामायिकप्रस्तावे भवन्तशब्दव्याख्यानं भाष्यकृता “गुरु
विरह” मित्यादि साधुमामित्योक्तं न आवकमिति कथं आवकस्य स्थापनाचार्यस्यापना युक्तिमती? इति चेत्सहि
प्रष्टव्योऽत्र भवान्-किं आवकः सामायिकत्वं कञ्चुबारयन् भवन्तशब्दं भणति न वा ! भणति चेत्सहि साधु
वत्साक्षाद्गुरोरभावे सोऽपि स्थापनाचार्यं स्थापयत्येव, अन्यथा भवन्तशब्दोच्चारणस्य सामायिककरणार्थावेदश
मार्गणस्य च व्यर्थत्वप्रसक्तेः, न भणतीति पक्षस्त्वसङ्गत एव, भवन्तशब्दवर्जसामायिकस्याहंत्वोच्चारणीयत्वात्,
किञ्च-यान्येव स्थापनाक्षराणि साधुमुद्दिश्यागमे प्रतिपादितानि तान्येव आद्वमाभित्यापि प्रतिपत्तव्यानि, यथा
श्रीमावदयकनिर्युक्तौ-“किश्कम्मकरो इधइ साहु” इति साधुदेशेनोक्तमपि बन्वनकावि आदेनापि क्रियते,
अन्यथापि सर्वत्र सिद्धान्ते यद्धर्मानुष्ठानावि साधुदेशेनोक्तं तथयाहं आद्वस्यापि सर्वं प्रतिपत्तव्यं, न हि आद्व
माभित्य काप्यागमे प्रायः पृथगक्षराणि लभ्यन्ते, ततः आद्वस्यापि स्थापनाचार्यत्वापना आगमोक्तैवेति स्वीक
र्यव्य, तत्स्थापनाऽप्यागमानुसारेणाक्षराभावेवोचिता न पुनर्निकटोपदङ्गिपटकदकुब्जादवायपि यत्र तथ अनुचित-
त्वात्, उक्तञ्च चिरन्तनाचार्यैः-“गुरुगुणश्रुतं तु गुरुं ठाविष्सा अइ व तत्थ अक्खाई । अहवा नाणाइतिअं

ठविज्ज सक्ख गुरुअभावे ॥ १ ॥ अक्खे वराडए वा कट्ठे पुत्थे ष चित्तकम्मे वा । सग्गभावमसग्गभावं गुरुठयणा
 इत्तराऽऽवकहा ॥ २ ॥” अनयोध्याख्या-गुरुगुणाः पदत्रिंशत् तैर्युक्तं गुरुं अथवाऽऽशीर्वादीन् अथवा ज्ञानादित्रय
 तदुपकरणादि स्यापयेत् साक्षादुर्वभावे, ‘अक्खाः’ प्रतीताः, ‘वराट्काः’ कपर्वाः ‘काष्ठ’ वणिक्कादि ‘पुस्त’
 छेव्याविकर्मे चित्रकर्म वा-गुरुमूर्त्योर्विरूपं पृथं सम्रायेऽसम्राचे च गुरुस्थापना ‘इत्थरा’ कियत्काला काष्ठादी
 ‘यावत्कथिका’ यावद्ब्रह्ममाधिनी स्यापनाचार्यादी, तदेव गुरोरभावे सामायिककर्त्रो आचकेण यथोक्तविधिना
 स्यापनाचार्यस्यापनाऽवश्यं विधेयेति सिद्धं, सामायिकं च कुर्वाणेन रजोहरणमुखवस्त्रिकादि धर्मोपकरणं ब्राह्म,
 तथैवागमे प्रोक्तत्वात्, तथायाऽनुयोगद्वारसूत्रे-“से किं त लोउत्तरिय भावावस्तय ? , २ जल समणो वा
 समणी वा सावओ वा साविया वा तवित्ते तम्मणे तल्लेसे तवज्जवसाणे तवट्ठोववसे तवट्ठिययकरणे अण्णात्थ
 कत्थइ मणे अकुवमाणे उमओ कालं आवत्सय करेत्ती” ति, अत्र ‘तवट्ठियकरणे’ इति पदस्य घूर्णिर्यया-
 “तत्साहणे जाणि सरिररजोहरणमुहूणतगाइआणि ववणि ताणि किरिआकरणत्तणओ अप्पियाणी” ति,
 तस्यैव पदस्य इरिमद्री हैमी न इत्थिसर्यया-‘तवट्ठितकरणः’ करणानि तत्सावकतमानि देहरजोहरणमुत्थवस्त्रि-
 कादीनि तस्मिन्-आवश्यके यथोचितव्यापारनियोगेनार्पितानि-नियुक्तानि येन स तथा, सम्यगयथास्थानं
 स्तोपकरण इत्यर्थे इति, आवश्यकघूर्णौ च सामायिकाधिकारे यथा-“साहूण सगासाओ रयहरण निसिज्जं
 वा मग्गइ अइ घरे सो से उवग्गहिअं रयहरणं अत्थि तत्स अस्सति पुत्तस्स अत्तेण” इति, ततः सिद्धं आहृत्य

रभोहरणमुल्लवक्रिकादिग्रहण, दोषयुक्तिविस्तरस्तु पूर्यपभीकुलमण्डनसूरिभीगुणरत्नसूरिपावप्रणीतभीसिद्धान्ता-
 स्तापकविचारसमूहादयगन्तव्यः, तर्हि सांमायिककरणाय ग्रीतिरजोहरणमुल्लवक्रिकाः सुभाषकः 'गोखमा!
 अपदिक्कताय इरिआबदिआय न कप्यइ येव किंवि चिइवंदणसअणायण्णणाइअं काउ' इत्यादिभीमइानिशी-
 ययचनात् 'ईयापपप्रतिक्रमणमकृत्वा न किञ्चिदन्यत्कुर्यात् तदशुद्धतापसे'रिति दारिमत्रदशवैकाग्रिकहृत्ति-
 यचनाय पूर्वमीर्यापयिकी प्रतिक्रम्य सध्यगिवयिना गुर्वाविसासिकं सामायिक निर्मायतया पङ्क्तिषावश्य-
 कलक्षणं प्रतिक्रमण दुर्वाण" "काऊण वामज्याणु दिठा उट्टु च दारिण जाणुं । सुत्त भणति सम्म" इति यति-
 दिनचर्यायां, 'तत्र निविष्टस्य विधिर्मूम्यामेकामूक व्यवस्थाप्य त्रितीयाशुस्तिप्य तिष्ठे'दिति श्रीआचारारङ्गपञ्चमा-
 श्ययनचतुर्थोद्देशकदृष्टौ च, ययोक्तविधिनोपविश्य मङ्गलार्थं प्रथम नमस्कारं भणति, ततः समभावस्थितेनैव
 प्रतिक्रमितव्यमिति ज्ञापनार्थं "करेमि भते ! सामाइय" मित्यादि, ततश्च सामान्येन वैवसिकातिचारप्रतिक्रम-
 णाय "इच्छामि पढिक्कमिउं ओ मे वेवसिओ अइआरो" इत्यादि, तदनन्तरं विशेषतो वैवसिकातिचारप्रति-
 क्रमणार्थं प्रतिक्रमणसूत्रमस्सल्लितादिगुणोपेत पठति, तस्य च सर्वातिचारविशेषपक्षत्वेन विदिष्टअयोयुतत्वा-
 दविघ्नेन परिसमास्यार्थं स्वामीष्टपञ्चपरमेष्ठिनमस्काररूपं मङ्गलमभिधेय च सूत्रकृत् प्रथमगायथा प्राह—

वदिनु सबसिद्धे धम्मायरिण अ सबसाधू अ । इच्छामि पढिक्कमिउं सावगायम्माइआरस्स ॥ १ ॥

'धदिष्टु सये'त्यादि 'वन्वित्या' नत्वा सर्वेभ्यो हिता इति 'सर्वोणो वे'ति णप्रत्यये सार्वोः-तीर्थेङ्करा श्रीऋपमावयः
 सिद्ध्यन्ति स-कृत्स्नकर्मक्षयात्कृतकृत्या भवन्ति स्मेति सिद्धाः श्रीमन्वेदीपुण्डरीकावयः सार्वोऽस्य सिद्धाऽस्य
 सार्वसिद्धास्तान्, तथा 'वर्माचार्यान्' श्रुतधर्मचारित्रधर्माचारसमाचरणप्रवणान् चशब्दादुपाध्यायान्-श्रुता-
 ध्यापकान्, तथा 'सर्वसाधून्' जिनस्य विरक्तस्पर्शकथनेकमेव भिन्नान् मोक्षमार्गसाधकान् मुनीन्, चशब्दः
 समुच्चये, वन्वित्वेत्वाच्च 'बहुश्च' स्तुत्यमिवावृणोति' इत्यर्थद्वयाभिधायी घातुः, तत्राभिधावन-कायेन प्रणतिः स्तु-
 तिश्च वाचा, अनयोश्च मन पूर्वकत्वाग्निघातपि नमस्कारः कृतो भवति, अयमेव व्याख्या-वन्वित्वा 'सर्वसिद्धान्'
 तीर्थकरातीर्थकरादिपञ्चदशमेव भिन्नान्, तत्र तीर्थकरसिद्धाः-ऋपमावयः १, अतीर्थकरसिद्धा पुण्डरीकगौत
 मावयः २, तीर्थे-जिनप्रवचने तद्वाघारत्वाद्यतुर्विधसङ्गे वा सति सिद्धास्तीर्थसिद्धाः ३, अतीर्थे-तीर्थोभावे स्रुचि-
 धिप्रभृतीनां तीर्थकृतां सप्तस्वन्नरेषु धर्मव्यवच्छेदेषु सति केचिज्जातिस्मरणादिना सिद्धा अतीर्थसिद्धा मन्वे-
 व्यावृणो वा अतीर्थसिद्धास्तदा तीर्थस्यानुत्पन्नत्वात् ४, स्वय-आत्मना वैराग्येष्टुक भाष्यनिमित्तमन्तरेणैव
 जातिस्मरणादिना बुद्धाः सन्तः सिद्धाः स्वयम्बुद्धसिद्धाः ५, द्वयमाविषाणनिमित्तेन बुद्धाः सन्तः सिद्धाः
 प्रत्येकबुद्धसिद्धाः करकण्ठावयः ६, बुद्धैः-आचार्योविभिर्योचिताः सन्तः सिद्धाः बुद्धयोधितसिद्धाः ७, पुलिङ्ग-
 सिद्धाः ८, प्रत्येकबुद्धवर्जिताः केचित् स्त्रीलिङ्गसिद्धाः ९, तीर्थकरप्रत्येकबुद्धवर्जिताः केचिन्नपुसकलिङ्गसिद्धाः १०,
 'स्वलिङ्गसिद्धा' स्वलिङ्गे रजोहरणादिरूपे साधुलिङ्गे सिद्धाः स्वलिङ्गसिद्धाः ११, अन्यलिङ्गे चरकपरिव्राजकादि-

लिङ्गे सिद्धा अन्यलिङ्गसिद्धा, पते चान्यलिङ्गे सत्यपि भाषतः सम्पत्कलधारित्रादिप्रतिपत्त्या केवलज्ञानोत्पत्तौ
 तत्क्षण सिद्धत्वलाभे ब्रष्टव्याः, अन्यथा स्वस्य दीर्घायुर्वर्षाने तेऽपि साधुलिङ्गमेव प्रतिपद्यन्ते १२, एव सुबिलि-
 द्रसिद्धा अपि मन्त्रदेवीपुण्याढ्यनुपादयो ज्ञेयाः १३, एकस्मिन् समये एकैकजीवसिद्धावेकसिद्धाः १४, एकस-
 मये द्वावीनामष्टशतान्तानां सिद्धावेकसिद्धाः १५ इति पञ्चदश सिद्धमेवाः, तथा धर्माचार्यान्-सम्यग्धर्म-
 वापकान् गुरुन् नास्ति क्प्रदेशिशेषस्य केशिगणेन्द्रमिव, यदुक्तं-“जो जेण सुद्धधम्ममि ठाविओ संजएण मि
 हिणा वा । सो वेव तस्स जायइ धम्मगुरु धम्मदाणाओ ॥१॥” तथा ‘सर्वसाधून्’ आचार्योपाध्यायप्रवर्त्सकस्य
 विरगणावच्छेदकादिभेदमिन्नान् मुनीन्, आचार्योदीनां स्वरूप वैषमाहः-“सुत्तत्पथिक्क लक्खणजुत्तो गच्छत्स
 मेदिन्जो अ । गणतत्तिविप्पमुत्तो अत्थं भासे (वाप)इ आपरिओ ॥ १ ॥ एगगया य भाणे बुद्धी तित्थपर-
 अणुगिईं गुरुया । आणाधिअ इअ गुरु कपरिणमुत्तो न वापइ ॥ २ ॥ सम्मत्तनाणसजमजुत्तो सुत्तत्थतदु-
 भयविदिन् । आयरिअठाणजुगो सुत्त वापउवज्जाओ ॥ ३ ॥ सुत्तत्थेसु थिरस रिणमुत्तो आयरिअपरि
 पपो । पाठिच्छामोइजओ सुत्त वापउवज्जाओ ॥ ४ ॥” ‘आयइ’ति आपत्तां आचार्यपदाख्यासे अग्रति
 यद्य-अत्यन्ताभ्यस्तया सूत्रस्यानुवर्त्सनं स्यात्, ‘पाठिच्छ’ति प्रतीच्छकाः-सूत्रवाचनादानेऽनुगृहीताः स्युः
 “तवसंजमजोनेसु जो जुगो तत्थ तं पवसेई । असइ च निअसेईं गणतत्तिओ पवत्तीओ ॥ ५ ॥ थिरकरणा
 पुण पेरो पवत्तिवाधारिपसु अत्थेसु । जो जत्थ सीअइ जईं सतबलो तं थिर कुणइ ॥ ६ ॥ उद्धावणापदावण-

स्त्रियोविद्विगगणास्तु अधिसाई । सुस्तत्पतवुभयविज गणवच्छो एरिसो होई ॥ ७ ॥ ” ‘खद्धावण’स्ति गच्छका-
 र्गोत्पत्तौ वत्-प्रापत्येन धावना-आत्मानुभइयुद्धा तत्करणे प्रवृत्तिरित्यर्थः, शीघ्रं च तत्कार्यस्य निष्पादन
 प्रपावनं, शेष सुगम, अनेनापि व्याख्यानेन पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारः कृतो भवति, एव पूर्वोद्धेन विघ्नघातोपशान्तये
 कृतपञ्चनमस्कारमङ्गल उत्तरार्द्धेनाभिधेयमभिधत्ते-‘इच्छामि’ अभिलषामि ‘प्रतिक्रमिषु’ निवर्त्सितु, कस्मात् ?-
 ‘आवकधर्मोतिचारात्’ तत्र शृणोतीति आवकः, उक्तञ्च-“सप्तवसणार्हं पइदिपइ जइजणा सुणेई अ ।
 सामायारिं परम जो खलु तं सावगं विंति ॥ १ ॥ ” “अव्वालुतां आति जिनेन्द्रशासने, धनानि पात्रेषु वपस्य-
 नारतम् । कुन्तल्यपुण्यानि सुसायुसेवनावतोऽपि त आवकमण्डुरसमाः ॥ १ ॥ ” इति निरुक्ताद्वा आवकस्तस्य
 धर्मो-ज्ञानदर्शनाविरूपस्तस्यातिचारो-मालिन्यं तस्मात्, अत्र जातावेकवचनं यथा यवः सम्पन्न इत्यादौ,
 पञ्चम्यर्थे च यद्भी, ततो ज्ञानाधार १ दर्शनाधार २ धारित्राधार ३ तपाधार ४ धीर्योधार ५ पञ्चकस्य चतुर्विंश-
 त्यधिकशतसङ्गम्योऽस्तीचारेभ्यो निवर्त्सितुमिच्छामीत्यर्थः, प्रतिक्रमणशब्दोऽत्र निवृत्त्यर्थः, यतः-“स्वस्थाना
 यत्परस्थानं, प्रमादस्य वशाद्गतः । तत्रैव क्रमणं भूयः, प्रतिक्रमणमुच्यते ॥ १ ॥ ” तत्र जीवस्य स्वस्थानं धर्मः
 परस्थानमतिचाराः “अइआरा जाणिअवा न समायरिअवा” इति वचनात्, प्रतिक्रमणमिथ्यादुष्कृतनिन्द्य
 वयम्वैकार्याः, यथाहुः-“पडिकमण १ पडिअरणा २ पडिअरणा ३ वारणा ४ निअसी अ ५ । निन्दा ६ गरिहा ७
 सोही ८ पडिकमणं अट्टहा होइ ॥ १ ॥ ” ‘पडिअरणा’स्ति प्रतिस्वरणं-ज्ञानायासेवनं प्रतिक्रमणे ईर्योपयप्रतिक्रा-

मकृतिमुक्तकाव्यो मिथ्याबुद्भूतनिन्दादौ च सृगावतीचन्वनाद्ययः प्राप्तस्तकालकेवला दृष्ट्यन्ताः, यद्वा 'अह-
 आरस्से'त्यत्र कर्मणि पठ्ठी सतः आयकधर्मातिचार प्रतिश्रमिषु-मिथ्याबुद्भूतनिन्दादिना विशेषयितुमिच्छा-
 मीति पोगः, इच्छामीत्यनेन भावपूर्वकत्वमाह, स विना सम्यक्क्रियाणामपि पूर्णफलमाधात्, आह च-“क्रि-
 याशून्यस्य यो भायो, भावशून्या च या क्रिया । अनयोरन्तर इष्टं, भानुस्वयोतयोरिव ॥ १ ॥” इति प्रथमगा-
 धार्यः ॥ १ ॥ अथ सामान्येन सर्वधर्मातिचाराणां ज्ञानाद्यतिचाराणां च प्रतिक्रमणार्थमाह-

जो मे वयाइआरो नाणे तह दसणे चरिसे अ । सुहुमो व वायरो वा त निंदे त च गरिहामि ॥३॥

‘जो मे’ इत्यादि, यो ‘मे’ मम ‘व्रतातिचारः’ अनुव्रताविमालिन्यरूपः पञ्चसप्ततिसङ्ख्यः सञ्जात इति शेषः,
 तत्रैकावशाव्रतानां पञ्च पञ्च सप्तमव्रतस्य तु विंशतिः एवं पञ्चसप्ततिर्व्रतातिचाराः, अतिक्रमादि चातिचारे एवा
 न्तर्भवति, तत्र व्रतमद्वाय केनचिन्निमग्नौ कृतेऽप्रतिपेपादावतिक्रमः १, गमनाविव्यापारे तु व्यतिक्रमः २,
 क्रोधाद्यवयवयथाव्रतातिचारः ३, जीवहिंसादौ त्वनाधारः ४, यदुक्तमाचारकर्मोद्दिश्य-“आह्लाकम्माभंतण पबिस्तु
 णमाणे अइकमो होइ । पयमेआइ धइक्कम गइए तइपयरो गलिण ॥ १ ॥” तथा ज्ञाने-ज्ञानाचारे काल
 १ विनय २ यहुमान ३ उपधान ४ अनिहुवन ५ इयञ्जन ६ अर्थ ७ तदुभय ८ भेदादृष्टप्रकारे वितथाचरणेन ज्ञाने
 मत्यादिपञ्चभेदे अथव्रतानादिना, तथा दर्शने सम्यक्स्वशास्त्रादीनां पञ्चानामासेवनाद्वारेण, अथवा दर्शने निःश्रा

क्लितः १ निष्काङ्क्षितः २ अश्रुगुप्ताः ३ अमृद्वदृष्टिः ४ उपबृहणः ५ स्थिरीकरणः ६ प्रभावना ७ भेदमि-
 सेऽष्टविधे, अथवा ज्ञाने दर्शने च ज्ञानवेवशुर्वाभाशातनाज्ञानवेवगुरुसाधारणद्रव्यविनाशोपेक्षादिना वा, तथा
 'चरित्रे' पञ्चसमितिगुप्तित्रयलक्षणोऽष्टमेवेऽनुययोगरूपः, चशब्दात्संलेखनायां पञ्चधा वक्ष्यमाण इह पदयाद्या
 न्तरमेवाद्वादशविधे तपआचारे यथाशक्त्यनारापनलक्षणे मनोवाक्कायीस्त्रिविधे धीर्योचारे स्वशक्तिगोपनरूपम्
 योऽतिचारः, एव चतुर्विंशशतातिचारमध्ये यः सूक्ष्मः—अनाभोगावतुपलक्ष्यो यावरो व्यक्तः, वाशब्दावन्यो-
 ऽन्यापेक्षार्यो स 'निन्दामि' 'हा बुद्ध कय' मित्याविपश्चात्तापेनात्मसमक्षं त च 'गर्हे' गुरुसमक्षं । ज्ञानायाचारप
 ञ्चकविशेषोपख्यादि मत्कृतआद्ध्विचिप्रकरणपृथोरयचार्यमिति द्वितीयगाथार्यः ॥ २ ॥ प्रायः समस्तधर्माति-
 चारा अपि परिग्रहरन्मेभ्यः प्राबुर्भवन्त्यतः सामान्येन तत्प्रतिक्रमणमाह—

दुर्विहे परिग्रहमी सावजे घट्टुविहे अ आरभे । कारावणे अ करणे पडिक्कमे देसिजं सब ॥ ३ ॥

'बुद्धिहे' इति द्विविधे 'परिग्रहे' सचित्ताचित्तरूपे यास्यान्त्यन्तररूपे वा तत्र बाह्यपरिग्रहो घनधान्यादिः
 आभ्यन्तरस्तु मिथ्यात्वाविरत्यादिः, तथा 'आरम्भे' कृपिवाणिज्यादिलक्षणे, न तु शिनार्थातीर्थयाध्वारययाध्राऽऽ
 बन्धराधुपेक्षेन प्रभावनाहेतौ परिग्रहे, चैत्यसहवात्सल्याधुपेक्षेन आरम्भे च सत्यपि न तस्य प्रतिक्रमणमित्याह—
 'सावजे' स्वकुटुम्भाचार्यं सपाये इत्यर्थः, सावद्यमपि कियन्तं परिग्रहं कियन्तमारम्भं च विना गृहिणां निर्वाच

एष नेत्याह—‘यदुच्यते’ निःशुक्लतयाऽनेकप्रकारे इत्यर्थः, ‘कारावणे’ अन्यपार्श्वोद्घापने ‘करणे’ स्वययविधाने षष्ठा-
 न्त्वावनुमत्तावपि, आवर्केण हि परिसितपरिग्रहारम्भेणैव माभ्यमन्यथाऽधिकलोभाकुलतया बहुजीववधसृष्ट्यामा-
 पणावृत्तादानादिसम्भवे सर्वध्वनातिचारभाषात्, ततो यदुच्यते परिग्रहे आरम्भे च करणकारणानुमतिषु यो
 मेऽतिचारस्तमिति पूर्वगायोक्तमनुवर्त्तते, सर्वं सूक्ष्मपाद्वरमेवं, ‘वेसिर्भ’ति आर्पत्वाद्धारलोपे वैवसिकम्,
 एव स्वल्पप्रतिक्रमणे रात्रिक पाक्षिक चातुर्मासिक सांघत्सरिकमपि प्रतिक्रममि-श्रुमभावेनापुनःकरणतया
 तस्मावृत्तिचारतत्प्रातिद्वत्येन ब्रजामि, तस्मात्तिसर्वेऽहमिह्यर्थः, परिग्रहारम्भाच्च नरकाविमहादुःस्वहेतवः, तदुक्तं
 श्रीपञ्चमादौ—‘कहन्नं भते ! जीवा नेरइअसाए कम्म एगरत्ति ? गोअमा ! महारभयाए महापरिगइयाए कुणि
 माहारेण पव्हिदियवहेण’मिति, अन्यत्रापि—‘घणसच्चओ अविडो अरंभपरिगइओ अ विच्छिण्णो । नेइ अव-
 स्सं मणुस्स नरग व तिरियस्वज्जेणि वा ॥ १ ॥’ अत्र दृष्टान्तो यथा—“सुमृमब्रह्मवृत्ताद्या, सप्तमीं पृथिवीं गताः ।
 महापरिग्रहारम्भैर्ममणाद्यास्तु दुःस्विनः ॥ १ ॥ महापरिग्रहारम्भपरित्यागेन निर्दृताः । अष्टौ मरतसगरशान्ति
 कुन्द्यादिवचक्रिणः ॥ २ ॥” इति तृतीयगाथार्थः ॥ ३ ॥ अथ विशेषेणाशेषानप्यतिचारान् प्रतिक्रमितुमिच्छुः
 पूर्वं ज्ञानातिचार प्रतिक्रामति—

अ धद्धमिदिपहिं चउहिं कसायहिं अप्पसत्थेहिं । रागेण व वोसेण व तनिदे तं च गरिहामि ॥ ४ ॥

'अं बद्धे'ति 'यद्वद्धं' यत्कृतमष्टुम कर्म प्रस्तायात् ज्ञानातीचारभूत, कैः ?-इन्द्रियैः' ओत्राविभिः पञ्चभिः,
 कृपायैः क्रोधाविभिश्चतुर्भिः उपलक्षणत्वाद् योगैश्च-मनोवाक्कायलक्षणैस्त्रिभिः, नन्विन्द्रियाविभिर्वर्णनायति-
 चारभूतमपि कर्म पठ्यते, अनिष्टस्य नष्टगुणस्यानावधि प्रतिसमय सर्वजीवानां सप्ताष्टकर्मपन्धकत्वात्, तथा च
 भगवद्ब्रूः-“जीवे अट्टविद्बधप वा आलब्धसप्तविद्बधप वा”इति, ततः किमिदं ज्ञानातिचारभूतमि-
 त्येवोक्तम् ? उच्यते, अत्र सर्वातिचारप्रतिक्रमणे प्रथमे ज्ञानातिचारस्य प्रस्तावायातत्वात् ज्ञानातिचारभूतमिति
 व्याख्यात, सत्यगृह्णानामावेनैव च जीवः कर्माणि बध्नाति, यतः सम्यगृह्णाने सत्यशुभकर्मकरणमेव न युज्यते,
 यदुक्तम्-“तज्ज्ञानमेव न भवति यस्मिन्नुदिते चिन्माति रागगण” । तमसः कुतोऽस्ति शक्तिर्विनकरकिरणाग्रतः
 स्यादुक्तम् ? ॥ १ ॥ बद्धंति वसे नो जस्त इदियाइ कसायवगो अ । निच्छयओ अज्जणी नाणासत्थे सुण
 तोवि ॥ २ ॥” ज्ञानातिचारता चात्र किमेतदीयेन ज्ञानेन यदेवमिन्द्रियैर्जितः कयायैश्च, तथा-“नूण जिणाण
 धम्मोवि एरित्तो देवया गुरुजणोवि । कइमल्लहेरित्तो त्तो न सस्सिमीजाओ बल्लकणो ॥ १ ॥” इत्यादिलोकाप
 दावेन ज्ञानाशातनाकारित्वात्, इन्द्रियाविभिश्च कीरणैर्यदम् ? इत्याह-“अप्रशस्तैः” अशोभनैः, इन्द्रियकपाय-
 योगा हि प्रशस्ता अप्रशस्ताश्च स्युः, तत्रेन्द्रियेषु अवर्णनेन्द्रिय प्रशस्तं देवगुरुगुणगुर्वनुशिष्टिधर्मदेवानाश्रवणादौ
 शुभाप्यवसायैर्दुर्वत्तुत्वेन यदुपयुज्यते अप्रशस्तं च यविष्ठानिष्टेषु दाम्बेषु रागद्वेषैर्दुः स्यात्, यद्दुः प्रशस्तं यदेव
 गुरुसहृशाश्रमस्यानावलोकादिना पवित्री स्यात् यच्च कामिन्यङ्गोपाङ्गापालोकेन व्याप्रियते तदप्रशस्तं, घाण

प्रान्न पदं रज्जुजाग्रां कृमुमकृदुमकृपूरावीनां सुगन्धितेतरपरीक्षायां गुग्गुलानावीनां च पथ्योपधावौ साधूनां
 न मंसरुभक्तपानगिज्ञामायासुपयुज्यते अमदास्त तु सुगन्धदुर्गन्धयो रागद्वेपकृत्, जिहेन्द्रिय प्रशस्त यत्प
 प्रणिने मात्स्याय द्वेयगुग्मुनिपरातुगिष्टगव्री गुर्वोद्विभक्त्या भक्तपानपरीक्षावौ शोपयोगि अप्रशस्त कयावि
 नमुर्निगपिक्त्यापपात्रपरमहावी रक्तप्रितयेष्टानिष्टाहारावौ न पद व्याप्रियते, स्पर्शनेन्द्रिय प्रशस्त गज्जि-
 नानगमाव्री गुग्गुलानाद्विधैरादृग्ने शोपयोगयत् अमदास्त तु कयागालिङ्गनावौ व्यापारयत्, तृकैकमपि चेन्द्रिय
 गृगांदरियेह प्रण न महाज्जगदनुः किं पुनः मसुदितानि तानि, उक्तञ्च-“कुरद्रमातद्रूपतद्भृगा, गीना हृताः
 पथ्यभिर्येय पद । पृक्त प्रमाव्री स गंधं न हन्यात् १, यः संयते पथ्यभिर्येव पथ ॥१॥” मनोनिघट्भापनायामपि-
 “इन्द्रिगपुनाय अहो निजनुममिरापि देमु भा पमर । अह विद्योतो नीओ जत्य म्बणो कोदियरिससयो ॥१॥”
 इन्द्रियोतरि ज्ञातारमक्तयादृन्मृयोक्तः कर्मदृगन्तः, तथा न तद्वाग्ने-“यिसत्तु इविआइ रुमंता रागवोसनि
 म्मुक्ता । पायन्ति निगुइमुक्त दृम्मुय मयगवद्रसुक्ता ॥ १ ॥ अथरे उ अणत्थपरपराउ पायति पायकम्मयमा ।
 संमारमागरगा गोमाउअगसिअकुम्मुय ॥ २ ॥” यथा वाणारस्यां गद्वायां मृदद्वन्तीरद्वदे गुसेन्द्रियागुसेन्द्रियो
 र्पथो पमनः, नो म्बल्लगारिस्तीग्गागामिपार्थिनो यहिर्निर्गतो दुष्टगालाभ्यां दृष्टौ भीतो यतुल्यवीं मीयां च
 करोतिमप्ये मद्गोप्य निगंधौ निर्जीपापि म्यितो, जम्बुकाभ्याममकुक्षोलोत्पातनाथः पातनपावयाताविभिरपि
 किञ्चिद्विमात्रं मुग्गाकाभ्यां किञ्चिद्वरे गत्या रदः म्यितम्, अगुसेन्द्रियमापत्पात्रेक पाद पावद्वीवां कर्पस्ताभ्यां

स्वप्नशः कृतः, द्वितीयस्वप्नपल सुखिर तथैव स्थितत्वावधायस्तौ बहु स्थित्वा आन्तौ गतौ, ततः स विगबलोक
 कृत्वोरुहृत्य सद्यो ब्रूये प्राशः सुखी जातः, पञ्चाङ्गोपकर्मधत् पञ्चेन्द्रियगोसा सुखी स्यादित्याहुपनयः, तथा कथा
 येषु क्रोधोऽप्रशस्वकलहादौ यतः—“दुमेइ जणं तावेइ निअतणु नेइ दुग्गइ धिन्नि । कोवो जलणो ध जण कमणत्थ
 ज न पावेइ ! ॥ १ ॥” प्रशस्तम् दुर्विनीतपरिजनशिक्षायां यथा श्रीकालिकसूरेः प्रमत्तशिष्याणां सुसानां ह्याग
 रूपः तेनस्मिन्नुत्तमस्त्रियोधार्यपोट्टिलादेववर्धिततत्पञ्चोवपद्मा, यतः—“लाल्लिअते वोसा ताळिअते गुणा यद्दु ह्रुति ।
 गयवसमनुरगाण व तो होज सुसिवस्वपरिवारो ॥ १ ॥” अप्रशस्तो मानो नमनार्हेष्वपि दुर्वोविष्वनम्रता
 सर्वानिष्टताहेतुः, यतः—“नासेइ सुअं विणयं च दूसए इणइ धम्मकामत्थे । गवगिरिसिगलग्गो नरो न रोएइ
 पिउणोवि ॥ १ ॥” प्रशस्तस्तु सत्प्रतिज्ञाया आजन्मनिर्वादे मद्गुदयननिर्योपनार्थकारितयतिषेपवण्ठादिवत्,
 यतः—“लज्जां गुणौघजननीं जननीमिवार्यामस्यन्तद्बुद्धवयामनुवर्त्तमाना । तेजस्विनः सुस्वमसूनपि संखजन्ति,
 सत्यस्यतिव्यसनिनो न पुनः प्रतिज्ञाम् ॥ १ ॥” आपत्स्वदीनवृत्तिता च हरिश्चन्द्रादेरिव, यतः—“विपणुवैः स्थेय
 पदमनुविधेय च महतां, प्रिया न्याम्या दृष्टिर्मलिनमसुमद्वेऽप्यसुकरम् । असन्तो नाभ्यर्थ्योः सुहृदपि न याच्यः
 कृशघनः, सतां केनोदिष्टं विपममसिधारावतमिवम् ? ॥ १ ॥” अप्रशस्ता माया यद्रव्यादिकाङ्क्षया परवञ्चना
 घणिजामिन्द्रजालिकादीनां वा, प्रशस्ता तु व्याधाना मृगापलपने व्याधिमतां फटुकौपधादिपाने वीक्षोपस्थितस्य
 धिक्करपित्रादीनां पुर कुलस्रो मया इष्टोऽल्पायुष्कस्त्वचक इत्यादिका स्वपरहितहेतुः स्वपितुः सम्पत्तयत्याचारम-

इणार्थं श्रीभार्गवरक्षितप्रयुक्तमायेव, यत्—“अमाद्येव हि श्रावेन, माप्येव तु भवेत् कश्चित् । पश्येत्स्वपरयोर्व्यग्र,
 सानुयन्व हितोद्यमम् ॥१॥” अप्रशस्तो लोभो घनधान्यावी मूर्खो, यतः—“वपश्च मिस्तकलसं नाविकस्वः पिअरमाइ
 सयणे अ । मारेई यधवेयि इ पुरिसो जो होइ घणलुद्धो ॥१॥” प्रशस्तश्च ज्ञानदर्शनचारिअधिनयधैयाबुल्यशिष्य
 सङ्गहादौ नानाश्रुतार्थसंग्राहकोमाख्यातिवाचकादियत्, बहुष्कपायप्रतिभेदावि पञ्चभिधगागाथायां वक्ष्यते, योगे
 व्यव्यप्रशस्त मन आसंरौद्रध्यानयोः प्रशस्त्य तु धर्मशुद्धध्यानयोर्धार्माप्रशस्ता चोरेऽय आरेऽयमित्यादिपापमयी
 प्रशस्ता तु धर्ममयी वैषगुणवर्णनादौ कायोऽप्रशस्तो विपयचूलाधासेवाकृत् प्रशस्तस्तु धर्मकृत्योद्युक्तः, तथा
 रागेण कामरागलेहरागहृदिरागानामन्यतरेण, तत्र कामरागः कृपादौ श्रीजन्म्यूजीवस्य प्राप्तुवाक्षिण्यास्तव्रतस्य
 भववैषस्येवार्द्धमण्डितस्ववर्षां लेहरागः स्वजनघनादौ वोटिकमतप्रवर्त्तकशिवमृताविध भगिन्युत्तरायाः हृष्टौ-
 शाब्क्याविकुददर्शने रागो हृष्टिरागः, स च सतामपि दुरूपरित्यागः, प्रभावतीवैचकृच्छ्रयोचिततापसमकोवायन-
 म्रुपस्येव, तथा चादुः श्रीहेमाचार्याः—“कामरागलेहरागवीपत्करनिवारणौ । हृष्टिरागस्तु पापीयान्, दुरुच्छेदः
 सतामपि ॥१॥” तथा द्वेपेण—अमीतिरूपेण गोष्ठामाहिलादियत्, वाशाब्दौ विकल्पाप्यौ, रागद्वेयावपि प्रशस्ताव
 प्रशस्तौ च, तन्नाप्रशस्तो रागः कृपादौ प्रशस्तोऽईवावौ श्रीगीतमावेरिच, उक्तञ्च—“अरिहतेसु अ रागो रागो साहसु
 धमयारीसु । एस पसस्यो रागो अख सरागाण साहूण ॥ १ ॥” द्वेयोऽप्रशस्तो द्विपधावी प्रशस्तो दुष्कर्मममा
 दावौ तत्क्षपाप्यौयतभीवीरावेरिच, रागद्वेययोश्च कपायेष्वन्तर्भावोऽपि पृथगुपादान विशेषतोऽनर्थहेतुत्वाच्चर्चा दुर्ज

यथाच, उवाच च—“जं न लब्ध सम्मत्तं लब्धुणवि ज न एह संवेगं । विसयसुहेसु अ रज्जइ सो दोसो रागदो-
सार्णं ॥ १ ॥” इत्यादि, तथा—“रागद्वेषी यदि स्यातां, तपसा किं प्रयोजनम् ? । तावेव यदि न स्यातां, तपसा किं
प्रयोजनम् ? ॥ १ ॥” दोषं ‘तं निवे’ इत्यादि प्राग्वदिति चतुर्थगाथार्थः ॥ ४ ॥ अथ दर्शनातिथारं प्रतिक्रामति—

आगमणे निगमणे ठाणे चक्रमणे अणाभोगे । अभिओगे अ निओगे पढिकमे देसिअ सवं ॥ ५ ॥

‘आगमणे’ इति आगमने मिथ्यादष्टिरथयात्रावेः सन्दर्शनार्थं कुतूहलेन आ-समन्ताद्गमने, एव तदर्थमेव
स्वगृहावेर्निर्गमने, तथा ‘स्याने’ मिथ्यादष्टिदेवशुद्धावाधूर्ध्वमवस्थाने, ‘चक्रमणे’ तत्रैवेतस्ततः परिभ्रमणे उपलक्षण
स्वाभिपवदनशयनावौ च, यद्वद्धमिति पूर्वगाथानोऽनुवर्त्तते, निषिद्ध च आदानां कुतीर्थगमनावि, यतः—“विसाणि
हेसु गमण जहा विरुद्धं मद्दकलपहूण । जाणादि तहा सावय ! सुसायगाण कुतित्थेसु ॥ १ ॥” आगमनावि च
फ सति ?—‘अनाभोगे’ अनुपयोगे प्रमादवशात्सम्यक्स्वोपयोगामावे इत्यर्थः, तदुपयोगे सति कुतीर्थगमनावौ
स्वनाचार एव नातिचारः, तथा ‘अभियोगे’ राजाभियोगादिवलात्कारे, राजाभियोगाद्वयञ्च पदं, तत्र राजाभि-
योगो—राजपारवश्य ? गणाभियोगः—स्वजनानाविसमुदायचक्षयता २ यलाभियोगो—राजगणव्यतिरिक्तस्य फलधतः
पारतन्त्र्य ३ देवाभियोगो—बुष्टदेववशता ४ गुरुनिग्रहो—गुरुबलात्कारः, गुरवञ्च मातापितृमर्षादयः, यदाह—
“माता पिता कलाचार्य, पतेर्पा ज्ञातयस्तथा । बृद्धा धर्मोपवेष्टारो, गुरुवर्गः सतां मतः ॥ १ ॥” इति ५, वृत्तिफा-

हृणार्थं श्रीआर्यरक्षितप्रयुक्तमायेव, यतः—“अमाप्येष हि भावेन, मात्येष तु भवेत् कथित् । पदयेत्स्वपरयोर्यत्र,
 सानुपन्ध हितोद्यमम् ॥१॥” अप्रशस्तो लोभो घनधान्यादौ मूर्खो, यतः—“यच्च ह् मिश्रकलस नाविकस्य इ पिअरमाइ
 सयणे अ । मारेई पययेवि इ पुरिसो जो होइ घणलुदो ॥१॥” प्रशस्तम् ज्ञानदर्शनचारिअभिनयवैयाधृत्यदिश्या-
 सस्रहादौ नानाश्रुतार्थसंग्राहकोमाख्यातिवाचकादियत्, यत्तुष्कपायप्रतिभेदादि पञ्चत्रिंशगायायां वक्ष्यते, योगे-
 प्वप्यप्रशस्त मन आर्त्तरौद्रग्यानयोः प्रशस्त तु धर्मशुक्लप्यानयोर्धोगप्रशस्ता औरोऽय जारोऽयमिह्यादिपापमयी
 प्रशस्ता तु धर्ममयी देवशुक्लप्याननादौ कायोऽप्रशस्तो विषयधृतायासेवाकृत् प्रशस्तस्तु धर्मकृत्योद्युक्तः, तथा
 रागेण कामरागलेहरागइटिरागानामन्यतरेण, तत्र कामरागः कृपादौ श्रीजम्बूजीवस्य प्रातृवाक्षिण्यास्तत्रतस्य
 मध्वेवस्येवार्द्धमण्डितस्ववर्षां स्नेहरागः स्वजनघनादौ बोटिकमतप्रयत्तकशिषमृताविव ‘मनिन्युत्तरायाः इष्टौ-
 शाकयादिकुद्वर्त्तने रागो इटिरागः, स च सतामपि दुष्परित्यागः, प्रमाधतीवेवकृच्छ्रबोधिततापसभक्तोदायन-
 नृपत्येव, तथा बाहुः श्रीहेमाचार्याः—“कामरागलेहरागावीयत्करनिधारणौ । इटिरागस्तु पापीयान्, दुर्बुच्छेवः
 सतामपि ॥१॥” तथा द्वेपेण—अप्रीतिरूपेण गोष्ठामाहिलादियत्, पादाब्दी विकल्पार्थी, रागद्वेपावपि प्रशस्ताव
 प्रशस्तौ च, तत्राप्रशस्तो रागः कृपादौ प्रशस्तोऽईवादौ श्रीगैतमावेरिष, वृक्षत्र—“अरिहतेसु अ रागो रागो साहसु
 यमयारीसु । एत पसत्थो रागो अत्र सरागाण साहूण ॥ १ ॥” द्वेयोऽप्रशस्तो द्विपवावौ प्रशस्तो दुष्कर्मप्रमा-
 दादौ तत्क्षयार्थोयतथीवीरावेरिष, रागद्वेपयोश्च कपायेष्वन्तर्भावेऽपि पृथगुपादान विशेषतोऽनर्पहेतुत्वाच्च श बुज

यत्वाच, उवाच च—“जं न लहइ सम्मत्तं लब्धुणवि जं न एइ संयेग । विसयसुहेसु अ रज्जइ सो दोसो रागदो-
साणं ॥ १ ॥” इत्यादि, तथा—“रागद्वेपो यदि स्यातां, तपसा किं प्रयोजनम् ? । तावेव यदि न स्यातां, तपसा किं
प्रयोजनम् ? ॥ १ ॥” दोष ‘तं निवे’ इत्यादि प्राग्वदिति चतुर्थगाथार्थः ॥ ४ ॥ अथ दर्शनातिचारं प्रतिश्रामति—

आगमणे निगमणे ठाणे चकमणे अणामोणे । अभिओगे अ निओगे पढिक्कमे देसिअ सब ॥ ५ ॥

‘आगमणे’ इति आगमने सिध्यादष्टिरथयाच्चादेः सन्दर्शनार्थं कुतूहलेन आ-समन्ताद्गमने, एव तत्पर्यमेव
स्मृद्वादेर्निर्गमने, तथा ‘स्याने’ मिथ्यादष्टिवेषगृहादावूर्ध्वमवस्थाने, ‘चकमणे’ तन्निवेतस्ततः परिभ्रमणे उपलक्षण
त्वाभिपवदनशायनावौ च, पद्धद्वमिति पूर्वगाथातोऽनुवर्त्तते, निषिद्धं च आदानां कुतीर्यगमनादि, यतः—‘विसागि
हेसु गमण जहा विरुद्ध महाकुलबहूणं । जाणादि तदा साधय ! सुसाधगाण कुतियेसु ॥ १ ॥” आगमनादि च
क सति ?—‘अनामोणे’ अनुपयोगे प्रमादवशात्सम्यक्स्वोपयोगमावे इत्यर्थः, तदुपयोगे सति कुतीर्यगमनावौ
त्वनाथार एव नातिचारः, तथा ‘अभियोणे’ राजाभियोगादियत्नात्कारे, राजाभियोगादयश्च पदं, तत्र राजाभि
योगो—राजपारयश्य १ गणाभियोगः—स्वजनाविसमुदायवश्यता २ पलाभियोगो—राजगणव्यतिरिक्तस्य बलवत
पारतन्त्र्य ३ वेद्याभियोगो—दुष्टदेवव्यशता ४ गुरुनिग्रहो—गुरुपलात्कारः, गुरुश्च मातापितृमर्त्रादयः, यदाह—
“माता पिता कलाचार्य, एतेषां ज्ञातयस्तथा । वृद्धा धर्मोपवेष्टारो, गुरुवर्ग सतां मतः ॥ १ ॥” इति ५, धृत्सिका-

न्तारो-दुर्मित्सारण्यादौ सर्वथा निर्दोहामावः ६, एषविधेऽभियोगे तथा 'नियोगे' अष्टिमभिपत्ताविरूपेऽधिकारे च सति शेषे प्रवृत्तः, एवं दर्शनातिचारमाश्लेष्य गाथा व्याख्याता, यद्वा सामान्येनैव व्याख्यायते-पथाऽना-
मोगेन गृहादादिष्व्यागमननिर्गमनस्थानादिना योऽतिचारः, प्रयोजने सत्यप्यसाधनतया गमनागमनावेः
पञ्चेन्द्रियादिबचनेषु क्लृप्तस्यापि सम्भवेन भादानां निषिद्धत्वात्, तथा राजाद्यभियोगे सति स्थानियमस्वप्नद्वयौ
नियोगे च पापमये योऽतिचारः, शेषे तथैव, ज्ञानातिचारमाश्लेष्य व्याकृतायाः शास्त्राल्यगाथाया अप्येवं सामा-
न्येन व्याख्या संभवतीति पञ्चमगाथार्यः ॥ ५ ॥ सम्प्रति सम्यक्त्वातिचारपञ्चक प्रतिक्रामति—

संका १ कंल २ विर्गिञ्जा ३ पत्तस ४ तह सथवो कुर्किगीसु ५ ।

सम्मत्तत्सह्यारे पडिक्कमे देसिम सव ॥ ६ ॥

'संका कंले'ति तत्र दर्शनमोहनीयकर्मोपयामाविसमुत्थोऽहं बुक्कजीबावित्त्वसम्पद्व्यवधानरूपः शुभ आत्म-
परिणामः सम्यक्त्वं, यद्वाहुः सिद्धपञ्चाशिकाद्युत्पत्तिरसिद्धप्राप्तमृतप्राप्तिधर्मरत्नप्राप्तिधर्मप्रत्यक्षवृत्तिविनकृत्यदृ-
ष्टिप्रमृतिग्रन्थप्रपन्नकलानर्त्तकीनाट्याचार्याः पूज्यश्रीदेवेन्द्रसूरिवर्याः "जिअ १ अजिअ २ पुअ ३ पावा ४ सव-
५ संवर ६ पच ७ मुक्क ८ निज्जरणा ९ । लेण सवहइ तयं सम्म त्वइगाइयहुमेअं ॥ १ ॥" अन्यत्रापि—"जीवाइ-
नवपयत्ये जो जाणइ तत्स होइ सम्मत्त । मावेण सवहले अयाणमाणेवि सम्मत्त ॥ १ ॥" तत्त्वअयाण्यवसायो

वा सम्यक्त्वम्, उक्तम्—“अरिहं देवो गुरुणो सुसाधुणो शिणमय मह पमाण। इहाहं सुहो भावो सम्मत्तं पिति
 जगगुरुणो ॥१॥” सम्यक्त्व चार्द्धमस्य मूलभूत, यतो द्विविधप्रतिषेधेनेत्यादिप्रतिपत्त्या आद्धद्वावशावती सम्य
 पत्त्वोत्तरगुणरूपमेवद्वयपुतामाश्रित्य प्रयोवशा कोटिपतानि चतुरशीतिकोत्यो द्वावश लक्षाः सप्तविंशतिः सहस्रा-
 णि द्वे शते च त्रपुत्तरे भद्राः स्युः, एषु च केषल सम्यक्त्व प्रथमो भद्रः, सम्यक्त्वं विना च नैकस्यापि भद्रस्य
 सम्भवः, अत एवोक्तम्—“मूल वार पश्टाण, आहारो भायण निधी। पुच्छकस्तसवि घम्मस्त, सम्मत्त परिकि
 सिय ॥ १ ॥” एतत्फल वैवसाहुः—“अतोमुहुत्तमित्ति फासिल जेहिं हुज्ज सम्मत्त । तेसिं अवहुपुगलपरि-
 अहो चेव संसारो ॥ १ ॥ सम्मदिदी जीवो गच्छह निजमा विमाणवासीसु । जह न विगयसम्मत्तो अहव न
 पदाउओ पुधिं ॥ २ ॥ ज सकह त कीरह ज च न सक्कह तयमि सवहणा । सवहमाणो जीवो वचह अयरामरं
 ठाणं ॥३॥” सम्यक्त्वे जयविजयनृपकया, सा वेयम्—अध्रान्मरते मूरिसुत्तिमिर्मरितेऽमितः । स्वःस्पद्विभक्ति-
 मिर्विभ्वानन्दि नन्दिपुर पुरम् ॥१॥ दौःस्थ्यदौर्भाग्यदुर्भिक्षदुःस्वस्थयमयावयः । [दौःस्थ्यादीनामेव यत्र, सर्व-
 सम्पत्त्यदेऽभवत्] सर्वसम्पत्त्ये यत्र, दौःस्थ्यादिविष्वव जशिरे ॥२॥ अमात्रशात्रवघ्रासी, तन्नासीद्वर्भनामभृत् ।
 क्षमामृदमनयैश्वर्यसम्पदां प्रियमेलकः ॥ ३ ॥ यज्जिअयात्रासु चमूससुत्तियै, रजोभरैः सप्रसरैः पुरःसरैः ।
 विमाढ्य भाव्यर्थमिषावितोऽप्पल, मालिन्यमानीयत विद्विषां सुखे ॥ ४ ॥ मुख्याऽमुष्याऽग्रमहिपी, विबुधीमूय
 मीयुपी । श्रीकान्ताऽन्या च श्रीवृत्ता, श्रीमती च तृतीयका ॥५॥ जशे मान्यः सुमनसामायायास्तनयो जयः ।

विजयम् द्वितीयाया, नाम्ना घात्रा जगज्जयन् ॥ ६ ॥ विव्यस्यासुखगुणैः, समं सम्यक्स्वमेतयोः । बाल्येऽपि
 प्राग्भवात् प्रादुरास कर्पासरद्वयत् ॥ ७ ॥ तयोस्तुस्याकृतिययोविद्याशीलगुणभिर्योः । ऐक्यप्रथमममृतसक्यम
 सिन्ध्यामिव शिशितम् ॥ ७ ॥ यतः—“पाण्योरुपकृतिं सत्त्वं, स्त्रिया भगशुनो बलम् । जिह्वाया दक्षतामष्णोः,
 सस्त्रितां शिरस्येत्यु सुधीः ॥ १५ ॥” पुत्रः प्रकृत्या दुर्मत्याः, श्रीमत्या अप्ययामवत् । नयधीर्नयधीराहः, पङ्क्तिभ्यो
 इवाम्बुजः ॥ १० ॥ परमाग प्रजारगं, प्रेक्ष्य सापन्नयोः परम् । ईर्ष्यालुरीर्ष्यावुर्धीक्षा, श्रीमतीति व्यचिन्तयत्
 ॥ ११ ॥ मिथःसक्तयोः सर्वमतयोरेतयोः सतोः । राज्याशाऽपि क्व मे सुनोर्वासीसुनोरिव द्रुवम् ॥ १२ ॥ तत्कि-
 न्निदायतिष्ठितं, करोमीत्यय तत्कृते । सा परित्रासिकामेकामावर्जयद्वनर्जयाम् ॥ १३ ॥ सिद्धचेटकशक्त्याऽय,
 श्रीमत्युक्त्या नृपस्य सा । अन्तःस्वम द्रवौ स्वप्न, राज्याधिष्ठायिकाक्यया ॥ १४ ॥ इत्वा त्वामचिराद्राजन् !, राज्य
 मेतौ जिघृक्षतः । दुर्जनौ जयविजयौ, वीर्याविष नवोत्पितौ ॥ १५ ॥ तदुच्छेद्याविमौ चिन्त्याः, सपद्यात्ममुवावपि ।
 दुष्टव्रणाविष दृणा, का चिन्त्या स्वकघातके ? ॥ १६ ॥ प्राच्यप्राज्यानुरागेण, तव राज्यादिवेन्यहम् । हिताहितबहं
 बन्धि, यपोचितमपो कुब ॥ १७ ॥ स्वप्नतोऽस्माद्गतस्वप्नः, श्रीमत्याऽभ्येत्य नृपतिः । झसस्तथैव स्वस्वमोपलब्धमो वृन्मि
 धीरहो ! ॥ १८ ॥ तत्संवादोद्भवमूरिचिपावो मेविमीश्वरः । सतामुषितया चित्ते, चिन्तयामास चिन्तया ॥ १९ ॥
 सत्तमत्वसमेताभ्यामेताभ्यामेतकत्कथम् । समवेत् पुष्पवन्ताभ्यामिबान्धतमसोद्गमः ! ॥ २० ॥ अस्वप्रदत्तस्वप्नम्,
 नैव सिध्याऽऽसवाक्यवत् । तत्किं कर्ताऽसि वा इत !, सुतौ हन्तासि वा कथम् ? ॥ २१ ॥ विषवृक्षोऽपि संबर्ह्ये, स्वय

छेत्तुं न युज्यते । पुत्रौ किं पुनरीदसौ, सदसौ कल्पवृक्षयोः ? ॥ २२ ॥ सद्यः कथञ्चिद्विम्बित्य, वेतस्त्ववेतवेतयोः ।
 कुर्वे नियन्त्रणामाश्रमियताऽपि न मे भयम् ॥ २३ ॥ व्यात्येति घञ्नि घाघ्रीशः, शङ्कमानः कुमारयोः । प्रवेशधार-
 यामास, हविश्वासः अत्र पदम् ॥ २४ ॥ अथ श्रीस्थानकास्थानस्यायिन तायिन मुचः । तौ नन्तुमागतौ व्रीषा-
 रिकेण द्वारि वारितौ ॥ २५ ॥ इयताऽप्युबर्कैर्तूनी, मीनेनैव तथैव तौ । पञ्चाक्षिष्टौ कर्तुं य, प्रष्टुत्तौ मश्रमिल्यप-
 ॥ २६ ॥ विनाऽपराधायमिषामेव यथाययोरपि । राज्ञाऽयञ्चा विधीयेत, तन्न स्यात्तुमिष्टोचितम् ॥ २७ ॥ यतः—
 “मा जीवन् यः परावञ्चादुःखदग्धोऽपि जीवति । तस्याजननिरेवास्तु, जननीह्निदाकारिणः ॥ २८ ॥” तद्वयद्वयं
 प्रयास्यावः, सैर वेशान्तर परम् । कः स्यात् परवशो वैषवशो जानन् शुभाशुभे ॥ २९ ॥ वेशान्तरविद्वक्षाऽपि,
 पूर्यतामेवमावयोः । भूजानिरपि जानातु, स्वत्तन्वोरभिमानिताम् ॥ ३० ॥ यत — “अयः स्थान न मुञ्चन्ति, काकाः
 कापुरुषा मृगाः । अपमाने ब्रयो यान्ति, सिंहाः सत्पुरुषा गजाः ॥ ३१ ॥” किञ्चित्प्रपञ्चितं चैतद्विमातुर्दुर्मते
 दुर्वम् । युक्त चास्या न तु पितुरीदृग् राजाऽयवैप वै ॥ ३२ ॥ किन्तु निर्वन्मसरम्भ, उपास्यन्मः प्रभोरपि । ज्ञाप्यः
 कोऽपीति तौ युत्तपाऽन्योक्ती खिलिखतुः क्रमात् ॥ ३३ ॥ ते वेते द्वे पण्यत्रयेण-दुलेऽवलेप वहसे दृथैव, सम-
 प्रमाण निखिलाभयेऽहम् । गुस्मवस्तावदगुस्मं यदुद्यान्, करोष्यशेषान् कुरपत्समांश्च ॥ ३४ ॥ रत्नानि रत्नाकर-
 माऽवमस्या, महोर्मिभिर्भयपि ते बहूनि । हानिस्तथैवैष गुणैस्त्वमानि, भावीनि भूवल्लभमौलिमाञ्जि ॥ ३५ ॥ न
 वैप दोषस्तथ किन्तु फस्याप्यन्यस्य यः क्षोभकरस्तथापि । गुणोऽयवाऽय कयमन्यथाऽस्तु, तेषां गुणैः स्वैर्महिम

प्रवृद्धिः ॥ ३६ ॥ सिंहद्वारे लिङ्गित्वेव, सिंहपत्तसाहसान्वितौ । साप सुगुह निज्जान्तौ, द्राग जीवाखिष तौ पुरात
 ॥ ३७ ॥ मणिप्रदीपैः धान्त्यर्धैले नित्यप्रकाशिनौ । पुराद्वह्निर्न जत्वा, ताविति सुतिमूषतुः ॥ ३७ ॥ नित्यान
 न्दपदप्रपाणसरणी श्रेयोऽवनीसारणी, ससारार्णवसारणीकतरणी विष्वदिर्विस्तारणी । पुण्याङ्गरभरप्ररोहचरणी
 व्यामोहसंहारिणी, प्रीत्यै कस्य न तेऽव्यक्तार्तिहरणी मूर्त्तिर्मनोहारिणी ? ॥ ३८ ॥ ततस्तौ प्रस्थितौ दूरे, आन्तौ
 विभ्रान्तये स्थितौ । वटाधः क्वापि सुष्वापानुजो जाग्रत्यथाप्रजे ॥ ३९ ॥ यक्षिणी यक्षमाचक्ष्यौ, तवा तद्रटवा-
 सिनी । एतौ द्वावतिथी नाथाऽऽतिथेय पृथुमर्षत ॥ ४० ॥ योऽपि सोऽप्यतिथिः पूज्यः, सर्वेषामपि सर्वथा ।
 शुभैर्नः किं पुनः प्रासाविनौ चिजगदुत्तमौ ॥ ४१ ॥ आक्यत् यक्षोऽपि वक्षोऽपि साध्वम्यथाः प्रिये ! ।
 विष्यपस्तुत्रय वत्त्वा, कर्त्तोऽस्म्यातिथ्यमेतयोः ॥ ४२ ॥ महामन्त्रस्तत्र पाठसिद्धः शुद्ध्या युवं स्मृत । सप्तकुलः
 सप्तमेऽङ्गि, प्राज्यसाध्नाऽप्यष्टद्विदः ॥ ४३ ॥ इष्टाकृतिकृतिर्ब्योमगतिर्विषयपराहतिः । इष्टादिभ्योऽप्यायासिद्धासा-
 र्थाथितान्महात्म्येः ॥ ४४ ॥ महौपपीपं शलाग्रिभ्यालभृताविवोपहृत् । प्रिये ! अपीष सुवनन्नपीसारमिष
 त्रपी ॥ ४५ ॥ जयाय आधपित्वेव, प्रवृत्ते प्रमत्तेन सः । चित्रकृत्साग्रं भाग्यमाजां किं नाम दुर्लभम् ? ॥ ४६ ॥
 माहात्म्येन महौपध्या, निम्बिन्वन्ननुपत्रम् । जपोऽपि सुष्वाप सुखं, मुदितोऽयाकुतोऽभयः ? ॥ ४७ ॥ निब्राज्यप-
 गमे ब्राह्मणमुद्धतं हितवत्सलः । जनकस्तनयायेव, विजयाय जयाह्वयः ॥ ४८ ॥ पक्षातिपेयीवृत्तान्त, व्याहृत्य
 विधिपूर्वकम् । राज्यमन्त्रमघात्राज्यमस्यैवास्तिविति चिन्तयन् ॥ ४९ ॥ युगमम् । वर्जयन् विजयो व्याज, व्याजइ

चिन्तयि विधा । राज्यं प्रातः । तथैवाहं, तव सेवा च मे पुनः ॥५१॥ सौमित्रेरिव मे राज्याज्ज्यायःसेवा विधि
 द्यते । तदार्येणीव जाप्योऽयमार्यधैवास्तु राज्यमृत ॥ ५१ ॥ वित्संसस्तस्यैव राज्यार्द्धि, सोऽप्यजल्पवनस्पमृत ।
 द्वयोरप्याययो राज्ये, न्यास्ये न्यायेतरत् किमु ? ॥५२॥ तद्वावपि जपायस्त्वमित्युक्त्वा तत्प्रतीतये । जपस्त्रियामृ-
 द्जपस्त्रय्यसौ स्नेहधीरहो ! ॥ ५३ ॥ ज्येष्ठवाक्यात् कनिष्ठस्तज्जपस्त्रिष्ठस्ततोऽजनि । लघुर्धृद्धानुगामी स्यादिति
 सुव्यापयस्त्रिव ॥ ५४ ॥ अयो जगद्व्ययोद्युक्ततमःसहरकारणम् । साक्षादभूज्जगद्यक्षु, श्रीगुरुर्गौरवास्पदम् ॥५५॥
 पुरतः प्रस्थितौ ध्वान्ताव्ययितौ पथि तौ तत । प्रेक्ष्यानुज निज आन्त, क्रमाद्याचिन्तयज्जयः ॥ ५६ ॥ कोऽय
 मुचिकया कायक्लेशः क्लेशसहोचितः । को नाम सुखसामग्र्यां, प्रेक्षाभागा दुःखभागा भवेत् ? ॥ ५७ ॥ द्यात्वेत्य-
 म्यर्घ्यं सोऽम्यर्घ्यं, त मणिं तत्प्रभाषतः । स्वगवत् स्वगतिः स्वैर, विषयार कुमारयुक् ॥ ५८ ॥ इत्थ तद्रजवत्ते-
 ष्ठमोज्यमोग्याविभिन्न तौ । जातौ सर्वत्र सर्वाहस्तुखिनौ सुकृतान्यहो ! ॥५९॥ नानाभार्यालोकनोत्कौ, कृतापौ
 तीर्यवन्तनैः । क्रमाद्दूरतर वेदां, तौ वस्त्राविव जग्मतुः ॥ ६० ॥ प्रातः प्राप्तौ सप्तमेऽह्नि, क्रमात्कामपुर पुरम् ।
 ऋद्ध्या स्पन्दीदिव दिव, वैश्वामैर्यशिरिक्षते ॥६१॥ आन्तम्बोपबने प्रोक्षेः, फलिताघ्रतरोरघः । तस्यौ प्रोक्षिः फला
 र्धीष, ज्यायसोऽनुशयाऽनुजः ॥६२॥ राज्यमथ द्रुव प्राप्ता, सप्तार्द्धं मन्त्रजापत । कुतोऽप्ययं मयि ज्येष्ठे, स्थिते-
 ऽग्र न तु लास्यति ॥६३॥ प्रसन्न मन्त्रभेषाथ, किन्तु वास्यति नीतिचित् । अस्य पार्श्वस्यता नैवोचिता तन्मे मुने-
 रिव ॥६४॥ चिन्तयित्वेति चतुरस्तरसा निरगास्तः । जयः किञ्चिन्मिप कृत्वाऽस्तद्वृता महतामहो ! ॥६५॥ सतां

घातोऽन्योपाधिर्नृपस्यैव पदार्पणम् । आत्मने पदवान् तु, तेषामौपाधिक पुनः ॥६६॥ इतश्च-मङ्गयाद्यैस्तत्र निष्पु
 त्रधात्रीपतिभ्यः प्रगे । अन्यवात्यन्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त इत्यन्वयस्त
 तस्ततः । पुरादद्विर्गतावन्तः, क्रमाच्च विजयान्तिकम् ॥ ६८ ॥ तत्पुण्यमेरित इव, प्राद्वृपेण्याम्बुबाहवत् । गजोऽय
 गर्जित चक्रे, इयो इर्याच इयितम् ॥ ६९ ॥ सशृङ्गारश्च मृङ्गारः, स्वयं भक्तिवशाद्दत्तौ । देवतस्येव तस्यार्घं, किं न
 दिव्यानुमावत ! ॥ ७० ॥ त्रियोगजानि प्राक्पुण्यानीवास्त्योर्द्धं च पार्श्वयोः । व्यजृम्भत सितच्छत्रमधीक्येतां च
 चामरे ॥ ७१ ॥ उन्नतस्योन्नत स्थानमेवोचितमितीव तम् । द्विपोऽध्यारोपयत् स्कन्धे, प्रणेमुश्च प्रजाम्रजाः ॥ ७२ ॥
 राज्यार्द्रराजासिद्धव्यतप्रजाजययारवैः । पञ्चशाब्दोत्पदाव्यैश्च, चाब्दावैतममृत्सवा ॥ ७३ ॥ इम गुणैः सातिशाय,
 विजय नाम दुर्मदी । मदत्तराज्यं राजन्य, राज्ञानं यो न मन्यते ॥ ७४ ॥ त निग्रहीत्ये देव्येति, व्योङ्ग्युक्तं शक्र
 वत्सुरैः । भीतिः स मेने सामन्तैः, आक्रसमेतैः समन्ततः ॥ ७५ ॥ युग्मम् । सचिवादीनयावार्दीद्विजयो व्यञ्जयन्
 श्रुताम् । ममाग्रजोऽत्र कप्यस्ति, सशोण्यानीयतां द्रुतम् ॥ ७६ ॥ राज्य च वीर्यतां तस्मै, राज्याहोयास्त्रिलैर्गुणैः ।
 सति ज्येष्ठे कनिष्ठेन, राज्यं प्राद्वं कर्षं मया ! ॥ ७७ ॥ तेऽप्याहुस्तद्विनीतस्वनीत्यौचित्यमस्तुताः । देव ! देव-
 तथा वत्त, राज्यं स्यात्कपमन्यया ? ॥ ७८ ॥ स्वामी स्वमेव नस्तस्मात्, पार्षथैतत्पुरं प्रमो ! । इत्युत्तयैव सम
 हस्ती, प्रतस्ये तत्पुर प्रति ॥ ७९ ॥ अमुल्लङ्घ्यं विष्णुकृत्यमित्याभ्यासार्थमिह । प्रविशेत्त पुर सोऽय, तत्कीर्तिश्च
 विगन्तरम् ॥ ८० ॥ सोरसर्षं वसुधाधीशसौमि सिंहासनस्थिते । सामन्तमभिभिम्बक्रेऽभिर्बैर्कोऽस्यार्द्धचक्रिबत्

॥ ८१ ॥ जयो विजयराज्यास्या, कृतार्थः प्रस्थितस्ततः । तदानीं नामिलसस्य, राज्यमद्भोषशङ्कया ॥ ८२ ॥
 महिम्ना तन्मणेः क्षमायां, स्वे च स्वेचरलीलया । यन्मन्मयति सा स खैर, कौतुकी किल नालसः ॥ ८३ ॥ नाम्ना
 समानामन्येषु, प्रययौ स जयापुरीम् । हैमहर्म्यससृक्ष्या या, लङ्काशङ्कामकारयत् ॥ ८५ ॥ औग्रमल्लस्तत्र मृमान्,
 जैत्रयेय्यादय' म्रियाः । पुष्टाः क्षात जगल्लैत्रभीजैत्रभीञ्च पुष्टिका ॥ ८५ ॥ साक्षात् कामलता कामलता नाम
 पणाङ्गना । तन्नास्ति सोऽस्यामासकस्तत्सौचे तस्यिवाञ्छिरम् ॥ ८६ ॥ विनोपाय धनोत्पत्तिरीप्सिताऽस्य कथं
 न्विति । वत्से ! कथञ्चित्पृच्छेति, तां लुब्धाऽस्वाऽन्यदाऽववत् ॥ ८७ ॥ सा प्राज्ञा प्राह किं मातः !, तुच्छया पूञ्च
 याऽनया । किं मण्डकार्येक्षेण, मण्डकैर्हि प्रयोजनम् ॥ ८८ ॥ इत्याद्युक्ताऽपि लोभार्ता, तत्पूञ्चार्थकदाग्रहम् ।
 अस्वा कथञ्चिन्नामुञ्चदुष्टप्रदगृहीतवत् ॥ ८९ ॥ ततस्तथा जयाङ्गनाः, सोपरोषमपूञ्चयत् । प्रेममह्निमिया सोऽपि,
 यथास्थितमयोचत ॥ ९० ॥ न कस्यापि प्रकाश्य स्यादुष्ण स्त्रीणां विधोयतः । तस्यै तथाऽपि स प्रोचे, स्त्रीवधः
 किं न कुर्वते ? ॥ ९१ ॥ मातुः प्ररूपयामाहे (से), तत्स्वरूप ततस्तथा । इष्टा दुष्टाशया साऽपि, तन्मणिग्रहणा-
 शया ॥ ९२ ॥ तत' कपटिनी नीतिकुटिनी कुटिनी रवः । दुग्ध लुब्धा विद्यालीयान्देपीद्विध्वग्महामणिम् ॥ ९३ ॥
 अन्यत्रावर्शनात् तत्पार्श्वे संभाष्य वस्मिनी । त चन्द्रहासमधिरा, दधिदग्मावपाययत् ॥ ९४ ॥ ततो गुह्यो-
 शुक्लप्रथेर्मूर्च्छालस्यास्य साऽग्रहीत् । त तमुल्थोपल न्यस्य, स्वातपूरितरीतिवित् ॥ ९५ ॥ क्रमाच्च साधयानेऽस्मि-
 न्, स्थाने जानति तं मणिम् । स्थाने विषादस्यातोऽपि, न विषादस्तथाऽजनि ॥ ९६ ॥ विनातरे किं तु किञ्चि

पाचनार्थं तमर्षितुम् । प्रन्थावुद्वृथिते तेन, सेवोऽप्युद्वृथितः पृथु ॥९७॥ हा हतोऽसि हतोऽस्म्युचैः, पायया नून
 मकया । नो वेत्कुतश्च द्रष्टासमयमेवमपायिपि ॥ ९८ ॥ च द्रष्टासप्रयोगाच्च, शिरश्छेदोऽपि सम्भवेत् । इयव
 षापि मे स्लोकमोक्ष किं चास्म्यधिष्ठिताः ॥ ९९ ॥ न स्यादस्या गुहे वास्याः, किं वा वास्यावहे नृणाम् । हा ! किं
 कर्त्तोसि घर्त्तोसि, दुःस्वान्यथ वद्विषयत् ॥ १०० ॥ अप्येवं वक्ष्यमानोऽन्तरन्तर्लभामिषुस्रवत् । सोऽस्यात् काम
 लतासख्या, तथैव व्यसनान्यदो ! ॥ १ ॥ निर्धनस्याप तस्याश्वा, विसर्जनकृते सुताम् । सुतरां प्रेरयसासामसौ
 घर्मोऽनुपाधिजः ॥ २ ॥ यत्—“विभवो धीतसङ्गानां, वैवर्ग्य कुलयोगिताम् । वाक्षिण्य वणिजां प्रेमवेदयानाम्-
 मृत विषम् ॥ ३ ॥ सा पुनस्तदुणाकृष्टा, विप्रकृष्टा विकर्मता । प्रेम्णा प्रकृष्टाऽभापिष्ट, निकृष्टामभि मातरम् ॥ ४ ॥
 मातरैतेन नः पुण्यैः, समेतेन विवेच्यतः । प्रसा हेम कोटिकोव्यस्तवसौ स्रज्यते कथम् ? ॥ ५ ॥ इत्युक्ताऽप्यवि-
 चित्काऽश्वा, तस्यत्कारमकारयत् । वासीसकाशतो वेदयावदयानां ही विदम्बना ॥ ६ ॥ ततोऽभिमानान्तत्स्या
 नाभिर्गतो दुर्गतो यथा । ह्रीविषावाद्युपगतो, गतोऽसौ ग्रन्थवेदमनि ॥ ७ ॥ इतः सखीमिः सहिता, बुद्धिता
 तत्पुरेशिहो ! रन्तुमन्तःसरिप्राधन्मरालीयवधातरत् ॥ ८ ॥ तावत्सखीव पूर्वेष्वभवाद्युप्येतदोषतः । छिन्ना छतेव
 न्यपतत्, सा मृतेव विषेतना ॥ ९ ॥ तज्ज्ञात्वा खेवभृत् क्षमाभृत्, प्रतीकारानकारयत् । तां नीत्वा चाग्नि विविधान्,
 लेहलानामियं स्थितिः ॥ १० ॥ दङ्कदङ्कनवद्वप्रे, न स्वस्थाः फोऽप्यमृदुणः । माश्रिकादिमहिम्नो हि, हिमानी वोप
 दृष्टता ॥ ११ ॥ ततोऽस्यन्तासिमान् भूमान्, पठनेनेषधोपयत् । यो गुणी प्रगुणीकुर्याद्राजकन्यां कथञ्चन ॥ १२ ॥

तस्मै तां स्वर्णकोटीं च, यच्छेत् क्षमाभृदयो जयः । इष्टस्तच्छ्रवणात् स्पष्टपटह क्षमापघाह्यगात् ॥ १३ ॥ राज्ञाऽनुज्ञात
माश्रमामाश्रयीर्मन्त्रवादिषत् । दौषाद्यगुण्ठनजापाद्याहम्बरपुरस्सरम् ॥ १४ ॥ महौपधीभाषिताम्मश्छटाच्छोट
नया रयात् । राज्ञः कन्यां पट्टचक्रे, किं न विव्यौपचीयलात् ? ॥ १५ ॥ युग्मम् ॥ लोकोत्तराकृतिफलाऽनुमितैत-
त्कुलादिकः । सुविस्मिताः प्रमुदितस्तस्मै क्षमावयितस्ततः ॥ १६ ॥ स्वकनीमयनीं वीक्षामासां नागकनीमिव । द्रवौ
कनककोटीं च, नान्यथा मापितं सताम् ॥ १७ ॥ युग्मम् ॥ महीनेसा महोत्साहे, विवाहे विहिते तयोः । यौतके
कौतुकेनोच्चैः, सयं सौभाग्यविक्रमे ॥ १८ ॥ तत्र तस्यौ सुख सैष, दोगुन्दुक इवामरः । व्यायद्युपाय सन्मत्या,
प्रस्मानेनं महामणिम् ॥ १९ ॥ अथ च-राजाङ्गादोपपिष्ट्यै, प्रयुक्ता गुप्तमप्यहो । कश्चित्कथञ्चिद्गुधे, घृतात्मा
तां महौपचीम् ॥ २० ॥ तां जिघृक्षुः कृतक्षत्रवेप एष विशेषतः । जयमावर्जयद्द्वयाजाद्विनयाद्यैः सुन्दृत्यवत् ॥ २१ ॥
सैवं विश्वास्य त गुसां, गृहान्तस्तां गृहीतवान् । इष्टमष्टवांश्च ब्राह्म, विग विश्वासमनर्थवम् ॥ २२ ॥ तदुक्तम्-
“जीर्णे भोजनमाश्रेयः, कपिलः प्राणिनां दयाम् । गृहस्पतिरविश्वासं, पाञ्चालः स्त्रीषु मार्ववम् ॥ २३ ॥ कन्यादि
छाभान्तरितस्वेऽप्यनन्तरिताऽमुना । अमानि हानिः सा प्रायः, सुख दुःखे निमज्जति ॥ २४ ॥” कन्याविलाभः
को वाऽस्योर्षाशसूनोर्महात्मनः । विव्यद्विषस्तुहानिस्तु, दुःखाकूलोच्चैः कथम् ? ॥ २५ ॥ वसे देवेन देयेनापहते ते
सु वस्तुनी । देवेनैव प्रापणीये, माघाधिक्ययलादपि ॥ २६ ॥ तर्हि कृथा कथनयाऽन्यस्य दर्शितवैन्यया । इत्यन्तरेव
दग्नेऽस्ती, दुःस्वमौर्धिमिवाम्बुधिः ॥ २७ ॥ इतश्च-अम्यन्त्यं याचितोऽप्युच्चैर्जयं निर्धास्य वेदयथा । सामान्यमणिवशैर्य,

वदौ किञ्चिन्महामणिः ॥२८॥ मयेद्राग्यवतामेव, विष्यवस्त्वर्ष्यभीष्टकृत् । कुतो वा पुनयेऽमीष्टं !, किन्तु पाप्मैव
 पाप्मिनः ॥२९॥ ततो विष्कारमन्वायाः, काम कामलतावयः । व्ययुस्तामभ्यधुग्भाषाप्यसौ तस्यैव वीर्यताम् ॥३०॥
 किं वैध राजमान्यत्वाद्राजसीलां बभाज यः । साक्षात्कल्पद्रुमपि तं, हा ! गृहभिरकासयः ॥३१॥ तामिरित्याहु
 पालन्याऽचिकलुब्धा च कुहिनी । किञ्चिद्विचिन्त्य तद्रत्न, गृहीत्वाऽग्राज्यायान्तिके ॥३२॥ दग्धमेन दग्धिनी दुःखा
 र्त्रतां चोन्मुद्रयन्त्यवगा । हा यत्स ! किं विमुञ्च्यासाग्रीव सम्भालयस्यपि ॥३३॥ यद्वा प्राप्तः प्रीहिमान, मान राक्षः पदं
 भ्रितः । स्वर्गं गत इवाग्रीव, स्मरस्यपि कथं नूनः ? ॥३४॥ विस्मारकस्याप्यस्माक, स्मरामस्तव नो कथम् ? । पद्मिन्यः
 पद्मिनीप्राणनाथेनैव विकल्मसाः ॥३५॥ त्वद्वियोगाग्निसन्तप्ता सुता कामलता लता । वत्स ! जीवनेनैवैर्निर्वाप्या
 भवतैव चेत् ॥३६॥ किञ्च किञ्चिद्वस्त्वपूर्वं, लेखेऽस्माभिर्गुह्यान्तरे । किं सत्कमिति नो विद्यस्तुभ्य वदः प्रिया-
 त्मने ॥३७॥ गृहाणानुगृहाणास्मान्, स्वयङ्गमनेन च । प्रार्थनाव्यर्थनार्यां हि, सतां न कौशलं किल ॥३८॥
 जल्पित्वेत्यर्पयामास, सा तस्मै त महामणिम् । नष्टं पुण्यमिव स्पष्टमहो कपटपाटवन् ॥३९॥ तवाह—“पक्षिणां
 वायसो दूर्ताः, श्वापदेषु च जम्बुकः । नरेषु घृतकारम्, नारीषु गणिका पुनः” ॥४०॥ अन्धकपटतत्पुत्रीस्मृति-
 तद्रत्नलामतः । तदा कौपीत्सुक्यद्वयैः, सोऽन्वभृशवसङ्करम् ॥४१॥ क्षणोऽधुना न कोपत्येत्यतः कोपं स गोप
 यन् । प्रीतिं प्रकटयन्नेव्यामीत्पुवत्वा, विससर्ज ताम् ॥४२॥ सोऽपि कामलतां ध्यापन्, विन्योर्वीमिव वारणः ।
 द्रागेवागात्तद्वहे धिग, व्यसने दुरपासनम् ॥४३॥ प्राग्बन्तस्यौ च तत्रैव, तवासक्तः कियदिमीम् । तन्मणीपूर्ये

माणद्विर्महतामप्यहो स्थितिः ॥ ४४ ॥ वियोगोद्विग्नचिन्तान्निमग्नराजसुतोवितात् । तादृगजामावृत्तान्तात्,
 क्लान्तात्मा क्षमाभृद्वप्यमृत ॥ ४५ ॥ व्यसनाद्विनिवर्त्तेत, जात्यय मम लज्जया । व्यात्वेत्यमात्यमाहूयौ, प्राहिणोत्तस्य
 पार्थिवः ॥ ४६ ॥ तस्या घातो द्वारमेध्यामात्यस्त यावदाहयत् । तावदाविर्मघद्रीढापीडार्त्तः सोऽभ्यधिन्त्ययत्
 ॥ ४७ ॥ हाडहं राक्ष्साऽपि विज्ञातः, स्यात्सुरश्च विटाविषयत् । कय स्वास्य दर्शयामि?, यामि तद्दूरतः कथित् ॥ ४८ ॥
 ततस्तादृष्यं इवोत्सुख्य, द्राग निर्गत्य च तद्गृहात् । स्वं रूपं च परायस्य, निरगाक्षगरादहिः ॥ ४९ ॥ नैवात्र कश्चिद्-
 र्हेति, स्वे स्वेचर इवोच्चकैः । मणिप्रमाषादुत्सुख्याप्यगादूरतरं कथित् ॥ ५० ॥ तत्रावधूतरूपेणारण्ये शून्ये क्रमस्तयम् ।
 नष्टवस्त्वासिपिशून, षड्भुन प्राप्य विप्रिये ॥ ५१ ॥ यावदध्यौ च लब्धाऽसि, कथं चेह महोपधीम् । तावत्तस्या
 मिलत् प्रीत्येवान्योऽवधूतरूपमृत् ॥ ५२ ॥ जयस्तेनासयत् पृष्टः, स्पष्टयित्वा महोपधीम् । किंगुणेयं सोऽपि तां
 स्वामुपलक्ष्य मुदाञ्जवत् ॥ ५३ ॥ सर्वं चेद्वक्षि तत्सोऽस्या, गुणान्नायौ गुणान्यहो । ब्रूहि कथं त्वया लब्धा, लुब्धा-
 त्मा सोऽप्ययाम्यथात् ॥ ५४ ॥ पुर्यामेकस्यामेकसाधू, भो महात्मनः । महोद्यमान्महाविद्यामिवास्मि
 प्रापिवानिमाम् ॥ ५५ ॥ गर गारुडशक्त्येषानया शुभप्रयुक्तया । स तत्क्षणात् क्षिणोति स्म, महावोपमहाभ्रह्म
 ॥ ५६ ॥ मत्प्रपुक्ता तु कं हेतु, दोषद्वन्नाल्पतोऽप्यसौ । तदस्यां चेत्स्वमाज्ञाती, तद्वान्नायगुणान् भण ॥ ५७ ॥ स्तेन
 ततस्त स स्पष्ट, निष्टस्थ्याचष्ट कष्टवत् । इत चौर्यादिष्वयवस्तु कलेत् कथम् ? ॥ ५८ ॥ अत्रामुद्राप्य-
 नर्थाय, क्रौर्यमृचौर्यमस्त्रिनाम् । विन्वासघातजातस्य, तस्य किं ग्रमहे तुलाम् ॥ ५९ ॥ घूर्त्तं! घूर्त्ततयैवं मामिष वञ्च-

यसे जगत् । किन्तु काव्याशु लब्धासि पाप ! पापफल ह्युभम् ॥ ६० ॥ शृण्वन्नेवेति तां क्षोणी, क्षित्वैव सुप्रदारुवत् ।
जीवनाश ननाश द्राण, द्रुव दोषा प्रकम्पते ॥ ६१ ॥ समर्थोऽपि कृतार्थः सन्, गतार्थप्राप्तो जयः । तत्पृष्ठे नान्वधा
विष्ट, पापः पापेन पच्यताम् ॥ ६२ ॥ प्रवासारण्यवासायमुद्रौपद्यिवामयी । क्लेशेऽपि स्वार्थसिद्ध्या सोऽन्वमोमोदिष्ट
दिष्टवान् ॥ ६३ ॥ विनोदास्त्वन्पद्मा मृत्वा, निकामदयामवामनः । भोगावतीघश्रीगाल्या, सोऽगाश्रीगापुरी पुरीम्
॥ ६४ ॥ नमोगविमुचञ्जल्या, सुभोगस्तत्र मृविम् । देवी भोगवती विन्वसुभगा भोगिनी कनी ॥ ६५ ॥ स क्षुद्रामि
रिव क्षौद्र, क्षुद्राङ्गः कौतुकात्मनः । परितः परितोऽभौपीत्, पटद्भोवृचोपणामिमाम् ॥ ६६ ॥ बुष्टाद्विष्टा जीव्येत, कनी
येनावनीशितुः । तां वत्सेऽस्मै मृपः सान्वसद्भ्यं च ज्ञान गजान् ॥ ६७ ॥ ततः कलीकिल इवोत्कलिकां नाटयन्नयम् ।
स्पष्टवान् पटद् द्वाह्य, विस्मय च जने पुनः ॥ ६८ ॥ कन्यादिलान्ने भो ! कार्पेर्मुधा वामन ! मा मनः । मुक्ता
कनीयं वैद्यार्थैर्युक्ता नात्र प्रतिमुक्तिः ॥ ६९ ॥ न्यवार्यतायैरिष्येप, प्रैर्यतायैतरैः पुनः । वपैक्ष्यत च मध्यस्यैरहो
त्रैच जगत्स्मितिः ॥ ७० ॥ ततः कौतूहलानल्पजल्पलोकानुश्लगीः । जगाम वामनोऽक्षामशक्तिर्धाम क्षमा
मुजः ॥ ७१ ॥ अहो आहोपुरुषिकेखादिवाविष्यथो नृपु । नस्वा नृप नृपादिष्टः, स कन्याघ्रे निविष्टवान् ॥ ७२ ॥
मेघाब्धेप महीपध्या, प्राग्बहुसप्रयुक्त्या । तां जवाब्धीवयामास, न हि साह्य विसंभवेत् ॥ ७३ ॥ सर्वे सविस्मया
ह्लाद, विपादं च तदा वधुः । कन्याया जीवनासस्य, तादृगरूपनिस्स्पणात् ॥ ७४ ॥ आदानीये गुणैः कन्यादानी-
येऽस्मिन्नरोत्तमे । किं नाम वामनत्वादि, विग्न वैच रत्नपूषकम् ॥ ७५ ॥ किंवाऽधुना निष्कलया, चिन्मया लतया-

जनया । नान्यथा म्याद्विधिकृत, व्याहृत च महात्मनाम् ॥ ७६ ॥ कन्यास्वेवं जनन्यावेः, साव ह्यव च दुर्देवाम् ।
 असौ जनप्रवाद चावयन्त्येयां ददामि तत् ॥ ७७ ॥ विमृश्येति वृषोऽसौ तां, यावद्यच्छति तावता । कुर्वन् स्वगर्व
 स्वर्गस्व, स्वर्गस्वाख्यावत्सर्वगीः ॥ ७८ ॥ महीनः । महीति महीनाद्वदुर्वशायेदृशाय मे । किं हसीं वायसायेव, वदतास्येता
 विदांवर ? ॥ ७९ ॥ स्वया वृत्ताऽपि वा कन्या, कथं मां स्त्रीकरिष्यति ? । कथं वा लोकसामर्थ्यमत्यन्तानुचित इवः
 ॥ ८० ॥ तदुक्तम्—“यद्यपि न भवति हानिः परकीयां चरति रासमे ब्राह्मणम् । वस्तुविनाश इदृशा तथाऽपि परि
 स्विद्यते चेत्तः ॥ ८१ ॥” तद्विद्य वीर्यमानाऽपि, त्वया नावीयते मया । स्त्रीसरीयानुसारेण, ननु पावप्रसारणम्
 ॥ ८२ ॥ करीरनिम्मादिरतेर्ब्राह्मणविवरगात् । उष्ट्रावपि निकृष्टोऽसी, स्वानुरूप न वेत्ति यः ॥ ८३ ॥ स्त्रेष्मादि-
 संक्षेपजुपञ्चनानादिविनिर्मुखाः (गतेः) । मक्षिकातोऽपि स क्षुद्रः, स्वानुरूप न वेत्ति यः ॥ ८४ ॥ आवाने वदने दाने,
 निदाने सवनेऽवने । आसने शयने यानेऽप्युत्थाने स्यापनेऽर्थने ॥ ८५ ॥ इयाने विधाने सन्धाने, योचने योषधने
 घने । हाने मानेऽभिमाने च, समाह्वाने विवाहने ॥ ८६ ॥ वत्सादने विघटने, घटने स्वेदनेऽटने । पादने कुटने शाने,
 विज्ञाने सेवने वने ॥ ८७ ॥ पठने पाठने गाने, कोपने गोपनेऽसने । एवमादिषु सर्वत्र, यः स्वं वेत्ति विवेक सः
 ॥ ८८ ॥ कलापकं । सङ्ग्रहस्त्वेवम्—स्वगृहेऽन्यगृहे वाऽपि, कृत्स्नकृत्येषु कृत्यधित् । स्वमतिष्ठाऽर्हताष्टास्त्याथानुरूप
 प्रवर्त्तते ॥ ८९ ॥ इत्थं तस्मिन्नुत्तमत्वाधिसंवादिनि वादिनि । वमचरीक्रियन्ते स्म, सर्वेऽप्युर्वीश्वरादयः ॥ ९० ॥
 गुणानुरागिणः स्वल्पास्तेभ्योऽपि गुणिनस्ततः । गुणिनो गुणरक्ताश्च, तेभ्यः स्वागुणधीक्षिणः ॥ ९१ ॥ म्यास्वरक्षेऽथ

गां राजा, नर्तकीष्वनर्तयत् । ओ भद्र ! ते मया देया, कन्या काऽत्र विचारणा ? ॥ ९२ ॥ प्राच्याः प्राणाः प्रति-
 छायाः, पुस सलैष गीर्तयम् । तत्तस्यै किं न क कुर्याद्विशिष्य च महाशायः ॥ ९३ ॥ तवर्धमेव पित्राद्यैः, श्री
 रामो बन्धवासकृत् । न न्ययारि हरिश्चन्द्रेणाप्यकारि कुकर्म तत् ॥ ९४ ॥ इत्थ प्रमाद्य वैभाष्यमनपेक्ष्य कर्त्री ब्रूवो ।
 यद्भविष्यः भाग भविष्यत्प्रिये तस्यै भिय तु सः ॥ ९५ ॥ कन्या कन्याजनन्यायैरप्यमानि तथैव तत् । अहो
 वचननिर्वाहमहोत्साहो महात्मनाम् ॥ ९६ ॥ तूर्णसम्पूर्णतसारक्षरीक्षः स सुपर्ववत् । रूपव्यक्ति स्वशक्ति च,
 व्यक्तीकर्तुमथाब्रवीत् ॥ ९७ ॥ एनामनेन सपेण, मृप ! रूपस्वनीं कनीम् । पाणौ कुर्वे कथ कुर्वे, तत्कथञ्चित्सुलु
 पताम् ॥ ९८ ॥ अमीष्टसाध्यसिद्धिश्च, साहसावेष देविनाम् । येन निर्लक्षणोऽपि स्याद्वाग्निशाल्यक्षणाधिकः ॥ ९९ ॥
 यतः—“अस्यिष्वर्षाः सुलं मांसे, त्वयि भोगाः क्षियोऽक्षिपु । गतौ यान स्वरे बाह्या, सर्व सप्त्वे प्रतिष्ठितम्
 ॥ १०० ॥” सत्त्वमाहस्य तज्जाल्यहमथ दद्विस्तात्कृतम् । प्राग् नेष्येऽह निज देहं, नि सन्वेह परां श्रियम् ॥ १ ॥
 इत्युक्त्वा सञ्चिकां कृत्वा, सत्त्वाढ्यः सकलेष्वपि । पश्यत्सु विसयमयस्वेवोवयवयाविभि ॥ २ ॥ ज्वालाजडाले
 ज्वलने, स पपात पतङ्गवत् । तत्क्षणाभिर्ययी बोधैर्वीप्रशिघ्रं पतङ्गवत् ॥ ३ ॥ युगम् ॥ माहात्म्येन महौपच्या,
 न वृग्घः स्वरूपमप्ययम् । जज्ञे मणीमहिम्ना च, विव्यप्राक्तनरूपमृत् ॥ ४ ॥ अपोदीर्विस्मितैः क्लृप्तसितैः क्षितिभृ-
 दादिभिः । सोऽनुयुक्तः सनिर्बन्धः, ययास्थितमधीकयत् ॥ ५ ॥ मन्त्रशास्त्रयुक्तिः किन्तु, महामणिमहौपधीम् ।
 सुधी संगोपयामास, तयो रक्षा तथैव हि ॥ ६ ॥ ततः प्रमोदमेवस्त्री, मेविनीमान् महामहैः । तेनोद्वाप्त व्यधा-

दिष्यभोगिनी भोगिनी कनीम् ॥ ७ ॥ शतं मतङ्गजान् विधातुतानन्वान् सहस्रशः । कृती चितीर्णवाञ्छासौ,
 सौधागण्यघनाग्रपि ॥ ८ ॥ भोगिन्या सह भोगीन्द्रः, स नरेन्द्रमहाप्रहम् । अधाप्य चित्र तत्रोच्चैश्चिर स्वर व्य-
 लातसीत् ॥ ९ ॥ मुदा कदाचिद्विधीयाद्याहम्बरपुरस्सरम् । क्माकान्तमिव त थातमाक्रीड क्रीडनेच्छया ॥ १० ॥
 प्रेक्ष्य साक्षेपमप्राक्षीत्, पद्याक्षीं तत्र कामपि । वास्तव्यां काऽप्यवास्तव्या, क एष सखि ! गच्छति ? ॥ ११ ॥
 युग्मम् ॥ इक्षेव गाढशब्दा साऽप्यशब्दरायत तां प्रति । तत्तदाभ्यर्थनिर्माता, जामाताऽय महीपतेः ॥ १२ ॥
 प्रपाकृतसिद्धान्त्यैष, सुमना व्यमनायत । पर परिभवस्थानमभिमानवता हवः ॥ १३ ॥ यतः—“उत्तमाः
 स्वगुणैः क्वाता, मध्यमास्तु पितृगुणैः । अधमा मातुलैः क्वाताः, श्वशुरैरवमाधमा ॥ १४ ॥” तत एव ततः
 पद्माशिवृत्तः स सुदृष्टवत् । सौषं प्राप्तः प्रतप्तः संभेतचेतस्यचिन्तयत् ॥ १५ ॥ न सर्वयाऽत्र मे स्यात्, युक्त नापि
 जयापुरीम् । तन्नातृविजयोपान्तं, यामि कामितमुच्चैः ॥ १६ ॥ ममानजितराज्यस्य, प्राज्यराज्यपुत्रपाऽमुना ।
 सयोगः किं गुणो यद्वा, प्रहस्येव चिक्खता ॥ १७ ॥ तत्प्राज्यराज्यमर्जित्वा, जिह्वाऽरीन् परमर्द्धिमान् । गन्ताऽस्मि
 प्रातुरभ्यर्णमेव स्याद्गौरवं ह्रुषम् ॥ १८ ॥ मद्रशप्राप्तराज्योऽपि, गुणैः प्राज्योऽपि सोऽन्यथा । मां न सन्मानयेद्वातु,
 निम्वा (घा) ने नहि नाश्रकम् ॥ १९ ॥ व्याख्येति राज्यमश्र स, शरन्नप्यश्ररक्षिब । सम्यग् न सस्मार विस्मारणास्तत्प्र
 मावतः ॥ २० ॥ पदे पदे लीलया स्याद्गतप्रत्यागत विषाम् । विदांघरस्याप्यस्यासीन्न तदा तत्कथञ्चन ॥ २१ ॥
 इत्स्वेवैवनामेवस्यमूढपद स तत् । विष प्रागुद्भक्तमेसोन्मादप्रभावमविरान्धताम् ॥ २२ ॥ सोऽनन्यग

सिकः प्राग्वत्, स्वगतिर्गतवांस्ततः । प्राप्तु तं मन्त्रमभ्यु स्वधन्युमभ्यु धिमभ्युधत् ॥ २३ ॥ परीक्षार्थी परीक्षार्थमथा
प्राप्तनिमित्तमिच्छति । मृत्वा ब्राह्मः पुरः प्रातर्योतः स्वाख्यातवानिति ॥ २४ ॥ ज्ञानेन ज्ञाने मृजानेऽनुमानेनानुमेय
वत् । वासप्रवासतद्विषयस्त्वैव्यर्थोर्जनावि ते ॥ २५ ॥ सङ्केतैश्चासुनाऽऽश्चर्यनिकेतैर्जल्पितैर्नृपः । धमस्तुतः स्मृत-
प्राप्तविशेषः सासुदृगजगी ॥ २६ ॥ कास्ते कथ भो ! महन्धुः, कदा संगस्यते च मे । सोऽप्याह सुरयत् स्वैर,
विहरन् स सुक्ती मृशम् ॥ २७ ॥ सङ्गतिस्तु कथ तेन, सद्यः सम्पद्यतेऽत्र ते । वद्विष्णुविधुनेर्वाशोर्वैरदूरविहा-
रिणा ॥ २८ ॥ यद्वा विद्योपमात्सोऽपि, सम्पद्येत सपद्यपि । वैषवदिव्यशक्तीनां, नैव किञ्चिद्वगोचरः ॥ २९ ॥
किन्तु ब्राह्मः सङ्गतिस्ते, नैव सङ्गतिमङ्गति । कथ ज्येष्ठः कनिष्ठस्य, सोऽग सुप्रीदिमीदृशीम् ॥ ३० ॥ वाणीमभा-
गीत्सोणीमान्, मा भाणीर्मद्र ! भवकृत् । वित्सयीष हि राज्यस्य, संजिगांसोऽस्मि धन्युना ॥ ३१ ॥ सोऽपि कोऽपि
निरीदेषु, रेस्मान्मृत्लेहलेषु च । शिशोर्मे मोक्ष्यष्वराज्य, यः स्वस्मिन्प्राप्यमप्यदात् ॥ ३२ ॥ स साम्राज्यासिसमये,
मयाऽशोभ्यत सर्वतः । तथाऽपि कापि न प्रापि, पापिनेव निधिर्गतः ॥ ३३ ॥ तत्सङ्गमावधि छद्म, धारये नैव
वीजये । नराजबबामरे नेत्यग्रहीषममिग्रहम् ॥ ३४ ॥ तत्काऽपि शक्तिर्भवेत्ते तत्, सम्प्रत्येवार्थमानय । सोऽप्या-
क्यदीक्षस्वाकर्षविषया कर्षयामि तम् ॥ ३५ ॥ यद्वद्वद्वः प्रमद्वद्वतिरोमृय रयात् कथित् । जयः साक्षाद्वन्-
दव्रान्तर्धृतिर्मानुमानिष ॥ ३६ ॥ जय जयबहुष्मन्तमिवावेत्य व्यसिष्मपीत् । प्रामोमोवीन्मेविनीमाननस्रीष
सप्रमात् ॥ ३७ ॥ ततः स्वदृष्टमुद्गीर्य, कार्यविद्विनिवार्य च । राज्यादानाग्रहं राज्यमन्त्रमस्माञ्चयोऽग्रहीत्

॥ ३८ ॥ रवेरिव विधुः सिद्धस्वार्थः श्रीविजयाब्जयः । ततो निर्गल्य स्वगतिर्गतो भोगापुरी पुनः ॥ ३९ ॥
 जजाप च स निष्पापपृथिस्त मध्ममावृतः । सप्तमेऽङ्घ्रिं स्रपं नैमिस्तिस्त्रेत्पुवाच च ॥ ४० ॥ पलावालानमुन्मूल्य,
 पदहस्ती पुरीजनान् । मत्सोऽधुना धुनात्युपैष्येन्महाधायुषवद् द्रुमान् ॥ ४१ ॥ तदा तव द्रुव भावि, पञ्चत्वं पञ्चमे-
 ऽङ्घ्रिनि । परलोकार्यपापेय, तथथाऽर्द्धमथापर ॥ ४२ ॥ ततो बहद्वनुद्वेगसवेग सस्वभृद्भृषः । प्रावाचास्मै तुष्टिदा
 नमिषोचैः शुभर्षांसिने ॥ ४३ ॥ जयाय तनयाभायादस्वा राज्यं तवैव सः । सहुरोर्व्रतमावत्स, दानावानविवा
 वरः ॥ ४४ ॥ अचिराच्चिरकार्यस्य, चिकीर्ष्वैकाग्र्यतोऽनिवाम् । कायोत्सर्गात् पञ्चमेऽङ्घ्रि, प्रापोचैः पञ्चमां गतिम्
 ॥ ४५ ॥ तत्राज्यचिन्तां कृत्वाऽद्य, जयः प्रति जयापुरीम् । प्रचचालाचलां चक्रे, षमूचकैश्चलाचलाम् ॥ ४६ ॥
 अभ्यमित्र्यमिवाभ्येतमेतमेतच्छुषभरैः । जानन् जामातर पुर्णमानपद्मपुमानतः ॥ ४७ ॥ स्वपुत्राणां कुपात्रत्वा
 ससौ पात्राय सोऽप्यय । राज्यमुत्सृज्य प्रब्रज्य, शिवसाम्राज्यभागभूत् ॥ ४८ ॥ प्राग्भवभ्रमदुर्मौचतया काम-
 चर्तां च सः । द्वयोस्तुतीयां कृतवान्, राक्षीं राक्षो न किं भवेत् ? ॥ ४९ ॥ निकृतीनां कृती दृष्ट्वा, तां त्वक्कां निर-
 कासयत् । स्वदेवातस्तोपरोपौ, महतां न हि निष्कलौ ॥ ५० ॥ तत्राप्यसौ राजसूत्रमासूत्र्य स्वप्रियावियुक् । प्रेम्णा
 कृष्टो रक्षिमेव, गौरागाद्विजयान्तिके ॥ ५१ ॥ प्रियामिस्तिष्टमिस्तामि, सुभगेनेव शक्तिभिः । पराक्रमेणैव
 नयो, जयेन विजयो व्यभात् ॥ ५२ ॥ भ्रात्रे चागतमात्रेण, प्रेम्णाऽमात्रेण तेन ते । वदे मुवोपदा मण्यौपय्यौ
 विध्यनिधी इव ॥ ५३ ॥ जयन्तीमपि रूपद्व्यां, जयन्ती विजयाहया । जयन्तीपुरीषापुत्री, स्वयवरेऽदृष्टणीत माम्

॥ २४ ॥ सप्त द्रष्टृल्यन्यदोक्तो, जयन्त्यां विजयो जये । न्यस्य राज्य मणीशक्त्या, स्वगत्याऽगात् स्वगेन्द्रघत् ॥ ५५ ॥
 कुत्सः कुजस्पर्श, कौतुकात्कौतुकार्थिकैः । गुह्यवेद्रेष्ठितः स्पष्टमासिष्टोदैः स्वयवरे ॥ ५६ ॥ वीर्योष्ठवन्तसूक्ष्माक्षि
 यफनकराद्रिभिः । तत्सवेष्टोक्तिभिर्भेष, कस्य हास्याय नामघत् ! ॥ ५७ ॥ सन्मन्त्रस्थनरेशाखिलिषालितेऽसौ
 स्वयवरे । मन्दुरायां व्यमाद्वाजिराजिन्यामिव मर्कटः ॥ ५८ ॥ बिम्बोत्तरस्वमीप्सुम्बेसत्त्रिभ्वप्रवर वरम् । स्वयं
 वरे कुञ्जरूप, त्व दृणीयाः स्वयवरे ! ॥ ५९ ॥ स्वमान्तर्गोत्रवेद्येष्ट्याविष्टा विष्टाचिकाऽय सा । तत्रागात्स्वर्गिक
 न्येव, नृपानस्या नृपाद्भजा ॥ ६० ॥ युग्मम् ॥ क्मास्वामिनो हृगमनासि, साहसत् पश्यतोहरा । तान् ते तथा
 ऽप्यग्नौ प्राणेश्वरीमेव चिकीर्षवः ॥ ६१ ॥ वेद्विणीवर्णितान् सर्वानुर्वीचान् सत्रियोऽपि सा । स्वाकन्या व्यमुषद्भृङ्गी,
 निर्गन्धोत्कुलपुष्पघत् ॥ ६२ ॥ माऽमीयां पङ्क्तिमेवोऽन्मृदितीयास्मिराजमुक् । खेदात्साऽद्यावि वेद्विण्या, ननु
 कुञ्जमिमं दृणु ॥ ६३ ॥ तदुक्तिं सत्यतां नेतुमिव स्वमाभयेण सा । वरस्त्रज कुञ्जकण्ठे, निववे च वधे मुवम् ॥ ६४ ॥
 सोत्कर्षेर्व्याभृतः कुञ्जः, क्मानृत ख्यातर्थास्तदा । रे दुर्मगाः स्ववौर्भाग्य, विष्ट विष्टास्तु माःसा माम् ॥ ६५ ॥
 श्रुत्वेत्पुन्दुल्ला केऽपि, नृपाः कोपाद्रिषा इव । कन्यां हर्षुं प्रहर्तुं तं, ब्रागवचापुस्त्वापुष्पाः ॥ ६६ ॥ त्रैलोक्यत्रासकृत्कि
 चिद्रूपदर्शनतस्त्वसौ । हर्षक्षवदृष्ट्यभीक्षासयामास तान् द्रुतम् ॥ ६७ ॥ कन्यापितृमहीमर्तुप्रष्टृलोकेष्वथ क्रमात् ।
 द्यकार्यचित्तामात्सर्पभयाभ्यर्पमयात्मसु ॥ ६८ ॥ स्वर्बिमानविमानस्वक्त्रिमानममानरुक् । तत्रैक प्रापदुसीर्यो
 बावीदन्वीय कोऽप्यतः ॥ ६९ ॥ युग्मम् ॥ जय श्रीविजयक्माप !, क्मापमूर्दन्यघन्यपी । वक्षिणभेष्यधीशः

स्वकृत्योप्राप्तयेतये ॥७०॥ स्वामाहयति सप्रसन्नः, प्रससीवचसाऽञ्जसा । उत्कृष्टकन्या सुत्कृष्टवरस्यैवोचिता मता ॥७१॥ युग्मम् ॥ स्वामानेतु विमानेन, मान्यं मामेव खेचरम् । प्रैषीत् सद्यः प्रसन्नैसां, प्रार्थना तत्कृतार्थय ॥७२॥ अयो सहाप्यास इयोत्तरग्रेणिप्रभोः पुमान् । तथैव कन्योदाहार्यं, विजयाह्वयमाह्वयत् ॥७३॥ सम निमग्नमहो, प्रावृणस्येव सुक्तये । प्राक्पुष्पलम्पप्रागल्भ्यसम्भवे किं भवेन्न वा ? ॥७४॥ ज्ञातोऽस्मीत्यथ स सख्यकुञ्जरूपः स्वरूपमृत् । रामः सीतामिव प्रीत्योपयेमे प्राक् पतिवराम् ॥७५॥ अणिद्वयेशयोः कन्ये, अप्युपायस्त स क्रमात् । वैजयन्ती जयन्ती च, रतिप्रीती इव स्मरः ॥७६॥ अणिद्वयेऽपि श्वशुरोपरोधेन सगौरवम् । कियत्सित्या स नित्याहैवैत्यार्थातः कृतार्थ्यमृत् ॥७७॥ भौतादिवत्प्रभृतानामनुपहासायसत्फलः । स्वप्नः सुवीजवत्तस्य, सुस्तरोत्तरसत्फलः ॥७८॥ खेदेन्द्रयत्स्वेदनानाविमानानाविश्रियाऽथ स । स अग्निपयः स्वपुर्णगात्, पौरस्वसोक्तोरव ॥७९॥ उर्वीमुर्वीमयानुर्वीकुर्वन् सैन्यैः स माग्रजः । वां विद्यामृद्धिमानैश्च, प्रतस्ये पितर प्रति ॥८०॥ वृत्तान्यवैन्यै स्वसैन्यैरजन्मैरिव तत्पिता । विहस्तस्त सन्निमित्तोत्साहितम्याम्यपेणयत् ॥८१॥ बाहिन्याः सङ्गमे युद्धतीर्थे अद्वाष्टुरुषकैः । सर्वान् निवार्य विजयः, सर्वै सार्द्धमयुध्यत ॥८२॥ महौपत्याऽस्मालगनात्, सैन्यान् सर्वान् पितुः स तु । छित्त्वाऽस्त्राण्यखिलान्यग्नैर्निरस्मान् स्त्रीरिव व्यधात् ॥८३॥ वीतास्त्र एव घसाऽपि, विशास्त्र इव शान्तिः । विलक्षः क्षमितोऽभ्येष्ट, विजयेन जयेन च ॥८४॥ पुत्रौ सोऽप्युपलक्ष्योदैः, प्रेम्णाऽऽलिङ्ग्योह्यसन्मुदा । वत्कक्षोलाम्बुधेर्लीलां, व्यधाधिरमयाम्यधात् ॥८५॥ वत्सौ ! तत्सार्थकान्योक्तिवाञ्छिनौ वां वियोगतः ।

दुःखोत्कर्षेण मे वर्धयानं कल्पयानं स्वमत ॥८९॥ स्वप्नाविष्टुप्तानमयो, यथावद्विनिवेश सः । नृत्वेऽपि पुत्रयोमि
 न्न, सौमनस्यं पर व्यथात् ॥८९॥ सुन्वोर्धृष्टान्मिथः प्रोक्तावत्युदैर्विस्मितः पिता । पुरे परैर्मैर्नीत्वा, सौ राख्याय
 न्यमश्नयत् ॥ ८८ ॥ विजयोस्त्या जये राक्षमारमारोप्य सम्रिगः । चित्र निर्वृतये तीव्रं, व्रतमार धमार सः
 ॥ ८९ ॥ तद्राज्यचिन्तामायोज्य, नयपीरे महाशयः । नित्य हरेर्हलीवास्याद्विजयस्यान्तिके जयः ॥ ९० ॥ कुर्वन्
 विनिवजयमतो, विजयः सजयो द्विचा । योगत्रयमिधरिपिः क्षमावण्डत्रयमसाधयत् ॥ ९१ ॥ तन्नाम्ना विजयपुरे,
 क्याते कामपुरेऽप्य सः । रात्र्यं बन्धे चिरं सेव्यो, सुवेदैर्वासुवेचयत् ॥९२॥ धर्मसुनुमीमसेनचरिर्द्रैरर्जुनश्च यः ।
 जनावर्नरतिभिन्न, तथापि क्वापि नाजनि ॥९३॥ विहरन् जिनकल्पीच, कैवलः केवलश्चिया । तत्र प्राप्नोऽप्य तद्वा
 स्ता, मेजे रविरिच स्थिया ॥९४॥ प्रणतः परमख्याऽस्ती, विजयेन जयेन च । सम्रिगेणोपवेशान्ते, पृष्ठप्राग्भवमित्य
 वक्त्र ॥ ९५ ॥ विनृत्तिप्राजितौ मृतमर्त्ययश्नतरावुनी । मानुमामौ परौ प्रेम्णाऽमृतां मृतिलके पुरे ॥९६॥ पित्रोः
 माद्वदिनेऽन्येषु, परमाश्रयिदालिनी । शुन्येका न्यपतन्नक्रटिस्ताम्यां प्रफुलिता ॥ ९७ ॥ महिपस्तम्रहं आन्तः,
 बह्वन्ननु क्षुषार्दितः । साक्षुरेत्य तथाऽऽक्षाय, स्वगिरोदैस्तवा व्यथात् ॥ ९८ ॥ सास्त्र्येध्वय सर्वेषु, तत्रागात्
 शानवान् मुनिः । पृष्ठभाग्याममापिष्ट, भो ! भो ! धां पितराधिमौ ॥ ९९ ॥ प्राग मिथ्यात्वात्सप्तमेध्वेव जातो
 हतो ह्वमिः । भवेऽष्टमेऽस्मिन्नकामनिर्जरातोऽधुना द्वयोः ॥ १०० ॥ जाता जातिस्मृतिरयो, आद्वमस्मत्कृते
 बहः । वशेय नौ तु धिगमीत्यमिषेती प्राद्वतुर्मिथः ॥१०१॥ युग्मम् ॥ तत्स्यक्त्वा इन्त मिथ्यात्वं, सम्यक्त्वं अप्यता

दत्ताः । प्रवरं सर्वधर्म्यः, सुकर च शिष्यकरम् ॥ २ ॥ अणिकादिकषवेकसम्यग्दर्शनान्निरमाऽपि न दूरे ।
 पूर्वकोटितपसोऽप्यतितीघ्राद्, ब्रह्मलोकगतिरेव विना तत् ॥ ३ ॥ श्रुत्वेति प्रत्यबुद्धन्त, भानुभामादयोऽस्विलाः ।
 प्रायं प्रपद्य महिषशुन्यौ तु स्वर्गते द्रुतम् ॥ ४ ॥ ताम्यामभ्येष्ट विष्यद्विदर्शनान्नानुभामयोः । देवादितत्त्वश्चि
 त्तयाऽऽराधनैकाग्रताऽभयत् ॥ ५ ॥ सौख्यलालसयोर्धर्म्यक्रियास्त्रलसयोस्तयोः । विष्णोरिवैकममवज्जगज्जैत्र
 सुदर्शनम् ॥ ६ ॥ तयोः प्रिये च प्रियोर्द्वे द्वे सख्यौ च तत्रिरा । सम्यक् सम्यक्स्वममजन्, कोऽपि सत्सङ्गतेर्गुणः
 ॥ ७ ॥ शङ्का सकृत्कृतीर्थोक्त्या, भानोस्तत्त्वत्रयेऽप्यमृत । प्रोक्त्वले कालुष्यमिवैतन्निन्दादि च ना(स्विहा) जनि ॥ ८ ॥
 भानोर्मर्या कुलमव, सुमौदकुलसम्भवा । चक्रेऽन्तरान्तरा स्त्रीणां, स्यान्मवः करिणां च यत् ॥ ९ ॥ आयुः समाप्य
 सौधर्मं, प्राप्य न्युत्वा च ते क्रमात् । युवां प्रियाम् युवयोस्तिब्रस्त्रिओऽभवन्निमाः ॥ १० ॥ तत्त्वत्रयाराधनाद्वा,
 विष्यवस्तुत्रयी तथा । ईदृक् प्रियात्रयी त्वण्ड्रयीराज्यायजायत ॥ ११ ॥ त्रिः शङ्कया विष्यवस्तुनिर्गमापत्रपा
 यन्त । जयस्य प्राक् प्रियायास्तन्मवाग्नीचकुलादि च ॥ १२ ॥ तेऽव श्रुत्वा निजा जतिं, तृत्वा दृत्वा दृढात्मताम् ।
 यतिधर्मपिणः आदधर्ममावदिरे शुवा ॥ १३ ॥ अयोव्यां विजयोर्वीणाः, सम्यक्त्वाविप्रवर्त्तने । एकातपत्र चक्रेऽ
 ईदृग्मं किं न शुपाश्रया ? ॥ १४ ॥ चतुःश्रद्धानादिभैः, सप्तपद्याऽस्य वर्त्तने । श्रुतिस्तथाऽमृतस यथा, विपमेऽ-
 प्यस्त्रलस हि ॥ १५ ॥ नानाजिनार्चयेत्याद्यैर्यात्राभिः सहभक्तिभिः । सर्वमिदयात्त्वहानाच्च, स सम्यक्स्वमदी-
 विपत् ॥ १६ ॥ विजयाद्यास्तस्य वेभ्यस्तिब्रस्तासां स्वमी क्रमात् । नन्दना नन्दनानन्दमुन्दराह्लास्योऽभवन् ॥ १७ ॥

अथ च-प्राग्निवेदेऽन्यथाऽर्हेत्, शक्रोऽप्राकीत् प्रमोऽधुना । अर्हिदमैकदशधीर्गृही कोऽप्यस्ति भारते ? ॥ १८ ॥ अन्धो
 लयणपृच्छायस्तच्छाऽअथ का भवेत् । सम्बन्धो भारते मे च, तेन पृच्छा सवाश्रया ॥ १९ ॥ बभ्राये भगवान्
 वसिन् !, स्वधर्मे ब्रह्मवदृढम् । राजाऽऽस्ते विजयपुरे, साम्प्रत विजयाह्वय ॥ २० ॥ स सम्यक्स्वगुणाद्देवैरप्यकम्प्यः
 सुमेख्यत् । सुखेति सुवितः स्वर्गिवतसः प्रशशस तम् ॥ २१ ॥ तथ्यामप्यन्यथा कर्तुं, मिथ्यादृक् कोऽपि तां गिरम् ।
 निर्ययौ निर्जरोऽनास्था, यिक् सर्वशब्दस्यपि ॥ २२ ॥ प्राप्सोऽसौ विजयपुरे, जैनावधूतरूपमृत् । राजान रत्नया
 मास, कलायन्यासकौशलत् ॥ २३ ॥ बशीकृत इधोर्बीशोऽप्यनिश सद्मशब्दः । गुरोरिव विनीतात्मा, तस्य
 बोक्त समानयत् ॥ २४ ॥ कदाचिद्वर्मसबादसावरक्ष्मापुरन्वरम् । निगोवाविपवेऽप्युबैः, स सन्वेहानदर्शयत् ॥ २५ ॥
 तत्त्वप्रकाशकुशलाः, क्षमापस्तान् युक्तिशुण्वया । तूर्णं तत्स्निव करी, समूलमुवन्मूलयत् ॥ २६ ॥ ततोऽवधूतः
 क्षमाकान्तमभापत सुभापितः । सर्वज्ञैः कोऽप्यहो धर्मः, धर्मदः कर्मममहा ॥ २७ ॥ परमुर्वीश ! निर्बोडु,
 सम्यक् शक्येत केन सः ? । स्वङ्गारागतिप्रक्य, क्षमापोऽप्याख्यन्महर्षिभिः ॥ २८ ॥ युग्मम् ॥ मूर्द्धानमवधूयेनम
 बधूतोऽभ्यधास्ततः । धर्मोऽम्पर एवैपामन्तः को वेव का स्थितिः ? ॥ २९ ॥ भूयः प्राह महाभाग !, व्यग्रधीः किमिव
 इह । निसंवादोऽर्हेन्मुनीनां, न काप्यर्हद्विरामिव ॥ ३० ॥ सोऽपि प्राहाइमप्येषु, पूर्वमेधमवेदिपम् । अन्यथा
 वदनात् सम्प्रत्यन्यथा किं स्वचादिपम् ॥ ३१ ॥ वेव एव स्वय यद्वा, वक्षधीस्तान् परीक्षताम् । यतीन् कोऽप्यबवेदुर्धी
 रार्हतास्तु विशेषतः ॥ ३२ ॥ क्षमाभृवाख्यत् परीक्षा भोः !, सुनिर्णीतगुणस्य का । साऽप्यस्तु वा यथायोगं, यदि

तेऽत्रापि सषायः ॥ ३३ ॥ अथ तत्रायपुर्गच्छयुजः केचिदुत्तमाः । मृपाद्यैस्तत्सपर्याताः, पर्यास च जनुःफलम्,
 ॥ ३४ ॥ तदुणान् वर्णयन् क्षोगिरमणोऽभाणि तेन च । श्लाघाऽप्येषां परीक्ष्यैव, मणीनामिव युज्यते ॥ ३५ ॥ परी
 क्षण च सर्वेषां, स्पष्टं स्यात्तद्वर्णय्या । तत्समिधौ यत्स्थाष्ट, युक्तं कुर्याः परीक्ष्य च ॥ ३६ ॥ इत्युचैः प्रेरितः
 पृच्छ्याः, पतिस्तस्यां तमन्वये । निर्ययौ नष्टवर्णयोः, रामवच्छायामवेपमृत् ॥ ३७ ॥ महर्षिमेकमेकत्रापश्यच्च सह
 वेदयया । मयामिपास्वावत्सक्तं, सुव्यक्तं विदधेष्टितम् ॥ ३८ ॥ त प्रेक्ष्य रोपमन्वाक्षनिर्वेदोद्वेगविभ्रमैः । धर्मैक-
 मायोऽप्युर्वीमृदन्वमृन्नावसङ्करम् ॥ ३९ ॥ विसृज्य च विशेषस्तममापत मूपतिः । आः किमेतन्नुनेऽनर्हं,
 निस्सीममसमञ्जसम् ? ॥ ४० ॥ क क्रीडित सुरेन्द्रस्य, क यिष्ठाकीटकस्य च । क वरिष्ठ पवित्र ते, क चेतं दुष्ट
 येष्टितम् ॥ ४१ ॥ किं ज्ञान दर्शनं किं वा, किं चारित्र्यं च किं तपः । को जपः का क्रिया का ह्री, का भीरवं करोपि
 यत् ॥ ४२ ॥ चिक्त्वां चिक्त्ते च दुर्बुद्धिं, चिक्त्ते चेतं च वाम्बिकम् । चिक्त्ते ते निःशङ्कचित्तत्वं, चिक्त्ते भवं
 विषयांश्च चिक्त्ते ॥ ४३ ॥ अत्रापि च परत्रापि, मविता मवतः क नु । स्यान् हाऽनन्तबुःस्थानि, सोढा प्रौढान्यहो
 कथम् ? ॥ ४४ ॥ निष्कलङ्कस्य धर्मस्य, कलङ्कोन्नावनान्नावान् । अनन्तबुःस्वप्नमव, ज्ञानन्तं भ्रमिता मवम् ॥ ४५ ॥
 तत्त्वज्ञ ! तस्मादेतस्माद्विरमाशु कुकर्मणः । किं तस्य तेन चिन्ता, यः कुकृत्ये प्रवर्तते ॥ ४६ ॥ पृथ बुध्यन्त-
 मुरीश, प्रत्यग्रवीद्व्रतिभुवः । इदो तत्स्वार्थमज्ञात्वा, किं मामेष विमापसे ? ॥ ४७ ॥ रीसिरेयविधैवास्ति, रहोऽन्य-
 प्रतिनामपि । एतस्यकुं हि कः शक्तः ?, पश्यन् ज्ञास्यसि वा स्वयम् ॥ ४८ ॥ पतितः पतितानेवान्यानप्याख्यायते

इहा । ध्यायन्नेव नृवेवोऽग्रे, गच्छन्नेकमवैक्षत ॥ ४९ ॥ परस्त्रीलम्पट श्वेतपट शौर्यपर परम् । शौनिकापितमेकं
 न, तथैक धीवरायितम् ॥ ५० ॥ युग्मम् ॥ अष्टा निकृष्टाः सर्वेऽपि, प्रुवमेते गणाद्वहिः । कर्पणीया गुरोः पार्श्वौ
 चूर्णं विशीर्णपणयत् ॥ ५१ ॥ चिन्तयन्निस्थाय यावन्निरा मयनमाययौ । तावत्स्थान्तःपुरासेषां, गुरु निर्यान्तमैक्षत
 ॥ ५२ ॥ ततोऽस्युद्वेगमवनीधवः सायेगमावहन् । यथादृष्टममापिष्ठ, प्रष्टसेन कलावता ॥ ५३ ॥ सोऽप्युवाच
 वयोऽस्माक, देववत्कथमन्यथा ? । वृत्तंस्थिच तवेतेषु, मा नृद्विमन्मवान् भवान् ॥ ५४ ॥ राजा मार्गानुगामि
 त्याद्वयज्ञयद्युचतां निजाम् । अथाम्यवात्सन्मार्गमेतेष्वेतदतीव मोः ! ॥ ५५ ॥ ईदृशुकृत्यमेतेभ्यस्तरणोरिव
 तामसम् । सोपपत्तिकतां याति, युगान्तोऽपि कथं त्वहो ? ॥ ५६ ॥ साक्षादीक्षितमेतच्चातथ्य वा तथ्यमेव वा ।
 तथ्यत्वेऽपि हि सर्वेषु, युक्ताऽनास्या न साधुषु ॥ ५७ ॥ सारथः कश्चिदौरघादीरूपः प्रावर्त्ति तर्हि किम् । सारथाः
 सर्वेऽप्यविश्वास्या, शैर्ष्यं व्यवहृतेः क्षितिः ॥ ५८ ॥ वारिप्रवन्तस्तत्पुत्र्या, एव सन्ति च ते वृषम् । नन्वव्यक्त
 मतग्राहं, भवेन्निहवतैव मोः ! ॥ ५९ ॥ कलावान्निवान् राजन् !, इष्टिरागस्तवाप्यहो । तेषु व्यलीके इष्टेऽपि,
 त्रिषां कामीव रज्यसे ॥ ६० ॥ इष्टिरागे च नो धर्मः, किन्तु तत्त्वस्य निर्णये । राज्ञोक्त निरणैष तत्सर्वशोक्त
 न संशय ॥ ६१ ॥ तेनोदिता च गुरुता, यतीनामेव तां पुनः । मिथ्याचूर्ध्वन् भवान् मिथ्यादृष्टिर्नालापमर्हति
 ॥ ६२ ॥ दम्भमूर्तिज्जलारम्भस्तयोक्त्याऽसौ विलक्षणात् । ययौ कापि नृपोऽप्यै(न्द्री)पीन्मिथ्यादृष्ट्यात् पुनर्न तम्
 ॥ ६३ ॥ अन्यथा तत्र घात्रीदामस्त्रीग्न्यप्रमृतीन् जनान् । विक्षयः कोऽपि पुमानेस्य, स्वमे प्रत्येकमित्यवक्त् ॥ ६४ ॥ अहो

असिन् पुरे रीद्रः, सर्पणां कोऽप्युपव्रधः । नितान्त भयिता कुद्धकृतान्तक्रीडिताकृतिः ॥ ६५ ॥ नागेन्द्रमूर्तेः
 सुस्फूर्तेभ्योऽघ्रातार्धनमादरात् । एक एव प्रतीकारस्तस्य व्याघेरिबोधोपधम् ॥ ६६ ॥ प्रातर्नैमित्तिकोऽप्येकः, प्रातः
 इमापतिर्पर्वि । तथैव कथयामास, संवादः कोऽप्यहो द्वयोः ॥ ६७ ॥ नागराः सावराः सर्वे, ततस्तां नैकमे-
 वया । पूजया पूजयामासुर्मृत्युमीः कस्य वा न हि ? ॥ ६८ ॥ राजा प्रजाभिः सर्वभिः, प्रेर्यमाणोऽपि नो पुनः ।
 सम्यक्त्वैकरतिस्तस्याः, पूजायां स्वमतोऽप्यदात् ॥ ६९ ॥ वृष्यौ च शुद्धधीर्नन, कर्मोपसे शुभाशुभे । तत्क-
 स्वधर्मं मखिनीकुर्यादैहिकशाङ्कया ? ॥ ७० ॥ ततोऽमितोऽपि प्रोत्सर्वर्षाः सर्पाः दृपालये । सर्पन्ति स्म करा-
 लास्याः, कलिकाले स्वला इव ॥ ७१ ॥ फुक्कृत्कारकृतः स्फारस्कटान् स्फुटयमानिष । व्यालोक्ष्य राजलोका-
 स्तान्, समस्त्वस्मत्सर्वास्ततः ॥ ७२ ॥ ततः प्रयातः क्षमाकान्तः, सान्तःपुरपरिच्छदः । सीधान्तरं सुधींस्तिष्ठेत्, क-
 सत्क्लेशास्पदे पदे ? ॥ ७३ ॥ बुष्कर्मणीष तत्रापि, प्रावुरासस्तथैव ते । जाते स्यानान्तरेऽप्येव, व्यमापीत्यस्विल्लै-
 र्द्वयः ॥ ७४ ॥ धिग् धिक् कदाग्रह राशः, प्राशस्यापि यतोऽनुना । अनल्पोऽल्पकृतेऽनर्थः, स्वस्यारेमे स्वशत्रुणा
 ॥ ७५ ॥ क्लेशशान्त्यै किमयापि, नागार्था नाचरत्यसौ । पश्मादपि चिना धैर्यं, व्याधिघ्नस्तस्य का गतिः ? ॥ ७६ ॥
 इत्यादि साक्षावप्युक्तो, मध्यायैर्नृपतिर्ददः । नानर्थं तां ततः कुद्धः, स्वमे नागो जगौ नृपम् ॥ ७७ ॥ रेरे मामव-
 जानासि, न मे जानासि चिन्तयाम् । रुष्टः साक्षात्कृतान्तोऽस्मि, तुष्टः कल्पद्रुमः पुनः ॥ ७८ ॥ अन्वयव्यतिरे-
 काभ्यां, पश्यन्नपि फल स्फुटम् । न मामर्थसि सम्यक्स्वकदाग्रहगृहीतदत् ॥ ७९ ॥ अद्यापि प्रातरुत्थाय, स्वय

पूजय मां न वेत् । त्वां सकान्ताद्युतं नेता, कृतान्तातिथितामहम् ॥८०॥ साक्षाद्विषैव नागेनाख्यातेऽपि क्षिति
 नायकः । घातक्षितिमियेयेष, नैव यावत्सर्वर्षनाम् ॥८१॥ तावद्विधाऽपि कालेन, व्यासेन ह्यनन्दनः । वृक्षो वृष्ट
 वृक्षेन, सुमूर्च्छालयन्तमाशु च ॥८२॥ युगम् ॥ तथावस्ये तथाऽप्युर्वीनेतुमेतसि तत्क्षणात् । पक्षेऽप्यपि वृष्टाद्विष्टा
 पुष्पवशां वृक्षौ ॥ ८३ ॥ एव द्वावपरो पुत्री, द्वे देव्यावपरे अपि । तथाऽमृषन्न तु क्षमाशुगमनोऽभुव्यन्मनागपि
 ॥ ८४ ॥ मरुतश्चौपवीजाते, जाते तन्न च निष्फले । राजाविलोकंस्त्रोकेन, शोकेन विनिपीडिते ॥ ८५ ॥ किं
 कर्त्तव्यमिन्द्रेषु, प्रचानपुरुषेषु च । वैवाविष्ट इवागात् प्राक्, कोऽपि गारुडिकाग्रणीः ॥ ८६ ॥ यमलम् ॥ तमवे
 ह्यैव जातैतज्जीविताशा वपावयः । जह्युः पुपुष्वेनं, स्वागताविकसस्तृतेः ॥ ८७ ॥ सोऽपि प्राह महीनेतः !,
 पतेतुं विपम विपम् । असाध्यमिध किञ्चिद्, प्रतिकुर्वे स्वशक्तिः ॥८८॥ इत्युक्त्वा कन्यकामेकां, पात्रीकृत्यामि
 मञ्जितैः । अक्षतैरक्षतैरान्धोदयामास स यावता ॥ ८९ ॥ तावताऽघातरत्नत्र, वैधत सोऽप्युवाच तत् । प्रसीद
 सीदस्नुकानेतान्मुञ्च फणिप्रभो ! ॥९०॥ युगम् ॥ तेनाप्यभाणि मृपोऽय, सर्वेऽपि कदाग्रही । अवजानाति जातिं
 नस्तदधाक्षमिमान् कृपा ॥९१॥ सर्वथा तन्न मुञ्चे च, प्रस्युत क्षमापमप्यमुम् । भक्षु वक्षयामि वक्षात्मन् !, दिव्या
 हि विपमा कृपः ॥ ९२ ॥ माञ्जिकः साह सञ्जालमियताऽपि कृपः फलम् । प्रसादमप कुर्वीथाः, प्रणामान्ताः
 सतां कृपः ॥ ९३ ॥ भोगी जगौ जगन्मान्य !, मान्यते केन ते न गीः ! । न मां नमस्यपि पर, जास्वसौ शुष्कका
 पृषत् ॥९४॥ तन्मे भवेत् प्रवृद्धस्य, क्रोधाग्नेः प्रशमः कथम् ? । प्रथार्थिनोऽपि मुच्यन्ते, प्रणता एव नान्यथा ॥९५॥

घात्रीणां मास्त्रिफोऽप्युच्ये, मृप ! चेधतिमाश्रतः । अनर्थाच्छ्रुत्यतेऽमुष्मात्, पर्याप्त किं न नस्तदा ! ॥ ९६ ॥ मनो
 विना प्रणामे च, न काश्चिदप्रियमक्षितिः । प्राणिनां मन एवेह, प्रमाण पुण्यपापयोः ॥ ९७ ॥ अप्याकारा नृप
 सुराभियोगायाः स्मृता व्रते । भूमीयुद्धमपि क्तापि, न भवेद्दुरमन्तरा ॥ ९८ ॥ अणमात्रा शुक्लते, स्वीकृतस्या
 न्यथाकृतिः । गुणार्थवाशनव्यागाः, प्रत्यग्रत्वरिणामिव ॥ ९९ ॥ अत्रापि कश्चिदोपभेत्, प्रायश्चित्सात्तमप्यहो ।
 निराकुर्याद्वह्नोस्त्य, काश्यं पय्यावनाविष ॥ १०० ॥ उत्सर्गश्चापवावृष, यतिचर्मोऽप्युमौ स्मृतौ । किं पुनः श्राद्ध-
 वर्मे भोः !, तदेकान्तग्रहो मुधा ॥ १ ॥ किञ्च-स्याद्वा एव सर्वघ्न, युक्तः स्याद्वावृषाविनाम् । तेपामेकान्तवा
 वस्तु, मिथ्यात्वमिति गीयते ॥ २ ॥ स्वकत्वा तदायद् राजन् !, नागराजं प्रणम्य च । प्रोज्जीवय प्रियापुत्रान्,
 मुञ्चेत् कः स्वहिते सुधीः ! ॥ ३ ॥ युत्स्येत्युक्ते मास्त्रिकेणार्हन्मलक्षेन विश्वधीः । सत्त्वगौरवगौरव्रीजगाव
 जगतीपतिः ॥ ४ ॥ वाक्यमेतद्वि निस्त्रिंशत्, विषल प्रति येतसा । न प्राणान्तेऽप्यतिचरेद्धर्मं धीरः पुनर्मनाक् ॥ ५ ॥
 अत्यल्पावप्यतीचाराद्धर्मस्यासारतैव हि । अह्निकण्टकमात्रेण, पुमान् पश्यते न किम् ! ॥ ६ ॥ यच्छ्रुद्धै क्रियते
 प्रायश्चित्तं तस्याज्यमावितः । प्रक्षालनीयो यस्तस्य, पद्मस्यास्पर्शनं धरम् ॥ ७ ॥ वत्सर्गमार्गेऽशक्तस्यापवादः
 प्रतिपाद्यते । अपवादोऽपवादाय, दाक्तस्य तु सुनिश्चितम् ॥ ८ ॥ स्याद्वादोऽपि न निर्विष्टः, पापकृत्वे कृतात्मभिः ।
 स्याद्वादस्यापि नैकान्तवादः स्याद्वादिनां मत ॥ ९ ॥ भवे २ प्रियापुत्रसयोगान् लब्धपूर्व्यहम् । न तु धर्म
 कश्चित्त तस्यजेय तत्कृते कथम् ! ॥ १० ॥ सर्वेभ्योऽपि प्रिया प्राणास्तेऽपि यान्त्वधुनाऽपि हि । न पुनः स्वीकृत

धर्मं, स्वप्नयाम्यल्पमप्यहम् ॥ ११ ॥ तन्नो गारुडिकप्रष्ट !, शक्तिः काप्यस्ति ते यवि । जीवयैतांस्तदा नो चेद्वि-
वराशु ययारुचि ॥ १२ ॥ व्ययीं वा प्रार्थनाऽप्येषा, कर्मार्थत्वं हि जीवितम् । मरैस्तन्नैश्च यन्नैश्च, तद्विना निष्कले-
रलम् ॥ १३ ॥ अपो गारुडिकः कुद्धोऽमिवचे यमुघेः । चिह्न । कदाग्रहग्रहस्तद्वन्मामप्यवमन्यसे ॥ १४ ॥ हितम
प्यहित यो हि, मन्यते तस्य दुर्धियः । व्याधितस्येव सद्रूपविद्रिपः स्यात्कथं शुभम् ? ॥ १५ ॥ कदाग्रहविपद्रो
स्वत्फलमाशु हि सम्भति । ब्रजामो वयमप्येते, भोगिन् ! कुरु ययेप्सितम् ॥ १६ ॥ इत्युपस्थात्थितवान् गारु-
डिकश्चण्डवचिः पुनः । तवोदियाय तत्सत्त्वप्रकर्षमिव धीक्षितुम् ॥ १७ ॥ निरुद्धमुक्तपानीयपूरवद्भूतस्तराम् ।
महावेगः कुवामोगी, भोगीचास्तमथाम्यथात् ॥ १८ ॥ निःशङ्कचित्स उन्मत्त, इव रे सकलान्यपि । तुणापसि
न वै वेत्ति, विव्यशक्तिं सुदुःसहाम् ॥ १९ ॥ मूढः सुरवनिर्घातमत्यन्तास्फालनं विना । न प्रत्येतीति मौढ्यस्य,
स्वस्य पदयाधुना फलम् ॥ २० ॥ इत्युक्त्वा सोऽल्लजत्पात्रं, गात्र जीव इव क्षणात् । अवन्वशीष निःशूक, वन्व-
शूकवपुर्मुपम् ॥ २१ ॥ दुःखौघोद्भवकशेन, तदघेन नरेक्षितुः । प्रोदैः कालज्वरेणेव, द्राक् सर्वोद्गमपीकृत ॥ २२ ॥
शाट २ स्फुट तच्च, ओटं ओटं च सर्वतः । कृत्यामानमिषापसदृशं दुष्टचेष्टितम् ॥ २३ ॥ शटशुटत्प्रतीकैश्च चक्र-
न्वोदैस्तथा नृपः । यथा शुल्वाऽपि तत्कैश्चिन्मृतमन्यैश्च मूर्च्छितम् ॥ २४ ॥ पीडितः पीडितेभ्योऽपि, दुःस्मिते-
भ्योऽपि दुःस्मितः । वीमत्सेभ्योऽपि वीमत्सेस्तदाऽमृन्मृपतिर्मृशम् ॥ २५ ॥ सावस्या नरकावस्थां, भूपेन प्राग्भवे
कृषिद् । अनुमृतामतितामां, विस्मृतामप्यसम्भरत् ॥ २६ ॥ तदा भतोपरि क्षारक्षेपस्य स भूपतिः । आसिः पुत्र-

त्रिपामृत्युमश्नाव्यत सुदुःअधम् ॥ २७ ॥ तत्रा त्वनुयन्मूवे या, भूषवेनातिदुःस्थिता । सा तयैवोपमेया स्यान्नोक्तुं
 शक्याऽमुनैव वा ॥ २८ ॥ पृथ्वीनायं तथाऽवस्थ, स पयोपेस्य माश्रिकः । वन्मुद्रयन् कृपाप्रस्वमिषोद्यैरित्ययोश्चत
 ॥ २९ ॥ अद्यापि स्वहितं हन्त, विचारश्च ! विचारय । नागं नम यथा स्वास्थ्यं, सर्वेषां चिवधेऽधुना ॥ ३० ॥
 कम्प्रोऽपि दुःस्ववास्याभिर्निष्पकम्पः स्वकम्पते । प्राग्वदेव नृपोऽप्युचे, क्व वा वागव्यस्ययः सताम् ? ॥ ३१ ॥ पुन-
 र्जगौ जातुल्लिक, जगतीपतिपुद्गवः । न सर्वेधैतद्विपये, धाव्य किञ्चिच्चया मम ॥ ३२ ॥ त्वामेक किन्तु वृञ्छामि,
 यदि जानासि तद्वद्व । जीवित पीडितोऽस्यन्त, वसुं नाल्पमपि क्षमे ॥ ३३ ॥ एतज्जातीयबुधार्हिवष्टास्तिष्ठेत् किय
 त्क्षणम् । सोऽप्याह नृप ! पणमासीमर्वाग नायुक्षयोऽस्य हि ॥ ३४ ॥ इयत्कालमिच्छापालः, दुःस्वमत्यन्तबुद्धि-
 इम् । सहिष्यसे कथं हन्त, सुमेनेव वचस्त्वया ॥ ३५ ॥ धर्मदेतोहिं तदुःस्व, सुखीयस्तु महर्पियत् । नृपोऽजल्प-
 क्षिर्विकल्पमनल्पसत्त्वतल्पगः ॥ ३६ ॥ पणमासी पद्मयुगीं वास्तु, दुःस्व बुद्धिस्तस्मिन्प्यदः । धर्मदेतुतया किन्तु, गुणा
 यैव भविष्यति ॥ ३७ ॥ स्वर्णनायां तु धर्मस्यानन्तैरपि भवैर्नैवैः । दुःस्वान्तो भविता नैव, गुणस्तत्र न कश्चन
 ॥ ३८ ॥ दुःस्व च बुद्धुताज्ज्ञात, तस्यैव क्षयतः क्षयेत् । सुकृतास्तत्क्षयश्च स्यात्तस्मिन् सुददो न कः ? ॥ ३९ ॥
 इत्युपैर्वदमानेऽस्मिन्, पद्म विष्यानि जज्ञिरे । बेलोत्क्षेपः १ पुष्पधर्प २, वसुधारा च ३ पुन्दुभिः ४ ॥ ४० ॥ अहो
 सत्त्वमहो सत्त्वमिति विष्या च वागिति ५ । महिमा कोऽप्यहो अर्हदावदुर्धर्मणः ॥ ४१ ॥ यमलम् ॥ राजापि
 जातसर्वाप्रसौत्थस्तत्क्षणमैक्षत । पुरः सुरवरं भास्वबृमास्वर स्वरसन्धिया ॥ ४२ ॥ सौत्थ्येन पद्मीपुत्राणा, राज्या

त्वेव तदैव च । आसैर्वर्द्धापयाज्जने, शुभ्रे योगः शुभस्य हि ॥४३॥ देव एवमयावादीश्वरदेव ! चिरं जय । विश्वेऽपि
 स्वस्समः कोऽस्तु, सात्त्विकैकशिरोमणिः । ॥४४॥ घन्यानामपि घन्यस्त्व, श्लाघ्यः श्लाघायुजामपि । मान्यानामपि
 मान्यश्च, नान्यस्त्वस्तौ जगत्पि ॥ ४५ ॥ राजन् ! महाविदेहेऽईद्वर सुरपतेः पुरः । स्थाने शानेन जानस्ते, घर्मे
 दार्षमवर्णयत् ॥ ४६ ॥ अवमस्त्वहमेवेह यस्तव अहयस्त्व । क्षोभाय साधून् दुःशीलान्, सुशीलानप्यदीदृशाम्
 ॥ ४७ ॥ वृक्षेऽथवास्त्राभ्युचिवत्तथाऽप्यन्तः स्थिरे त्वयि । क्षिप्रं प्रापय प्रोक्षरेव सर्पाद्युपप्लवम् ॥ ४८ ॥ सुनेर्ब्य
 लीकादेकस्माद्वन्धैर्विपरिणम्यते । घर्मे विपर्ययसीस्त्वं, पुनरेतावताऽपि न ॥ ४९ ॥ प्रियापुत्रकृतेऽप्यन्ये, कुक्कु-
 र्स्यान्यपि कुर्वते । स्वरुपातिचारमीस्त्वं धातृणीयस्तान् स्वमप्यहो ॥ ५० ॥ वज्राग्निप्रायया राजन् !, माययाऽ-
 प्यनया मया । चेन्माषकमिये तर्हि, त्वामाक्रामतु कः परः ? ॥ ५१ ॥ दुग्धेऽपि तदेतन्मे, मर्ययामपर्वर्जितम् ।
 सन्त एव यतः सर्वसहाया तद्गुणस्तथाः ॥ ५२ ॥ किञ्चिदाविषा कृत्य मे, मृत्युमन्यतया यथा । सद्यः सम्पादये
 राजन् !, राजापि व्याजहार तम् ॥५३॥ यतः सिद्ध्यन्त्वमीष्टार्योः, स चेदमसुरद्रुमः । हृद्देह मम सुस्यैर्यमस्यात्
 कोऽर्यः परोऽस्तु तत् ॥५४॥ किंतु त्वमेव मिथ्यास्व, त्यक्त्वा सम्यक्स्वमाश्रय । सुमनः ! सुमनस्त्व ते, जायते येन
 सार्यकम् ॥ ५५ ॥ ओमिति प्रतिपेदान , प्रपेदानः परां मुदम् । तमापृच्छ्य दिवेबाथ, त्रिविद्य विधिपट्वरः ॥५६॥
 एव निष्पूर्वसम्यक्त्वद्रदिमा प्रौढिमाभितः । सुचिर मुक्तराज्यधीर्विजयोऽध्यायदन्यदा ॥ ५७ ॥ पक्षोरिव धिग
 यापि, वरणोमुक्तता न मे । तां विना च परपदप्राप्तिः स्यात्कथमात्मनः ? ॥ ५८ ॥ यद्वा दर्शनशुद्धिमेव, सुक

राऽपि भवेत् परा । तदा ममापि स्याज्जातु, सर्वदृग्निस्वसम्भव ॥५९॥ तदङ्गाराचनैरेव, स्यात्तस्याम्भ प्रकृष्टता ।
 प्यात्वेत्यमृतसोऽईदृक्धर्मध्यानैकतानधीः ॥ ६० ॥ सम्पदत्वमूयण तीर्थसेवां कर्तुं च सोऽन्यदा । राज्ये ज्येष्ठ-
 सुत न्यस्य, ययौ श्रीयिमलाचलम् ॥ ६१ ॥ जिगीषोर्गुणवत्स्वार्थसिद्धौ सिद्धार्थिनां हि यः । वैलोक्येऽपि पर
 तीर्थं, नित्योऽनन्तप्रमादभाग् ॥ ६२ ॥ तत्तीर्थसेवां कुर्वाणः, सर्वाङ्गीणां यथाविधि । अर्जिनार्षावैत्यचिन्ताद्यैः
 स्व जन्माकृतार्थयत् ॥६३॥ सोऽन्यदाऽईन्महापूजां, साधमाधाय सुस्थिरः । इत्युद्यैर्मावयामास, सम्यग्दर्शनमा-
 वनाम् ॥ ६४ ॥ सर्वज्ञैः कोऽप्यहो धर्मैः, स्वाक्यातः सुखसाधनः । कृच्छ्रं विनाऽपि ससारपारः प्राप्येत यद्-
 ज्ञात् ॥ ६५ ॥ परमात्मस्वरूपोऽईन्, परमाचारवान् गुरुः । धर्मम् सर्वपरमः, काऽपि जैनमतस्थितिः ॥ ६६ ॥
 ज्ञानेनैवं विष्टुद्धेन, सिद्धेर्निःश्रेणिकामिव । क्षपकश्रेणिमाख्यः, शक्तिर्जीवस्य काऽप्यहो ॥ ६७ ॥ तदा तस्य
 निशीथेऽपि, तमस्तोमविनाशकृत् । ज्ञानमानवयो जज्ञे, कृच्छ्रप्राप्त्योऽप्यकृच्छ्रतः ॥ ६८ ॥ पुत्रः पित्रधिकोऽ-
 पीति, गृहित्वेऽप्यासकेवलः । राजपितृवत्सर्विवेपः सोऽर्च्येत निर्जरेः ॥ ६९ ॥ निस्तार्यः प्राग् निजज्ञातिरित्यप
 सप्रियाश्रयम् । जय प्रियाश्रय पुत्रपुत्र्य प्राधाजयज्जघात् ॥ ७० ॥ प्रपूर्य बर्पलक्षायुश्चिरमुभ्यां विहारतः । सोऽ-
 व्यास्त सिद्धिं सार्द्धं तैः, सदृशनिफलान्यहो ॥ ७१ ॥ आराचनेऽथ ददताविपये फलस्य, प्राप्तावपीति विजयस्य
 जयस्य बोधैः । श्रुत्वा सुदर्शननिदर्शनमनुत भो, भव्याः ! सुवर्शनविधौ विधिवद्यतस्त्वम् ॥ ७२ ॥

॥ इति सम्पत्स्ये जयविजयकथानकम् ॥

प्रथमं सम्यक्स्वलाभम् गतिश्चतुष्केऽपि सखिद्वयार्पासप्रेन्त्रियस्य स्यात्, स वैव-कश्चिदनादिमिथ्या
 इष्टिर्जन्तुर्मिथ्यास्वप्रत्ययमनन्तान् पुद्गलपरायत्तात् भ्रान्तपूर्णां गिरिसरिवृषलघोलनाकल्पेन कथमप्यनाभोगनि
 र्धसितयथाप्रवृत्तकरणेन परिणामविशेषरूपेणार्थवर्जं ससापि कर्माणि पल्यासङ्गमेयभागन्यूनैकसागरो-
 पमकोटाकोटीस्थितिकानि करोति, अत्रान्तरे जन्तोर्बुष्कर्मजनितो धनरागद्वेषपरिणामः कर्कशानि-
 विबचिरप्रस्पृष्टयुषिलवक्रप्रन्यबहुर्मेवोऽभिन्नपूर्वो प्रन्यिर्भवति, इमं च यावदुभय्या अपि यथाप्रवृत्त
 करणेन कर्म क्षपयित्वाऽनन्तशः समागच्छन्ति, प्रन्यिवेशे च वर्तमानो भव्योऽभव्यो वा सङ्घो-
 यमसङ्घोष वा कालं तिष्ठति, स च तत्र स्थितो प्रव्यस्युत मिश्रानि दश पूर्वानि पावह्यन्ते जिनभद्रिद्विदर्श
 नात्स्वगस्तुस्वार्पित्वादेव वीक्षाग्रहणे तात्सम्भवात्, अत एव मिश्रदशपूर्वान्तं स्युतं मिथ्यास्युतमपि स्यात्
 मिथ्यास्थित्यद्वैतत्वात्, यस्य च चतुर्विंश पूर्वानि पावत्पूर्वानि दश पूर्वानि स्युतं स्यात् तस्मिन्निपमात्सम्य
 क्त्व शोषे किञ्चिदूनदशपूर्ववरादौ सम्यक्त्वस्य भजना, यदुक्तं कल्पमाख्ये-“बडवत्स वत्स च अमिन्ने नियमा सम्म
 तु सेसय भयणा ।” इति, त च प्रन्यि कश्चिन्निशितकुठारधारयेव परिणामविशुद्ध्या भित्त्वा मिथ्यास्वस्थितेरन्त-
 र्नाहर्तमुदयक्षणावुर्पयित्वा पूर्वकरणात्रिष्टुतकरणविष्टुद्विजनितसामर्थ्योऽन्तर्मुहूर्त्सकालप्रमाण
 वेधवल्लिखामावरूपमन्तरकरण करोति, करणत्रयक्रमम् कल्पमाख्योक्तोऽयं-“जा गंडी ता पढमं गट्टिं सम-
 इच्छओ भवे वीम । अनियदीकरणं पुण सम्मत्तपुरवत्सवे जीवे ॥ १ ॥” ‘समइच्छउ’ति समतिक्रामतो भिन्ना

नस्येति, सम्यक्त्वं पुरस्कृत्य येन तस्मिन्नासन्नसम्यक्त्वं इत्यर्थः, अन्तरकरणे च कृते मिथ्यात्वस्य स्थितिद्वयं स्यात्, अन्तरकरणाद्यधस्तनी प्रथमा स्थितिरन्तर्मुहूर्त्तप्रमाणा तस्मादेवोपरितनी द्वितीया, स्थापना ॥, तत्र प्रथमस्थितौ मिथ्यात्वदल्लिकेवदनादसौ मिथ्यादृष्टिरेव, अन्तर्मुहूर्त्तेन पुनस्तस्यामपगतायामन्तरकरणाद्यसमय एवौपशमिकसम्यक्त्वं प्राप्नोति, मिथ्यात्वदल्लिकेवदनाभावात्, एव सुखेनौपशमिकसम्यक्त्वेनौपशमिशेषोपकल्पेन शोधितस्य मदनकोव्रवकल्पस्य मिथ्यात्वस्य शुद्धार्थशुद्धारूपं पुल्लभ्यमानसौ करोत्येव, अत एवौपशमिकसम्यक्त्वाद्युतोऽसौ क्षायोपशमिकसम्यग्दृष्टिर्मिथो मिथ्यादृष्टिर्वा भवति, उक्तञ्च कर्ममन्येपु-“युव पदमोवसमी करेइ पुंजतिमं । तद्विच्छिन्नो पुण गच्छइ सग्गे मीसंमि मिच्छे वा ॥ १ ॥” इव च कार्ममन्यिकमतं, सैद्धान्तिकमतस्त्वेव-यदुत्तानादिमिथ्यादृष्टिः कोऽपि तथावियसामग्रीसद्भावेऽपूर्वकरणेन पुल्लभ्य कृत्वा शुद्धपुद्गलान् देवय-नौपशमिकसम्यक्त्वमलम्ब्यैव प्रथमत एव क्षायोपशमिकसम्यग्दृष्टिर्भवति, अन्यस्तु यथाप्रवृत्ताविकरणत्रयक्रमेणान्तरकरणे औपशमिकसम्यक्त्व लभते, पुल्लभ्यं त्वसौ न करोत्येव, ततश्चौपशमिकसम्यक्त्वाद्युतोऽवश्यमिथ्यात्वमेव याति, उक्तञ्च कल्पमाध्वे-“आलंपणमलहंती जइ सट्ठाण न सुचए इल्लिआ । एव अकयतिपुज्जो मिच्छं विअ उवसमी एइ ॥ १ ॥” प्रथम च सम्यक्त्वे लभ्यमाने कश्चित्सम्यक्त्वेन सम देशविरतिं सर्वविरतिं वा प्रतिपद्यते, उक्तञ्च दातकवृहस्पृणो-“उधसमसम्मदिदी अतरकरणे ठिओ कोइ वेसविरइपि लमइ

कोऽपि पमत्तापमत्तमावपि, सासायणो पुण न किंपि लोहेह'ति, पुलाग्रयसङ्गमश्च कल्पभाष्ये पृथमुक्तः—
 मिथ्यात्ववृत्तिकारुतुङ्गलानाकृष्य सम्यग्दृष्टिः प्रबद्धमानपरिणामः सम्यक्त्वे मित्रे च सङ्गमयति, मिमपुत्रलांश्च
 सम्यग्दृष्टिः सम्यक्त्वे मिथ्यादृष्टिश्च मिथ्यात्वे, सम्यक्त्वपुत्रलांस्तु मिथ्यात्वे सङ्गमयति न तु मित्रे, “मि-
 त्समि अक्षीणे तियपुजा सम्मद्विद्विणो नियमा । क्षीणमि उ मिच्छन्ते वृषगपुजी च स्वधगो वा ॥ १ ॥”
 मिथ्यात्वे अक्षीणे सम्यग्दृष्टयो नियमाद्विपुञ्जिनः, मिथ्यात्वे क्षीणे द्विपुञ्जिनः, मित्रे क्षीणे एकपुञ्जिनः, सम्य-
 क्त्वे तु क्षीणे क्षपकः, सम्यक्त्वपुत्रलांश्च शोचितमवमकोदयस्यानीया विस्वतैलाविद्रव्यकल्पेन कुतीर्थिकसंसर्गे
 कुशाकअवणादिमिथ्यात्वेन मिश्रिताः सन्तस्तत्त्वणावेष मिथ्यात्वं स्युः, यदाऽपि प्रपतितसम्यक्त्वः पुनः सम्य-
 क्त्वं लभते तदाऽप्यपूर्वकरणेन पुञ्जत्रयं कृत्वाऽनियुक्तिकरणेन सम्यक्त्वपुञ्ज एव गमनाद्ब्रह्मण्य, ननु तदाऽपूर्वं
 कारणस्य पूर्वलब्धस्यैव लाभान्कथमपूर्वता ? इति चेदुच्यते—अपूर्वमिवापूर्वं स्तोकवारमेव लाभोदिति वृद्धाः, सैद्धा-
 न्तिकमतं नैतद्—सम्यक्त्वमाप्ताविव वेशाविरतिसर्वविरत्योः प्राप्तावपि यथाप्रवृत्तापूर्वकरणे [न] भवतो नत्वनि-
 दृष्टिकरणम्, अपूर्वकरणाद्धासमासावनन्तरसमये एव तयोर्भावात्, वेशासर्वविरत्योः प्रतिपत्तेरनन्तरमन्तर्मु-
 द्दत्तं पाषववश्य जीवः प्रबद्धमानपरिणामस्तत् ऊर्ध्वं त्वनियमः, कोऽपि प्रबद्धमानपरिणाम एव कोऽपि स्वभा-
 वस्य कोऽपि ईमपरिणामः, ये स्वामोग विमैव कथञ्चित्परिणामासाधेशाविरतेः सर्वविरतेषां प्रतिपत्तितास्ते
 ऽकृतकरण एव पुनस्तां लभन्ते, ये त्वामोगतः प्रतिपत्तिता आभोगेनैव च मिथ्यात्व गतास्ते अघन्यतोऽन्तर्मु-

हर्षेनोत्कर्षतः प्रभूतकालेन यथोक्तकरणपूर्वकमेव पुनस्तां लभन्ते इत्युक्तं कर्मप्रकृतिवृत्तौ, सैद्धान्तिकमते हि
 विराभितसम्पकत्वो गृहीतेनापि सम्यक्त्वेन पष्ठपृथ्वीं यावत्कोऽप्युत्पद्यते, कर्मप्रन्यिकमते तु वैमानिकेभ्यो-
 ऽन्यत्र नोत्पद्यते तेन गृहीतेनेत्युक्तं प्रयचनसारोद्धारवृत्तौ, अवाप्तसम्यक्त्वञ्च तत्परित्यागे कर्मप्रन्यिकमते
 नोत्कृष्टस्थितीः कर्मप्रकृतीर्यद्वाति, सैद्धान्तिकाभिप्रायतस्तु भिन्नग्रन्थेऽस्तृष्टः स्थितिपन्थ एव न स्यात् । तच्च
 सम्यक्त्वमौपशमिक १ क्षायिक २ क्षायोपशमिक ३ वेदक ४ सास्त्रादन ५ भेदैः पञ्चधा, तत्रौपशमिक मिथ्या
 त्वरूपवर्धनमोहनीयोपशमनस्वरूपं ग्रन्थिभेदकसुदृढपशमश्रेणिप्रारम्भकस्य वा स्यात् ? क्षायिक सम्यक्त्वमिअ
 मिथ्यात्वपुञ्जरूपत्रिविधवर्धनमोहनीयनिःशेषक्षयलक्षण क्षपकश्रेणिप्रतिपद्युः २ क्षायोपशमिकदुर्दीर्णस्य मिथ्या
 त्वमोहनीयस्य विपाकोदयेन वेदितत्वात्क्षयेऽनुदीर्णस्य योपशमे सति क्षायोपशमरूपम्, अस्मिन्न शूद्धमिथ्या
 त्वपुञ्जपुत्रला विपाकोदयेन प्रवेशोदयेन त्वशूद्धमिथ्यात्वपुञ्जपुत्रला अपि वेद्यन्ते, औपशमिके तु सर्वथा न कि
 मपि वेद्यते इत्यनयोर्भेदः १, वेदक क्षपकश्रेणिं प्रपन्नस्य चतुर्ष्वनन्तानुबन्धिषु मिथ्यात्वमिअपुञ्जद्वये च क्षपितेषु
 सत्तु क्षिन्वमाणे सम्यक्त्वपुञ्जे तत्सत्त्वचरमपुञ्जलक्षणोद्यतस्य तद्यचरमपुञ्जलेवेदनरूप ४ सास्त्रादनं पूर्वोक्तोपश
 मिकसम्यक्त्वचमनसमये तवास्याद्वस्वरूप ५ । पञ्चानामप्येषां स्थितिकालमानादि चैवमाहुः—“अतमुष्टुसुवसम
 ओ १ णवलि सासाण २ वेअगो समओ ३ । सारिअ तित्तीसायर स्वाओ ४ बुगुणो स्वओवसमे ५ ॥ १ ॥”
 उक्तोसं सासायणउवसमिआ भुति पंचयाराओ । वेअगस्वइगा इक्कसि असस्ववारा स्वओवसमो ॥ २ ॥ तिण्द

सहस्रपुष्पं सयप्सुपुष्पं च होइ विरईप । एगमेवे आगरिसा एवइआ हुति नायबा ॥ ३ ॥ 'तिणइ'न्ति सुतस
म्यवखवेशविरीतीनाम् 'आगरिस'न्ति आकर्षः प्रथमतया सुकस्य वा ग्रहणम्, एते आकर्षो उत्कर्षतो जघन्यस-
स्वेक एव, "तिणइ सहस्रमसंखा सहस्रपुष्प च होइ विरईप । नाणमेवे आगरिसा एवइआ हुति नायबा ॥ १ ॥"
"बीअद्युणे सासाणो हुरिआइसु अट्टि १ गार २ चड ३ चउसु ४ । उबसमग १ लइग २ वेअग ३ स्वाओव
समा ४ कमा हुति ॥ १ ॥" अस्या व्याख्या-द्वितीयगुणस्थाने साखावन चतुर्थोविष्वष्टसु गुणस्थानेष्वौपश
मिकं चतुर्थोविष्वेकावशसु क्षापिकं चतुर्थोविपु चतुर्थे वेवक क्षायोपशमिकं चेत्यर्थः, "सुम्मसंमि अ लद्धे पळि-
अपुइत्तेण सावजो हुज्जा १ चरणोश्यसम ३ चयाण ४ सागर संखतरा हुति ६ ॥ १ ॥ अप्परिवडिपु सम्मे
सुरमणुप इगमेवे य सबाणि । इगसेविबळिआइ सिधं च सप्तद्वमवमण्णे ७ ॥ २ ॥" क्षापिकसम्यग्दृष्टिस्तु
तृतीये चतुर्थे तस्मिन् भवे वा सिद्ध्यति, उक्तञ्च पञ्चसङ्ग्रहावौ-"तइअचउत्थे तम्मि च भवमि सिज्झंति वसणे
लीणे । जं देवनिरयज्जंलाउचरमवेइसु ते हुति ॥ १ ॥" व्याख्या-यद्वायुः क्षीणस्तसको यदि देवगतिं नरकगतिं वा
याति (तदा) तन्नवान्तरितस्तृतीयमेवे सिद्ध्यति, अथ तिर्यक्षु स्यु पोत्तपथे सोऽवद्यमसङ्गवर्षीयुक्केष्वेव न तु
सङ्गेयवर्षीयुक्केषु, तन्नवादनन्तर च वेवमेवे ततो नृमवे सिद्ध्यतीति चतुर्थमेवे मोक्षः, अपद्वायुश्च तस्मिन्नेव भवे
क्षपकमेणि सम्पूर्णकृत्य सिद्ध्यतीत्यर्थः, एकजीव नानाजीवान् वाऽपेक्ष्य सम्यक्स्वोपयोगो जघन्यत उत्कृष्टतथा
न्तर्मुहूर्त्तमेव, क्षयोपशमरूपा तल्लिप्पस्वेकजीवस्य जघन्याऽन्तर्मुहूर्त्तमुत्कृष्टा तु १६ सागराणि नृमवाचिकानि, तत

ऊर्ध्वं सम्यक्त्वाप्रच्युतः सिद्धयत्येष, नानाजीवानां तु सर्वकालः, यतः—“दो धारे विजयाइसु गयस्स तिथि
 पुए अइय ताइ । अइरेग नरमविअं नाणाजीवाण सपद्धा ॥ १ ॥” सम्यक्त्वस्थान्तर जयन्यतोऽन्तमुद्धर्त्ता, कस्य
 चित्सम्यक्त्वस्थानो सति पुनस्तदावरणक्षयोपशमावन्तमुद्धर्त्तमात्रेणैव तत्प्रतिपत्तेः, उत्कृष्टतत्त्वाशातनाप्रचुर-
 स्थापाद्पुद्गलपरावर्त्तः, उक्तञ्च—“तित्थपरपवयणसुअं आयरिअ गणाइरं महद्दीअं । आसायंतो बहुसो अण-
 तसंसारिओ होइ ॥ १ ॥” नामाजीवानपेक्ष्य चान्तराभाव इत्याद्युक्तमावश्यकदृष्टौ, किं सम्यक्त्व किं गतौ
 तादृशिकं पारमविक चेत्यादिविधारो ग्रन्थान्तरावधार्यः, अथवा सम्यक्त्व प्रेया कारकः? रोचकः? दीपकः? रोचकमे
 दात्, तत्र सम्यगनुष्ठानप्रवृत्तिं कारयतीति कारक विद्युद्धचारित्रिणामेव ? रोचयति सम्यगनुष्ठानप्रवृत्तिं न
 तु कारयतीति रोचकमविरतसम्पन्नदशां कृष्णभेणिकादीनां ? व्यञ्जक दीपकमित्येक एवार्थः, एतद्यु यः स्वय
 मिथ्यादृष्टिरपि परेभ्यो जीवाजीवाविपदार्थान् यथाऽयस्थितान् व्यनक्ति तस्याङ्गारमईकावेवैष्टव्य, यद्वा सम्य-
 कत्वमनेकविध, यदाहुः—“यगविइ ? इविइ ? तिथिइ ? चउहा ? पचविइ ? वसविइ ? सम्म । द्वाइकारयाई
 उवसममेपहि वा सम्म ॥ १ ॥ पगविइ सम्म (तत्ता) कई निसगहिगमेहि तं भवे इविइ । तिथिइ तं स्वइआई
 अइयायि तु कारगाईअ ॥ २ ॥” ‘द्वाइ’सि द्वाइपुद्गलवेदनतत्त्वकचिरूपाभ्यां ब्रह्मभावाम्भ्यां निसर्गाधिगमाभ्यां
 वा निश्चयव्यवहाराभ्यां पौद्गलिकापौद्गलिकभेदाभ्यां वा सम्यक्त्व द्विधा—“स्वइआइसासणसुअ चउहा वेअग-
 छुअ तु पंथविइ । त मिच्छपरमपुगगलवेअणओ वसविइ एव ॥ ३ ॥ निसगगु ? यएसई ? आणई ? सुत्त-

४ पीअरुइमेव ५ । अमिगम ६ वित्थाररुई ७ किरिआ ८ संखेव ९ धम्मरुई १० ॥ ४ ॥ मूअत्थेणाहिगया
 जीवाजीवा य पुअपाव व । सहसंमइआऽऽसवसंखरो अ रोएई निसगो ॥ ५ ॥ "मूअत्थ"सि सञ्जता अमी-
 अर्या इति सञ्जतार्येन 'सहसंमइअ'सि सहसन्मत्था जातिस्मृतिप्रतिमाविरूपया, "जो जिणविट्ठे भावे षड
 विट्ठे सदइहइ सयमेव । एयेव नअइसि अ स निसगगरुइसि नायबो ॥ ६ ॥" 'षडविट्ठे'सि व्रथ्यादिभेदेनामा
 विभेदेवां, "एए वेव इ भावे उवइट्ठे जो परेण सदइहइ । उउमत्थेण जिणेण व उयएसकरुइसि नायबो ॥ ७ ॥
 रागो वोसो मोहो अभाणं जस्स अवगय होइ । आणाए रोयतो सो खलु आणारुई नाम ॥ ८ ॥" 'आणाए'सि
 आह्वयैवाचार्याविरुद्धसम्बन्धिन्या जीवादि प्रतिपद्यमानो मापसुपाविवत्, "जो सुत्तमहिच्चतो सुपण ओगाहइ व
 सम्मत्त । अंगेण वाहिरेण व सो सुत्तकरुइसि नायबो ॥ ९ ॥" 'ओगाहइ'सि मामेति सम्यक्त्व रहस्यग्रहणार्थं
 कपटसंयतीन्तुलशाक्यमक्तगोविन्दवाचकवत्, "एगेण अणेगाइ पयाइ जो पसरइ उ सम्मत्त । उवपव तिह
 विवू सो बीअरुइसि नायबो ॥ १० ॥" 'एगेण'सि जीवाद्येकपदेन वचितेन जीवाजीवाद्यनेकपदेषु वचिमान्, "सो
 होइ अमिगमरुई सुअनार्ण जेण अत्थजो विट्ठ । इकारसमगाई पइअग विट्ठिबाओ अ ॥ ११ ॥" 'पइअ'सि प्रकीर्ण
 कानि-उत्तराध्ययनादीनि, "वपण सदमावा सवपमाणेहिं जस्स उवलद्धा । सवाहि नयविहीहि अ वित्थाररुइसि
 नायबो ॥ १२ ॥ वसणनाणवरित्ते तवधिणए सवसमिइगुसीसु । जो किरिआमावकरुई सो खलु किरिआरुई
 नाम ॥ १३ ॥ अणमिगगहिअकुविट्ठी सखेवकरुइसि होइ नायबो । अविसारओ पययणे अणमिगगहिओ अ से

सेतु ॥ १४ ॥ ” ‘अणभिग्गहिओ’सि अनाग्रही शाक्यादिप्रवर्धनेषु चिलात्तीपुत्रवत्, “जो अत्थिकायधम्म
 सुअधम्म खलु धरिसधम्मं च । सव्वइह जिणाभिहिअं सो धम्मरुइत्ति नायधो ॥ १५ ॥ ” इति सम्यक्त्वस्वरूपम् ॥
 अस्मिन् परमरहस्यमूले शङ्काद्वयः परिहार्यः । अथ सूत्रगाथाव्याख्या—‘सक’सि शङ्का—सन्वेष्टः,
 सा च सर्वविषया वेशविषया च, तत्र सर्वविषयाऽस्ति वा नास्ति वा धर्मः यथा जिनधर्मः सत्योऽसत्यो
 वेत्यादि, देशशङ्का एकैकवस्तुगोचरा यथाऽस्ति जीवः पर सर्वगतोऽसर्वगतो वा पृथ्व्यादीनां वा कथं सजी
 वत्व ? निगोदादयो वा कथं घटन्ते ? यद्वा सम्प्रति यतिचारित्र्यमत्रास्ति न वा ? इत्यादि, इयं द्विविधाऽप्यहं-
 बुक्तत्वेष्वध्वप्रत्ययरूपा सम्यक्त्वं वृणयति, यतः केचन भाषा हेतुगम्या यथा धनस्पत्यादीनां सजीवत्व, तथा च
 प्रयोगः—धनस्पतयः सचेतना जलाद्याहारग्रहणान्नाभ्यां कथापचयवर्शनान्मनुष्यवत्, आचाराहेऽप्युक्तम्—
 “इमपि जाइधम्मय एअपि जाइधम्मय इमंपि बुद्धिधम्मय एअपि बुद्धिधम्मय इमपि चित्तमतय एअपि चित्तम-
 तय इमंपि छिन्न मिलाह एअपि छिन्न मिलाह इमपि आहारग एअपि अणिखय एअपि अणिखय
 इमपि असासय एअपि असासय इमपि चओवचइअ एअंपि चओवचइअ इमंपि चिप्परिणामय एअपि चिप्प-
 रिणामय”मिति, ‘इम’ति मनुष्यशरीरम् ‘एअं’ति धनस्पतिशरीरं ‘जाइधम्मय’ति उत्पत्तिधर्मकं ‘चिप्परि-
 णामय’ति विविधपरिणाम तत्संगसम्पर्कात्, तदेव धनस्पतिसचेतनस्यावयो भाषा हेतुगम्या दृष्टान्तेन दर्श-
 यितुं शक्यत्वाद्वाधार्थान्तिकाभ्योच्यन्ते, एव सम्प्रत्यय यतिचारित्र्यसङ्गावोऽपि, यदुक्तम्—“बुप्पसहत्तं चरणं ज

मणिप मपयया इहं खित्ते । आणासुत्ताणमियं न होइ अणुणस्ति वामोहो ॥ १ ॥” केचिच्च माघा निगोवा-
स्यः केवल्लगमगम्याः, यतः—“गोला य अस्संखिज्जा अस्संखिज्जा गोलो । इक्खिंमि निगोए अण
सज्जीवा मुणेयवा ॥ १ ॥ अइआ होही पुच्छा जिणाण भग्गमि उत्तरं तइआ । इस्सत्त निगोअस्स य अणंत
भागो अ सिद्धिगओ ॥ १९ ॥” न बाअ हेतुइछान्तायस्ति, तदुक्तम्—“आणागिज्जो अरयो आणाए वेव सो कहे
अओ । विट्ठतिड विट्ठता कहणविहि चिरावणा इहरा ॥ १ ॥” श्रीजिनभद्रगणिसमाभमणोऽप्युच्ये—“कत्थइ मइ
बुब्बल्लेण तविदायरिअभिरइओ थावि । नेअगइणत्तणेण य माणाचरणोवएण च ॥ १ ॥ इऊवाइरणासमवे अ सइ
सुहु ज न बुज्झिज्जा । सबण्णुमयमचितइ तइावि त थितए मइमं ॥ १ ॥ अनुबकयपराणुगगइपरायणा ज जिणा
जगप्पवरा । जिअरागवोसमोहा य नअइा वाइणो तेणं ॥ १ ॥” शङ्करायां ज्ञातं यथा—यद्गाराद्वसिद्धनरेणेय पणमासी
नित्यं कण्ठस्या प्रत्यह ५०० पञ्चदातदीनारप्रवेत्सुपत्त्वा द्वयोः कन्या वत्सा, एकेन दाङ्कया जनद्विया त्यक्ताऽन्येन
पणमासीं ब्यूहा स महर्द्धिज्जे अतः शङ्का न कार्येतिप्रथमोऽतिचारः १ । क्षमाविगुणलेशवर्चनविना परदर्शना-
भिलाप आकाङ्क्षा, साऽपि सर्वविषया वेशविषया च, सर्वविषया सर्वपापणिङ्गधर्माकाङ्क्षालक्षणा वेशविषया-
काङ्क्षा तु सुगताद्यन्यतरवर्शनाभिलापरूपा, यथा सुगतेन भिक्षूणामल्लेषाको धर्म उपदिष्टः स्वानाप्तपानान्छाद-
नशायनीयाविषू सुत्सानुभवाद्दारेणैव, यदाह—“द्युप्री थाय्या प्रातस्सुथाय पेया, मध्ये भक्त पानक चापराहे ।
वाक्काखण्ड वाक्करा वाद्धेरात्रे, मोक्षव्यान्ते शाक्यसिंहेन इष्टः ॥ १ ॥” तथा परिब्राजकभौतब्राह्मणादयः स्वाना

विपरायणा विपयानुपसृजाना एव परलोकेऽप्यभीष्टसुखेन युज्यन्त इति साधीयानेपोऽपि धर्म इत्यादि, दृश्यन्ते
 हि मुग्धबुद्धयः स्थलनिम्नक्षेत्रमूयीजवापककर्पुकवद्धमार्घितया सर्वदर्शनान्याराधयन्तः, एवं थाऽऽकाङ्क्षाऽपि
 परमार्थतो भगवद्वैत्प्रणीतागमानाम्वाससत्त्वा सम्यक्स्य वृपयति, अथ ज्ञातमेव—कस्मिदिजो धाराभिषखगोत्रवे-
 व्याराचक्रामुष्णामपि सप्रभावां निशम्याराधयामास, अन्येषुर्नयाः पूरेण ह्लाव्यमानो धायस्य धारे ! धावस्य
 वामुष्णे ! मां रक्ष २ इत्यादिवावी तत्रागताभ्यामप्युभाम्यां वेधीभ्यां मिथः ईर्ष्ययोपेक्षितो द्रुषितमेत्यन्यान्याका
 ह्ना [न] कार्येति द्वितीपोऽतिचारः २। 'चिगिच्छ'सि विचिक्षित्सा तपस्तपनावौ धर्मकार्ये फल प्रति सन्वेदः, सा
 वैषम्यं उभयथाऽपि हि क्रिया दृश्यन्ते सफला अफलाश्च कृपीपलादीनामिष, अतः श्रीजिनधर्मेऽप्यस्य महत्-
 स्तपस्तपनकष्टानुष्ठानाविक्षेपस्य सिक्ताफणकवलवभिः स्वावस्यायत्वा फलसम्पन्नविध्री न वेति, मूढबुद्धयो येष
 चिन्तयन्ति—सम्यक्समाराधितभाद्धयतिधर्मा महत्तपस्विनः प्रान्तसमयस्यष्टसञ्जाताराधनाऽनशानादिकुल्याः प-
 षित्तमरणेन कालं कृतवन्तः प्रान्तसमयकृतसङ्केता अपि वेधमूयं गता न कापि स्व दर्शयन्ति ज्ञापयन्ति वा, तत-
 स्तपस्तपनादेः क्लेशमात्रमेव फल सन्माषयाम इत्यादि, नत्वेव तत्त्वमथबुद्ध्यन्ते यत्सम्यग्धर्मोराधकाः प्रेत्य वेयस्य
 प्राप्तास्तत्तादृगधिमानवेवाङ्गनादिविष्यमहर्द्धिलाभाविना प्राग्भवसम्यन्धिनः स्मरन्त्यपि न, जातु स्मरणेऽपि
 सम्प्रत्येव प्राग्भवस्याने यामि स्व दर्शयामीत्यादि चिन्तयन्तोऽपि विव्यमोगर्धिरसासक्तत्वाविना प्रभृतमपि सम-
 यमतिथाहयन्ति तावता च प्राग्भवसम्यन्धिमनुष्याणामाथुद्ध्यपि समाप्यन्त इति कः कस्य स्व दर्शयिष्यति ? ,

यत्रापि च सुराः प्रकटीभूय स्व दर्शयन्ति विष्यभोगादि च पूरयन्ति तत्रापि इवतमलोहायाकृष्टत्वमेव हेतु
र्यथा गोमयदेवस्य वाकिम्भं प्रति, आह च सङ्ग्रहणिकारः—“संकतविषयेमा विसयपससासमसकसद्या । अण
हीणमणुअकृष्ठा नरमवमसुह न इति सुरा ॥ १ ॥ चत्सारि पथ जोअणसयाइ गघो अ मणुअलोगस्स । उह
बबइ जेण न इ देवा तेण आवति ॥ २ ॥ पवसु जिणकहाणेसु चेष महरिसितथाणुभावाओ । जम्मंसरनेहेण य
आगच्छंती सुरा इहय ॥ ३ ॥” तदेव विचिक्कित्साऽपि मगधवृक्षनानाग्वासरूपत्वात्सम्यक्त्वस्य दोषः । ननु सा
हाऽपि सन्वेदरूपा तदेतस्याः शङ्कातः कः प्रतिविशेषः?, उच्यते, शङ्का हि द्रव्यगुणविषया इय तु क्रियाविषयै
वेति, यस्त्वथान्त विपर्यस्तमतिः कस्यचित्सत्त्वधर्ममाराधयतोऽपि प्राग् बुद्धकर्मवशादुपस्थिते किञ्चि(कस्मिंश्चि)द्वयसने
धर्मकरणादिव जातमिति चिन्तयति वदति वा तस्यान्वयस्यैव सम्यग्दर्शनमेव कः?, धर्मस्वरूपस्यैवापरिज्ञानात्,
न अश्रुतात्कस्यापि नृतिर्घटते पानीयाद्वा प्रवीपनोत्थान तरणेष्वो तमःप्रसरण सुधांघोर्वा वह्निकणवर्षण
कल्पद्रुमावेषो वारिग्रोपग्रवः कृशानोर्वा शीतयिहवः, जातुचिद्वस्तुतदेरपि सुखादि स्यान्न तु कल्पान्तेऽपि धर्म-
कृत्याग्निरूपसम्भवो भूतो भवति भविष्यति वा, अन्यस्यापि वासीकमालप्रदान मङ्गते दोषाय किं पुनश्चेजो
कपेऽप्यतिशयालोः सकलभ्रमेयः परमनिमित्तभूतस्य धर्मस्य?, अतस्तस्य धर्मदेयिणो धर्मनिन्दासादरस्य परेषामपि
योषिषीजधिच्यसिनो दुर्लभबोधेरनन्तसंसारिणः कुतस्थमत्रामुत्र च श्रेयः?, यतः—“न निमित्तद्विषां क्षेमो,
नायुर्वैष्यकविद्विषाम् । न अनीनीतिद्विषामेकमपि धर्मद्विषां नहि ॥ १ ॥” इह महानिशीपोक्त रत्नार्यिकाज्ञातं

पया-भद्राचार्यस्य पञ्चशती साधयः द्वादशशती साण्ड्यः, तद्वच्छे च कालिकमघआमण त्रिवृण्डोदुत्सोष्णो-
 द्दुक् च मुक्त्वा धारि न मुज्यते, रक्षायां याम्य पुर्वेषां देहो गलत्कुष्ठेन विनष्टः, अन्यसाध्वीभिर्बुष्करकारिके !
 किमेतत् ! इति प्रश्ने तयोक्तम्-एतेन प्रासुकपानकेन देहो मे विनष्ट इति, तद्वत्स्वैव क्षुभित सर्वसाध्वीनां
 द्रव्य, वर्जयामः प्रासुकपानकमिति, तत्रैकया चिन्तित-सम्प्रत्येव जातु मे देहः श्राटं २ पतति तदाऽपि प्रासु-
 कोदकं न त्यजामि, नहि देहस्य प्रासुकोदकेन विनाशः किन्तु प्रायबुष्कर्मणैव, हा चिगनया मदापापया किमि-
 द्मीदृशमसमजसमवाच्यमुक्तं, यतः-“किं केन कस्स विज्झइ विदिमं को वरइ हीरप कस्स । सयमज्जणा
 चिवत्त अहियइ सुहपि दुक्खं पि ॥ १ ॥” एवं व्यायन्त्या एव तस्याः केवलमुत्पेदे, तया सर्वोपिकावीनां सन्दे-
 हो हतः, रक्षया रक्तपिप्पलितया कोलिकमित्रः लिङ्गघाहरो मुक्तस्तथा आब्रुतस्याप्रासुकं पानक सङ्घट्ट्य
 मुखं प्रक्षालितं, रुष्टया च शासनवेष्ट्या शिक्षार्थं किञ्चिच्चूर्णं रक्षाया आहारान्तः क्षिप्त तेन देहो विनष्टो नतु
 प्रासुकोदकेनेति, ततो रक्षयोक्त-भगवति ! मे प्रायश्चित्त देहि, तयोक्त-तव शुद्धिदेष्टुः प्रायश्चित्तमेव नास्ति,
 त्वया तस्मादगुर्वचननिकाचितकर्मणा कुष्ठभगन्दरजलोदरन्वासाशोण्डमालादिमहादुःखमनन्तमवैरवश्यं
 भेदितव्य, अन्यासामार्याणां तु तया प्रायश्चित्त वसमिति, एवमगीतार्थतायां दुरन्तादोप परिमाद्य धर्मवि-
 रुद्ध वचः संयया त्याज्यम् । विचिक्षिप्त्वायां चापादमूल्याचार्यदृष्टान्तः, तैरिष्टं यदुशिष्यनिर्योपकैरयदेकः
 स्वशिष्यः सम्पन्न निर्योपितः, देवत्वे त्वया स्व दर्शनीयमिति एवं सङ्केतितम्, तथाऽपि स सुसीधतो व्याक्षिप्ता-

सक्तत्वादिना शीघ्र नागतस्तत आचार्यैर्धित्ततं-मुषाऽप चारिअरायनाविह्लेशस्यजामि लिङ्गमित्यादि सायता
शिष्यसुर उपयुक्तः परीक्षार्थं नाटकविशुद्धिर्वाणि आचार्येण पण्मासीं नाटकाधिकनार्थं मार्गे पृथिवीकायिका
विपदकुमारालङ्कारलुण्ठनादि शिष्यसुरेण आन्दीमूय निमग्नो सूरिणा चाग्रहणे बलान्मोवकसेपार्थं पात्रकर्प
णेऽलङ्कारधर्शनाक्लङ्गादि देवेन योयितमेति विचिकित्सास्यस्य । 'विउच्छ'सि पाठे तु विउच्छा-विद्रज्जुगुप्सा
विउच्छुगुप्सा वा, तत्र विद्रांसो विवो वा ज्ञातमस्यतया सायवसेपां शुगुप्सा, तथाहि-मलमलिनगात्रोपधीन्
साधून् इद्वान् नृधीरेवं चिन्तयति-यथा खानाकरणादिना प्रसेवजललिङ्गमलत्वाहुर्गन्धिवपुरुषपय एते मुनयः,
को दोषः स्याद्यदि प्रासुकोवकेनाङ्गोपधिसालन कुर्वीरमित्यादि, स हि मूढत्वादेव न वेत्ति यन्तुनीनामजि
अब्रह्मविशुद्धयं विमूषादिवर्जिनां मलमलिनत्वं प्रत्युत विशेषगुणशोभाहेतुः, आह च-"मलमल पकमइला
धूलीमइला न ते नरा मइला । जे पाषपंकमइला ते मइला जीबलोगमि ॥ १ ॥" लौकिका एव पठन्ति-"शुचि
मूमिगत तोय, शुचिर्नारी पतिव्रता । शुचिर्वर्मपरो राजा, ब्रह्मचारी सदा शुचिः ॥ १ ॥ खानमुद्रर्तनान्यङ्गं,
नत्वेकेशादिसरिक्कयान् । गन्धमाल्यं प्रदीप च, खजन्ति ब्रह्मचारिणः ॥ २ ॥ सत्य शौच तपः शौचं, शौचमि
न्द्रियनिग्रहः । सर्वमूतवया शौचं, अलघौच च पञ्चमम् ॥ ३ ॥" याज्ञवल्क्यस्मृतावपि-"ब्रह्मचर्यस्थितो नैक
मममपावनापदि । वन्तधावनगीतादि, ब्रह्मचारी विवर्जयेत् ॥ १ ॥" मनुस्मृतावपि पञ्चमाध्याये-"क्षान्त्या
शुच्यन्ति विद्रांसो, दानेनाकार्यकारिणः । प्रच्छन्नपापा ज्ञापेन, तपसा वेदवित्तमाः ॥ १ ॥ अङ्गिर्गोत्राणि

शुद्धयन्ति, मनः सत्येन शुद्धयति । विद्यातपोभ्यां भूतात्मा, बुद्धिर्ज्ञानेन शुद्धयति ॥ २ ॥ नित्यं शुद्धः काकहस्तः
 पण्य पच प्रसारितम् । द्रव्यचारिगत भैक्ष, नित्य शुद्धमिति स्थितिः ॥ ३ ॥ शौच हि लोकेऽपि ययानिर्वा
 हमेव व्यथयिते सर्वत्रापि, न स्वन्यथा, पालकीगवादिपशुप्रभृतियु मलिनपरिकर्मितकोरकयक्षपटकुलकरप
 त्रिकाकुतुपोपानदूष्टकलसायद्धसूर्पकशक्तीप्रत्याकारवन्तिदन्तश्रीकरीचामरकम्बलाविग्रहणे सुगमवजयाचिपोषी-
 सकगोरोचनानलधूपान्शुचिस्थानकथद्धितकेतकीवलाविभोगे मलिनसंस्कृतपूरीफलसेह्वरकखजूरगुडाविभक्षणणे
 नानास्थानश्मशानमृतकमलमूत्रायाक्रान्तनयाविजलस्नानपानादौ च सर्वत्र पावित्र्यस्यैव व्यवहारात्, उक्तञ्च
 मनुस्मृतौ-“रथ्या कर्दमतोयानि, सृष्टान्यत्यैश्च वायसैः । माकनैव शुक्लानि पकेष्टकचितानि च ॥ १ ॥
 मक्षिकाविष्टप छाया, गौरश्चः सूर्यरश्मयः । रजो मूर्धायुरग्निश्च, स्पर्शमेघ्यानि निर्विशेत् ॥ २ ॥” मिताक्षरास्मृता-
 वपि-“पन्यानश्च विशुद्ध्यन्ति, सोमसूर्याशुमाकतैः । इमसु चास्यगतं वन्त, सित्यु त्यक्त्वा ततः शुचिः ॥ ३ ॥”
 अतो विवेकिना विद्वज्जुगुप्सा सर्वथा त्याज्या, अत्रोवाहरण यथा-विवाहे आद्वसुता सर्वाहविन्दूपिता साधूनां
 प्रतिलामनेज्जमलवुर्गन्धाश्च्यौ जिनधर्मोऽनवधः पर प्राप्तुकोवकेन मुनीनां यदि स्नान स्यात्तदा को दोष इत्या
 दि, सा चानालोच्य भृता राजगृहे गणिकाकुक्षौ वस्येवे, गर्भेऽप्यरतिप्रदानान्मात्रा स्वकाऽतितीव्रदुर्गन्धा राज्ञा
 अंगिकेन तदुर्गन्धस्वकर्मशृण्वायां श्रीधीरेणोक्त-पात्रदानादिय ते प्रिया भविषी क्रीडाया अन्ते पृष्ठेऽधिरोहणाच्च
 सा ज्ञेयेति, सा च मुहूर्तेनापगतवुर्गन्धा आभीर्या नीता वद्धिता यौवने कौमुदीमहे अंगिकस्तत्स्पर्शेनानुरक्तस्त-

स्या वज्राग्रले खनामसुप्रिकां बद्धा मया नाममुद्रा हारितेत्युवाच, अमयमभिप्राणा तदेवकुलद्वारे एकैकमानुययो
घने तदग्रले मुद्रां दृष्ट्वा साऽन्तःपुरे विसा, राजा दृष्टेनोदृढा, क्रीडायां वृष्टाधिरोहे राज्ञा हसिते प्राक्तनतत्कुला
विसम्बन्धकयने निर्बेदात् प्रव्रजिता प्रमुपाभ्यं हसि तृतीयोऽसिचारः ३ । कुलिङ्गिपु-शाक्यादिव्यङ्गो ! महातप
स्विन एत इत्यादि वर्णन प्रशसा, मिथ्यादृष्टिप्रशसायां हि मुग्धबुद्धीनां मिथ्यादृष्टिव्यावरयद्बुभानादि स्यादि
त्येषाऽपि सम्यक्त्व वृपयति, उक्तम्-“मिच्छन्तयिरीकरण अतस्तसद्वा पविस्तिवोसो अ । तद् तिष्ठकम्मवघो
पसंसज्जो इह कुवसणिणं ॥ १ ॥” मिथ्यादृष्टिपु हि महातपस्तपनापयि दृष्ट्वाऽज्ञानकष्टमेतेपामित्यायेव धिन्तयि
तन्व्य वक्तव्य च स्यात्, यत् उक्तम्-“लं अज्ञानी कम्मं खवेह यद्बुद्धार्हि वासकोदीहि । तं नाणी तिहि गुत्तो खवेह
ज्जसासमित्तेण ॥ १ ॥ सद्धिं वाससइत्सा तिसस्सुत्तोवएण धोएण । अणुच्चिन्न तामलिणा अभाणतदुत्ति अप्प
फलो ॥ २ ॥ तामलितणे तवेण अिणमइ सिज्जइ सत्तज्जण । अभाणइ दोसेण तामलि ईसाणहि गज्जो ॥ ३ ॥”
अस्यां सिंहपुरीवासिपरमार्हतगीतार्थनेष्टिकलक्ष्मणभेष्टिदृष्टान्तः-तेन समानिविष्टेनान्यदेको मासद्वयकः परि-
व्राह तपसि स्नाधितः, तच्छ्रुत्वा द्वौ आदौ तं नन्तुं सावर गतौ व्युद्वाहितौ च तेन तथा यथाऽईन्मतावज्ञाकारि-
णौ श्रुत्वा नरकादिनानामवेपु प्रान्तौ, लक्ष्मणभेष्टी तु पिर आबुधर्मभाराध्य सौचमे सुरोऽमृत, व्यवनासत्तौ
च तेन दृष्टः भीवीरः प्राह-सततिर्यग्भवानन्तरं श्रुत्वाप्रासावपि प्राक्कुलिङ्गिप्रशसाया बोधितेऽतिदुर्लभः, ततोऽपि
कतिपयमवान् प्रान्त्या पद्मनामार्हत्तीर्थे ल मेम्माग्दीप्ति न्ति न्तोत्तमिन्ना ॥ १ ॥ या कुलिङ्गिपु विभक्तिव्य-

क्षयात्कुलिङ्गिभिः सह वा संवासभोजनालापादिरूपः परिचयः सस्तवः, मिथ्यादृष्टिभिः सहैकग्रवासाद्विपरिचये
 सुखसाध्यतत्प्रक्रियाअयणास्तुल्यसाध्यतत्क्रियादर्शनाय दृढसम्यक्स्वधतोऽपि दृष्टिभेदः संभाव्यते किमुत
 मन्दबुद्धेरभिनयधर्मस्येति तत्संस्तवोऽपि सम्यक्स्वधोपः, उपलक्षणस्वाभिधवादीनामपि प्रशंसायां सस्तवे च
 सम्यक्स्वातिचारः, यदागमः--“अथस्त य निम्यस्त य पुणहपि समागयाहं मूलाह । संसङ्गीह विणहो अयो निव
 सण पत्तो ॥१॥ जो जारिसेण मिप्पिं करेह अचिरेण तारिसो होह । कुसुमेहिं सह वसता तिलाधि तगगधिआ
 हुति ॥ २ ॥” अत्र नोदकवचन--“सुचिरंपि अच्छमाणो वेरुलिओ कायमणिअलम्मीसो । न उवेह कायमाय
 पाहन्नगुणेण निअपण ॥ ३ ॥ सुचिरंपि अच्छमाणो नलयंमो उच्छुवाढमज्जमि । कीस न जायह मधुरो जह
 संसङ्गी पमाण ते ? ॥ ४ ॥” कवयोऽप्याहुः--असाधुः साधुर्वा भवति खलु जात्येव पुरुषो, न सङ्गाधौजन्य न च
 सुजनता कस्यचिदपि । समाने सम्बन्धे मणिमुजगयोर्जन्मजनिते, मणिर्नाहोपोपान् स्पृशति नच सर्पो मणिशु
 णान् ॥ ५ ॥” अत्रोत्तरं--“मावुगअभावुगाणि अ लोए बुधिदाह हुति दवाह । वेरुलिओ तत्थ मणी अभावुगो
 अन्नववेहिं ॥६॥ जीवो अणाहनिहणो तन्नभावणभाविविओ अ ससारे । खिप्प सो भाविअह मेलणदोसाणुभावणेण
 ॥ ७ ॥ जह नाम मधुरसलिल सागरसलिलं कमेण संपसं । पावेह लोणभाव मेलणदोसाणुभावणेण ॥ ७ ॥ एव
 खु सीलयते असीलयतेहिं मेलिओ सतो । पायह गुणपरिहाणि मेलणदोसाणुभावणेण ॥ ९ ॥” सत्सद्बुद्धसङ्ग-
 योअ शुक्लप्रयोदाहरण, तदाह--“माताऽप्येका पिताऽप्येको, मम तस्य च पक्षिणः । अहं मुनिमिरानीतः, स

च नीतो गवाशनैः ॥ १ ॥ गवाशनानां स गिरः शृणोति, अहं च राजन् ! मुनिपुङ्गवानाम् । प्रत्यक्षमेतन्नृबताऽपि
 दृष्ट्वा, संसर्गजा दोषगुणा भवन्ति ॥ २ ॥ आस्तां सचेतसां सङ्घात्सवसत्स्यात्सरोरपि । अशोकः शोकनाशाय,
 कलये तु कलिद्रुमः ॥ ३ ॥ अतः कुलिङ्गवादीनां सर्वथा परिचयः परिहार्यः संविप्रगीतार्थसाधुसाधर्मिकाणां
 च यत्नेनापि कार्यः, आदृत्य निवासोऽपि तत्सामग्र्यामेव युज्यते, तथैव स्वधर्मनिर्वाहस्यैर्यदृष्टिसम्भवादन्यथा
 नन्वमणिकारस्येव स्वीकृतचर्मप्रशापत्तेः, भण्यते च—“जस्य पुरे शिणभवण समयविज साहुसावया जस्य । तत्थ
 सया वसिअव पउरजलं इधणं जस्य ॥ १ ॥” आद्यपञ्चाशकेऽपि—“निवसेज्ज तत्थ सद्धो साहुण जत्थ होइ
 संपाओ । चेइअचराइ जंमि अ तयअसाहम्मिआ चेव ॥ १ ॥” मिथ्यादृक्कसत्त्वे श्रीहरिमप्रसूतिशिष्यसिद्धसाधुञ्जात,
 स सौगतमतरइस्यमर्मग्रहणार्थं गतस्तैर्मावितो गुरुवत्सवचनत्वान्मुत्कलापनाय गतो गुरुभिर्योचितो बौद्धानाम
 पि वत्सवचनत्वान्मुत्कलापनार्थं गतः पुनस्तैर्मावितः, एवमेकविंशतिवारान् गतागतकारी तत्प्रतिबोधार्थं गुरुकृ
 तललितविस्तराभ्युदाक्रस्तवपूरुषा इह प्रतिबुद्धः श्रीगुरुपाद्वै तस्यौ, इति पञ्चमोऽतिचारः ५ । एव सम्यक्त्वाति-
 चारे सति यद्वद्वमित्यादि पूर्ववत् । सम्यक्त्वं हि सर्वप्रकारमिथ्यात्वपरिहारेणैव निष्कलङ्कतां कलयति, मिथ्यात्व
 च द्विविध-लौकिकं लोकोत्तर च । उभयमपि च द्विविध-देवविषयं गुरुविषयं चेति मिथ्यात्वस्य चत्वारो भेदाः,
 तत्र देवगतलौकिकमिथ्यात्वस्थानानि यथा-हरिहरब्रह्मादिवेधानां भवनेषु गमन प्रणामपूजावि च १, कार्यारम्भे
 इदोपवेदानादौ लाभार्थं विनायकादीनां नामग्रहणम् २, चन्द्ररोहिण्योः गीतगानादि ३, विवाहे विनायक-

स्थापनं ४, पुत्रजन्मादौ पट्टीदिने पट्टीदेवतापूजावि ४, विवाहे मातृणां स्थापन ९, घण्टिकादीनामुपयाचित
 करण ७, मोतुलाग्रहादिपूजन ८, सूर्यचन्द्रग्रहणव्यतिपातादौ विशेषतः स्नानवानपूजादि ९, पितृणां पिण्ड-
 प्रदान १०, रेवतपन्थदेवतयोः पूजन ११, क्षेत्रे सीताया इलदेवतायाः कृपिमारम्भेऽर्चन १२, पुत्राविजन्मनि
 मातृशरावाणां घृष्टानामकानां भरणं १३, सुवर्णरूप्यरक्षितवस्त्रपरिधानदिने सोमिणिरुपिणिरगिणिदेवताविशेषो
 पानाश्रित्य विशेषपूजालाहजकाविदान च १४, सृतकार्यं जलाञ्जलितिलवर्मजलयद्वानादि १५, नदीतीर्थोदौ
 सृतकवाहः १६, सृतकार्ये शय्यविवाहः १७, धर्मार्थं सपत्नीपूर्वजपितृणां प्रतिमाकारण १८, मृतानां शरावदानं
 १९, आर्द्धद्रावशाहिकमासिफषाणमासिकसावत्सरिकाणि २०, प्रपादान २१, कुमारिकामोजनदानं २२, धर्मार्थं
 परकीयकन्यायाः पाणिग्रहणकारणं २३, नानायज्ञविधापन २४, लौकिकतीर्थे यात्रोपयाचितवानपुण्ड्रमुण्डमुण्ड-
 नाङ्कवापनादि २५, तथाभ्रानिमित्त भोजनादि २६, धर्मार्थं कृपावित्तनन २७, क्षेत्रादौ गोचरदानं २८, पितृणां
 निमित्त भोजनात् दान्तकारदानं २९, काकमार्जारदीनां पिण्डदान ३०, पिण्डनिर्म्यवदाभ्राविष्टक्षारोपणसेच-
 नादि ३१, शण्डाङ्कनपूजनादि ३२, गोपुच्छपूजादि ३३, शीतकालादौ धर्मार्थमग्निप्रज्वालनम् ३४, उम्बराभिल-
 नीशुल्लयादिपूजन ३५ राधाकृष्णादिरूपकारिनटम्रेक्षणकायचलोकन ३६, सूर्यसङ्क्रान्तिदिने विशेषपूजास्नानवाना
 वि ३७, उत्तरायणदिने विशेषपूजानादि ३८, आदित्यसोमधारादिष्वेकमक्तावि ३९, प्राणिवारे पूजार्थं विशेषतिल
 तैलप्रदानस्वपनादि ४०, कार्तिकजननं ४१, माघस्नानं चतुर्दश्यादि च ४२, धर्मार्थं क्षेत्रे चण्डीदान ४३,

अजाप्रतिपत् तदिने गोविंसादि च ४४, आतृद्वितीया ४५, शुक्लद्वितीयायां चन्द्रं प्रति वशिष्ठादानं ४६, माघ
 शुक्लतृतीयायां गौरीमन्त्र ४७, अक्षयतृतीयादिनेऽकर्त्तनं लाहणकाविदानं च ४८, माघपदे कृष्णकल्बलतृतीया
 शुक्ला तु हरितालिका तयोः कज्जलीवेवतापूजावि ४९, आश्विनशुक्लगोमयतृतीया ५०, मार्गशीर्षमाघकृष्णपक्ष
 योगेणैश्वर्यामिन्दूवयेऽवनादि ५१, आवणशुक्लनागपञ्चम्यां नागपूजावि ५२, पञ्चम्यावित्तिथिषु वध्यविलो-
 कनाकर्त्तनादि ५३, माघशुक्लपञ्चमं सूर्यरथयात्रा ५४, आवणे शुक्ला चन्दनपट्टी माघपदे सूर्यपट्टी झूलणापट्टी
 च ५६ आवणशुविशीतलसप्तम्यां शीतलमोजनावि ५७ माघशुक्लसप्तम्यां वैद्यनाथावेर्वेवस्य सप्तम्याञ्च पूजोप-
 वासावि युद्धसर्के स्त्रीभिः कजमिक्षावि च ५८, बुधपट्टम्यां केवलगोचूममात्रमोजनावि ५९, माघवविजन्मा
 पट्टम्यामुत्सवावि शुक्लदूर्वापट्टम्यां विस्वावनादि ६०, आश्विने वैश्वशुक्लपक्षयोर्नयरात्रयोर्नागादिपूजोपवासावि
 ६१, वैशाखिनशुदिअष्टम्यां महानवम्यां गोघ्नवेवताविशेषपूजावि ६२, माघशुविअक्षतनवम्यामक्षताक्षमोजना-
 वि ६३, माघशुदिअविषयवशम्यां जागरणावि ६४, विजयवशम्यां शमीप्रवक्षिणादि ६५, विष्णोः स्वाये हृत्पाने
 तथा फाल्गुनशुदिआमलक्यां ज्येष्ठशुदि पाण्डयानां वैकावदयां सर्वमासेषु वा ताम्रपवासादि ६६, सन्ताना
 विनिमित्त माघषावविबत्सद्वावशी शुक्ला तु ओघद्वावशी ६७, ज्येष्ठशुविअयोवदयां ज्येष्ठिन्यां सफुकदानादि
 ६८, घनअयोवदयां स्नपनादि ६९, फाल्गुनवदिचतुर्वदयां शिबरात्रायुपवासजागरणावि ७०, वैश्रवदिचतुर्वदयां
 नवसतीयात्रावि ७१, माघवदिचतुर्वदयां पवित्रकरणावि ७२, चतुर्वदश्यामनन्तवन्धनावि ७३, अमायास्यायां

जामातृभागिनेयभोजनादि ७४, सोमधारयुतामावास्यायां नवोदकीअमावास्यायां च नवीतडागादौ विशेष
ज्ञानादि ७५, द्वीपोत्सवामावास्यायां पितृनिमित्तवर्दीपप्रदान ७६, कार्तिकयादिपूर्णिमासु विशेषस्तानादि ७७,
फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां होलिकाप्रवक्षिणादि ७८, आषण्यां तु बलिपर्व ७९, एवं तत्तत्प्राप्तिसिद्धमेकविधं लौकि-
कदेवता मिथ्यास्यम् । लौकिकगुरुगत स्वेवम्-लौकिकगुरुणां ब्राह्मणतापसादीनां नमस्कारकरण ब्राह्मणाद्ये
पात्रेण (पण्डिते) इति तापसाद्ये ओं नमः शिवायेति भजनादि च ? मूलश्लेषादिजाते याले विशेषतः क्रियाकरण २
विप्रादीनां कथाम्बुज ३, तेभ्यो गौतिलैलादिवान भोजनादिवान च ४ तेषां गृहेषु यष्टुमानार्थं गमनादि च ५ ।
लोकोत्तरदेवगत तु परतीर्थिकसङ्गृहीतजिनविभ्यार्चनादि सप्रत्ययश्रीशान्तिनाथपार्श्वनाथादिप्रतिमाणासिंहलो
कार्थं यात्रोपयाचितमाननादि च ६, लोकोत्तरगुरुगत च लोकोत्तरलिङ्गेषु पार्श्वस्थादिषु च गुरुत्वदुष्ट्या यन्वदनादि शु
रस्त्रूपावावैदिकफलार्थं यात्रोपयाचितादि च ४, ननु यथा वैशाख्यो ह्याधिप्रतीकारार्थं घनमोजनवसनप्रदाना
दिना यष्टुमन्यन्ते तथा सप्रभावयक्षयक्षिण्यादीनामप्यैहलौकिकफलार्थं पूजोपयाचितादौ को दोषः ? मिथ्यास्त्व
दि तदा त्याग्यदि मोक्षप्रवोऽयमिति देवत्वयुक्त्याऽऽराध्येत, यवाहुः-“अदेवे देयबुद्धिर्यो, गुरुधीरगुरौ च या ।
अधर्मे धर्मबुद्धिश्च, मिथ्यास्त्व तद्विपर्ययात् ॥ १ ॥” अयतो च विशुद्धहृदयसम्यक्स्वरावणकृष्णश्रेणिकाभयकु-
माराद्योऽपि शत्रुजयपुत्रप्राप्त्यापैदिककार्यार्थं विद्यादेयताधाराधन कृतवन्त इति, ततश्चेहलौकार्थं यक्षाधारा-
धनेऽपि किं नाम मिथ्यात्वं ?, सत्यं, तस्यैहलौकार्थं यक्षाधाराधन कृतवन्त इति, ततश्चेहलौकार्थं यक्षाधाराधन-
धनेऽपि किं नाम मिथ्यात्वं ?, सत्यं, तस्यैहलौकार्थं यक्षाधाराधन कृतवन्त इति, ततश्चेहलौकार्थं यक्षाधाराधन-

मिहलोकार्थमपि आर्षकेण वर्जनीयमेव, प्रसङ्गाद्यनेकदोषसम्भवात्, प्रायो हि जीषा मन्वद्युग्धवक्रपुद्गयः सम्प्रति
 विशिष्य, ते ह्येव विवृणोति-यद्यनेन विशुद्धसम्यक्त्वेन महात्मना यक्षाधाराघन विधीयते तदा नूनमयमपि
 देवो मोक्षप्रवृत्तया सम्पन्नाराध्य इत्यादिपरम्परया मिथ्यात्ववृद्धिस्तिरीकरणाविप्रसङ्गः, तथा वैदिकफलार्थमेव
 यक्षाधारायकस्यापि प्रेत्य बोधिर्दुष्प्रापः स्यात्, वक्तव्य-“अनेसिं सत्ताण मिच्छन्त जो जणेइ मूढप्पा । सो तेण
 निमित्तेण न लहइ बोहिं जिणाभिहिअ ॥ १ ॥” राखणकुण्ठाविभिन्न सत्समयेऽईद्वर्तमेत्येतदर्थमेव्योऽतिशा
 यितया सर्वप्रतीतत्वेनापवादपदे यदि किञ्चिद्विधाराचनादि कृतं तदाऽपि तदालम्बनग्रहणं नोचितं, यतः-“जा
 णिअ मिच्छदिद्वी जे पडणालण्णाइ यिप्पति । जे पुण सम्मदिद्वी तेसि पुणो चडइ पयडीए ॥ १ ॥” आवहय-
 कनिर्मुक्तावप्युक्तं भद्रयादृस्वामिना-“तत्थ समणोवासओ पुष्पांमेव मिच्छन्ताओ पडिअमइ समत्तं उवसफअइ,
 नो से कप्पइ अअप्पमिइ अमउत्थिए वा अमउत्थिएपरिगहिआणि वा अरिइत्तवेइ
 आणि वा वट्ठिए वा नमस्सिए वा पुदि अणास्सिएण आलुविए वा संलुविए वा, तेसि असण वा पाण
 वा स्वाइम वा साइम वा दाउ वा अनुप्पयाउं वा, नअत्थ रायाभिओगेण गणाभिओगेण बलाभिओगेण देवया
 भिओगेण गुरुनिगदेणं विसीकतारेण”मिति, ‘पुदि अणास्सिएण’सि पूर्वमालसेन स्वसम्भ्रम लोकापवादमीदृ-
 तया कीदृशस्त्वमित्यादि प्रतियोग्यमित्युक्तं तद्वृत्तौ । गुरुसमस्त सम्यक्त्वालापकोऽप्यनयेव रीत्योच्यते, ततो
 निर्वाहयितुमपि तथैव गुरुपते, नन्वेव तर्हि विप्रादीनामशानादि न वातन्यमेवेत्यागतं, तथा च चिरप्रसक्तदान स्यापि

निपेते कथं न लोकविरुद्धत्वापञ्चानाविदोपः १, उच्यते, पात्रबुद्ध्या तेषां न वेद्यमेव, तथाऽर्हता व्यययौथित्यादिदान
 तु न कापि निपिच्यते, यदुक्त राजप्रभीयोपाङ्गे प्रवेष्टीन्तृपस्य नव्याहर्द्धमप्रतिपत्त्यनन्तरं शिक्षानसरे केशिगणच-
 रेण-“मा ण तुम पपसी! पुद रमणिजे भविज्जासि”स्ति, श्रीमलयगिरिकृतैतद्भुत्सिर्यथा-
 ‘मा ण तुम पपसी’त्यादिग्रन्थस्याय भावार्थः-पूर्वमन्येषां वात्रा मृत्वा सम्प्रति जिनधर्मप्रतिपत्त्या तेषामवद्वान्ना
 न भावयम्, अस्माकमन्तरायस्य जिनधर्मोपपञ्चानस्य च प्रसक्ते”इति ततो यथोक्त मिथ्यात्व सर्वं धर्ज्यं, तदुक्त
 वर्धनशुद्धिप्रकरणे-“बुविह लोइअमिच्छ वेवगय गुक्काय मुणेअथ । लोउत्तरपि बुविह वेवगय गुक्कायं वेव ॥ १ ॥
 ववमेअं मिच्छत्त तिथिह तिथिहेण जो विवजेइ । अकलक सम्मस होइ फुठ तत्स जीवस्स ॥ २ ॥” अत्रिविध
 अत्रिविधेनेत्यत्र भावनामेवमाहुः-“एअं अणतरुत्तं मिच्छ मणसा न चित्तइ करेमि । सयमेसो व करेज अन्नेण कए
 व सुहु कय ॥ १ ॥ एय वाया न भणइ करेमि अण्ण य न भणइ करेहि । अन्नकयं न पसंसइ न कुणइ सयमेय
 काएण ॥ २ ॥ करसन्नमसुहत्वेवाइएहि नय कारवेइ अण्णेण । अण्णकय न पसंसइ अण्णेण कएव सुहु कयं ॥ ३ ॥”
 अथवा मिथ्यात्वं पञ्चविधं, पवाइ-“आभिगगहिअं अणभिगगहं च तह अमिनिवेसिअ वेव । ससइअमणाभोग
 मिच्छप्सं पचइ एअ ॥ १ ॥” आभिगगहिअं पापण्डिनां स्वल्पशास्त्रनियञ्चितविवेकालोकानां परपक्षप्रतिषेधवृक्षा-
 णाम् १, अनाभिगगहिअं प्राकृतजनानां सर्वदेवा वन्या न निन्त्याः, एव सर्वे दुरवो धर्माधाराणा इति २, आभि-
 निवेदिका (तेषां ये) यथास्थितवस्तु जानन्तोऽपि दुरमिनिवेशधिक्षावितमतयो, गोष्ठामाहिलादेरिव ३, सांशयिक

वेद्यगुरुधर्मव्ययमय या सत्य इति सशायानस्य ४, अनाभोगिक विचारगुण्यस्यैकेन्द्रियावेर्षो विशेषज्ञानविकलस्य,
 न्य सर्वप्रकारैर्मिथ्यात्वं परिहार्यं । सम्यक्सत्त्वं च सप्तपट्टिभेदैर्विशुद्धं स्यात्प्राप्तव्यम् ४ त्रिखिङ्गं ३ वृत्तसंवि
 त्तं १० तिसुद्वि ३ पंचगयदोस्त ५ । अष्टपद्मावयव ८ मूसण ५ लक्षणा ५ पञ्चविहसंज्ञासं ॥ १ ॥ छविप्रजयणा
 ३ ऽऽगार ३ छन्दमावयवमाविर्त्तं च छद्धानं ३ । इअ सप्तद्विदसणभेअविमुद्धं तु सम्मत्त ॥ २ ॥ परमत्थसंयवो
 स्वत्तु १ सुसुणिअपरमत्थअइजणनिसेवा ॥ २ ॥ बावत्त ३ कुविट्ठीण य वज्जण ४ मिअ वडह सइहणं ॥ ३ ॥
 परमागमसुत्तसा १ अणुराओ घम्मसाहणे परमो २ । जिणगुरुवेआववे निअमो ३ सम्मत्तल्लिगाइं ॥ ४ ॥
 अरिइत्त १ सिद्ध २ वेइअ ३ सुए अ ४ घम्मे अ ५ साहुवगो य ६ आपरिय । ७ उज्जाए ८ पवयणे ९
 वसणे १० विणओ ॥ ५ ॥ मणवायाकायाण सुद्धी सम्मत्तसोहणी सत्थ । मणसुद्धी जिणजिणमयवज्जमसारं
 नुणइ लोअ ॥ ६ ॥ तित्थकरत्थलणाराइणेण णं मज्झ सिक्खइ न कट्ठ । पत्थेति सत्थ नद्धे वेवविसेसे हि
 ययसुद्धी ॥ ७ ॥ छिअतो भिअतो पीत्तिअतोवि वज्जमाणेोवि । जिणवज्जवेवपाणं न नमइ जो तत्त तणुसुद्धी
 ॥ ८ ॥ "शङ्खादय" पञ्च दोपा प्रागुक्ताः, "पावयणी १ घम्मकही २ वार्ई ३ नेमिस्सिओ ४ तवस्सी अ ५ । विज्जा
 ६ सिद्धो अ ७ कर्ई ८ अट्ठेव पमावगा भणिआ ॥ ९ ॥ जिणसासणे कुसलया १ पमावणा २ तित्थसेवणा ३
 धिरया ४ । मसी अ ५ गुणा संमत्तवीचगा उत्तमा पच्च ॥ १० ॥ खस्सिअइ सम्मत्त हिययगय जेहिं ताइ
 पचेव । उवसम १ सवेगो २ तइ निवेअ ३ शुक्कं ४ अत्थिअ ५ ॥ १ ॥ परतित्थपीण तदेवयाण तग्गहिअचेइआणं

च । ज छविहवववार न कुणइ सा छविहा जयणा ॥ १२ ॥ ववण १ नमसण वा २ वाणा ३ पुपयाण ४ मसि
 वजेइ । आलाव ५ संलाव ६ पुवमणालसगो न करे ॥ १३ ॥ रायाभिओगो अ १ गणाभिओगो २, पलाभि
 ओगो अ ३ सुराभिओगो ४। कसारधिस्सी ५ गुरुनिगहो अ ६, छ छिंठिआओ जिणसासणमि ॥ १४ ॥
 भाविज्ज मूलमूअ १ दुधारमूअं २ पइइ ३ निहिमूअं ४ । आहार ५ भायण ६ मिम संमत्त वरणधम्मस्स
 ॥ १५ ॥ अरिय जिओ १ तइ निओ २ कत्ता ३ सुत्ता य पुअपावाण ४ । अत्थि घुवर्ध निघाण ५ तत्सोवाओ ६ अ
 छट्ठाणा ॥ १६ ॥” एयां मेवानां व्याख्या वर्णनससत्थाविम्यो ज्ञेयेति पष्ठगाथार्थः ॥ ६ ॥

॥ इति भीवपागञ्चनायकपरमगुरुधीसोमसुन्दरसूरिरिश्मिन्धीसुवनसुन्दरसूरिविनेयोपाध्याय
 रत्नसंस्करणिविरचितायामर्षदीपिकानाम्नां भाद्रप्रतिक्रमणसूत्रद्वयौ

सम्यक्त्वाधिकारः प्रथमः ॥ १ ॥

इदानीं धारित्राचारं प्रतिष्ठापयिषुः प्रथमं सामान्येनारम्भनिव्वनायाह—

छक्कायसमारंभे पयणे अ पयावणे य जे दोत्ता । अत्तट्ठा य परट्ठा उभयट्ठा चैव त निंदे ॥ ७ ॥

पदकायानां—भू १ जला २ नल ३ वायु ४ घनस्पति ५ व्रस ६ रूपाणां समारम्भे—परितापनादौ, नन्वन्य-
 द्वाग्ने—“सरमसमारंभे आरंभमि तद्देव य । मण पवत्समाण तु निअस्तिज्ज जय जई ॥१॥” इत्यादिना संरम्भ

समारम्भारम्भाणां त्रितयमुपास्तमत्र किमिति केवलः समारम्भ एवोपावदे !, उच्यते, मध्यमप्रहणे आद्यन्तयोरपि
प्रहण तुलावण्डस्येवेति न्यायेन समारम्भोपादानात्संस्मारम्भाद्यप्युपास्तावेव मन्तव्यौ, तत्र सरम्भः—प्राणि
वधादिसङ्कल्पः, समारम्भः परितापनादिः, आरम्भः प्राणिप्राणापहारः, तथा चोक्तम्—“सकृत्प्यो सरंभो परिता
वकरो भवे समारंभो । आरंभो वद्वज्रो सवनयाण विसृद्धाण ॥ १ ॥” ततस्तेषु त्रिष्वपि ये व्रोपाः—यापानि न
त्वत्तीचाराः आयेन पट्कायारम्भवर्जनस्यानङ्गीकृतत्वादनङ्गीकृते चातीचाराभावात् पक्ते (पचने) सति—स्वय पचने
परपाश्वीत्याचने वशब्दाभिरर्थकप्रेपादिकृतपचनपाचनावौ च, एवकारः प्रकारेयस्तासूचकः, निरर्थकपाकादि च लोकेऽपि
भोगार्थं वशब्दाभिरर्थकप्रेपादिकृतपचनपाचनावौ च, एवकारः प्रकारेयस्तासूचकः, निरर्थकपाकादि च लोकेऽपि
निन्द्य, यथोक्तम्—“पङ्क्तिमेवी द्रुपापाकी, नित्य वर्धननिन्दकः । मृतशय्याप्रतिप्राप्ती, न मृत्युः पुरुषो भवेत् ॥ १ ॥”
ननु ‘दुर्विहे परिगृहमीत्यनेनारम्भनिन्दा प्रागुक्ता पुनः कस्मादियम् !, उच्यते, तत्र निषिद्धयदुर्विचारमनुदि
इयात्र तु स्वनिर्वाहहेतुकारम्भमपि, अत एव तत्र प्रतिक्रमणमुक्तमत्र तु निन्दामात्रमेव, सम्यगदृशा हि साव-
धारम्भेषु निर्वाहार्यमपि प्रवर्त्तमानेन चिन्मां पट्कायवधादिपापिनमित्यादि इति भावनीय, तथाऽऽह—“विअप
जिणाण आणा चरिमं मइ एरिसं अउल्लस ॥ १ ॥” यद्वाऽऽस्मार्यमिति
कोऽर्थः ?—साधुनिमित्तमशने कृते मम पुण्यं भविष्यतीति सुगंधयुक्तितयाऽऽस्मपुण्यार्थं पाप करोति, परः
पितृमातृपुत्रादितस्तत्पुण्यार्थं साधुदानाय पाककरणादौ परार्थम. एवमभयोः पण्यार्थमममयार्थं वशब्दाहेयेण

साधुनियमभङ्गाय कश्चित्पचनावि कृत्वा वसे इत्यादिग्रहः अथवा पट्टकायसमारम्भमाविष्ययेन नागाकलिताशोधि-
 तजलन्धनधान्यग्रहणादिना ये वोपाः कृतास्तांश्च निन्दामीत्यर्थः, आयकेण हि असाविरहित सखारकसम्यक्-
 सत्पापनादिविधिना निश्चिद्रद्वयकगालित जलमिन्धनानि च शुष्काण्यजीर्णान्यशुपिराण्यकीदृजगधानि घान्य-
 पकाग्रसुखासिकाशाकस्वादिमपञ्चपुष्पफलादीन्यप्यससक्तान्यगर्भितानि सयार्ण्यपि च जलादीनि परिमितानि
 सम्यक् घोधितान्येव च व्यापार्षाण्यन्यथा निर्वयत्वादिना शमसवेगाविलक्षणसम्यक्त्वलक्षणपञ्चकान्तर्गताया
 अनुकम्पाया व्यभिचारापत्तेः, तदुच्यते—“परिसुद्ध जलगहण वाकअधमाइआण य तहेव । गहिआण य परिभोगो
 विहीइ तसरक्खण्डाए ॥१॥” महाभारतावाचपि—“सवत्सरेण यत्पाप, कैवर्त्तस्येइ जायते । पकाहेन तवाप्नोति,
 अपृतजलसङ्गही ॥ १ ॥ विशाखकुलमान पु, त्रिंशवकुलभायतौ । तद्वत् द्विगुणीकृत्य, गालयेज्जलमापयेत् ॥२॥
 तस्मिन् वक्त्रे स्थितान् जीवान्, स्यापयेज्जलमच्यतः । एवं कृत्वा पियेसोय, स याति परमां गतिम् ॥३॥” इत्यादि ।
 पृथ्व्यादीनां चागमे जीवमपत्त्वमेवमुक्तम्—“अशमलगपमाणे पुढविक्काय हवति जे जीवा । त अइ सरसव-
 मित्ता जंबुदीपे न मायति ॥ १ ॥” “एगमि उदगविंदुमि जे जीवा जिणवेरहिं पत्तसा । ते पारेवय ० ॥ १ ॥”
 इत्यादि, उत्तरमीमांसावाचपि—“लूतास्यतन्दुगलित्रे, ये यिन्दौ सन्ति जन्तवः । सूक्ष्मा अमरमानास्ते, नैव सान्ति
 भ्रिविष्टये ॥१॥ कुसुम्भकुङ्कुमाम्भोवक्षित सूक्ष्मजन्तुभिः । न इहेनापि वक्त्रेण, शक्य शोधयितु जलम् ॥२॥”
 मगधद्वीतायामपि—“पृथिव्यामप्यह पार्थ !, वायावतौ जलेऽप्यहम् । वनस्पतिगतम्बाह, सर्वमृतगतोऽप्यहम् ॥१॥

यो मां सर्वगतं ज्ञास्या, न च हिंस्येत् कदाचन । तस्याह न प्रणक्ष्यामि, न च मां स प्रणक्ष्यति ॥२॥” घनस्पत्या-
दीनां सचेतनत्वमुक्तिस्तु प्रागुक्तेति सप्तमगाथार्यः ॥ ७ ॥ अधुना सामान्येन चारित्रातिचारान् प्रतिक्रामति—

पचण्डमणुष्याण गुणध्वयाण च तिण्डमद्वारे । सिषस्त्राणं च चउण्ड पटिकमे देसिय सब ॥८॥

‘पचण्डे’ति०, अनु—सम्यक्त्वप्रतिपक्षेः पश्चात् यद्वाऽणुनि—महाव्रतापेक्षया लघूनि व्रतानि अणुव्रतानि, तेषां
पञ्चानां मूलगुणमूलानां तथा तेषामेव यानि विशेषगुणकारकाणि दिग्ब्रतादीनि त्रीणि गुणव्रतानि तेषां तथा
शिष्यस्य विद्याभ्रष्टवत्पुनः पुनरभ्यसनीयानि यत्वारि सामायिकादीनि शिक्षाव्रतानि तेषां चातिचारानामित्य
यद्वद, दोष प्रागुक्तवत्, तत्राणुव्रतानि गुणव्रतानि च प्रायो यावत्कथितानि शिक्षाव्रतानि पुनरित्थरिकाणीत्य
ष्टमगाथार्यः ॥ ८ ॥ अथ ‘ययोर्द्वेष्टा निर्वेष्टा’ इति प्रथममणुव्रतमाह—

पढमे अणुव्रयमी धूलगपाणाइवायविरद्वेओ । आयरिममप्यसत्ये इत्य पमायपसंगेण ॥ ९ ॥

‘पढमे’ति ॥ प्राग्वक्तव्यो हि २४३ विध स्याद्यतः—“मूलजलणानिलवणवित्तचउपर्विविद्विह नव जीवा ।

मणधयणकायगुणिआ इयति ते सप्तधीसस्ति ॥ १ ॥ इकासीई सा करणकारणाणुमइतादिआ इओइ । सविज
तिकालगुणिआ दुस्ति सपा हुति तेआला ॥२॥” यद्वा द्रव्यभावाभ्यां हिंसा बहुधा, तत्र द्रव्यतो भावतश्च हिंसा
इन्मीति परिणतस्य व्याधस्य सुगवचे ? द्रव्यतो न तु भावत ईपोसमितस्य साधोः सम्भवचे, यदागमः—“बजे-

मिति परिणञो संपत्तीय विमुच्यते वेरा । अयहतोचि न सुखं किलिङ्गभावोऽइवायस्स ॥१॥” सि, भायतो न तु
द्रव्यतोऽङ्गारमवर्कस्य कीटबुद्ध्याऽङ्गारमवर्ने मन्वप्रकाशे रज्जुमहिबुद्ध्या प्रतो वा इ, न द्रव्यतो न च भायतो
मनोवाक्कायैः शुद्धस्य साधोः ४, अन्यथा वा प्राणिवधैर्विषयादि, यत उक्तम्—“युष्मा सुष्ठुमा जीवा सकल्पा-
मञ्जो अ ते बुद्धिहा । सयराह्निरवराहा साविक्त्वा चेष निरविषत्वा ॥१॥” अस्या व्याख्या—प्राणिवधो द्विविधः
स्यूलसूक्ष्मजीवमेवात्, तत्र स्यूला द्वीन्त्रियावयः सूक्ष्मावाघैकेन्द्रियाः पृथ्यावय पत्र वावरा न तु सूक्ष्मना-
मकर्मोदयवर्त्तिनः, सर्वलोकव्यापिनस्तेषां वधाभावात् स्वयमायुःक्षयेणैव मरणात्, अत्र च साधूनां द्विविधादपि
वधास्त्रिवृत्तत्वाद्विशोपका जीवदया, गृहस्यानां स्यूलप्राणिवधास्त्रिवृत्तिर्न तु सूक्ष्मवधात्, पृथ्वीजलाविपु-
सततमारम्भमवृत्तत्वादिति वदविशोपकरूपमर्द्धं गत, स्यूलप्राणिवधोऽपि द्विधा—सङ्कल्पज आरम्भजम्, तत्र
सङ्कल्पान्मारयाम्येनमिति मनःसङ्कल्पस्वपाथो जायते तस्माद्द्वी निवृत्तो न त्वारम्भजात्, कृष्याधारम्भे द्वीन्द्रि-
यादिव्यापादनसम्भयात्, अन्यथा च शरीरकुटुम्बनिर्वाहमाधात्, एव पुनरर्द्धं गत, जाताः पञ्च विशेषोपकाः,
सङ्कल्पजोऽपि द्विधा सापराधो निरपराधम्, तत्र निरपराधास्त्रिवृत्तिः सापराधे तु गुरुलाघवचिन्तन यथा गुर्व
पराधो लघुर्वेति, एव पुनरर्द्धं गतेऽस्या द्वौ विशेषोपकौ जातौ, निरपराधवधोऽपि द्वेधा—सापेक्षो निरपेक्षम्, तत्र
निरपेक्षास्त्रिवृत्तिर्न तु सापेक्षात्, निरपराधेऽपि दास्यमानमहिषवृषमहयादौ पाठादिप्रमत्तपुत्रादौ च सापेक्षतया
यधवधादिकरणात्, ततः पुनरर्द्धं गते सपादो विशेषोपक स्यात् आवकस्य जीवदयायाम्, एवंविधआद्वस्य

प्राप प्रथममणुव्रतम् । अथ सूत्रगाथाव्याख्या-प्रथमे सर्वव्रतानां सारत्वादाविभाणुव्रतेऽनन्तरोक्तस्वरूपे स्यूहा
 एष स्यूल्हा-गमनागमनाविव्यक्तजीवलिङ्गा द्वित्रिचतुष्टयत्रेन्त्रिया जीवास्तेषां प्राणा इन्त्रियादयस्तेषां सङ्कल्पतो
 ऽस्थिचर्मनखदन्ताथर्ममतिपातो-विनाशो हिंसेत्यर्थः, उक्तं च-“पञ्चेन्द्रियाणि त्रिविधं यत्नं च, उच्छ्वासनिः
 श्वासमथान्यदायुः । प्राणा दशैते भगवद्विरुक्तास्तेषां विधेजीकरणं तु हिंसा ॥ १ ॥” यद्वा स्यूल्हाप्राणा
 द्वीन्द्रियादयस्तेषामतिपातः स्यूल्हा-याद्वैकरलक्षणत्वाद्वावरो द्वीन्द्रियादिप्राणानामतिपातः स्यूल्हाप्राणातिपात
 इति वा तस्य विरति-निवृत्तिस्तस्याः, अथ गम्ययपि पञ्चमी, ततः प्राणातिपातविरतिमाश्रित्य यदाचरित
 वक्ष्यमाणं वक्ष्यन्वाविरुक्तमसाध्वनुष्ठितम्, अथवा प्राणातिपातविरतेः सकाशात् ‘आयिरिअ’ इति आर्पत्वात्पाठा-
 न्तराद्वा यदतिचरितमतिक्रान्तमतिक्रमादिना मालिन्यं कृतमितियावत् वक्ष्यन्वाचाचरणं दोषमान्याहुपशान्त्यै
 प्रशस्तेऽपि भावे स्यात्, यद्वाऽतिचरितम्-अन्यत्र गमनं तच्च देशविरतेः सर्वविरतावपि स्यात् न च तत्प्रतिक्र
 मणार्हमित्याह-अप्रशस्ते-क्रोधादिनीदयिकभावे सति, वचादयो व्रतिचाराः क्रोधाद्यप्रशस्तभाव एव स्युः,
 नृपावावाविद्वारेणाप्याद्यव्रतातिचारः संभवेद्यथा क्रोधादिनीदयिकभावे सति, वचादयो व्रतेन रामो नृत्त इत्युक्त्या लक्ष्मणमृतौ, कुमा
 रपालेन कौतुकादेव नाणकापहृत्या मृपकधृतौ वा तच्च द्वितीयव्रतावी प्रतिश्रम्य तद्व्यपौष्ट्याह-‘इत्थ’ इति अत्रैवं
 प्राणातिपाते प्रमादप्रसङ्गेन, तत्र प्रमादाः पञ्च, यदाह-“मज्जं १ विसय २ कसाया इनिदा ४ विगाहा ५ य पञ्चमी
 भणिआ । एष पञ्च पमाया जीवं पावति ससारे ॥ १ ॥” अष्टौ वा प्रमादाः, यदाहुः-“अध्राण १ ससम्भो चेव २,

मिच्छानाणं तद्देव य ३ । रागो ४ दोसो ५ मङ्गमसो ६, धम्ममिय अणापरो ७ ॥ १ ॥ जोगाणं दुप्पणीइणाण ८, पमाओ
 अट्ठा मवे । ससारुत्तारकामेण, सबहा धज्जिअवओ ॥ २ ॥ ” तेपु प्रकर्पेण संजननं—प्रवर्तनं प्रसङ्ग प्रमादरस्य प्रसंगः
 प्रमादप्रसङ्गस्तेन कयायविषयादिप्रमादप्रसङ्गेनैव हि प्रापो जीवा धतान्यसिचरन्ति, प्रमादप्रमद्वच्च मृतकेवल्लि-
 नामप्यनर्थहेतुः, किं पुनरन्यस्य १, भणित च—“यउवसपुवी आहारगा य मणनाणि वीअरागावि । इति पमा
 यपरवसा तयणतरमेव चउगइआ ॥ १ ॥ ” श्रीआचारारोहेऽपि—“यमसस्स सबओ भय अप्पमसस्स न कुतोविद्व-
 मय” प्रमादग्रहणं चात्रोपलक्षणं तेनाकुट्टिद्वय्याविभिरपि यदाचरितमित्यप्यभ्युप्यं, तत्राकुट्टि उपेत्य प्रतिपिद्वान-
 चरणोत्साहात्मकः सङ्कल्पः दर्पो—वस्त्रानधावनादिउन्मसता, उक्तमपि—“आउट्ठिया उविवा दप्पो पुण होइइ
 वगगणाईओ । कंत्तप्पाइ पमाओ दप्पो पुण कारणे करणं ॥ १ ॥ ” उन्मसतया च वस्त्रानधावनावौ ह्ययशकटा-
 वेरौत्सुक्यसेटनावौ च सुवैव पञ्चेन्द्रियवधात्मोपघातादिरपि दोषः, एव यदाचरित तन्निन्दामीति गम्यः, यद्वा
 उत्राचरितमित्येवोक्तं तत्प्रतिक्रमणं त्वग्नेतनगायया व्यक्तिदर्शनपूर्वं करिष्यतीति नवमगाथार्थः ॥ ९ ॥ इद्वान-
 यदाचरित तदेव व्यस्यया दर्शयति—

वह १ वच २ छविच्छेए ३ अइमारे ४ भत्तपाणवुच्छेए ५ । पढमवयस्सइआरे पढिकमे देसिअ सब ॥ १० ॥

‘वइयमे’ति ‘ववो व्यपो वा’ चतुष्पदादीनां निर्वयतादन १, ‘बन्धो’ रज्ज्वादिमिर्गाहनियञ्चणं २, छविः—शरीर-

स्वर्ग वा तस्यादंष्ट्रं विच्छेद कर्णनासिकागलकम्बलपुच्छादिकर्त्तनमित्यर्थः ३, 'अतिमारः' शास्त्रनेपथ्यं
 गुरुभारारोपण ४, 'मक्तपानव्यवच्छेदः' अन्नपाननिषेधः ५, सर्वत्र श्लोधादिप्रचलकपायोदयावित्यध्याहार्यं,
 अन्यथाऽतिधारत्वानुपपत्तेः, आग्नेन विनयादिशिक्षार्थं पुत्राधीनामपि सापेक्षतया बधबन्धाद्याचरणात्, यथा-
 नाक्यः-“छालनाद्वह्नी दोपास्तावनाद्वह्यो युगाः । तस्मात्पुत्रश्च शिष्यश्च, तादयेभ्यस्तु लालयेत् ॥ १ ॥” एव
 पञ्चविधे प्रथमानुव्रतस्यातिचारं सति यहदमित्यादि तथैव, अत्र स्वावश्यकचूर्णियोगशङ्कादृश्याद्युक्तो विधि
 रप-प्रथमं तापनीतिपर्यवैव आचक्षेण भाष्य, यथा पुत्रादयः कर्मकरादयश्च दृष्टिदर्शनादिमात्रेणैव मीताः
 सम्यक् प्रवर्त्तन्ते, सन्ममेव च सति वासादिविषया गवादिष्वनुपवाद्य त एव संप्राप्या ये बधयन्चादि विनाऽपि
 मर्णादया तिष्ठन्ति स्वस्वकार्याणि च कुर्वन्ते, तथा सन्मवामावेऽपि सापेक्षतयैव बधयन्चादि करोति, न त्वन्यथा,
 तत्र बधो मर्माणि मुक्त्वा क्तादवरकादिना मधुहृत् १, बन्धश्च मलम्ब्यवाममन्यिना शिथिलेनैव यथा बद्धाना-
 मप्यङ्गानि सप्रवीचाराणि स्युः, प्रवीपनावो च सद्य एव छोटनावि स्यात् २, एविच्छेदस्तु रक्तगुग्ममृतिविका-
 रेऽपि सदपत्वेनैव युज्यते ३, द्विपदादिभारवाहनेन पुनर्याऽऽजीविका सा आचक्षेण मुकयदृश्या बर्जनीया,
 यद्बुदोपत्वात्, अन्यजीविकोपापामावेऽपि द्विपदो यावन्त भार स्वयमुत्तिष्ठपत्यवतारयति च तावन्तमेव वासते,
 चतुष्पदस्य तु यथाशक्ति भारः किञ्चिदून क्रियते, इल्लकादिविभ्योऽन्नपानाद्युचितवेलायां चासौ मुच्यते
 ४, तथाऽन्नपानादिनिषेधोऽपराधकारिणोऽपि तत्राप्य भोजन न वास्यते इत्यादि बधसंबोध्यते न तु क्रियते जातु

क्रियते तदाऽपि त भोजयित्वैव स्वयं मुह्यति, रोगादिशास्त्रार्थं पुनरुपवासाद्यपि कारयेत्, किं पशुना ? , यथा
 मूलगुणस्याद्यानुव्रतस्य भास्तिन्य न स्वासथा यतिसिध्यम् ५, एव चौर्यादिमहाऽपराधकारिणोऽपि बधयन्धावि
 सापेक्षतयैव आद्यस्य युज्यते, नतु निर्वयतया, यदुक्तम्—“ब्रह्मभारणअन्मकृत्वाणदाणपरघणविलोषणार्हण ।
 सवज्जहन्तो उद्वजो वसगुणिओ इहसि कयाण ॥ १ ॥ तिषयेरे अ पओसे सयगुणिओ सयसहस्सकोविगुणो ।
 कोवाकोविगुणो वा हुज्ज विवागो यदुतरो वा ॥ २ ॥” पशुकणगोहपस्यादिवधुदोषहेतुमहिष्यजादिसङ्ग्रह च
 वर्जयेदिति, वधयन्धाविग्रहण योपलक्षण तेन क्रोधादिना हिंसादिहेतुमन्त्रतन्मौपघप्रयोगादयोऽन्येऽप्यतिचार-
 तयाऽत्र व्रतेऽवगन्तव्याः । पर आह—अष्टीकृतायाः प्राणातिपातविरतेरखण्डितत्वाद्बधयन्धादिविरतेऽत्र आद्धेना
 नङ्गीकृतत्वात्कथं वधादीनामतिचारता !, उच्यते, प्राणातिपाते प्रत्याख्याते परमार्थधृत्त्या निरपेक्षवधयन्धादयो
 ऽपि प्रत्याख्याता एव, प्राणातिपातहेतुत्वात्सेपां, एव चेत्तर्हि वधादिकरणे व्रतमङ्ग एव नातिचारो, नियमस्यापा
 लनात्, मैव धात्रीः, यतो द्विविध व्रतम्—अन्तर्धृत्त्या बहिर्धृत्त्या च, तत्र यदा कोपाद्यावेशाग्निरपेक्षतया वधादौ
 प्रवर्त्तते तदा जातु स म्रियते तेन निर्वयत्वाग्निरपेक्षत्वाच्च व्रतमन्तर्धृत्त्या भग्न, हिंसाया अभावाच्च बहिर्धृत्त्या
 पालित, ततो वेशस्य भङ्गावेशस्य पालनाच्चातिचारव्यपवेशः, तदुक्तम्—“न मारयामीतिकृतव्रतस्य, विनैव मृत्युं
 क इहातिचारः ! । निगद्यते यः कुपितो वधादीन्, करोत्यसौ स्यान्मियमेऽनपेक्षः ॥ १ ॥ मृत्योरभावाग्नियमोऽस्ति
 तस्य, कोपाद्यादीनतया तु भग्नः । वेशस्य भङ्गावनुपालनाच्च, पूज्या अतीचारमुदाहरन्ति ॥ २ ॥” यद्वाऽनाभो

गसहसाकारादिना प्राग्व्याकपातातिक्तमादिना वा सर्वत्रासीच्चारता विशेष्या, तद्वानाभोगं-असाधधानता सह-
 माकारः-अविमृश्यकारित्वम्, आहुम्-“पुष अपासिकण दूरे पार्यमि ज पुणो पासे । न य तरइ नियसेउ पायं
 सदसाकरणमेअं ॥ १ ॥” एतद्गत सर्वत्रताविधर्मणां रहस्यमृत, यतः-“घमाण रक्खद्धा कीरति वइओ जइ
 तदेवेण । पदमयपरफण्णद्धा कीरति ययाइ सेसाइ ॥ १ ॥ किं ताए परिआए पयकोडीए पलालभूआए । ।
 जं इसिअ न नागं परस्स पीढा न कायघा ॥ २ ॥ किं सुरगिरिणो गरुअं जलनिहिणो किं व इज्ज गभीर । ।
 किं गयणओ विसाव को(उ) अहिंसासमो घम्मो ? ॥ ३ ॥” इतिहाससमुद्येजि-“सर्वे वेदा न तत्कुर्युः, सर्वे यज्ञाश्च
 भारत । । सर्वे तीर्थोन्निपेकाश्च, यत्कुर्यात् प्राणिनां दया ॥ १ ॥” महाभारतादावपि-“यो दयात् काञ्चन मेवं,
 कृत्वां नैव यमुन्यराम् । एकस्य जीवितं दयात् न तुल्य युधिष्ठिर । ॥ १ ॥” इत्यादि, तथा-“ज्ञानेषु जायते
 शूरः, सहस्रेषु च पण्डितः । वक्ता वातसहस्रेषु, दाता भवति वा न वा ॥ १ ॥ न रणे निर्जिते शूरो, विधया न
 च पण्डितः । न यक्ता वाक्पटुत्वेन, न दाता धनदायकः ॥ २ ॥ इन्द्रियाणां जये शूरो, धर्मं चरति पण्डितः ।
 सत्यवादी भयद्रक्ता, दाता भूतामयप्रदः ॥ ३ ॥” अभयदाता च स एव यो यूकालिप्ताविशुद्धजन्तूनपि न
 दुनोति, उक्तं चेतिहाससमुद्येवादी-“यूकामस्तुणर्वणावीन्, ये जन्तुस्तुधतस्सनुम् । पुत्रवत्परिरक्षन्ति, ते नराः
 स्यंगगामिनः ॥ १ ॥ अमेरूपमध्ये कीदृश्य, चुरेन्द्रस्य सुरालये । समाना जीवितारकाङ्क्षा, समं मृत्पुंमप द्रुपोः
 ॥ २ ॥” दयां विना च सर्वेऽपि धर्मो निष्कलाः, पद्माग्निसाधककमठतापसावीनामिव, यतः-“मयमङ्गलं च

तुसस्वर्गण व गपमर्जनं व सर्वपि । कासकुसुम व खण्णसङ्घ व विहल इमीह विणा ॥ १ ॥ कृपानवीमहातीरे,
मर्वे धर्मास्तृणाङ्कुराः । तस्यां शोपमुपेतायां, कियन्नन्वन्ति ते पुनः ? ॥ २ ॥” एव सति ये वदन्ति-यद्वावो
हिंसा धर्माय भवति, वेदविद्वित्त्वादेवपूजाविषयित्वादि, तत्सर्वं प्रलापमात्रमेवेत्यवगन्तव्यं, हिंसायाः सर्वत्र
गर्हितत्वात्, यदि च हिंसानोऽपि धर्मस्तथा विषयव्ययतोद्भवः कृशानोरपि शीतलजलप्रभवः सर्पवक्त्रादपि
सुधारसोद्धारः स्वलमुत्सादपि सम्यक् परगुणोद्धारः क्षारान्धेरपि स्निग्धदुग्धपूरप्रसरः कर्तुमावपि कर्पूरप्रकरम्भो-
दपादि, कदाचिदेवताविसाभिष्यादेवविधान्यपि घटन्ते न पुनर्हिंसातो धर्मसम्भवः कथमप्युपपत्तिपदवीमव-
गाहते, यतः-“अहिंसासम्भवो धर्मः, स हिंसातः कथं भवेत् ? । न तोयजानि पद्मानि, जायन्ते जातवेदस
॥ १ ॥” निषिद्धा च परसमयेऽपि यज्ञहिंसा, यदाहुस्त एव-“अग्नीपोमीयमिति या, पश्वालम्भनकारिका । न
सा प्रमाणं ज्ञातृणां, भ्रामिता(का)सा सतामिह ॥ १ ॥ यावन्ति पशुरोमाणि, पशुगात्रेषु भारत ! । तावदप्यसह
त्राणि, पच्यन्ते पशुघातकाः ॥ २ ॥ अन्वे तमसि मज्जामः, पशुभिर्मे यजामहे । हिंसा नाम भवेद्धर्मो, न मृतो
न भविष्यति ॥ ३ ॥” अथ यज्ञे हताः प्राणिनः स्वर्गं प्रयान्ति ततो यज्ञहिंसा न दोषायेति, तदप्युन्मत्सप्रलपितं,
यतः कोऽत्र प्रत्ययो ? यथज्ञे हताः स्वर्गं यान्तीति, तेषां हि तथा कुमरणसम्भवे महासर्परोद्भवपुण्यानेन प्रत्युत
दुर्गतिरेव सम्भविनी, तथा चात्र घनपालपण्डितसम्बन्ध-अन्यथा श्रीमोजे सुगयागते कविभिर्नृपव्यावर्णने
क्रियमाणे घनपालपण्डितः प्राह-“रसातलं यातु यवत्र पीरुपं, कुनीतिरेपाऽशरणो भवोपवान् । प्रहन्यते

यद्वलिनाऽतिदुर्गलो, इहा ! महाफटमराजक जगत् ॥ १ ॥ वैरिणोऽपि हि मुच्यन्ते, प्राणान्ते तृणमक्षणात् ।
तृणाहाराः सर्वैवेते, हन्यन्ते पशवः कथम् ? ॥ २ ॥” इति श्रुत्वा स जातकरुणरसः श्रीभोजो नियमितमृगया
व्यसनः पुर प्रत्यागच्छन् यज्ञस्थाने स्तम्भनियमित छागं धीन इदृश किमेव विग्रवीतीति पप्रच्छ, पण्डितधन
पालः प्राह—स्वामिन् ! मरणमयास छाग एव वक्ति—“नाह स्वर्गफलोपभोगवृत्तिर्नाम्यर्थितस्त्व मया, सन्तु-
ष्टस्तृणमक्षणेन सतत साधो ! न युक्त तव । स्वर्गे यान्ति यद्वि त्वया विनिहता यज्ञे द्रुव प्राणिनो, यज्ञ किं न
करोपि मातृपितृभिः पुत्रैस्तथा बाधैः ? ॥ १ ॥” राज्ञा किमेतत् ? इति दृष्ट पुनराह—“यूप छिप्त्वा पशून्
इत्वा, कृत्वा रुधिरकर्तुमम् । यद्येव गम्यते स्वर्गे, नरके केन गम्यते ? ॥ १ ॥ सत्य यूप तपो दग्निः, प्राणाग्नि
समिधो मम । अहिंसामाहुतिं दद्यावेप यज्ञः सनातनः ॥ २ ॥” शुकसंवादीकृत्वा श्रीभोजेनाप्यनुमतः,
श्रीहर्षमहाकविनाऽपि यज्ञे हिंसा दोषहेतुर्वर्दिता, यद्येप्ये द्वाविंशे सर्गे पदसप्ततितम वृत्तम्—“इत्येव देवव्रज-
भोज्यश्रद्धि ; शुद्धा सुधावीथितिमण्डलीयम् । हिंसां यथा सैव तथाऽग्नेया, कलङ्कमेक मलिन चिमत्ति ॥ १ ॥”
यज्ञहिंसार्यां रुद्रशर्मयिप्रदष्टान्तः—यथा तत्पुत्रेण यज्ञार्थं छागे नीयमाने ज्ञानिना सोममुनिनोक्त—“स्वङ्ग स्वणाविज
तद् छागल ! तद् आरोविज रुक्ल । इमजि एवसिज जन इह काह मुच्यद् मुक्लस्व । ॥ १ ॥” इदं श्रुत्वा छागस्य
जातिसरण, साधुनोक्त—रुद्रशर्मा छागवधकस्य पिताऽमूर्तेनेव सर’ स्वानित पालो वृक्षा रोपिताः प्रतिवर्षं छाग-
वधेन यज्ञः प्रवर्त्तितः, रुद्रशर्मा मृत्वा छागो जातः, पुत्रेण पञ्चसु भवेयु यज्ञे हतः, एव पष्ठो मवः, सम्प्रत्येत

स्यात्कामनिर्जरया जात जातिस्मरण पुत्र प्रति कथयन्नस्ति-पुत्र ! किं मां भारयसि ? तव पिताऽह, यद्वि न
 प्रत्येपि तद्वाऽभिज्ञानं पश्य, ततश्छागेन गुहान्तर्निधानस्थानं दर्शित, तत्र निधाने लब्धे प्रत्ययो जातः, सर्वैर्-
 याधर्मः प्रपन्नः, तस्मात्सर्वथा हिंसा बर्ह्या, पुत्रद्रुतफलं चैवमाहुः-“अ आरुगमुदगमम्पठिष्य आणेसरस्ते
 फुल्लं, त्व अप्पठिरुधमुज्जलतरा किंसी घण सुवण । वीह आउ अर्यवणो परिअणो पुत्ता सुपुण्णासया, त सव
 सुबराचरमिधि जए नूण दयाए फल ॥ १ ॥” एतस्यानङ्गीकारेऽतिचारे वा पङ्क्त्याकुण्ठिताकुष्ठविमहारेगवि-
 योगशोकापूर्णयुर्बुःखदौर्गत्याविफल, यत-“पाणिबद्धे बह्ता भमति भीमासु गन्मवसहीसु । तसारमण्डलगया
 नरगतिरिक्खासु जोणीसु ॥ १ ॥” इति दशमगाथायः ॥ १० ॥ एतद्भूते हरिपलधीवरकया-

कल्पलतिकेव कल्पितमनल्पमत्प्याऽपि कल्पयत्यचिरात् । जीवदयाऽद्यापि भये कैवर्त्सकहरियलस्येव ॥ १ ॥
 यद्वा-अपि सुकरं नियमवर विधुरेऽप्याराधयन्नन्यमनाः । प्राप्नोति फलं वीचरहरियलवसन्नेऽप्यतुलम् ॥ २ ॥
 तथाहि-कलयत्काञ्चनकमलामुधैः स बकास्ति काञ्चनाचलवत् । काञ्चनपुर पुर सन्नन्दनमानन्ति सुमनः ॥ ३ ॥
 मृपतिर्व्यसन्तसेनस्तन्नासीन्नास्तिनारिदृपसेनः । कान्ता वसन्तसेना मेनारूपेण तस्य पुनः ॥ ४ ॥ निरपत्ययोस्त
 योरथ पृथुगुणपात्र सुता वसन्तश्रीः । युवजनमनस्य मावे मूर्त्तेशासीद्वसन्तश्रीः ॥ ५ ॥ तस्याः प्रियमयिष्णोः
 प्रमयिष्णोः सुरपुरन्धिरूपजये । नाप काऽप्यनुरूपं वर पिता कविबहुपमानम् ॥ ६ ॥ इतश्च-तिमिजालजालपातन-
 निष्णात प्रत्यहं प्रकृतिभद्रः । हरिबलनामा कश्चित् कैवर्त्सस्तत्र वसति सा ॥ ७ ॥ भार्याऽनार्यायुर्या तस्य च

साध्याभिधा प्रवर्णयेति । स तु तद्गीतो निखोटिष्ठः स्वप्नेऽपि नाप सुष्यम् ॥ ८ ॥ यतः—“कुप्रामयासः कुनरेन्द्र
 सेवा, कुमोजन क्रोपमुत्सी न भार्या । कन्यामण्डुल न वरिप्रता न, पद् जीवलोके नरका भवन्ति ॥ ९ ॥”
 मुनिमेक सोऽन्धेषुर्नपास्तीरे निरीक्ष्य नमस्सितवान् । मुनिना किञ्चिद्वर्म्म वेत्सीत्याशिस आक्यन् ॥ १० ॥ स्वकु-
 लाचारो वर्म्मः को वा धर्मस्ततः परः परमः ? । आराधयामि तं पुनरनुदिनेमेकाग्रचित्ततया ॥ ११ ॥ मुनिरुत्वे
 मूढयियां वचनमिदं युक्त्यते न विशानाम् । कुलमार्गे धर्ममेव धर्मनाम्नाऽपि तत्प्रष्टम् ॥ १२ ॥ किञ्च-द्वारिष्यवा-
 स्यदुर्नयदुर्नगतादुग्लितादि पितृवरितम् । नैव त्याज्यं तनयैः स्वकुलाचारैककथितनयैः ॥ १३ ॥ तस्मान्न कुलाचारो
 धर्मः स्यात् किन्तु जन्तुरक्षादिः । तन्नापि जन्तुरक्षा वक्षा न्यक्षाऽर्पितप्रयत्ने ॥ १४ ॥ प्रणिहन्ति हन्त ! सतत
 दुरन्तदुरितोत्पदुःखवृन्तिततीः । एकाऽप्यनेकरूपा सद्यः सिद्दीव जीवद्यया ॥ १५ ॥ दुःखादुन्निमो यदि २ ह्रदि
 सीक्यामिलायुकज्जासि । भीबर ! वरयुणपीवर ! जीववृपायां यतस्व तदा ॥ १६ ॥ स प्राह प्रतिबुद्धः सत्य धर्मो
 वयैव किन्तु कुतः ? । कैवर्त्सकुले सा त्याग्रङ्गगृहे वक्त्रिमोह्यमिष ॥ १७ ॥ ऋषिराक्यवत्सममेवचिक कर्तुं
 कुबध्य तद्दीवम् । जाले प्रथम पतितो भत्स्यो मोह्यस्त्वया जीवन् ॥ १८ ॥ यत्ताथानपि नियमः सम्यक् प्रतिपा-
 छितो घटाङ्कुरपत् । सम्राजनान्मुसिकः फलिताऽननैः फलिरसुलैः ॥ १९ ॥ सुकरत्वात्स नियम मुदितः स्त्रीकृत्य
 स स्वहृत्पवने । गत्वा सरिजलानज्जाल विक्षेप साक्षेपम् ॥ २० ॥ तस्मिन्म कथन महान् मीनः पीना पपात
 तत्कालम् । तस्मै प्रवर्शयमिष म्रियमफलं सुविपुल पुरतः ॥ २१ ॥ लोभसोमप्रसर निकष्य नियमाभिबध्य

तत्कण्ठे । तेनाभिज्ञानकृते कपर्दिकां सपदि मुमुचे सः ॥ २२ ॥ निर्भयतयेष पुनरपि स एव पतितोऽप्यमोचि
तेनैवम् । स्यानान्तरेऽपि सन्ध्यावद्यपि पतितम् मुक्तम् ॥ २३ ॥ अनुषायकथाऽपि न तथाऽपि तस्य नियमे दृढाश
यस्यासीत् । प्रतिपन्नविधौ विधुरेऽप्यधीरतां यान्ति न हि धीराः ॥ २४ ॥ सायसमये स महातिमिर्थिमुक्तस्तमुक्त
वाग्वरवाक् । साहसिक ! साहसासे तुष्टोऽस्मीष्ट दृणीष्व वरम् ॥ २५ ॥ अयमप्यतिविस्मयमयः दृढयस्तमुवाच वाच
मिति मतिमान् । मत्स्योऽसि मत्स्य ! किं त्व वास्यसि मत्स्योऽप्यथाभिवचे ॥ २६ ॥ मा मां मत्स्य शासीर्माऽव
ज्ञासीम् यद्दृष्टुदधिसुरः । अवधार्याऽऽसन्नतया पर्यैक्षिपि ते नियमकक्षाम् ॥ २७ ॥ गृह्णन्ति नैव नियम केचि
गृह्णन्ति निर्वहन्ति न च । गृह्णन्ति निर्वहन्ति च ते केचित् पञ्चपाः पुरुषाः ॥ २८ ॥ अपि मात्स्यकस्य दृढता तवेक्ष्य
तुष्टोऽसि किं वदे तुम्यम् ? । तेनेत्युक्तं स मुवाऽववेषापदि सपदि मां रक्षेः ॥ २९ ॥ प्रतिपद्य तथा सद्यस्तिरो
ऽम्बवेवता स तु तमीं ताम् । मत्स्यालामाग्रायामीतोऽस्याद्राष्ट्रवेयकुले ॥ ३० ॥ तत्र स्थितम् दृश्यौ द्विधाऽप्यय
धीवरः कथमिवाहो ? । द्राग् मे नियमः सममूत् फलेग्रहिष्यक्रियालिरिव ॥ ३१ ॥ अप्येकजीवदयया मया
रयात् प्रापि निर्जरस्य धरः । यदि कुर्वे सर्वेष्वपि वयां तदा धेव कः किं स्यात् ? ॥ ३२ ॥ मूर्धन्या वन्याना तयेव
ये म्रन्ति जातु नहि जन्तून् । निर्मेन्तुजन्तुधातननिरत सतत पुनर्धिग माम् ॥ ३३ ॥ तस्मिन्वहामि कथमपि यथौ
पयिकेन केनचित्कथन । तर्हि कृतसुकृतर्हिसां जहामि हिंसां विपलतायत् ॥ ३४ ॥ दृष्टेहि कथमफलो भप्रमकू
तिर्भविष्यन्मप्रोऽसौ । चिन्तयति याचवेवं तावद्यदमूत् शृणुत तमोः ! ॥ ३५ ॥ एकः प्राग् नृपसुतया गवाक्षग

तया तयाऽन्यदा पथि यात्र । इम्यात्ममूर्त्यरूप्यत हरिरूपः श्रीहरिपलाहः ॥ ३३ ॥ सद्योऽनुरागसागरममा-
लभा तवास्त्युपाये सा । कथन कथञ्चन तेमालिनीय नलिनेन समगंस्त ॥ ३७ ॥ वनिताखभावसुलभैर्व्यामोहकरै-
रियौपधैर्धूर्ता । श्रुतिरिति पदुषादुकारैस्तं च व्यामोहयामास ॥ ३८ ॥ सङ्केतनिकेतागमदूरगमोपयमनादि तद्गदि-
तम् । अवमत्य नृपमयाद्यथ स प्रतिपेदे विनीत इव ॥ ३९ ॥ सङ्केतित च सखनं दिन च वैवाक्ययोस्तदेवासीत् ।
यत्र हि राक्षी चिन्तार्वितः स्थितः सोऽस्ति तिमिरान्ता ॥ ४० ॥ अथ सा कथमप्यनयोरभ्यर्थनयेव पप्रथेऽतिष्ठु ।
कामासिकृन्निग्रामा इयामा प्रच्छन्नकर्मकृताम् ॥ ४१ ॥ सखीभवन्न तस्यां रात्रौ तत्र प्रयातुमुत्कमना । कमानु-
गामिनी मस्तिरिति चिन्तयितु प्रबद्धतेऽसौ ॥ ४२ ॥ को चेव किं पुरस्ताद्भवितेत्यधुना तु जातु मन्दुकृतम् । यदि
मां विधादयात् हुवं समामृष्यमाय तदा ॥ ४३ ॥ इत्युन्नववाचाङ्क शशाक गन्तुं न गन्तुकामोऽपि । तत्रैव
भोऽकुकामोऽपि भोऽकुमिव मीरहो ! वणिजाम् ॥ ४४ ॥ उक्तं च—“स्त्रीजातौ वग्निकता मीलुफता नृपसी वणि-
गजातौ । रोपः क्षत्रियजातौ द्विजातिजातौ पुनर्लोभः ॥ ४५ ॥” यद्वाचाङ्कातङ्काकुलितः किल नैव लौकिकमपीह ।
न च पारलौकिकमपि स्वहितं कर्तुं प्रमूण्युः स्यात् ॥ ४६ ॥ यद्वा क तस्य तादृग् भाग्य जागर्ति येन तां लेभे ।
नियत तस्या मर्त्ता मर्त्ता युवोऽपि यतः ॥ ४७ ॥ सा तु स्वजातिसिद्धान्माध्याधिकसाहसात्सम मात्रा ।
कृत्वा कृत्रिमकलहं पृथग्ग्रहस्या यथाऽभीष्टम् ॥ ४८ ॥ यद्वा स जात्यरक्षापुरुषनयसना इयेन्द्रमधिरुह । पूर्वयतेष
साक्षावगमत् समयाऽलपद्भारि ॥ ४९ ॥ युग्मम् ॥ निर्विघ्नागममुविता द्रुतमुदितानेकसाप्थिका च ततः । सा

व्याजहार हरिचल ! सुभगाऽग्रिम ! कषिद्वआस्ति ॥ ५० ॥ अञ्जुसामिष वेधी तां दिव्यालङ्कृतिं सुरगयानाम् ।
 निर्घर्ण्य तप तस्या वषाः समाकर्ण्य कर्णसुधाम् ॥ ५१ ॥ विस्मितमुदितः कृतवान् हुङ्कार हरियलोऽथ मध्यगतः ।
 तस्मादतोपहेतोरज्येपाऽन्तस्तुतोयतमां ॥ ५२ ॥ युगमम् ॥ ऊचे च चतुरधेतः पुरतः प्रस्थीयतां त्वरितगत्या ।
 सुर्वेष्टान्तरगमनान्मनोरथा नौ यथा फलिताः ॥ ५३ ॥ नियतमिय सङ्केतितमन्य मशुल्यनामक कञ्चित् । प्रीति
 प्रह्लाऽऽहयते तर्त्तिक नो यामि तत्स्याने १ ॥ ५४ ॥ भाग्येनैतपुण्यस्थितमिखन्तश्चिन्तयन्नय सरयम् । निर्गत्य ततस्तस्याः
 पुरस्सरीन्मूय बलति स्म ॥ ५५ ॥ आम्नाय दृजिनानामानाय सह कुकर्मणा स जहौ । तत्रैव लाति राख्याशायां
 भिक्षाकपाल कः ! ॥ ५६ ॥ त वीक्ष्य तादृशमसी साशङ्कावत्कुमार ! नम इव । निर्वाहनञ्च कस्मात्किं फेनाप्यप
 ह्नत स्व ते ॥ ५७ ॥ दुष्कर्मैवापहतं त्वया भमायेति स बुधवन्तः । तां प्रति वहिःप्रलम्प्य षकार हुङ्कारमेव सुधीः
 ॥ ५८ ॥ निर्गमितसमग्रतया न ववति खेदोदयादय नियतम् । ध्यात्वेति पर्येषाप्यत घर इव नरवेपमेप तया
 ॥ ५९ ॥ मणितम्ब निपुण ! गणनाऽतीतमवानीतयित्ततः खलु नौ । निखिलाभिलपितसिद्धिर्विशुद्धहेतोरिव
 भवित्री ॥ ६० ॥ तस्मादस्मिन् विषये न विपादनिपादसविधमपि गम्यम् । घनहान्याद्य विदुरा दुःखममिव
 स्मरन्त्यपि न ॥ ६१ ॥ इत्याख्याय विषुष्या मनोविनोदाय तस्य दास्यतमा । प्रेमरसोद्भासिन्यः पथि तास्ताः
 प्रस्तुता घास्तीः ॥ ६२ ॥ स पुनः सर्वत्रापि हि दृष्टुतिमात्रोत्तरस्तदेकगतिः । दृष्टुतिकृतितात्कालिकफलोपलब्धे
 रिव पमूव ॥ ६३ ॥ तस्येप्सितस्य चोद्यैस्त्वादिकसाम्यात् द्वयेन तमसा सा । निदशङ्काऽमृतं पूर्वं ततस्तु शङ्कामि-

मामकरोत् ॥ ६४ ॥ गृहस्थादङ्गारान् बुद्धारानेव किमिति कुस्तेऽसौ । किमिति च किञ्चिदरे चकित इव प्रजति
मत्सोऽपि ॥ ६५ ॥ किमिति च कुपितप्रियवत्कचन न मे संमुख मुख कुस्ते । उद्धतगतिरिव चाप तन्मा मूत
कम्बनाप्यन्यः ॥ ६६ ॥ इत्याशाङ्गाशङ्कुव्यथाप्रयातुः स्थिताऽस्ति सा यावत् । इन्दुरविषाय तावत्स्थित तस्मिन्ने
यायेव ॥ ६७ ॥ उद्योते जाते सत्यासत्तिमुपेत्य सेक्षते यावत् । तावत्समीप्सिततरमेवेत्य इहा चकारतराम्
॥ ६८ ॥ कर्कशकुलिशाकस्मिन्ननिपातनिहतेष्व तीक्ष्णदुःस्वार्सा । दृष्यौ च दूर्विचे ! विग्नष्ट मे द्वयमपि द्विपचत्
॥ ६९ ॥ उक्तञ्च—“निदाघे दाहार्तः प्रचुरतरतृष्णातरलितः, सरः पूर्ण इद्धा त्वरितमुपयातः करिवरः । तथा
पङ्के मग्नस्तदनिकटवर्त्तिन्यपि यथा, न नीरं नो तीर द्वयमपि विनष्ट विचिषयात् ॥ ७० ॥” पित्रादिविरहराज्य
भीत्यजनोद्भूतजनजनविक्रदादि । य हेतुमत्र साऽगासस्य पवेऽयं मणेर्यद्विच ॥ ७१ ॥ स्वच्छन्दचारिता झेरुचित पुत्सां
विशिष्य च स्त्रीणाम् । विनिवारिता यदस्याः फलमिवमाधौ मया लेभे ॥ ७२ ॥ विग्न दूर्विषया मयाऽऽदौ निर्द्वेन
नम्रो हयं न निरणापि । सम्प्रति तु का गतिर्मे विरमनुतप्यापि यवि तु सृतिः ॥ ७३ ॥ दूर्विचदुर्मग्नदुष्कुलदुष्ट
निष्ठविद्वयितसंयोगात् । नित्य जीवन्मरणात् श्रेयस्करण सकृन्मरणम् ॥ ७४ ॥ इति साऽध्यन्तार्त्तिपरा परास्तु
तामप्यमीप्सुरभ्वधरात् । मृदतयाऽधः पतिता गतचैतन्येष्व मुन्यस्तुठत् ॥ ७५ ॥ अनया सह गृहवासायाशा
प्रसर करोम्यह इतकः । मां धीक्ष्याप्येषा पुनरीदृगमृद्वभिमग्नेव ॥ ७६ ॥ कर्त्तव्य किमिह मया यद्विधा वेवोऽत्र
सन्निधत्तां सः । नियमाद्यो मेऽतुष्यत्सुधीरिति व्यायति स यावत् ॥ ७७ ॥ तावत्कुशालविमर्शाविति सा

विममर्शं किं गतस्यास्यां । गतशोभी स्वश्लाघी स्वार्थभ्रशी च यन्मूर्खे ॥ ७८ ॥ यदुक्तं कथासम्पन्धे-“स्वादन्न
गच्छामि ह्रसन्नं मापे, गतं न शोचामि कृतं न मन्ये । द्राम्यां घृतीयो न भवामि राजन् !, अस्मादृशाः केन
गुणेन मूर्खोः ॥ ७९ ॥” तत एनमेव वैषम्यप्रसन्नयेपयामि सविशेषम् । ननु कोऽयं ! किंजातिः ? किंरूपः ?
किंस्वरूपः ? ॥ ८० ॥ तस्याने सिद्धोपस्थायितया भाग्यवांस्तु भाव्येषः । यद्वाऽस्मि मन्वमाग्या यदेतदनुगामिनी
मृता ॥ ८१ ॥ पृष्ट्वाऽपि निर्णयेऽस्तु तद्विद को वाऽस्तु निर्णयो घनिकात् । अस्यामिति सशयमृति विविधि विख्या
याग पन्मवैषम् ॥ ८२ ॥ प्रौढिं परां यदीच्छसि तद्वन्धार महोदय वेधा । तन्वक्ति ! सद्गन्त स्वभागेरनिर्भैर्मजसै-
नम् ॥ ८३ ॥ इति विव्यगवीसाधितसमीहिता सा ह्यवहितानन्दा । सानुनय सप्रणय तमाललाप प्रियालापैः
॥ ८४ ॥ प्रागुद्भूतदुयार्सेर्दुषाकृते त जलं यथाचे च । तस्या हि रसार्थिन्या रसार्थेन युक्तमेव तदा ॥ ८५ ॥
नव्यानु रक्तकृत्यं कष्टमपीष्ट भवेद्वस्तुततोऽपि । इति स प्रमुदितचेताः प्रययौ तूर्णं तवानेतुम् ॥ ८६ ॥ अभ्यस्त
नीरतीरस्तन्यामपि स भ्रमन् कृषन् लब्ध्वा । ता जीवनेन नितमामपि ग्रीष्मजीवनेनेष ॥ ८७ ॥ रात्रावप्यज्ञातेऽ-
रण्ये ब्रान्त्वा रयाज्जलानयनात् । साहसिक्तयाऽपि तयाऽतिशायिता तस्य निश्चिप्ये ॥ ८८ ॥ अथ पश्ये पशु-
श्रीर्मियस्तपोः प्रीतिवत्प्रभा भानोः । सुप्रातरिव दिशन्ती प्रसादविधिना घघूधरयोः ॥ ८९ ॥ मनसा हि मानित
यत्तदेव चिन्धे प्रशस्यमिति तस्य । रूपं सौभाग्यमय पश्यन्त्यय साऽऽह सलेहम् ॥ ९० ॥ सुभगाग्रिम ! कुरु
सम्प्रति पाणिगृहीतिं गृहीतविनयां माम् । इयमेव लग्नेला प्रागपि निर्दोरिता आसीत् ॥ ९१ ॥ स नियमधर्म-

स्याहो महिमेत्युर्वैरुद्विजिरोमाञ्चः । गन्धर्वविवाहेनोदुवाह स हरिः मियमिवैताम् ॥ ९२ ॥ उदयमिय तद्वेष
 च विवसाधीशोऽपि पर्पणेष्ट किल । पुरतः प्रबर्दिलक्ष्म्याः साम्यमिव व्यञ्जयन्मुना ॥ ९३ ॥ प्रीडनयोहाधत्तसा
 फथन प्रामेऽय सोऽयदीदृश्यम् । सल्लसणगतिसिचतुर तुरङ्गमं सङ्गम श्रीणाम् ॥ ९४ ॥ कर्मकरकर्मकर्या
 व्यप्येवमुपाददे यथाहै स । सति वित्ते कः श्लेषाप्रवेदाकृत् स्वधपुपा विज्ञ ॥ ९५ ॥ क्रमतोऽतिक्रामन् यदुवे
 नान् वेदान्तरेऽय दूरे सः । सुकृतेरित इव गतवान् म्रिया विद्याल विद्यालपुरम् ॥ ९६ ॥ भाटकतस्त्रासौ
 प्रीदतरावासमध्यवास सुखम् । फन्यानीतप्रविणप्रगुणसमघाङ्गद्वययोगः ॥ ९७ ॥ काह निन्यः केय घन्या
 केद घनं ममानिधनम् । योगोऽयमजनि वैवास्तकि एहे मियो न फलम् ? ॥ ९८ ॥ व्यात्वेति प्रावर्त्तत वाहु
 भोक्तु च मृशमसौ विमवम् । भाग्याभ्युदयेऽभ्युदयति मतिरपि पुसोऽभ्युदयेदुः ॥ ९९ ॥ दानाद्याहम्बरतो
 नगरेऽभूत्तस्य कस्यचिच्छुपतेः । पुत्रोऽयमिति क्यातिर्यद्वा दानाञ्च किं भवति ? ॥ १०० ॥ यतः-पात्रे धर्मेनि
 यन्धन तदितरे प्रोथइयाभ्यापक, मित्रे प्रीतिविषयक रिपुजने वैरापहारक्षमम् । मृत्वे भक्तिमरावह नरपतौ
 सन्मानपूजाप्रद, भद्रादी च यथास्कर भितरण न काप्यहो ! निष्फलम् ॥ १ ॥ श्रुत्वाऽप तत्प्रसिद्धिं तत्पुरनरना
 यकेन स समायाम् । आह्वय्य बहमन्यत शुभोदये शसिलमनुकूलम् ॥ २ ॥ सोऽपि ध्रुवेवमसेयत तथा ययोबैः
 प्रसादपात्रं सः । तस्यासीत् कामगवी सेवा सेवाविदः किल यत् ॥ ३ ॥ पठ्यतेऽपि-“सुवर्णपुष्पां पृथिवीं, चिन्वन्ति
 पुरुषाक्षयः । शूरस्य कृतविषयस्य, यस्य जानाति सेवितुम् ॥ ४ ॥ अवन्प्रदानमावरपूर्वं सन्मान आविम इतीमम् ।

१
 जातु निमग्न सज्जानि मूजानिरबुधुजज्ञस्स्या ॥ ५ ॥ अप्रतिस्वयं रूप निरूप्य लुम्पधृपस्तु तस्पत्न्यां । हन्तुमपि हरिपल द्राग्य दृष्यौ धिक्कामिनां चेतः ॥ ६ ॥ शाखाऽपि दुरभिसन्धि बुधो मन्त्री न्यवारयन्न द्रुपम् । प्रत्युत तद्रथयुद्धोद्वीपपत् पवन इव वह्निम् ॥ ७ ॥ प्रभोः प्रसादकपुराणाया रयावृ, दुराशयान् पोपुपतो दुराशया । विगमश्चिणोऽप्यत्र परञ्च भाविनीमनर्थवीथीं नहि मञ्जयन्त्यपि ॥ ८ ॥ यतः—“सर्वत्र सुलभा राजन् !, पुमांसः प्रियवादिनः । अप्रियस्य तु पथ्यस्य, वक्ता ओता च दुर्लभः ॥ ९ ॥” धीसखविद्याऽभ्यघादिविद्वमास्थानीमास्थितो ऽयं नरनायः । खोद्वद्वीवाहमहं सर्वोत्कर्षोचिकीर्तुरहम् ॥ १० ॥ तनुपरि पुरि लङ्कायां गत्वा सत्वाधिकः सपरि यारम् । को नामान्धयिता विभीषण भीषणं द्विपताम् ॥ ११ ॥ असमलसमादेशं शुल्वैवमयाकुसुखेषु निखिले पु । द्विपतिरैकत हरिपलमुल्लसन्नुल्लमेय कैतवतः ॥ १२ ॥ सचिवश्च तावद्वद्वद्वन्निधिर्देव ! सेवकाः के ? ते । स्वान्यादेशो येषां न्यगुन्धता स्त्रीपतासञ्जपाम् ? ॥ १३ ॥ धुर्येपानुरसारैर्दत्तैः कथमस्तु वस्तुनः सिद्धिः । चित्तो त्साहो हि वृणां नियन्त्रण साध्यसंसिद्धेः ॥ १४ ॥ देव ! तव मान्यताऽस्योचितैश्च धन्यस्य यो महोत्साही । कर्त्ता कार्यं यद्वा धर्त्ता जगतां हि हरिरेव ॥ १५ ॥ शुल्वैत्यपन्नपिप्लुः स वैवपरतां सधैर्यमवलम्ब्य । तत्प्रत्यपयत सुखा व्रपागुणः कोऽप्यहो ? पुंसाम् ॥ १६ ॥ व्रपयैव धीरपुरुषा विपमेष्णपि सङ्गमुदयकृत्येषु । तुरगा प्रवीपन इयाग्रतः स्युरधमस्य भृत्युमपि ॥ १७ ॥ अथ तत्कथितमतकथं व्यातिकरमाकर्ण्य सा घसन्तश्रीः । तमुवाच विपादवती विज्ञा विज्ञातद्वपश्चिन्ता ॥ १८ ॥ मृचिमुना निजभवने भोजनसमये समीक्ष्य मां लालुम् । आर्यं च

हा ! निहन्तु नूनमनर्थोऽयमारब्धः ॥ १९ ॥ कामं कामान्धेनाविष्ट द्रोष्ट्येन यदि नृपेणेवम् । कस्मादेतत्कस्मात्
 स्वामिघ्नद्वीपकार तद्वा ? ॥ २० ॥ अभिमृश्यकारितायां नियतमनर्थं पुरास्थित पश्य । शालभो लभते रभसाव
 मसीमाव न बहौ किम् ? ॥ २१ ॥ उक्तञ्च—“सहसा विवर्षीत न क्रिपामधिवेकः परमापदां पवम् । घृणते हि
 विन्दुदयकारिणं, गुणलुब्धाः स्वयमेव सम्पदः ॥ २२ ॥” वाक्षिष्यनिषे ! किमिव वाक्षिष्यमपत्रपाऽपि काऽत्र
 पदं । येनान्यार्थविनाशः प्रोक्तासः प्रकृतिमलिनानाम् ॥ २३ ॥ अद्यापि किमपि कथमपि विचार्य किञ्चिन्मिथ
 परिचार्य । पर्यवसाप्यो नृपतिर्निजार्थनाशी हि मूढतमः ॥ २४ ॥ शुत्सेति सास्विकः सोऽभिवृधे मुग्धेष किमि
 वमभिवृधिषे । प्राणान्तेऽपि प्रतिपन्नमन्यथा कथमिवास्तु सताम् ? ॥ २५ ॥ कातर पृथातुरहस्तरसाऽपि विमुञ्चति
 प्रतिज्ञातम् । न तु साहसिकः कश्चिदपि विपुरिष विपुरेऽपि लक्ष्मन्मुगम् ॥ २६ ॥ उक्तञ्च—“अलसायतेणवि
 सज्जणेण जे अक्खरा समुल्लविआ । ते पत्थरट्ठुकीरिय थ न तु अलहा हुति ॥ २७ ॥ छिज्जउ सीसं अह होउ
 बंधणं थयउ सवहा लच्छी । पढिवअयालणेसु पुरिसाण ज होइ त होउ ॥ २८ ॥” किञ्च स्त्रीकृतकृत्ये पुरतो
 यदि कोऽप्यनर्थ आशङ्क्यः । तत्प्रागे निष्ठङ्क्यः सम्प्रत्येवापवादस्तु ॥ २९ ॥ यास्याम्यवश्यमेतत्कार्यकृते तेन
 यन्नविच्यतया । न्यात्ये पथि पयिकानां यद्वा सममेव विपममपि ॥ ३० ॥ मम काऽपि मामकीना नहि चिन्ता किन्तु
 तावकीनोवै । हरिणाधिय इव हरिणीं मा हार्पीतेप नृपतिस्त्वाम् ॥ ३१ ॥ शुत्वा तदुत्तमत्वाभ्यभिचरित चारु
 मापित भर्तुः । मुदितार्चिता च विरहातद्वात्सा गद्गदमगाधीत् ॥ ३२ ॥ एव यदि तरपन्थाः प्राणेश ! शिष्यस्व

वास्त्वपि समस्तः । अथस्त्री च यशस्वी प्रसथा सथाः समागच्छेः ॥ ३३ ॥ मयिन्तया च चितया मा धाक्षीः स्वतनु-
 मतनुषुक्षया यत् । अस्यामि शीलरक्षां वक्षाः स्वतु तत्र कुलललनाः ॥ ३४ ॥ विज्ञापयाम्यविज्ञाप्यमेक जीवित
 निज रक्षेः । अविद्यार्थकार्यकरणात्पतद्भ्रमरण तु मा कार्पीः ॥ ३५ ॥ यतः—“जीवन् भद्राण्यवाप्नोति, जीवन्
 पुण्य करोति च । मृतस्य देहनाशः स्याद्धर्माद्युपरमस्तथा ॥ ३६ ॥ प्रियतम ! यद्वा शिक्षा वक्षाणां का विशिष्य
 पुरुषाणाम् । स्नेहग्रहिणा महिलास्तदपि वदन्त्येव यसदपि ॥ ३७ ॥ स्निग्धां मुग्धां मुग्धाङ्गनागिरं तां सुवाकिर
 सुचिरम् । पीत्वा प्रीतः प्राप्स्यत दक्षिणदिशि दक्षिण क्षणतः ॥ ३८ ॥ सत्त्वैकसत्त्वा स्वसुखाद्भ्रजस्त्यजन्मद्भु
 स विपयग्रामान् । निःसङ्ग इव यमासे समधिकवेगैककृतरङ्गः ॥ ३९ ॥ विकट तटिनीमर्तुस्वदं स्फुटन्तं तु वीचि-
 निर्घातैः । सोऽगात् क्रमतोऽक्रममिव किमिव दवीयोऽथबोचमिनाम् ॥ ४० ॥ पाराधारमपार भीष्माकारं दृमिदु
 रत्सारम् । दर्शं दर्शं भवमिव भव्यः सोऽद्वैविजामास ॥ ४१ ॥ वक्ष्यौ च निपिद्वेऽपि प्रियया प्राप्तोऽत्र यद्भविष्य
 तथा । वारिधिविहिततङ्कां कथमिव लङ्कां व्रजिष्यामि ॥ ४२ ॥ नैवात्र यानपात्रप्रमृतिरुपायः प्ररूप्यते तज्ज्ञैः ।
 कार्यमकृत्वा च कथं कृतप्रतिज्ञो निवर्त्तेऽहम् ? ॥ ४३ ॥ प्राग् वीधरोऽप्यवाप्ये (पिब) देवेनैवेयतीं सुव मदतीम् ।
 तेनैव यद्भविष्योऽभवन् भविष्यामि कथमधुना ? ॥ ४४ ॥ हृद्यमेकजीवरक्षाफल मया तुच्छवित्तमिव सकलम् ।
 लघु मुक्त ताम्रुक्त वरिद्रवन्मम सुबुःखिस्वम् ॥ ४५ ॥ तेजस्व्यपि निस्तेजास्तत्राजनि सेध यन्न तथिद्रम् । यस्तेजो-
 ऽधिपतेरपि दिशि तस्यां हीयते तेजः ॥ ४६ ॥ यद्वा-दृपतेः स सेवकोऽजनि निस्तेजास्तत्र यन्न तत्कार्यम् । परि

शीयते हि तेजस्तद्विदिशि विनाशस्तस्त्विनस्यापि ॥ ४७ ॥ अजशाशयोऽपि सोऽय जशाशयस्यैव सङ्गमधिगम्य । जञ्जे
 जञ्जाशयस्तत्क्षणे क्षण किं विवेयविधौ ? ॥ ४८ ॥ परिचार्यं धैर्यमुबैभेतसि पुनरेप चिन्तयामास । किमनुचितं
 कातरतामाहुर इव हा बहामि मुधा ? ॥ ४९ ॥ अधिजलधि साहसवशाद्विषामि सहसैव भवतु यद्भवति । एकैव
 गतिर्मेहतां स्वीकृतकरण हि मरण वा ॥ ५० ॥ इति निर्धार्य स चैर्याधेतोद्यत्सि विधाय धृतकम्पाम् । मग्ग्यां
 यावत्प्रवृत्ताल्पपांनिचौ भयसूजामयधौ ॥ ५१ ॥ उदयेर्वैवस्तापमुष्टः प्राग्वत्सतद्भराकृष्टः । प्रादुर्भूय प्रणयावमण
 ज्ञण मद्र ! किं कुर्वे ? ॥ ५२ ॥ जीववपानियमफल किमप्यहो ! निस्तुल यद्विलम्बात् । मम विस्तृतोऽपि
 निधिरिव विधुरे स्वयमेव आविरमूत् ॥ ५३ ॥ इति यिन्तयन् स तुष्टस्त प्रत्याचष्ट शिष्टधी स्पष्टम् । नय मां
 लङ्कामपनय शङ्कामिह कार्यनिर्वाहे ॥ ५४ ॥ हरिमिव हरिबलममरः कालिय इव विपुलमस्त्यरूपधरः । पृष्ठे
 कृत्वा प्रस्यप्रये प्रतस्येऽथ पयि पयसः ॥ ५५ ॥ कुल्यामिय कुल्यापतिमतुल्यमुल्लङ्घ्य स लघुपवन इव । लङ्कोप
 वनमनैपीदनु मङ्गायानपात्रमिव ॥ ५६ ॥ सर्वमुकुपुष्पफल विद्याविधिसिद्धयिविधिवृक्षगणम् । त वीक्ष्य वीक्षणीय
 क्षणमथ विद्याधरोद्यानम् ॥ ५७ ॥ अन्तर्येहिम्न पूर्णस्वर्णभ्रियमाढ्यत्वेधरां स्वमिव । पालेन्दुनिष्कलङ्का लङ्को
 स विवेश पेशलमुत् ॥ ५८ ॥ युगम् ॥ तस्याः सुपमाममृत दग्ग्यां सुखमापिपस्तृपित इव सः । कौतुकतः काप्य
 विषाद्विवशः शून्ये कनकसर्वने ॥ ५९ ॥ अघटितहाटककृदान्मेरोः कृदानिव स्फुटांस्तत्र । ठिक्करिकाराशीनिब
 सुवर्णवीनारयुरराशीन् ॥ ६० ॥ निचयीकृतांश्च मौक्तिकनिकरान् जूर्णोहकणगणान् किन्तु । गुरुगुआपुआनिय

नववीष्यद्विदुमस्तोमान् ॥ ६१ ॥ स्फटिकान् खटिकाखण्डानि च बवराणी च पथारागमणीन् । आल्यतरहीरकाणां प्रकरान् किल शर्कराशकलान् ॥ ६२ ॥ तृणमणिनिषहानि च हरितरघुणीन् पद्मसरेन्द्रनीलमणीन् । निषयविहितानि जम्बूफलवत् किल रिष्टरत्नानि ॥ ६३ ॥ अन्यानपि विविचमणीन् गणीकृतान् कर्करानि च प्रचुरान् । इन्धनयवघनचन्दनद्वारुणि सुगन्धधारुणि ॥ ६४ ॥ राशिफृतानि च राशिप्रजवद्वृष्याणि वेयवृष्याणि । सुस्पृलकम्यलानि च कम्यलरत्नानि नूतानि ॥ ६५ ॥ उच्चैः श्रेणिफृतानां हिरण्यपीनां मणिमयानां च । भाण्डानामुन्निपुदी पटीयसी रत्नमयानां तु ॥ ६६ ॥ अपरमपि गृहोपस्करमासनशयनादिकं तथारूपम् । पश्यन्नुत्पश्यतया विसिष्मयामासि-
वानेषः ॥ ६७ ॥ अष्टमिः कुलकम् । ईदृक्स्मृद्विरम्य इम्यं शून्य किमेतविति धिमुदान् । अविशसस्मिन्नपवर-
कान्तः कमलान्तरल्लिरिष सः ॥ ६८ ॥ सौभाग्यगुणविशालां धालां नवयौवनश्रियं दालाम् । निम्बेतनां मृतामिषं स तत्र वीक्ष्येति चिन्तितवान् ॥ ६९ ॥ इह धासि किमियमेकाऽप्यविनष्टमुष्टवषपुष्टमका । किं वा मृतेव पतिता यद्विवा को वेव दैवगतिम् ? ॥ ७० ॥ ईपद्विषादविषमयवान् सैवमवैक्षतामृतमुष्णम् । तूणं हूम्य क्रमेक गतमुच्चैर्जीवितमिवास्याः ॥ ७१ ॥ पानीयधिया सुधिया वज्रालुनाऽऽश्राय तवमुना च ततः । सा सवाङ्गम-
सिष्यत परहितपरता हि सत्प्रकृतिः ॥ ७२ ॥ सुस्रोतियतेष तत्क्षणमुत्सख्यौ साऽयं सुस्थिता स्यातुम् । पुरतस्त-
मेक्ष्य वक्षेत्यपिप्रिणत् प्रणयगर्भगिरा ॥ ७३ ॥ वत्सम ! तवोत्तमत्वं निर्णिन्येऽन्योपकारसारतया । तवपि वद योऽसि कुत्र च वससि किमर्थं तथाऽन्नागाः ? ॥ ७४ ॥ सोऽप्याह भवन्नेवेगाहयस्य वृपतेर्विशालपुरभर्तुः । सेवा

कृतो स्थितो घुरि हरियलनामाऽसि मान्यतमः ॥७५॥ लङ्काविभोर्विभीषणनाम्नो रामो निमग्नगार्धमिह । प्रहितः
 प्राप विध्वानुभावतो मीनयानस्याः ॥७६॥ अथ कथय यथाऽवस्थितवृत्त स्वमपीति तेन सा प्रोक्ता । प्रोचे प्रान्न्य
 प्रणयादिबोद्धत्परमरोमाञ्चा ॥ ७७ ॥ लङ्कापतेः पिता मे पुष्पानयनाय देवतायतने । पुष्पपदुकः प्रकृत्या कटुकः
 कटुकर्मकर्त्ता च ॥ ७८ ॥ कुसुमग्रीवुकुमारा कुसुमभ्रीर्नामतोऽसि तनुजाऽस्य । विपहारिणी विषमृतो मणिरिव
 भवविषमरीतिरहो ? ॥ ७९ ॥ पित्रान्येषु सामुत्रिककुशलः पृष्ट इत्यभाषिष्ट । अस्याः सुलभणायाः पतिः
 वृथिव्याः पतिर्मथिता ॥ ८० ॥ यदुक्तम्—“भृङ्गारासनयाजिकुञ्जररथभीषत्सयूपेपुमिर्मालाचामरकुण्डलाङ्कुशायैः
 शैलेर्ध्वजैस्तोमैः । मत्स्यस्रस्तिरुधविकाभ्यजनकैः शङ्खातपत्राम्बुजैः, पादौ पाणितले नरा वृपतयो राक्षयो
 भवन्ति स्त्रियः ॥ ८१ ॥ यङ्गाले स्यात् त्रिशूल सा, स्वामिन्यस्त्रिलयोपिताम् । इसन्ध्याः स्रस्तिको यस्या, माले
 दृश्येत साऽपि च ॥ ८२ ॥ अन्तर्मुखो ललाटे वा, मणकेन रमान्विता । राक्षी चापि कपोले च, बामे मिष्टाब्जघ्नी
 भवेत् ॥ ८३ ॥ इति तिलकलाञ्छने वा रक्ताभे धान्यधनसूत्रोपेता । रामोऽम्बा पत्नी वा लोहितमशकाभ्रसाध्र-
 ज्ञपः ॥ ८४ ॥ सुत्वेति राज्यलोमावियेप मामेप मेप इव मूर्खः । लङ्कादु घिग् लोभान्धमुन्मार्गेकगमनपरम् ॥ ८५ ॥
 रस्मिणा दीर्घा जम्बा मायमाणकोषघा । कामंघा लोहघा इमे क्रमेण विसेसघा ॥ ८६ ॥ लोभः सर्वविनाशी
 ह्यनियर्जितवेकदुर्मतिः स ततः । मन्मात्रादिखजनैः सपरिजनैर्गाढमुद्विग्नैः ॥ ८७ ॥ सदृसा दमशानतकरिव
 परिकीर्तरेण तल्यजेऽपि निजैः । अनुचितचित्तनमपि हा वधवहनः लेहवनवहने ॥ ८८ ॥ युगम् ॥ बाणढालादिब

चण्डालस्तस्मादुरं निनद्धसुमाश्रेषात् । मां तु स यन्धधृतामिव नित्य निरुणद्धि दुर्युद्धिः ॥ ८९ ॥ नि शुकहृत्प्रकृत्या
 कृत्यायितविषया सपथपि माम् । कृत्वा दृतामिव पथिः स यात्यनार्यः स्वकार्ये च ॥ ९० ॥ गृहमागतम् पुनर-
 यमेतस्मात्सुन्वतोऽदृते लात्वा । सिक्त्वा किल मां त्वमिव प्रोज्जीवयति स्वकृत्यकृते ॥ ९१ ॥ इदृग्विषयमनिमग्ना
 कथमपि दृतिमप्यमीप्सुरहमस्मि । समुचितमनुचितकृत्याध्वरणात्प्राणप्रदानमपि ॥ ९२ ॥ त्वां प्रार्थये च किञ्चित्
 प्रार्थितकल्पद्रुमाद्रिययाभेत् । प्रार्थितसमर्थनं त्वलु मूलप्राणाः सुगुणतायाः ॥ ९३ ॥ तदुक्तम्-“दुक्स्वाण एव दु
 वत्सं गुरुमं गुरुआण हिययमज्जमि । जंपि परो पत्थिअइ जपि परो पत्थणाभगो ॥ ९४ ॥” मामनुरक्तो पाणि-
 ग्रहणस्विचेरनुगृहाण सुभगाग्र्य ! । यस्याः प्राक्तनपुण्यैराकृष्ट इवात्र समगस्याः ॥ ९५ ॥ मम जीवितमप्येव
 स्यादस त्वद्गृहा च मचित्सम् । सम्प्रति च लग्नेवेलाऽप्यतुला तवल विलम्ब्य विमो ! ॥ ९६ ॥ स च तस्यास्तद्व-
 चन निशाम्य सुन्मग्नः चित्तकर्षांश्चकृवान् । अहह ! महिमा महीयान् सकृत्कृताया अपि कृपायाः ॥ ९७ ॥
 अचरीकृतामरीश्रीर्यस्त्वधरीसुन्दरी परीरन्मम् । वररीचरीकरीत्यपि स्वधरपरीहारतो मेऽपि ॥ ९८ ॥ अहह मह-
 न्नाग्यमहो ममेति सुवितस्तवेव वैवतवत् । तां मानयन्नैपीत् पाणौकृत्य प्रसस्तिपदम् ॥ ९९ ॥ सत्सेइमाह
 साऽप्यय हरिमिह ते जीवितेश ! शिवमिच्छोः । पापस्यानक इव वै न साम्प्रतं साम्प्रतं स्यातुम् ॥ १०० ॥ मा
 जातु पुष्पयदुकः कोपादोपावनर्थमपि कार्पीत् । ज्ञात्वेवमत प्रस्थीयतामितः स्यान्ततस्त्वरितम् ॥ १०१ ॥ अल
 मफलेन विभीषणनिमग्नोनापि यन्मनुजकार्ये । स्वधरेन्ना इन्ना इव नायान्ति यथा तथा कचन ॥ १०२ ॥ अत्रा-

गमननिमग्नकृत्यप्रलायनाय नृपतेस्तु । सत्यप्रलयमसाम्राज्ञोऽभिज्ञानमानेभ्ये ॥ ३ ॥ इत्यभिधाय विधाय न
 कश्चिदुपाय तदैव निरपायम् । कृतबन्धहासवदना नृपसदनाबन्धहासमसिम् ॥ ४ ॥ विज्ञाऽभिज्ञानकृते सुगुप्त
 मानीय साऽर्पयत्यस्यै । सावयते वृत्साधं सबलैरयलाऽपि मध्यगता ॥ ५ ॥ युग्मम् ॥ तद्बुद्धिकर्मकौशलधमत्कृत
 स्तत्कृपाणमादाय । सह सङ्ख्यो निजगृह्यहीतसारमिया स तथा ॥ ६ ॥ लाखा तवभृततुम्बं सिद्धरसस्यैव
 तुम्बमखिलम्बम् । योगीन्द्र इव युतोऽद्भुतघावत्या निरगावय नगर्याः ॥ ७ ॥ युगलम् ॥ अनिमियमनिमियवपुप
 धूपममिबोपस्यित स्मृतेरेव । गौरीगौरीघाबिब तावप्याकुरुतुः सहसा ॥ ८ ॥ अय पयि मियः कुतूहलकलनै
 करसौ विशालपुरविपिने । तौ स्त्रीपुंसौ प्रकटिततथाऽऽघायी तेन निन्याते ॥ ९ ॥ हरियलचलनानन्तरमवनिप-
 तिर्यबकार सविकारः । निजघाभि वसन्तभीमहाणाय भणामि तदिदानीम् ॥ १० ॥ प्रीतस्ततः प्रहितवान् वा
 सीर्द्धासीकृतः स्मरेण नृपः । नवनवसुवस्तुहस्ता हरियलललनां प्रसावयितुम् ॥ ११ ॥ अन्तस्मिन् किञ्चिद्विचार्य
 सोधाव ताः प्रति प्रयमम् । प्रेययति किमिति नृपतिर्नवनववस्तूनि भङ्गवने ॥ १२ ॥ प्राक् शिक्षिताभिरभिर्ब-
 मणे निपुणे ! न वेत्ति तव मर्त्या । नृपतेः प्रसावपात्रं प्रहितञ्च नृपेण निजकार्ये ॥ १३ ॥ उचितां तद्गृह्यन्तां
 तत्सन्तुते नृपतिरिति वचः श्रुत्वा । वैयाघ्र सम्प्रेयणमथ बौरं प्राहरिककर्म ॥ १४ ॥ पयसश्चिन्तनमोतोरिवं विद-
 न्यप्युपाददे सर्वम् । सुमहान् प्रसाव इति बाक् कामान्धा वज्रनार्हो यत् ॥ १५ ॥ युग्मम् ॥ एवं वस्तुप्रेषणकुशा-
 लप्रभादिना दिनाः कतिचित् । आशावशतो व्यङ्ग्याशयेन सल्लु निन्धिरे राज्ञा ॥ १६ ॥ राजाऽऽमुत्तमोत्तमर

मणीस्पृष्टणीय उत्समा त्वं च । लक्षकषाब्धैर्बुलेलयमाशायमकृत लक्ष्यमथ ॥ १७ ॥ अथ मन्मथव्यपाषाण् मुखेन
वृत्त्या अवाच्यमपि वाच्यम् । कृतवान् स्वाकृतमसौ सराग्धिपूरस्य वृद्धिरहो ! ॥ १८ ॥ तवभिप्रायस्तस्या बह्वन
प्रायः श्रुतेः पथा प्रविशान् । वेष्ट ववाह मरि यत् प्रागन्तः सहनमिह हेतुः ॥ १९ ॥ समधिकतापस्तु तथा व्य
थाप्रणामावधे घया नैनाम् । बुद्धिपलसलिलमहरहृत्युत्तरजडधियस्तस्याः ॥ २० ॥ प्रत्यावृत्त्य च वृत्त्या क्षित्या
पत्युर्निवेदितेऽथ तथा । अनिपिब्रमनुमत स्याद्वित्यासीत् प्रभुवितात्मा सः ॥ २१ ॥ कामिजनकामधेनौ यामि
न्यामय च चौर इय निभृतम् । स मवनधेगवशोऽस्याः सवनमगान्मवनयोगन्तुपः ॥ २२ ॥ काम कामार्तस्तां यि
लोच्य परमप्रमोदमयमवधात् । युक्तमयुक्त तु सती साऽप्येतदर्शनात्समधात् ॥ २३ ॥ अन्तर्द्वेषविपादौ सवृत्त्य
विवृत्य धिन्नमं च मनाक् । आसनवानाद्युचितप्रतिपत्तिं व्यथित सा वृपतेः ॥ २४ ॥ मय्यपि महाननुग्रह इह य
त्पादायचारण विवधे । इत्याद्युपत्याऽऽदितिमप्यवीदृशाद्धीरहो सुदृशः ॥ २५ ॥ संवाद् एव सतत तनुवचनमनस्तु
शस्यते सत्याः । तस्यास्त्वभूत् प्रशस्यो भृश विसंवाद एव तदा ॥ २६ ॥ सत्यप्यसतीचेष्टितमदृष्ट कष्ट स्वशील
पुष्टै सा । किमशुचिसङ्गं कुरुते न केतकी सौरमसमृद्धौ ॥ २७ ॥ सोऽथ कृतार्थमन्योऽभ्ययत्त घन्येऽयरोचमाने
तुम् । त्वामागतोऽस्मि न यतो माति विना काञ्चन रत्नम् ॥ २८ ॥ ऐकोक्त्या साप्यवदधृदेव ! वेदेन सत्यमुक्तमि
दम् । परमप्रियं महाहितहेतुः श्रुतिगोचरीचक्रे ॥ २९ ॥ भर्त्सरि चिन्ताकर्त्तरि सति किन्तु कथं नु युज्यते तदि
दम् । उदयश्रीरपि भास्वति भास्वति सति भजति न मृगाङ्गम् ॥ ३० ॥ स बिहस्य रहस्यमपि प्रकाशयन्नाह-

रमणि ! रमणं ते । मरणार्थमेव विषये कार्यमिपात्सङ्कटेऽक्षेप्सम् ॥ ३१ ॥ क्व च तस्य जीवितव्यं चार्ह्यन्तर्निपततः
 प्रतिज्ञातः । तद्भ्रष्टमेव पद्मावागन्ता तर्हि हन्ताऽस्मि ॥ ३२ ॥ अयमारेमे धूममारन्मो रन्मोह ! यत तवैवार्थे ।
 स्त्रीकुरु तत्तरसा मां विक्रामान्धान् स्वगोप्यभिदः ॥ ३३ ॥ उक्तं हि—“कुविअस्स आउरस्स य वसणासत्तस्स
 रायरस्सत्त । मत्तस्स मरंतस्स य सग्मावा पायवा हुंति ॥ ३४ ॥” अष्टुमस्य कालहरणं शुभकरण सा विमान्य
 तवतु जगौ । केयं त्वरा नराखिय ! करामगे काम्यकुत्थेऽस्मिन् ॥ ३५ ॥ तच्छुद्धिनिर्णयावचि विषाय वैर्यं प्रभो !
 प्रतीक्षस्वम् । अलौत्सुक्य अयः प्राप्तमपि प्राप्तयत्यचिरात् ॥ ३६ ॥ वर्षीशोऽप्यविमृशन्मद्रूपैवेयमपि सु पति
 दृश्योः । निर्णयमपेक्षते तस कुर्वे कपटदृश्याऽपि ॥ ३७ ॥ तदुपायमायतिहितं सपत्ति विदध्यामिदं इति व्या-
 स्वा । वचनमनुमत्य तस्याः पुण्यैः प्रहितोऽनुग्रहमगमत् ॥ ३८ ॥ साऽपि स्वद्विकौशलपालितशीला व्यलोक-
 तानुफलम् । आगमनं निजमर्मुस्तोपमुच्यन्मातकीयोक्ता ॥ ३९ ॥ अथ हरियलः स्वकयुद्धस्वरूपविविनिरूपणाय
 निपुणात्मा । कुसुमभियमुद्याने विमुच्य कुसुमभियः स्थाने ॥ ४० ॥ स्पष्टा इव सुनिमृतावृत्त्या समेत्य निजम
 वनसंनिधौ कथन । गुप्तस्थितिरधौपीत् सस्त्रीममि स्वप्रियां हृषतीम् ॥ ४१ ॥ युग्मम् ॥ चिरयन्नेयाग्रायास्वद्यापि
 नृपस्तु कपटतः स्फुटयन् । तदमङ्गलगिरमग्रागन्ता चेत्का गतिस्तन्मे ? ॥ ४२ ॥ आघास्ये किमतः परमुसरमिह
 शीलमाः कप धास्ये ? । प्राणप्रहाणमेव हि शरणीकरणीयमिदमर्थे ॥ ४३ ॥ शुखा स इति सतीस्वाव्यभिचरिते
 निधये प्रियाधरिते । अतिदुष्ट प्रकटोऽभूज्जटिति यदिष्ट शुभमिवास्याः ॥ ४४ ॥ सुधिपुलपुलकोत्कलिकाक-

स्तिततनुयष्टिरिष्टगीस्त्वसौ । स्वागतपृच्छार्थं सार्यं सा प्राह नृपवृत्तम् ॥ ४५ ॥ सोऽपि च निजवृत्तान्तं प्रस्थानमि
 धेर्युद्वागमप्रान्तम् । कथयामास यथास्य प्रेमस्थाने हि किं गोप्यम् ? ॥ ४६ ॥ रसवशातः सहसोक्त्वा कुसुम
 श्रीस्वीकृतिं धृतीं सोऽस्याः । आशङ्क्य मनसि विवृतिं स्वस्याकृत विवृतिं यावत् ॥ ४७ ॥ तावदयावीर्वेपा
 नि शोपानन्दकन्दलितवेष्टा । सा सुभगा मद्गिनी धनीस्थिता किमिह नानीता ? ॥ ४८ ॥ उत्कण्ठुला मिमेलिपुर-
 ह्मस्यायामि संसुस्वमिदानीम् । विपरीतलक्षणेय किमुताविपरीतमेयेवम् ॥ ४९ ॥ स्वाह्वीति सविहाने पत्न्यौ
 सत्यौचित्यीकृते साऽवक् । त्यज निजमिह सन्वेह स्नेह सम्पग्न इति वहेऽहम् ॥ ५० ॥ दुष्मन्ति मुघा मूढा मिथः फलं
 स्वस्वकर्मवशमिह यत् । उक्त्वेत्यनुपतिमगमत् सा सुसुखी संसुखममुष्याः ॥ ५१ ॥ तामायान्तीं इद्वद्वा इष्टा पर्युल्ल
 लास सहसा सा । विकसितिरुचिता कुसुमम्रियो वसन्तम्रियो योगे ॥ ५२ ॥ ते पदपतनाल्लिङ्गनकुशलप्रभावि
 निर्मियञ्च तथा । सप्रेम समगसातां यथाऽऽभुतां सत्यमगिनीस्त्वम् ॥ ५३ ॥ न सपत्नी स्वसपत्नीमपि सौदर्याम
 जर्यतः लिखेत् । ते तु विजातीये अव्यतिलेहावह पतिमागम्य ॥ ५४ ॥ ताभ्यां सहितः स्वहितं किमपि
 विमृश्य प्रकाश्य किञ्चिदसौ । कश्चित् पुरुष प्रेपीत् स्वागमनश्च सये राक्षः ॥ ५५ ॥ गत्वा सोऽपि वभाये धिनी
 पण नृप ! निमज्ज्य तरपुत्रीम् । परिणीयोपयनमिह प्रापवहो ! इरिषलः कुशली ॥ ५६ ॥ वाक्येन कर्णजाहावगा
 हिनाऽनेन निहत इव हतवीः । वृष्यौ घराघयोऽन्यस्त्रात जात तु विगिहन्त्यत् ॥ ५७ ॥ कथमयमगमल्लङ्घान-
 लभत लङ्गापतेः सुतां च कथम् ! । सत्यमसत्यमुतेवं सम्प्रति कर्ताऽसि वा ! किमहम् ? ॥ ५८ ॥ शिशुपाल इव

स लोलः क्षमापालसुसुमे पदभ्यधिकम् । सहसैव हरिबलस्यागमने तत् किमपि महि भ(न)भ्यम् ॥५९॥ घाष्ट्य
मवष्टभ्य पुनः कुतो भय मेऽकुतोभयस्य ततः । बहुमानदानपूर्वं हरिं निरीक्षे परीक्षेऽपि ॥ ६० ॥ व्यायभ्रिति
गुरुकृत्य कृतमेतेनेति त युत प्रियया । प्राधीविषाद्विशांपतिरसुच्छमहिमोत्सवैः स्वपुरम् ॥ ६१ ॥ प्रापय्य सोऽपि
जायाद्वय स्वसीधं च सौधरसदुम्बम् । वृपसममागत्य वृप तदैव दैवतमिधानतवान् ॥ ६२ ॥ बहु सत्कृत्य स
राज्ञा वृष्टोऽभापिष्ट शिष्टवीः स्पष्टम् । कष्टात्मनो ! प्रकृष्टात्कृतपूर्वी कृत्यमघ्रागाम् ॥ ६३ ॥ तयाहि-वस्तितोऽ-
हमितः कतिचिद् दिवसैः सन्निधिमपांनिधेः प्रापम् । त वुस्तर तरीतु स्वराकुवान् बाहद्विद्विजे ॥ ६४ ॥ ताव
ब्राह्मो राक्षसमभिमुखमायान्तमेकमब्राह्मम् । नात्प्राक्ष भयमय त लङ्कास्यौपयिकमप्राक्षम् ॥ ६५ ॥ सोऽप्या
भ्ययाः पुरुषः पौरुषतः काष्ठमक्षण कुर्यात् । तस्यैव हि लङ्कायां भवेत्प्रवेशश्च मानम् ॥ ६६ ॥ विनिशान्येति
व्यचूर्णं निम्नयिक निधनमत्र सांशयिकम् । लङ्कागमन तु तदप्यवश्यकृत्यं प्रभोः कृत्यम् ॥ ६७ ॥ विक्र सेवक-
शुभ तं यः प्रशुकृत्ये विभेति बत मृत्तितः । कार्योपायाऽपि मरणं श्लाघाकरणं हि सुमदानाम् ॥ ६८ ॥ इत्युरसि-
कृत्य सत्यप्रतिपत्तिरहं विचिन्त्य मृत्युचिताम् । महतीं चित्तां नितान्तं दुताशमुदीपयामास ॥ ६९ ॥ इह सहसा
साहसतः प्राविशमभिराव भस्मसावभवम् । कः स्यात्कालविलम्बः प्रज्वलने जगत्खलज्वलने ॥ ७० ॥ तत्रस
विसमास्पदमुपदेधादाय वृत्तमभिधाय । व्यक्त मुक्त नक्तचरेण स्वधरेशिशुः पुरतः ॥ ७१ ॥ सात्त्विकवृत्त्याऽद्भुतया
तायाऽतिदुष्टः स्वशक्तिः स वृपः । स्वरमिव भस्मीभूत मृतपतिर्भामुवजिजीवत् ॥ ७२ ॥ तत्समयमुत्थिते मयि

नृपेन्द्र ! तद्रूप एव देव इव । स भृश प्रघासनपरः परमाग्रहतः सुतां प्रादात् ॥ ७३ ॥ तेनैव तेन मङ्गता महेन
 धीधाह आवयोर्नवयोः । प्रवदे च विव्यवृष्याभरणप्रविणादि षड् मण्डपम् ॥ ७४ ॥ करमोचने च तस्याः समाव-
 देऽध्वीयहस्त्रिकादि न तु । अपि दीपमानमग्न्यागमनप्रतिबन्धहेतुत्वात् ॥ ७५ ॥ अत्रैव निवस साधय विष्णां
 विष्णाधरीमयामिनवान् । सुहृस्व च भोगानपि नवषड्भयाऽभिनवमधनेषु ॥ ७६ ॥ इति त्वेचरेभ्वरे षभ्रणति
 भणामि स्म निजसुतविवाहे । त्वां देव ! निमग्नयितुं प्रक्षितोऽस्मि विष्णाल्लपुरपतिना ॥ ७७ ॥ शिथिलीकृत्य
 ततस्तत्कृत्यमह कथमिवेह सिंठेयम् ! । निष्ठेय सल्लु महतां परकृत्यकृते स्वकृत्यदति ॥ ७८ ॥ सद्यः प्रसद्य तन्नः
 पावप पादाधचरणेन पुरम् । सोऽप्याह याहि तर्हि स्वयमेव्यामोऽहि वैवाहे ॥ ७९ ॥ एतद्विषये राज्ञाऽभिज्ञान
 मवस्त्वमर्यदेरितिवाक् । स चन्द्रहासलङ्ग भमार्ययामास विव्यमसौ ॥ ८० ॥ तेनैव वैवशास्यया संम्रियि सप्रि
 योऽप्यहमिहाशु । हरिरित्युक्त्वा प्रवदे नृपाय निपुणः कृपाण तम् ॥ ८१ ॥ ताहकन्यास्वङ्गाभिज्ञानासत्सदु
 स्त्रियुक्त्या च । मेनेऽस्त्रिलमपि नृपतिस्तत्सत्यासत्यमपि सत्यम् ॥ ८२ ॥ सत्याधारमसत्य सत्य प्रथेति सत्यमेव
 जनः । कर्पूररूपरमित कर्पूरतयैव रेणुगणम् ॥ ८३ ॥ काणः काक इवेको धूर्तो मध्वी न तद्वचो मेने । मनसा
 वषसा तु न सोऽप्यपायकार षलालामात् ॥ ८४ ॥ नृपसर्पयिणुनधीरक्षुद्रसुरभ्यापदारिशाकिन्यः । बुध्ना
 अपि किं कुर्युश्छलं विना निष्फलारम्भाः ॥ ८५ ॥ पञ्चकपटावतिचिकटे क्षितोऽसौ सङ्कटे मया कुधिया । मद्र-
 चनकृते मखीमृतस्त्वयमुत्तमत्वमहो ! ॥ ८६ ॥ सन्मान्यतमस्तद्वय विथिन्तयशेषमयनिपः सम्भ्यान् । प्रत्याह

साहसमहो ! अहो ! प्रतिज्ञातनिर्वाहः ॥ ८७ ॥ सौभाग्यभाग्यसङ्गतिरहो ! अहो ! अस्मदा ! निजार्थेऽस्य ।
स्वस्वामिकृत्यकौशलमहो ! अहो ! मे सुहृत्परमः ॥ ८८ ॥ श्लाघामनर्घा घोपन् क्षितिपतिरिति सचकार सार-
तैः । त बुध्यन्मूषणाद्यैः प्रसिधाय गृहं स बहुमहम् ॥ ८९ ॥ तात्त्विकवृत्तिर्धर्मे सात्त्विकवृत्तिश्च विपमका-
र्षेण । किं वा कामगवीयत्कामितममितं तनोति नहि ॥ ९० ॥ तस्येव्यसमसमृद्धिं दर्शं दर्शं स्पृहावहां यदुशः ।
तत्कृतकृत्याकरणासदा निनिन्दुः सवस्थाः स्वम् ॥ ९१ ॥ अपि कातरः प्रवीरावदातमयदातसम्पदं पश्यन् ।
लभतेऽग्निकाविलोककदन्तोवकसह्यापितताम् ॥ ९२ ॥ तत्प्रभृतिवृत्तिपरमप्रसादपात्रस्य तस्य किमपि यशः ।
तवन्मूषन्मूरिभुतौ पुरमस्त्रिलुखरमुखमासीत् ॥ ९३ ॥ कोपो मयेन लोभोवयेन मानः सुत्वेन दुःस्वमिव ।
त्वेहः कलहेन महेन दुर्गं विधादय्य हर्षेण ॥ ९४ ॥ कामग्रहोऽतितीव्रोऽन्तरितस्वदृत्तविसयरसेन । अवनिपतेर-
जनि ततः दैनैः शनैर्मन्दमन्वतरः ॥ ९५ ॥ युग्मम् ॥ सङ्कल्पयोनिजन्मनि मूलं सङ्कल्प एव न त्वन्यत् ।
सङ्कल्पस्य विकल्पान्तरेण नाशे तु सोऽस्तु कुतः ? ॥ ९६ ॥ यदुक्तम्—“काम ! जानामि ते रूपं, सङ्कल्पात् किल
जायसे । न त्वां सङ्कल्पयिष्यामि, न च मे त्वं भविष्यसि ॥ ९७ ॥ स रतिप्रीतिरताभ्यां ताभ्यां द्वाभ्यां द्विधा
प्रियतमाभ्यां । सरतिप्रीतिः सार इव हरिरशुभवलक्ष्यचरितोऽसौ ॥ ९८ ॥ असहिष्णुरिम हरियुलभहिमानममान
मत्सरः सच्चिवः । दौष्ट्याद् भूविमुमुक्षुर्लूयुक्षीन प्रेरयन्नितराम् ॥ ९९ ॥ यदुत्थङ्गमानाद्यर्जितमना मनागमुग्धधीः कदा
चिदप्य । अपि वारित प्रियाम्यां प्रचकल्प स समग्रसामग्रीम् ॥ १०० ॥ अधिभाष्य भाठयनर्यं मुक्त्वर्यं पार्ष्णिप सप

रियारम् । मद्रयाविकैरपि सम निमग्नयामास सोल्लासः ॥ १ ॥ युग्मम् ॥ मुक्तिसमये च ताम्यां नवनववेपान् विधाय
सविशेषान् । परिवेषणादि विद्वचे स्वकीशलं दर्शयितुमनुलम् ॥ २ ॥ प्रेतग्रहश्छलावतिवैः स्यादादिः कृप
ध्यतो व्याधिः । कुनयात्क्रुयशः फोष फट्टकितः शोक इष्टमृतेः ॥ ३ ॥ अलवनिनवावलकम्बाविपमनिलाद्य
बहिरिब राशः । तदर्शनान्मनोमूः प्रादुरभ्रवप्यसन प्रायः ॥ ४ ॥ युग्मम् ॥ इयतीः सुवतीः कौतस्कुतीः कृती
प्राप्तवान् प्रतीते तु । मे एव हन्यसु चेन्निमास्तवानीं मदायसा ॥ ५ ॥ इति तर्कात् फक्कशश्शुकोऽसौ सत्कृतः
स्वसन्नगतः । भाव विमाष्य जगदे दुर्मतिसचिवेन सचिवेन ॥ ६ ॥ कृतरतिपोये योपे इमे डमे एव देव !
जानीयाः । अनुरक्ते मर्क्ति तव नवनववेपैस्त्वप्रपुपताम् ॥ ७ ॥ तच्छ्रवणाद्वरणिघघो द्विगुणरणरणकच्छ्रृणान्न
युगात् । मञ्जिन् ! मञ्जय हरिदृत्यूपायमायतिरहित तर्हि ॥ ८ ॥ खल इव लब्धावसरः सचिवः प्रोवाच देव !
हरिदयनम् । वञ्चनपर नृणां यत् फ जीवन प्रविशतो ज्वलनम् १ ॥ ९ ॥ यमराजाहानमिपाद्यक्षेपात् क्षिप्यते
तदमो सः । अपरक्षीण क्षोणीरमणोऽप्यनुमणितर्वास्तविदम् ॥ १० ॥ घिग् घिग् घृष्टान् बुष्टान् पापिष्ठानवम
तान्यमवकष्टान् । ये दुर्धियः परेभ्योऽप्यासतया दुर्धिय वदते ॥ ११ ॥ हरिमाहाय्य नरेन्द्रोऽन्यदाऽवदत् युज्य
ते न ते सुददः । आर्क्षेष्टु तदपि वक्षाम्यनन्यसाध्य हि नः साध्यम् ॥ १२ ॥ निमिमन्नयिपोऽस्मि यम सम सुरैः
किङ्करैरिहोद्गाहे । बह्विप्रवेशसाध्य सिद्ध्यति तत्किन्तु भवतीत्य ॥ १३ ॥ सिद्धस्य साहसश्रुयः सुजनस्य घनाघ
नस्य शशिनम् । भानोम् धृष्टज्ञानोरनन्यसाधारणी शक्तिः ॥ १४ ॥ सास्त्रिकमुकुट ! प्रागिव तत्साध्य साध्य-

मिति विमोर्ध्वनम् । सचिद्यप्रपञ्चरचनं निश्चित्य स चिन्तापाञ्चकवान् ॥ १५ ॥ प्राग्बहुष्ट न्यविश्रात्स्मापः पाप-
स्य धीसन्नस्य धिया । पिग् धुस्तिमत्कृतिफल यद्वा युक्त कुपात्रेष्ठः ॥ १६ ॥ यदुक्तम्—“उपकृतिरेव स्वलानां
दोषस्य महीयसो भवति हेतुः । अनुकूलाचरणेन हि कुप्यन्ति व्याघयोऽस्वर्पम् ॥ १७ ॥ प्रागुक्तकथा खितथा मा
मृदित्यभ्युपेत्य नृपोक्तम् । काश्चिद्विचिन्त्य य धिय न्यवेदयद्भयितपोः स तता ॥ १८ ॥ प्राग्वारणास्तु ताभ्यां
किमप्युपालम्भं सम्यमभ्युदितम् । आधास्यावः स्वधिया साधुतर त्व पिर जीव ॥ १९ ॥ अथ पार्थिवः पुराह
द्विरचीकराकमिधित्तां निन्दिताम् । प्रज्वलितां ज्वालयितुं यशःशरीर स्वमिव सर्वम् ॥ २० ॥ बहुमान दर्श
यितु प्रत्यापयितु पराञ्च सपरिकरौ । अथ त संप्रेपयितु समीयतुः क्षितिपमष्णिपती ॥ २१ ॥ किमिदं विवन्म
मथया सवन्ममतिसम्भ्रमेण सममिलत । तत्र य विचित्रवचनाः पौरजनाः प्रेक्षितु कुतुकम् ॥ २२ ॥ तारक
इव नयपपस पूरे दूरेण पश्यतां तेषाम् । किञ्चित्प्रयिचिन्त्य खितावद्वायद्वाय स विवेश ॥ २३ ॥ तैः स्पष्टमेव
दृष्टं प्रयिष्टमाश्रय्य भस्मसान्द्रतः । हाहारवाधुपतैः शुष्का शुवा त्वधिपसखिवाभ्याम् ॥ २४ ॥ हरिहरिहरिबल
नाम्ना हरियामा धीरवीरकोटीर । कपटेनानेन मुघा वसुधाधीनो न वग्धः किम् ? ॥ २५ ॥ आ क्षातमस्य लक्ष्मी-
ललनालुब्धो ब्रुव व्यभादधिपः । दुर्यसस्वधीसक्यादीदृक्ष धिगधमद्रितपीयम् ॥ २६ ॥ इत्यादि तवैव तपोनि
न्याद्वैत जनेऽजनिष्ट यतः । प्रसरीसरीति दुर्गन्धबद्धं दार्ढमपि पापम् ॥ २७ ॥ हरिरय संस्थजलनिधिसुरस
सिधितो मनागपि न वग्धः । प्ररयतजात्योऽसहस्यर्णमिबोधीप्रवीप्तिरभ्रत ॥ २८ ॥ अञ्जनसिद्ध इयाजनि जनेरह-

इषम्व सत्क्षणे स ततः । स्थित्वा काप्यपदोपप्रदोप एव स्वयम्भुवमागात् ॥ २९ ॥ मुदिताभ्यां वयिताभ्यां सुधिस्मि
 ताभ्यां कृतसिताभ्यां च । सिस्तोऽमृमुम्यगतामृतेन सुरवच दिव्यतनुः ॥ ३० ॥ अन्यकृते कष्टकृतां विपदपि
 सम्पद्यते सपदि सम्पत् । अगुरोर्ने किं गरीयान् वहनान्नन्धप्रपन्धविधिः ॥ ३१ ॥ यावत्प्रेमालापं तनोति ताभ्यां
 स तावदावसये । तन्नाजगाम काम प्रकाममस्तः क्षणारम्भापः ॥ ३२ ॥ ताभ्यामभ्यायान्त मूयमवगल्य पत्यु
 रित्यूचे । गृहं स्थित्वा किञ्चित्कौशलमवलोक्य प्रिय ! नौ ॥ ३३ ॥ चिह्निते तथैव हरिणा हरिणाह्यौ क्षोणिपस्य
 साक्षेपम् । प्रतिपत्तिमासनायां वक्षे न्यक्षामसृक्षाताम् ॥ ३४ ॥ पप्रच्छतुभ्य सम्प्रति किमागमो देव ! देवपा-
 दानाम् । सोऽप्याह ब्रह्मिण इव स्य हस्तशुक्लसंभ्य मुशम् ॥ ३५ ॥ कामिन्यौ मानिन्यौ नो जानाये कथं द्यूत्क
 ण्डः । आनेतुमागतोऽह युवा युवामिह निजावासे ॥ ३६ ॥ ते प्राह तुस्तस्व नेतस्तवः नेति द्युज्यते वक्तुम् । सेव
 कजनस्य जनकः पोषकृते यत्प्रभुः प्रथितः ॥ ३७ ॥ पररमणी सुररमणीरमणीयाऽप्याशु सुपरिहरणीया । सेवक
 रमणी तु नृणां सुपेय दूराद्विदोपेण ॥ ३८ ॥ राजा भवेत्प्रजानां वृण्वविधानावकृत्यविनिवारी । यदि सोऽप्यकृ
 त्यकारी विनिवारी तर्हि कस्तासाम् ? ॥ ३९ ॥ यामिकतस्तास्कर्यं घावीपातम् रक्षकनरेभ्यः । पानीयतः प्रवीपन
 मिदं तमः प्रसरण तरणेः ॥ ४० ॥ तव कोऽयमसद्ग्रह इह मामेते यषुत कामयिष्येते । प्राणान्तेऽपि हि नार्या
 शीलं कलुषीफरिष्यावः ॥ ४१ ॥ यतः—“घरं शृङ्गोमुङ्गगुरुशिखरिणः कापि विपमे; पतित्वाऽयं कायः कठि
 नरपदन्तर्विदलितः । घर न्यस्तो हस्तः फणिपतिमुले तीक्ष्णदशने, घर बहो पातस्तवपि न कृतः शीलविलयः

॥ ४२ ॥” तद्विरम विरसात् परमणीरमणपापतः परमात् । यदनीतिरीतिरीतिप्रदान इव भ्राष्ट्रितानवकृत
 ॥ ४३ ॥ यदुक्तम्—“सत्यपि सुकृते कर्मणि बुद्धीतिरेवान्तरे अयं हरति । तैलेऽनुपसृक्तेऽपि हि दीपशिखां हरति
 याताली ॥ ४४ ॥ अयेयस्त्रामेन ततः प्रवर्षितस्य नये न पुनरनये । नय सर्वसम्पन्मूलमलङ्कारकञ्च नृणाम्
 ॥ ४५ ॥ यतः—“द्रुमेषु सलिल सर्पिर्नरेषु मवने मनः । विषाखम्यसन न्यायः, अग्रियामायुः प्रकीर्षितम् ॥ ४६ ॥
 सुतेन बुद्धिः सुकृतेन विज्ञता, मवेन नारी सलिलेन निम्नगा । निशा वाशाङ्केन घृतिः समाधिना, नयेन बाल
 क्लियते नरेन्द्रता ॥ ४७ ॥” इत्यादि नयनबोक्स्या नवनवयुक्त्याऽप्ययोधि नैव रूपः । अभिनवमहाज्वरादौ सदै
 पचाप्यपि मुधा भवति ॥ ४८ ॥ पृथुमन्मथदुर्व्ययया कथयामासाथ पार्थिवः कथमाः । प्रार्थनपरे नरेन्द्रे मस्य
 प्ययि नानुरज्येये ॥ ४९ ॥ मा पतिशङ्कां कुरुतां तवर्पमेवास्य भस्मसात्करणात् । युवयोर्नवयोस्तस्माद् गतिर
 इमेयेह रतिर्बेतुः ॥ ५० ॥ अमले यलावपि युवाममले अवलेपवान् ग्रहीताऽहम् । तत्स्वरसेनागच्छतममुच्छ एवं
 मियः स्नेहः ॥ ५१ ॥ सुत्वेति जगद्वतुस्ते विगृह्यन्त्याह इव निपिबोऽपि । कदु रदसि कपदपद्मधीर्निकदतदस्य
 कथङ्कारम् ॥ ५२ ॥ अपसर दूरे नो चेल्लभसे रमसेन पापफलमतुलम् । सेत्युक्तोऽहङ्कारात्करोति यावद् बलात्का
 रम् ॥ ५३ ॥ कुसुमभिः स तावत् सद्यो विषाखलेन दृढयन्धैः । तत्स्वरयन्धं यद्वाऽपात्यत पेतुर्यथा वृन्ताः
 ॥ ५४ ॥ विनावा वय सवाऽन्योपकारिणामपे सफलपोऽन्येषाम् । अपकारीति किमेतत्त्यक्त्वा वृन्ता गता दूरे
 ॥ ५५ ॥ दुर्निग्रहोऽप्यनङ्गमहः सहादं कृतिग्रहः सहसा । अतिमीत इव विज्वरसार्थोऽनघयत्तवा तस्य ॥ ५६ ॥

दृढपाशापन्धपन्धनवशनभ्रशोत्थया महाभययया । अथ दुःस्थितः स गाढ मन्द इवामन्वमाक्रन्दन् ॥ ५७ ॥
 लालाक्रन्दरवच्युतिमृपात्ताश्रीकृताविनाऽऽप तदा । स युवाऽपि चार्द्धक हा लामेच्छोर्मूलमपि नष्टम् ॥ ५८ ॥ उत्सृज-
 “कृतिपयद्विषसस्यापिनि मदफारिणि यौघने पुरात्मानः । विवदति तथाऽपराधं जन्मेव यथा दृथा भवति ॥ ५९ ॥
 परदाररिरसायामपि ही निषिद्य विवदन्त्यते जन्तुः । इष्टिविषदुष्टविषघरहृष्टावपि या न किं मृत्युः ? ॥ ६० ॥
 सङ्क्रन्दनं क्षितेरथ धीक्ष्य कृताक्रन्दन विगतरवनम् । अतिहीनवीनवदन कृपया साऽवक्ष्य कृपासवनम् ॥ ६१ ॥
 तसत्परपापपरोऽप्यपारकृपयाऽर्द्रया मया त्वरया । अपि मोक्षयसेऽत्र न पुनः परत्र दैवेन नरकावौ ॥ ६२ ॥
 मा पुनरेव कार्पीरित्याद्युपदिश्य पन्धनान्यस्य । विनिरस्य तस्य तरसा दुष्कर्माणीव मूर्त्तानि ॥ ६३ ॥ झटिति
 ततः सुस्याद्रः स्वस्यीमृतः स मृतलस्योऽपि । यद्वा हरिप्रियायाः प्रसादतः किं सुबुष्पापम् ? ॥ ६४ ॥ स्व पशु
 शोचशुभैरमदमन्दाक्षमन्दमन्दगतिः । अनुतप्तः सविगुप्तः सुगुप्तमासस्ततः स्वगृहम् ॥ ६५ ॥ अतिवाद्या पाश
 सुखदैरोपयिकैस्तां निशां निशां नेता । किञ्चिन्मिषपिहितमुखः प्रगे हियाऽऽस्थानमास्थितयान् ॥ ६६ ॥ मङ्गयास-
 तथा विदितास्तदुदन्ताद्विदिततस्य इव भवतः । भयविषमयकरुणरसैर्युगपद्विषापत्रिरूपत्वम् ॥ ६७ ॥ अथ हरि-
 यलोऽयलोकितसफलफलद्रातिचित्रतरथरितः । नृपतौ गृहाग्नौ सति प्रति प्रिये तत्प्रिय प्राह ॥ ६८ ॥ अनुचित-
 कर्तुर्नृपतेः ससुचितमेवेवमावधे द्दाम्याम् । आस्फालनविप्लवमृते प्रलयेति न जातु यन्मूर्खः ॥ ६९ ॥ मङ्गी त्वस्य
 धरित्रीधवस्य दुर्बुद्धिदानतो वग्ममी । कुपथे प्रस्थापयिता रथस्य दुःसारथिर्यद्भूत् ॥ ७० ॥ नृपतिर्नरस्य नारी तुरगस्व-

त्री च दाल्भमय शस्त्रम् । कारुणाचारुत्वे स्यातामेयां परायसे ॥ ७१ ॥ उक्तं हि—“वह्नी नरिवचिस्त वक्त्राणा
 पाणिअं च महिलाओ । तस्य य ववति सया जस्य य धुसेहि निर्वाति ॥ ७२ ॥” पुर्मन्निषेव नृपसिज्वर इव
 विपमेण संनिपातेन । द्रुप्यतिकारस्तत्प्राग् युक्तस्तस्य प्रतीकारः ॥ ७३ ॥ दुष्टाशयश्च जीवन्नहिबल हि जातु मुञ्चति
 प्रकृतिम् । तद् ध्रुवमनर्थमूल समूलमुन्मूलनीयोऽयम् ॥ ७४ ॥ काऽस्तु च कृपा कृपालोरपि घाल्ये दुर्नयावमाल्येऽ-
 स्मिन् । ननु वमन दुष्टानां शिष्टानां पालन न्याय्यम् ॥ ७५ ॥ वृन्मप्रपञ्च पयोपायस्तन्निग्रहाय निरपायः ।
 तत्कृतवन्भानुसूतेर्वम्भी वृन्मेन यत्साध्यः ॥ ७६ ॥ कवयोऽप्याहुः—“व्रजन्ति ते मूढचिया परामर्शं भवन्ति
 मायाधिपु ये न मायिनः । प्रविश्य हि घन्ति शठास्तथाविधानसंपृताद्वाभिषिता इवेपवः ॥ ७७ ॥” मन्त्रविदां
 किल मन्त्रः सर्वत्र स्थाप्यते चतुष्कर्णः । पदकर्णोऽप्यस्य पुन स्थाप्योऽभून्नाविसिद्धिफलः ॥ ७८ ॥ बदकर्णं
 मन्त्रमसाविति कृतपूर्वी स्मृतान्विषसुरसख्यात् । दृष्याभरणैर्विब्यैर्विष्यं नव्यं व्यषाद्वेपम् ॥ ७९ ॥ सह रौद्ररूप-
 यमराद्वेभिप्रतिरूपविष्यपुरुषेण । प्रातर्गतञ्च रूपतेः पर्वति हर्षोवनंसीतम् ॥ ८० ॥ हरिमिव विवोऽवतीर्णं हरि
 पलमवलोक्य सकललोकयुतः । तादृशवेपवपुर्गु व्यसेज्मयीत् स्मापतिः सोऽन्तः ॥ ८१ ॥ चिन्मन्त्रिवचोऽवचं
 निरवय किन्तु कृत्यमेतस्य । साक्षाद्रसापुलीभूतोऽप्ययमाययौ यविह ॥ ८२ ॥ इति निर्णयता क्षोणीभृता महा-
 साहसिक्य ! सहसाङ्गाः । कपमिह कोऽय च पुमानिति प्रष्टः सोऽप्यभाविष्ट ॥ ८३ ॥ वेदे वहनेनाह यावदितः
 पितृपते पुरस्तावत् । तत्किङ्करैरनायिपि तोयासेनोवजीविषि च ॥ ८४ ॥ तस्य प्रमावमृमेः प्रमावतोऽभूवमञ्जु

तान्मन्त्रीः । सार्विकककष्टपुष्टे सुरे किमिष्ट न शिष्यनाम् ॥ ८५ ॥ याचनसयोरविषयः काऽपि मयाऽदर्शितं तस्य
 ऋद्धिश्च । का का कथं कथमिति क्षितिपक्षिसः स पुनराक्यत् ॥ ८६ ॥ तस्य पुरी संयमनी शक्रपुरीप्रौढिवर्षस
 यमनी । राज्ञा स घर्मराजः प्रजाः पुनस्तत्र पुण्यजनाः ॥ ८७ ॥ कयाताऽस्य सैजसीति च सभा शुभा ताम्र
 दूढमय दण्डम् । लेखनिकां पुस्तकमपि हस्तोपु चतुर्षु स च वसे ॥ ८८ ॥ शक्रावयोऽपि वेयाः सेवाहेवाकमा
 बध्नन्त्यस्य । विष्णुब्रह्ममहेशा अपि तमुष्ट्यै कृतश्लेषाः ॥ ८९ ॥ योगीन्द्रा अपि योगाभ्यास भीत्या भजन्ति
 तस्यैव । किं बहुना त्रिशुवनमपि वनमिव सेकुर्वणो तस्य ॥ ९० ॥ तस्य च सविता सविता दुस्तमसां प्रसविता
 प्रणाशमिह । सञ्ज्ञासञ्ज्ञा सञ्ज्ञावर्णीषु मुक्या पुनर्जननी ॥ ९१ ॥ प्राता च तस्य शस्यः दानिरशानिरिवति
 दुःसहो जगति । मखिनाऽपि विदितविष्टपपचना यमुना पुनर्जामिः ॥ ९२ ॥ दूमेर्णो दूम्नमुत्वी द्वेष्ट्याणां तस्य
 पदेव्यी च । यान पुनः प्रधान धीरस्कन्धेषु धीरेयः ॥ ९३ ॥ त्रिजगत्कृतस्तत्कारस्तस्याय वैष्यतः प्रतीहारः ।
 वण्डनवाचपण्डाविति नाम्ना घाम्ना च वासवरौ ॥ ९४ ॥ लिपिकृष विधगुसक्तिजगत्सवसरित्रलिपिकर्ता । ऋद्धिः
 सर्वाङ्गीणाऽप्यनन्यसाधारणाऽस्यैवम् ॥ ९५ ॥ तुष्टः स च कल्पतरु रुष्टस्तु कृतान्त एव सत्याहः । चिन्वन्मुताल
 क्षकमक्षूण लक्षण सेतत् ॥ ९६ ॥ लोकेऽप्युक्तम्—“यस्मिन् रुष्टे मयं नास्ति, तुष्टे नास्ति” धनागमः । निग्रहानुग्रहौ
 न स्तः, स जातः किं करिष्यति ? ॥ ९७ ॥ तां तादृशीं समृद्धिं पश्यन् खट्वोरभंसि सफलत्वम् । लोकोऽपि वक्ति
 भव्य बहुजीवनतो हि यदुदष्टम् ॥ ९८ ॥ नाथ ! मयाऽयं स युक्त्या निमग्नितः प्रीतिपूरितः प्रोचे । अस्यावरस्य

करणात् युक्तं वयमागमिष्यामः ॥९९॥ किन्तु सकृत्सर्व नेता नः सौहृदं यदि समेयात् । मङ्ग्यायस्त्रिलव
 लाभस्तदुचितमर्क्ति किमपि कुर्मः ॥१००॥ अत्रार्थेऽत्यर्थं मयि मुहुर्मुहुः प्रार्थनामिष स कृत्वा । वस्त्रा दिव्याल
 कृतिचक्रायमुवाच सावरहत् ॥ १ ॥ बह्व्योऽपि दिव्यरूपा घन्याः कन्या इमा हि मम मान्याः । तदिमामेकां
 परिणय पराणय प्रमदपदमस्मात् ॥ २ ॥ राजन् ! राजाऽमात्यावीनां कन्या यथोचित वेद्याः । इयतैव हि मे सुष्टि
 र्भर्तृफल मूल्यकृत्य यत् ॥ ३ ॥ द्विपां बन्धे बन्धे युद्धे, दुर्गप्राप्ते गृहे मरे । क्लिश्यन्ते सेवकाः किन्तु, नेतुरेवास्त्रिल
 फलम् ॥४॥ इत्युचिबानह मोस्तदा नृपायास्त्वया रयात्प्रेष्याः । मृषामुक्त्विति विस्मृतः प्रकृष्टबहुमानतस्तेन ॥५॥
 आकारणार्थमथ पयदर्शनबहुमानदर्शनार्थं च । प्रजिघाय वैष्यताह्वयमिमं स चात्मप्रतीहारम् ॥ ६ ॥ हुतमसुनैव
 तु वैवतशस्त्या नित्येऽहमिह महीश ! ततः । पादावधार्यतां तत्पुरि सन्तो धर्षितार्थकृत ॥ ७ ॥ तत्संवादि
 तदानीमवादि तेनापि वेत्त्रिणाऽभ्यधिकम् । दिव्यनरे यवति यतः कुतस्तमां स्याद्विसंवादः ? ॥८॥ अपि वीसस्वः
 स घूर्सः कुधीसस्वस्तद्विवेद वेदमिव । मन्त्र हि सुप्रयुक्त वेद्यं ब्रह्माऽपि जिज्ञात्मा ॥ ९ ॥ उभयोरपि संवादा
 दिति प्रवादात्कृताशयोन्मावात् । नृपसन्धिवाद्याः सर्वे गन्तुं तन्त्रीवसुकायन्त ॥१०॥ यमनाम्नाऽपि चृणां भीस्त्वदा
 तु कुतुकं विवक्षवोऽभूवन् । यमगृहमहमिकया नृपावयोऽप्यहह लोभमहः ॥ ११ ॥ प्रागजातवन्तपातव्यया
 प्रयाऽप्यस्य ऋद्धिगुरुगवात् । प्रलम्भाऽप्यत्युग्रा कापि समग्राऽपि दूरमगात् ॥ १२ ॥ सज्जीयन्तु मृमानय मृपा
 त्पूर्वमेव सन्धिवम् । सामाजिका अपि मियस्तपैव वैवप्रहृतमतयः ॥ १३ ॥ दिव्यकनीदिव्यबहुद्रव्यविभूषादि

लोभतः कस्तिचित् । कौतुकितयाऽपि कतिपयिष्वेकस्य ते षड्विः पुरतः ॥ १४ ॥ पौरजनोऽपि परिश्रुतमनोविनोदौ-
 कशेष्टुतवृद्धन्तात् । गृध्ररुचैस्तसार्ये ही ही लोभस्य साम्राज्यम् ॥ १५ ॥ अतिमहती काऽपि चिता रचिता ज्वलि-
 ताऽप्ययो दृपादेयात् । अतिभीषणाऽपि तोषामतितोषकरी भवस्थितियत् ॥ १६ ॥ भस्मीभवन् निश्चितमनिश्चित
 दूरतश्च कच्छ्यादि । तदपि तदेकाग्रद्वस्त्राऽभयस्ते भयास्याजो ! ॥ १७ ॥ अत एवोक्तम्-“जा ववे होइ मई
 अइया तरणीसु खवन्तीसु । सा जइ जिणवरचम्मे फरयलमज्झट्टिआ सिखी ॥ १८ ॥” पीतासवा इव भवामि
 नन्दनास्ते तदाऽतिगाञ्छ्यवशात् । नवनवघोषैर्जघ्नपुर्जघ्न नन्दुम्भ ॥ १९ ॥ यावदहर्षविकया सर्वे कुर्वन्ति
 वद्विसावप ते । स्वपुस्तायत्कृपया स हरिः परिचिन्तयामास ॥ २० ॥ कुधिया मया मुधिकया मङ्गाननर्यः
 क पय आरब्धः । नरकेऽपि पापिनो मे क स्थान निरपराधवचात् ? ॥ २१ ॥ विधाऽपि सापराधस्यैव बुधानां हि सप्त
 चिता नो वेत् । भव्याभयविभागानभिज्ञवाचास्त्रिलनैव ॥ २२ ॥ कोऽत्र ततः सवुपायः स ध्यायति यावतेति
 तायदवध । कृत्रिमकृतान्तवेत्त्री जनतामिद्रीयमाणोऽसुम् ॥ २३ ॥ औत्सुक्यं मा कापुर्मां हापुर्हर्षकृत्फल प्राप्तम् ।
 यदि वः फलामिलापस्तदा मदाख्यातमातनुत ॥ २४ ॥ विषमोऽस्माकं स्वामी रीत्यैव हि तत्र युज्यते गन्तुम् ।
 राज्ञः कोऽप्यस्ति मान्यः सम मया यातु तत्प्रथमम् ॥ २५ ॥ राजा ततस्ततश्च प्रजाधजा अथ व धीसत्सोऽध्या-
 सीत् । आद्यौ गमने नूनं भावि ममेष्ट फलमनूनम् ॥ २६ ॥ पुरतः सम्प्रप्राप्ती विषयः प्राप्ती पुनर्मयेत् पश्चात् ।
 घूर्तः कोऽपि हि धीमान् धिया पुमर्थं समर्थयति ॥ २७ ॥ वाने याने शयने व्याख्याने भोजने समास्थाने ।

अथधिक्षयेऽतिपिल्वे राजकुले पूर्णफल आचः ॥ २८ ॥ शून्येऽरण्ये भवने ग्रामे तोये भये च संग्रामे । आरोहेऽ-
 प्ययरोहे पुरस्सरेऽथ पथि रात्रौ च ॥ २९ ॥ व्यायत्नेष्वमवादीयामि स्वामिन् । सहायुना पुरतः । अपि राशानु-
 शातः कृतार्पमानीव मुमुवेऽसी ॥ ३० ॥ अथ विन्यनरः प्रसरज्ज्वाले ज्वलने चकार विकराले । सम्पापात पृष्ठे
 दुर्योः सन्धियम्ब सह कैश्चित् ॥ ३१ ॥ निपतन्नेष्व स अस्मावशेषतां प्राप पापधीः सह हा । स्वमनोरथैः कथञ्चि-
 त्तमयाम जगाम यद्वाऽप्यम् ॥ ३२ ॥ राजाऽपि रात्रकलितः पतङ्गललित तनोति तज्ज्वलने । यावत्तावद्वज्रे हरिणा
 कण्ठायाजुजा मुजयोः ॥ ३३ ॥ आः किन्तु विघ्ननिघ्न मामिह कुरुपे कपेति परुपगिरम् । हरिराह नृपं किञ्चन सुस्यः
 शृणु नाय ! वन्मि यथा ॥ ३४ ॥ असमीक्षितकृत्यकृतां नितान्तमप्राप्यमुत्र भानर्यः । कार्यं कार्यं साक्षात्समीक्ष्य
 सुपरीक्ष्य तद्दक्षै ॥ ३५ ॥ मा चेद देव ! देवैरपि यस्मीव्येत कश्चनापि स्तुतः । किन्तु पदु कपटनाटकमिव मया
 प्रकटित सर्वम् ॥ ३६ ॥ दुर्मन्त्रिणैव मञ्चितकुमभ्रकूटप्रपञ्चरचनातः । प्राणान्तसङ्कटे त्वन्मुखेन बहुशोऽस्मि
 निक्षिप्तः ॥ ३७ ॥ प्रक्षिप्यते स्म वन्तप्रपातपीडादिनिधिरकष्टमरे । प्रसभ प्रभो ! मवानपि इहा ! महापापिना
 तेन ॥ ३८ ॥ मा षीषन् यस्त्वासीभवन् परस्मै ददाति दुर्बुद्धिम् । यच्च परत्रोदपरः परधनलखनारतिर्यञ्च ॥ ३९ ॥
 नृप ! आर्यः किं कुर्यान् यत्र कुमन्त्री कुमभ्रमभ्रणकृत् । दुष्टोऽपि स किं कुर्यान् यत्र सुमन्त्री सुमभ्रपरः ॥ ४० ॥
 अत एव देव ! दृग्मप्रपञ्चतः सन्धिवममिसादकृपि । व्याधिबिषदुमदुष्टा यथा कथञ्चिद्वृष्टेऽप्याः ॥ ४१ ॥ स्वामिन् !
 स्यामी त्व मे तदुपेक्षे त्वां कथं दुताशान्तः १ । प्रविशन्त इन्त यतः स्वामिप्रोदो महापापम् ॥ ४२ ॥ अन्येषामपि नियतं

ब्रोह्म स्यादहन्तुः स्वसन्वोदः । मित्रस्वामिगुरुणां स पुनः को वेद किं फलिता ? ॥ ४३ ॥ शृणुवन्निति मृषाशङ्कि-
 तचेता नेता क्षित्तेर्विधिन्तितयान् । हा वेषि बुष्टचेष्टितमयं मदीय समग्रमपि ॥ ४४ ॥ इत्युन्नवन्नवमदृगनिपिब-
 म्रीडाऽतिपीडया तस्यौ । न्यग्वक्त्रः शून्यमना विनाऽपि मूर्च्छां स मूर्च्छितयान् ॥ ४५ ॥ युगमम् ॥ तैत्तिरीयोमि-
 रुचिर्नैरभिरुचिर्नैस्तस्य तद्वयामय सः । अगदैरिय सद्यैयः वामयामास प्रकृतिस्तुजनः ॥ ४६ ॥ इद्व्याऽय चिद्वित-
 देवतसाक्षिभ्याऽयद्युनैस्तदुरुचरितैः । अतिविस्मितः स्वकशिरः स कल्पयस्त्रिन्तयाऽऽकृवान् ॥ ४७ ॥ पूर्वविधेऽपरा-
 धेऽप्येवविधशक्तिमानय यन्माम् । न वदाह न जग्राह च राज्य परमोपकारी तत् ॥ ४८ ॥ स्वयमक्षमः समग्रं
 क्षमते क्षमया न लाति चान्यर्द्धिम् । न नव तत्क्षमतायामिदं तु लोकोत्तरं वरितम् ॥ ४९ ॥ अस्योत्तमन्य
 परमोपकृतः प्राणात्क्लितोऽसमर्णस्य । अघमाघमोऽघमर्णः कथममृणीभाषमासाऽस्मि ? ॥ ५० ॥ इत्यादितत्प्रशसा
 स्वकनिन्द्यासावरजिरेण ययौ । भवनिर्विण्ण इव स कथमपि भवनं विभुः स सुवः ॥ ५१ ॥ अस्तोका अपि
 लोकाः प्रत्याशाव्यर्थताप्रथितशोकाः । विषायमयतद्भूतोपहृदिणः स्वान् ग्रहान् जग्मुः ॥ ५२ ॥ तस्मादेवाक-
 स्मिकनिमित्ततस्त्रिस्तमस्य भूपस्य । वैराग्यरत्नसङ्ग्रममगमन्महतां हि रीतिरियम् ॥ ५३ ॥ प्रत्युपचिकीरिव ततस्तस्मै
 चिस्मेरयौघनां स्वकनीम् । स्वां कीर्तिमिव स वत्सा ध्ययाहयत् समग्रमहि शुभे ॥ ५४ ॥ करमोचनपर्वणि च
 प्रध्वदे प्रमवेन राज्यमपि सर्वम् । चिरसञ्चितमिव सौभाग्यपशुचितश्रुताऽस्याहो ॥ ५५ ॥ प्राकृतदुष्कृतवितति
 प्रतिक्रियां सत्क्रियां गुरोः कृत्वा । कक्षीकृत्य स वीक्षां वक्षः कृतयांश्च शिववीक्षाम् ॥ ५६ ॥ अय काञ्चनपुर

चपतिः सुताप्रवृत्तिं विभावयन्नभितः । पथिकोत्तया तत्साहगृह्रियलघुत्तान्तमश्रौषीत् ॥ ५७ ॥ यतः—“वार्त्ता
 च कौतुकयती विशदा च यिथा, लोकोत्तरः परिमलम्भ कुरङ्गनाभेः । सैलस्य बिन्दुरिव वारिणि दुर्नियारमेतन्मय
 प्रसरतीति किमत्र चिन्मन् ? ॥ ५८ ॥” संभाष्य त च जामातरमितिमुदितः प्रधानपुरुषमुत्वात् । निम्बित्य कृत्य
 यिदृष्टुमानाद्राहस्त पुत्रमिव ॥ ५९ ॥ सोऽप्युर्म्यासमुपधाधिप इव सर्वोर्द्धिपूर्वमागतवान् । सह कान्ताभिस्त्रिभूमि
 स्तत्र सुधिसयमुदद्वयकृत् ॥ ६० ॥ वत्से ! स्येच्छाशृष्याऽप्यनर्हया कोऽप्यवापि चिन्मार्गः । पतिरिति परमा-
 न्याऽसीत्यस्माधि सुतापि पित्रायैः ॥ ६१ ॥ प्रेम्णा पदे प्रवेय निजपदमेवेति राज्यमपि तस्मै । श्वशुरः प्रदाय द्वी
 क्षामाद्राय च सदयितः सिद्धः ॥ ६२ ॥ अथ हरियलः परयलप्रसर्वियलवर्ष्यसर्पसर्परिपुः । भाग्यान्बुवयात्प्राप्ते
 प्राग्गे राज्ये स पालयति ॥ ६३ ॥ प्रेयस्यस्तस्य ततस्त्वासंस्त्रिभोऽपि पद्वेव्यस्ताः । अन्या अपि वृषकन्याः
 पाणिगृहीतीर्षिदितवान् सः ॥ ६४ ॥ जिनवानावेः पुण्यात्फलमतुल तन्मयेऽपि नाद्भुतकृत् । हरिनियमावल्यावपि
 फलमीदृशमद्भुत तु महत् ॥ ६५ ॥ अमृत कन्यासूत्र धर्मेष्वश्रादि चक्रिरवानि । वटवीज बालेन्दुर्यालहरिस्तन्तु-
 जन्तुश्च ॥ ६६ ॥ जाल्यमणिः सिद्धरसो रसाद्रमेकाक्षरा महाविषा । उपमा इमा हरिकृते सुकृतेऽल्पेऽनल्पतरफलदे
 ॥ ६७ ॥ सन्दानितकम् ॥ क नु कैवर्त्तकुटुम्ब ? केय परमा समा (पि भूप) चियस्परमा । कदरे कोटिगुणाधिकफल-
 प्रदान्याऽऽपि जीवदया ॥ ६८ ॥ इत्यादिना त्वनुदिन निजनियमाराधनं नृपत्वेऽपि । लभ्यधन तद्वन इव विभाव
 यन् व्यसरन्नायम् ॥ ६९ ॥ विसरति जातु नान्योऽप्यनुभवविषयीभवस्रवफलस्य । सुकृतस्य किं पुनरय तद्ग-

पसिद्धिर्निधिः सुचिपाम् ॥ ७० ॥ अथ सोऽन्यथा निजहृदाऽध्यासीवु यथेशानाऽमृतावासीत् । वासीव विव्य
 ऋद्धिर्ममेयमापाति स गुरुवेत् ॥ ७१ ॥ स्यां तत्कृतार्थे इति तद्व्यानाकृष्ट इषाशु समवसृताः । ते तत्र श्रीगुरवः
 स्पृश्य महतां विलम्बोऽर्थो ॥ ७२ ॥ युग्मम् । धनपालश्चसतदागमः क्षमापाललङ्घसन्नप सः । आहम्भरेण गुरुणा जगाम
 सुगुस्त्व विननाम ॥ ७३ ॥ व्यस्यपयस्य संविशः पुण्यनिधे ! त्वत्प्रसादतः प्रापम् । इयतीं समृद्धिमिदामधिक
 निन्योऽपि सद्योऽहम् ॥ ७४ ॥ अवचेहि घेहि करुणां कारुण्यनिधे ! निधेहि सिद्धी माम् । द्ववि संमिधेहि मद्धि
 तममिधेहि विधेहि मयि तुष्टिम् ॥ ७५ ॥ अथ त प्रणतं क्षुपतिं सुकृतैकरत विर्चित्य सत्यगिरा । गुरुगुणाद्ध-
 न्यस्त्व धर्मे धीर्यस्य ते सुचियः ॥ ७६ ॥ उक्तञ्च—“केचिज्जोजनमग्निनिर्मरधियः केचित् पुरन्धीपराः, केचिन्मा
 ल्यविलेपनैकरसिकाः केचिच्च गीतोत्सुकाः । केचित् श्रुतकथामुगम्यमदिरावृत्याविबद्धावराः, केचिद्वाजिगजोक्ष
 यानरसिका घन्यास्तु धर्मे रताः ॥ ७७ ॥” धर्मे द्वेधेऽपि पुनर्यतिधर्मम्राद्धधर्ममेवाम्याम् । मूलं किल जीवव्याऽ-
 शेषस्तस्यास्तु विस्वारः ॥ ७८ ॥ तामेध च निर्बोधु कृतिनः कुर्वन्ति सर्वविरतिरतिम् । तामन्तरेण तस्या न स्यादा
 राधन सम्यग् ॥ ७९ ॥ यो यतिधर्मे नालकर्मर्माणः स प्रवीण ! गृहिधर्मम् । सम्यक्स्वधर्ममग्नी सरङ्गमग्नीचरीकर्ति
 ॥ ८० ॥ सोऽपि द्वावधारूपः प्रसूयितः प्राणिरक्षणाधीश । लोका अपि लक्ष्म्यै किं विवधति विधिधान सवुपायान् ?
 ॥ ८१ ॥ धर्म्माः सर्वेऽपि कृपां धिना धिनश्यन्त्यवश्यमग्निरेण । छेदे हि नागवधुषा दूरेऽपि बलानि शुष्यन्ति
 ॥ ८२ ॥ किं पशुना यमनियमप्रमुखमशेष दयां धिना विफलम् । यदुफलमल्पमपीद तथेति तत्रैव पतितव्यम्

॥ ८३ ॥ इत्यादिदेशानामृततुष्टः स विशिष्टभावतः सम्यक् । सम्यग्दर्शनपूर्वं समावदेऽणुव्रत पूर्वम् ॥ ८४ ॥
शेषव्रतान्यपि स यथाशक्ति समादाय सप्रियः स्वपदम् । प्राप शुर्वं च तदासेः सुरद्रुमासेरिव वरिष्ठः ॥ ८५ ॥ स ततः
प्रपन्नः स्वस्मिन् देशे कृतधर्मकर्मविनिवेशे । पटहोवृधोपणपूर्वं न्यधारयन्मारिनामाऽपि ॥ ८६ ॥ व्यसनानि च
सप्त जगत्स्रस्यसनानि सधनरकाणाम् । सत्यङ्गरानिव स स्वोर्ज्या निर्वासयामास ॥ ८७ ॥ अमृतेन च तप्तुम्वक्
गतेन तेन प्रतेनिरे नृणाम् । उपकारसारमतिना यद्भुमकाराः सप्तुपकाराः ॥ ८८ ॥ यतः—‘मिहाण जल चव्वाण चविणं
तरुवरण फलनियहो । सत्पुरिसाण विरुत्त सामलं सयललोभाण ॥ ८९ ॥’ इत्याद्यगण्यपुण्यैर्नयैर्नपुण्यैश्च घन्मं
साम्राज्यम् । निजसाम्राज्य चैकातपन्नतां प्राप्यतानेन ॥ ९० ॥ किं जाल्या किं कृत्यैः किं सङ्गत्थाऽय किं कुलस्थित्या ? ।
यदि सोऽपि हरिपलोऽनृद्धपालश्चेदशम्बाशु ॥ ९१ ॥ तदुक्तम्—‘कौशेयं कृमिज सुवर्णमुपलार्धार्वाऽपि गोलोमतः,
पङ्कास्तामरस’ शशाङ्क उदयेरिन्दीवर गोमपात् । काष्ठावभिरेहः फणावपि मणिर्गोपिततो रोचना, प्राकाश्यं स्वशु
नोदयेन गुणिनो गच्छन्ति किं जन्मना ? ॥ ९२ ॥’ ऐश्वर्यशीर्यपुरुषोत्तमतामुमहस्विताविमिः स हरिः । सत्या-
होऽनृणापलपङ्कासत्स्यादिभिर्न पुनः ॥ ९३ ॥ यद्वा तद्व्यावर्णनममर्हमेवार्थीयचरितानाम् । साम्राज्यासावपि
यस्तस्याज न जातु धीवरताम् ॥ ९४ ॥ सुरवरसमयेऽस्य बहुतमसमये यातेऽथ समय इव समयम् । ज्ञात्वा सम-
यविवस्ते समया पुरमागमव् गुरवः ॥ ९५ ॥ ज्ञुत्वा तेषां पादावधारणं सार्धचार्येण चिचिषत् । गत्वा गत्वा तस्मि-
न्नुपे निषिष्टे जगुर्गुरवः ॥ ९६ ॥ यो यो यस्माद्व्यापकसद्यद्विमाप्नोति तेन सुतरां सः । आराध्यः स यथाऽर्थे तां

पुनरधिकाधिकां वृत्ते ॥ ९७ ॥ जीवद्वयातः सुकृतादियतीं प्राप्नोऽसि भोः ! परां भूतिम् । तत्सामेवाराधय साधय
 सिद्धिं च बुक्ताधाम् ॥ ९८ ॥ आराधनं च मूषव ! तस्याः सम्यग् यत्तिस्व एव स्यात् । आश्चे सपावर्विशोषकं
 एव यतः सत्तमेऽपि वया ॥ ९९ ॥ आहुतम्—“यूला-सुष्टुमा जीवा० ॥ ५०० ॥” गाथेयं प्राग्विद्युता । तत्संप्रति
 यतिघर्मं युद्धाण निरुद्धाण दुर्महं मोहम् । राज्यप्राप्त्यधनाढ्य विद्युद्विद्योतमिष चिन्त्याः ॥ ५०१ ॥ इत्युपदेशप्रसर-
 रैराग्यरसोर्मिबर्मितः स्वान्तः । स्वपदे प्रजामुदेऽसौ संस्थाप्य ज्येष्ठमात्मसुखम् ॥ ५०२ ॥ सह सिद्धिभिर्देवीभिः
 प्रव्रज्य सदोपयुज्य यतनायाम् । बुक्तापतर्पासि तस्या शान्तमुक्तिं ययौ मुक्तिम् ॥ ५०३ ॥ युग्मम् ॥ हरियल-
 वरिचमिति 'भोः ! विभाव्य भव्या इहं अपि पूर्णफलम् । सुकृतप्राप्तिप्रयायां जीवद्वयायां कुरुत यत्नम् ॥ ५०४ ॥

॥ इति प्रथमाश्रमते हरिबलवीरकथा ॥

वक्तुं प्रथममनुव्रत साम्प्रत द्वितीयमाह—

वीए अणुवयमी परिथूलगमलियवयणविरईओ । आयरिअमप्पसत्थे इत्थ पमायप्पसंगेण ॥ ११ ॥
 'धीए अणु' इति, मृपावादः क्रोधमानमायालोभप्रविषरागद्वेषहास्यमयमीडाक्रीडारत्यरतिवाक्षिण्यमौ
 स्वयंविक्कपादिभिः संभवति, पीडाहेतुम् सत्यवादोऽपि मृपावादः, यतः—“अलिम न भासिअध अत्थि सु
 सवपि ज न वसध । सवपि त न सव ज परपीडाकर वपणं ॥ ११ ॥” स च द्विविधः—स्पृहः संकमम्, तत्रातिबु-

पृथिव्यभासासमुद्भवः स्थूलस्तद्विपरीतः सूक्ष्मः, आह हि—“दुविहो अ मुसावाओ सुहुमो यूलो अ तस्थ इह सुहुमो ।
 परिहासाहप्यमवो यूलो पुण तिष्ठसंकेसा ॥१॥” भायकस्य सूक्ष्मे सुपावादे यतना, स्थूलस्तु परिहार्य एव, यदा
 वक्ष्यकवृत्तिगृह्यते—“जेण भासिएण अप्पणो परस्स वा अतीव वाधातो असिंस्किलेसो अ जायते त अट्ठाए अण
 द्वाए वा ण वण्ण” इति । अथ सूत्रगाथान्याख्या—द्वितीयेऽनुव्रते ‘परिस्फुरकम्’ अतिवावर लोकेऽप्यकीर्त्यादि
 हेतुरलीकवचन तच्च कन्यालीक १ गवालीक २ मूयलीक ३ न्यासापहार ४ कूटसाक्षित्व ५ मेवात् पञ्चप्रकार,
 तत्र द्वेपादिमिरन्वियकन्यां विषकन्यां वाऽविषकन्यां सुशीलां वा दुःशीलां दुःशीलां वा सुशीलां मि
 त्यादि वदतः कन्यालीकम् ? । एवमल्पकीरां गां यदुकीरां वाऽरूपकीरामित्यादि वदतो गवालीकम् २ ।
 परसत्त्वां मूमिमात्माविसत्त्वात्मात्माविसत्त्वां वा परसत्त्वात् ऊपर वा क्षेत्रमनूपरमनूपरं बोपरमित्यादि वदतो
 मूयलीकम् ३ । उपलक्षणानि चैतानि तेन कन्यागोमूयलीकवत्सर्वद्विपवचस्तुल्यवापदालीकान्यपि वक्ष्यन्तया
 ज्ञेयानि, आहुरपि—“कस्मागहणं दुपयाण सुअग ववपयाण गोवयण । अपयाण दवाणं सवाणं मूमिबयणं तु ॥१॥”
 यथेवं तर्हि द्विपवचस्तुल्यवापदप्रकरणमेव सर्वसम्प्राप्त्यै किमिति न कृतं ? , सत्यं, किन्तु कन्यायलीकानां लोकेऽति
 गर्हितत्वाद्विशेषेण वर्जनार्थमुपादानम्, कन्याऽलीकादी च भोगान्तरायद्वेषवृक्षावयो वीधाः स्फुटा एव, तथा
 न्यासस्य वनधान्यादित्यापनिकाया अपहारः—अपलापो न्यासापहारो भक्ष्यापातकहेतुः, न्यासकर्त्ता हि परमासो
 ऽयं ममेति साक्षिण विनाऽपि स्वधन न्यासीकृते, स च महालोभाभिमृतो विन्वासघातमपि कृत्वा तदपलपति,

न्यासापहारस्य पादसावानखे सत्यपि वचनस्यैव प्राचान्यविवक्षणान्मुपावाहस्वम् ४ तथा लभ्यतेयविषये साक्षीकृतस्य लब्धामत्सरादिना कूटसाक्ष्यप्रधानात्कूटसाक्षित्वमत्र परञ्च भवेऽप्यनर्थहेतुर्धसुराजस्येवाजशब्दार्थ साक्ष्ये लोकेऽप्युच्यते—“ब्रूहि साक्ष्य यथाज्ञ”, लभ्यन्ते पितरस्तथ । स्ववीपवचनस्यान्ते, पतन्ति न पतन्ति च ॥ १ ॥” न्यासापहारकूटसाक्षित्वयोऽत्र ‘द्रुपदापलीकान्तर्भावेऽपि लोकेऽप्यतिनिन्यत्वात्प्रयुगावान्, तथा च सौकिक्वचन—“कूटसाक्षी सुब्रूही, कृतमो वीर्घरोपणः । बत्वारः कर्मषाण्डाला, पञ्चमो जातिसन्मवः ॥ १ ॥” तथा—“ब्रूस्ते नरकपाल ते, मदिरामांसनक्षिणि ! । भानुः पृच्छति मातङ्गि !, किं तोय वक्षिणे करे ? ॥ २ ॥ बाण्डाली प्राह—“मित्रद्रोही कृतमन्त्र, स्तेपी विश्वासघातकः । कदाचिषलितो मार्गे, तेनेय क्षिप्यते छटा ॥ २ ॥ कूटसाक्षी मृपावावी, यक्षपाती झगजुके । कदाचिषलितो मार्गे, तेनेय क्षिप्यते छटा ॥ ३ ॥” एतस्य पञ्चविधाली कस्य यद्वचन—भाषण तस्य चिरते !, ‘आपरिज’मित्यादि प्रागुक्तवित्येकावशागार्यः ॥ ११ ॥ अस्यातीचारान् प्रतिक्तामति—

सहसा रहस्सदारे मोसुवपसे अ कूटलेहे अ । वीज वयस्स अइयारे पढिक्कमे० ॥ १२ ॥

‘सहसे’ति ॥ ‘सुप्रं सूचनकू’दिति वचनात्सहसाशब्देन सहसाऽभ्याख्यानम् रहःशब्देन रहोऽभ्याख्यान-स्वरारशब्देन च स्वदारमन्त्रमेव उच्यते, तत्र सहसा—अनालोभ्याभ्याख्यान—चौरोऽयं पारवारिकोऽयमित्याच-

सधोपाध्यारोपणं सहसाऽभ्याख्यानं १, रहसि-एकान्तो कैश्चिन्मन्त्रो क्रियमाणो आकारेरङ्गिताविभिर्ज्ञात्वेदमिदं राज-
विष्ठादधिकमेते मन्त्रयन्ते इत्याद्यभिधानं रहोऽभ्याख्यानं, पैशुन्यं वा रहोऽभ्याख्यानं, यथा द्रव्योः प्रीतौ सत्यामे-
कस्याकारादिनोपलभ्यामिप्रापमितरस्य तथा कथयति यथा प्रीतिः प्रणश्यति २ स्वदाराणां विश्वासमापितस्या-
न्यस्त्री कथनं स्वदारमन्त्रमेवस्ततः सहसाविषदध्यस्य द्रुन्नुस्त्वसिन् ३, एवमन्यत्रापि, ननु स्वदारमन्त्रमेव रहोऽभ्या-
ख्याने च सत्यस्यैव कथनात्कथमतिचारता !, उच्यते, एवमन्त्रप्रकाशनजनितलज्जादितः कलत्रावेर्मरणाद्यनर्थ-
स्यापि सम्भवात् परमार्थतोऽस्यासध्यत्वमेव, यदाहुः-“न सत्यमपि भायेत, परपीडाकरं वचः । लोकेऽपि श्रूयते
यस्मात्कौशिको नरक गतः ॥ १ ॥” स्वदारमन्त्रस्य चोपलक्षणत्वान्मिन्त्राविमन्त्रमेदः स्त्रिय प्रति स्वपत्याविमन्त्र
मेदश्चातिचारतया हेयः ३, तथा द्रव्योर्विषावेऽन्यतरवच्चनोपायशिक्षणं सम्पगङ्गातमस्त्रीपण्यापुपदेशान् निकृतिप्र-
धानास्त्राध्यापनादि वा मृयोपवेशस्तसिन् ४, अन्यमुद्राऽक्षरादिना द्रुतस्यापत्यं लेखनं द्रुतलेखः ५, तस्मिन्,
द्रोपभ्याख्या प्राग्वत्, अप द्रुतलेखस्य स्पृष्टासत्यत्वात्कार्यं न तत्करणे घातमङ्गः ! इति चेत्, सत्यं, परमसत्यस्यो-
क्तिर्मया प्रख्याक्याता इदं तु लेखनं न तुक्तिरित्यभिप्रायेण द्रुग्धनुर्ध्वेषतसापेक्षस्यातिचार एव, यद्वाऽनामोगादि-
नाऽतिचारता, यदाह-“सहसाऽभ्याख्याणां जाणतो जाह करिष्य तो भंगो । जह पुणऽणामोगाईदितो तो दोह
अह्वारो ॥ १ ॥” एतद्गतफलं विश्वासयणः स्वार्थसिद्धिप्रियावेयाऽमोघमधुरवचनतावि, तथा च मोषुः-“सबा ल मत-
जोगा सिञ्चन्ती यम्मजत्थकामा य । सबेण परिगदिआ रोगा सोगा य नस्संति ॥ १ ॥ सब असस्स मूल सब

विस्सासकारणं परमं । स ए सगगद्वारं स ए सिद्धिं सोषाणं ॥ २ ॥” लोकेऽपि—“सत्येन धार्यते पृथ्वी, सत्येन तपते
 रविः । सत्येन धायवो वान्ति, सर्वं सत्ये प्रतिष्ठितम् ॥ ३ ॥” इत्यते हि सम्प्रत्यपि सत्यवादिनां विन्यादौ विशुद्धता
 राजप्रजापूजाश्लाघादि, एतस्याग्रहणेऽतिचरणे वा वैपरीत्येन फलं, भण्यते च—“ज जं वय इ जाइं अपि अवाइं
 तहिं २ होइ । न य सुणइ सुहे सहे सुणइ असोअवए सहे ॥ १ ॥ दुग्गवो पूइमुहो अणिट्ठवयणो अ करुसक्क-
 यणो अ । जलपुल्लमूअम्ममण अलिअवयणजंणो वोसा ॥ २ ॥ इहलोइअ जीवा जीवाछेमं वइ च वंघ वा ।
 अयसं घणनासं वा पावति य अलिअवयणाओ ॥ ३ ॥” असत्यवादी हि विनीतताप्रशान्तताविपद्गुणोपेतोऽपि
 सर्वत्राविश्वास्यतया न लौकिकव्यवहारे नापि धर्मेऽधिकारितामर्हति, यतः—“लाडअपीअं इक्ख नासइ भार गुहस्स
 जइ सइसा । तइ गुणगण असेसं असवययण विणासेइ ॥ १ ॥ वायसपयमिक्खपि इ सामुहिअलक्खणाण
 लक्खपि । अपमाणं कुणइ जइ तइ अलिअ गुणगणं सयल ॥ २ ॥ तालपुह गरलाणं जइ वट्ठयाहीण ख्विस्तिओ
 वाही । दोसाणमसेसाणं तइ अविगिच्छो मुसावोसो ॥ ३ ॥” श्रूयते हि कस्यापि अमणोपासकस्य सन्निर्दिष्टो
 पित्रा प्रसन्न गुरुपार्श्वे नीतो घूर्सतया गुरुक्तान् सर्वानपि द्वादशव्रतनियमान् प्रतिपुद्ध इव सादरं प्रतिपद्य नियम
 द्वाद्व्यर्थं गुर्धोविभिः प्रशस्यमानः प्राह—एतेज्वेको द्वितीयव्रतनियमो मम मुत्कलो बुद्धपालत्वाद्वृषस्य, एतावता
 सर्वमिदमसत्यमेव मयोक्तमिति तस्याशयः, ततश्चायोगोऽयमित्युपेक्षितो गुरुपित्रादिभिः, यतो हेमं वचः—“पा
 रवारिक्कवत्सूनामस्ति काचित्प्रतिक्रिया । असत्यवादिनः पुंसः प्रतीकारो न विद्यते ॥ १ ॥ एकत्रासल्लज पापं,

पाप निःशेषमन्यतः । द्रयोस्तुलाविष्टतयोरपथमेवातिरिच्यते ॥ २ ॥” इति द्वादशागाथार्यः ॥ १२ ॥ अस्मिन्मन्त्रे
कमलमेष्टिकया, तथाहि—

विजयंमि पुरे पशुविजयंमि जयतरे । अस्थि दुस्त्यजणाधारो, नयसारो नरेसरो ॥ १ ॥ अमार्हं सख्यार्हं ज, विषखाओ
साधओ तर्हि । सिद्धी नामेण कमलो, कमलो व सुकोमलो ॥ २ ॥ अप्यलोहो अप्यमोहो, परवोहपरम्मुहो । उषिमन्
कयञ्चु अ, सखसंधो सखम्मिओ ॥ ३ ॥ बल्लहा तस्स सीलेण, विमला कमलासिरी । तप्युत्तो विमलो नाम, समलो
पुण कम्मुणा ॥ ४ ॥ पुत्तो हि पिउणो तुल्लो, एअं लोअप्यस्सविअं । विवरीअं अकासी सो, सणीव रचिनंउणो ॥ ५ ॥ उक्क
केनविअ—“न म्हापितान्यस्सिलधामवतां मुखानि, नास्वं तमो न च कृता मुबनोपकाराः । सूर्यात्मजोऽहमिति केन
गुणेन लोकान्, प्रत्यापयिष्यसि शने ! दापयैर्विना त्वम् ? ॥ ६ ॥” मासई धम्मनामेण, धणमामेण धाबई । मन्नाई
पंविअं अप्य, बल्लई चरिअ निअं ॥ ७ ॥ विच्छिउं तं तद्दाल्लव, अन्नया जपप पिआ । धणज्जणेण किं वच्छ !, कुण
जत्तं गुणज्जणे ॥ ८ ॥ यत्तः—“आत्मायस्ते गुणाधाने, नैर्गुण्यं वचनीयता । देवायस्ते पुनर्वित्ते, पुंसः का नाम वाच्यता ?
॥ ९ ॥” गुणाणं अज्जे वेव, सम्म होइ धणज्जणं । अन्नहा गिहि उज्जेउ, एसो खलु पलीबणा ॥ १० ॥ तदुत्तम्—
“गुणेज्जेबावरः कार्यः, किमादोपैः प्रयोजनम् ? । विक्कियन्ते न घण्टाभिर्गावः क्षीरविचर्जिताः ॥ ११ ॥” एव विवि-
इशुत्तीहि, पिउणा सो पवोहिओ । लज्जाए पडिबज्जेइ, वयसा मणसा व न ॥ १२ ॥ तत्तो पूतोव तप्युत्तो, धुत्तस्तेण
धणं धणं । अज्जिअ अज्जिअं तस्स, वंसए मासए ताहा ॥ १३ ॥ ताय ! अज्जिअए एव, धुत्तस्तेणुज्जमेण य । सुवहुपि

घणं तम्हा, गुणघम्मज्जेणे किं ? ॥१४॥ यत्तः--“जातिर्योस्तु रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधो गच्छतां, शील शीलत-
 दात्पतत्त्वमिजनः संवद्यतां यद्धिना । दौर्घ्यं वैरिणि वज्रमाद्यु निपतत्त्वर्थोऽस्तु नः केवलं, येनैकेन विना गुणा-
 स्तृणलघमायाः समस्ता इमे ॥१५॥” एव किमपि त विनयितृसीह सुगयिरं । जपेह जणओ जाय !, सद्य एवं भवे
 घणं ॥ १६ ॥ किंतु अस्मायकारीणं, परिणामोऽतिवाक्यो । इधेव संभवे इत्थ, सुण पगं कइणग ॥१७॥ तथाहि-
 आजम्म धुसिमासत्तो, धुत्तो कोवि महम्मई । भमतो इहमवेसेणं, संपत्तो सोरिअं पुरं ॥ १८ ॥ इहस्स वणिणो
 इहे, सालिदास्सिययाइणा । उप्पाठिऊण वो ईके, धुत्तो मणइ वाणिअं ॥१९॥ पुत्त पेसेसु भो जेण, सत्ति वावेमि
 लब्भय । पासट्ठिअं निअं पुत्त, लब्धुअ सोवि पेसई ॥ २० ॥ तो त गिण्हसु सो धुत्तो, गंतुं वोसिअअइए ।
 सुप्पसत्थाणि वत्थाणि, गिण्हई तं च साहई ॥ २१ ॥ महपुत्तो इमो तुम्ह, पासे चिहइ जायइह । सुल्लं आणिसु
 अप्पेमि, सुव अम्ह वणिज्जय ॥२२॥ तो सो नाविअसाळाए, नइच्छेआइ कारिड । वधप्पयाय तग्गज्जं, गिण्हइ
 निगगओ तओ ॥२३॥ गजो तयोळिअस्सेह, सुसु याहिं तमित्थिअं । तंयोलप्पसुव धिसु, वधुं तप्पइ जपइ ॥२४॥
 वधप्पयायहि इमा, इत्थ चिट्ठव मे पिया । इत्थि तु जंपप पत्त, अप्पिही तुज्ज लब्भयं ॥२५॥ तत्तो गिण्हसु सो
 सद्य, येरीए गिहमागओ । जपेह तुज्ज पुत्तोइह, अण ! गिण्ह इम सम ॥ २६ ॥ तवप्पणेण सा तुट्ठा, त पुत्तमिव
 मल्लए । वधप्पणेण फो नाम, संपघो नेव सिज्जई ? ॥२७॥ निच निर्वित्तचित्तो तो, चिहई सो सुही तहिं । इत्तो सो
 वणिओ पुत्तं, अलहत्तो गवेसए ॥२८॥ बहु वोसिअइहे तं, दोसियं सो पयपए । किं मज्ज पुत्तं रक्खेसि !, सोवि

जपेह शक्त मा ॥ २९ ॥ एसो हि पिउणा वषप्पणावहि इहासिओ । वष अप्पेहि गिण्हेहि, इम अप्पेसि नल्लहा ॥ ३० ॥ दुत्सहो कलहो एव, जाओ तेसिं तहेव य । नाविअस्स समज्जत्थं, सव तंयोलिएणवि ॥ ३१ ॥ चउरोवि तओ गतु, रओ साहंति त कव । रायावि विम्भिओ जाओ, कुविओ वूमिओ तहा ॥ ३२ ॥ अक्खिस्सओ तो तल्लारक्खो, रमा तं ललु जागिउ । सो आह वेव ! आणित्थं, पुत्तं सत्तविणंत्तरे ॥ ३३ ॥ पयओ अल्लहा वंओ, मज्झ होउ जहिप्पिओ । तो सो सवत्थ ललुत्तो, पुत्त तेण व सोइए ॥ ३४ ॥ पुत्तो सोउ पइअ त, पइअ पडिक्खए । तो सत्तमविणे गतु, बेइ आरक्खिअप्पिअं ॥ ३५ ॥ सुज्ज कतेण नाणीओ, पुत्तो रुडेण राइणा । तो सो बद्धो दव इण्हि, इति गेहेवि तज्जणा ॥ ३६ ॥ अहं अमुहसआइ, पेसिओ तुह मणुणा । जाहि २ ललु मा कु, वुठहत्थे चट्ठि ववु ॥ ३७ ॥ नहा मीआ वराई सा, लुअ सुतु गिहं तओ । पुत्तोवि गिहसयस्सं, लुसिउ सगिहं गओ ॥ ३८ ॥ लुसिअं सगिहं वट्ठं, सोहिंत्तो वइअं निअ । विलक्खो तो तल्लारक्खो, सवेहिं ववइस्सिओ ॥ ३९ ॥ कामपढाणा गणिआ, पइअं कुणई तओ । वेसंत्तरिअवेसो सो, साइए त गिहं गओ ॥ ४० ॥ सत्थाहो एइ अवेह, तेणेसा तुह पेसिआ । दकपंथसई सोलुत्तरा संमुहमेहि व ॥ ४१ ॥ विग्गारिअसक्खआ सा, अणज्जा धित्तु तं धण । वल्लिआ संमुहं तेण, सद्धिं ही लोहस्सोइणा ॥ ४२ ॥ पुरवाहिं गओ पुत्तो, आइ सत्थाइओ इइ । एइ जा ताव रमोइ !, जलसाखाइ चिट्ठु ॥ ४३ ॥ तत्थ जाए निसीहे अ, सीहे इव भयावहे । वसिआ तेण सद्धिं सा, निहाए मुदिआ वट्ठं ॥ ४४ ॥ तो कवणमणीसाराइरणाइ असेसयं । इहिं सो गओ तीसे, वासो जाओ तओ पुरे ॥ ४५ ॥

कामसेना महापुता, तो पहल पणगणा । करेष्ट पुस्तो संसाए, बुद्धसालाह तो गओ ॥४६॥ मणेर मो ! लहु वारं,
उगघाबेरुण गिणहह । पसत्थ पोत्थय तेवि, यिति पुस्तो धुव दुमं ॥४७॥ षगवादिमो न वारं तो, आह सो अण्ण
इवि ता । खेह पोत्थं तओ हत्थ, बुद्धो लुद्धो पकहुए ॥४८॥ हत्थं सत्थेण ठिंविप्सा, गिणिहत्ता घुस्तओ तओ ।
महापावो गओ किं वा, कवढाणमगोअरो ॥ ४९ ॥ त हत्थ निअइत्थमि, पचिप्सा घुस्तओ तओ । कामसेनाणि-
हं पस्तो, घुस्तो पुत्तीइ लखिस्सओ ॥५०॥ वंसेइ कप्पिम पिम्मं, सम्म सा तस्स जाणिड । रमिड सोवि सच्छव,
सोअवमेण जाइ जा ॥ ५१ ॥ महापुत्तीइ ता तीह, इत्थमि गहिओ इमो । तं छिन्न ठिंविड हत्थं, सारं घिसु व
निग्गओ ॥ ५२ ॥ जाए पहाए मूमीससहाए सा समागया । त हत्थ वसिड आह, छिन्नहत्थो हु घुस्तओ ॥ ५३ ॥
सा जाणिओ मए घुस्तो, एव जा गवमुववे । ता बुद्धो आगओ छिन्नकरो सो पुक्कारंतओ ॥ ५४ ॥ बुद्धेण घुत्ते घुस्तते,
त वेस हसए सहा । तो रायरजगो कुहनगो तं पडिबज्जए ॥ ५५ ॥ अअहा बुद्धयासत्तो, घुस्तो तग्गेइमागओ ।
तप्पुद्धो वेइ वठोउह, पस्तो कालिगवेसओ ॥ ५६ ॥ संकाए रज्जगेणोसो, जत्तेण ठाविओ घरे । वत्थाणि लुहुहत्थो तं,
पक्खालेज्जण रंजए ॥ ५७ ॥ एव विस्सासिड नद्धो, तमि सुत्तंमि घुस्तओ । घिसुं निवत्स वीराइ, इमोवि इसिओ
जणे ॥ ५८ ॥ एवं सबमि लोअंमि, मूढलक्खमि तप्पुरे । पडिबज्जा तप्पइण्णा, रत्ता अण्णायहारिणा ॥ ५९ ॥
आइविप्ता महीपालो, वारवालं वएइ तो । रत्तिं पओखिवारेसु, जंतइंतपि वारसु ॥ ६० ॥ पद्धेसु पोस्सिवारेसु,
गवेसंतो अ घुत्तय । तो राया सुरयास्सो, इक्को ममई सवओ ॥ ६१ ॥ आरोविप्ता स्सरे घुस्तो, पोत्ताणि रयगोव तो ।

पक्ष्मालणछछा पोखिदार सो छगघडावप ॥६२॥ धुस्तं दोवारिएणावि, भइ ! भूवेण धारिअं । वारस्तुग्घाढणे रसिं,
 तो धुस्तो पडिअं ॥ ६३ ॥ जइ रायस्त बीराणि, विणस्तसि इमाणि तो । विज पच्छुत्तरं तो सो, भीओ वार
 विहावप ॥६४॥ सरपालिं गओ धुस्तो, एगं पिच्छिअ मच्छिअ । जपेइ रे पछापस, मूढ ! एइ निबो इहिं ॥६५॥
 धुस्तं गवेसमाणो सो, दई त वेव बधिही । भीओ बराओ तो भीरे, नहो मच्छुव मच्छिओ ॥ ६६ ॥ तो तत्थेव
 खर मुसु, सारं बीरं निअसिउ । पुरस्ताभिमुइ जाइ, अहो धुस्तस गइया ॥६७॥ इतो धुस्त पुराओ तं, निगगं
 जागिउं निबो । बाहिं गच्छेइ पिच्छेइ, त व इत पपुच्छप ॥ ६८ ॥ विट्ठो कोवि नरो इत्य, मो ! मो भइ !
 सगदहो । सो आइ नाइ ! नहो सो, सरनीरंमि पिट्ठप ॥६९॥ बेइ राया वरिआसु, दुरय दुरिअं जइ । इमं कहुमि
 सच्छं व, केसेसु धरिउ रिउं ॥७०॥ आमति मणिय तेण, राया जा अगओ गओ । ता धुस्तो इयमाख्खो, पविट्ठो
 दुरअंतरे ॥ ७१ ॥ विसेसवेसदुरयाइणा दोवारिएणावि । विआओ स निबो वेव, धुस्तसाहो समीहिअं ॥ ७२ ॥
 तो बेइ दारवाल सो, पोखिदाराणि बंधसु । पवेसं माहु कस्तसवि, विआ इणिइ कहंविधि ॥७३॥ अओ इओ मए
 एगो, धुस्तो समुव सपइ । तत्थविअओ पुणो अणो, थितणिओ इइ वढ ॥७४॥ तहसि विधिप तेण, धुस्तधुस्तंत
 धुत्तिओ । चार्वतो सीपफुलंसुहो राया समागओ ॥ ७५ ॥ बेइ दोवारिअं वारं, विहावेसु भिबो अइ । सोवि
 बेइ इयाख्खो, मज्जे पिट्ठेइ पत्थिवो ॥७६॥ तत्तो तुमं धुबं अओ, ताहे साहेइ धुस्तओ । मा डग्घावेसु द्वाराणि,
 अओ धुस्तो इमो ललु ॥७७॥ तत्तो विलक्खथितो सो, राया थितेइ कोविमो । धुस्ताणवि महाधुस्तो, जेणाइमवि

धुस्तिभ्यो ॥ ७८ ॥ अर्धितणिज्य एभस्स, चरिअं चिहिणोघडो । लोए जयपढायावि, एएण गहिआ धुव ॥ ७९ ॥
 ता जा न कोइ जाणेइ, ताव सामगिरा इम । पसंसेमि जाहा मज्झ, पवेसो जायए पुरे ॥ ८० ॥ इअ विंतिअ सो
 धुत्तं, आह हे धुत्तधुत्तरं । चरिअं तुज्झ तुट्ठोइइ, वरं वरसु इच्छिअ ॥ ८१ ॥ सो आह अमय वेदि, तहा रत्तावि
 मस्मिअ । विपुहेहि विहेअव, सबहा यिहिअं निअं ॥ ८२ ॥ अप्पाण पयसीकाव, वारं च विहवाधिउं । पठेइ राय
 पापसु, तो धुत्तो संमुहागओ ॥ ८३ ॥ रत्तावि पिट्ठिइत्यो से, विओ नवं (वत्त) च जीविअ । निम्मिओ सुपसाओ
 अ, नत्तहा संतमासिअं ॥ ८४ ॥ तत्तो नित्संकप्पितो सो, धुत्तो रायपसायओ । मत्तसहुव सच्छव, भमेइ चिलसेइ
 अ ॥ ८५ ॥ कलाकलावं वंसेइ, वट्ठासेइ, पुरीजण । चरिअ च पयासेइ, अइअच्छरिअ निअं ॥ ८६ ॥ एव सुहीवि सो
 इहाइ, अन्नया इत्थ धुत्तया । न तहा होइ तो जामि, दूर धी दुट्ठदुद्धिअं ॥ ८७ ॥ बोवव छन्नो रत्तोवि, अकहिइ
 त धुत्तओ । पुराओ निगगओ नूयाडमिअव भमेइ सो ॥ ८८ ॥ पुरपट्ठणगामाइ, धुत्तयतो सहस्ससो । पत्तो
 पुरंमि सुवणावयंसि कमसो इमो ॥ ८९ ॥ तत्तुज्जाणंमि धीसंतो, रायवंपयपायवे । पसरपं अइवित्थारं, तं च
 पासेइ सावर ॥ ९० ॥ अइउधुगसाइहि, लिइत व नहतर । वट्ठुक्खकुल्लवट्ठासिकुल्लवयकुलालयं ॥ ९१ ॥
 धुगमम् ॥ त चपयतवं वट्ठु, नाणासकप्पकप्पिअं । पत्तो पमोअं सो धुत्तो, सयं वेव पयपप ॥ ९२ ॥ अइरम्मो
 इमो रुक्खो, ता जुत्तं इत्थ कारिअं । सत्तम्मं हि ववलहर हेममणीमयं ॥ ९३ ॥ पअस्स पासओ पुत्ता, आवासा
 मणिनिम्मिआ । अतेउरीण सवार्णं, कीलावावी य इत्थय ॥ ९४ ॥ इत्थे वप्पमयवणं, साळा इयगयाणिह । इत्थ

राया अहं क्षुप्तो, चक्षी इव महिद्विजो ॥९५॥ असंख्यमसंमथ, धयण सुणिज्ज त । धुत्तं पइ पयपेइ, वपयधुम्-
 वेयया ॥ ९६ ॥ रे धुत्त ! धुत्तिमासेसवेस बुद्धरिपण त । निषांतो सुहा कीस, मूढ ! भासेसि परिसं ? ॥९७॥ न
 किंचि पासे ते पासे, निष्ठक्खण ! सुलक्खणो । जेण एअंयि सिज्जेइ, सोवि जंणेइ वेयय ॥ ९८ ॥ सुमरिज्जा गिरं
 एअं, एअ सयविणतरे । कुज्जा नो जइ तो तुज्ज, पबक्ख पखिसे विअं ॥ ९९ ॥ तअओ तअगरइरवासिवेपीइ
 मंदिरे । सो कवइइ मेळिस्ता, ज्जुअं खिझेइ कप्पिअ ॥ १०० ॥ लंघोवरसिस्ताहिषज्जक्खजक्खणिमाइओ ।
 वारवासिणि वेविं व, टंकलक्खि सिणेइ सो ॥१॥ खडीखडकए अंके, मेळिस्ता संहरिणु अ । तो सो लघोवर पेइ,
 देहि मे लब्धय धणं ॥२॥ तिकोणतिक्खपाइणकोणग्याएण सिग्घयं । फोडिस्स लवमुवरं, लघोवर ! तुहइअइ
 ॥३॥ एव अणिणु सो जाव, महत्तं पाइण तयं । उप्पादेइ स भीओ ता, वेइ दो लक्ख टंकए ॥४॥ एव अंघेवि
 ते सवे, वतरा विंति लब्धय । निस्तुगाण नराण वि, वितरा अवि किंकरा ॥५॥ विस्सेण तेण तत्थेव, आवासाइ
 तहेव सो । कारेइ इत्ति किं नेइ, कअं सिज्जेइ वडओ ? ॥६॥ सहस्सटंकस्तुलहमोग तेण पणंगणा । अणंगसेणातो-
 णगसेणा अंतवरी कया ॥७॥ बिलसंतो सम सीए, तत्थ तं तक्खतरि । पुण्डुल गघिरो पावो, ववारेइ पुणो पुणो ॥८॥
 तत्तो छ्हा निकिडा सा तं, धुत्त घरिउ सिरे । आणिअं नयरे तत्त, सव धुत्तं पयासए ॥९॥ विडविओ य जेगाहि,
 पीडाहि नारयं व सो । त व उप्पाडिउ दूरे, पक्खिखेइ ममाडिउ ॥१०॥ बुम्भारेण मओ सोवि, निन्मग्गो बुग्गइं गओ ।
 भवमि भमिही पावफल ही केरिस कुडं ॥११॥ ता पुत्त ! स महाधुत्तो, सवधुत्ताण अग्गिमो । एवं विधुत्तो तो इत्त !,

कई घुसत्तणं वरं ? ॥ १२ ॥ पुत्तेण घुसं तस्सेअ, ताय ! अन्नायकारिणो ! घुस फिटु अहं पत्त, अज्जे हत्थकलाइणा ॥ १३ ॥ न तत्थ कोचि अन्नाओ, ताओवि घयए तओ । एसोवि खलु अन्नाओ, वंघणा जं परस्सिमा ॥ १४ ॥ सवहा बवहारस्स, विसुद्धी वेव पुज्जए । अ कूबकपट सव, पयबं नरयं इम ॥ १५ ॥ पयं घुत्तेवि सो पुत्तो, जण एण अणेगत्तो । न निअत्तो सहावाओ, सहावो हि सुवुबओ ॥ १६ ॥ यताः—“परीक्षणीयो यत्तेन, स्वभावो नेतरे गुणाः । व्यतीत्य हि गुणान् सर्वान्, स्वभावो मूर्ध्नि वर्तते ॥ १७ ॥ अन्नदावि हु अज्जपाण, यद्दुवि विहवोऽत्थि सो । वेसंतराहआरम, मा कुज्जा बुयस्सकारण ॥ १८ ॥ इवाइ चारयत्तस्स, जणयस्सवि अज्जपाया । गिण्हलं विविहं वत्थुं, वणिस्सद्दा स पट्टिओ ॥ १९ ॥ वसहाणं सहस्सेहि, सत्थयाहु व सो गओ । पलमग्गेण सोपारासस मलयपट्ठण ॥ २० ॥ पुव सवपि सो तत्थ, विक्खिणिता कयाणगं । अट्ठावीससहस्साइं, दव अज्जेइ लाहओ ॥ २१ ॥ वणिमाणं वणिज्जमि, माहणाण मुहमिअ । स्वप्तिआण सिरी खग्गे, कास्सणं सिप्पकम्मसु ॥ २२ ॥ पुणो अहिअलाहत्थ, धिचूण य कयाणग । अवर पवरं जाय, सपुरं पइ चक्खए ॥ २३ ॥ ता पत्तो पाउत्तो कालो, कालोव पहिअं जण । सगज्जिविज्जुवडेहि, भेसयत्तोवि सवओ ॥ २४ ॥ सो तत्थेव ठिओ एसो, कुणिता गिहजायणि । को नाम पामरं मुत्तु, यवे बुद्धमकइमे ॥ २५ ॥ इत्तो अ धिजयपुरे, वेव वासी विसारओ । गुणाण आगरो इग्गो, सागरो बुद्धि-सागरो ॥ २६ ॥ सो सागरं गओ आसि, घणज्जणकए पुरा । यद्दुणि सारयत्थूणि, धिमु तत्थागओ तथा ॥ २७ ॥ यिमलेण इमो विट्ठो, पुट्ठो अ कुसलाइअ । गच्छिअस्सामो पुरे सद्धिं, इवाइ उषरोद्धिं ॥ २८ ॥ सोचि तत्थट्ठिओ

विषसुवत्पूणि जहिच्छिउम । चिकिणेइ सुवत्पूणि, अवराणि किणेइ अ ॥ ३९ ॥ चिमलो समलो पुत्तो, वणिज्जे
तत्स अंतरा । इत्थसंनइया हेमसइस्से वस गिणइ ॥ ३० ॥ चित्तेइ अ पिआ मज्झ, मुहो म बारए मुहा । निउणेण
नपणेव, मएअं अज्जिअं घण ॥ ३१ ॥ अह ते वेवि गिणइसा, सबं वरं निअ २ । पट्टिया तुरयास्सा, सपुरासम
मागया ॥ ३२ ॥ ताहे सो कमलो सिद्धी, निअपुत्तस्स संमुहो । समेओ उअिअमूहि, उअिअं कह लंघए ! ॥ ३३ ॥
तेहिं दोहिंवि पणओ, चिणएण इमो तओ । पणएण य अमुअ, तेहिं सेमाइ पुच्छिआ ॥ ३४ ॥ तेहिं तिणइंवि तुरया
स्साणं पुरओ तओ । वरंताणं परंपेइ, बिमलं पइ सायरो ॥ ३५ ॥ मिअविअचमकारकरं किंवि कहेमि ते ।
अदिट्ठमवि विट्ठ व, सावहाणमणो सुण ॥ ३६ ॥ इओ किंवि पुरो जाइ, पक्खफलपूरिअं । सणिअ सगइ तत्थ,
सारही पुण वमणो ॥ ३७ ॥ तत्स पासे पुणो वारिमरिआ करवत्तिआ । गतीए लविआ अत्थि, लढीतोत्तपए
तइ ॥ ३८ ॥ सोचि निक्खिउकुडीण, पगल्लोण पिच्छओ । सुत्तो वक्खिणपासंसि, वसहो गल्लिओ तहिं ॥ ३९ ॥
वामपासे पुणो गोणो, वामपापमि खंजओ । काणो अ वामअज्जिमि, वेहण सगइ व तं ॥ ४० ॥ अच्छिउप्यंतो
अ वंजालो, त व हक्खेइ पिट्ठिगो । पिट्ठिमि रुढा कत्तासधि, पइ एगा य आगया ॥ ४१ ॥ सावि वामंसि पार्यंसि, सवणा
वरलक्खणा । भणुवाणहा य मीसे, वेहे आहरणा वइ ॥ ४२ ॥ सा वइ वणिणो नूण, गविणी गुविणी विअ । अवा
सअप्पसवा य, जणिही तणय पुणो ॥ ४३ ॥ कुकुमत्सगरागो अ, तीसे सर्वगसगओ । ववलस्सिरीइ फुल्लण,
पम्मिछो अ महल्लओ ॥ ४४ ॥ उत्तरीअं पुणो तीसे, कुसुभनवरंगिअ । गंतीइ तीइ आस्सा, मयच्छी सावि

गच्छ ॥ ४५ ॥ सावि सागडिअढाणे, निविद्धा अत्थि इत्थिया । वेल्लगस्तुवरिं तत्थ, सो अ सागडिओ पुणो ॥ ४६ ॥ त सोउं विमलो आइ, किं जंपेसि असंगयं ! को सवणु विणा पय, जंपेइ अविगप्पिअ ? ॥ ४७ ॥ को नाम सइहे एअं !, कह वा जाणिअ तए ? अहो धरेइ ते जीइ, अइवीहा जइ तइ ॥ ४८ ॥ सागरो घागेरें तं, जुगंतेचि अर्संगय । नाइ जंपेमि ज सव, सवकारो गुरुत्तणो ॥ ४९ ॥ इत्थमि ककणे सते, किं कजं वप्पणेण वा ? आसन्न सगड तं हि, जाहि मित्त ! पलोयसु ॥ ५० ॥ त सवपि अमवध, सवइ न सो । सुबुद्धि-यिसय ज त, बुबुद्धी कह मन्नए ! ॥ ५१ ॥ तो तेण सिद्ध चिद्धत्त, गागमालयसे कह ! सो आइ धिट्ठया धिद्धे, जुत्ता धके अ धंकया ॥ ५२ ॥ उच्चुंमि उच्चुआ चेष, पवीणंमि पवीणया । लोपयि वेहो कट्ठेहि, धंके वको समे समो ॥ ५३ ॥ विमलो आइ लोहेण, तो इल्लफलिओ इम । असचं जइ तो तुग्ग, वत्थु सवपि बुज्ज मे ! ॥ ५४ ॥ आमेइ भणिउं सोवि, कोवेण भणिओ इम । अन्नहा तुइ गणिहस्स, सव वत्थुमइ इमं ॥ ५५ ॥ तेणावि मन्निप इत्थं, इत्थेण परिताडिउ । कमल सागरो आइ, दुण्हं सक्खी तुम इइ ॥ ५६ ॥ कमलो कोमल ताहे, साहेइ पइ सागरं । इमोव दक्ख ! सुक्खस्स, किं तुमंमि करेसि भो ? ॥ ५७ ॥ विमलो तो पयंपेइ, संपय चेष ताय ! किं । मं लभुं कुदसे पुत्त, महत्त पाथए पिआ ॥ ५८ ॥ भणिअं सागरेणावि, हे सिद्धि ! जइ ते सुओ । मग्ग पापसु लग्गे तो, दुइं छंइमि अजवि ॥ ५९ ॥ विमलो चेइ वित्तपि, समग्गे गहिप मए । लुगिगस्सति पए भिक्खाममणे तुग्ग कुप्फु ॥ ६० ॥ पय विवायवायाला, मिलिआ सगडस्स ते । विमलो मच्छरच्छारच्छक्षो पिच्छे तवेच त

॥ ६१ ॥ अपिच्छिन्न मयच्छिन्न च, मार्यंगं च पुणो तर्हि । वल्लासियमुहकमलो, विमलो जाव जायए ॥ ६२ ॥ सायरं
सायरपुटो, सारही ताव साइए । पुविणी पसयस्थ सा, इत्थी पत्ता वणतरे ॥ ६३ ॥ जुगल । इत्येव नयरे अत्थि,
इमीए जणणी तओ । सीसे आहवणस्थ हि, मार्यंगो पेसिओ मए ॥ ६४ ॥ अहं हि माइणो पसा, वणिअस्स
पुणो धइ । भट्टणा ताडिआ रुद्धा, भअअ पिठ्ठे समागया ॥ ६५ ॥ पावोसिअत्तपीइए, कह एअ चए अहं ? ।
विसमेअओपि तायओ, किं पुणो उवलक्खिअओ ॥ ६६ ॥ इओ अ तस्य तम्माया, सो मायगोवि आगओ । सीसे
अ तणओ जाओ, विप्यस्स य निवेइओ ॥ ६७ ॥ एव सर्वमि सुवाए, जाए जपेइ सायरो । इम विमल ! पेसेसु,
समग्गपिइ मणिगहे ॥ ६८ ॥ तो पुत्तो विमलो बुत्तधीरिमाए पयपए । जहा ते पडिमासेइ, तहा इससु अम्हत
॥ ६९ ॥ तो सायरो विपारेइ, सुहा किं फलहेण मे ? । जहोविअ करिस्सामि, जामि इणिह निअ गिह ॥ ७० ॥
इवाइं चित्तिरो सब, विमलस्स कपाणग । ठाविं निअवाडीए, सागरो गेइमागओ ॥ ७१ ॥ तो वसिओव
सुसुव, दुच्छिओव इउव सो । कहचि तणओ नीओ, कमलेण समंदिं ॥ ७२ ॥ सुइमि तइ चित्तमि, विमलो
अइसामलो । तो विसवेइ कमल, कमलं व सुनिम्मल ॥ ७३ ॥ आवयंभोनिही ताय !, तरिअवो इमो कह ? ।
तुम्हं जइ पुणो बुद्धिबेडीए नित्परिअए ॥ ७४ ॥ इसेण भणिअं तेण, पुत्तेण तु पमाणिअ । तो ताय ! तग्गिइ
गंतुं, मत्तावसु कहं चि त ॥ ७५ ॥ अअहावि जहाअुत्ति, दुग्गइ सागरं व तं । सागर पडिओइसु, जं न गिण्हे
इ मे धणं ॥ ७६ ॥ किं वा विविइविताए, उवाओ पग एव हि । सोवि सिअओ तुमेणेव, महु अणेण केणवि

॥ ७७ ॥ तेण सक्खीकओ तत्थ, सुम तो सक्खिमल्लहा । रओ सहाए अक्खेसु, रक्खेसु वधिणं निअ ॥ ७८ ॥
 निअगेहस्स कज्जमि, निअववस्स रक्खणे । निअपुसकए कूढमासणेवि न वूसण ॥ ७९ ॥ यतः—“न नर्मयुक्त
 वचनं हिनस्ति, न क्रीपु राज्ञ विवाहकाले । प्राणाल्ये सर्वचनापहारे, पञ्चानुतान्याहुरपातकानि ॥ ८० ॥” तो
 सिद्धी कमलो धम्मकमलाकमलायरो । सधसधो पयपेइ, विमल पइ कोमल ॥ ८१ ॥ मा बच्छ ! गच्छ सम्मग,
 नयम्मगमि गच्छसु । सुमरिआ निअं धुत्तं, विस चित्तमि मा कुण ॥ ८२ ॥ हसतेणवि सतेण, जइ अप्यपि
 जंपिअं । तया तस्सेव निपाहे, सवहावि जएइ सो ॥ ८३ ॥ किअ-न हासमणिअं एअ, किंतु तधित्तलोहओ ।
 बुद्धा कया तए वेव, तो किं दूमेसि संपयं ? ॥ ८४ ॥ जं च पुत्तमिहासधमासणेवि न वूसणं । त मूढमासिअं
 जं न, दूमाओ कह कालिमा ? ॥ ८५ ॥ सत्थपि अप्पसत्थ त, सत्थपिअ भयावह । जत्थजणत्थकरं एआरिसंपि
 खएएसिअ ॥ ८६ ॥ येवत्सवि असवत्स, विसस्सेव धुरंतओ । विवागो किं पुणो कूढसक्खीए घणलोहओ ?
 ॥ ८७ ॥ भणेइ तणओ ताप !, अववाओ दि सवओ । भणिओ जिणधम्ममेवि, एव सकेसि किं तओ ?
 ॥ ८८ ॥ महल्लकज्जहेउ वा, असधं किंचि मासिउ । पायच्छित्त चरिआसु, एवं सवोवि सुज्जए ॥ ८९ ॥ येइ
 ताओ तओ पुत्त !, सुलन्मधणहेउणा । कोवि मूढोऽपि खरेइ, निअधम्म सुवुल्लह ? ॥ ९० ॥ महल्लधम्मकज्जेसु,
 अववाओवि वेसिओ । न पुणो पावकज्जमि, जिणधम्ममि कत्थयि ॥ ९१ ॥ सइठमसाइणा पावे, पायच्छित्तसेण
 सुज्जइ । वविष धयमंगमि, पायच्छित्त तु किं भये ? ॥ ९२ ॥ तम्हा सधधणस्सायि, विद्धसे जीयिअस्सवि ।

जुगतेयि न अप्यपि, जपिस्त अस्मिन् अह ॥ १३ ॥ भणिअ जणयस्सेअं, सुणिउं अहकुयिओ । कोलोव
 घुरइरतो, विमलो लह्वे इमं ॥ १४ ॥ बुद्ध नाय पयइं ते, पासइ वम्मकम्मसु । जं मय अज्झिअं वइं, त मे
 अप्पेसि ससुणो ॥ १५ ॥ मइहो अ गहिहो अ, ई सफ्फेवि मूओ । तुम काऊण तो मोणं, गिइकोणमि
 च्चिट्ठसु ॥ १६ ॥ पटुपाटुइइत्यो सो, विइत्यो विमलो तओ । गओ रायकुल राय, नमिअ विमयेइ अ ॥ १७ ॥
 वेय ! वेसंतइ गंतुं, किंउणेण घणमज्झिअं । गहीअं हासमित्तेण, समग्ग सांगरेण मे ॥ १८ ॥ रत्ता इस्सारिअं पुठो,
 सागतो तो विआगो । इसेण गहिअं नेअं, किं तु पुइइइ निज्झिअं ॥ १९ ॥ तेणेवं सववुसते, वसं वुत्ते
 निवेणवि । उल्लासिकोऊइहेण, भो नाय कहिम तप ! ॥ २० ॥ सो आइ नाइ ! विआया, पक्ख अक्कफला
 तहिं । तदासिअमूमिपडिअकोइवसणगवओ ॥ १ ॥ निविसंतो गही मुओ, वृत्तिरियेण जाणिओ । बामे
 पासे पुणो खंओ, नाओ पायाणुसारओ ॥ २ ॥ मगंमि वक्खिणे पासे, भक्खणेणं तणाण य । बामे अमक्क-
 णेणं च, काणो अन्धिअि निच्छिओ ॥ ३ ॥ छुत्तवोत्तिरणे सोअसखिल पडिअं पडे । पडिअ पुच्छवाळे अ,
 तोसस्वडे अ विक्खिओ ॥ ४ ॥ सुइसा कोविणिता य, माइणो छुणिओ मय । सुइणो कोविणो पाय, सदा-
 वेण हि माइणा ॥ ५ ॥ भूमोअर्णमि विवेण, जाणिआ करवसिआ । मगो गलतसखिलाओअणा सखिलाइ व
 ॥ ६ ॥ भगो तोसे पिट्ठिणेण, मुक्खा मूमीइ विचिआ । लही नो अप्पिआ इत्थे, बडालो तेण जाणिओ ॥ ७ ॥
 सगवाओ उत्तरिआ, अग्गुक्खिआ जलेण य । विप्पेण लट्ठीगइणे, तप्पायरसिआ पुणो ॥ ८ ॥ मूमीए पडिआ

मूरिमच्छिन्नार्हि च येद्विधा । त बहु बुद्धकृदो सो, नाभो लट्ठीवि से करे ॥ ९ ॥ पदमि पयपतीए, अणु-
 सारेण जालिआ । पिट्टे इत्थी लभु सावि, बह्वु रूढसणाइणा ॥ १० ॥ पच्छायावेण सा पच्छासुखी पिट्ठिमि
 पिच्छए । तीसे पच्छासुखे पाप, छट्ठं रूढस्ति निच्छिन्नं ॥ ११ ॥ घूलीए पापपट्टस, पठिधियेण सवणा । पाप-
 रियाणुसारेण, लक्खणाइवि लक्खिअं ॥ १२ ॥ पाणिपायगुलीणं तु, रियेण मूसणा पट्ट । सुणिआ वणिणो
 वेव, होइ एवंविहा बह्वु ॥ १३ ॥ जेण दहा सगेहाव, निगया तेण गविणी । विज्जि सा बुव क्वपवण्णाइ-
 विवज्जणा ॥ १४ ॥ वेइचित्तकए तीए, गंतीए भामिणी इमा । उस्सिआ य निसिआ य, आसमे यदरीवणे ॥ १५ ॥
 कट्ट वक्खिणइत्थस्स, अवट्टमेण लट्ठिआ । तो नाया पुत्तगन्मा सा, आसन्नपसका तथा ॥ १६ ॥ तीए कए
 आयमणं, तल्लीर तु निरुविउ । घुसिणस्सगरागोवि, तीए निद्वारिओ मए ॥ १७ ॥ तीसे केसकलावाओ, पडिअं
 पडलस्सिरि । पलोइउं परिआओ, घम्मिहोचि तथाविहो ॥ १८ ॥ यदरीकट्टपलग्गे, उत्तरीअस्स तंतुणो । तीए
 पिच्छिनु निण्णीअ, उत्तरीअं कुसुभिअं ॥ १९ ॥ न यिणा समया अंयोवरि माणुस ! मारुहे । पयपतीवि नो
 तीए, निहालिअइ मृतले ॥ २० ॥ सारहिस्स पुणो ठाणे, इक्को वेव निसीअए । सामस्यओ तओ नायं, वेह्लग
 सगव मए ॥ २१ ॥ वेह्लगोवरि इत्थी अ, न सक्कोइ निवेसिउ । ता तस्य सारही नूण, निसिआ सा उ तज्जए
 ॥ २२ ॥ सुणिआ सायरेणुत्त, त चित्तमि चमणिओ । मूखो भासेइ भो बुण्ह, अरिय कोवि भु सखिअओ ? ॥ २३ ॥
 सायरो अवलए वक्खो, चिक्खाओ अरिय सखिअओ । विमलस्स पिआ सिद्धी, कमलो विमलो मणे ॥ २४ ॥

રમાધિ સિદ્ધં સો સિદ્ધી, સઘઘાઈ તઓ ઘણ । વિમલસેષ વઘેઈ, આઠરસેષ જીવિઅ ॥ ૨૫ ॥ પર મા પુસાવિ-
 તત્પં, સોધિ સાહેઈ અબદા । મોઈલોહમદાપૂરો, તારયાણવિ બુત્તરો ॥ ૨૬ ॥ સયળો બુઝળો વિદેસિઓ લોહ-
 ઇઓ તદા । ગઢિલો વિમ્હિરો ંરીસ, સખ્સી નૂત ન કિઝપ ॥ ૨૭ ॥ તો વેઈ સાયરો એવ, વેવ ! સો વેવ
 ઘમ્મિઓ । તદાવિદુ પમાણ મે, મિઅ સઘં પર્યપિરો ॥ ૨૮ ॥ આઈ આઈવિઠં રાયા, કમલ કોમલં ગિર । જહા હુમ
 વિનાયાસિ, તદા સમ્મ પયાસસુ ॥ ૨૯ ॥ ગયં ફી વઘમેયન્તિ, ઘસલ્લિઅઈપ તયા । સ્થિત્તં સપ્પતપાણેવ,
 વિમલે અઈઆકુલે ॥ ૩૦ ॥ સવઘ સઘદા પસ, કઈં વા ગમિઈી મુદા ? । एवं पुणोवि आसाए, आसासित्ते निअं
 દિઅ ॥ ૩૧ ॥ સઘમેવ કઈં પૂત્તો, પયપિત્તસઈ સંપપ ? । एवं विविंतिरे मूमीसरे अ तह सागरे ॥ ૩૨ ॥ એવ
 સદાઈ લોપવિ, વિવિહ તલ્લસંકુલે । સંઘાપુરમિ ઘવલો, કમલો કિલ અન્બધી ॥ ૩૩ ॥ કલાપકન્ ॥ મહા-
 કઝેચિ અઓ દિ, વિતાઈં ન હુ વાદેરે । અઓવિ કિં પુળો સમ્મ, જિણઘમ્મસ્સ જાણઓ ॥ ૩૪ ॥ મણુસ્સત્સ
 સુવમ્મસ્સ, પસેવ કસવદ્દઓ । ઘસળેચિ સમાવજ્ઞે, જ અસઘં ન બુઝપ ॥ ૩૫ ॥ અઈવા ઘસળં નામ, કિમેઅં ? જ મ્મેવ
 મ્મેવ । હદ્દ ઘળં અળંતંપિ, ન ઘમ્મો પુણ નિમ્મલો ॥ ૩૬ ॥ તમ્હા પુત્તોચિ દૂમ્મિજા, પહસિઅ વ બુઝળો । સ્સિઅ
 ઘાધિ સયળો, અસઘ પુણ નો લહે ॥ ૩૭ ॥ યતઃ—“निवृन्तु नीतिनिपुणा यद्विवा सुबन्तु, लक्ष्मीः समाविशतु
 गच्छतु वा यथेच्छ । अथैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा, न्याय्याल्पयः प्रविचलन्ति पदं न धीराः ॥ ૩૮ ॥” જો
 જારિસોઝત્પિ દેવાધિ, ત વિઆળેઈ તારિઅ । સાહે તદ્દચિ સઘંપિ, સઘં સાગરમાસિઅં ॥ ૩૯ ॥ બયણ સુગિઠં

तस्स, तं आसी सो नरेसरो । अईष विम्भित्तरो सीसकंपिरो गुणजपिरो ॥ ४० ॥ हारजट्टि विसिद्धं सो, षक्कठा-
ए सक्कठओ । कठे कमलसिद्धिस्स, संतुट्ठो संठेयेइ तो ॥ ४१ ॥ पक्कब्बं पुण्णपक्कभारो, वित्त्यारो सुजसस्स य ।
हारो विद्यमणीसारो, तस्स कंठंमि सोइए ॥ ४२ ॥ पससई अ निघाई, पक्कब्ब सुगुक्क तं । अहो ते सबया काच्चि,
कणगस्स व जच्चया ॥ ४३ ॥ अहो ! निक्खोइया साहुजणस्स व अणुस्सरा । अहो निम्मोइया तुज्ज, कणएवि
तणंमि व ॥ ४४ ॥ अहो धम्मगेविस्सत्तं, तत्त व गरिअं तए । अहो वट्ठपइअस्स, सत्त व तव सुत्तम ॥ ४५ ॥
सवेसु सच्चघाईसु, पत्तरेइस्स तुज्ज तो । रत्तो व मउओ पइवओ होउ अहोनिस्स ॥ ४६ ॥ एव परंपिरो पीइ
निम्मरो स नरेसरो । माले पइमि सोवत्तपहं वचेइ सिद्धिओ ॥ ४७ ॥ जंपेइ पावघूमेण, झामल विमल पुणो ।
रे चिट्ठ ! बुट्ठ ! जीइए, छेजस्स अरिइओसि त ॥ ४८ ॥ किं तु पुत्तोउसि कमलसिद्धिणोस्ति विमुच्चसे । उच्छिज्जति
न केणावि, कमलस्सवि कंटया ॥ ४९ ॥ सागरेणवि सुट्ठेण, संतुट्ठेण कयाणग । घत्तलोहमलस्सेअ, कमलस्सेव
अप्पिअं ॥ ५० ॥ पक्कब्बो सच्चघापस्स, पभावो कोयि वक्कओ । गर्यपि आगय वित्त, किस्सी तह सुनिम्मला
॥ ५१ ॥ महापसाओ रण्णेवि, जाओ नाओवि पालिओ । कप्पक्कब्बोवि पक्कब्बो, सबं किं वा न साइए ?
॥ ५२ ॥ पमाणिओ सवेसिं, माणणिओ य सबओ । इमो सलारुणिओ अ, तओ जाओ विसेसओ ॥ ५३ ॥
विमलोउलीअवाइसि, निवणिओ जणे इइ । सुओ सुत्सावयस्सावि, पुग्गओ पुग्गइ गओ ॥ ५४ ॥ बुद्धीइ
रंजिओ राया, सायर सायरं पुणो । ठवेइ सबर्मतीसपए बुद्धिफलं अहो ! ॥ ५५ ॥ चिर चरिस्सा य गिहत्थयम्म,

सुसाहुषम् गच्छिज्ज समम् । विसेसमासासमिर्हपत्तजत्तोऽणुपत्तो कमलोऽगगलोग ॥ ५३ ॥ इत्थं पसत्थ कम
लस्स सिद्धीसरस्स वित्त निमुणिमु चित्तं । चिन्ता अकिञ्च ॥ युवा असत्थ, किञ्च थ निचपि सरोह सत्थ ॥ २५७ ॥

॥ इति द्वितीयाणुग्रन्थे कमलभेष्टिकाया ॥

उक्त द्वितीयं व्रतमप्य तृतीयमाह—

तदप्य अणुव्ययमी धूलगपरदवहरणविरहो । आयरिममप्यसत्थे इत्यप्यमा० ॥ १३ ॥

‘तदप्य’ इति ॥ इहावत्त बहुदर्श, यदाहुः—“सामीजीवावत्त तित्थघरेण तदेव य शुल्हं । एवमवत्तसत्तव
पस्सचिञ्चं खागमवरेहिं ॥ १ ॥” यद्वस्तु कनकाविक्र स्वामिना न वत्तं तत्स्वाम्यवत्त १ । यत्कलावि सचित्तं
स्वकीय भिनत्ति तज्जीवावत्त, यतस्तेन फलाविजीवेन न स्वलु निजप्राणास्तस्य वत्ताः २ । गृहस्येन वत्तमापाक-
मीवि तीर्थहराननुज्ञातत्वात्साधोस्तीर्थकरावत्तम्, एव आद्यस्य मासुकमनन्तकायामक्षपादि तीर्थकरावत्त ३ ।
सर्ववोपयिसुक्तमपि यदुरुननिमज्ज्य सुउपते तदुर्बवत्तम् ४ । अत्र स्वाम्यवत्तेनाधिकारः, तच्च द्विविध-स्यूल
सूक्ष्म च, येन जने बौरब्धपदेवाः स्यात्तत्स्यूल चीर्यबुद्ध्या क्षेत्रललावावत्तस्यापि ग्रहण स्यूलमेवावत्तावान्,
स्यूलादितरत् सूक्ष्म-स्वामिनमननुज्ञाप्य वृणलेन्द्राविग्रहणरूप, तत्र आद्यस्य सूक्ष्मे यतना स्यूलासु निवृत्तिः,

इदमेव दर्शयति-श्रुतीयेऽनुग्रहे स्पूरक राजनिग्रहाविदेतुः परब्रह्मद्वरणं तस्य विरतेः, उत्तरार्धं प्राग्वदिति त्रयो
वशागाथार्थः ॥ १३ ॥ एतस्यातिचारपञ्चक प्रतिक्रामति—

तेनाहदृष्ययोगे तप्यदिरूपे विरुद्धगमने अ । कूटतुलकूटमाने पठिक्मे० ॥ १४ ॥

‘नेने’ति ॥ ‘स्तेनैः’ चौरैराहृत-स्थानान्तरावानीत किञ्चिरकुङ्कुमादि महार्थं काणकत्वेण मुधिकया वा यद्वक्ष्यते
तत् स्तेनाहृतं १ । ‘पयोग’ति सूत्रस्य सूचकत्वात्स्वरप्रयोगः किमप्य कल्पे युर्यं निर्भ्यापाराः ? युष्मदानीतमो
पस्य यदि विक्रायको नास्ति तदानीमहं विक्रेष्ये इत्यादिवचनैः कुशिकाकर्त्तरिकाधुर्यरकाविचौरिकोपकरण
शम्भलाचर्यपणाविना वा तत्स्कराणां यौर्यक्रियायां प्रेरण प्रयोगः, एव कारणे हि तत्त्वद्वया सोऽपि चौर पव,
तथा च नीतिः—“चौर १ चौरापको २ मन्त्री ३, मेवञ्चः ४ काणककृयी ५ । अन्नदः ६ स्थानद ७—
मेति, चौरः सप्तविधः सृष्टः ॥ २ ॥” इति २, ‘तप्यदिरूपे’ति तस्य-विक्रेयवस्तुनः प्रतिरूप-सदृश
तत्र ग्रीहीणां पलञ्चि नाम प्रान्य घृतस्य घसा तैलं वा तैलस्य मूत्र हिम्नोः स्वविराविलोप्यञ्चणकादिपिष्ट
गुन्वादि वा कुङ्कुमस्य कृत्रिमकुङ्कुम कुट्टुम्भादि वा मक्षिष्ठादेर्विभिन्नकादि जाल्यकर्त्तृरमणिमौक्तिकसुवर्णसू-
प्यादीनां कृत्रिमकर्त्तृरमणिमौक्तिकसुवर्णसूपादि तत्प्रतिक्षेपेण व्ययहारस्तत्प्रतिरूपपठ्यवहारः, पशुमूल्येषु
ग्रीष्मादिष्वल्पमूल्यपलञ्च्यादि प्रक्षिप्य ग्रीष्मादिमूल्येनैव विक्रयादिकरणमित्यर्थः, यद्वा स्तेनसकाशाद्वहीतानां

गद्यादीनामभिपक्षकालिङ्गीफलत्वेवादिना शृङ्गाणि धक्काणि भज्जुनि धक्काणि करोति ययाऽऽ(तत्त्वाम्प्य)प्युप-
 लक्षयति नेत्येव तत्प्रतिरूपव्यवहारः ३, विरुद्धरास्ये-वैरिराज्ये राशऽननुशाते वाणिज्यार्थं गमन विरुद्धगमनम्,
 उपलक्षणत्वाद्राजनिपिद्वन्द्वन्मलोदोपलादिष्वस्तुप्रमाणमप्यतिचारः ४, तथा मुला-प्रसिद्धा मीयतेऽनेनेति मान-
 सेतिकादि पक्षादि इत्यादि च तयो कूटत्वं-न्यूनाधिकत्वं ताम्यां न्यूनाभ्यां वदति अधिकाभ्यां गृह्णातीत्येवं
 व्यवहारः कूटमुलाकूटमान, यदाह-“छाल्येन किञ्चित् कलय च किञ्चिन्मापेन किञ्चिमुलया च किञ्चित् ।
 किञ्चिच्च २ समाहरन्तः, प्रत्यक्षचौरा वणिजो भवन्ति ॥ १ ॥ अधीते यत्किञ्चित्तदपि मुपितु प्राहकजन,
 चतु द्रुते यद्वा तदपि विवशीकर्तुमपरम् । प्रवर्ते यत्किञ्चित्तदपि समुपादासुमधिफ, प्रपञ्चोऽय धृतेरहह ! गहनः
 कोऽपि धणिजाम् ॥ २ ॥” न कैव भावकस्य युज्यते, यतः-“दक्षिणं द्रुसूया कल ववाहकमागय च दक्षरिस ।
 निवदिभमवि जाणतो परस्त संतं न गणिह्वया ॥ १ ॥” अस्या व्याख्या-दक्षित कलाशत प्रति चतुष्कपञ्चक-
 वृक्ष्याविरूपा “व्याजे स्याद्गुणं वित्त” मित्युक्तेर्द्विगुणप्रव्याविरूपा वा तां तथा व्रज्य-गणिमपरिमावि आदि-
 शब्दारात्प्रतानेकमेवमहस्तेषां व्रज्यादीनां क्रमेण-व्रज्यसयलक्षणेनगतः-सम्पत्तो य उत्कर्षः-अर्थवृद्धिरूपस्तं
 मुचत्वा शेष गृहीयात्, कोऽर्थः १-यदि कथञ्चित्पूगफलाविप्रव्याणां क्षयाद्दिगुणाविलाभः स्यात्तदा तमदुष्टा-
 शयतया गृह्णाति, न स्वेव चिन्तयेत्-सुन्दरं जालं यत्पूगफलादीनां क्षयोऽमृदिति, तथा निपतितमपि परसत्कं
 जानन्न गृहीयात्, कलान्तरादौ च अथधिक्यादौ च देशकालाद्यपेक्षया य उचितः-शिष्टजनानिन्वितो लाभः

स एव प्राज्ञ इति भाव इति पञ्चमोऽतिचारः ५ । एतेषु क्रियमाणेषु यद्वद्वमिथादि तथैव, 'तद्वद्वमि अणुषणु
 निवे' इति चतुर्थपादपाठोऽपि इत्यन्ते, अर्थस्तत्तान एव, एतेषु पञ्चस्यपि मया यागिज्यादिना वणिक्कलेय क्रिय
 माणाऽस्ति न तु चौर्यं स्वाध्वसनाद्यकरणादित्यभिप्रायेण व्रतसापेक्षत्वाद्धोकेऽपि चौर्योऽयमिति व्यपदेशामा
 ध्यात्तिचारताऽध्वगन्तव्या, यद्वा स्तेनाहतावयः पञ्चाप्यमी राजनिग्रहेतुत्वादिना व्यस्तचौर्यरूपा एव केवल
 मनाभोगादिनाऽतिक्रमादिना विधीयमाना अतिचारतया व्यपदिश्यन्ते, भावकेण चातिचारपरिहारार्थ-
 मष्टावधौचरप्रसूतयोऽपि वर्जनीयाः, तावैवमाहुः—“मलन १ कुशल २ तर्जा ३, राजभागो ४ऽवलोकनम्
 ५ । अमार्गदर्शन ६ शय्या ७, पदभङ्ग ८ स्वयैव च ॥ १ ॥ विग्रामः ९ पादपतनं १०, वासन ११ गोपनं १२
 तथा । स्वण्डस्य स्वादन १३ वैव, तथाऽन्यन्माहराजिकम् १४ ॥ २ ॥ पद्या १५ प्यु १६ वक् १७ रज्जुनां १८,
 प्रदान ज्ञानपूर्वकम् । एताः प्रसूतयो ज्ञेया, अष्टावधौ मनीषिभिः ॥ ३ ॥” व्याख्या—तत्र ‘मलन’ न
 भेदव्य भवता त्वपि विपयेऽह मलिष्यामि इत्यादिवाक्यैश्चौर्यविषये प्रोत्साहनं १, कुशलं मिस्तिनानां सुखदुः-
 स्वादिप्रश्नः २, ‘तर्जा’ हस्तादिना चौर्यार्थं प्रेषणादिसंज्ञाकरणं ३, ‘राजभागः’ राजमोग्यव्यापहवः
 ४, ‘अवलोकना’ हरतां चौराणामपेक्षानुसूया दर्शनम् ५, ‘अमार्गदर्शन’ चौरमार्गप्रच्छेदकानां मार्गान्तरक
 धनेन तद्वशापनं ६, ‘शय्या’ शयनीयसमर्पणादि ७, ‘पदभङ्गः’ पद्माद्यतुष्यप्रचारादिद्वारेण ८, ‘विग्रामः’

स्वयरे वासकापनुशा १, 'पावपतन' प्रणामाविगौरयम् १०, 'आसन' बिष्टरदानं ११, 'गोपन' बीरापह्वः १२, 'स्वयत्स्वादन' लण्डमण्डकादिभक्तप्रयोगः १३, 'भाहराज्ञिक' लोकप्रसिद्धं १४, 'पद्याभ्युपकरणज्जनां प्रदान'मिति प्रक्षालनाभ्यङ्गाभ्यां दूरमार्गागमजनितभ्रमापनोदित्वेन पावेभ्यो हित पद्यं-उष्णजलतैलादि तस्य १५, पाकाद्यर्प चाग्नेः १६, पानाद्यर्प च क्षीतोदकस्य १७, बीराहृतचतुष्पदादिवन्धनार्थं रज्ज्वाब्ज प्रदानं १८ ज्ञानपूर्वकमिति सर्वत्र योज्यम्, अज्ञानपूर्वस्य निरपराधत्वादिति बीरमच्चतुस्त्रिरूपम्, एतद्ग तनिर्वाहञ्च व्यवहारशुद्धैव स्यात्, सा च मनोवाकायावक्तारूपा, तदुपायादिविस्तारो मत्कृतआद्यविधि- प्रकरणवृत्तेर्ज्ञेयः, अस्य फल सर्वजनविश्वाससाधुबावसमृद्धिद्विस्वैर्यैश्चयस्वर्गादि, पदवादि-"स्त्रिंशे स्वले अरग्ने विद्या य राज्ञो च सत्ययाप वा । अस्थो से न विणस्सह अबोरिआप फलं एवम् ॥ १ ॥ गामागरनगराणं घोणशुद्धमङ्गपट्टणाणं च । सुहर इषति सामी अबोरिआप फलं एवम् ॥ २ ॥" एतद्गतस्यानुपादाने मास्त्रिन्या पादने वा दौर्भाग्यं वास्यं गच्छेत् वारिष्यवर्गंवादि, वक्तव्यमपि-"इह केव त्वारोहणगरिहाधिष्ठातरमरणपञ्चत । कुक्कुल तस्करपुरिस्ता लहति निरय परमवमि ॥ १ ॥ नरयाओ वल्ला केवहा कुटमटपहिरंवा । अबोरिष्यवसणनिहया बुद्धि नरा भवसहस्सेसु ॥ २ ॥" इति चतुर्वधगाथार्थः ॥ १४ ॥ अत्र व्रते पितापुत्रयोर्वसुदत्तचनदत्तयोर्ज्ञानं, तथैतत्-

पोअणपुरमि नयरे, नयरेहापत्तविष्ठाहिअपडरे । पडरेहि गुणगणेहि शुत्तो जिअससु निय भासी ॥ १ ॥

तत्प्राप्तिं सोमवेधो सिद्धी सिद्धीष्टु विस्तुओ लज्जु । सोमुष सोमयाए विधविमूर्इ वेवुष ॥ २ ॥ घणवसनाम तस्स य
 पुस्तो जुघणविआरमणुपस्तो । वसणासस्तो अधिणयविस्तो न गणेइ गुरुणोवि ॥ ३ ॥ तत्थेव वसाइ सिद्धी
 वसुवस्तो नाम सिद्धिणो भिस्तो । घणवस्तो से पुस्तो मयविस्तो सुगुणुस्तो ॥ ४ ॥ रिद्धीए पसिद्धीइ वणिज्ज
 सिद्धीइ बुणइ सिद्धीण । तेसिं सरिस्ताण पीई कमागया कावि लच्छिष ॥ ५ ॥ अइ यहुघणोवि सिद्धी सोमो
 पुणरवि घणज्जणाय सय । पुसमजुग जाणिय विवेसगमणमि कुणइ मण ॥ ६ ॥ यतः—“तृणाब्बानिरगा
 वेयं, दुण्णरा केन पूर्यते ? । या महज्जिरपि विसिं, पूरणेरेव खन्यते ॥ ७ ॥” पुस्तस्स अमितस्स व अविस्तसंतेण
 विस्तसाराणि । अहिअं महवयाणि व कचणपणकोविमुल्लाणि ॥ ८ ॥ गुप्तनिअनामअकिअघणकसिणपसत्थ
 वत्थयद्वाणि । जीवियमिव संगोविय मज्जे रयणाणि पंच वटं ॥ ९ ॥ रुप्पकणगाइपण असारववेण उवरि भरि
 ऊणं । मुष्ठा करंदिआ तो तेण यमुवत्समित्तिगे ॥ १० ॥ जुअलं ॥ भित्तस्स तस्स स वटं मुज्जो मुज्जो मलाविडं
 वल्लिओ । यहुवत्थुवित्थरेण गओ अ वेसतर पूर ॥ ११ ॥ नायववसायरस्तो तस्तो सिद्धी विसिद्धकयजस्तो ।
 येवसमएण विववइ यहु घण नवघणुव जल ॥ १२ ॥ तस्तो पमुइअविस्तो गिण्णेइ कयाणगे अणेगयिहे । जेहिं
 सपयमि जायइ सहस्सगुणिओ पुणो लाहो ॥ १३ ॥ तो इरिस्सपरिअमणो मणोरहे यहुविहे परिवहंतो । यह
 सपयमइतुरतो इतो पस्तो महापल्लिं ॥ १४ ॥ पल्लीमिल्लेहिं तहिं महल्लपावल्लमल्लइत्येहिं । इण इण इण
 भणिरेहिं सहसा सो लूसिओ सव ॥ १५ ॥ विद्धी मूढा जीवा कुणति गुरुए मणोरहे यिविहे । न उ जाणति

घरापा प्रापइ वइय किमवि अल ॥ १६ ॥ लाहाहिलासिणोऽयिहु मूलखओ ही धिवागु तणहाए । त ताइवि
 देयपपिव वहति हिअए इहा अयुहा ॥ १७ ॥ अइकोहो अइलोहो अइकोहो अइमओ अ अइमओ । दूर परमवमि अ
 इहेव हा हुति इहेहेक ॥ १८ ॥ अइ सो गयसवस्तो बहुसोगयसो विलुसविसरसो । केवलपाहुसहाओ
 असहाओ जागओ सगिह ॥ १९ ॥ तेणागयमितेण य मितो पुढो करंविआकुसल । तो निअओ दुस्तो कहिओ
 वयिणस्सओ ! मोहो ॥ २० ॥ इत्तो अ तस्स मितो वितइ चित्तमि इत्तिआसरो । रुप्याइअसारस्सवि
 कहणु तो कियि वेहेमि ॥ २१ ॥ तो छेविउं करंवि निरुवयतेण तेण लट्ठाणि । अद्धगगउरिसकरनयणाणि
 य पच रयणाणि ॥ २२ ॥ अइ तेण लोहस्सोहिअइपण इणिउ विवेगवरनयण । सुत्तुण मित्तमित्ति मिण्ण
 मयपि भूवइणो ॥ २३ ॥ मित्तओह इहमवपरमवसंभाविवोससंओह । अविआरिअ आयइमवि पंचवि
 गहिआणि रयणाणि ॥ २४ ॥ जुअलं ॥ इहमवपरमवनवयइहेक चोरिआ असेसावि । सा पुण
 ठयणीओ महविसं व वग्यारिअं अहिअं ॥ २५ ॥ सत्पुव वप्पचडिओ अग्गी वग्गीकओव पवणेण । तपि
 कुणति समिद्धा अवि चिद्धी धीट्ठसुद्धाणं ॥ २६ ॥ जुअलं ॥ अन्नविणे सोमेण मग्गिअ नीआ गिइ निआ
 ठवणी । जा संमालइ सो ता न निहालइ पंच रयणाणि ॥ २७ ॥ तो सुअमणो खणमुच्छिअव उद्धीरिअव
 लिहिअव । सत्ताहिअत्तायाप कयावइणो विविंतेइ ॥ २८ ॥ मित्तोवि पगविस्सो कज्जविउ कहमकज्ज-
 मिअ कुआ । अइया लोहसमुदे उवति इतरणनिउणावि ॥ २९ ॥ पच्छअमेव संपइ गंतु मग्गेमि जेण

जणवाए । विथरिए लज्जाए समझिओ मझिही नेव ॥ ३० ॥ सुअणो नेव थिरुव कुणइ कुणइ ता थरेइ अणुताथ ।
जणथाए पुण जाए मरेइ नउ मअपवि तयं ॥ ३१ ॥ इअ बिंतिअ तगेइ गओ स जुत्तीइ जाव मगेइ । ताव
यसुवत्तायुत्तो घरिसु धीरत्तमुल्लवई ॥ ३२ ॥ काणि रयणाणि गइलय ! अघणी हूमन्ति किं पलवेसि ।
अइव सवाए सुत्तो गइगहिओ घाउखुहिओ वा ॥ ३३ ॥ यत्त-“अपलपति रहसि वत्त प्रत्ययवत्सेऽपि
संशय कुत्ते । क्रयविक्रये च लुण्ठति तथापि लोके वणिक् साधुः ॥ ३४ ॥” ताहे पडिइयवयणो स वीणवयणो
सय गओ भवणं । बिंतातायिअहिअओ विविइ उवाए पलोएइ ॥ ३५ ॥ सो पुच्छतो घुत्ते थिय सुणतो
अणेगघुत्तकइ । निसुणइ केणयि कस्यवि पमणिज्जत्त इम दुसं ॥ ३६ ॥ वणिपुत्ता दो मित्ता अमूरि
वित्ता वणिज्जउत्तुत्ता । एगे पिइपिइनीवीजुत्ता पत्ता पर वेसं ॥ ३७ ॥ थिवविअ वविण किंथिवि एगो उक्कठिओ
गिहं गंतु । आपुच्छइ मित्त तो वीओ निअरयणमप्येइ ॥ ३८ ॥ पमणइ अ मज्झ भवणे निघाइत्थ मइप्पि
आइत्थे । अपिज्जणप्पमुल्ल इम महामंततन्तं व ॥ ३९ ॥ तो आमिस्ति भणित्ता गिप्पिहत्ता रयणमायरेण इमो ।
आपुच्छिस्सा मित्त थलिओ समिह गओ अ कमा ॥ ४० ॥ लोहाइरेगओ त न अप्पिअं तप्पिआइ अइवीओ ।
अज्जिअयइविहरयणो हरिसिअवयणो कमा थलिओ ॥ ४१ ॥ निअपुर आसधपुरे पत्तो साय भय विभा
धतो । तत्थेव रयणगंठिं ठवेइ थविरहुविप्पगिहे ॥ ४२ ॥ आयाओ निअगेइ पुच्छइ हरिसिअहिअं निअ
वइअ । रयणथवण तओ नहि नहिस्ति सुणिज्जण स विसओ ॥ ४३ ॥ तक्केइ जइ थयत्तोवि एगरयणेण लोहि-

ओ ताहे । छोटिस्तइ छोटिगिहं दिओ कहा न बहुरयणेहिं ? ॥ ४४ ॥ सह अइघणेवि घणिअं त्योममिम्मा
 ममति भिक्खाप । जे माइणा परषण न गइति कहा करगय ते ? ॥ ४५ ॥ एव अइघसछो समच्छर बच्छर प
 त रपयि । सो कहमति अइयहिअ अधिदाप जाइ विअगेहं ॥ ४६ ॥ जा मगइ निअठवणीं स माइणो
 ताव धादिचिबुद्ध । बहिय अममं विलवइ तो सो विणिहयासो ॥ ४७ ॥ दुत्सइदुहं बहतो जणे कहतो
 ठयापमइहतो । जिणमवणगओ केणवि भणिओ इग्गेण सकिवेण ॥ ४८ ॥ युगलम् ॥ कयधुत्तसुत्तगुफा
 फुफा गणिआ इहत्थि तुह कळ । सिज्जोइ तीइ इअ सो सोउं तम्मविट पत्तो ॥ ४९ ॥ आबखिअ त गणिअं घणिअ
 घणवरणओ निअं कळ । साहेइ सावि साइइ छु साहिस्सं अवस्समिम ॥ ५० ॥ अइ सा उअरि बहुविइविस्स-
 विचिन्ताओ विअ ताळाओ । बत्तारि पेडिआओ कारिअ चारेइ गिहमओ ॥ ५१ ॥ अइ सा पुत्ता पत्ता घरमि
 विरूपस्स तस्स पगते । बिच्छायसुहा पमणइ बइ तणओ पग पवासी ॥ ५२ ॥ सो गयपुधो जलनिहिजत्ताप
 जाणयस्समणेण । बूढो मओ अ बउरो तन्मज्जाओ अपुत्ताओ ॥ ५३ ॥ तासिं ब पेडिआओ बउरो बहुरयण
 माइभरिआओ । अअ ब सुबहुदणं न पाणिओ का गई इणिह ? ॥ ५४ ॥ अम्हाण अणाइण प तणयविहीणाण
 सवमवि बइ । ही गिणिहस्सइ राया आ नाया तेण इअ सुढी ॥ ५५ ॥ तो अइ मणेइ सुग्गे ता संयइ किंवि किंवि
 निअबिअ । बिअ व तुम्ह पासे सुआओ आणिठ गइ ॥ ५६ ॥ इअ सोउ सो तीए अणिअ घणिअ विअमि गइ-
 नदिओ । गइगहिओ इअ आओ परबसो वइछोमेणं ॥ ५७ ॥ मच्चुइ सुगुक्कपणं सइइमाणो तइत्ति त सब ।

पमणइ आणेइ लहु बहुपि मुखेइ मह गेहे ॥ ५८ ॥ न विणस्सह किंपि इह गेहे वेहं व रक्खिमो एअं । तुम्ह वसं
 इह सव निणिहस्सह जेण अे कअ ॥ ५९ ॥ किं इत्थ पुच्छणिअ विआरणिअ विलवणिअ या । तूरह तूरह आणह
 ही ही पुत्तस्स उत्तीओ ॥ ६० ॥ साधि अ पाविअ भवण निअय संकेइअण वणिअ व । चउ यरवासीण सिरे
 वाउ चउपेइआ ताओ ॥ ६१ ॥ रयणीइ जाइ विअगिहमह सो उट्ठेइ एट्ठसुट्ठमणो । जा मज्जे मुक्कावइ ता सो
 वणिओ समायाओ ॥ ६२ ॥ मग्गेइ रयणगठिं पुर्विं उच्चिअं तओ विओ म्माइ । जइ सपह नप्पिस्सं ता नूण
 कलकलो होही ॥ ६३ ॥ किं एहिं रयणेहिं अप्पयेरेहिंति त रयणगठिं । अत्थिअ पमणइ वणिअय ! वत्तवं किंपि
 न खलु इम ॥ ६४ ॥ इत्थतरे नरेण केणवि संकेइएण आगतु । कुसलेण आगओ तुह सुओत्ति वद्धाविआ गणिआ
 ॥ ६५ ॥ ताहे किस्सिमहरिसं वरिसंती सह चक्खिं दासीहिं । सा नचइ निअठवणीलाइपडिहो स वणिओधि
 ॥ ६६ ॥ छस्सुवि नचतेसु नचइ विप्पोवि तीइ तो पुट्ठो । किं तुम नचसि स भणइ धुत्तो घट्ठोत्ति नचामि ॥ ६७ ॥
 एव वणिओ वेसापसायपरिलद्धसुद्वनिअरयणो । तीसे उच्चिअ वाउ पमुइअइअओ गओ सगिह ॥ ६८ ॥
 अइ मित्तगहिअरयणं वणिओ मग्गेइ मित्तपासमि । धुत्तो मित्तो जपइ मयप्पिअं तुह विआइत्ये ॥ ६९ ॥ तो
 सो मग्गइ सर्पिस्व तेणवि धुत्सेण वक्खयिअ लोहं । सिक्खविअ कूटसक्खी आणीओ सबसक्खीव ॥ ७० ॥
 तत्तो विसायवत्तो तत्थ उवाय न किंपि पावत्तो । सह भज्जाए सह कूटसक्खिणा सह कुमिस्सेज ॥ ७१ ॥
 अयासधे गामे बहुवुद्धियलस्स नायकुसलस्स । नायगरस्स घरे सो गओ पलोपइ नायगर ॥ ७२ ॥ जुअल ॥

ताहे कजेयि दुसं सो नायगरो गओ पर लोअं । तो धूरतो तगिगइमज्जे पिळ्ळेइ तप्पुत्त ॥ ७३ ॥ परिवे-
 सिउणहरब्ब निग्घेणयपासि मगगत । रोइज घय तओ सो बहु धूरिअ जाइ जा पळ्ळा ॥ ७४ ॥ युग्गमम् ॥
 ता तेण लहुण सो भणिओ तुज्ज भो किमिह कळ ॥ स भणइ पयावत्थो कह काहिसि अम्ह गुरु कळ ॥
 ॥ ७५ ॥ सो आइ अम्ह गेहे न निरत्थ किपि किज्जए कळ । अइउण्हा रब्बा इअ वयजायणओ विलवेमि ॥ ७६ ॥
 जइ दिअं तो लाहो न हि तो उप्पादिकण पाइस्सं । इअ तब्बालयपुदीचममिओ सो कहइ कळ ॥ ७७ ॥
 तेणचि पाहिं चउरो ठविआ इक्खिअ आइविअ मज्जे । तस्स रयणस्स माण अल्लकणिक्काइ कारविअं ॥ ७८ ॥
 तं दो वणिगहिं कय सम्म नय जाणएवि वणिक्का । बहुमुल्लंति महत्त करेइ पुण कूढसक्खी सो ॥ ७९ ॥
 फुड पयडीकाउ तो अप्पावेइ तस्स त रयण । पाळो अवालपुदी का वा सिद्धी न बुद्धीए ? ॥ ८० ॥ इअ सुणिअ
 सोमदेवोचि निउणगणिआण भणइ निअकळं । नायगराणपि तहा तेहिचि नहु किपि संसिद्ध ॥ ८१ ॥ तो सो
 चिंतइ नूण गयाणि एयाणि मज्ज रयणाणि । ही मह अमगजोगो मग्गेविहु निवडिआ चाडी ॥ ८२ ॥ अहस्सो
 निरासमूओ परासुमूअप्पिअव पलवतो । पत्तो रायबुवारे विवयसा राहणा दिट्ठो ॥ ८३ ॥ को एत्तो किं चिल-
 धइ निवेण सक्किेण सेयया एवं । पुट्ठा तेहिचि सिट्ठो जइट्ठिओ सिट्ठिबुत्तंतो ॥ ८४ ॥ आइविअ तओ रत्ता
 पुट्ठो सिटीचि कहिअ हिअवुक्ख । विअवइ देव ! सेवयजणस्स मह गइ अइ तुमेव ॥ ८५ ॥ तो पत्थिबो पयपइ
 सुत्थो दोअज कहसु बीसत्थो । ताण रयणाण नामप्पमाणमुल्लाहअं सयल ॥ ८६ ॥ तेणचि ताण भणिअ जइत्थ-

ममिहाणमाणमुह्नाई । तो रक्षा विस्वाय पस धुव सवयाइसि ॥८७॥ महय ! कमवि उचायं चित्तिस्सामो इममि
तुह कजे । इअ घणिअ भगिअं तो वणिय राया विसजेइ ॥ ८८ ॥ अह अक्षया नयस्थी राया आयारिउ रयणव
णिय । सवे भणेइ भोज्जं मणिमयमखट घटाचिस्सं ॥ ८९ ॥ यहुरयणा नणु घरणी रमणीयमणी य रोहणाइसु ।
ववहारिणेवि धुविविहयेसेसु विहारिणो बहुअ ॥९०॥ ता बहुगुणाणि काणिवि वयणाणिव सज्जणस्स रयणाणि ।
होविंति जइ गहिस्सं भुल्लमतुल्लपि वरहिस्सं ॥ ९१ ॥ तो मे रयणकरेहे सए सए संपइ सपुसेहि । आणाबह
जइ वट्ठे पच्चक्खं मज्झ पुरिसाण ॥९२॥ इअ आणस्ता तेचिहु रत्तो आणा अलंघणिज्जस्सि । आणाविंति तहेव य
रयणकरंभीओ सगिहाउ ॥९३॥ मह मणिणो अ अमुह्ना निचाउ वव जहिच्छिअ लहिस्सं । वसुदेवोवि करंदि
आणावइ अइसुइअचिन्तो ॥९४॥ ताणि अ परिवक्खगेहिं परिपक्खमाणेहिं रायआपसा । वसुवत्तकरडीए पचवि
सिट्ठाइ विट्ठाइ ॥९५॥ संकेइएहिं पुहिं निरुवयतेहिं तेहिं नायाइ । सवाणि अमिआणाणि अवि विअविआणि रत्तो
अ ॥ ९६ ॥ कल्ले सुल्लेण अह काणिवि गिणिहस्समिअ विसजेउं । ते सवे नरवेपो हकारिअ सोमवत्तस्स ॥९७॥
यहुरयणमज्झस्विआणि ताणि वंसेइ तक्खणा सोवि । पचवि तो लवलक्खइ जइ पक्खिअणि अत्तणो अहे ॥९८॥
सुअल ॥ साहुसि जायवदसपपक्खो आहवेइ नरनाहो । धीअदिणे मणिवणिणो परिवक्खणो सोमसिद्धिं च
॥९९॥ एएसु अतुल्लाने बुल्लइ मुल्ल महग्घरयणाण । इअ निवमणिआ चित्तिअ परिपक्खणा जा तमक्खन्ति ॥१००॥
ता अवसइ निवसिथिअ सोमो सामिअ इमाँ पचायि । मह संतिआइ नासीकयाइ वसुवत्तमिस्सगिहे ॥१०१॥

तो विमिश्र पुच्छइ निर्यई वसुसिद्धिमेस किं कहई ? । सोवि वसविअहिअओ धिदृशं धरिअ धाहरई ॥ २ ॥
धयानासाओ गविलीमूओ झंझइ नरेस ! एस पुयं । सोयोवि भणइ सम्बसि तुमेव बहुलोहगहगहिओ ॥ ३ ॥
फलइंति वोवि जाहे ताहे वसुहावियो वसु पुच्छे । पत्तागिमाणि कसो ? कमागपाइति स भणेइ ॥ ४ ॥ इत्थत्य
कोवि सक्की नरवइभणिइ भणेइ वसुसिद्धी । धावति तओ गाह गहं कुविओ निवो बयए ॥ ५ ॥ गोसे पमाण
मूसं गोसे सिहरव सविखण ताहे । आणेहिलहु सोविहु तत्साणयणाप निस्सरिओ ॥ ६ ॥ पायुसि कुविणविहिणा
पाविअवसणं व हरिअसवस्सं । अइजरज्जरवेइ गलिअसुइ पलिअमरेइ ॥ ७ ॥ तो जुमसिद्धिमेग मद्धवण सो
भणेइ पगले । तुइ एगरपणमुल्ल वाहिस्सं येसु माइ सविस्व ॥ ८ ॥ युगमम् ॥ वणलपल्लुओ सुदो तहसि तं ससि
सोवि पविक्खे । वज पवेइ सखं इयाइ अस्सापिसाईप ॥ ९ ॥ पतः—“यौवन जरया अस्त, शरीर व्याधिपीडि
तम् । मृत्युराकाङ्क्षति माणास्तृष्णैका निरुपद्रवा ॥ १० ॥” गहगहिओ वसुसहिओ स छोइखुहिओ विचाररहिओ
अ । विद्वहिओ निवपुरओ गओ तओ अभिहिओ रत्ता ॥ ११ ॥ अइयथिर ! अहो बेविरविगलिअसवगपटिअ
माअलिअ । सब वं व पपुवसु वओवि विस्सयणिअ ते ॥ १२ ॥ तो ससि सबपाइय रायपाएवि छिप्पिअ बुरप्पा ।
कप्पिअगिराहि सविस्व भरेइ अप्पव पावेहिं ॥ १३ ॥ अइ मदिनाहो हिअए वुस्सइकोहेण बिदुरिओ अहिअं ।
अपइ भो ! भो ! पिच्छइ एसि पुणंवि बुद्धसा ॥ १४ ॥ धुवुस्स पाववहुस्स बहुसन्धिठियावि कावि अहो ? । अइ नय
रधट्ठपा अइनिक्खिअविद्वयावि अहो ॥ १५ ॥ नाविक्खिअं समाए न छिअं अप्पणोवि पलिआण । नय

भीहिअ ममाविहु सकिअमवि नेव वइयस्स ॥१६॥ वसुवत्तस्सयि ससुत्त अस्सणो घुत्तधिट्ठय घणिय । पिच्छह
अच्छेरकरिं ज मह पुरओवि इअ कुणए ॥१७॥ दोहेसु भित्तदोहो ठवणीमोसो असेसमोसेसु । कूडेसु सखिस्व
कूड कयठेसुं विस्ससिअकवड ॥१८॥ एआणि महापावाणि पावचरिएहिं दोहिं बिहिआइ । तहविहु महवि असं
क्किअविस्ता धिट्ठसओ दुट्ठा ॥ १९ ॥ ता पुणह बुद्धरिअं वव्वरिड नरयई असेसपि । नामाइ सव्वपव्वयमवि वसिअ
भणइ कारणिए ॥ २० ॥ भो ! भो ! भणेइ सुब्भे पुणह कयवुअयाण को वड्ढो ? । अमर्णिंसुवि कारणिआ ज देवो
आणवेइत्ति ॥ २१ ॥ ताइ नरनाइण कोइसणाइण कूडमक्खिस्स । इयगुणलीहा जीहा पत्ता य पत्तिस्स
॥ २२ ॥ इअरोवि छिन्नइत्यो करिअमाणोवि सोमवेयेण । मोआविओ समिसुत्ति अतर तेसि दुण्हमहो ॥ २३ ॥
तसो पुइवीपहुणा अणायकारिस्ति इरिअ सवस्सं । निवासिओ सवेसा गिहाओ सुणयव फीउव्वओ ॥२४॥ धिद्धी
इयवुद्धीण पाविट्ठाण निक्किट्ठुट्ठाण । अइधिट्ठाण जाणं ठाण नहु इत्थ न परत्था ॥२५॥ धिद्धी गिद्धा छुद्धा सुद्धा अवि-
आरिअण चिट्ठता । कट्ठं वमंति सइसा सवसमिद्धीओ पुआवि ॥ २६ ॥ पव्वत्तो वप्पाओ महाअणत्थो महामय
पयड । विसम विसं झुयासो पासो सण्णो सु परअत्थो ॥२७॥ तसो तअमवपावं वुत्सइद्राव व अणुइयतो सो । संपसो
पुत्ताइअसहिओ वेसंतर वूरं ॥ २८ ॥ कत्थवि गामे पुर्धि संगयवणिपण करुणहिअएण । आवासिओवि सगिहे
फदेइ विविइ दिअयपुण्णं ॥२९॥ यत्तः-“वइइ सुअणयिओगो वइइ अणाइत्तण परिएसो । वइइ अ अअमक्ख्वाण
वइइ अकअ कयं पळ्ळा ॥ ३० ॥” वितेइ तओ वणिओ एस सपायेण विणिइओ तहवि । कहमवि करेमि

सुखिअं बिहलुद्वरण हि मह पुण ॥ ३१ ॥ जओ-“विहल जो अवलमइ आवइपछिअं च जो समुदरइ । सर-
णागय च रक्खइ तिसु तेसु अलकिया पुहवी ॥ ३२ ॥” इअ बित्तिअ तत्स सो नीविं जीवव अभिनव वेइ ।
वसुसिद्धीयि पयइइ ववइरे गइअ पिइगेइ ॥ ३३ ॥ मरणावसाणयाए असरणमूअत्स जीअलोअत्स । अवसाण-
विरसयाए असारससारयत्स तथा ॥ ३४ ॥ बहुविडिअपायकम्मो इयचम्मो अअया विदुरगत्तो । वसुदत्तो अस्ति
ममो गओ सकम्माणुसारिगइ ॥ ३५ ॥ युग्मम् ॥ बहुमोगगलिरनयणेण विदुरवयणेण तत्स तणएण । पुकारिअ पु
कारिअ बिआइ सद्धारिओ स तओ ॥ ३६ ॥ तत्थ पपसे चअय विच्छिन्न कारिअ च तेणेग । उक्कीरिअं च तत्थ य
त वच्छरमासवाराइ ॥ ३७ ॥ अइ सो कमसो सोग रोगयिच ओसेइहिं पवेरेहिं । वावारेहिं उवसामिऊण
चित्ते विविंतेइ ॥ ३८ ॥ हा कहमइ अणएण गेगणत्थजणएण । सबत्सहरणनिवासणाइ वुत्सइ इइ
पत्त ॥ ३९ ॥ नम्मो अबुज्जणाण विडिओ पिम्मो हओ अ सुअणाण । हा हरिओ कहइइइजम्मो तह य परजम्मो ?
॥ ४० ॥ तोइइ तथा जइत्स सबेसुवि चेव सपरकअेसु । जइ मह सवइ होही नामो अ सुसाहुवाओ अ ॥ ४१ ॥
यतः-“अकूत्वा परसन्तापमगत्वा म्बलनम्रताम् । अनुत्सृज्य सर्तां मार्गं, यत्स्थल्पमपि तद्वद् ॥ ४२ ॥” किं च अह
मेगगो मह नय सयणो कोवि कोवि न सहाओ । तेण षणेण च विणा सुणामरणं च सवपि ॥ ४३ ॥ यतः-
“अपुत्रस्य गृह शून्यं, विषाः शून्या द्वाभान्धवाः । मूर्खस्य हृदय शून्यं, सर्वशून्यं वरिद्रता ॥ ४४ ॥ बीमसिऊण
बहुसो इअ सो आवइसहापग एग । महवायग सुमित्त करिसु शुलीइ बवहरइ ॥ ४५ ॥ अइ लडिअ सुगुक्खोग

पाविअ स तहेव घम्मउवएस । परववपरीहार हार व ठवेइ निअहिअण ॥४६॥ गिहिघम्म सम्मसाइअमचि जइ
 ससि सत्तमो धिनु । पालेइ भावसार गयाइआरं वर्य तइअं ॥ ४७ ॥ ऊणअमहिअवणिअं वज्जंतो कूडमाणतुल
 माई । सो सुद्धि ववहारे करेइ अइयुअरपि तओ ॥ ४८ ॥ भणिअ व-“आहारे खलु सुद्धी पुलहा समणाण
 समणघम्ममि । ववहारे पुण सुद्धी गिहिघम्मे पुअरा भणिआ ॥ ४९ ॥” एसो विस्ससणिअप्ति तो वणिअं कुणति
 नेगजणा । मुहुं अचरे चिरपरिचिएवि तस्सेव पासंमि ॥ ५० ॥ अइइ ववहारसुद्धी सिद्धी सवाण वरसमिद्धीण ।
 लीसे जसो अ अत्यो इत्थ परत्थावि परमपय ॥ ५१ ॥ तस्सेव यमुवणिअ पिच्छता तुच्छवुद्धिणो वणिणो । अचरे
 अतुच्छमच्छरमिममि समुमिअ वइति ॥ ५२ ॥ जइ जइ सुसाधुवाय जइ जइ लाइ यहु व ते तस्त । पासति
 तेसि सह तइ विस व नयणेसु उल्लसई ॥ ५३ ॥ पावपराण नराण चिरत्थु पररिद्धिमच्छरवराण । इइ मुहिआ
 बुद्धिआण पिअवि रिद्धि इणताण ॥ ५४ ॥ तवुत्तम्-“वर प्रज्यलिते वद्धावहाय निहित शिरः । न पुनर्गुणसम्पन्ने,
 कृतः स्वत्योऽपि मत्सरः ॥ ५५ ॥” तस्त य अवायपादणवडावणहेउमइ पलोअति । छिदाइ वुरज्जाणो वणिणो
 अहिणो व सबत्थ ॥ ५६ ॥ सवचरिअस्त तस्त य न लइति लहुपितहवि ते छिद । कह बुद्धे पूअरया कह पीऊसे विस
 लया य ? ॥ ५७ ॥ तो तस्त गेहपुरओ तइधुरओ रओमरे यमुसो । पाअति कवइपइणो वणिणो मणिणो गुरु
 अमुल्ले ॥ ५८ ॥ ते पासिऊण मोयि हु निरीहविसो परस्त विसमि । बाहं मणेइ भो ! भो ! केण इमे पाहिआ
 मणिणो ? ॥ ५९ ॥ ? ताहे ते आंगंतु ससंभमा अम्ह अम्ह धुवमेए । पविआ पमायवसओ पमणंता इत्ति गिण्हति

॥ ६० ॥ ते तगद्वजे दृढा पञ्च मज्जमि पुणवि फलकयदा । जाया पहयिच्छाया छलिअधो ज न छलिअसि
॥ ६१ ॥ पहयपट्टदिणभनरए इअ अणुमारेण पेगसो तस्स । कयद्वपयंघो तेमि पयंघिओ धंयणपरेहिं ॥ ६२ ॥
तहमि न फहिंणि सुद्धो सुद्धो सो सपक्खिकरणेसु । अद्व निअनिअमपालणविहीइ तस्सेगयित्तरा ॥ ६३ ॥ ते
मिनिंति अ ताहे इसाहे अयरविट्ठिसंकाए । इद्व कद्व गिण्हइ धुसो ? तसो कयदंतार कुणिमो ॥ ६४ ॥ यधुअतरमि
तसो यधुपुसो कोयि तेसु तस्सदे । केणयि मिसेण गन्तुं उययिद्धो जा पळोगइ ॥ ६५ ॥ ता समय लहिऊणं घण-
दरागइसु अग्रसिंसंमु । आहरणकरहीए सिंघेइ मणिमुष्टिम एग ॥ ६६ ॥ त कोटिमुल्लुल्लह मणिजडिमं जयक
णगपरियडिमं । जल्लिअ जलणं व तदि पयिन्वयिउं सो गओ पायो ॥ ६७ ॥ तो ते दुद्धा हिद्धा मत्तति दिणंतरे इमे
मुइ । पयहीकाउं दव्वायिस्सामो तस्स सवस्सं ॥ ६८ ॥ अद्व सुइदिषयसेण तम्मि दिणे घं व किंवि कज्जेणं ।
पणत्रसो उग्यादिअ करदिअ तं निरयमेइ ॥ ६९ ॥ ता तग्घ तेण दिद्धा उच्चिद्धा रयणमुदिआमिनवा । कस्सेसा
कइ इद्व आगयत्ति तो विग्घिओ झसि ॥ ७० ॥ लिद्धु य विसिट्ठपि इ परदव सवहा स ममत्तो । जा तं जणे पया-
मइ ता भणिओ तस्म मिसेण ॥ ७१ ॥ पआए एगाइवि मूति अणेगा उ कणगकोवीओ । तं पुअवसा पत्तं कीस
पयामेगि अणममंसे ? ॥ ७२ ॥ नूणं यपासिम तं तद्वणिओ कोवि अवरुपुसो वा । भूधो वा मिण्हस्मइ न चडिस्सइ
कपि तुइ इत्ये ॥ ७३ ॥ भवग्घ व मुक्खिण्ण य तिसिण्ण जल व पायिमं तुमए । चित्तमिम जस्सद्धा किज्जति
अणेगकदाइ ॥ ७४ ॥ अद्विविथियेसम्यद्धोमहिंसुसाणजलजलणविबरगिरिगमण । किसिसिप्यकुसेवाई कुणइ

रणार्णयि घणदेउ ॥ ७५ ॥ ता जीविअ प एअं मो भय ! सुदिय घरिआसु । बहुजसेण न कस्सवि अलस्स इम
 भणिआसु ॥ ७६ ॥ इद्वाइ तेण सुधा सयाभिगहपरेण पढिभणिअं । मो ! मज्झबोरिआए निअमो रक्खेमि ता
 नेअं ॥ ७७ ॥ पुर्विणि विहरयथाणि निअइपडिआणि इत्थचडिआणि । पयसीकाऊण मए असइ दिआणि घणि
 आण ॥ ७८ ॥ परविअसि सुचिसं वेइ अवत्तसि कोयि मूढया । जेण गदिएणाऽणत्था इत्थ परत्थावि हु पुरत्था
 ॥ ७९ ॥ अह आइ सो नवि तए गदिएसा तेण तेणिअ किमिस ! को जाणइ केण इइ कइ मुक्का तुज्ज कम्मवत्सा !
 ॥ ८० ॥ अहवा एआ तुइ गोत्तवेवयाए पत्तसदिययाए । विआ अअइ इइ कहमागच्छइ अन्ननिविसए ? ॥ ८१ ॥
 जइ कोवि हु एआए हुतो घणिओ तओ स इत्ताहे । जाणिअ जणाविअ व पुच्छिअ व वज्जरिआवि ॥ ८२ ॥ किं
 वाणल्लेहि विगप्पियएहि तुइ अट्ठिया मयव इमा । सुजेसु जहिच्छाय वपसु तइ वम्मकिवेसु ॥ ८३ ॥ ता कोऽवि
 घम्मलोवो न य नयलोवोऽवि कोवि नेय इइ । युग्गसु बुज्जसु तन्हा मा मुज्जसु गुज्जसकज्जमि ॥ ८४ ॥ अह जइ
 संफसि परवणमिमन्ति घणवत्स ! मित्त तो एअ । घम्मेण वेसु कस्सवि अहवा मह वेव अप्पेसु ॥ ८५ ॥ एव ण
 लहसि घम्म सम्मं मित्तसणं व सफलेसि । इत्थ अणत्थमसेसं तद्वा कए निघहेमि अह ॥ ८६ ॥ तत्तो सो घणव-
 त्तो त पइ जंपइ हिअं तए भणिअ । इहलोए परलोए पुण एअं बुज्ज अदियरं ॥ ८७ ॥ ज पारक्क वव सव जाणि
 अमजाणिअपि तप । दूरं परिहरणिअ अवत्तपरिहारकारीणं ॥ ८८ ॥ यवाधुः—“पतित विस्सुत नष्ट, स्थित स्यापि-
 तमाहितम् । अवत्त नावतीत स्व, परकीयं कचित्सुधीः ॥ ८९ ॥ किं यधुणा तत्तमिणं भणामि तुइ मित्त ! मज्झ

जाइ विद्या । वेदोधि कोधि घणिओ पयडीहोऊण तो गिणहे ॥ ९० ॥ अअह सवह दुस्सहहुअयहजालं व नाधि
 छिप्येमि । बहुमवसुलहत्यकए को मइलइ बुलइनिअनिअम ॥ ९१ ॥ को सुत्तकए हारं हारइ फीलिअकए विहार
 च । चवणमिघणकळे ठिअरिअकए य कामथइ ॥ ९२ ॥ तुह अप्पिअपि एअ नहु गिणहे ज तुमपि नो घणिओ ।
 अअस्सवि विआए एआए हुअ किं पुअ ! ॥ ९३ ॥ नयअअिअविणण वाण अप्पपि होइ सपमाण । अणय
 अिआण ताणं वाणं सुबहुपि अपमाण ॥ ९४ ॥ परचणगइणा पावो पाव वायं व ज चिणइ तपि । तदाणप्पजला ण
 डवसमइ त तेण अपमाण ॥ ९५ ॥ तुअअवि इअमि वित्तंमि नेव वित्त पवसित जुत्तं । परविहवस्सडहिलासो
 ऽविहु बुहरासीण आवासो ॥ ९६ ॥ जओ-“पाणेहि तोवि पिओ अत्थो पुरिसाण तो कुणत्तेण । परचणहरणं मरण
 विहिअ तेसि न संदेहो ॥ ९७ ॥” एकस्स चैव बुक्ख इणिअमाणस्स इवइ खणमित्त । जावज्जीव वुत्तहं सपुत्त
 पोत्तस्स घणहरणे ॥ ९८ ॥ अअं च-“सुविबेइत्ति मए तुह सुबुद्धिवाइत्ति त कओ मित्त । तो कह वेसि कुबुद्धि
 कुबुद्धिवाणं हि मइपाव ॥ ९९ ॥” मणिअं च लोइएहि वि कहाणय इइ य वाइहरिणीणं । बागुरपडिआ हरिणी
 दीणसुइ दीइइ वाइ ॥ १०० ॥ यणजीविअतणयाइ किं मं गिणहेसि वाइ ! बइहेउ । सो आह अह सुहिओ
 सुहिओ पावं न किं कुणई ? ॥ १ ॥ ता मं मुअसु इअसि जइ गंतु निअसुआण सुहिआण । यणपाण कारिआ
 सयमेव पुणो इइगच्छे ॥ २ ॥ तीए एव पुत्ते इइयं को पअओत्ति सोपमणइ । तो सा सबहे विविहे विदेइ न हु
 कहवि मअइ सो ॥ ३ ॥ बुब्बुद्धिवाणसवहो अइ विहिओ तीइ मअए तो सो । सावि जहिअअठाण गतु लहु

मागया पच्छा ॥ ४ ॥ तो विम्बिएण तेण आणित्ता वाडयमि सा खित्ता । जा सो बढाय सज्जीहवेह ता तीह
 उडुविजो ॥५॥ किमाह करेमि नस्सेमि किं ब इह चेव वाह ! विट्ठामि ! । बुब्बुखिवाणपावा भीएण इमेण पडिम-
 णिअं ॥६॥ नस्ससु नस्ससु सिग्घ तप्पालं चेव सायि सउणिष । नट्टा गया सठाण अओ कुबुद्धी न वायवा ॥७॥
 तम्हा लोह विम्हारिज्जण ऊहेसु किंपि सुहि ! हिअए । पसा इहय कहमागयसि अह किंअ कापव ॥८॥ इय तव
 घण सुहगुरुवणं व सुणिमु वसलोहमोहं । स विआरिज्जण परिणामिआह मइए पयपेह ॥ ९ ॥ सुस
 घुत्त तुमए तत्तं व सुमित्त । सत्तहिअचित्ता । वित्तकरं घुत्तकय तद्धेमि इमं सुण कहेमि ॥ १० ॥ अन्ने अइअव
 णिणो तुह बहुवाणिज्जकअपिच्छणओ । मच्छरमरिजा पिच्छिअत्ति न जाई सइह जाह ॥११॥ यतः—“पोयकाः
 खकुलस्येते, काककायस्यकुर्कुटाः । खकुलं धन्ति बल्यारो, वणिक् भ्वानो गजा द्विजा ॥१२॥” तो नूनं मणिचर-
 णीपाणपमुह इम व इयरिअं । घुत्तेहिं तेहिं विहिअं बुडेहिं तुज्ज उलणट्ठा ॥१३॥ यतः—“मुनिरस्मि निरागसः
 कुत्तो मे भयमित्येय न भूतयेअभिमानः । परपृद्धिपु बद्धमत्सराणां किमिव अस्ति दुरात्मनामलङ्घ्यम् ॥ १४॥”
 ता साहु साहु धाहिओ जं न लोहजो तुमयं । विद्धी मह बुद्धीविहु पुर्वि गिद्धीह कह खद्धा ? ॥१५॥ ताण पुण
 वणिआण पडुकवढनिहीण कूडवरिआण । निवढओ कारिअइ शुअइ बुट्ठाण ज सिक्खा ॥ १६ ॥ घणवसेणवि
 हुत्त मित्त ! न जुत्त तु ससुणो पव । अशुअणत्थकरणे किमंतर बुट्टसिट्ठाणं ? ॥१७॥ पगते किंतु महाभयमित्तं
 मित्त ! तेसि वसेमो । जेण पुणोवि न पव पाव कुर्वति भयभीया ॥१८॥ इअ भतिमु समित्तो घणवत्तो आहविट्ठु

ते यणिण । केणवि मिसेण भासइ भो ! भो ! निसुणेइ मह वयण ॥ १९ ॥ घोरिकाइ कलंक विज्ज वयाविज्ज बुज्जिणे
 इय जो । कत्तसवि केणवि कवहेण तत्तस्स किं किज्जए भणइ ? ॥ २० ॥ तो ते ससंकिआ अवि असंकिआ पडिभणसि
 सो नूणं । ददिज्जइ पुट्ठिज्जइ किमिइ अहो ! धिट्ठया तेसिं ॥ २१ ॥ तो पयडिअ सो मुइ भणइ इमा कत्तस्स केण
 इइ न्वियिआ ? । सब साइइ अअइ रओ इणिइपि पभणिस्सं ॥ २२ ॥ तो जायहिअवसका मुक्का धिट्ठतयाइ नहु सक्का ।
 भणिउंपि किपि यक्का ते पावा कील्लिअय खण ॥ २३ ॥ तफति अ अवितक्कि अ इा कह अन्हेहिं निम्मिअं पक्कं ? । जं
 र्थितिअ परमि अ घरमि तं आगय इइयं ॥ २४ ॥ तो ते पट्ट पीइता अलइंता सबइापि अन्नपइ । वणवत्तस्स
 पएस्तु पडति सुविणीअसीसुव ॥ २५ ॥ मम्मिअ निअनुवरिअं वम्मिय वदिव तग्गुणे वीणा । पभणति सुअण !
 गिण्हस्तु मुइ पुण अन्ध मुचेस्तु ॥ २६ ॥ गुरुअवराइनिहीणवि पसिऊणऽम्हाण जीविअ देस्तु । वणमिक्कलं व पुणो
 नहु कपावि एव करिस्सामि ॥ २७ ॥ वणवत्तोवि समित्तो तत्तो ते तज्जिऊण अइगाइ । मुयइ अप्पइ मुइं तंपि अहो
 उत्तमस्स पहो ॥ २८ ॥ ताण नमो ताण नमो गुणनिहीण ताण नमो । गिहिणोवि अघणिणोविहु परम्ममुहा जे
 परयणास्स ॥ २९ ॥ तप्पिमिइं मयमीआ सुविणीआ तेधि तमि संजाया । अहव ववहारसुद्धीइ दुद्धइसिद्धीवि का
 न भवे ! ॥ ३० ॥ इअ नयसुद्धीइ तदा बहुविहवुद्धीइ वथहरंतेणं । वणवत्सेण विहस विस्त वहुअं सुवोदयओ ॥ ३१ ॥
 यतः-“वानमौचित्यविज्ञान, सत्पात्राणां परिग्रह” । सुकृत सुप्रसुख च, पञ्च प्रतिमुचः प्रियः ॥ ३२ ॥” इत्तो अ पो
 भणपुराहिइइं बहुविग्गइरिअपफोवुत्ति । वणवत्तगुत्तिएहिं विअसो अवसरप्पत्तो ॥ ३३ ॥ सामिअ ! सो वसुवत्तो

पुट्टचरित्तो सदुक्कययियुत्तो । विषहओ निविसओ कओ मओ किंतु तप्पुत्तो ? ॥ ३४ ॥ घणवत्तो नयचित्तो यधुत्तु
 णत्तुत्तो विवत्तपट्टयित्तो । जह आणवेइ वेयो ता आगच्छइ तव पुरमि ॥ ३५ ॥ युग्मम् ॥ रत्तावि अणुत्ताए
 तत्ताणयणाय पेसिओ पुरित्तो । गट्ट तेणाहूओ स भणइ लुट्ट आगमिस्सामि ॥ ३६ ॥ लव्घणिज्जलइणहेउं होही
 मइ किं तु कोयिह विलयो । पुरित्तो यिसज्जिओ तो जणमि फुट्टो अत्ततो ॥ ३७ ॥ सवेहि व मच्छुहि निवममवे-
 हि चित्तिस्स ताहे । एस सरीरयिइओ इहागओ आसि इणिह तु ॥ ३८ ॥ खद्धावाणिउ जाओ निम्ममि गाममि
 गट्टुकामो अ । ता वडेओ कहम्मवि अहइ कुमतीण हयमतो ॥ ३९ ॥ यत्तः—“सुगमीनसज्जनानां टणअलसन्तोप
 विहित्तवृत्तीनाम् । लुब्धकधीवरपिण्डाना निष्कारणवैरिणो जगति ॥ ४० ॥” सुद्धस्स तस्स खलिअ अलइता
 छिहिअ ते अ इगपत्त । जुण्णं व विहिअवूमा रत्तो अप्पिट्टु जपति ॥ ४१ ॥ जह नाइ ! पोअणपुरागएण वत्तुवत्त
 सिट्ठिणा पुहि । दीणाराण सहस्सा वत्त गहिआ कोसगेहाओ ॥ ४२ ॥ स विवसो वत्तुवत्तो घणवत्तो पुण इहत्य
 तप्पुत्तो । सो सट्ठाण पट्टिकामो तं तेण भग्गेह ॥ ४३ ॥ वच्छरमात्सविणाइअमंकजुअ जुल्लयं व तं पत्त ।
 तत्तपि व मत्ततो हक्कारइ त महीसक्को ॥ ४४ ॥ सो आगओ अ पणओ तप्पत्तं वत्सिक्कण नरयइणा । भगिओ
 भो मइ ! रिण पिउणो पुत्तेहिं योउव ॥ ४५ ॥ तो वेसु इम सुखं परिमवकरणं रिणं जओ भणिअं । तदाणे न
 विलयो जुज्जइ अज्जाण सविसेस ॥ ४६ ॥ छत्तं हि—“धम्मार्कमे ऋणच्छेदे, कन्यादाने घनागमे । शत्रुघातेऽग्निरोगे
 च, कालक्षेपे न कारयेत् ॥ ४७ ॥” पव्वफल्ल व अणत्तयं तत्थ ठिओ तत्थ सोवि तं लिहिअ । पिच्छत्तो तो चित्तइ

हा अन्नाय किमेअंति ! ॥४८॥ तवयि ववहारनिउणो स भणइ नरनाइ ! वेमि पिच्छेउं । उदारयनिक्खवयसा
 राणि जओ वणिज्जाणि ॥४९॥ ता तेण गिइ गतु पुर्विं लिहिआ निरुविआ वहिआ । सवावि न पुण विट्ठं अमि
 हाण नावि अदिनाण ॥ ५०॥ तह भणिए भणइ नियो न निघा आमीरिओप वचेउं । सका वषणकजे सकेणवि
 वणिअधुत्तेण ॥५१॥ एस ववहारसुद्धो सुद्धो परयंषणे परघणे अ । निवमलुद्धो सामिअ ! विआरणिअ इम तेण
 ॥५२॥ ज भणिअ-“मा होइ सुअग्गाही मा पसिअ जं न विट्ठपवक्खं । पवक्खेवि अ विट्ठे सुत्ताजुत्तं विआरिआ
 ॥ ५३ ॥” इअ उवयारपेरेहि ववहारिवेरेहि केहिदि महीसो । विअविओवि न मअइ कुमतिवुग्गाहिओ अहिअ
 ॥ ५४ ॥ नयनिरओवि नरेसो किं कुआ पुज्जाणा जहिं पहाणा । गिइनाइसुसाहुत्तं असाहुगिहिणीइ कह
 सहल ! ॥५५॥ तुइ रिणदाणे मुक्खो सुक्खजाणेव नअइत्ति तओ । निवअविक्खअं स सविक्ख पडिबज्जिअ निअगिहं
 स गओ ॥५६॥ विताउरो तओ सो सवयसो सुववरियअवयसो । विताइ विविह उवाए पुच्छइ बुद्धीउ बहु
 दुहे ॥ ५७ ॥ धुत्ताण मूलवेवाइआण अवखाणयाइं निसुणेइ । जा लइइ न उवाय संवइइ ता रिअदुइ दुत्तइ
 ॥ ५८॥ आसासहिअपि दुइ बहुएहिं सहिअए सुबहुअंवि । आसारहिअ तु दुइ महयाणवि होइ अइदुसइ
 ॥ ५९ ॥ तत्तो सो मिस्सेणं वुत्तो हे मित ! विस्सगइणद्धा । पुत्तेहि इम कित्तिमपत्त वत्त निवत्त धुवं ॥६०॥ ता
 मा कासि विसायं पाय पुत्तस्स सब्बावि जओ । पायस्स लओ पुर्विपि तु अणुइअं इहेव इम ॥ ६१ ॥ सुइसउ-
 णाओ इव तवयणाओ पुण मणे कुणइ आस । दुइजलहिनिबडियाण धुवं पवइण सुवयणंवि ॥६२॥ कविकच्छुकच्छए

गहिउय इओ तओ भ्रमतो सो । अन्नदिणे पुणेण व पणुल्लिओ पिउवणं पत्तो ॥ ६३ ॥ जा सो अपिच्छिउल्लहिं
 पिच्छइ अऊठीहिं तत्थ नियपिउणो । सक्कारठाणघइए वकिरिय वरिसमासाइ ॥ ६४ ॥ तइसणेण जाणइ ज
 पत्तयलिहिअवऊरो पण्ण । जाउत्ति इट्ठचिओ पत्तनिहाणुध तो जाओ ॥ ६५ ॥ सो तत्थ सोअठाणेधि यय
 गयसोओ समखिअपमोओ । मित्तसमेओ गतु सविवेओ विभवइ निवइ ॥ ६६ ॥ ज आणवेइ वेवो सीसे सेसं व
 त वहेसु परं । त पत्त धुसेहिं पडिहाइ पकप्पिअ व नव ॥ ६७ ॥ ज मज्झ मए ताए तं लिहिअ पयओउत्थ पुरयाहिं ।
 वकिरिअ तदिअइ अवघारसु देव । सयमेव ॥ ६८ ॥ निवईवि नयरयमई अईव हिअयंमि चिन्हिओ याहिं ।
 लल्लु गतु ते पिच्छइ वच्छरमासाइतिहिवारे ॥ ६९ ॥ तो मत्तिसयासाओ त पत्त आणविमु जा जोइ । त
 यमिचरिअ वहुं अइऊओ फुरिअअइऊओ ॥ ७० ॥ पमणइ रेरे बुद्धा ! निक्किट्ठा घिट्ठयाइ पाविट्ठा । मज्झवि रत्ने
 परिसज्जणज्जकज्ज कइं सज्जा ? ॥ ७१ ॥ शुअल ॥ सपइ न होइ तुम्हेस्ति जाव मारावए नरवई ते । ता घणदत्तो
 तइइवगो लग्गो निवपएसु ॥ ७२ ॥ विण्णवइ देव ! जइ मइ सुपसाओ पढमपत्थणमिमत्ति । ता चिअरेसु नरेसर !
 अमय पाणाण एआणं ॥ ७३ ॥ इअ पणुउवरोहेण कइमवि मोआवए सचिवए सो । जइइ अवघराइकारिणि
 करुणा करुणामयहिआण ॥ ७४ ॥ यत्तः—“उपकारिणि वीतमत्सरे वा, सवयत्थ यदि तत्र कोउत्तिरेकः ? । अहिते
 मइसाऽपराधलुब्धे, सघृणं यस्य मनः सतां स धुर्यः ॥ ७५ ॥” ते तइयि पुहविपणुणा नययहुणा वदिऊण सघत्सं ।
 निद्धादिआ सुतूरं सदिआणि व मत्ति पत्ताणि ॥ ७६ ॥ घणदत्त पुण इअ सक्कारिअ धुणिअ सुयहुमाणेण ।

सुहर सो नरसक्रो फरेइ परिमुक्तमुक्कर ॥ ७७ ॥ तो यस सद्यथाइति सबफारिति पत्तवरकिस्सी । पत्तो सगिह
 समह इहचि अहो ! सम्मपम्मफल ॥ ७८ ॥ रायप्पसायधसओ सुदेण लह्ज्जण सबलहणिज्ज । उक्कठिओ
 निवेणयि विसस्सिओ कहचि मिमुव ॥ ७९ ॥ पोअणपुरमि पत्तो निअसयणगुत्तिआईणं । उट्ठसिरपिम्म
 फल्लिओ मिलिओ मअइ सधअत्त ॥ ८० ॥ तत्थवि पसत्थयधहारपरमसुदीइ लवसुपसिद्धी । बज्जिअपरघणगिन्दी
 अज्जेइ अणतयररिद्धी ॥ ८१ ॥ विण्णायतगुणेण य तप्पुररत्तावि मन्निओ स षडु । किं षडुणा सब्बेसिं पमाणमूओ
 इमो जाओ ॥ ८२ ॥ तप्पिउणो दुव्वरिअ तत्त सुपुत्तत्त निबसवरिअं । अइअच्छरिअ सुणिवं घणिअं धुणिअ
 न केण स्तिर ? ॥ ८३ ॥ तो तणमवेचि उवलद्वसुदत्तद्वम्मकम्ममाइप्पो । सावयधम्म सम्म सो पोसइ पुत्तपिम्म व
 ॥ ८४ ॥ नयअज्जिअ सदध यवइ सुयीअं य सत्तत्तिसेसु । जसेण तडुसुत्तो जहणता होइ सपत्ती ॥ ८५ ॥ इअ
 तइअधयनियम सम्म आरादिज्जण घणवत्तो । सगसुइं सपत्तो अपवग्गसुइपि लडु लिहिही ॥ ८६ ॥ इत्येवेल्ल
 पिटुसुनुयरिन्न, चित्रपात्रफलमअ भवेअपि । उत्तमास्सजत वित्तमवत्त, वत्त वित्तपरिशुद्धिपु चित्तम् ॥ ८७ ॥

॥ इति तृतीयप्रबे षडुवधनदणकथा ॥

उक्तं तृतीयव्रतमथ तुर्यव्रतमाह—

चउत्थे अणुधयमी निच्चं परदारगमणविर्दओ । आयरिअमप्पसत्थे इत्थपमायप्पसगेण ॥ १५ ॥
 ‘चउत्थे’ इति ॥ मैपुनं द्विपा-सुत्तम् स्पुलं च, कामोदयेन यद्विन्त्रियाणामीषद्विकारसत्तद्वस्म, मनोबाह्यपैरोवा

रिक्तैश्चिपद्मिणीणां यः सम्भोगस्तत्स्थूलम्, अथवा मीथुनविरतिरूप ब्रह्मचर्यं द्विधा-सर्वतो देशतश्च, सर्वथा सर्व-
स्त्रीणां मनोवाक्कायैः सङ्गत्यागः सर्वतो ब्रह्म तदितरदेशतः, तत्रोपासकः सर्वतोऽशाक्तौ देशतस्तत्प्रतिपद्यते,
तदेव च दर्शयति-यत्तुर्थेऽणुव्रते 'नित्यं' सदा परेषां-आत्मव्यतिरिक्तानां मनुष्याणां देवानां तिरश्चा य ये द्वाराः-
परिणीतसङ्गृहीतमेवमिदानीं कलत्राणि तेषु गमनम्-आसेवन तस्य विरतेरित्यादि तथैव, यथाप्यपरिगृहीतदेव्य
स्तिरभ्यस्य काञ्चित्सङ्गृहीतः परिणेतुश्च कस्यचिद्भावाद्देव्याकल्पा एव भवन्ति तथाऽपि प्रायः परजातीयभोग्य
त्वात्परद्वारा एव ता इति वर्जनीयाः, स्वदारसन्तोषिणस्तु परिणीतस्त्रीव्यतिरिक्ताः सर्वा अपि परद्वारा एव,
द्वारशब्दस्योपलक्षणत्वात् अथ प्रति स्वपतिव्यतिरिक्तसर्वेषुकपवर्जनमपि ब्रह्मव्यमिति पञ्चदशागाथार्थः ॥१५॥
अस्यातिचारान् प्रतिक्राम्यति-

अपरिगाहिद्या इत्तर अणगवीवाह तिष्ठअणुरागे । चउत्थवयस्सङ्गारे पढिक्कमे देसिअं सव ॥ १६ ॥

'अपरी'ति ॥ अपरिगृहीता विधवाकन्याया तस्यामिय परस्त्री न भवतीति दुःख्या गमनमपरिगृहीतागमनम् १,
'इत्तर'सि इत्तरम्-अल्पकाल भाटीप्रदानतः केनचित्स्ववशीकृतायां वेदयायामिय साधारणा स्त्रीतिदुःख्या गमन-
मित्तरपरिगृहीतागमनम् २, 'अणग'सि अणगः-कामस्तत्प्रधानाः स्त्रीणां-अधरवशनकुचमर्दनशुभ्यनाल्लिङ्गनाथाः
परद्वारेषु कुर्वन्तोऽनङ्गस्त्रीणां ३, आबकस्य हि पराङ्गनाङ्गसविकारदर्शनाद्यपि न कल्पते, यतः प्रोक्तम्-“उभंगव-

सणे कामणे च गोमुसगहणकुस्तुमिणे । जयणा सवत्थ करे इविअअवल्लोअणे अ तहा ॥१॥” आद्यपञ्चाशकधृ
स्याधुक्ताऽस्या व्याख्या—श्रीणां उद्याङ्गानि रागजनकानि नोपेक्ष्य द्रष्टव्यानि स्पष्टव्यानि वा, कथञ्चित्तेषु दृष्टेषु
सृष्टेषु वा रागबुद्धिर्न कार्या, यतः—“न शक्य रूपमद्रष्टुं, बहुगोचरमागतम् । रागद्वेषौ तु यौ तत्र, तौ धुधः परिवर्ज
येत् ॥१॥” गोमूत्रग्रहणमपि गोयोनिमर्धेन न कार्यं, किन्तु यदा स्वयं भूत्रयति तदैव, आगाढकार्येषु पुनर्यानि
मर्धेनऽप्यभिव्यक्तौ न कार्यं, कुसुमे श्रीसेषादिस्त्येव यतना—“सह कामा विस कामा, कामा आसीदिसोवमा ।
कामे पत्थेमाणा, अकामा जति दुग्गह ॥ १ ॥ स्वणमिससुपस्वा पङ्ककालदुधस्वा, पगामदुक्त्वा अनिगामसुक्त्वा ।
संसारसुपस्वस्स विपक्वमूआ, म्वाणी अणत्थाण उ कामभोगा ॥ २ ॥” इत्यादिर्विराग्यभापनाभावितेनैव
नमस्कारपठनादिपर्यं स्वसन्ध यथा कुल्यप्राविलाम गध न स्यात्, जातु मोहोदयासद्भवने तत्कालमुत्थायेर्यो
पर्यन्तित्रमणपर्यंकमष्टोत्तरशतोच्छ्वासप्रमाणः कायोत्सर्गः कार्यः, तथा इन्द्रियावलोकने वशाब्वाद्भाषणादौ च
सर्वत्र यतना—दृष्टिनियत्सनाविरूपा, आह हि—“गुणसोऽवयवणकथत्वरमन्तरे तद् यणतरे वहु । साहरह तओ विट्ठि
न य वणह विट्ठिण विट्ठि ॥१॥” गध परकृपायाभित्य गृहिणाऽपि नवद्यस्यपर्यगुसिवियये यतनीय, ताम्रैवमाहुः—
“धसदि १ कह २ निसिदि ३ दिअ ४ कुदत्तर ५ पुवकीलिअ ६ पणीण ७ । अइमायाहार ८ धिमूसणा य ९
नय धमगुसीओ ॥ १ ॥” इत्यल प्रसङ्गेन, यद्वा स्वस्यामेव योपिति वात्स्यायनायुक्त्वचतुरशीतिकामासनासेवनम
तुस्तया पुनपुसकादिसेवनदस्तकर्मविकरण काष्ठफलमृत्तिकाचर्मविकरणैः क्रीडन वाऽनङ्गक्रीडा ३,

'विवाह' इति परकीयापत्त्यानां कन्याफललिप्सया स्नेहादिना वा विवाहस्य करण परविवाहकरण, स्वदारसन्तो-
 पिणा स्वकलत्रास्परदारयजिना च स्वकलत्रवेद्याभ्यामन्यथ मनोवाङ्मार्गैर्मैथुन न कार्यं, नैव कारयामीति यदा
 व्रत स्वीकृतं स्यात्तदाऽन्यविवाहकरणेऽर्थतो मैथुनकारणं तेष्वनुष्ठितं स्यादिति भङ्गः विवाह एवाय मया विधी-
 यते न मैथुनं कार्यते इति भावनया तु व्रतसायेकत्वावमङ्ग इति भङ्गामङ्गरूपोऽतिचारः, स्वापल्येष्वपि यथन्यञ्चि
 न्ताकर्त्ता स्यात्तदा विवाहकरणनियम एव सुआयकस्योचितीमञ्चति, यथा कृष्णचैटकमहाराजयोः, अन्यपि
 न्ताकर्त्तमावे तु यथानिर्वाह विवाहसङ्ख्यानियमो युक्तः, अथवा स्वपि सङ्कलत्रे सन्तोषाभावात् पुनः
 परस्याः स्वय विवाहन परविवाहकरण स्वदारसन्तुष्टस्यातिचार ४, 'तिषमणुराग' इति कामेषु-शब्दरूपेषु भोगे
 पु-गन्धरसस्पर्शेषु तीव्रानुरागः-अत्यन्ताध्यवसायः कामभोगतीव्रानुरागः, तस्माच्च कृतकूलोऽप्यवसतया योपाशु
 स्वकक्षोपस्थावि चिरं सेवते केशाकर्पणप्रहारवानवन्तनस्वक्ष्मादिभिर्वा मदनमनुसेजयति कामवृद्धिकारीण्यौप
 धानि वा करोति, आरवको हि पापमीकृतया व्रजार्थं चिकीर्षुरपि वेदोदयासहिष्णुतया स्वदारसन्तोषादि प्रति
 पद्यते, मैथुनमात्रेणैव च वेदोपशान्तिसम्भवाद्धिक कामयिस्तार स्वयोपायामप्यनङ्गक्रीडातीव्ररागादिक
 सर्वं परिहरति, नहि तत्करणे कश्चिदुणः प्रत्युत यलक्षयापनर्थोऽपि, यत - "कम्पः स्नेहः असौ मूर्च्छा, प्र-
 मिर्गो निर्यलक्षयः । राजयत्स्मादयम्भापि, कामायासस्फिजा रुजः ॥ ५ ॥" इति, परदारयजिनः पञ्चैतेऽती
 चाराः, स्वदारसन्तोषिणस्तु त्रय एवान्त्याः, आद्यौ तु भङ्गावेव, एव स्मिया अपि स्वपुरुषसन्तोपस्यैव मायात्रय

पृथातिचाराः पञ्च वा, तन्नानाभोगाविना परपुरुष ब्रह्मचारिण स्वपतिं वाऽभिसरन्त्याः प्रथमोऽतिचारः, यदा तु
 स्वपतिर्वारकदिने सपत्न्या परिगृहीतो भवति तदा सपत्नीधारक विलुप्य त मुञ्जानाया द्वितीयोऽपि, एव
 पञ्च, उक्तञ्च—“परदारवञ्जिणो पञ्च द्रुति तिष्ठि उ सवारसन्नुद्धे । इत्थीइ तिष्ठि पञ्च य भङ्गविगन्पेहि
 नायवा ॥ १ ॥” यद्वा स्वय भाटीप्रदानादिस्वरकाल स्वीकृतायां चेदपायां स्वदारपुद्ग्या गमनमिस्वरपरिगृही
 तागमन, तथा च स्वदारसन्तोषिणोऽपि द्वितीयोऽतिचारः, अनाभोगातिक्रमादिना प्रथमोऽपि, एव स्व
 दारसन्तोषिणोऽपि पञ्चातिचाराः संभवन्ति, तथा च सूत्रम्—“सवारसतोऽसिस्त इमे पञ्च अइमारा जा
 यिअवा न समायरिअव”सि, एतदिषये यद्द्वमित्यादि प्राग्वत् । चास्ती सस्यां गाङ्गेयादिवद्दाल्यतोऽपि विद्युद्ध
 आद्येन शीलमेव पालनीय महाफलत्वादिशिष्य च दुरुपालतया गृहस्यस्य, यत —“जो वेइ कणयकोहिं अइवा
 कारेइ कणयजिणभवण । तस्त न तसिअ पुअ जत्तिअ यमवए धरिण ॥ १॥ वेववाणवगघवा, जवस्वरक्कसकि-
 जरा । यमयारिं नमंसति, दुक्कर जे करंति त ॥२॥ आणार्इसरिअं वा इही रअ च काममोगा य । किस्सी बल च
 सगो आसन्ना सिद्धि वंभाओ ॥ ३ ॥ कलिकारजोवि जणमारओवि सावज्जोगनिरओऽवि । ज नारओवि
 सिज्जइ त खलु सीलस्स माह्व ॥ ४ ॥” परसमयेऽपि—“एकराअपुपितस्यापि, या गतिर्ब्रह्मचारिणः । न सा
 क्रतुसइअणेण, वहुं शाक्या युधिष्ठिर ! ॥१॥ एकतज्जतुरो वेवा, ब्रह्मचर्यं तु एकतः । एकतः सर्वपापानि, मयमांसं
 तु एकतः ॥ २ ॥” यजुर्वेदेऽपि मोक्षकथिप्रोक्त—“सर्वेन लभ्यस्वपसा ब्रह्मचर्येण वैषा ।” इति, इदयते च समग्र

स्यपि दिव्यादौ विष्टुद्रद्रष्टमहिमा, आवाल्यावृ द्रष्टव्यताशक्तौ तु स्ववारसन्तोपः कर्त्तव्यः, सुवर्णनश्रेष्ठ्या विधत्, तद्वतोऽपि गृहिणो द्रष्टव्यारिकल्पत्वात्, तस्याप्यशक्तौ परवारवर्जनं विधेयमेव, यतः—“वहपघणउव्यघणनार्सि दिअच्छेयणसखयार्इआ । परवाराओ यमुहा कयत्थणाओ इहमवेवि ॥ १ ॥ परलोप सिंयलितिवस्वकंटगाल्लिग गाइ यडुस्सव । नरयस्मि डुह डुसह परवाररया लहति नरा ॥ २ ॥ ठिळिळिआ नपुसा डुस्सव दोइगिगणो भगव- रिणो । रड्डकरवा बह्मा निडुअ विसकल इति डुस्सीला ॥ ३ ॥ तथा—भक्खणे वेवववस्स, परित्थीगमणेण य । सत्तमं नरय जत्ति, सत्तवारउ गोअमा ! ॥ ४ ॥” परेऽप्याहुः—“तस्माद्वम्मार्थिभिस्स्याज्य, परवारोपसेवनम् । नयन्ति परवारास्तु, नरकानेकविंशतिम् ॥ १ ॥” परस्मिन्ना वाञ्छामात्रेणापि नृणां वशात्सगद्विभिक्षाविषमवद्वयेऽपि महानर्थः किं पुनरासेवनेन !, स्ववारसन्तोपिणा च साधारणाङ्गना अपि स्याज्याः, “मयमांसरता लोभात्, स्मरीयस्यपि कुष्ठिनम् । निःशेषा निरुपा निरुपा, वेद्या वज्या विटैः अिता ॥ १ ॥” तथा पर्वतियिष्वहत्कल्या णकाष्ठाक्षिकादिदिनेषु नित्यं च विषा रात्रावपि सकृद्विर्वा वर्जयित्वा ब्रह्मचारिणेषु भाव्य, पर्वमैयुनस्य लौकिकैरपि निषिद्धत्वात्, यन्मनुः—“अमावास्यामष्टमी च, पौर्णमासी चतुर्वशीम् । ब्रह्मचारी भवेन्नित्यमदृतौ ज्ञातको ब्रिजः ॥ १ ॥” विष्णुपुराणेऽपि—“चतुर्विंशत्यष्टमी चैव, अमावास्या च पूर्णिमा । पर्वाण्येतानि राजेन्द्र !, रविसङ्क्रान्तिरेव च ॥ १ ॥ तैलङ्गीमांससम्भोगी, पर्वस्येतेषु च पुमान् । विष्णुमूत्रमोजन नाम, प्रयति नरक मृतः ॥ २ ॥” अवसरे च स्ववारधिपयेऽपि द्रष्टव्य प्रतिपत्तव्य, यतः—पुरुषो वा भोगान् परिलज्जति भोगा वा पुरुष पक्षिण इव क्षीण

फलं दृष्टं तस्मादर स्वयमेव परित्यक्ताः, आह हि भर्तृहरिः—“अवश्य यातारश्चिरतरमुचित्वाऽपि विषया, विधोगे
 फो भवेत्यजनि न जनो यत्स्वयमममृत् । ब्रजन्ताः स्वातभ्यावतुलपरितापाय मनस, स्वय त्यक्ता इते शमसुखम
 नन्त पिवथति ॥१॥” मैथुनस्य च सर्वोपत्व—“मैथुणसभास्थो नवलपल्लव इणश्च सुदुर्मजीवाण” इत्यादिना स्वस्वमे
 प्रसिद्धमेव, परस्वमेवेऽपि च यन्नागवतपुराणे—“यास्तामिबान्धतामिधा, रौरवाद्यास्तु यातनाः । दुष्टे नरो वा
 नारी वा, विषःसङ्केत निर्मिताः ॥ १॥” महाभारते भाविर्षण्यास्तीकेऽप्युक्त—अरत्कारः स्वविर्बाल एवास्ततपाः
 सन्तानहयात्पितृन् नरकेऽधोमुखान् पितृन् इदं दुःस्वितः पितृवचनाद्वारपरिग्रहं प्रनिश्चुत्य बाह्वृक्षित्वसार
 नागकन्यां परिणीतवान्, आपन्नसत्त्वां च तां निरपराधामपि विरहदुःखाद्विलपन्तीमपि च पुनस्तपसे तस्याज,
 कठोपनिषदपि “यद्वारेव विरजेत्सवद्वारेव प्रवेजेद्द्वारा यनाया संन्यासाद्व्यायाः स्थान”मिति, एव च आचक्षोऽपि
 यतिकल्पनयाऽल्पपक्ष एवेति पौनरागाचार्यः ॥ १६ ॥ अत्र व्रते वीलवतीनिवर्धनमिवम्—

अजडाशयोऽपि रत्नाकर इति तत्राभवन्महेश्वरः । तस्य जडत्वमिहाणो आक्षी चरिमइणो राधा ॥१॥
 ताम्बूललतावन्मताऽपि जगतोऽपि सृष्टीस्तेस्तैः । निष्कलमेवऽप्याण तपयामावेण मध्ये ॥३॥ अथपि पुत्राभावा
 म्रपनं स्य पूर्णेऽद्विपूर्णमपि । जिणधम्मजाणओविदु मअइ सुअ अरअ व ॥४॥ पद्धीक्षिकोक्तिः—“यत्र न स्वजनसङ्ग-
 तिरुचैर्यत्र नो लघुलघुनि शिगानि । यत्र नैव गुणगौरवचिन्ता, इत्त तान्यपि गृहाण्यगृहाणि ॥ ५ ॥” मयस्त-

तेपरोपात्तयेपस्या प्रेरितः कथाश्रियम् । तस्यैक्याणगयाऽजिअखिणभयणस्स वारंभि ॥ ९ ॥ संस्थितयस्या
 दम्प्या अजितपलायाः प्रभावदायकलायाः । पुष्टुप्यसिनिमिशं करेइ वयणाहअं विहिणा ॥ ७ ॥ भुग्मम् ॥ काले क्रिया
 प्रवृत्ता फळति तत्कालमेव शुभयोगात् । इअ तस्स तस्यो तणको जाओ गिरिक्कप्पयस्सव ॥ ८ ॥ सुनोर्महाजनुर्म-
 हपुरासर द्वावशेजहि जनेकेन । वेधीनामाणुगणं नाम कयं अजिअसेणुसि ॥ ९ ॥ वधुचे पञ्चात्पूर्वं जगदे स वि
 हेत्थया कलाः सकलाः । जुसं वा सपलकलाकलणं रयणायरसुअस्स ॥ १० ॥ सुनोर्विभाव्य काक्कधीप्रियमेलक
 तीर्यत्तां स तारुण्ये । कलाक्तय विअक्कइ कविइ नवअत्थयवणाए ॥ ११ ॥ का तु कुतो घाऽस्य गुणैरुत्तरुपा भाविनी
 कती प्रवरा । अक्कइ विहीइ जइलो पठंभि वचक्कमो सवो ॥ १२ ॥ यतः—“सामी अविसेसन्नु अविणीओ
 परिअणो परवसत्तं । भञ्जा य अणणुत्तवा वत्तारि मणस्स सक्काइ ॥ १३ ॥” तत्समयमेव वैकस्तत्र घणितपुत्र
 आगतः प्रणतः । पुट्टो सिद्धिवरेणं ववहारविहिं कखिअ कइए ॥ १४ ॥ अेछीश ! तवादेशावेषान्तरगान्धर्वो !
 जराभाहन् । सययकयमंगलाय कर्पंगलाए घरपुरीए ॥ १५ ॥ तत्राए जिनवत्तभ्यवहारियराहडु क्यवजहार ।
 पीर्यं जसया तो निमतिओ तेण जिमणत्थ ॥ १६ ॥ तद्गृगतेन च मया दहवो खर्म्मधुवो रहस्यमिय । एगत्य पए
 विहिअ निहिणा वरकलगा एगा ॥ १७ ॥ दर्शं दर्शं तां साम्बर्यः पर्यन्वयुञ्जि जिनवत्तम् । कस्सेसा गुणपहुआ
 छडुजा तो तेण पखिमणिअं ॥ १८ ॥ मूर्ध्निमती धिन्तेय सुतामियान्मे यतः सुता सधिता । निध तर्धिताए वइइ
 ससत्सुव वुःसवदुइ ॥ १९ ॥ वरतत्प्रीतिस्सजनाभिमतस्वसणत्थययोगशीलगुणैः । पइसुइअवचर्चितार्थिहिवि

कक्षापिआ बुद्धिओ ॥२०॥ एषा पुनर्विषोपाहुणानयोपानुपेयुपी सुमुखी । विषखाया नामेणं परिणामेणपि सील
 र्वा ॥ २१ ॥ सौभाग्यभाग्यनिलया कलपति चतुरसरां कलाः पट्टिम् । एसा चिसेसओ पुण निवणमई सवण-
 सत्थेसु ॥ २२ ॥ द्विकवृक्केकिदुर्गाकपितिसिरेमरवीशिषाविरवान् । सम्म विधारयती जाणइ तिविहपि सड
 णमिमा ॥ २३ ॥ वक्तव्य शकुनशाओ शकुनधियस्यम्-“अविषमिइ भवति शकुन क्षेत्रिकमागन्तु जाह्निकं
 खान्यत् । क्षेत्रे स्थाने वर्त्मनि शकुनविभागाव शुभमशुभम् ॥२४॥ शकुनं क्षेत्रे तोरणकल्पनया प्रमनियतफल
 कालम् । क्षेत्राचिवासनायपदीक्ष्यते क्षेत्रिक तत्स्यात् ॥ २५ ॥ स्थानस्थानां शकुन पदकस्मादिग्विबभागतो
 भवति । शान्तप्रदीप्तमेवाह्यफल प्रयितमागन्तु ॥ २६ ॥ सख्यापसव्यसन्मुखपृष्ठेषु ग्राम्यवन्यसस्थानाम् ।
 शकुन स्वरगतिष्वेष्टामावैः पपि जाह्निकं नाम ॥ २७ ॥” इत्यस्याः सकलकलाकुशलायाः सद्गुरौर्गततुलायाः ।
 नइ सद्गुणिवरर्षिता संतावइ हिययमहिययं ॥२८॥ बुल्वेति मयाऽमिवये बुद्धिनिबे ! मा विधेहि चिन्तार्त्तिम् ।
 जेण इमा निम्मविष्ठा तेण इमीए वरोवि घुव ॥२९॥ यतः-“तस्मिहो विहिराया जाणइ वुरेवि जो जहि बसइ ।
 जं जत्स होइ जुग त तत्स यिइज्य वेइ ॥३०॥” शृणु माम नन्दनपुर रत्नाकरम् ! प्रमृतगुणमृमि । अजिओ
 इमीइ जुगो अमिअर्य रोहिणीपव ॥ ३१ ॥ जिनवत्सः प्रावत्त प्रमुदितचित्तस्त्वदुसार तरसा । एमेव होउ
 रयणायरसंबधो न कस्सिहो ? ॥३२॥ अयेसि न सुभीमिरयेविति च खसुतां प्रवातुमजिताय । जिणसेइरामि
 दाणो निअपुत्तो पेसिओ तेण ॥ ३३ ॥ सोऽपि मया सार्द्धमिहायातोऽस्थाविषयतामय यथाईस् । तो सिद्धी सिद्ध

रिअओ साहइ हुं साहु साहु कय ॥ ३४ ॥ बहुमानेनाहृतः पूतमनाः भेष्टिनाऽय निजजामिम् । देइ जिणवस्त
 णओ सगवरं सिद्धितणयस्स ॥ ३५ ॥ अजितोऽप्यमुनेव समं तां नगरीं शुभभिरुत्सवैर्गत्वा । सीलवइ परिणेलं
 गिह समेओ मरिहीए ॥ ३६ ॥ सा च वचुर्नवधूर्वहगुणा ग्रहमाल्यभारनिर्वहणे । तीए सोइइ अहिअं
 ससिच सो पवजुणइए ॥ ३७ ॥ सा सुखसुसाऽओपीत्तखणवायामन्यवा शिवाशान्दम् । तं सोऊण विधाणइ नूण
 पसा भणइ एव ॥ ३८ ॥ आपान्तीः प्रवहन्तीर्धनकोटीः पञ्च सुनिकटतटिन्याम् । जो अत्थी सो गिणहव सुहिआए
 वेउ मह भक्खं ॥ ३९ ॥ तादणमसौ शिवाया द्रुमुमुहुः क्रन्वन् मनसिकूल । विताइ इइ कहइसि अमित्तद्वं च
 कह भक्ख ? ॥ ४० ॥ न च शकुनानां वचन कचिन्मुपा स्याद्विशिष्य च शिवायाः । अल्ल च अल्ल गेहे न तहा
 द्वयं इमं च यहु ॥ ४१ ॥ तथामि तद्वरीतु प्रत्येमि प्रत्ययेऽपि सत्यत्वम् । सणइ कहिअंमि इम मभित्तइ कोवि नहु
 अल्लो ॥ ४२ ॥ व्याख्येस्युत्थाय शनैरादाय घटं जलानयनवन्भात् । पसा नईइ पिच्छइ आगच्छतं मइयमेग
 ॥ ४३ ॥ नद्यां प्रविश्य सद्यः सा प्रेक्ष्य च मृतककटितटनिबद्धम् । तो कोविमुल्लपणारयणगंठिसुकठिआ गइए
 ॥ ४४ ॥ तन्मृतक च शिवायै वत्सा सत्त्वाधिकाऽऽसतत्त्वार्थो । आगम्म गिहे गूढ त गंठिं ठयइ सिज्जुवरिं ॥ ४५ ॥
 प्रातः पत्युर्वितरिष्यामि वक्ष्यामि इपेहेतुमदः । इम चित्तिअ सा सुसा सुरेण निर्बितहिअयव ॥ ४६ ॥ तस्या गमनाग
 मने निरूप्य तत्पतिरिष्यामि वक्ष्यामि ध्रुव सञ्चञ्चवारिणी अहइ असइव ॥ ४७ ॥ अस्मत्कुल कलङ्कित
 मनयावनया विधास्यते नियतम् । इत्थीणऽणत्थभरिअं बुधरिअं किमपि अञ्जरिअं ॥ ४८ ॥ धिक् खेहलेऽपि

मर्त्तरी मध्येतत्कल्पितार्थकल्पतरी । अग्रंमि इमा रसा अहो अगिज्ज महिलहिअयं ॥ ४९ ॥ उक्तञ्च—“म स्ते
हेन न विद्यया न च धिया रूपेण प्रीयेण वा, नेर्ष्याबाहुभयार्थवानविनयक्रोधक्षमामार्द्धैः । सञ्जायीधनमोग-
सत्यकरुणासत्त्वादिभिर्घा गुणैर्दृष्टन्ते न विभूतिभिश्च ललना दुःशीलमिप्सा यतः ॥ ५० ॥” इति सत्पतिर्विरक्तः
प्रातः स्वपितुर्निवेद्य तवृष्टसम् । मइम मतेइ इमं समं स पिउणा समदुहेण ॥ ५१ ॥ याबहुर्गेन्च इव प्रसरति न जने
प्रवावपद्दोऽस्याः । संपेसिज्जइ लहु पिउगिरे इमा ताव किंमिसा ॥ ५२ ॥ आकारणार्थकृत्रिमपिसुलेखप्रकटन
प्रयोगेण । संपेसिउ पिउगिह बहु तओ ससुरओ बलिओ ॥ ५३ ॥ सा विज्ञा विज्ञातस्वपतिश्चतुराशया तवाऽप्या
सीत् । जं सारिजं न पइणो तथा इहा तेगिमं जायं ॥ ५४ ॥ प्रत्ययमृतेऽपि पत्युः सत्य तत्प्रयममकययिष्य
वेत् । विणसिज्ज मज्ज ता किं किं वा पण्ण सुषुदीय ? ॥ ५५ ॥ यतः—“या मतिर्जायते पद्मात्सा यदि प्रथम
भवेत् । न विनइयेत्तदा कार्यं, न इसेत् कोऽपि दुर्जनः ॥ ५६ ॥” किं बाऽनल्पविकल्पैः कुमित्रजल्पैरिवाफलैरेभिः ॥
अइऽइ निम्मलसीला हीला मह तो कह होही ? ॥ ५७ ॥ जाहिक्काकुनैरधुना धुनामि मनसब्ब संशयं तरसा ।
आवइपडिआण जओ सट्ठणा सुअणाव अवलओ ॥ ५८ ॥ इति सा शकुनैकमना मनाग्विषयणा रयोपरि निय
ण्णा । नीळा नयराउ बहिं सारहिहण ससुरेण ॥ ५९ ॥ स्वपदादुत्थीय गता कियति प्रस्थागता च भक्ष्यमुत्सी ।
इत्थतरे अ दुग्गा करेइ ससरे पमाणदिसिं ॥ ६० ॥ प्रियबहुमतां पुनस्तां निरीक्ष्य वक्ता समीक्ष्य निरण्णीयत् ।
बहुलाहो अदपहा बलण माण च मह होही ॥ ६१ ॥ यमुक्त दुर्गायाकुने—“वर्चानेचेष्टास्वरगतिभक्ष्यमण्णेणु

अधिकमधिकं स्यात् । क्रमशो बलमेतेषां समुदाय सकलफलहेतुः ॥ ६९ ॥ न प्रारब्ध सिद्ध्यति न प्रस्थान
 प्रमाणमायाति । शकुने प्रमाणजाते विधत्ते समागतः सन्धिः ॥ ६३ ॥ विधत्तमर्यं घटयति संशयित वस्तु
 साधयत्यचिरात् । प्रस्थानयति च नील प्रमाणकोणोदयः शकुनम् ॥ ६४ ॥ प्रत्युद्दोषहताना विगमूढानां मतिप्र
 मार्त्तानाम् । प्रायः प्रमाणशकुनः साधीयान् कान्दिदीकानाम् ॥ ६५ ॥ ” अन्यान्यप्याज्ञासीत्सा शुभशकुनानि
 तन्नुयायीनि । तद्वि बहव हिअयवुह कलङ्कसकाडवि एा पुसहा ॥ ६६ ॥ रथमय सारथिरुसैरवीवइइहनवाह
 इव बहनम् । मगमि मुगसित्तं अइफल्लिअं पिच्छिउं भणई ॥ ६७ ॥ एतरक्षेत्राधिपतेरतिषट्ठ घान्य भविष्यती
 त्यथ सा । जणइ सब जइ पुण न भविस्सअ दोइ इअ सोउ ॥ ६८ ॥ सोऽध्यासीत्क्षेत्रमिदं न भक्षित काप्यवे
 क्ष्यतेऽप्यल्पम् । तो अविणीआ यिवरीअयाइणी इइवि धुधमेसा ॥ ६९ ॥ युगमम् ॥ पुरतः पङ्किलवहुजलनथा
 सयः सुदुर्गमाव्रतः । उत्तरिअ नहुसारिअ उवाणहे स नइमुत्तिओ ॥ ७० ॥ क्लिप्ते विनङ्कयत इमे इति तेन यह
 दिताऽपि सा तु बधूः । सारेयि न उसारइ उवाणहे सरिअउसारे ॥ ७१ ॥ धिगिय वारितवामा यामाक्षीत्यय
 विपणयानेपः । पुरओ पिच्छइ सुइउ पख्खपोडप्पहारमरं ॥ ७२ ॥ प्रशशंस च कसरिपोरिवास्य शौण्डीर्यममुत
 किञ्चित् । सा साहइ सुणहे इथ साधु इमो कुट्टिओत्थि वड ॥ ७३ ॥ घातानुत्पातानिव घोऽसुसहान् सासहि
 स हि कप न । सुइउओत्ति । अहो पुट्ठा पङ्किलं केव पल्लेइ ॥ ७४ ॥ श्रेष्ठीति स्विणमानः स्वभानसेऽत्थन्तमप्रतक्षे
 फम् । वेवल्लमवल्ल सग्गा इवागय पिच्छिउं भणई ॥ ७५ ॥ आयतन मम्यमिव साऽप्यवदन्न यदि पुनरनायतनम् ।

ता सो चित्ता इम्ममुव इमा लवइ सवत्थ ॥ ७६ ॥ पुरतः पुरस्य दुःसवरस्य कस्याप्यनल्पपौरजनैः । मत्तमज्जेणे
 इमो निगगच्छंतो भणइ एव ॥ ७७ ॥ अतिशयपयास निवसति पुरमेतत्फीदृशा इशो सुसकृत् । ता सा साहइ
 एअ सुअ रअ व पयिइइ ॥ ७८ ॥ अये च आमटिकां मध्यं मध्यधिनेऽपिघात्सोऽथक् । सुअ च इमं गाम सा ज
 पइ पवरथासमिमं ॥ ७९ ॥ वध्यौ च सेवमेवुरइदयोऽयं इत्त दुर्विनीतेयम् । विषयीअसिक्खिआ इव पुरगी
 उरगीव दुट्ठहिआ ॥ ८० ॥ पुप्फोदित तदस्या दुर्लक्षित सख्यमेव किल सकलम् । किं वा किञ्चमकिञ्च पक्कक्खमस
 वधार्येण ॥ ८१ ॥ तावत्तत्रैव वसन्नवगत्याऽऽगत्य मातुलस्तस्याः । परमापरेण सिट्ठिं स वहु सणिइ निमतेइ ॥ ८२ ॥
 सद्युक्किच्चुक्किपहुमक्तिभोजितौ सत्कृतौ च तौ तेन । समए मिल्खिओऽज्जेवि हु माणरिइो किं पुणो सयणो ?
 ॥ ८३ ॥ अेठी तदैव तीव्रातपेऽपि सरयः पुरः प्रतस्येऽय । अणवट्ठिमप्पिस्ताण कह सुट्ठाणेवि बहुअठिई ? ॥ ८४ ॥
 ग्रामादहिः कियत्थपि गतव तीव्रातपाव्विलम्बच्चिकीः । निअववववववयाप स निसज्जे सवणुत्तिजो ॥ ८५ ॥
 सा च जुपा निपण्णा छापायां स्यन्वनादवत्स्थायाम् । व्हेव ववववव परिइरिउ सिट्ठिकइणेवि ॥ ८६ ॥ सा यो-
 गिनीव यावन्नवनिर्वेदं इवन्तरय वध्यौ । ता आसन्नकरीरे काओ माणिअ उल्लवई ॥ ८७ ॥ धाम्मायमानमुबेमुहुमु
 हुत्त निशम्य सा सम्मग्ग । अत्थ विणिच्छयन्ती वुविइपि जइट्ठिम सब ॥ ८८ ॥ निर्धन्यवत्तथार्य इअनयमूत
 विभावयन्तीव । निवेअसेअनहिआ इअ पडिजपेइ पइकायं ॥ ८९ ॥ युग्मम् ॥ इमे वुअय जे कया तिहि नीइरि
 अ घरस्स । पिज्जा वुअय जइ फरठ तज्जे न मिलउ पिअरस्स ॥ ९० ॥ इत्थुबैस्सइणिति सुत्वा अेठी वमाण निपु-

गात्मा । बहू ! सादृश किमेकं सा सादृश ! ताव ! नहु किंकि ॥१॥ निर्बन्धेन प्रमे निःश्वस्य प्राह मन्त्रमाग्याऽ-
 इम् । ननु किं भणामि जीसे गुणोपि वोसाय कम्मवसा ॥ १२ ॥ मल्लिष्टासुघटदुमोपलखनीकर्पासवशोक्षुम्भ
 न्मुक्ताचिद्रुमधन्वनादिकपणखर्णादिपाथः कणाः । शङ्खायाः सरघाः शुकावि कियदाण्यातु स्फटाभुन्मृगा, उष्ट्राभ्वे
 भगवावयः स्वकधुनैः क्लेशास्पव स्युर्न के ? ॥१३॥ युष्मद्बहुनिर्वेशास्तवपि प्रववामि किमपि निरवययम् । रयणीश
 सउणओ भणिपणग नाड मए गहिअ ॥ १४ ॥ मुक्त च तत्त्वशय्यास्थानोपरि तात ! गुप्तमित्यादि । सर्वं सादृश
 सादृश गिराड निष्कासिअन्दि तओ ॥ १५ ॥ सग्नति पुनरप्रतिमम्बनिना व्याहोऽप्यमीक्ष्यमाक्यति । ज
 कडरखस्वहिट्टा इह वसकोडी वचिणमत्थि ॥१६॥ यस्य जिचुक्षा साक्षाद्ब्रह्मास्वहाप मिचिमहुं स महान् । पटुमु
 विस्वअस्स मह पुण विज्जड भक्ख न परमीहे ॥ १७ ॥ तत्स्वभया मया ललु ब्रहुः स्वमय स्वय गवितमेतत् । त
 सोड सो सिट्ठी हिट्ठो इव धितए हिअए ॥ १८ ॥ एषा विशेषपविशा न च विज्ञानस्य संभवस्यवधिः । तो घडइ
 सवमेकं इहेव अइवा परिविस्वस्सं ॥ १९ ॥ व्यायजिति तद्रामात्स्वनिग्रमानीय तत्क्षणावत्स्वनीत् । जा मुत्त
 पुमं पिप पयडीहओ निही तत्थ ॥ १०० ॥ तद्वदकोटीमान प्राप्य निधान सुवर्णमणिपूर्णम् । हरिसुल्लसिरो सरहे
 ठवेई सो भ्रमि अइगुत्त ॥ १ ॥ वस्या च ससंरग्म तसौ काकाय शम्भलकरम्यम् । चितेइ अहो एसा गिरहा
 मनुहा हि पचक्खा ॥२॥ हा धिग मूढात्प्रतथा तनयेन मया च बुर्विया स्वयहात् । इयमधि निष्कासिज्जइ अज्जवि
 वा सुज्जए वचिमं ॥ ३ ॥ इति चिन्तायस्ततोऽयं सधः स्यन्वनमवालयतपश्चात् । अपरिच्छिन्नकजस्त उ पठिकजं

नेव पडिआरो ॥ ४ ॥ साऽपि बधूरबधूयान्तरखेवभर पर प्रमदमासा । सउणाण परिमावइ अविसंवायं कुवं
 जायं ॥ ५ ॥ सोऽय रयस्य पम्यात्पथि गच्छन् स्वकण्ठवियमपृच्छसाम् । एरिसनिउणाइ तए किमसंयद्ध सया
 भणिय ? ॥ ६ ॥ सा प्रत्युवाच पितर्यथः समीचीनमेव तववोचम् । सचपि जुस्तिपुब अथघारइ जइ कहेमि इमं
 ॥ ७ ॥ सार्द्धद्विगुणप्रत्यर्पण प्रतिश्रुत्य मायिनिजधान्ये । पाय परस्स घम भक्स्सति किसिपला पुर्वि ॥ ८ ॥
 तस्मिन्पल धान्यं बह्वपि तेषां गृहेऽल्पमेवैति । इय ताय ! तया भणिअ जइ होइ न भक्स्समति मय ॥ ९ ॥ निजपाव
 रक्षणकृते धार्यते पावरक्षणे पन्थाम् । पायाण रक्खण पुण जुअइ विसममि सबिसेस ॥ १० ॥ नयामइष्टपया
 गमने स्यात्कण्टकायनर्योऽपि । ते उल्ले पुण सुखे जुअ विणेट्ठेवि अइव नवे ॥ ११ ॥ यमोपाये सत्यपि क हेतु सच्चते
 वपु पीडा । किबिणेणव निउणेहि तो ते उल्लारिय न तया ॥ १२ ॥ तस्य ब मटस्य पृष्ठेऽभवन् प्रहारा न सम्मुम्भाः
 केचित् । तो नस्ततो मृण स कुट्टिभो तो तहा भणिओ ॥ १३ ॥ अप्यापतन भव्य तदेव यदि हन्त चौरजाराथेः ।
 नाहिद्विजं मय तो भणिअ नउ जाइ अणाययण ॥ १४ ॥ पुरतअ पुरे तस्मिन्न स्वजनः कोऽपि नैव सुहृदादिः ।
 नय आलवेइ कोवि इ तो त भणिअं मय सुअ ॥ १५ ॥ यत्—“इमेण विणा पिअमाणुसेण सव्मायनेइ मरिएण ।
 जणस्सकुलावि पुइवी अघो सुष्ठुव पडिहाइ ॥ १६ ॥” अवनायावरकत्तां अमइत्तां मातुलः किल ममासीत् ।
 गाममि तमि तम्हा भणिओ सो पवरबासोस्ति ॥ १७ ॥ जत्थ गयइ छदिअइ बहुमाणं गामइपि तं नयर ।
 नयरंपि गामइं त जत्थालवणेऽपि सन्वेहे ॥ १८ ॥ न्यग्रोधतस्सघस्ताद्विकचिदशात्थाप्रपातशङ्कादि । तम्हा नि

रवायाय रहजायाय निरिद्विन्द ॥ १९ ॥ इति युक्तियुक्तमुक्तं शुत्वा तत्कार्यवद्भवो वच्चाः । विम्बयहसिरो
 हरिसुहृत्सिरो ससुरो विर्वित्तेइ ॥ २० ॥ अस्याः प्रतिभा प्रतिभाषतोऽपि कस्यास्तु परिमितेर्विषयः ? । अहवा
 अवहियिमुक्ता संतमई जोगिनाण व ॥ २१ ॥ यत्तः—“मिता मूः पत्याऽप्यां स व पतिरपां योजनशत, सवा
 पान्यः पूपा गगनपरिमाणं कलयति । इति प्रायो भावाः स्फुरवधिसुप्रासुकुलिताः, सतां प्रज्ञोन्मेपः पुनरयम-
 सीमो विजयेते ॥ २३ ॥” श्रेष्ठीति सुवित उपपुरसुबोवपवेपु तित्तिरिस्वरत्त ॥ निच्छिन्नमवित्सअहिआहिअनिअम-
 हिमाइ तीइ जुओ ॥ २३ ॥ सन्पस्येव विवेकः सुसङ्गतः स्वयहमागतं क्रमत ॥ वहुं सिद्धिं सबहु सुयहुं रुढो मणइ
 तणओ ॥ २४ ॥ युग्मम् ॥ धिक् तात ! पातकपदं दृष्टेय किमर्थमानिन्ये । पवक्खेव अलक्खी अपिच्छणिआ
 गिहे पच्छा ? ॥ २५ ॥ त्वं विप्रतार्यसे सा ध्रुवमनया मुग्धवद्विदग्धोऽपि । इअ यहु भणिरं तणय जणओ इ इति
 वारेइ ॥ २६ ॥ मा वादीमां वादीः साक्षावेपा सरस्वती लक्ष्मीः । सिस्सुवरि रयणपणग पिच्छस्तु रहठाविक व
 निहि ॥ २७ ॥ पञ्चवशाकोटिसङ्गं ब्रह्ममिव विज्ञयाऽनयाऽऽनीतम् । कुलवेधयथ तन्हा वहुआ लभुआवि अम्हाण
 ॥ २८ ॥ इति पित्रोक्तं शुत्वा पुत्रश्चित्राद्रयैकभयद्वयः । रणरणयवसा गतु जा जोअइ ता तहेवत्पि ॥ २९ ॥
 व्रतपञ्चकमिव तन्मणिपञ्चकमादाय सावरः सततम् । वशाचिह्नधम्म पिय त वसकोदिनिहिं च गिण्हेइ ॥ ३० ॥ सस्म
 यधिसायपरमप्रमोदमेवस्वलः सकलमपि तत् । लहु फोसगिहे ठावइ घणगहणे कस्स व विलवो ? ॥ ३१ ॥ पप्रच्छ
 ततः पितर निजवयिताव्यतिकर स विध्रफरम् । सप सो वित्थरतो भणिसं जणपण निसुणेइ ॥ ३२ ॥ लज्जानुदाय

सधिसमयमुदां चतुःसङ्करे प्रसूमरेऽपि । जाओ अहोमुहोषिअ स तथा अजा हि बहुलजा ॥ ३३ ॥ वृष्यौ च
धिग्मयेय प्राप्तामन्येन सुफविक्वितेव । संभाविकण अलिअं फलकिआ निष्कलकावि ॥ ३४ ॥ लोकोत्तरचरिताया
दयिताया दूनतां कयमपास्ये ? । इअ झरतो मणिओ पिण्णा किं कुणसि मणस्वैअं ? ॥ ३५ ॥ अज्ञानकृत नैवापरा-
दपति क्षम्यते तवधुनेयम् । इअ झसि दोहिवि इमा स्वभाविया नीहनिवणेहि ॥ ३६ ॥ साऽपि विनीता प्रीता
प्रत्याह ममेव इत्त दोपोऽयम् । ज पुर्वि नहु कदिअं विणयरयाण हि ठिइ पसा ॥ ३७ ॥ तत्प्रमृति निमृत्तपृत्त्या
समस्तकृत्यानि तौ पितापुत्रौ । सीसुव गुरु पुच्छिअ कुर्वति अपुवबुद्धिं तं ॥ ३८ ॥ अन्येपामपि विपमापतिता-
पद्वयतिकरे तमःपुरे । दीविइ तीइ बुद्धी अहइ सुबुद्धी सहलस ॥ ३९ ॥ यतः—“अिय प्रसूते विपवं कणद्धि,
श्रेयासि सूते मखिन प्रमाद्धि । सत्कारयोगव परः पुनीते, हुद्धा हि बुद्धिः किल कामधेनुः ॥ ४० ॥” वैषतमिब सैव
वयूर्विधूतविविधास्तिरिति महझिरपि । लहुरपि बहु मझिअइ पाविअइ किं च न गुणेहि ? ॥ ४१ ॥ यतः—“गुणैरेव
महस्य स्थाभाहेन वयसाऽपि वा । वलेपु केतकीनां हि, लघीयस्तु सुगन्धता ॥ ४२ ॥ रत्नाकरे सुरेशाबसचेऽतिथि
तां गतेऽय गृहनाथः । जाओ अजिओ तौ जाइ रायभवण मोहमुसि ॥ ४३ ॥ एकोनपञ्चाशत्याः सधिवानामयिमं
सधिवमेकम् । अह राया मगतो इन्मे पुच्छेइ पत्तेअं ॥ ४४ ॥ भोः भोः ! पवप्रहारायो मां हन्ता क्रियेत
किं तस्य ? । जपति तेवि अमुणिअ परमस्यं परमवडो से ॥ ४५ ॥ अजितस्तु वपतिपटोऽभाविष्ट विमांष्य वेव ।
वस्येऽवः । निवमागओ अ षजविइबुद्धिगिह पुच्छप गिरिणि ॥ ४६ ॥ साऽपि सपथाइ महान् सत्कारस्तस्य

युज्यते नियतम् । कहमिअ पइणा भणिए भणेइ सा सामि ! निसुणेसु ॥४७॥ वयितां तनय च धिना कोऽन्यो
 इत्याक्षिजाद्रिणा नृपतिम् । तो सो रायसहाए तह साहइ पुणवि भणइ निबो ॥ ४८ ॥ तोलय कयमपि करिण
 मियाधिया सोऽपि सरिति चेदायाम् । तं स्विधित बहिमाए करेइ जलपइणअहिनाण ॥ ४९ ॥ तत उस्तार्य
 गज त तस्यां चिक्षेप स इपवस्तावत् । पुवकए अहिनाणे जाव जल आगय तमि ॥५०॥ निस्त्रिंशं तोलयित्वा
 इपवस्ता इस्तिनः प्रमितिमाक्यत् । रत्नो पुरओ रत्ना तो सो यदुमन्निओ जाव ॥५१॥ तावत्तत्र वणिग्वर आगत्य
 जगाव् देव ! वणिगेकः । किंपागफलव मुहे मिठो अ परिणामे ॥५२॥ घूसेन तेन सार्द्धं मुग्धतया दुर्धिया
 मया मैत्री । ययरीए इव कयलीइ निम्मिआ कम्मवसणेण ॥५३॥ यतः—“जुएण सुघणेण य दासीसंगेण घुसपि-
 म्मेण । उग्मेउ अंगुलिं सो जो नवि गुत्तो इमेहिपि ॥५४॥” अय तस्य भालयित्वा वन्धोरिव निजगृह च गृहिणीं
 च । वाणिज्येण विवेस गओऽन्दि वणिभाण एस ठिई ॥५५॥ कलितलतायां रक्षक इव लुलुभेऽसौ मवीयदयि-
 तायाम् । तइआ समर्य लहिउ पावो पाय न किं कुजा ! ॥ ५६ ॥ गृहमागतेन च मया न्यवेदि सुहृदेऽर्जित धन
 सम्यक् । तमि विलुद्धो स भणइ भण दिठं किंचि अछेरे ॥ ५७ ॥ ऊचे मयाऽप्यकालजमालोक्यत तद्रसालफ
 लमेकम् । गुरुपत्त च तरत आसधुज्जाणकूवजले ॥ ५८ ॥ सोऽप्यभ्यधत्त धीस्योऽथवि सत्यमिव तदा करयुगेन ।
 ज सक्खिइ गहिउं त गिणिइआ मह गिहाओ ॥ ५९ ॥ नो वेवइ तव गृहादुहामीति प्रतिश्रुते दाम्याम् । घुसेण
 तेण गन्तु गुत्तं रसीइ त गहिअं ॥ ६० ॥ प्राप्तञ्च तत्र तस्याभावास्त्रिभस्य मम सुधीरेकः । आइ तुह सधव्वं

वृद्धं च इमो युव गहिरी ॥ ६१ ॥ कपमन्यया स कुर्यात् पणमीदृशमाशु तद्विचिन्त्यमिवम् । चिदाङ्गा मय
 तो तच्छरिण निम्निष्ठं सद्य ॥ ६२ ॥ अञ्जगृहाविव रविर्भुङ्ग घूर्तप्रहावसुष्मान्नाम् । मोक्षावसु कहरि पद्मे ! विस
 मेहि पद्म इव इ सरणं ॥ ६३ ॥ यत—“दुर्बलानामनाथानां, पालवृद्धतपस्विनाम् । अनार्यैः परिभूतानां, सर्वेषां
 पार्थिवो गतिः ॥ ६४ ॥ नृपस्तिस्त्वतोऽजितस्यादिवेश तत्कार्यमार्यधीः सोऽपि । निम्नवृद्धं देविपिव पुच्छिष्ठ
 पभणेन तं वणिजं ॥ ६५ ॥ विन्यस्य मिजगृहस्योपरि शुचि भार्यां निज च सर्वस्वम् । गुरुभारं निस्सेषि मणु मुषसु
 इक्षपासंमि ॥ ६६ ॥ उपरि गतेप्सितवस्त्वावातुं स यदाऽऽवृवीत निभ्रेणिम् । इत्येहि दोहि ताहे साहिबसु गिणिहम
 बेव ॥ ६७ ॥ स्निग्धस्तामपि स ततस्त्वपत्वा इतधीर्निज गृहं गन्ता । इय निअहिमं निमुणिउ विहिमं तह बेव
 तेणावि ॥ ६८ ॥ इति मतिमुदितः कृतवानजित वृपतिः समग्रसचिवायम् । अहह ! गिहिणीवि कत्सवि
 पुनेहि परिसी होइ ॥ ६९ ॥ किञ्चिद्विचिन्त्य सत्या पत्न्युः प्रोचे कदाचिदप्य वत्सा ॥ जइवि मइ नाह सीलं सक्कोवि न
 खंदिउ सक्को ॥ ७० ॥ तवपि वृपकार्यपरवत्तयाऽऽर्यपुत्रोऽल्पक मवेद्ववने । नियनियकजविसेसा जणा असेसा
 य इह इति ॥ ७१ ॥ दुर्बलवशात्प्राग्वत्पुनरपि कुषिकल्पकल्पना मा मृत । कत्सवि चित्ते तो तुह अप्ये पउमं
 परिक्खत्थ ॥ ७२ ॥ मनसाऽपि कामये चेत् परपुरुष तत्तदीष पद्ममिवम् । लज्ज सक्कुइव अन्नइ होउ सया विअ
 सिअं बेव ॥ ७३ ॥ उक्त्विति जिनार्थायाः पुरतः स्वयमेव विरचितार्थायाः । सा निअपिअस्स अप्पइ सनालकमल
 निअहिम व ॥ ७४ ॥ सोऽप्यपि विस्मितचेता न जातु विमुञ्चति स निजइस्सात् । निबं परिमलबहुलेण तेण बुअ

निरुभोगिण ॥ ७५ ॥ तत्कमल रविलीलाकमलमिवोन्मीलित सकलकालम् । अवलोदङ्गण सयलो लोकोवि
 नमक्रिओ वित्ते ॥ ७६ ॥ निःश्वासावपि धवल म्हायति तत्कालमेव किल कमल । तपितु विद्वद् एव पयदमहो !
 सीलमाह्वय ॥ ७७ ॥ जातु नृपो रिपुनृपममिषेणयितुं प्रस्थितोऽजितेन समम् । निचममया नरवधूपासेहि युधुव
 रधियासे ॥ ७८ ॥ पयि वृथिधीशः प्राप च तत्र पदे यत्र नीरसे मरुवत् । नामपि न कुसुमाणं किं पुण परमाण
 पठमाण ? ॥ ७९ ॥ तत्राप्यजितकरेऽम्बुजमुशुम्भ भूविभूर्निमास्योधिः । पुच्छद् निब्यधे पुण सादेद् जहट्टिअं
 सेपि ॥ ८० ॥ तत्सम्य इवासभाव्यतया स्वयदधद्वराधीशः । खवरोवि तस्स सचिवे पुच्छद् छं किमेअसि
 ॥ ८१ ॥ तेऽप्युचिरे नरेश्वर ! मुग्धोऽय ध्रुवमवधि दूर्गधिया । कहधि पिआह जओ नहु महिला य विसुद्धसीला
 य ॥ ८२ ॥ आजन्म मौग्ध्यशुद्धा लिग्घा लिग्घ विदग्धमयि दृपस्तिम् । पायालसुवरी जह ववह तो कासु वीसासो ?
 ॥ ८३ ॥ पात्रालसुन्दरी का ? कस्य नृपो वञ्चितअ कथमनया ? । इअ नरवइणा भणिए ताणिको मणइ सुण
 नाह ! ॥ ८४ ॥ तथाहि-पालयति अ विद्यालां पुरीं विद्यालां नयत्रियः पालाम् । राया जयतसेणो जिअरि
 उसेणो कलाकुसलो ॥ ८५ ॥ स दपोऽन्यदा खगर्योस्सर्वान् सामाजिकान् प्रति प्रोचे । सा अत्यि कला काविदु
 नाह जाणामि जं सम्म ॥ ८६ ॥ तज्जन्ववाविपु तदाऽनुवधत्सु प्रावद्विदुर एकः । सवत्थयिअधि तुम इत्थी-
 धरिअ न याणासि ॥ ८७ ॥ यतः--"देवाण वाणवाण मतततमि मतनिवणाजे । इत्थीधरिअंमि पुणो ताणयि
 मंता कहि नट्टा ? ॥ ८८ ॥ जालंधरेहिं भूमीधरेहिं विधिदेहिं अंगरक्खेहि । निवरन्निअआवि रमणी वीसा पन्म-

द्रुमज्जाया ॥८९॥ मन्त्रपय जलमज्जो आगासे पविस्वआण पयपती । महिलाण हियपमगो तिथिवि लोए न वी
 सति ॥९०॥” युधमापितमिति शृण्वन् युन्वन् मूर्द्धानमवनिमृदय्यौ । सच एअ धीओ ज गृहहिअआउ वीसंति
 ॥ ९१ ॥ अन्तःपुरस्त्रियोऽपि द्रुयमसतीत्येन दाड्ढिता एवम् । सर्वथो पुण निम्मलसीलाण वेच जइ जुत्तो ॥ ९२ ॥
 धन्यां तद्धृपकन्यां कामपि परिणीय तदिनोत्पन्नाम् । भूमिहरे यद्वारिअ महासइ काउ मुंजिस्सं ॥ ९३ ॥ प्रायः
 स्त्रीणां च नृणां स्मृताः कुसंसर्गसम्भवा धोपाः ॥ तत्पट्टिआइ तीए कइ होही वोससकावि ? ॥ ९४ ॥ इति निम्बित्य
 क्षितिपः स्वसेवकक्षितिपकन्यकामेकाम् । धररुवल्लवखणजुअ जम्मखणे वेच परिणेउ ॥ ९५ ॥ निजघवल्लयुहे
 भूमीगृहे रह स्थानकेऽप्य सस्याप्य । विस्सासपत्तयार्हं पासा पालेइ लालेइ ॥ ९६ ॥ युग्मम् ॥ बाअपि नृपति
 निपिट्ठा वेइस्थितिमण्डनायधिकयाक्यम् । न भणेइ तीइ पुरओ एव सा जुवणं पत्ता ॥ ९७ ॥ पातालसुन्द-
 रीति च तस्या वसुधाधवो व्यधादभिधाम् । पायाळठिईइ मणोइरस्वार्हिवि जइत्थ ॥ ९८ ॥ आजन्म मुग्घ
 याऽयो विदुद्रया लिग्घया च सजेहम् । तीए सइ महिनाहो विविहविलासेहि चिलसेइ ॥ ९९ ॥ परनरनामा-
 ज्येपा न वेसि मनसाऽपि दुददशीळा तत् । इअ उल्लसिरसिणेहो चिद्धइ तत्थेच सो बडुत्तो ॥ १०० ॥ अथ तत्र
 मणिद्वीपावनद्भवेऽभिधानरूपाम्याम् । सपत्तो सत्थाहो पसत्थयदुबत्तुचित्थारो ॥ १०१ ॥ आमलकमाननि
 र्मलमौक्तिकदारेण बिभ्वसारेण । पाहुइकण्ण तुट्ठो राया मुत्थेइ से सुव ॥ १०२ ॥ स च मणिमौक्तिकविद्रुमकनक
 बुक्कलादिवस्तुविक्रयत । बहुकोटिपट्ट जाओ मणीहिं कारेइ निअमवर्णं ॥ १०३ ॥ कामपत्ताका गणिका नृपचामर-

धारिणी व्रधिणवानैः । सयसीकया य तेण अहऽसया युच्छिआ य पुणो ॥ ४ ॥ वृषकार्येषु चूपोऽय शिथिलमना
 अन्यचिस इय कसात् । उस्सूरंमि सहाए आगच्छइ इति गच्छइ अ ! ॥ ५ ॥ धूतकपाविष्यसन स्फुटमस्य न
 दृश्यते च तत्किमिदम् । संभवइ सायि साहइ सम्म जाणामि नहु किंतु ॥ ६ ॥ अन्तःपुरान्तरेपा वार्ता यवय
 दपस्तेवेकरतिः । आजम्मधूमिहरठाविआइ विलसइ सह पिआए ॥ ७ ॥ सुत्वेति सोऽथ वृष्यौ याऽसूर्यपश्य-
 तां वइति सत्याम् । जीए अइअपिस्सो निवोऽवि सा केरिसी बुद्धा ! ॥ ८ ॥ दर्शनमपि दुष्प्राप दूरेऽस्तु संस्पर्शनं
 पुनस्तस्याः । इअ कामग्गइगहिओ स इयहिओ चित्तइ उवाय ॥ ९ ॥ यतः—“यद्रामामिनिवेशित्वं, यतश्च विनि
 वार्यते । दुर्लभत्वं च यस्मार्थाः, कामिन सा परा रतिः ॥ १० ॥ स प्रामृतैः प्रभृतैर्भूपतिमावर्ष्य राजमान्यतया ।
 सुदृते गच्छतो सो जाणइ भूमिघरठाण ॥ ११ ॥ स्वगृहाङ्गमिगृहावधि निःसन्धिद्वारपिधानकां सुगमाम् । अस्त-
 नरेहिं सुरग तो कारइ निरयमग्ग व ॥ १२ ॥ अथ निर्गतं वृषेऽगाद्भूमिगृहेऽसौ सुरङ्गया रक्तात् । त सुइसुस
 मुस रईव पिच्छिउत्तु चित्तइ ॥ १३ ॥ पातालसुन्दरीय निर्जितपातालसुन्दरीरूपा । रायसुअरायपियआ आज
 म्म सुदृचरिआ य ॥ १४ ॥ तत्कथमनयवधो मे मन्ता पइयामि वा इदयमस्याः । इअ चित्तिअ जग्गाविअ आला
 वइ पिम्मवयणेहिं ॥ १५ ॥ साभर्यो सोल्लासा सा तु सहासाऽतिपरिचितेव प्राग् । सह तेण मिलइ विलसइ
 अहइ ! अणार्इ भवग्मासो ॥ १६ ॥ रागद्वेसकसायाऽऽहारमय रत्ननिश्मेहुलं । पुषभवग्मासाओ लब्धमा अमुअं
 अविद्वपि ॥ १७ ॥ एवं शङ्कितचिसस्तत्तम् निःशङ्क एव तत्रैव । कयगुरुसुरगवोरीचालणऽश्चिण्णाणओ एइ

॥ १८ ॥ प्रतिदिनमिति तत्स्करयद्गतागते तत्स्थतो विलसतोऽस्य । सा अद्युक्ता जाया पुन निवपुरजो हवइ सुद्धा
 ॥ १९ ॥ अथ मा मैपीः स्वयं नीत्वा वर्षाय समग्रनगररमाम् । इअ यत्तु भणिओ तीए तं वसइ सो गिइ नेउ
 ॥ २० ॥ सा च गवाक्षे जालान्तरिता पुरवीक्षणोपताऽब्राक्षीत् । महइहीए जत न राय रायवासीए ॥ २१ ॥
 वध्यौ च बहुविधामिः क्रीडामि स्त्रीवति स्वय नृपतिः । म पुण गुप्तिहरे इव स्त्रियई आजम्म भूमिहरे ॥ २२ ॥
 इति सा नृपे विरक्ता रक्ता न प्रत्युबाच मौग्यार्थम् । स्त्रिविआ निवेण इह तो इमस्स वंसेमि सुद्धत्त ॥ २३ ॥
 अपट्टः पट्टम् वग्मन्नुत्वा मुक्त्यै निमग्गणाय वृषम् । जेण वमक्कारकरं करेमि परिवेसणाइ सय ॥ २४ ॥ स ततोऽ-
 भिवचे मुग्घे ! दुर्नीतिरियं निमग्गणा चैवम् । परिवेसण च रण्णो तुमए अ अहो ! अणत्थोऽय ॥ २५ ॥ साऽऽह
 विहस्यैनमहो ! वणिगसि सत्यं हि नित्यभीकमनाः । निच्छुणेहि अम्ह चरिअं अम्हे सक्खपि वच्चेमो ॥ २६ ॥ किं
 पुनरवनीशोऽय विवग्धमानी मुघा किञ्चुत बहुना ! । अइ मह भणिअ न करिसि जीवतो कइणु छुट्टिहिसि ? ॥ २७ ॥
 मुत्थेति भयघ्नान्तस्वान्तः स तथा प्रपद्य सद्यस्तत् । बहुदिणमवो जाओ कमेण सज्जोवि कबळेण ॥ २८ ॥
 स्वामिन् ! मान्यनिवृत्तेर्यममन्त्रितोरणाग्निवृत्तोऽहम् । तुज्ज पसाया जसबकए तुम तो निमंतेमि ॥ २९ ॥
 इत्याग्रही महीषा निमग्गय ससूत्र्य सर्वसामग्रीम् । भोअणसमए तीए स वेइ परिवेसणाएसं ॥ ३० ॥ सज्जीभूता
 तत्रायाता पातालसुन्दरी साऽपि । परिवेसइ जुलीए पुत्तीए अहइ ! धुस्तत्त ॥ ३१ ॥ वसुधाधिपः पुनस्तां नि-
 द्यायन् प्यायति स विस्मयवान् । पापालसुन्दरीय तत्प ठिआ इह कह पत्ता ? ॥ ३२ ॥ अथवाऽधुनैव सुक्ता

सा तत्राजन्ममुपधयिष्या च । एसा एअस्स पिआ छेआ पुण तीइ सारिच्छा ॥ ३३ ॥ नयनतिलसर्पपादेरप्य-
 न्तरमीक्ष्यते न पुनरनयोः । कह सबइ सुल्लसं को वा जाणेइ इइ तत्तं ? ॥ ३४ ॥ कयमअ निर्णयः स्यादिति नृप
 उपलक्षणाय सिचयान्ते । परिवेसिअ जसीए सीमणविट् खिअ तीए ॥ ३५ ॥ नृपगतचिन्ता घूर्ता तज्झात्वा प्राह
 सा स्वमनसा तम् । इइ किं होसि णइल्लो मूढ ! णइल्लोऽसि मह पुरओ ॥ ३६ ॥ सा त्वधिवतीव सुदती तद्धिन्नु
 क्षेपेद्युपहृत्यमुपेता । परविजणेहि पवण पकुणती भणइ भत्तारं ॥ ३७ ॥ भूमान् किमेव विपवन्मुखेऽपि न क्षिपति
 मह्यमपि भोज्यम् । वणिआण भोजण या कह कह कवेइ राघाणं ! ॥ ३८ ॥ तव भवनस्य किञ्चिदुपतेद्विसे चम
 धरिकृयाद्वा । अण्णह्महा द मइता चिट्ठाए अहइ वा युद्धी ॥ ३९ ॥ संशयविस्मयमयतां अयति नृपे सार्थये च
 ससमपत्तान् । रत्नो विन्न तीए ससिअपय ताविअस्सेव ॥ ४० ॥ निःस्वावमेव मुनिवत्तत्पीत्वा त्वरितमुत्थितः
 स ततः । वल्लिओ तद्बलदुग्दलभूसणार्हं किमपि धिमु ॥ ४१ ॥ तद्रूपमपरवत्त परिधाय पिआय सुखमपि प्राग्वत् ।
 ता पसा नूमिइरं सुत्ता सिज्जाइ सा युत्ता ॥ ४२ ॥ सकलानि तालकानि क्षितिपतिर्यूघाव्य शङ्कितस्नानः ।
 जा गच्छइ नूमिइरे ता पेच्छइ तं सुहपसुत्त ॥ ४३ ॥ वग्माज्जुग्माविकृतस्तस्या वत्थाप्य सोऽपरं सिचयम् । अपि-
 अ परिहिअवत्थ मणिआलोए पलोएइ ॥ ४४ ॥ सन्मनसीव स ऐक्षत न च तत्कालुष्यमीपवपि तस्मिन् । तो नि-
 त्संकिअहिअओ सह तीए विलसइ तहेव ॥ ४५ ॥ तत्किमपि घूर्तयारितं घूर्तयार्थोद्धिपीपते साक्षात् । जं सचम-
 सयपि नृ नज्जइ सघाओ अग्महिअं ॥ ४६ ॥ तत इयमत्त्वर्षगर्भं प्रकुर्वती सार्थेऽतिरज्यंती । साहइ सज्जो होइसु ज

गच्छामो पर वेत्सं ॥ ४७ ॥ प्रत्युक्तिकातरोऽप्ययमवगन्तुः किं न वेदिता विदुरे ! । सा भर्ग्या जाहमीरु जुस्त
 वणिआ भणिअति ॥ ४८ ॥ तद्वह विदुरा यदि मे नृपोऽपि सन्नेपणाय समुपेयात् । बहणाणि जलद्विषयपट्टणि
 सुवह्नि सजेसु ॥ ४९ ॥ स्वव्यवहार सर्वं संवृणु सर्वं ग्रहाण यद्वाच्यम् । होहसु निष्पद्यिष्यो जह बुद्धिं वज्जरे
 मि तथो ॥ ५० ॥ अतिकातरोऽपि स तथा बन्धिग्राह गृहीत इव भीतः । जाओ सज्जो चिदी कामीण कामिणि
 मुहाण ॥ ५१ ॥ यतः—“स्यम्भैशोये मातृमुन्वस्ताकण्ये तरुणीमुखः । यार्द्धके तु पुत्रमुन्वो, मूढो नात्ममुखः कश्चित्
 ॥ ५२ ॥” अयं साऽऽह सौवर्षिआ कारणमुद्राव्य कारणं द्यपतिम् । आपुच्छेसु पसन्न पुण अणुगमण सु मग्गेसु ॥ ५३ ॥
 सोऽपि विनीत इव प्राक् प्रतीततदुद्विफाशलस्त्विवम् । पटिवज्जिअ गच्छिआ विज्जसिं विज्जवइ रत्तो ॥ ५४ ॥ विवस्य
 चित्तौ पितरौ मम बहुचिरादुरौ सुदूरतरौ । तेसिं लेहो इह आगओस्ति गमणाय पुच्छेमि ॥ ५५ ॥ राजा प्रजा
 हिततया बहवर्धिततया च तमपोचे । तुम्हारिसाण गमणे कइ अणुआ निसेहो वा ? ॥ ५६ ॥ यत —“मा गा इत्थपम
 ब्रह्मं ब्रज इति कोहेन हीन बन्धः, तिष्ठेति प्रसुता यथारुचि कुरुव्येक्ष्यप्युवासीनता । किं ते साम्प्रतमाचराम उच्यते
 तत्सोपचार बन्धः, प्रस्थानोन्मनसीत्यमीष्टमनुजे बहु न शास्ता वयम् ॥ ५७ ॥ पवि वैकान्तेन भवान् गन्तुमना
 तत्कथय किमपि कार्यम् । ज संपइ करणिअ अइवा पण्णवि पमणेसु ॥ ५८ ॥ सोऽप्यवददेव ! तव प्रसादतः
 सर्वमस्ति सम्पूर्णम् । जइ पुण त सुपसन्नो तो अणुगमण कुणसु किपि ॥ ५९ ॥ वेदान्तरेऽपि येन प्रसरेन्मम
 कीर्तिरनुता काचित् । त पटिवज्जं रत्ता शुकआण अइइ अणुविप्पी ॥ ६० ॥ सार्येवाः सुसुद्धत्ते ततोऽसिमात्राणि

यानपात्राणि । पूराविभ्र पइ जलहिं बलिओ सुखस्वासणास्वो ॥ ६१ ॥ पर्यङ्किफाङ्कपालीमालीनोऽनुगमनाय
 नृपतिरपि । बलिओ तो सा बलिआ असईयि सुहासणासीणा ॥ ६२ ॥ निजबुद्धिसिद्धिदृष्टा दृष्टा निकपा नृप
 प्रयान्ती सा । त पइ जपइ संपइ महापसाओ कओ पढुणा ॥ ६३ ॥ स्वामिस्तव प्रसत्तेरुपार्जिता मरिप्रयेण
 परमार्द्धिः । सद्यावि कञ्चसिद्धी अम्ह जाया तुह पसाया ॥ ६४ ॥ प्रमुथहुमानावथथाऽप्यशानाथवपराद्धमिह
 किञ्चित् । त स्वमस्तु सामि ! सुमरिजस्तु निजमिबेचि कहआवि ॥ ६५ ॥ राक्षा कयमिव वणिजः सरणीयास्त-
 वपि नाथ ! नाथस्त्वम् । कह बिम्हरिसि अम्ह ईही असईइ चिट्ठत् ॥ ६६ ॥ घरणिघबोऽप्यप्यायद्विग् चिक पा
 तालबल्लभैवेयम् । पुर्धि व मह भमो वा कह सा पसा कह छरल्ला ॥ ६७ ॥ समशीर्षिकया स्पद्धूर्विधेरिधैव सुखा
 सनत्रितयी । लहु धेव जलहितीरे पत्ता परिवारसजुत्ता ॥ ६८ ॥ नत्वा पृथिवीनाथ स सार्थनाथः स्वसार्थिक
 सनाथः । सह तीप आरुहिओ पेरावइ पवइणाणि लहु ॥ ६९ ॥ नीतानि तानि तेन च पृष्ठागमशङ्कयोदितान्य
 पथे । नयणमणपवणवेगा चलति इल्लोहलेणव ॥ ७० ॥ सा पण्मासीमासीव्रक्ता सक्ता च सार्थपे तस्मिन् ।
 तो तस्त अत्थि यधू जहरथ नामो सुकंदुत्ति ॥ ७१ ॥ देवरसम्बन्धेनोपहासिनी सुखरेण रक्ता सा । सह तेण
 रमइ गुप्तं अहह ! महिलाण बवलत्त ॥ ७२ ॥ यतः—“कल्लोलावपि बुदुवावपि चलद्विद्युद्विलासावपि, जीमूता
 वपि मास्तावपि तरत्ताह्योर्ध्वपक्षावपि । चित्रं चित्रमियं बला त्रिमुक्ते किं श्रीर्न ते प्रोमुयी, नैवं किं खलसङ्ग-
 तिर्ननु ननु स्त्रीजातिरत्यै नमः ॥ ७३ ॥” निम्नाऽप्य विद्यमृतं सार्थपतिं त विभावयन्तीयम् । विंतिइ मारेमि इम

जेण फुड तेण विलसेमि ॥ ७४ ॥ स तु तद्वर्षी निष्पीयेऽन्यदोत्थितः स्वतनुचिन्तयाऽऽशु तया । स्वित्तो अतो
 जलहिं पस्वत्पिञ्ज पत्थस्व इहा ॥ ७५ ॥ यतः—“ज पिते पितेऽं नयि सुखिणेयि पिच्छिउं सका । लीलाय
 ईण लीलाबाधारो तंमि कजंमि ॥ ७६ ॥” असती प्रतीक्ष्य च चिरात्प्रोद्यैः पूषकुपी विपीवन्ती । रे घाह घाह
 पडिओ मह नाहो इत्थ जलहिमि ॥ ७७ ॥ तदुःमवमयणतः सिद्धाः सर्वेऽपि सर्वतस्तमिह । सोहिंति नहु छंहति
 अ महं रयण च गयपुलो ॥ ७८ ॥ असती सतीच तीव्र विलपन्ती नवनयैः किल विलापैः । अहं छट्टइ भरणंढा
 कवडस्त अहो ! परा कट्टा ॥ ७९ ॥ सर्वेऽपि सुकण्ठायास्त्रावधवावसिवारणायास्याः । जर्पति अ अम्हाणचि कह
 मरणं काहिंसि अकम्हा ? ॥ ८० ॥ पुर्ववदुल्लिखिततः प्रतिकारमनर्हतस्तु सार्यपतिः । अम्हाण गओ सामी ता त
 डाणे हुम चैव ॥ ८१ ॥ सपदि ततोऽकृतमीनं मौनं दधतीव बहिरनीहस्वम् । अंतो हिहा सा पुण कुणइ सुकठेण
 गिहवातं ॥ ८२ ॥ वक्ष्यौ ततः सुकण्ठोऽप्यकुण्ठयीः शाठ्यतोऽनया नूनम् । स्विविओ जलहिमि पई कह अन्नइ
 विलसए एव ? ॥ ८३ ॥ चिग या घुघा वीछावेयं नृप च सार्यप च जही । कह सा मह बसि होही को जाणइ
 महचि किं काही ? ॥ ८४ ॥ एव विरक्तचित्तोऽप्ययं मयेनानुवर्त्तमानस्ताम् । साइणिगइयडिओ इव स्विवेइ
 काखं किअतंपि ॥ ८५ ॥ अय सार्यपः पयोऽन्तः पतितः प्रबहन् कृतोऽप्यसौ फलकम् । पाबइ विषवसेणं महुब
 अपुबजिणायम्म ॥ ८६ ॥ शुभकर्मणेव बद्धत्कच्छोऽहैः प्रेरितः सफलकोऽसौ । सिंहालवीचं पत्तो सुत्थो होउं बिर्बि-
 तेइ ॥ ८७ ॥ यस्याः कृतेऽसि निकृतेः स्वामिप्रोहायकृत्यमपि कृतवान् । तीसे इमं सख्यं अनुख्यं वा इम तीप

॥ ८८ ॥ यत्त-“यच्चिद्वद् निअसामी विज्जइ जीअं पि किअए जत्ता । कल्ले गस्सअमकस्स हा इत्थी सावि विहरेइ
 ॥ ८९ ॥” अत्थामप्यासक्त विग्मां कामान्ध्यमुदतममनसम् । कइ सुट्ठिस्समिमाओ दुरतपावाओ पावोऽहं ॥ ९० ॥
 पृथ निर्वेदमवम्ववैराग्येण सहुरोः पार्थे । पद्धिवज्जिअ पवज्ज निरयज्ज पालए धीरो ॥ ९१ ॥ तान्यपि वइनानि
 तद्वा देववशादागतानि तत्रैव । संकाए सफिद्धो षणमि घाओ अ पाएण ॥ ९२ ॥ तौ क्रीडन्तौ तन्नोषाने त मुनिम-
 पश्यतां सहसा । बिम्भयविसायलज्जाकुठो जाओ सुकठो तो ॥ ९३ ॥ स्वस्य प्रकाश्य चरितं तस्य च प्रपुत्रा विवि
 क्तचित्तोऽसौ । सम्म स्वामेइ इम उत्तमचिस्ताण चरिअमिण ॥ ९४ ॥ तन्मिलित सा तमपि त्यक्त्वा शङ्कितमनाः
 प्रवहणानि । तुरिअं पेरावित्ता पावा दीवत्तर पत्ता ॥ ९५ ॥ यावज्जीव तत्राप्यपन्नपा धैरिणी पणळीस्वम् ।
 काउं निरय पत्ता यदुपावा यदुमव भमिही ॥ ९६ ॥ प्रव्रजति स सुकण्ठोऽप्यकुण्ठवैराग्यसङ्गमोत्कण्ठः । ते दोवि
 देयलोअ सपत्ता झप्ति सुत्तिमवि ॥ ९७ ॥ दृपतिर्जयन्तसेनः सार्यपती प्रस्थितेऽय शङ्कितहृत् । जा भूमिगिइ
 गच्छइ पिच्छइ ता त न तरलच्छि ॥ ९८ ॥ स ततोऽत्यन्तविहस्तः प्राह स्माह्वय मच्चिसामन्तान् । धुस्सेण तेण
 हरिआ दइआ मह अहइ पच्चस्व ॥ ९९ ॥ कोऽप्यस्ति धीरवीरस्तरसा यस्तौ नितान्तदुच्चरितौ । आणेइ जेण तेसिं
 बुण्हथि सिक्ख पयच्छेमि ॥ १०० ॥ अअएधानकैस्तेः सूक्ष्मेक्षिकया निरीक्ष्यमाणेस्तु । भूमिहरंतो कहमवि
 लवलद्धा तारिस सुरगा ॥ १ ॥ ते प्रवते स सुविसयविपादलोआयमानमनसोऽय । सामिअ ! सा वचंती वेवे
 शुवलसिस्सआ न किमु ? ॥ २ ॥ प्राह सुणो मा प्रकुरुत पतिते घात क्षते लवणपातम् । किं संपइ खलिउग्घाद-

नेण लल्लु चित्तह उवाप ॥ ३ ॥ इत्यादि बल्लेवागमत् क्षमाकामुकः समुव्रतटे । पमणइ सज्जइ सज्जह रेरे घह
 णाणि लल्लु चेव ॥ ४ ॥ प्रवहणसज्जीकरणप्रवणाः प्रोशुर्न वैद्ययुटिकेयम् । नो वा गधिअपुडिआ इमाणि पडुका
 लसज्जाणि ॥ ५ ॥ विममशार्थ नरेशो निराशाह्वयो इहा महाधौर्ण्यात् । पावेहि होहि अहमवि पवक्ख यंचि
 ओम्हि कह ॥ ६ ॥ आजन्म नूमिगृहस्थिताऽतिमुग्धा मया मयि स्निग्धा । इअ तीए कह किज्जइ धिरत्थु इत्थीण
 चरिआण ॥ ७ ॥ एव सशायविस्मयविपावनिर्वेदवेदनाविधुरे । निवपवरे सुरमहिओ तहि चारणकेवली पत्तो
 ॥ ८ ॥ इद्धा इद्धोऽन्नवियुगइद्धिनिम त प्रसु प्रसु स सुबः । पणमिणु तीइ चरिअ पुच्छइ सब भणइ सोऽवि
 ॥ ९ ॥ आकर्ण्य तत्सकणस्तूणं वैराग्यपूर्णहत् नृपतिः । पवज्जिअ ससमदिणे अज्झिअनाणो कमा सिद्धो ॥ १० ॥
 तस्माद्यदि सा पातालमुन्दरी तादृशी कुशीलाऽभूत् । ता पसा वणिअपिआ अरक्खिआ कह इह सुसीला ?
 ॥ ११ ॥ इति मन्त्रीवचः श्रुत्वा तत्त्वार्थपराह्मुलः क्षितिप आक्यत् । सवमिण किंतु इमा पडुकवड पयडए
 एव ॥ १२ ॥ तदिदं कपटं प्रकटीक्रियतां कथमपि कुशीलमुद्गाध्य । तं पडिचद्य बडिहिचि सविवेहि पवंचव
 उरेहि ॥ १३ ॥ ते तु पुराऽपि परस्त्रीलम्पटच्चिन्ताः स्फुट नृपतिवेशात् । विट्ठा इआ बुद्ध भलाविअ लल्लु विट्ठालीए
 ॥ १४ ॥ यत्वारोऽपि ततस्ते किञ्चिन्मिपतः समागताः पग्गात् । सीलजलसरोसणत्थ चउरो यडवानलुव कुडा
 ॥ १५ ॥ ते दिव्यरूपेणा निजनिजवृत्तीमुखेन कामुफताम् । तीसे अपुबवत्थुपेसणपुर्वि पयांसंति ॥ १६ ॥ प्यात
 वती तु सती सा धिगिमान् भूढान् ममापि ये शीलम् । सीहिणिदुदं व अहो ! धिणु इच्छंति तुच्छमई ॥ १७ ॥

पतः—“किविणाण घणं नागाण फणमणी के सराओ” सीहणं । कुलबालिआण सील कस्तो धिप्पति असुआण ?
 ॥ १८ ॥” धीरूप पत्तिपद्मअरुधतोऽमृदूपतेर्ययमनर्थ । कहमअह निस्सकिअहिअया व इमे अकखेयि ॥ १९ ॥
 तदर्शयामि तेषां यमत्कृतिं काश्चिदिति धिचिन्थीया । पढमं पूइं पमणइ को नेहइ हत त सुहयं ? ॥ २० ॥ किन्तु
 परपुरपसङ्गः सङ्गतिमङ्गति कुलाङ्गनानां नो । साङ्गण वडसंगोव दिआण य मज्जसंगोव ॥ २१ ॥ नवरं क्रियते
 सोऽपि हि ननु चेत्प्राप्येत याचितं विस्तम् । उच्छिष्टं पिबु पधुनेहलोइओ सुजए मस ॥ २२ ॥ तद्धितलक्षसहितः
 स्वहितेच्छुर्यं धुपैति तनुपैतु । सो सुहयो इह पंचमिजायिणिजामंमि पढममि ॥ २३ ॥ वृत्तीन्मिअतुरैव चतुरोऽप्या-
 कारयच्चतुर्यान्प्याम् । कारेइ अ अपवरए उंअयलइइसामग्निं ॥ २४ ॥ प्रथमः प्रथमे प्रहरे कृतायमानोव निशि
 च पञ्चम्याम् । तर्हि चित्तु विस्तलक्ख पत्तो बहुमाणिओ तीप ॥ २५ ॥ गत्तोपरि पल्यइ तन्नुव्यूतेऽणुकेन पिहिते
 च । जाय निचिद्धो दिद्धो दिद्धो पढिओ इमो ताव ॥ २६ ॥ एवमपरेऽपि यामअयेण तत्र त्रयोऽपि विनिपेतुः ।
 असमंजससज्जाण असमजसमेव किल सुस ॥ २७ ॥ ते सिकलिले निपतिताः सुकोमलेऽचित्तयश्चित्तमनया ।
 विहिओ वयाइ बुद्धाण अट्ठिभगो न अम्हाण ॥ २८ ॥ ते तत्र कूपरूपे स्वकर्मणा निपतितास्तु नरक इव । ही
 नीहरिखमसक्का विविहं हिअयमि झुरति ॥ २९ ॥ तेषामेया ववरकवल्लारावेण कोदयाआदि । निव च नीरकरंगं
 वेइ वयाए वयालुहिआ ॥ ३० ॥ सुधिआ तया बहुविनैः शनैः शानैर्युक्खिद्धनैस्तेषाम् । विज्जेण च निग्गमिओ
 मयरोगो अंतरगोयि ॥ ३१ ॥ यण्मासीमासीना वीनास्ते इन्त ! तथ विअस्ताः । जीवंतायि मया इव धिद्धी

विसृयाण तण्हाए ॥ ३२ ॥ यत — “विपस्य विपयाणां च, दृश्यन्ते महावन्तरम् । उपसृक्तं विपं वृन्ति, विपयाः
 स्मरणादपि ॥ ३३ ॥ चक्रे विधेण नीलस्वमार्गं कण्ठे भवेद्विस्तृतुः । विपयैस्तु तदद्वायै, कृतमेपामहो ! महः ॥ ३४ ॥”
 पृथिवीनाथः पाथःपतिवत्प्रत्यर्थिन प्रमथ्याथ । सारं विष्टु पत्तो सपुर सह अजिअसविबोधि ॥ ३५ ॥ निजम
 जितेन च चरित तया च तत्सचिवविप्रापाथसिद्धम् । लडु जहवत्त पुत्त सम्म पिम्म इम हि घ्रुवं ॥ ३६ ॥ तेषां
 द्युद्धि कामपि विलोष्यमानोऽप्यनाश्रुवंस्तु वृषः । वसिष्ठं जंणइ अजिअं तुम निमतेसिवि न मोसु ॥ ३७ ॥ इमि
 तावधनेन ततस्तेनापि निमज्जितः क्षितेर्वयितः । कामवि सुद्धिं तेसि इह हि लहस्संति हरिसेइ ॥ ३८ ॥ वणि
 जोऽस्य गृहे क्षिपती सामग्री परिजनेन कियता च । मह गमणमुच्चिअमेअ नाव पेसइ चरं राया ॥ ३९ ॥ गत्वाऽऽ-
 गतभरोऽपि प्रोचैः प्रोवाच वाचमिति नेतः । का सामग्री घूमोवि तत्स गेहमि नहु अस्मि ॥ ४० ॥ तद्विस्मितः
 स वृपसिञ्जितयति किमेतवद्भुत ! यत्रा । बहुपरिवारो सुष्ठु गच्छिस्सं किं इवइ विच्छे ॥ ४१ ॥ अथ सा महा
 तपस्विन इवास्यधर्मावशेषवपुस्तान् । पमणइ भो भो ! तुल्ल कट्टमि करेइ जइ भणिअ ॥ ४२ ॥ यदि तु महु-
 कावितरत्कारिव्यथेपवसि तत्पुनरिहिव । पक्खेविस्सं तो ते मीआ सब पवज्जंति ॥ ४३ ॥ सा तांस्ततोऽन्धकृपा
 दिव गुसियइहादहिः समाकृष्य । णइविस्तु रत्तण्णचवणेहि चवेइ सवंगं ॥ ४४ ॥ तान् यदसानिव साक्षादस्मा न्य
 भार्जितान् विकचकुसुमैः । ठाविअ निअगिइअज्जे मणेइ अप्पेइ ज मग्गे ॥ ४५ ॥ अन्यस्य पश्यतः पुनरीव
 बहुनिमेषमाश्रमपि । वज्जिहिइ अइा तुम्ह पच्छा सित्थाइ मुत्थेमि ॥ ४६ ॥ उपलब्धेति मिश्रभवनच्छन्नविनिर्मा

पितां रसवतीं सा । पटुमकस्त्वष्टुष्यसञ्ज यदुमाणायेइ तप्पासे ॥ ४७ ॥ अजितः प्रमुदितचित्तास्ततः क्षितेः कान्त
 मगमवाहातुम् । तस्तो सो यदुजुस्तो संपत्तो ऋसि तब्भवणे ॥ ४८ ॥ अय मखनोवकासनभाजनयदुमक्ष्यभो
 ज्यशाकादि । ज ज तहि जोइज्जइ तं त अप्पत्ति ते जक्खा ॥ ४९ ॥ भूमान् संमुखसम्पन्नपथरके किञ्चिवन्ध
 कारेऽसौ । ते ज्जक्खे सपिक्खइ पधक्खे कप्पक्खे ष ॥ ५० ॥ यथेतेऽर्पितधितरणवक्षा यक्षा भवन्ति मन्त्रवने ।
 तोऽइ होमि कयत्थो पत्थिअसवत्थसिद्धीए ॥ ५१ ॥ इत्यादि तवेकान्तस्वान्तः कान्तः क्षितेः सचिवशुद्धेः ।
 नामपि विम्भरतो भोजनमवि कुणइ सुन्नमणो ॥ ५२ ॥ सुक्तोत्थितञ्च वज्राभरणाद्यैः सत्कृतस्वर्पां त्यक्त्वा ।
 सो मग्गइ ते जक्खे णडवरोहेण वीणुष ॥ ५३ ॥ मन्थ्यप्यजल्पद्वजितः प्राग् दयितादिक्षितः क्षितीन्द्रमिह ।
 कइ पत्थिअं न दिज्जइ ! धितेसओ निययसामिस्स ॥ ५४ ॥ यद्वा सर्वं स्वामिन् ! स्वामिन् एवेदमत्र किं वाच्यम् ? ।
 पाधारइ निअगेहे ते सपइ बेव पेसिस्सं ॥ ५५ ॥ किन्तु चतुर्मञ्जूपान्तः प्रक्षिप्योपवीकरिष्ये तान् । ता पुण महा
 महेणं सइइ उग्घादिअवाओ ॥ ५६ ॥ इत्युक्तिः प्रकाम प्रीतः क्षितिशृङ्गगाम निजघाम । तेणवि तहेव तुरिअ
 पिट्ठे ते पेसिआ चडरो ॥ ५७ ॥ यावत्पर्येदि इपां दुग्घादितवाधुपस्तु मञ्जूपाः । ता पिच्छइ विकराले ते किल
 ककालयेआले ॥ ५८ ॥ किञ्चिद्भयतः किञ्चिद्विस्मयतः प्रीतितञ्च किञ्चिद्वयम् । खणिमणिमिसिध अणिमेसनयणो
 ते पिच्छए चडरो ॥ ५९ ॥ स निमेषोन्मेषशुपम्बलयपुपस्तानेधेक्य मानुपयत् । उक्कसिअकोउइल्लो दुल्लावइ भो
 तुमे इइ के ? ॥ ६० ॥ ते शीलवतीमणितेभिण्या समाया द्विया च न ववतः । कहमवि सम्म अयलोअणेण

उदयलपिस्वया रक्षा ॥ ६१ ॥ विस्मयविपादलज्जाम्रीतिभृता भृशताऽय ते पृष्ठाः । लज्जंतायि तु सद्य साहंति जह
 ट्ठिअ युत्त ॥ ६२ ॥ यादृग्महासतीं प्रति चिन्तितमचिरेण तादृशमवापि । गहिलो घूलिं हेलिं पक्खिवइ भरेइ
 पुण अप्प ॥ ६३ ॥ तत्प्रभृति शीलवत्याः प्रवाशास्तुः कौशलं च शीलकलाम् । निवसच्चिवा अवि अइवा सला
 इणिज्जा न सा कस्स ? ॥ ६४ ॥ वपुयाऽपि सुदुष्पाल विष्टद्वशील ततोऽपि वचसा च । भणसाविदु तप्पालणमिमं
 तु खोउत्तरं चरिअं ॥ ६५ ॥ महिमा तथा महीयान् परीक्षया वीक्षयेव कोऽप्यस्याः । जाओ खलु जलणाओ कणय
 यणिअं हवइ दित्त ॥ ६६ ॥ नृपसच्चिवैः सा क्षमिता चन तवीय प्रवाय परियोप्य । तेचि परवारनिअम कारेइ
 अहो ! सईइ पदो ॥ ६७ ॥ अथ च शुभयोपिषोप वमयोपं सुशुक्मागत तत्र । सपिओ अजिओ वंदिअ पिआइ
 पुच्छेइ पुषमव ॥ ६८ ॥ ऊचे च चतुर्होनी घनी ममीपी पुराऽस्ति पुष्पपुरे । सुत्तसो अत्तसो पावे सुजसा सुजसा
 य तस्स पिया ॥ ६९ ॥ कर्मकरी तप्पेहे दुर्गो दुर्गो च दम्पती मत्री । सिअपंचमीइ साहुणि पास्ति सहुग्गा
 गया सुजसा ॥ ७० ॥ ज्ञानार्थादि च तत्कृतमैक्याप्राक्षीत्यवर्त्तिनी दुर्गो । किं तु सिअपचमीए फल इमा भणइ
 अइविउलं ॥ ७१ ॥ पतः—“इइ पुत्थयाइ ते वत्थगंचकुसुमवपइं अबति । होअंति ताण पुरओ नेवज्ज वीषय
 विंति ॥ ७२ ॥ सत्तीइ कुणति तव ते भुति विसुद्धदुद्धिसंपत्ता । सोइग्गाइगुणहा सबहुपयं च पाविंति ॥ ७३ ॥”
 दुर्गोऽप्य जगो भगवति ! भाग्यवतां भवति धर्मसंयोगः । अन्धारिसाण कइं पुण तइवि जइसस्ति तं काहं ॥ ७४ ॥
 स्वागत्सपच्च शक्त्या शील तु सुशीलमात्मचिन्ताशाम् । इअ सीअिस्सं सीलपि निम्मल परपुरिसचाया ॥ ७५ ॥

पर्वसु सर्वेषु निज पतिमपि नियमाद्य कामयिष्येऽहम् । इत्थ पश्चिच्चिन्ता अस्मिन्सम्पत्ता सा गया सपय ॥ ७३ ॥
 प्राप्तमपूर्वं सर्व प्रेमपदे किल निवेद्यमेकपदे । इत्थ निष्पद्यो तीए पश्चिद्वत्तं वसिष्ठ निभय ॥ ७७ ॥ सोऽपि
 प्रशसनपरस्तद्वचनादन्यसर्ववर्तितानाम् । जावज्जीवं वत्स इ पवसु संगं पिआएयि ॥ ७८ ॥ तस्मिन्माराधनतः
 क्रमतः सम्यक्त्वमापियान् सोऽपि । वीवाओ इव वीवो घम्माओ जायए घम्मो ॥ ७९ ॥ बुर्गा च निसर्गाधिक
 घर्मरुचिर्ज्ञानपञ्चमी तपसा । तदिणविस्तीर सुत्थ पूजती पालए सम्म ॥ ८० ॥ इत्याराध्य सुघम्मं सोघम्मं प्राप्य
 तौ च्युतौ च ततः । बुग्गजिओ सुममजिओ जाओ बुग्गाह तुज्ज पिआ ॥ ८१ ॥ प्राग्ज्ञानाराधनयाऽनया मति-
 ज्ञानकीशल लेभे । पुवमयग्गमासेण य सीलमि इमा सुवरमाया ॥ ८२ ॥ यत्प्रागस्या वचनाद्धर्मं कृतवान्
 मयास्त्वतोऽत्र भवे । पट्टइद्विपट्टाई एईह मुहेण तुह जाया ॥ ८३ ॥ सुत्वेति जातजातिस्मृती उभौ वृत्पती
 प्रतीत्य तथा । साइति नाह ! तुह साहिअं फुठं विट्ठमन्देहि ॥ ८४ ॥ आरूपत् मुमुक्षुमुक्ष्योऽप्यहो ! फल देशशी
 लतोऽप्येवम् । नाऊण सधसील सीलह पवत्तगइणेण ॥ ८५ ॥ आसन्नतौ ततस्तौ ब्रह्मगुणाद्ब्रह्मलोकमितयन्तौ ।
 तत्तो चइसु निम्मलसील सीलिसु मुस्सिमधि ॥ ८६ ॥ इति वीलवतीनिवर्शनावसतीवुः अचट्टसगर्भितात् ।
 वमयोः किल मार्गयोः सतामुचितो योऽत्र स एव सेव्यताम् ॥ ८७ ॥

॥ इति तुर्याश्रये वीलवतीवृत्तम् ॥

वक्तुं सुपर्यमनुव्रत, सम्पति पञ्चममाह—

इत्थो अणुवप पचममि आयरिअमप्यसत्थमि । परिमाणपरिच्छेप इरथप्यमायप्यसगेण ॥ १७ ॥

‘इत्थो’ इति, परिग्रहो द्विधा—याद्योऽभ्यन्तरम्, बाह्यो—धनधान्यादिरभ्यन्तरो रागद्वेषादिः, अत्र बाह्येनाधिकारस्तथैव च व्याख्या—‘इतः’ सुपर्यमनुव्रतानन्तरं वक्ष्यमाणधनधान्यादिनवविषपरिग्रहपरिमाणलक्षणे पञ्चमेऽणुव्रते यदाचरित लोभादिनाऽग्रशस्तभावे सति, कस्मिन् विषये?—परिमाणपरिच्छेदे—युर्वीविषार्थे स्वीकृतधनधान्यादिप्रमाणोच्छ्रङ्गेने अत्रेत्यादि पूर्ववदिति सप्तदशगाथार्थः ॥ १७ ॥ अस्यातिचारपञ्चक प्रतिक्रामति—

धणधन्नस्त्रित्तवस्थु रुप्यसुवन्ने अ कुविअपरिमाणे । तुपप चउप्ययमी पडिक्कमे० ॥ १८ ॥

‘धणधन्ने’ति, ग्रीमद्वन्नाहुकृतवद्भावैकास्त्रिकनिर्युक्तौ गृहिणामर्थपरिग्रहो धान्य १ रत्न २ स्यात् ३ द्विपद ४ चतुष्पद ५ कुप्य ६ मेवात्सामान्येन वशिष्ठो विशेषेण तु तद्गतमेवैव्यतुःषष्टिबिधः प्रोक्तः, तत्र धान्यानि चतुर्बिंशतिर्यया—‘चन्नाइं बडवीसं जूब १ गोडुम २ सालि ३ बीहि ४ सट्टीब ५ । कुइव ६ अणुधा ७ वग ८ रालग ९ तिल १० मुग्ग ११ मासा १२ य ॥ १ ॥ अयसि १३ य इरिमंथ १४ तिलइय १५ निप्काब १६ सिर्लिद १७ रायमासाय १८ । इक्ख १९ मसूर २० तुबरी २१ कुलत्थ २२ तह पन्नय २३ कलाया २४ ॥ २ ॥’ एतानि प्रायः प्रसिद्धानि नवरं षष्टिकाः—शास्त्रिमेवाः ५ अणवो मणिषण्याख्या धान्यमेव इति हेमत्स्याभयवृत्तौ

यद्वाऽणुका युगन्धरी इत्यपि कापि दृश्यते ७, अतसी-प्रतीता १३ हरिमन्याः-कृष्णवर्णकाः १४ त्रिपुटको-
मालवके प्रसिद्धो घान्यविद्योपः १६ निष्पावाः-बह्वाः १६ सिलिन्दा-मकुष्ठाः १७ राजमायाः-चपलकाः १८
इक्षुः-धरद्विका संभाव्यते १९ मधुरदुग्धरीघान्यद्वयमालवकादौ प्रसिद्ध २३ कलायका-वृत्तचनकाः २४ । रत्नानि
चतुर्विंशतिर्यया-“रयणाश्चतुर्वीर्यसुवर्ण १ तड २ तप ३ रय ४ लोहाई ५ । सीसग ६ हिरण ७ पासाण
८ वहर ९ मणि १० मोस्तिद ११ पवाल १२ ॥ १ ॥ संखो १३ तिणिखा १४ गुरु १५ बंवणाणि १६ वत्या १७-
मिखाणि १८ कडाइ १९ । तह बम्म २० वंत २१ बाला २२ गवा २३ ववोसहाइ च २४ ॥ २ ॥” प्रसिद्धा
न्यमूनि, नवर रजत-रूप्य हिरण्य-रूपकादि पाषाणा विजातिरत्नानि मणयो-जात्यानि तिनिसो-वृक्षविशेषः
अमिलानि-ऊर्णावल्यानि काष्ठानि-भीषण्योर्विफलकादीनि चर्मणि-सिंहादीनां वन्ता गजादीनां बालाः-चम-
र्यादीनां द्रव्यौपधानि-पिप्पल्यादीनि, स्यावर त्रिधा, यथा-“मूमी घरा य तक्कण तिधिइ पुण
धावर मुणेअव । चक्कारयद्ध माणुस इविइ पुण होइ रुपय तु ॥ १ ॥” मूमिः-क्षेत्र गृहाणि-प्रासादाः तत्ताना-
नातिकेयोषारामा इति त्रिधा स्यावर, चक्कारणद्ध-गड्यावि मानुर्य-चासादीनि द्विधा द्विपद, चतुष्पद वशावा, यथा-
“गाधी महिंसी उट्ठी अय एलग आस आसतरगा य । घोइग गइइ हत्थी चठप्पणं होइ वससा उ ॥ १ ॥”
एते प्रतीता, नयरम् अम्बाः-याल्लिकादिवेशोत्पन्ना आत्माः अजाला घोटका अम्बतरा-येसराः नानाविधमपि
कुप्यमेकमेव यथा-“नाणाविहोयगरणमेगविइ कुप्पलक्कणं होइ । एसो अत्थो मणिओ छविइ चउसट्टि-मेको उ

॥ १ ॥” चतुःपष्टिभेदोऽप्येष नवविधपरिग्रहेऽन्तर्भवति तेनातिचारानुलोम्यादिना नवविध एवात्र वर्धितो,
घया-‘घणधन’स्ति, तत्र घन गणितम् १ घरिम २ मेय ३ पारिच्छेय ४ भेदाष्टधुर्घो, यथाह-“गणिमं जार्हफलफो
फल्लाह घरिम तु कुकुमगुडार्ह । मेघ्र घोष्यदलोणाह रयणवत्थाह परिछेज्ज ॥ १ ॥” घान्य चतुर्विंशतिपाद-
नन्तरमुक्त सप्तदशापादपि स्यादू यतः-“साष्टि १ जब २ धीहि ३ कुडब ४ रालय ५ तिल ६ मुग ७ मास ८
चयल ९ विणा १०। तुपरि ११ मन्त्र १२ कुलत्प्या १३ गोह्रुम १४ निष्काव १५ अयसि १६ सणा १७ ॥ १ ॥”
अथवा घान्यान्यनेकविधानि तस्यैशमसिद्धानि, उक्तञ्च संसक्तनिर्णयकौ-“कुसिणाणि अ चटसट्टी फूरे जाणाहि
एगतीसं च । नव चैव पाणयाहं तीसं पुण स्वप्पया वुत्ति ॥ १ ॥” एवलक्षणयोर्वनघान्ययोरतिक्रमोऽतिचारः,
अयमर्थ - धनघान्यस्य स्त्रीकृतप्रमाणात्कालान्तरादिनाऽधिकीभूतस्यावमर्णाविभिर्व्यस्याप्रेतनघनघान्यविक्रय
यावत्सद्वदे एव स्यापनेन समर्थलभ्यस्य च सत्यङ्कारादिना स्त्रीकारेण स्पूलसूडकादिवन्धनेन वा घनघान्यप्रमाणाति
क्रमरूपः प्रथमोऽतिचारः १, क्षेत्र-सत्योत्पत्तिमृमिस्तब सेतुकेतुतबुभयात्मक त्रिधा, तन्नारघट्टाविजलनिष्पाद्यसत्य
सेतुक्षेत्रं १ जलदनिष्पाद्यसत्य केतुक्षेत्रम् २ वमयजलनिष्पाद्यसत्यसुभयक्षेत्रम् ३, वास्तु-गृहग्रामादि, तत्र गृह
त्रिविध-त्वात् १ सुच्छित २ स्वातोच्छित च ३, स्वात-मृमिगृहादि १, उच्छितं प्रासादादि २, स्वातोच्छित मृमि
गृहस्योपरि गृहादि ३, तयोः क्षेत्रवास्तुनोरेकाद्विपरिमाणे कृतेऽधिकाभिलाषावासाभक्षेत्रे गृह वा गृहीत्वा व्रत
भद्रमयात्पूर्वण सदैकत्वकरणार्थं वृत्तिमिस्थापनयनेन क्षेत्रवास्तुप्रमाणातिक्रमरूपो द्वितीयः २, स्वप्य-रजत

सुयुगं-कनक तयोः कृतप्रमाणादाधिक्ये पत्नीपुत्रादिभ्यः प्रदानेन स्व्यसुवर्णप्रमाणातिक्रमरूपस्तृतीयः ३,
 कुपितं कुप्य-स्व्यसुवर्णव्यतिरिक्त कांस्यलोहताम्रप्रपुष्पिलसीसकन्दम्राण्यशकाष्ठहलशकटशस्त्रमश्वक
 मञ्चिकामसूरकाविगुहोपस्कररूप तस्य सङ्ख्यादिप्रमाणाधिक्ये स्यालकचोलकादीनां नियमितसङ्ख्याकरणार्थं
 स्थूलस्वादिविधापनेन कुप्यप्रमाणातिक्रमरूपः ४, द्विपद पत्नीकर्मकरकर्मकरीप्रभृति हसमयूरकुङ्कुटशुकसा
 रिकाचकोरपारापतप्रभृति च चतुष्पदं गोमहिष्यादि वृशविषमनन्तरोक्त द्विपदचतुष्पदयोश्च गर्भस्य षड्विंशद्वय-
 स्वावगणेन द्विपदचतुष्पदप्रमाणातिक्रमरूपः पञ्चमः, यद्वा घनधान्यवत् क्षेत्रवास्तवादीनामपि चातुर्मासिका-
 दिनियमसमास्यायवसरेऽहमेतल्लास्याम्यतो नान्यस्य वेयमित्युक्त्या परनिश्रया स्थापनादिनाऽतिचारता भाव्या
 ५ शेष प्राग्वत्, विवेकिना हि मुख्यवृक्ष्या घनधान्यादिनवविधपरिग्रहस्यापि प्राक् सतः कियत्सङ्कोपरूप परि-
 माणं प्रसिपत्तव्य, तद्वशकाविच्छापरिमाणमवश्य विधेय, तस्य यथास्वाभिप्राय प्रतिपत्तिसम्भवेन सर्वेषां
 सुकरत्वाद्, यतः-“व्रजज्ञानविधेकनिर्मलधियः कुर्वन्त्यहो ! दूष्करं, यन्मुञ्चत्युपमोगमाञ्ज्यपि घनान्येकान्ततो
 निःस्पृहाः । न प्रासानि पुरा न सम्प्रति न च प्राप्ती इव प्रस्यो, वाञ्छामात्रपरिग्रहाण्यपि वय त्यक्तुं न तानि
 क्षमाः ॥ १ ॥” ननु गृहे द्रव्यशतस्यापि सन्वेदः, परिग्रहपरिमाणे तु द्रव्यसहस्रलक्षादिप्रमाण प्रतिपद्यते एव
 चेच्छाश्वद्विसम्भवात्को गुणस्तस्य ? दृज्यते, इच्छाश्वदिः सर्वथा सर्वेषां सांसारिकजीवानां प्रागप्यस्येव, तथा च
 नमिराजर्पिः-“सुवर्णरुपस्त य पथ्या भवे, सिन्धु केलाससमा असखया । मरस्स लुब्धस्त न तेहि किंचि,

इच्छा तु आगासमा अणतिआ ॥ १ ॥” इयांस्तु विशेषः—अन्येषामिच्छावृद्धिप्रतिहतप्रसरा इच्छापरिमाणक
 यस्तु स्त्रीकृतपरिमाण यावदेव, अधिकेच्छापास्तेन निषिद्धत्वात्, यथा २ चेच्छाया आधियत्य तथा २ दुःस्वस्यापि,
 दुःस्वत्येच्छामूलत्वात्, उक्तञ्च—“मध्य ! दुःस्वमयः सोऽय, किमाभाति भवस्तथ ?। यत्रेच्छातुलित दुःस्व, न पुनर्ल
 भ्यते मृधा ॥ १ ॥” इदमन्ते हि गृहे सुखेन निर्वाहेऽप्यधिकाधिक्यनार्जनाशयाऽनेकश्लेशाद्विरन्तरमनुभवन्तः,
 यतः—“ये दुर्गामववीमदन्ति विकट कामन्ति वेशान्तरं, गाहन्ते गहनं समुद्रमतनुल्लेपां कृपिं कुर्वते । सेवन्ते
 कृपण पर्ति गजघटासंचदुःसंचर, सर्पन्ति प्रघन घनाधितयिपस्तुभोमविरुजितम् ॥ १ ॥ नीचस्यापि चिर
 बहूनि रचयन्त्यायान्ति नीचैर्नति, शत्रोरप्यगुणात्मनोऽपि विवचस्युर्बैर्गुणोत्कीर्तनम् । निर्वेद न विदन्ति किञ्चि
 दकृतकृत्यापि सेवाकृते, कष्टं किं न मनस्विनोऽपि मनुजाः कुर्वन्ति विस्मयिनिः १ ॥ २ ॥” एवमभिलपितचनत्वेऽपि
 तत्रकाव्यमतिष्ठाप्राप्त्यनीष्टस्त्रीसंयोगकामितकाममोगायाशया तत्प्राप्तावपि सिद्धराजजयसिंहदृषादिवत् पुत्रा
 यपत्याशया तदुत्पत्तावपि तस्त्रीचनसद्गुणाध्यारोपणप्रतिष्ठाप्रापणसुकन्यापाणिग्रहणतत्पुत्रसन्तत्यायाशया
 तन्नावेऽप्यधिकाधिकाधिवत्याशया प्राकृतसुकृतेरभिमतसर्वाङ्गीणसंयोगसुखेऽपि लब्धे तद्वियोगरोगजराम
 रणाद्यभावाशयात्तोः सर्वदापि दुःखिन एव, अत्र संप्रहस्योक्तः—“इत्थितचनसिद्धिप्रतिष्ठितस्त्रीसुताधिप
 त्यागस्तु । स्वस्य सुतावेवैवम्भुः सुखनिर्वाहेऽपि मैव सुखी ॥ १ ॥” परिग्रहस्य च भूयस्वरत्वेऽपि स्वल्पतरमेव घनि
 कृत्योपकारि, शेषं तु परोपमोगमेव, केवलतस्य चिन्तायाकुलत्वाद्गुच्छमृच्छाविनाऽत्राशुत्रापि दुःखैकवेष्टुः, यतः—

“गोपातावपि गोः क्षीर, मानं मूढशतावपि । मन्दिरे मञ्जकस्यान, शोयः परपरिग्रहः ॥ १ ॥ द्वे वाससी प्रचरयो-
 पिवपायशुद्धा, शय्यासनं करिवरस्तुरगो रथो वा । काले भिषग्प्रियमिताशनपानमात्रा, राक्षः पराक्यभिव सर्व
 मवेहि शोपम् ॥ २ ॥” परिग्रहस्य स्वल्पत्वे च स्वल्पचित्ताभिर्मयत्वावयो शुणाः, यतः—“जह २ अप्यो लोहो
 जह २ अप्यो परिगगहारंभो । तह १ सुह पक्कह धम्मस्स य होह संसिद्धी ॥ १ ॥” तस्माद्विष्ठाप्रसर निरुप्य
 सन्तोषोपायैव यतितव्य, सुखस्य सन्तोषमूलत्वात्, मणित्त च—“आरोग्यसारिर्भ माणुससण सबसारिओ
 धम्मो । विज्जा निच्छयसारा सुहाइं संभोससाराइं ॥ १ ॥ यदि यत्रैव तत्रैव, यदैव च तथैव च । रतिं त्व
 चित्त ! यन्नासि, नासि दुःखस्य भाजनम् ॥ २ ॥” ततः सन्तोषसेतुबन्धेन लोभमहाग्न्भोधिमुद्धेतया प्रसरन्तं
 चिन्तित्वार्यं स्वीकार्यमेतद्व्रतं यथाशक्ति सम्यक् प्रतिपाल्य च, प्रत्यह पुनः पुनः स्वनियमसरण यथाऽवसरसम्भवं
 तत्संक्षेपणादिना, अथ स्वीकृतपरिमाणवधिकचनचान्याविसमृद्धिसम्भवे किं विवेय आद्वेन?, उच्यते, स्वीकृत
 परिमाणावधिक घनादि यद्यदुत्पद्यते तत्तत्सर्वं धर्मव्यये एव नियोज्य, न तु व्यवसायमोगादौ, एव च न कश्चि
 वेतद्व्रतस्यातिचारः, दानाविसुकृताराधनेन चञ्चलायाः कमलाया नियञ्जन कृत स्यात्, यदुक्तं नैपघेऽपि—“पूर्वं
 पुष्पयिभवव्ययपद्धाः, सम्पदो विपद एव विसृष्टाः । पात्रपाणिकमलार्पणमासां, तासु शान्तिकविधिविधिदृष्टः
 ॥ १ ॥” तदेवमेतद्व्रतस्यात्रापि सन्तोषसौख्यलक्ष्मीस्थैर्यजनप्रशासादि फल परत्र तु नरामरसमृद्धिसिद्ध्यादि,
 अतिलोभाभिभूततया चैतद्व्रतस्यास्वीकृतौ विराधनार्यां वा दारिद्र्यावाप्त्यदौ भोग्यबुर्गव्यादील्यद्यद्वशागार्यः ॥ १८ ॥

अथ धत्ते धनभेष्टिदृष्टान्तोऽयम्—

भीकाञ्चनपुरे प्राञ्चत्काञ्चनस्वर्णोऽभूतोऽभवत् । प्रकृष्टा सुन्दरः भेष्टी, सुन्दरः सुन्दरीपतिः ॥ १ ॥ सञ्जनान-
न्यनः भीमान्, धनः भेष्टस्य नन्दनः । धनभीम्य वधूस्तस्य, धनसारादयः सुताः ॥ २ ॥ पितर्युपरते धिन्ता,
धनस्याभूदनाजने । दुरौ सखेव निम्बिन्ताः, शिष्या भूल्याः सुताः सुपाः ॥ ३ ॥ सोऽन्येद्युर्निजधिसत्याशेषस्यै-
कित्त लेख्यकम् । यावता नवनवतिष्ठकस्तस्माणि जश्निरे ॥ ४ ॥ तत्रापि पञ्चपञ्चाशत्प्रमिताः पूर्वजार्जिताः ।
नत्वारिशतद्वयुक्ता, लब्धाः पित्रार्जिताः पुनः ॥ ५ ॥ स ततस्सर्कयामास, लक्षमेक भवेद्यदि । स्वसौधे निवृधे
कोटीष्वज कोटीशवत्सदा ॥ ६ ॥ ततोऽप्यर्थं तदर्थं स, व्यवसायाननेकशः । बकार बत्सरग्रान्ते, पुनर्लेख्यकमे-
कत ॥ ७ ॥ यावत्सत्तावदेवैष्य, दृष्ट्यावध्यामलुब्धधीः । व्यपो भूयान् हुवमेतन्न किञ्चिद्वृधे घनम् ॥ ८ ॥ व्यय
ततोऽप्यसहस्रिष्य, निर्धय निजघात्रपि । महाकृपणवत्तस्यौ, क्षीर्णवासाः कवञ्जधुर ॥ ९ ॥ किर दृष्टिबहुः स,
सकुटुम्बोऽपि सोढवान् । घन न त्वधिकीभूत, कीलित तु कुकर्मणा ॥ १० ॥ भूयोऽध्यायदय मूरि, भक्षयन्ति
धुवं घनम् । वणिक्पुत्रावयम्बोरास्तत्कुर्वे क्षयमुद्यमम् ॥ ११ ॥ ततोऽवमस्य सोऽस्यन्तप्रवासोऽप्येवैषासम् । स्वय
ययौ वणिज्यार्थमप्रमाणक्रयाणयुक्त ॥ १२ ॥ घनलक्षार्जन काङ्क्षन्, लब्धलक्षः क्रमेण सः । तर्षोत्कर्षाद् व्यय
दार्पीष्टदूरतरं व्रजन् ॥ १३ ॥ प्रमृताजितवित्तम्, सुधृष्टितः स्वबेधमनि । प्राप्तः शुभाव बुम्बोरोपव्रव दुःभव
जवात् ॥ १४ ॥ ततः कलत्रपुत्राद्यैः, सकलैः कलहायितः । सर्वेषामप्यनिष्टोऽभूद्भूरिलोभात् किं भवेत् ॥ १५ ॥

यदुक्तम्—“अतिलोभो न कर्त्तव्यो, लोभ नैव परित्यजेत् । अतिलोभाभिमृतस्य, चक्र भ्रमति मस्तके ॥ १६ ॥”
लेख्यके च कृते विसं, स्वातृरितनीतितः । ताथदेवामवम्राग्यायस विस यतः स्मृतम् ॥ १७ ॥ ततोऽध्यासी
वसौ दुर्धीर्धिरिन्द्र्यन्तर्निधानघत् । निघाय स्वधन मूयो, घन मूयोऽर्जिताऽस्म्यथो ॥ १८ ॥ यथा न किञ्चिचौरादिगो
चरे संघेरेत् कथित् । धिचिन्त्येत्यन्यथा ओष्ठी, क्षणवर्द्धं पुराद्वहिः ॥ १९ ॥ पुत्रादेरव्यविज्ञात, धरान्तनर्यस्य यन्नतः ।
सार सार निजं सार, प्रागयत् प्रस्थितवान् अग्रे ॥ २० ॥ युग्मम् ॥ तत्र धूर्त्तन केनापि, ज्ञात स्वात च मृतलम् ।
जात च जालरत्नादि, फर्करक्षेपपूर्वकम् ॥ २१ ॥ प्रमृततरलाभेन, प्रमृततरवस्त्रयुग् । प्रमृतहर्षः सोऽप्यागात्,
प्रमृतसमयाद्दृष्टम् ॥ २२ ॥ यावत्राग्री तत्र गत्वा, खनित्वा च तदैक्षत । तावत्कर्करास्तत्र, वीक्ष्य वैलङ्घ्यमीयिचान्
॥ २३ ॥ यस्तृनां यिक्तये लक्षा, नवतिस्तु नवायिक्ताः । आसन् पलाशे पत्राणि, व्रीणयेवेति स्थितिर्यतः ॥ २४ ॥
कस्याप्यविश्वसन् सर्वं, स्व नीत्वा सह सोऽन्यथा । प्राप्तो यिवेशो क्रमशः, अत्रिभार्जयदीप्सिताम् ॥ २५ ॥ कृतार्थ
मानी स महासार्थं सार्थेशलीलया । प्रत्यागच्छतु लुण्टाकैरलुण्ठि चरदैर्भटैः ॥ २६ ॥ सार्थोद्विष्टुण्ठ्यमानाथ,
नद्वा वैययशावयम् । कथञ्चिभिरगाध्याधकराविष कुरङ्गकः ॥ २७ ॥ शून्येऽरण्येऽप्यविश्राम, भ्राम भ्राम क्रमाथ
सः । कृतपार्श्वस्यसद्रत्नयत्नः स्वगृहमागमत् ॥ २८ ॥ तेषां स्वप्रवरत्नानां, विक्रयान्यक्रयाविना । ताथदेवामव
द्रव्य, तस्य हर्षविपावकृत् ॥ २९ ॥ एव लोभाभिमृतोऽसौ स्वकोटीपूरणेच्छया । क्रियासममिहारेण, ध्ययवहारेऽ
भवत् परः ॥ ३० ॥ कथञ्चिदपि नाशात्, नैवावर्द्धत तद्धनम् । न चोद्वेगमगादेपोऽप्यहो ? तृष्णाग्रहो महान्

॥ ३१ ॥ व्यचारयन्निर्विचारः, सोऽन्यथा सि युयात्रया । मम विन्नितापूर्तिः स्याद्विन्तापूर्तिश्च कर्हिचित् ॥ ३२ ॥
 स्थानान्तरविशेषेण, यन्नाग्यानि फलन्त्यपि । नीजस्यापि हि निष्पत्तौ, दृष्टं मृरि मुबोऽन्तरम् ॥ ३३ ॥ किञ्च रत्नाकरः
 सेष्यमानो रत्नान्यनेकशः । यन्नाद्रिनाऽपि दत्ते द्राक्, सुत्तरक्ष्याणि तानि च ॥ ३४ ॥ एव विभाज्य सर्वस्यमावा-
 धोवधियात्रया । सांयात्रिक इवामात्रैर्योनपात्रैश्चाल सः ॥ ३५ ॥ रत्नग्रीप समासाद्य, स क्रमादक्रममादिव । प्राज्ये
 ययाऽईवाणिज्ये, नैककोटीः स्वमायाजिज्जर्जयत् ॥ ३६ ॥ मर्मवित्स्वकदुष्कर्मचकितश्च व्ययिन्तयत् । पोतानां
 जाटुचिक्ने, मूलस्वस्यापि संशयः ॥ ३७ ॥ रत्नमेकं फोटिमूल्य, ज्जमभ्ये क्षियामि तत् । यथा प्राप्तेऽपि विधुरे,
 वधे कोटिष्वजं दधे ॥ ३८ ॥ एवं विचार्य स्वामूरु, स्वयं धैर्योद्विषार्प सः । रत्न सयत्न सङ्गोप्य, बबले स्वावले
 पवान् ॥ ३९ ॥ मा मूल प्रक्रममज्ञोऽत्रेतीव दुर्वीतयाततः । अग्राः सर्वेऽपि पोतास्ते, पर्पटा इव मुद्रितः ॥ ४० ॥
 वृष्णाविदम्बनानीच, द्रुप फलकमाप्य सः । वदशविन्याऽऽसर्वांस्तीर, सहमानो महारम्ययाम् ॥ ४१ ॥ मूर्च्छितः
 पतितस्तत्र, तीरे नीरेक्षिणुः स्वयम् । उज्जिजीव क्रमेणैव, इदमपि मृतिः कुतः ? ॥ ४२ ॥ मानसीमथ द्यारीरी, म
 हार्ति दुःसर्हा बहन् । सोऽजम्बरीवरण्यानी, पुलिन्त्र इव मन्दर्पीः ॥ ४३ ॥ तद्रत्नलभजीवश्च, जीवन् भैक्ष्येण
 रद्ववत् । मूयसा रंइसाऽप्यागात्, मूयसाऽनेहसा ग्रहम् ॥ ४४ ॥ द्रव्यनाशादिवुत्थानां, सङ्गरेऽपि द्रुमुद्रित ।
 ऊर्ध्वन्तर्गोपिताद्रत्नात्कोटीशो भविताऽस्त्यहम् ॥ ४५ ॥ विचिन्त्येति स तद्रत्न, सख्यः कृद्वाऽतिकष्टनः । इष्ट-
 इश्यामास, मूलपाथातुल्यपीशुषाम् ॥ ४६ ॥ युग्मम् ॥ सर्वैरपि तदा तज्जैस्तत्कर्मयेरितेरिव । लभमाणं

नवनवतिरेव तन्मूल्यमौच्यत ॥ ४७ ॥ यत्तस्य कोटिमूल्यस्याप्युष्णोर्वन्तर्निवासतः । तेजोऽधीयत मूल्यं
च, मूल्य हि महत्सा मणे ॥ ४८ ॥ कोट्याशाकुट्नाचैप, खेदमेदखितामघात् । दृध्यौ च धिगि
यतः शेषावेष्टात्कोट्यपि नाजनि ॥ ४९ ॥ यद्वा मम वणिज्यायामिग्यायामिव हिंसया । प्रत्युतानर्थ एवा
भूभार्यः कोऽपि नु सिद्धवान् ॥ ५० ॥ तदुपायान्तरं पश्यामीति चिन्तातुरं धिरम् । ज्ञात्वा घूसो घातुवावी, कोऽ
व्यधावीस्तमन्यवा ॥ ५१ ॥ विदधसि मुघा चिन्तां, मुघा खेद दधासि च । अर्धित्तवेष्टमाघात्ये, घातुर्वावम
सावतः ॥ ५२ ॥ आसोक्तमिव तत्तत्त्व, मन्यमानस्तदुक्तिः । समग्रां घातुसामग्रीमव्यग्रीमूतद्वयाघात् ॥ ५३ ॥
स ततः कृत्रिम हेम, कियसिर्माय मायया । परावस्योर्पयस्मै, परीक्षार्थमकृत्रिमम् ॥ ५४ ॥ चतुष्परीक्षाधीक्षा
तस्तुष्ट अष्टव्यमन्यत । तमासमेव सोऽप्याहुः, तादृक् स्वर्णं बहु व्यघात् ॥ ५५ ॥ ह्यत्स्वण्डानिवाखण्डान्,
स्वर्णखण्डानखण्डभुत् । राशीश्चक्ररहः अष्टी, प्रत्यहं नूतुहान्तरे ॥ ५६ ॥ कोऽपि ब्रह्मार्जुनोपाय, कायहेक्ष विनाऽ-
प्यदो । हृण्यसिन्ति स घूसार्थ, महाभक्तिमतननीत् ॥ ५७ ॥ सारः परोपकारोऽप्रेत्याविवावी स वान्मिकः ।
विदधसिः स्पृहं दम्भ, विधग्म तमनीनयत् ॥ ५८ ॥ यतः—“व्रतवन्मः सुतवन्मः स्नातकवन्मः समाधिवन्मभ्य ।
निःस्पृहवन्मभ्य तुलां व्रजन्ति नैते शातांशेन ॥ ५९ ॥” तद्वैश्वस्यार रक्षावि, मुषिस्था परिमोपियत् । सोऽन्यद्वा द्रुष्ट
धीर्नष्टः, अष्टवन्मत् कष्टकष्टितः ॥ ६० ॥ शङ्काकुलः काञ्चनं तत्, पर्येक्षिष्ट च यायता । तावता कृत्रिम ताम्रमयमेव
विधेद सः ॥ ६१ ॥ मुषितो मुषितोऽस्मीति, पृच्छुर्वन् पूजनेन कैः । उरःशिरःप्रकुट्टाकः, सोऽतिलोभावश्च्युतः ?

॥ ६२ ॥ मौलद्वि बहुलकोनां, वीक्ष्य दुःख महद्ब्रह्मन् । दैयाश्रयीतटे प्रौढनिधिं प्राप्य च पिप्रिये ॥ ६३ ॥ गृहे
रहस्समानीय, तद्विस्तृत्यद्विस्तयोः । मीलनाश्रयनघसिलक्षीमक्षीणमाप सः ॥ ६४ ॥ गृह्यस्ततोऽप्यमप्यायसिधिमर्क
समेय नेत् । कृतकृत्स्नीमधेयं तप्तदुपायम् को न्विह ? ॥ ६५ ॥ ततोऽसौ निधिक्षल्पज्ञान्, पप्रच्छासुच्छमस्तिमाक ।
तेऽभ्यधुर्माग्ययोगेन, निधानानि पत्रे पत्रे ॥ ६६ ॥ यतः—“अमच्छमक्षर नास्ति, नास्ति मूलमनौषधम् । निर्देना
पृथिवी नास्ति, आम्नायाः स्वलु दुर्लभाः ॥ ६७ ॥” विशिष्य शिष्यते किञ्चित्, तदभिज्ञानमप्यहो ? । प्रश्ना
चेऽम्बस्वरावीनां, चतुर्मिम्बरणैः समैः ॥ ६८ ॥ बहुपक्षिपत्रे वार्द्धकेष्वारे स्वजनविदूषके । छगणान्तर्गतैरण्डपीजाङ्कुरपत्रे
ऽपि च ॥ ६९ ॥ स्वजरीदाविकानां च, मैथुनस्यानके निधिः । प्ररोहे प्रपुनरादावेद्यापि यिस्वपलाशयोः ॥ ७० ॥ त्रिभि
र्विशेषकम् ॥ प्ररोहस्य च काश्येऽल्पः, स्यौल्येऽनल्पः पुनर्निधिः । तद्गतक्षीरवर्णानुसारि सार निधौ सया ॥ ७१ ॥
शुत्वैवं शोचयद्गुह्यां, पलाश तादृश कश्चित् । स निरीक्ष्य परीक्ष्य ब्राह्म, बलिक्षेपविधिं व्यधात् ॥ ७२ ॥ अर्धो
नमो घरणेन्द्राय, अर्धो नमो घनवाय च । इत्याविमभ्रमच्छेण, पूर्वमुधीं चत्वन च ॥ ७३ ॥ साक्षादिव महाभाग्य, साक्षा
दासीन्प्रज्ञानिधिः । तत्र स्वर्णकोटिपूर्णं, तूर्णमुधैः प्रमोषकृत् ॥ ७४ ॥ रथमारोप्य सङ्गोप्य, त निधिं सद्यसन्नि
धिम् । सोऽगाव् पावद्गृहे तावत्पवीपनमुखैस्तत ॥ ७५ ॥ तस्य पश्यत पृथाशु, भस्मीभूतेऽसिले गृहे । मूर्च्छां
गच्छन् क्षणं मूर्च्छार्णवे चक्रन् मन्वधी ॥ ७६ ॥ हा वैष ! नैव ते किञ्चिदपराद्ध मया कश्चित् । दुःसपत्नी
ववीर्ण्यालु, मम दृष्टसि किं मुधा ? ॥ ७७ ॥ सैव विलापी पापीबोद्धिप्रः कृच्छ्रनिमग्नः । क्रमात् कथञ्चित्स्व

सौचं, निधिग्रथ्याद्याघापयत् ॥ ७८ ॥ शेष निधिघन लक्षा, नपति तु नयाधिकाम् । धीक्ष्येयं विस्मयानन्दस्वेदो
 द्वेनेर्ष्येचिन्तयत् ॥ ७९ ॥ कायक्लेश मुधिकया, सेहेज्ज दुस्सहं बहुम् । निर्भाग्यस्य कथं सिद्धयेत्, कोटीश्वरम
 नोरथः ? ॥ ८० ॥ यतः—“यनकुसुम कृपणस्थीः कृपच्छाया सुरङ्गधूली च । तत्रैव यान्ति विलय मनोरथा आ
 न्यहीनानाम् ॥ ८१ ॥” इत्यादिचिन्ताधान्त स, तस्यो आन्त इवाधिकम् । कियत्कालमयो कोटीश्वरान् लक्षे
 श्वरैः कृषित् ॥ ८२ ॥ अन्युत्थानासनाध्यामिः, सन्मान्यान् प्रतिपसिभिः । इष्ट्वा कोट्यसिन्धुप्रोक्षैः, कश्चिद्यो
 गीन्द्रमैक्षत ॥ ८३ ॥ युग्मम् ॥ सम्प्रेष्य पशु सन्तोष्य, तमप्राक्षीच वक्षः ! हे । समाख्याहि समीक्ष्याहं, भावी
 कोटीश्वरो न वा ? ॥ ८४ ॥ सोऽपि ध्यान नादयित्वा, स्पष्टमाचष्ट शिष्ट ! ते । भूयस्यो धनवत्सेव, भाविन्यो
 धनकोटयः ॥ ८५ ॥ कथं कथमिति प्रोक्ते, श्रेष्ठिना लोलुपात्मना । योगी जगौ जगत्यामप्युपायोऽत्रैक एव हि ॥ ८६ ॥
 अन्येष्वनर्थं ते पश्याम्यय तु विषमोऽप्यहो ? । तव प्राचीनबुद्धिर्मसयतः सिद्धिमेप्यति ॥ ८७ ॥ प्रसन्न सद्यः
 स्वामिन् ! मे, तमेवोपायमादिश । इत्युचैः सावरे तस्मिन्, सोपरोचं जजल्प सः ॥ ८८ ॥ मध्येऽत्रि रसकू
 पीस्यरसस्यैकेन चिन्तुना । लोहभारसहस्राणि, सुवर्णीस्युः क्षणावपि ॥ ८९ ॥ स च सिद्धरस प्रापो, देवाना
 मपि दुर्लभः । कष्टप्राप्यः परं कापि, श्रेष्ठ्यथाचष्ट दृष्टवत् ॥ ९० ॥ निष्कलान्यपि कष्टानि, सद्यन्ते स्म मया
 भृशम् । सुसह सफलं कष्टं, कायः कष्टसहम् मे ॥ ९१ ॥ सुमहन्महिषीपुच्छ, श्रेष्ठिनाऽऽनाय्य योगिराट् ।
 पणमासावधि तैलान्तं, प्रक्षिप्यास्थापयसतः ॥ ९२ ॥ रसेन्द्रकृपिकाकल्पपुस्तिकां साम्प्रदायिकीम् । छात्वा

पुच्छ च स तत , प्रतस्ये अेष्टिना समम् ॥ ९१ ॥ मीत्वा च दीर्घरज्जू द्वे , तुम्यके द्वे च मस्त्रिकाभम् । मलयाप
 तुल्यसामभ्या, प्रासौ तौ विवर गिरेः ॥ ९४ ॥ द्वातरस्यं यक्षमर्षिणा, पुस्त्रिकोक्तानुसारत । विधरान्तः प्रथिष्टौ
 तौ, नरकान्तरिवोत्सुकौ ॥ ९५ ॥ वसिष्ठत्वेनमृतावेर्षलिखेणेन तर्पणात् । अतुच्छपुच्छवीपस्योवृषोतेन द्रुतया
 यिनौ ॥ ९६ ॥ द्वियोजनीयसिद्धान्तौ, प्रीती वरशशुभ तौ । चतुरस्र चतुर्हस्तविस्तार रसकूपकम् ॥ ९७ ॥
 पुग्मम् ॥ सार्चं तुम्यवरत्राभ्यां, तत्रादृश्यतलेऽय तम् । रसं ग्राहयितु योगी, मुमुचे मस्त्रिकास्थितम् ॥ ९८ ॥
 सोऽपि प्राप्य रसं दिव्यं, रसं नर्क्यं यद्वन् इवि । तेन तुम्ययुग मृत्वा, सखौ रज्जू अभीचलत् ॥ ९९ ॥ आ
 कृष्य योगिना रज्जुयुग्म कूपोपकण्ठगः । मुग्धवीर्मर्गितः सोऽवाप्तसौ तमुम्यकमयम् ॥ १०० ॥ योगी मो
 गीव बुद्धात्मा, नयषर्माधिवाय ते । विच्छेद रज्जू युगपत्, सोऽपतत् परितस्तद्वत् ॥ १ ॥ कुम्भलघ्नः पतन् द्रैवा
 वस्यात् कण्ठे रसस्य सः । वृक्षौ च घिग् नशौ लोभात्, दाम्भिकस्य विजृम्भितम् ॥ २ ॥ हा द्वैव ! किं करि
 व्यामि, मरिष्यामि इद्वैव हा । घिग् घिग् लोभान्धरक पूर्वं, नैव किञ्चिद्विचारयम् ॥ ३ ॥ इत्वार्षिसुशुभानुग्र
 दुःखी तस्यौ कियदिनीम् । नित्यानन्कारे कारायामिव लोभस्य तत्र सः ॥ ४ ॥ तत्राप्यागान्महागोवा, तदो-
 धायेव शब्दकृत् । रसं पीत्वा स निर्यान्तास्तस्याः पुच्छमवर्धयत् ॥ ५ ॥ अभितव्यतयेवातस्तयाऽऽकृष्टः स
 कथयुक् । निगोवाविच निर्गम्य, ब्राम्ह्यन् सार्थेऽमिलत् कथित् ॥ ६ ॥ सुण्ढाकैर्लुण्ठिते सार्थे, अेष्टी नश्यन्नि
 तस्ततः । बन्वीप्राह गृहीतस्तैर्विक्रीतञ्च कथित्युरे ॥ ७ ॥ श्रूतः स सार्थपतिना, कूले बर्बरमाभि न । पनखो

भेन विक्रीतः, सेहे दुःसहयेवनाः ॥ ८ ॥ यतः—“पोसिसु माणुसाई सर्वांगं तच्छिऊण गालति । तद्देहाओ
 रुहिर कुडा व भरंति तो रुडा ॥ ९ ॥ त च रुहिर जवती जायमि पढंति तस्य अह किमिणो । परिक्कम्मिणसु तेसुं
 किमिरागो जायए रंगो ॥ १० ॥ तमि ज रयंति थत्थे वुदरागो होए जेण सो अहिअं । वहुमिवि वत्थमी जायइ
 छारोदि से रत्तो ॥ ११ ॥ पोसंसि माणुसाई पुणोवि गालति ताण पुण रुहिर । एव निइयचिप्ता कुणति
 किमिरायलोभेण ॥ १२ ॥” एव नारकवदुःख, सेहे द्वावशावत्सरीम् । स चान्यवाऽप्राहि भक्ष्यन्नमाङ्गारण्डपक्षिणा
 ॥ १३ ॥ व्योसि च व्रजतस्तस्य, भारण्णोऽन्यापयौ परः । भक्ष्यार्थमुभयोर्युद्धे, पपातोर्वीतले वणिक् ॥ १४ ॥ दुर्मरत्वा
 न्मृतो नैव, दैपतस्तु घ्नमन् घ्नमन् । दृमवो भव्यबल्लेभे, कयच्चिन्नगर निजम् ॥ १५ ॥ दुःस्वाकृदुत्तमुक्त्वाऽसिदुःखलीनः
 स वीनगीः । दृच्छन् श्रेय श्रियां प्रोचे, सनुना न्यायसानुना ॥ १६ ॥ तात । वित्त वैवदत्त, व्ययेऽपि खेच्छया
 मया । न्यून नाजनि थाप्यम्बुवत्तत्किं स्त्रियते शुचा ? ॥ १७ ॥ अल कृत्वाऽधिकं लोभ, कृतकोम सतामपि । पत
 द्धन तद्धनतां, हित्वा व्ययय सर्वतः ॥ १८ ॥ इत्यावियुत्स्या स मृषा, दुःखमुक्त्वा च वेतितः । सर्वत्राव्य
 ययद्रव्य, न तु न्यूनममून्मनाम् ॥ १९ ॥ दृष्टोऽन्यवाऽमुना ज्ञानी, प्राग्मव प्राह तथया । अमूबन्नुपुरे चन्द्रवणिग्
 निःस्वशिरोमणिः ॥ २० ॥ सोऽईदृश गतोऽन्याहि, कर्पवशातवेतनैः । वद्वारकेऽर्धकानीतैरानर्च कुसुमैर्जिनम् ॥ २१ ॥
 तेनाप्यन्त कपर्वाश्च, नयतिः सनवा जघात् । शो वाताऽसीति सैफस्तु, धैर्याद्विस्मृतः स्थितः ॥ २२ ॥ अचि-
 रावधिरावध, शूलेन स विपक्षवान् । स्वमभून्मस्यभावेन, शिनपूजाप्रभावनः ॥ २३ ॥ स्युर्वत्तकपर्दसङ्गा, लक्ष्मा

विस्तृत्य ते स्थिराः । कपर्दमात्रार्हद्रव्यानर्पणाश्चाधिकं धनम् ॥ २४ ॥ यत्तस्याज्यर्पणे ते धीरासीत्तदु जायते । न तु
 तिष्ठति तप्तोर्ध्वाम्नोऽभ्यधिकं धनम् ॥ २५ ॥ तत्सन्तोषं कुरुष्वेति, सुखाऽऽलोच्य तदैव तत् । वसे स वेर्यं
 देवस्य, स सहस्रगुणाधिकम् ॥ २६ ॥ न्ययंसीन्नवनवतिलक्षटङ्काश्च वक्षधीः । गृहादीन्यष्ट पण्यानि, भारान
 ट इयादिकम् ॥ २७ ॥ गात्रिरष्टौ किंकरानप्यष्टौ स्नेहयुर्पङ्कीम् । विशेषदोषाधिकायास्तु, घान्य द्वावेव मूढकौ
 ॥ २८ ॥ युग्मम् ॥ दोषं तत्याज निश्चोप, नियोगवृत्ताद्यपि । इत्युपासपञ्चमाणुव्रतं सम्प्रत्यपालयत् ॥ २९ ॥
 ततः श्रीलीलायाऽप्यस्यावर्द्धतोऽबैः स्थिराऽप्यमृत । श्रीप्रासिष्टद्विस्वैर्यादि, चर्मादेव हि वेदिनाम् ॥ ३० ॥
 न्यधस स च तां धर्मेऽनिगृहीताधिकाधिकाम् । मुख्यं फलमिव लक्ष्म्याः, दोषं स्वत्वानुपपन्निकम् ॥ ३१ ॥ नेवि-
 ष्ठनया अन्येषुस्तीरे स्वर्णमणीनिधी । परीक्षित तु त साक्षाद्भूतं साक्षाच्चकार सः ॥ ३२ ॥ तस्मैककोटीर्नादातु
 मयैकषत्स दहव्रतः । गृहिणोऽपि सृष्टारोधे, धनं लेपुर्मुनेरिव ॥ ३३ ॥ स्वरूपशस्ये पश्याः, पुरस्तेनोदितं निशि ।
 निधित्वानादि शुभाच्च, बौरम्योर्ध्वमागतः ॥ ३४ ॥ इष्टम् छातु तत्रैव, प्राप्तः प्रैक्षत त मृतम् । प्रोच्छलद्
 भ्रिफाग्नारैर्बुद्धानां स्थितिर्ह्यसौ ॥ ३५ ॥ वञ्चितोऽस्म्यमुनेत्युच्ये, कष्टोऽसौ लेपुकैस्ततः । आक्रम्य वृश्चिकान्मूर्ध्नो
 क्षुल्य त तद्गृहेऽभ्यगात् ॥ ३६ ॥ पृश्चिकैः सङ्कुटुम्बोऽसौ, मक्ष्यतामितिधीः कृपा । स्ववृश्चिकोपरिष्ठासमन्त
 स्तत्रैवम सोऽक्षिपत् ॥ ३७ ॥ भेष्टिभाग्याद्यु ते सर्वे, सीवर्णमणयोऽङ्गणे । स्वदत्स्वदत्स्कृतः पेतुर्दिव्यधृष्टाबिब
 स्फुटम् ॥ ३८ ॥ सन्तोषसुकृताकृष्ट, स तद्धनमतद्धनः । न्ययुक्त्वा युक्तं वेद्यावाबत्युच्येः पवसस्पृहः ॥ ३९ ॥

ज्ञानिवद्विश्वैषश्चशकुनश्चसदैवती । अन्यदाऽवादि सवादियादिभिर्वपपर्येदि ॥ ४० ॥ वेव ! भाव्यत्र दुर्मिक्षं,
 द्रुव द्वादशावार्पिकम् । येन कल्पान्तकल्पेनाल्पे जीविष्यन्ति जन्तवः ॥ ४१ ॥ ततः समग्रा अव्यग्राः, समग्रही
 पुरन्यहम् । अगण्यधान्यस्तेहदि, वारिवारिचिषप्रनाः ॥ ४२ ॥ स्वपरैः प्रेरितोऽप्युर्वेधनो धान्यावि नाधिकम् ।
 समग्रहीवहीनात्मा, स्वाभिग्रहहृदाग्रही ॥ ४३ ॥ क्रमेण जातेऽप्यवमेऽन्यान्धान्यक्येण सः । स्वाभिग्रह
 कुदुम्य च, सस्वयामिरवाहयत् ॥ ४४ ॥ स्तोकादपि स्तोक्ततरं, दद्यादिति तदाऽप्यद्यात् । वीनाविम्यः सवाऽ
 न्नावि, स दानादिस्फुरव्रतिः ॥ ४५ ॥ दिने २ दान्यमूले, चटलान्मुधिपूरयत् । दद्याद्वापस्यानुशयस्तस्य नासी
 द्विजव्रते ॥ ४६ ॥ रैलक्षमूल्या सामान्यधान्यस्याप्यमूल्कमात् । महार्घता हि दुष्प्रापतया वस्तुतया न तु
 ॥ ४७ ॥ ततो महार्घमप्यत्र, यवि सस्य न लप्स्यते । तदा किं कृत्यमित्यावात्, स सवेताः सचिन्तताम् ॥ ४८ ॥
 तदैव तदैयवशात्पक्षिणः कस्यचिन्मुखात् । वेववसेव तस्याग्रे, कृष्णचित्रलताऽपतत् ॥ ४९ ॥ उपलक्ष्य लब्ध
 लक्षस्तामावाय मुदाऽक्षिपत् । खण्डानि तस्याः सस्यादौ, बीजानीवाक्षयमिधः ॥ ५० ॥ अमवस्तत्प्रभावेण,
 सस्यादेरक्षयात्मता । व्यापारेणेऽप्यहोरात्रमुबैश्चक्रिनिधिसवत् ॥ ५१ ॥ सखद्वारैः पुण्यकीर्णैः, सत्रागारै
 स्ततस्त्वसौ । मृन्ना मीष्मेऽपि दुर्मिक्षे, कलौ कल्पद्रुवद् व्यभात् ॥ ५२ ॥ सन्तोषव्रतपोपस्य, महाफलमिहाप्यहो ! ।
 खनिषोरेऽपि सन्वेदी, सर्वाभिर्थाह्यस्यम् ॥ ५३ ॥ निःस्पृहत्वादिनाऽन्येषुस्तुष्टस्तं शिष्टवाद्युपः । विभ्वास्त्योऽ-
 सीत्युच्यसे भो, भव श्रीगृहिको मम ॥ ५४ ॥ स व्याजहार व्यापारस्वीकारनियमोऽस्ति मे । तवनेन प्रसादे-

नाप्यल स्वप्नलोपिना ॥ ५९ ॥ सुमोज्येनापि किं तेन, सुमोग्येनापि तेन किम् ? । भोक्तुं तेन येन स्यात्स-
 माधानसम्भवाः ? ॥ ५९ ॥ तदेव । देवनिर्माल्यमिव नैवाहमात्रिये । कोशाप्यक्षत्यमध्यक्षं, कोशमांससहतेः ॥ ५७ ॥
 राक्षामाक्षप्रधानत्वाद्यन्तः कोपमृष्टपः । अवादीदमवयेऽसिन्, वीपः सत्कर्मणीव कः ? ॥ ५८ ॥ विधाधारस्य
 मन्त्राण्डागारस्य परिरक्षणे । पुण्य प्रत्युत तत्तसिन्, को नाम नियमः सताम् ? ॥ ५९ ॥ गृहाण श्रीगृहिकतां,
 तद्विशय कवाग्रहम् । प्रसन्नापि प्रदाताऽसि, तद्विमर्शो वृथाऽत्र कः ? ॥ ६० ॥ भुत्वेति तास्विकोत्तस, सोऽ-
 न्तश्चित्तमचिन्तयत् । चिह्न पराधीनतावृथान्, मुग्धान् संसारवासिनः ॥ ६१ ॥ प्रव्रजामि पुरा वेस्तत्कु-
 तस्त्र्येव विवर्त्मना । मुनीन्द्रा ब्रवनीन्ब्रावेर्न विभ्यस्यमियोगतः ॥ ६२ ॥ किं करोम्यथ सद्योऽप्याप्युषित चिन्त-
 येऽपवा । इत्यालोषं च लोषं च, स बन्धे पात्रमीष्टिकम् ॥ ६३ ॥ देवतावत्तवेयम्, वीक्षामावत्त सत्तमः ।
 राज्ञोऽग्र एव नियमस्याहो निर्वाहसाहसम् ॥ ६४ ॥ प्रणम्याय क्षमेदोन, क्षमीश क्षमिताः क्रमात् । चिरमा-
 राध्यमाराध्य, सिद्धः आह सिद्धैकवलः ॥ ६५ ॥ पञ्चमव्रतविधौ चनाह्वयभेष्टिनश्चरितमिष्यवेत्य भोः । । भोम
 कृत् त्रिजगतोऽपि विस्फुरन्, लोमकारिनिधिरार्यं । वार्यताम् ॥ ६६ ॥

॥ इति पञ्चमाणुब्रते वनभेष्टिकथा ॥

॥ इति भीतिपागञ्जनायकपरमगुरुभ्रीसोमसुन्दरसूरिशिष्यभ्रीवृवनसुन्दरसूरिबिनेयोपाध्यायश्रीरत्नशेखरगणि-
 चिरविधायां ब्राह्मप्रतिक्रमसूत्ररूपावशुव्रतपञ्चकाविकारो द्वितीय ॥ प्रग्याप्रम् ॥ ३५६ ? ॥

उक्तानि पञ्चाणुव्रतानि, तानि च आद्यधर्मद्वयस्य मूलकल्पत्वान्मूलगुणा उच्यन्ते, तदुपपद्यकारिणि विग-
 व्रतादीनि तु सप्तपि शास्त्राप्रशास्त्राकल्पत्वापुनरगुणा, तत्र त्रयाणां गुणाव्रतानामाद्यस्य मूलतस्तु पञ्चस्य
 विगिरतिव्रतस्यातीचारनिन्दनार्थमाह—

गमणस्त य परिमाणे दिसासु उह अहे अ तिरिय य । बुद्धी सदअन्तरद्धा पढममि गुणव्वय निदि॥१९॥

‘गमणे’ति ॥ ‘गमनस्य परिमाणे’ गतेरियत्ताकरणे वशाच्चाप्यवतित्रान्त, क विपये १-विष्णु, एतदेव विज्ञे
 पत प्राह-‘उह’ति ऊर्ध्वं गिरिशृङ्गावेर्योजनद्वयाविना गृहीतप्रमाणस्यानाभोगादिनाऽधिकगमनमूर्ध्वदिकप्रमा-
 नातिक्रमणरूपः प्रथमोऽतिचारः १, एवमवस्तिर्पेग्विश्वेदोरप्यतिचारद्वय वाच्यम्, अत्रावश्यपक्षधूपुक्तौ विधि-
 रयम्-‘ऊर्ध्वं’ स्वीकृतप्रमाणादुपरि वृक्षे गिरिशिखरे वा वानरविहङ्गमादिव्यस्त्राभरणवि गृहीत्वा याति तत्र
 न कल्पते गन्तुं, यदि तत्तस्मात्पतितमन्येनानीत वा तदा कल्पते प्रहीतुम्, एतच्चाष्टापक्षसमेताधुवो
 ज्ञयन्तचित्रक्षुटालनमन्वरादौ संभवति, एवमथोविशि मृमिगृहरसकूपविवरादौ निर्यग्विदिशि च पूर्वोद्विचतुर्वि-
 न्दरूपायां धान्य”मिति, यो विवक्षितक्षेत्रावधिकगमन न करोमि न च कारयामीति नियमवान् स विवक्षि
 तक्षेत्रात्परत स्वय गमनतः परेण नयनानयनाभ्यां च विक्रममाणातिक्रम परिहरति, तदन्यस्य तु तथावि
 घप्रत्याख्यानाभावात्परेण नयनानयनयोर्न दोष इत्युक्त योगशास्त्रधृत्तौ हे, ‘बुद्धि’सि क्षेत्रधृद्धिः, अत्राप्रे च

स्रष्टव्यात्सप्तमीलोपः, अयं चार्थः—सर्वासु विष्णु योजनशतादिना नियमितप्रमाणसु सतीष्वेकस्यां विंशि योजन
 शतादेः परत कार्योत्पत्तौ लोभाद्वाऽन्यद्विक्रसम्पन्धिनि कतिचिद् योजनानि जिगमिपितायां विंशि बद्धयेत्,
 एव च जिगमिपितां विंशमात्रित्याङ्गीकृतप्रमाणस्यातिक्रमादिगद्वयमीलनमाश्रित्य पुनरनतित्रमाङ्गशामङ्गलक्षण
 क्षेत्रवृद्धिरूपस्तुर्योऽंतीधारः ४, 'सङ्गमंतरब्द'सि स्तुत्यन्तर्द्धो—स्तुतेर्विष्यस इत्यर्थः, तथाहि—पूर्वस्यां विंशि कृत
 योजनशतप्रमाणस्य गमनावसरे चातिव्याकुलत्वप्रमादयत्नपाटवादिना किं शतं पञ्चाशद्वा प्रमाण कृतमिति
 सन्देहे स्पष्टतया योजनमानमस्वरतः पञ्चाशदुपरिगमने पञ्चमोऽंतीधारः, शतात्परतो गमने तु मङ्ग एव, अय
 चातिधारः सर्वव्रतसाधारणोऽपि पञ्चसङ्ख्यापूरणार्थमत्रोपात्तः, तस्मात्पुनः २ अर्शव्यमेव स्वीकृत व्रतं, स्तुति
 मूल हि सर्वमनुष्ठान, स्तुतिप्रदो च तद्गृहापत्तेः, अनामोगाच्च क्षेत्रपरिमाणानतिक्रमे यल्लब्धलामब्रव्यादि तत्सर्व
 परिहर्तव्य, यत्र च स्तुतिर्जाता तत एव निवर्त्तितव्य न त्वग्रतोऽपि गन्तव्यं, कृतक्षेत्रप्रमाणात्परतन्मान्योऽपि
 न प्रेष्यः, कदाचिद्वन्योऽप्रेपितोऽपि गतस्त्वा तेन तत्र यल्लामावि द्रव्य लब्ध तत्परिहार्यं, तीर्थयात्राविधर्म-
 निमित्तं तु नियमितक्षेत्रात्परतोऽपि गमनप्रेषणादौ न दोषो, घनार्जनाथैर्हिकफलार्थमेवाधिकगमनस्य नियम
 नात् ५। तदेव प्रथमे नियमितयोजनशताविप्रमाणकतिपयभूभाग शुक्त्वाऽपरचतुर्दशरज्जुप्रमाणलोकगतस
 कलजीवानां विमर्दनातो रक्षणरूपाय गुणाय यद्व्रत तस्मिन् विगिब्रतिनाञ्चि यद्वतिचरितं तन्निन्दास्युपलक्षण
 त्वाङ्गैर्विषयन्वर्थः, एतत्स्वीकर्तुमसस्याचरजीवाभयदानलोभाग्भोधिनिषङ्गणाविर्महालाम, यतः—“फारज्जु-

लिंगमासुरअयगोलयसन्निहो इमो निष । अविरयपावो जीयो वरइ समता समस्य जिण ॥ १ ॥ जइवि अन
जाइ सवस्य कोइ वेईण माणवो एत्थ । अविरइअवयमथो तइवि निबो भवे तस्स ॥ २ ॥” इत्येकोनविंशति
गाथार्यः ॥ १९ ॥ अग्रेव महानन्दकुमारोदाहरणम्—

समस्ति समस्तवस्तुविस्तारैरमरावतीमपि परामवन्ती श्रीमवन्ती नाम नगरी—सवर्णवर्णस्तुवमा इया
पयालिशालिता धान्तः । विविघार्पसार्पपूर्णं या पूज्यमूरिव विरेजे ॥ १ ॥ तत्र अजगजैत्रविक्रमो विक्रमो
नाम नृपः,—यस्य सत्थमुदारत्वमुपकारित्वमुत्तमैः । भूर्भुवः स्वस्वयीसारमिवोत्तुल्य विविर्व्यधात् ॥ १ ॥ तस्यां च
कोटिविस्तो घनवस्तो नाम जैनः भेष्टी, तस्यौदार्यपद्मपद्मायमानपाणिपद्मा पद्मावती नाम प्रिया, तयोर्निष्पुत्र-
तया भृशार्त्सयोः कृतकलदेवताद्वयपयाचितशतयोर्वैचावेकः पुत्रोऽजायत जयकुमाराद्वयः सौभाग्यप्रिया
सातिशयः, तस्य गर्भाधानजन्मरक्षाविधानचन्द्रार्कप्रेक्षणयष्टीजागरणनामस्यापनदेवगुह्यन्वदनाम्नात्वावनमुण्ड-
नवन्तोद्गमनकटीस्तूत्रन्यसनरिङ्गणमापजचङ्क्रमणचूडाकरणवस्त्रामरणपरिधानवर्षप्रन्थिवन्धनकलाम्रहणभ्राद्वि
विशिक्षणमहेम्यसुकन्याविवाहनयागिज्यविधापनप्रभृत्यशेषपकृत्यमहोत्सवेषु महोत्साहेन पित्रा महीयानेव
घनव्ययो व्यषायि—रागपदे प्रेमपदे लोभपदेऽहङ्कतेः पदे स्वपदे । प्रीतिपदे कीर्त्तिपदे नहि कैर्द्रव्यव्ययः
क्रियते ? ॥ १ ॥ पुत्रस्तु सुप्रतिवेशमसुसाङ्गस्यसुशिक्षाधियोगाढालः सन् बालेन्दुरिव निष्कलङ्कोऽपि यौवन
कलाधृदिमान् फलाचानिव कलङ्कते स धृतव्यसनकलङ्केन “निन्य मयावैरप्यन्त्यजवर्णं गुणापहतिहेतुम् ।

द्विविधवैर्गल्यवृत्त द्यूत व्यसनार्णव विन्याः ॥ १९ ॥” इत्यादिपित्राविभिर्बहुपदिष्टोऽपि प्राग्बुद्धेर्वाविष्टो न
 कथञ्चिन्मुमोच बुर्मोचतया स तद्व्यसनं तद्वन इव स्वपन, क्रमादिटादिकुसङ्गतेर्जायते स्म वेद्ययाव्यसन्यपि, अह
 प्रपतथास्तुता समन्तोर्जन्तोः—विष्णुतादुतिपूर्या व्यसनकृशानुः प्रवर्द्धते अचिकम् । वारिषवारियोगादु
 पशाम्यति तत्क्षणेन पुनः ॥ १॥ इति ज्ञानअपि जनको मा मृतनयस्य वैमनस्यमिति । प्रादात्त वित्तमीप्सितमह
 निर्वा मोहमौल्यमहो ? ॥ २ ॥ एव व्यसनासक्तेन सुतेन प्रीष्मादित्येन सरोनीरवत्कोटिघन निःशेषमपि
 शेष्यते स्म स्वल्पैरेव विवसैः, यतः—“सेवा सुत्त्वानां व्यसन वनानां, यात्रा गुणानां कुसुपः प्रजानाम् । प्रनष्टशील
 सुतः कुलानां, मूलावपाती कठिनः कुठारः ॥ १ ॥” ततोऽसौ स्वयमेव वनाप्राप्त्या बुद्धेर्वाविष्टः प्रविष्टञ्चौर्योय
 कस्यचिन्महेम्यस्य गृहे वृष्टञ्च वृष्टफणीन्त्रेण तथा यथा तदकुस्यप्रद्वीणैरिव प्राणैस्त्वैव त्यज्यते स्म,—धृताविव्य
 सनवशाच्चौर्यं चौर्याच्च जीवनाशोऽपि । स्यादत्र परत्र पुनर्बुर्गलितुः स्थापनन्तमपि ॥ १ ॥ प्रातर्ज्ञातञ्च सर्वैः
 भेद्विपुत्रोऽयमिति तज्ज्ञात्वा राज्ञा महाऽपराधीष श्रियते स्म वनवत्तमेष्टी निगदितञ्च सर्वज्ञनिगदैरतिनिविष्टैः
 अहह मनोरथसहस्रैः संभावितस्य सुतस्य बुर्बिलसितं स्वपरयोरप्यहित, यद्वा—“पुत्रमिद्ववणिकपुत्रमातृजा
 मातृसेवकाः । पत्नीसपत्नीयानारिषुयाशिष्याञ्च प्रायणात् ॥ १॥ अथ कथमपि वृपतेः सम्यक्पुत्रादित्वरूपं विज्ञप्त्
 मोच्यते स्म महाजनेन वनवत्तमेष्टी, ततः प्रभृति प्रोद्भूतवैः स्तव्यापमानायापत्तिस्साहकपुत्रबुद्धिरत्रिभिर्ब्रह्मविद्वत्
 स्वेनानिष्टतरापल्योत्पत्तिः प्राक्तमपुण्यबाणिर्यनैर्पुण्याविना प्राग्बत्पुनरुपाजितसम्पत्तिः सञ्जाततत्साहचरजन

महस्वद्वपप्रसप्तिः स्व पुनर्नयजीवित स मन्यते स्म, तत्स्वरूपाः पुन पुत्रो नाजनिष्ठ सत्यानिष्ठतरत्वादिषु, ततः
सपत्नीपुत्रोऽप्येतद्वनधनिकतया ममाप्याधारः स्यादिति श्रुतां पुत्रार्थक्रान्तया कान्तया दितजननैः स्वजनै-
भ्यान्यकन्यापरिणयार्थं सोऽत्यर्थं प्रेरितोऽपि कुपुत्रोत्पत्त्यारेकया न चकार निर्विकार इव सर्वथा तत्र मनोऽपि,
यतः—“वुर्जनवृत्तमनसां पुसां स्वजनेऽपि नास्ति विश्वासः । बालः पयसा बर्धो वध्यपि फुल्कुल्य खलु
वियति ॥ १ ॥” सोऽन्यथाऽनुरूपापरवरस्याप्राप्त्या स्वप्रीटकन्यास्वीकारायेश्वरवत्तश्चेष्टिना प्रज्ञावात्तिना प्रज्ञा
प्यते स्मेत्य-श्रेष्ठिन् ! किमेव विश्वस्यद्दृणीयप्राक्यपुण्यप्रापणीयपुत्ररजोत्पत्तोरूपसेरूपातोत्पत्तेरिव दृष्ट्या विभेदपि,
नहि जाताः सर्वे कुजाता एव न विदपिनः सर्वे कष्टकिन एव नहि जलाशयाः सर्वे पङ्किलताश्रया एव, न च
सकृद्वर्जीर्णमात्रेण भोजनं सकृन्मार्गे घाटीपातेन गमनं वा सर्वथा कश्चिज्ज्ञात्, तस्मादुर्निर्भ्रमेनमाग्रहमप
हाय स्त्रीकुरुष्व सल्लक्ष्णवतीं कुसुव्रतीं नाम मे कनी, कुसुव्रत्याम् पतित्वे तवेन्दोरिव महान् कश्चिद्वन्युदयः
सम्भवीति तल्लक्ष्णैर्निर्गिन्ये मवेति मा विमर्शावि कार्पीरेतद्विषये, अयामृगदृष्टिस्तो घनवत्सोऽप्याक्यत्—आपु-
ष्मन् ! पुष्पवाक्षिण्यादेरदोऽपि क्रियते यवि स्वपत्यवार्सांमपि सा न विदध्यात्, वैधाज्जातेऽप्यपत्ये निन्दुरिव
सर्वथा निर्मोहतामेव च दृष्ट्यादिति, तद्गुणावर्जितेन तेन तु तथाऽपि सा प्रतिपाद्य प्रत्यपाद्यत तस्मै गिरीन्द्रेण गिरी
शायेव गौरी,—सार्ग्यमाणाऽपि सोत्कण्ठ, कन्याऽन्यैः प्राप्यतेऽपि न । तस्यैवमपि वीयेत, नाल्पपुण्यफल इव ॥ १ ॥
तेनाप्युबुद्धा प्रौढोत्सवेन सा, क्रमाज्जात च स्त्रीणां प्रीतिनिधानं तस्या आशान श्रेष्ठिनोऽनिष्टमपि, दृष्ट्य सयाऽभी-

पृथक्त्वं कांस्यकबोलमुक्तपक्षवदरीफलं सर्कांस्यकबोलं केनाप्याप्तमिति स्वप्न, ज्ञापितम् पत्युः, पत्याऽपि स्वमत्या
 बाह्यसारसुतोत्पत्तिरिति सिकियाद्रन्यान्विततत्पर्यहस्यस्यायनुमीयते स्म, वीर्येण सा चित्ते-अहं तथा विषास्ये यया
 स मदीयं किञ्चिद्वादास्यत इति, क्रमाज्जातः स्वरूपः सुतो, गृहीतम् जातमात्र एव भेदिना प्राग्बचनबलात्,
 मुक्तम् गत्वा जीर्णोद्याने निर्जिब इव दमयानस्याने, अहो निर्मोहता कुपुत्रकवर्धनोद्देगिनः भेदिनः, यावच्च मुक्त्वा
 मुक्षितः पद्माद्वचले तावच्चालिकावृगर्जिरिवाविर्भूय विष्यवाग विन्यमण्डले-हे भेदिन ! दातव्यं वस्या
 ब्रजेति, भेद्यप्यामापिष्ठ भययिसयाविष्टः-कियन्मयाऽसौ वेय !, सा प्राह-ब्रह्मसहस्रमेक, ततस्तेन मूरिमयो-
 द्भान्तेन स्वभबनादानीय मुक्त तत्कालमेव बालकान्तिके ब्रह्मसहस्रपदे वीनारसहस्रम्, इयताऽप्येतद्वक्त्रकर्म
 प्रहाविषं ब्रुव्यते तदा सास्थिति विमुक्षय, गृहं गतम् भेष्टी, जातमात्रपुत्रविरहबह्विर्दिताऽपि वयिता भेष्टिप्रता
 पावपत्यमसवर्षास्तमपि पुञ्जलीचक्ष प्रकाशयामास, सद्रव्यं तच्च बालकं बालाकारः प्रातर्दृष्ट्वा दृष्टात्मा निष्पुत्रः
 पुत्रतया स्वमियायै समर्पयामास, साऽपि तच्च पुत्रपालं पालयामास, 'यत्सेव्यते मनुष्यैस्तत्प्रायः प्राप्यते प्रभु
 रमधिरात् । यत्स्विष्यते तदीपन्नं कश्चिदपि वैपरीत्यमहो ! ॥ १ ॥' इत्यचिरात्कुमुद्वत्याः प्राग्बदिष्टदत्तं काञ्चन-
 कबोलन्यस्त सरङ्गनारङ्गफलं तद्युतं केनाप्याप्तमिति स्वप्नसृयितो रूपाधिरद्वितीयो द्वितीयोऽपि तनयोऽजनि,
 सोऽपि भेष्टिना तथैव मुक्तः स्थानपरावर्त्तयिष्या द्वितीयारामे, तत्र गगनगिरा ब्रह्मवृक्षसद्वी मुक्ता, सोऽपि
 महेन्द्र्येद्वापतिना तथैवाप्तः पाल्यते स्म, अथ तथैव पुनः पुनः पुत्रप्रसवाविज्ञेयोद्देगवत्याः कुमुद्वत्या अपि

प्रकृष्टमनिष्टं, स्पष्टदृष्टमद्रजातिभवेतदन्तिस्त्रवेदमप्रवेशस्त्रमेन तु किञ्चित्कृतानन्दसन्दर्भः पुनर्यमूव गर्भः
 प्रसूतश्च प्रमृतमहोषताविगुणमये निशीथसमये समग्रगुणैः सातिशयस्तनयः सुखप्रादिना, भृश भार्यया वार्य-
 माणोऽप्यविग्रहः भेदो मुकुवास्त्रमपि तृतीयोधाने, भो ! लभ्यमलास्त्रा किमेन स्रजसि ? इति शुआव च
 भवाः सुधाकिर नमोगिरं, इष्ट दृष्ट्याऽऽ कियन्मयाऽऽस्माह्वय !, तयोक्त-वीनारकोटाकोटीः, ततः प्रोदैः प्रीतः
 सन् पद्मावानीय चिन्तारत्नमिर्धार्यपामास जन्मार्पूर्वदुखै कुमुद्वली, स्यापयामास च महाजन्ममहाविपूर्वं महा-
 नन्दकृत्स्वेन तस्य महानन्द इति नाम, यस्तवानीमवन्तोऽपि, सर्वतो गुणदृष्टिमाह । सवन्तोऽपि क्रमात्
 स्व्यातोऽनन्त एव भ्रियान्नुतम् ॥ १ ॥ स एवं वर्द्धमानः क्रमात्कृते स कलावानिच कलाप्रहण स्वीकृते स
 च सहुरुसकाशे शैशवेऽपि सम्यक्त्वमूलस्थितिं वेशविरतिं, तस्यां च पद्यव्रते नियम्यते स तेन वासस्याना
 त्सर्वतस्तिर्यग्योजनशत, स्त्रीकार्यते स च यौवने जनकेन यशवत्सेम्यनन्दनी सान्धयनाम्नी कलावती नाम
 कनी, तस्य चोत्पत्तेरारम्य धनवत्तमहेम्यगृहे सर्वतः प्रवर्द्धते स धनं प्राष्टदुनीप्रवाह इव, प्रतिदिनं स्वयं
 घाणिज्यार्थं प्रथितप्रोत्साहे तु तनूरुहेण कल्परुहेण वितीर्णा स्वल्पविनैरेव वीनारकोटीकोट्यप्यजनिष्ट भेदियुहे,
 स्वनिर्वाहेऽप्यनुत्साहा जन्मनाऽपि घनार्जनात् । केचित् केचित् पुनर्ब्रह्ममेवमप्यर्जयन्त्यहो ! ॥ १ ॥ दातव्यलभ्य
 सम्मन्धो, धञ्जयन्धोपमो द्रुधम् । धनभेदोऽह दद्यान्तस्त्रिकुपुत्रसुपुत्रगुग् ॥ २ ॥ ततस्तत्पुत्रवचनाभिश्चिन्तयन्तु-
 मुखाविचैत्यदिरण्यमयाथर्चाविषापनाविना सप्तशेव्रीसप्तस्वर्णकोटीव्ययप्रिसन्ध्यजिनार्चाविसम्यक्क्राद्भक्रियाप

रोपक्रियाविमिः सर्वेभ्योऽपि भेदी भेदीभाषमावहत्, अहो सुपुत्रप्राप्तिफल तद्भवेऽपि निस्तुलम्, अन्येभ्यु-
 र्विद्यासाधकेन केनचित्सुप्रकृतिना कृतयणमास्यधधिपूर्वसेवादिविधिना नभोगामिनीविद्यासिद्धिदिनेऽनुसरमा
 ग्यवसरतयोत्तरसारस्यार्थमभ्यर्थितः प्रतिपन्नवान् यदुक्तेषामपि वाक्त्रिणयपरोपकारसारस्तद्वचन महानन्द-
 कुमारः, यतः—“क्षेत्रं रक्षति यत्रा सौष लोलत्पटी कणान् रक्षा । वृक्षास्तदृण प्राणाक्षरेण किं निरुपकारेण ।
 ॥ १ ॥” ततः कृष्णपुत्रवर्षीनिशीयिन्यां स्थितोऽसापुत्तरसाधकतया, सोऽपि भाग्यनिधितस्सनिधियलाघया-
 मिधि सर्वपाऽप्यनापाधया साधयामास कैलास इव निष्पकन्यस्तां विद्यां, सिद्धिसमये साक्षाद्भूयास्यद्विद्याधि-
 देवी—अहो महोत्साहतया साधिताऽह स्वया सिद्धाऽस्मि पर परकार्यसाधकापासौ तत्परकार्यसाधकाय तदेहि देहि
 नामाधाराय मां कुमारीमिवाकौ कुमाराय, इयतैष च ह्य कृतार्थं मन्येथाः, नहि कर्मणोऽधिक विद्याप्राप्तपि
 विधातु शक्यं, यतः—“नमस्यामो देवाग्रतु इतिविधेस्तेऽपि यथागाः, विधिर्वन्द्यः सोऽपि प्रतिनियतकर्मकफ-
 लवः । फल कर्मायस यदि किममरौ किञ्च विधिना, नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न धेन्यः प्रभवति ॥१॥” इत्युक्त्वा
 सद्यः सा विद्युद्वस्तिरोऽभवत्, सोऽपि निपुणात्मा कुमाराय तां विद्यां तदेव देवतोक्तिपूर्वं वृत्त्वा तत्त्वार्थवि-
 त्तमिमित्तमेव विरक्तचित्तस्तपस्यामावृत्त, कुमारश्च जातस्तथा विद्यया विद्याधर इव विद्यदामी, अहो !
 भाग्याभ्यधिकत्व, यतः—“व्यवसाय करोत्यन्याः, फलमन्येन मुज्यते । पर्याप्तं व्ययमायेन, प्रमाण विधिरेव नः
 ॥ १ ॥” स च जमाह विहरतीर्यद्भरवाभ्यततीर्यत्रमत्किपापरोपक्रियादि तद्विद्याफलं सर्वकालम्—उच्छृङ्खलाः

खला इव विद्याप्यतिशायिदाक्षयः प्रायः । स्युर्दुर्नयप्रवृत्ताः प्रोचैः पेढालुपुत्र इव ॥१॥ तस्य तु तादृग्विद्यालामेऽपि
 सुसंभृतस्य संयतयत् अन्धेरिव नैवासीन्मर्यादातिक्रमः कापि, क्रमाज्जातस्तस्य पुरुषोत्तमस्य प्रभुश्च इव पित्रनु-
 यायी पुत्रः सौभाग्याद्यतिशायी, अन्यस्मिन् विने तस्मिन् नन्दने दुर्दैवादिष्टेन दुष्टेन फणिना द्रष्टे सर्वथा च
 तथैतन्ये नष्टे वैद्यादियद्वानां कृपणरत्नानामिव वैफल्ये च दृष्टे जाते च पित्रादीनां प्रकृष्ट इवयार्सिकष्टे प्रस्युत्पन्नम
 तिना घनवत्तत्रेष्टिना षतुरशीतिष्वुत्पयेषु पटदेनोद्घोषयामाहे—य एन विपमृद्विपावेशाभिम्बेतनं स्तनन्धय
 प्रोज्जीवयति तस्मै भ्रेष्टी स्वर्णकोटीमपि प्रवृत्ते इति, तदाकर्ण्य वैदेशिकस्मिन्न एकः सविवेकममापिष्ट भ्रेष्टिपुरः
 प्राप्तः—भ्रेष्टिन् । इतो वृशोत्तरयोजनशलां मम निवासस्थान श्रीनिधानं नाम नगरं, तत्र मम गृहे गृहिणी
 ज्ञाता वैवतादेशप्राप्ता विपौपथी यष्टुशः स्पष्टदृष्टप्रत्ययाऽस्ति, मार्गे गमनमिमा सा सह नानीता मया, यदि
 तां विनोदयावर्थाक् कोऽपि कथमप्यानयति तत्रा तथा नियतमयममृतेनेव जीवयत्येवेति, अयाचष्ट भ्रेष्टः भ्रेष्टी-
 साधु रमो भूवेव । यदेवमावेवित्तवान् भवान् अय मे नन्दनः सकृन्वन इवाचिन्त्यशक्तिः स्वगामिविद्ययाऽति-
 त्वरयाऽप्यानेष्यति तां, तदेहि स्वगृहिण्या हस्ताक्षराणि येन सा तामर्पयत्येतस्मै, ततो विस्मितश्रुतितो याव-
 द्विजः सखीस्यासल्लेखलेस्वनाय तावबुवाव महानन्दः सुकृतैककन्दः—तात । शतयोजनमाश्रदिग्वतोऽह् अितोऽपि
 पुत्रमोहं कथ नाम तामानयामि ततः स्थानात् !, स्त्रीकृतनिर्वाहपूर्वमेव सर्वं साधितं साविष्टतां दधानी
 स्युपायान्तर किञ्चिद्विचिन्तयत तातपादाः, तातोऽप्युचै—वत्स । विद्यङ्गमने जीवविराधनायभावात् का हन्त ! शत-

योजन्यादिनियसिः !, क्षितिगतिमेवाभिख्य हिंसा क्रियते, किञ्च-वियसि अश्रुतरगतिसम्भवेन शतयोजन्य-
 पीयता न पूर्णो भविषी, धरित्रीचलने हि मार्गानां वक्रत्वादिना भूर्भुवस्येयाभिषद्यते, इत्यते वैभवेव सर्वत्रा
 धिमसिपस्या, ईदृग्बालप्रोजीयन च परमो धर्मः, धर्मकार्ये च तीर्थयात्रादियत् सहस्रयोजनीगमनेऽपि गृहिणो
 न कश्चिदोपः प्रत्युतागण्यपुण्यपोषः, तद्वत्स ! बालवत्सलतामालम्यस्व मा विलम्ब स्वल्पमपि तदौपध्यानय
 नविधौ, विधौतकस्मया महर्पयोऽपि जीवदयार्यमेव यतन्ते, तदत्र मुधा भौगध्यपरामशः को नाम विमर्शः !,
 पुत्रेणाप्युक्त-स्वाक्यातमवस्तातपावैः केवल न केवलाऽत्र धर्मधीः किन्त्वतिमात्रस्यपुत्रमोहधीरेव मुख्यवृत्त्या,
 तेनैतत्कृत्य स्वप्नतस्मिन् कथं न स्यात् !, नियमश्च यथा गृहीतस्तथैव प्रमाणयितव्य, तेन यावद्गमनेन भूमौ
 शतयोजनी स्यात्सतोऽधिकगमने नियमश्च एव, नहि नभोगमनमपेक्ष्य प्राग्मया नियमः स्वीचक, ततः कुपि-
 तेन पित्रोक्तम्—अहो केयमस्यामे सूस्नेक्षिका !, स्वपुत्रकृते हि जातु कश्चिदतिचारः स्यात्तदा पद्मात्प्राय
 भित्तेन सोऽपि शोच्यते, नहि सर्वथा निरतीचरता चारित्रिणामपि भवेत्, सर्वत्र हि लामालाभादि विलोक्य,
 पठन्त्यपि—“युगतेण निसेहो जोगेसु न वेसिओ विही वावि । वल्लिअं पप्प निसेहो ~~इत्थं~~ विही वा जइ रोगे
 ॥ १ ॥” न हि कदाग्रहयुद्धान्तर्गत धर्मरहस्य, अहो कठोरव्यवृत्ता अहो बालहत्यायामपि निरपेक्षता अहो !
 लोकापवादेष्वमीकृता अहो निर्दयात्मकता, इत्यादि पित्रादिमिस्तत्स्वरूपमवगत्यागतेर्नृपमइयादिविभिन्न
 सर्वशक्त्योक्तोऽपि स यावत् जहाति निजामह तावद्वादीषु चल्कोपकरालः इमापालः—भोः कदाग्रहैकदोष !

तदीपच्यनानयने यथाप शिशुर्विपत्स्यते तदा त्वां सकुटुम्ब सर्वस्वापहारवृण्णपूर्वं जीवनिग्राह निगृहीष्ये,
सोऽप्युचै-येव ! सूर्यस्यात्सर्वकुटुम्बात्प्राणोभ्योऽपि च प्रियतमोऽय तनयः, तद्विपत्तावपि निरपेक्षतार्यां का नामा
न्यापेक्षा का नाम चैवा विभीषिका तस्माद्यमूषयति तद्भवतु पर स्त्रीकृतव्रत स्वल्पमपि कल्पान्ते नातिचरामि
सर्वथा-अचिणमाणपुत्रादि, सुलभ हि भवे २। स्याद्वनन्तैरपि भवैर्जनधर्मस्तु दुर्लभः ॥१॥ सर्वस्वप्राणपुत्रादेर्नानो
किमपि तद्भवे । दुःख भवेष्वनन्तेषु, धर्मेष्वसे तु दुस्सहम् ॥२॥ एव तात्त्विकसात्त्विकमुकुटायमाने तस्मिन् च व
माने धर्मैकाग्रतया आकृष्टिविषययेदाकृष्टायाः शासनवेष्ट्या वाग विव्याऽऽविर्बभूव-भोः कुमार ! सत्त्वैकसार !
दर्शय सर्वेषां स्वधर्मदाढ्यमहिमानं निमान सिद्धस्व स्वकरादृतरसेनैवं बाल यथाऽसौ प्रोज्जीवति तत्काल,
ततो विस्मयाद्वयभाजने समग्रजने सिक्तोऽसौ कुमारेण स्वपाणिपावितनीरेण जातश्च तरसा सुधारसाभिपिक्त
इव सुख्यक्तचेतनः प्रमुदितश्च प्रौढैः सर्वोऽपि जनः अजायन्त वद्धापनाविमहोत्सवाः प्रावर्तन्त सर्वतोऽपि कुमा
राद्भुतप्रशसारवाः-पैकाग्रयमाहात्म्यमहो !, भरीयः किञ्चिदद्भुतम् । येनैव धर्मनिर्वाहः, पुत्रप्रोज्जीवनाद्यपि ॥१॥
स्वरूपमात्रकृतोऽप्येके, त्यजन्ति तृणवद्भुतम् । दृढव्रताः केचिदेव, विकटे सङ्कटेऽप्यहो ॥ २ ॥ अपरेद्युः स्मृतमाकृ-
तुत्रादिदृष्टान्तान्तस्मान्सकुमुप्रतीकान्तप्रेरितः स स्वगत्या गतवान् महाविदेह प्रणतिपूर्वं पृष्टवाञ्छ जिनश्रेष्ठ
श्रेष्ठ्यादिप्राग्भषसन्वेह, स्वाम्पप्युचै-धन्यपुरे सुधनो नाम धनी धनश्रीर्गैर्विनी धनावदम्ब तस्य यालवयस्यः,
सौ प्रीत्या सशोवराविष सर्वेष्वप्यवदतः सुभादृतया शुद्धव्यवहारतः, अन्तरा २ तु क्रयविक्रयावौ विदमद्

हिन्मार्थार्पणस्वयुद्भ्यापारणादिना सुधनः सुहृदस्त्वितस्ततो व्यपसि, अविश्वासास्पदेन च तेन सुहृद्विस्त-
 म्यस्वर वृयते मैत्रीमङ्गमिया तु न किञ्चित् प्रतिश्रुते, सुधनेन चैवमसङ्गयेन विनादित तस्य ब्रम्मशत,
 एकन च वणिक्प्रयेकेन सहव्यवहारादितस्ततो मिलितास्तस्य वेद्या विधातिर्ब्रम्माः, सधोऽनर्पणात्स्वल्पत्वा
 दिना पुनरुत्तमर्णानामार्गणा च सुधनसन्निधौ स्थिताः, अन्येन च लभ्यधनप्रदानेऽधिक ब्रम्मवशाकम्पान्त्या वृत्त
 पद्माज्ज्ञातं सुधनेन परं लोभात्त प्रलपित-लोभः क्षोभकरः कस्य, न स्याद्वर्मवतोऽपि हि ? । पः सुहृत्सम्प-
 रायाक्यगुणस्थानेऽप्यवाप्यते ॥१॥ एतच्च काल्यत्रय व्यवहारशुद्धिप्रसिद्धिमसयागुरोः पुरोऽपि सम्यग् बालोचित-
 समर्थोऽप्यसमर्थोऽसौ, विविक्तोऽप्यविविक्तः । स्वशक्त्या दुःस्वयमिष्टोद्धारमारचयेन्न यः ॥ १ ॥ इति व्याख्या
 सुधनेनावमसमये सीदतः परमधार्मिकसाधर्मिकस्य वृत्तं ब्रम्मशत तदुपजीवनेनासौ यावज्जीवमुदाह सुखनि-
 वाहतां, समयवत्त हि जलवज्जलवत्स्वरूपमप्यनल्पफलवत्, लफत्त-“करचतुअपाणिपणवि अबसरविमेण
 नुच्छिअं जिअइ । पक्का नुआण सुवदि ! वडसय विमेण किं तेण ? ॥ १ ॥ ” क्रमात्ते समासायुक्ताः सुधनो
 धनभीस्तास्तुहसौ वणिजौ साधर्मिणश्च कव्यारादभादधर्मेण सौचमे गताभ्युताञ्च धनवत्तकुमुद्वत्यौ तत्पुत्राञ्च
 बत्वारो जङ्गिरे, प्राग् ब्रम्मशतविनाशेनाथपुत्रात्पितुः सर्वस्वनाशायासीत्, तत्र च प्रागेकस्य आदस्य वणि-
 ज्यविषयाद्यनुत्सार्यमात्सर्यतो व्यसनिकलङ्कप्रदानाद्यसनिह तं प्रत्येव विद्विष्टतया सद्यः किमय न त्रियत
 इति दुर्ध्यानावास्यायुक्त तस्याजनिष्ठ, मध्यमात्मजयोः प्राग् वेयमियदुण जात, प्राग्ब्रम्मशतोपहृतेस्त्व कोटा

कोटीपूरणापकृपाः—अधन्यतो वृथागुणधुण घातादि वा पुरः । द्वेये तु दातसहजलक्षकोटियुगाद्यपि ॥१॥ कुमुद्वह्याः
स्वयम्हिपीप्रसूतपशुकयोः कोऽप्येतावपहृत्य याति तथा साध्यति प्राग् बुध्यानाञ्जातमात्रापत्यद्वयधियोगोऽजनि,
वेयलभ्यनभोगीस्तु संनिहितसुरकृता, एव मध्यमभोग्यात्मजयोः स्थानाद्यपि स्वामिनोक्तम्, इत्यर्षद्राक्षसुधास्वा-
द्योद्भूतमदानन्देन स्थानमागल्य श्रीजिनोदिते सम्यगग्निवेदिते निर्धिणाः पित्रावयः प्रपञ्चाश्च प्रपञ्चां, महा
नन्दोऽपि तौ सोदरौ धर्मधनप्रदानादिना प्रमोदमेवुरौ विद्याय समये च वीक्षामावाय माहेन्द्रे माहेन्द्रसमः
सुरोत्तमः समभूत्, ततश्च्युतश्च सेत्स्यति । इति दिग्विहरतिवत् विद्यां, बहुसङ्ख्येपविधेः प्रपद्य मोः । विधुरेऽपि
विद्याय धीरतां, प्रतिपालय धनवत्पुत्रवत् ॥ १ ॥

॥ इति पशुमणे महानन्दनिदर्शनम् ॥

उक्त पष्ठ व्रतमप्यभोगोपभोगाभिधानं सप्तमगुणव्रतं तु द्वितीयं, तद्योपभोगपरिभोगव्रतमित्यप्युच्यते अर्थस्यै
क्यात्, इदं द्विधा—भोगतः कर्मतश्च, तत्र भोगो द्विविधः—उपभोगपरिभोगमेवात्, पदेकवारमेवान्तर्वा मुज्यते
तस्याहारमक्षणाईकुमुमावेर्मोगः, उपभोग उपशब्दस्य सकृद्वर्षत्वावन्तरर्थत्वाच्च, यद्यपौनःपुन्येन यहिया मुज्यते
तस्य भवनाङ्गनावेर्मो(परिभो)गः परिशब्दस्य सकृद्वर्षत्वाद्द्विरर्थत्वाच्च, यथाह—“उपभोगे धिगर्हो तपोलाहा
रगुणफलमाई । परिभोगे वत्स्यसुखभमाहस दृत्तिपगेहा ॥१॥” आद्यकेण तावदुत्सर्गतः प्राप्तुकैपणीयादारभोजिना
भाक्ष्य, तस्मिन्नसति सचिन्तसपरिहारः कार्यः, तस्याप्यशक्तौ बहुसाधयान्मयामिपानन्तकायाधीन् वर्जयता

प्रत्येकमिभ्रसधित्तादीनां प्रमाणं कार्यं, भणितम्—“निरवजाहारेणं ? निखीवेणं ? परिस्तमीसेणं ? । अस्ताणु-
 सधणपरा सुसावगा परिसा भुंति ॥ १ ॥” एवमुत्सवाविधिशेषं विना सफुन्मत्तकरणत्किङ्किणीकमणिस्तुवर्ण-
 स्वथितबुद्धलरणभूपुराविपरिधानमुकुटादियन्धनशिरोवेषेष्टनात्रलोभ्यमुखन्यसनाविनाऽख्यन्तचेतोगृक्षमुन्मादजना-
 पभावाविजनकमत्युद्भटवेपथाहनालङ्काराविक्रमपि आचक्रो धर्जयेत्, यत् वक्तुम्—“अइरोसो अइतोसो अइ-
 हासो बुज्जणेहि संवासो । अइल्लम्भो अ वेसो पंथपि गरुमपि लहुअति ॥ १ ॥” अतिमस्तिनातित्पूलइल्लस-
 ष्चिद्रवत्ताविसामान्यवेपपरिधानेऽपि कुबेल्लस्वकार्पण्यादिना जनापवावेषइसनीयतावि स्यादतः स्वविसवयोऽ
 वत्सानिवासस्थानकुलाणनुरूपं वेपं कुर्यात्, उचितवेपादावपि प्रमाणनैयत्वं कार्यम्, एव दन्तकाष्ठान्धनैल्लो
 इत्तनम्भनबत्तविलेपनाभरणपुष्पफलधूप्यास्तनघायनमबनावेस्त्वपीदनसूपल्लेहशकपेयास्सण्डसायायशानपानत्ता
 विमत्तादिमावेत्स्यकुमशक्यस्य व्यक्त्या प्रमाणं कार्यं, श्रेयं च त्याज्यमानन्वाविस्तुआचक्रत्, कर्मतोऽपि
 आचकेण सुख्यतो निरवचकर्मप्रवृत्तिमत्ता भवितव्य, तद्वशाक्तावप्यल्यन्तसावप्यविवेकिजननिन्यमप्यविक्रया
 विकर्म वर्जनीय, शेषकर्मणामपि प्रमाण करणीयं, यतः—“रघणकडणपीसणवल्लण पयण ॥ एवमाईणं । निब
 परिमाणकरण अबिरइबंधो जब्भो गुरुब्भो ॥ १ ॥” अत्र सूत्रकृद् गाणामाह—

मज्जमि अ मसमि अ पुप्फे अ फले अ गथमहे अ । उवभोगपरीभोगे बीअमि गुणवप निवे ॥ २० ॥

'मज्झमी'ति ॥ मय-मदिरा, तच्च द्वेधा-काष्ठोद्भव पिष्टोद्भव च, मयस्य च प्रथममुपन्यासो पशुवोपाभयत्वात् महोऽ-
 नर्पहेतुत्वाच्च, यथाह-“युरुमोहकलहनिषापरिभवतघडासरोसमपहेज । मज्झ दुग्गाहमूल हिरिसिरिमइधम्मना
 सकर ॥ १ ॥ श्रूयते किल शाम्भेन, मयावन्धमविष्णुना । इत नृपकुल सर्व, होपित्त च पुरी पितुः ॥ २ ॥”
 मांसं द्वेधा-जलथरस्थलथरस्यथरजन्तूद्भवमेवाणमर्कधिरमांसभेदाद्वा, एतवप्यतिदुष्ट, यथाहुः-“पंचिदिअयइ
 मूअ मसं दुग्गाधमसुइपीमत्थ । रक्खपरितुल्लिअमधखगमामपजणय कुगाहमूल ॥ १ ॥ आमासु अ पकासु अ
 विपवमाणासु मसपेसीसु । सययं विअ उववाओ मणिओ निगोअजीवाण ॥ २ ॥” योगशास्त्रेऽपि-“सद्यः
 संमूर्च्छितानन्तजन्तुसन्तानदूषितम् । नरकाध्वनि पाथेय, कोऽभीयात् पिशितं सुधीः ॥ १ ॥” सद्यो-जन्तु-
 विशसनफाल एव समूर्च्छिता उत्पन्ना अनन्ता निगोवरूपा ये जन्तवस्तेषा सन्तानः-पुनः पुनर्भवनं तेन दूषित-
 मिति तद्वत्सौ व्याख्या, सूत्रगाथायां चशाध्वान्मह्वाविशेषामक्ष्यद्रव्याणामनन्तकायानां च परिग्रहः, तत्रामक्ष्य-
 द्रव्याणि द्वाविंशतिस्तथाहुः-“पंचुयरि ५ चउ विगई ९ हिम १० विस ११ करो अ १२ सधमही अ १३। रय-
 णीमोअणगं विच १४ पणुपीअ १५ अणंत १६ सघाण १७ ॥ १ ॥ घोलवडा १८ वायंगण १९ अमुणिअना-
 माणि फुल्लफलयाणि २०। तुच्छफल २१ खलिअरस २२ वज्जइ वधाणि पायीस ॥ २ ॥” व्याख्या-पञ्चोदुम्बरी
 यट १ पिप्पलो २ दुम्भर ३ हस ४ काकोदुम्बरीफल ५ रूपाऽसौ मशकाकारसूक्ष्मयहुजीवनिचितत्वाद्भजनीया
 ६, लौकिका अपि पेहुः-“कोऽपि कापि कुतोऽपि कस्यचिद्वहो चेतस्यकसाज्जनः, केनापि प्रविशत्युदुम्बरफल

प्राणिश्रेयेण क्षणात् । येनास्मिन्नपि पादिते विवदिते विस्फोटिते द्योदिते, निस्पष्टे परिगालिते विवदिते निर्यो-
 ल्यसौ वा न वा ॥ १ ॥” यत्तत्रो विवदितयो-मया १ मांस २ मधु ३ नवनीत ४ रूपास्वर्णनैकजीवसमूच्छनात्,
 तथा ब्राह्मः-“मये मधुमि मसमि, नवणीकमि चउत्थप । उत्पन्नसि यपति अ, तपण्णा तत्थ जतुणो ॥ १ ॥”
 परेऽपि-“मये मांसं मधुनि च, नवनीते तत्रतो वहिनीति । उत्पद्यन्ते विलीयन्ते, सुसुक्मा जन्तुराशयः ॥ १ ॥ सस-
 म्मांसे च यत्पापमग्निना भस्मसात्कृते । तदेतज्जायते पापं, मधुबिन्दुप्रमसणात् ॥ १ ॥” मयमांसं प्राग्व्याक्याते,
 मधु मांसिकं १ कौस्तिकं २ आमरं ३ वेति त्रिधा, नवनीत चतुर्धा गो १ मविष्य २ जै ३ बका ४ सम्मबमेवात्,
 एव १, विम शुद्धासङ्कोप्याक्यायरूपत्वात् १०, विष मन्त्रोपहतवीर्यमप्युदरान्तर्बर्हिगण्डोलकाविजीवघातेहेतु-
 त्वान्भरणसमये महामोहोत्पादकत्वात् ११, करका असङ्ख्याक्यायिकत्वात्, नन्वेवमसङ्ख्याक्यायमयत्वात्पा-
 नीयस्याप्यमक्ष्यत् १, सत्य, एत पानीयेन विना निर्वाह एव न स्यात्, करकादीन् विना तु न कश्चिदनिर्वाहः
 तत एव निपिदा न पुनः पानीय, तदपि सामग्र्यां आवकस्य प्राप्तुक्तमेवोचितं १२, सर्वोऽपि मृतिका उदरान्त
 र्वेपुराविप्रेन्द्रियप्राणपुत्पत्तिनिमित्तत्वाविना भरणायनर्यकारित्वात्, सर्वप्रहण स्तदिकादितत्रैवपरिशरार्थ, तत्र-
 क्षणस्यामामयाविदोषजनकत्वात्, मृतिकाग्रहणमुपलक्षण तेन सुवापपि वर्जनीय, तत्रक्षणावच्छाद्यायनब-
 सम्मबात्, इत्यन्ते हि मृतिकादिमक्षणध्यसनिनामबलतापाण्डुरोगवेददीर्घल्याजीर्णव्यासक्षयपरोगादयो महा-
 नर्था मरणान्ताः, सचित्तमृतिकादिमक्षणे चासङ्कोप्यायिबीकायविराधनापि, एवं तर्हि क्षणमप्यसङ्कोप-

दृष्टिवीकायात्मकत्वात्प्राज्य ? , सत्य, किन्तु सर्वथा तस्यागे गृहस्यस्य न निर्वाहः, सन्निवर्त पुनस्तन्मोक्षने स्थिति,
 विवेकिनो हि सुज्ञाना यदि लक्षणं गृह्णन्ति तदा प्राप्तुकमेव नस्त्वितरत्, प्राप्तुकत्वं च तस्याभ्यादिप्रबलशास्त्रयो
 गेनैव संभवति न त्वन्यथा, दृष्टिवीकायजीवानामसङ्ख्येयत्वेनाख्यन्तसुखमत्वात्, तथा च पञ्चमाक्षे एकोनविंशो
 दशे तृतीयोद्देशके निर्विष्टोऽयमर्थः—“वज्रमथ्यां शिलायां खरपृथिवीकायस्य वज्रलोष्ठकैकैकविंशतिं चारान्
 वेपणे सन्ध्येके केचन जीवा ये स्पृष्टा अपि नेति” ११, रजनीभोजनं बहुविधजीवसम्पातसम्भवेनैहिकपारलोकि-
 कानेकदोषपटुत्वात्, यदन्वितं—“मेह पिपीक्षिआर्भो इणति वमण च मच्छिआ कुणइ । जूआ जलोदरं तू
 कोष्ठिअओ कोदरोगं च ॥ १ ॥ बालो सरस्स अग कटो लगगइ गलमि दावं च । तालुमि विंघइ अली वंजण-
 मज्जममि सुजंतो ॥ १॥” निक्षीयपूर्णवपि—“गिहकोकिलअवयवसमिस्सेण सुत्तेण पोहे किल गिहकोइला संसु
 षन्ति ।” एवमन्त्रान्तर्विपमिअसर्पाविलासामलमृध्ववीर्यपातादिना सत्याद्यपि, तथा—“मालिति महिअल जामि
 णीसु रयणीअरा समतोसि । छल्लति य ते हु कुइ रयणीए सुअमाण तु ॥ १ ॥ जीवाण कुयुमाईण घायणं भा-
 णवोअणार्हसु । एमाइ रयणिभोजनदोसे को साहिउं तरइ ? ॥ १ ॥ उट्ठककाकमाजोरगृध्रशाम्बरशकराः ।
 अहिबृम्भिकगोघात्र, जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥ १॥” इत्यादि, परेऽपि पठन्ति—“द्युते खजनमात्रेऽपि, द्युतक जायते
 किल । अस्तगतं दिवानाये, भोजन क्रियते कयम् ? ॥ १॥ रक्तीभयन्ति तोयानि, अन्नानि पिशितानि च । रात्रौ
 भोजनसकस्य, प्रासे तन्मांसमक्षणम् ॥ २ ॥ नोदकमपि पातव्यं, रात्रावत्र युधिष्ठिर ! । तपस्विना विशेषेण,

प्राणिश्रमेण क्षणात् । येनास्मिन्नपि पादिते विधत्ते विस्तोदिते ओदिते, निष्पिष्टे परिगालिते विदलिते निर्या-
 ल्यसी वा न वा ॥ १ ॥” धतलो विकृतयो-मण १ मांस २ मधु ३ नवमीत ४ रूपास्तद्वर्णानिकजीवसमूच्छमात्,
 तथा बाहुः-“मले मधुमि मंसमि, मवणीर्मासि अउत्पए । उत्पज्जति वयति अ, तवण्णा तस्य जतुणो ॥ १ ॥”
 परेऽपि-“मये मांसे मधुनि व, नवनीते तक्तो वहिनीति । उत्पयन्ते विलीयन्ते, सुसूक्ष्मा जन्तुराशयः ॥ १ ॥ सस
 प्राप्ते व यत्पापमग्निना भस्मसात्कृते । तदेतन्वापते पापं, मधुपिन्तुप्रभक्षणात् ॥ १ ॥” मयमांसे मागव्याक्यते,
 मधु माक्षिक १ कौस्तिक २ द्रामर ३ वेति त्रिधा, नवनीतं वतुर्णो गो १ महिष्य २ जै ३ इका ४ सम्मबभेदात्,
 एवं ९ हिम शुद्धासहस्रेष्वेयाप्याप्यस्तत्वात् १०, विय मज्जोपहतवीर्यमप्युवरान्तर्बर्हिगण्डोलकाविणीवधातेइतु-
 त्वान्मरणसमये महामोहोत्पादकत्वात् ११, करका असहस्याप्यायिकत्वात्, नन्वेवमसहस्याप्याप्यमयत्वात्पा
 नीयस्याप्यमत्पत्वं १, सद्य, पर पानीयेन बिना निर्वाह एव न स्यात्, करकादीन् बिना तु न कश्चिदनिर्वाहः
 तत् एव निपिद्धा न पुनः पानीयं, तदपि सामग्र्यां भावकस्य प्राप्तुकर्मवोचितं १२, सर्वोऽपि सृष्टिका उवरान्त-
 र्वर्तुरादिष्वेन्द्रियप्राप्युत्पत्तिनिमित्तत्वादिना मरणाद्यमर्थकारित्वात्, सर्वप्रवृण लविकावितेदेवपरिहारार्थं, तद्-
 क्षणस्यामाश्रयादिवोषजमकत्वात्, सृष्टिकाप्रवृणमुपलक्षणं तेन सुधाद्यपि वर्जनीय, तद्भक्षणादश्वादाद्यनव
 सम्मन्वात्, इदयन्ते हि सृष्टिकादिभक्षणव्यसनिनामवलतापाण्डुरोगदेहदीर्घल्याजीर्णव्यासक्षयरोगावयो महा-
 नर्था मरणान्ताः, सचित्तसृष्टिकादिभक्षणे वासहस्रेष्वेवपृथिवीकायविराजनाप्यपि, एवं तर्हि लवणममप्यसहस्र-

दृषिदीक्षायात्मकत्वात्प्राप्त्यर्थं ? , सत्यं, किन्तु सर्वथा तास्यागे गृहस्थस्य न निर्वाहः, सत्विषं पुनस्तस्मैोजने स्यजति,
 विवेकिनो हि मुञ्जाना यदि लवण गृह्णन्ति तदा प्रासुकमेव नस्वितरत्, प्रासुकत्वं च तस्याभ्याधिप्रपल्लपात्प्रयो
 गेनैव संभवति न स्वन्यथा, दृषिदीक्षायाजीधानामसङ्ख्येयत्वेनाध्यन्तसूक्ष्मत्वात्, तथा च पञ्चमाङ्गे एकोनविंशो
 दशो द्वतीयोद्देशके निर्विष्टोऽयमर्थः—“वज्रमय्यां चालायां स्वल्पपुथिवीकायस्य चक्षुलोष्ठकेनैकविंशतिं धारान्
 पेपणे सन्त्येके केचन जीवा ये स्पृष्टा अपि नेति” ? १, रजनीभोजन गृहविषजीवसम्पातसम्भवेनैहिकपारलोकि-
 कानेकद्वोपदुष्टत्वात्, यद्विमिश्रित—“मिह पिपीलियाजो वर्णति वमणं च मच्छिञ्चा कुण्ड । ऊआ जलोदरं तु
 कोष्ठिज्जो कोदरोगं च ॥ १ ॥ बालो सरस्स भगं कटो लग्गा गलमि वारु च । तालुमि विषइ अली वंजण-
 मज्जमि मुञ्जतो ॥ १ ॥” निशीथचूर्णावपि—“गिहकोकिलअवयवसमिस्सेण सुत्सेण पोहे किल गिहकोइला संसु-
 चन्ति ।” एवमन्त्रान्तर्धिपमिअसर्पोदिलालामलमूत्रवीर्यपाताविमा सृत्याद्यपि, तथा—“मालिति मदिअल जामि
 गीसु रयणीअरा समतोवि । छल्लंति य ते हु फुबं रयणीए सुअमाणं तु ॥ १ ॥ वीधाण कुयुमाईण घायण भा-
 णपोअणाईसु । एमाइ रयणिभोअणवोसे को साविडं तरइ ? ॥ २ ॥ उल्लुक्काकमाजोरयुअशम्यरशूकराः ।
 अदिद्विअधिकगोधाअ, जायन्ते रात्रिभोजनात् ॥ ३ ॥” इत्यादि, परेऽपि पठन्ति—“मृते स्वजनमात्रेऽपि, सूतक आयते
 किल । अस्तगते दिवानाथे, भोजनं क्रियते कथम् ? ॥ १ ॥ रक्तीमयन्ति तोयानि, अन्नानि पिशितानि च । रात्रौ
 भोजनसक्तस्य, प्रासे तन्मासभक्षणम् ॥ २ ॥ नोदकमपि पातव्यं, रात्रायत्र युधिष्ठिर ! । तपस्विना विशेषेण,

गृहिणा च विवेकिना ॥ ६ ॥ ये रात्रौ सर्वदाऽऽहार, वर्जयन्ति सुमेधसः । तेषां पक्षोपवासस्य, फल मासेन
 जायते ॥ ४ ॥” स्कन्दपुराणे रुद्रप्रणीतकपालमोचनस्तोत्रे सूर्यस्तुतिरूपेऽपि—“एकमक्ताशनाभिल्यमग्निहोत्र
 फल लभेत् । अनस्तमोजनो नित्यं, तीर्थयात्राफल भजेत् ॥ १ ॥” रात्रौ भोजनकारिणां च कथ नामाचमनेऽपि
 शुद्धिः, यतः—“अपीतेऽसौमयो भानुरिति देवविदो विदुः । तत्कारैः पूतमखिलं, शुभ कर्म समाचरेत् ॥ १ ॥ नैवा-
 द्भुक्तिर्न च खानं, न आढं देवतार्चनम् । दान वा विहितं रात्रौ, भोजनं तु विशेषतः ॥ २ ॥” आयुर्वेदेऽपि—
 “हृन्नामिषसङ्कोषमण्डरोचिरपायतः । अतो नक्तं न भोक्तव्यं, सूक्ष्मजीवावनावपि ॥ १ ॥” तस्माद्विवेकिना
 रात्रौ षट्सर्वविधोऽप्याहारः परिहार्यः, तदश्वाक्तौ स्वशन स्वादिनं च त्याज्यमेव, स्वादिनं पूर्णफलाप्यपि दिवा
 सम्यक् शोचनादिपतनयैव गृह्णाति, अन्यथा त्रसर्हिंसावयोऽपि घोषाः, मुख्यद्वयं च प्रातः सायं च रात्रि-
 प्रत्यासन्नत्वाद् द्वे घटिके भोजनं त्यजेत्, यतः—“अहो मुखेऽवसाने च, यो द्वे द्वे घटिके त्यजन् । निशाभोजनदोष-
 मोऽभाल्यसौ पुण्यमाजनन् ॥ १ ॥” अत एवागमे सर्वजघन्यं प्रत्याख्यानं मुहूर्त्तप्रमाणं नमस्कारसहितमुच्यते,
 ज्ञातुं तत्तत्कार्येष्वप्रत्यादिना तथा न शान्तेति तत्राऽपि सूर्योदयास्तनिर्णयमपेक्षत एवाऽऽतपदर्शनादिना,
 अन्यथा रात्रिभोजनदोषः, अन्धकारमवनेऽपि व्रीहया प्रवीपाकरणादिना असाविर्हितानियममङ्गमायासुषाबाधा
 दयोऽधिकदोषा अपि, यतः—“अं करोमिति मणिता त चेव निसेवपु पुणो पाव । पञ्चक्लमुसावाहं मायानिअ
 भीपसंगो अ ॥ १ ॥ पाव काळण सप अप्पाणं सुदमेव वाहरहं । पुगुण करेइ पाव भीअं बालस्स मवत्तं ॥ २ ॥”

रात्रिमोजननियमाराधनधिरापनयोर्मिध्रथयदृष्टान्तो यथा—एकत्र ग्रामे आषकमद्रकमिध्यादृष्टयस्त्रय सुदृढो
 वणिजः, तेऽन्यदा लैनाथार्यान्तिके गताः, तैश्च रात्रिमोजनवर्जनाविवेचनां चक्रे, ततः आद्येन रात्रिमोजन
 कन्दमूलापमध्यनिपमः आदृक्कुलोन्नतया सोत्साहयैव जगृहे, मद्रकेण च यद् यद् विमृश्य रात्रिमोजनमेव
 नियमयामाहे, मिध्यादृष्टिस्तु न प्रसिबुद्धः कदाग्रहप्रसत्वात्, यतः—“आग्रही यत निनीपति युक्तिः, तत्र यत्र
 मतिरस्य निविष्टा । पक्षपातरहितस्य तु युक्तिर्यत्र तत्र मतिरेति निवेशम् ॥ १ ॥” तदनु आषकमद्रकयोः कुडु
 म्मेऽपि रात्रिमोजननियमपरे अमृता, ग्रहचानुसारिणी हि ग्रहव्यवस्था, आस्तिकश्च क्रमात् प्रमादयद्बुलतया
 स्वनियमे दिधिळादृतिस्तत्कार्यव्याकुलतायां प्रातः साय च त्याग्यघटीद्वयमभ्येऽपि सुक्ले क्रमात्स्वयेऽस्त गतेऽ
 पि, सम्यग्मियमाराधकमद्रकादिभिर्नोवितस्तु सम्प्रति विषस एवास्ति क रात्रिरित्यादि प्रत्याह, तदनुसारेण
 सकल तत्कुटुम्बमपि तथैव जात, अहह ! ग्रहस्थामिनः प्रमादयद्बुलतायां पापप्रसङ्गवृद्धिः, अन्यदा किञ्चिद्वृथा
 विष्टकार्यव्यग्रतया प्रातर्मभ्याह्नेऽप्यमुक्तौ साय सहेयौ यावत् कथमपि भोज्यं ग्रहमागतौ तावदुत्तरोऽभवत्,
 ततः सुदृढादिभिरत्यर्थं कदर्थितोऽपि मद्रको नासुहृद्व, यतः—“अप्यहिम कायव जइ सक्का परहिअंमि कायव ।
 अप्यहिअपरहिआण अप्यहिअं चैव कायव ॥ १ ॥” आषकस्तु निःशक्तया किञ्चिद्वन्धकारप्रसरेऽपि यथेच्छं
 पुमुजे, तदा च तवात्तदुष्कृतादिव मूर्धः पतिता यूका तेनादारान्तराहारिता ततोऽसौ जलोदरमहाव्याधिनाऽ-
 ल्यन्त पाधितो मृत्वा निशामोजननियममङ्गात्कूरो मार्जोरोऽजनि, ततश्च पुष्टेन शुना कदर्थ्यमानो विषयाय

नरके खटपटत, रजनीभोजनप्रसक्तो मिथ्यातत्त्व्यपि कदाचित्किञ्चिपिमिमाहारसुखया घाट घाटं झुटवञ्चनिबि-
डपीडया मृतो मित्रवत्सदीय मार्जोरो नारकवामृत, मद्रकस्तु सम्यगनियमभाराधनातः सीधमे महर्द्धिः सुरोऽमृत,
भाद्रजीवम् नरकोदृतो निःस्वद्विजस्य तमृजोऽजनि श्रीपुञ्जमार्गा, मिथ्यास्विजीवम् तल्लघुघाता भीचराभिधः,
इतम्भोपपुकेन मद्रकवेवेन रहसि स्वस्वस्वज्ञापनप्राग्भवकथनपूर्वं प्रतिषोध्य रात्रिभोजनाद्यभक्ष्यनियमं प्राक्षितौ
तौ तत्प्रतिपालने इहीकृतौ च, यतः—“पापास्त्रिवारयति योजयते रिताय, गुण निगृहति गुणान् प्रकटीकरोति ।
आपद्वत च न जहति ववाति काले, सन्मित्रस्त्रणमिव प्रवदन्ति सन्तः ॥ १ ॥” पित्राद्यैस्तु कदाग्रहनिग्रहाय
सर्वथा भोजन निषिद्धं, तयोर्लङ्घनमत्रयं जातं, तृतीयरात्राववहितमद्रकसुरेण तन्मियममहिमवृक्ष्यै तत्र यात्री
पतेराध्यन्तिकी अठरव्यया बिचक्रे, यथा यथा निपगच्छेतिपिकमाश्रिकावयः किञ्चित्तुपवेकस्तथा तथा सा घृतसि-
कज्जालेवावर्द्धततमां, ततो मन्म्याविपु किङ्कल्यमूढेषु दाहारवपरेषु पौरेषु च विवि विख्या बागमूत्—भो! भो!
निचामोजनवर्जनादिदहचर्मश्रीपुञ्जहस्तस्पर्शेनैवास्व राक्षः पादव भावि नान्यथा कथमपीति, ततः कोऽत्र पुरे
श्रीपुञ्ज इति विमृशास्तु हस्त्रिवादिषु केनाप्युक्त निःस्वविप्रपुत्रः स्वनिपमवाख्याल्लङ्घनत्रयेऽप्यसुमितः श्रीपुञ्जः
शिथुरेकोऽस्ति स एवाय सम्भवीति, ततः सम्भावनामात्रेणाप्यमाद्यबहुमानेनाद्भुतः सविवाधिः स श्रीपुञ्जः,
सपथागतम् सोत्साहसुबैराह—यदि मदारारण्यमानयामिनीभोजनादिनियमभाहात्म्यमस्ति तदानीमिवानीमेवास्व
राक्षः सर्वोद्गम्यथा सर्वथाऽप्युपपाप्यतु, हस्तुक्तिपूर्वमूर्बीघां स स्वहस्तस्पर्शेनैव ह्रदिति पट्टबन्धे, ततस्तुष्टेन राक्षा

श्रीपुञ्जाय पञ्चशतीग्रामाधिपत्यं प्रादायि, तद्वचनाच्च क्षुपाद्येस्तत्पित्राद्यैरन्यैरपि श्रूयोभिर्धिमवरीभोजनावि न्य-
यम्पत्, एवं जिनवर्म प्रभावयन्निर शुक्लपञ्चशतीग्रामसाम्राज्यः श्रीपुञ्जः श्रीचरेण सार्द्धं सौधमं प्रासाद्वयोऽपि
च क्रमास्सिद्धीः ॥

॥ इति रात्रिभोजने मिश्रश्रयसम्बन्धः ॥

बहुषीज पम्पोटकादिकमभ्यन्तरपुडाविरहितफेवलपीजमय तद्य प्रतिषीजं जीवोपमवत्सम्भवाद्ब्रजनीय, ये
स्वाम्यन्तरपुडाविसहितपीजमय द्वाद्विमटिन्युरकादि तन्नाभक्त्यतया व्यवहरन्ति १५, अनन्तकायिकानि अनन्त
जन्तुजातघातपातकहेतुत्वात्, यतः—“क्षुम्भो नैरयिकाः सुराश्च निखिलाः पञ्चाक्षतियगणा, द्व्यक्षयाद्या खलनो
पयोत्तरममी सङ्गतिगा मापिताः । तेभ्यो मूललवायवः समधिका प्रोक्ता यथानुक्रम, सर्वेभ्यः शिबगा
अनन्तगुणितास्तेभ्योऽप्यनन्तांशागाः ॥१॥” एतानि च व्यस्त्याऽग्रे वर्णयिष्यन्ते १६, सन्धानं निम्बुकविस्विका
दीनामनेकजीवससक्तिनिमित्तत्वात्, सन्धानस्य च व्यवहारवृत्त्या दिनत्रयात्परतोऽभक्ष्यत्वमावक्षते १७,
घोलवटकानि—आमघोलमिभयटकानि उपलक्षणात्त्वादाभगोरससंश्लिष्टद्विवलानि च केवल्लिगम्यसूक्ष्मजीवसस
क्तिसम्भवात्, उक्तञ्च ससक्तनिर्युक्तौ—“सवेसुवि वेसेसु सवेसुवि वेय तदय कालेसु । कुसिणेसु आमगोरस

जुप्तेसु निगोअर्पयिषी ॥ १ ॥” शिदलक्षण स्वेवमाहुः—“जमि उ पीलिज्जते नेहो नहु होइ यिति त विवल् ॥
 शिदलेषि णु वप्यस नेहसुखं होइ नो विवल् ॥ १ ॥” इति १८, वृन्ताकानि निद्राबाहुल्यमवनोदीपनादिवोपपो
 यकत्वात्, पठन्ति च परेऽपि—“यस्तु वृन्ताकफालिभूलकानां च भक्षक । अन्तकाले स मूढात्मा, न स्मरि
 व्यति मां प्रिये ! ॥ १ ॥” इति १९, अज्ञातनामानि पुष्पाणि फलानि च, अज्ञानतो निपिच्छपुष्पफलेषु ग्रथस्तौ
 ब्रतमङ्गसम्भवाद्रिपपुष्पफलेषु तु ग्रथस्तौ जीवितस्यापि नाशाद्, बंकचूलपट्टीपतिसार्थिकवत् २०, तुच्छफल मधु
 कजम्बूविस्वादेः, उपलक्षणत्वाच्च तुच्छं पुष्पं करीरारणिशिष्टमयूकादेः, तुच्छं पत्रं प्रावृषि तन्दुलीयकादेः च यहु-
 जीवसंमिश्रत्वाद्, यद्वा तुच्छफलमर्दनिष्पन्नकोमलचवलकमुद्गसिद्धादिक, तद्भक्षणे हि न तथाविधा वृत्तिर्विरा-
 घना च मूयसी २१, बलितरसं कुयिताद्य पर्युपितद्विवलपूपिकादि अनेकजन्तुसंसक्तत्वात्, उपलक्षणत्वात्पुष्प
 तौद्वनपक्षाणां विनद्वयातीतव्याप्यपि च, अथ पर्युपितद्विवलादौ कुचितत्वादिना जीवसंसक्तगम्यत्वात् परि-
 हार्यत्वमस्तु विनद्वयातीते वृत्ति जीवसंसक्तिः कथमवगम्यते ?, वच्यते, शास्त्रप्रामाण्यात्, तथा चोक्तम्—“जइ
 सुग्गमासमाई शिवल कबमि गोरसे पइइ । ता तसजीयुप्यसिं भणसि वरिपुवरि ॥ १ ॥” इति मद्र
 वशवैकालिकवृत्तावपि—“रसजास्वकारनालवृत्तिमीमनाविषु पायुकुम्पाकृतपोऽतिसूक्ष्मा भवन्ती”ति, श्रूयते
 च घनपालपण्डितस्य प्रतिबोधनार्थमागतेन तद्वन्धुना शोभनेन मुनिना विनद्वयातीते वृत्त्यलक्तकपुष्पभक्तेन जीव
 वर्धनेन ततस्तत्प्रतिबोधमबन च २२, निपिच्छ चामस्य ब्रह्मा ण्डपुराणेऽपि—“अमक्यमक्षणादोधात्कण्ठरोगः

प्रजापते" शान्तातपोक्तशब्देऽपि—"अमक्ष्य-मक्षणादेव, जायन्ते कृमयो इति ।" इति द्वाविंशत्यमक्ष्यस्वरूपम् ॥
 अनन्तकायिका आर्यदेवाप्रसिद्धा द्वाविंशत्,—“सद्या य कवजाई सुरणकवो अ १ वज्रकवो अ २ अक्ष-
 इलिहा य ३ तथा अछ ४ तह अक्षकचुरो ५ ॥ १ ॥ सत्तायरी ६ चिराली ७ कुआरि ८ तह घोहरी ९ गलोई अ
 १०। छसुण ११ वसकरिह्वा १२ गज्जर १३ खुणो अ १४ तह लोहा १५ ॥ २ ॥ गिरिकणिण १६ किसलपत्ता १७
 खरिसुआ १८ वेग १९ अछसुत्था य २०। तह लोणखखछ्छ्छी २१ सिह्वाइहो २२ अमयवल्ली अ २३ ॥ ३ ॥
 मूला २४ तह मूमिकहा २५ विरुहा २६ तह टक्खत्तुलो पहमो २७। सुपरवलो अ २८ तथा पल्लको २९ कोम
 लविस्त्रिआ ३० ॥ ४ ॥ आत् ३१ तह पिंढात् ३२ इवन्ति एए अणतनामेण । अन्नमणत्तं नेअ लक्खणजुत्तीइ
 समयाव ॥ ५ ॥” व्याख्या—सर्वेव कन्वजातिरनन्तकायिका, तत्र काञ्चित्कन्वान् व्याप्रियमाणत्वाजामतो वशी
 यति—सुरणकन्वः—अशोभः कन्वविशेषः १ वज्रकन्वः २ आग्रहवित्रा ३ आर्द्रक शृङ्गेरम् ४ आर्द्रकचूरकः ५ शान्ता-
 वरी ६ चिरालिके वल्लीमेवौ ७ कुमारी—मांसलप्रणालाकारपत्रा ८ ‘घोहरी’ सुही तदः ९ गङ्गुची-वल्लीविशेषः १०
 लघुन-कन्वविशेषः ११ वशकरेह्वानि १२ गर्जरकाणि १३ लवणको—यनस्पतिविशेषो येन वर्गधेन सञ्चिका निष्प-
 द्यते १४ लोढकः—पद्मिनीकन्वः १५ गिरिकर्णिका—वल्लीविशेषः १६ किशलयस्स्याणि पत्राणि प्रौढपत्रावर्वाण
 बीजस्योत्थानावस्यालक्षणानि सर्वाण्यपि १७ खरिशुकाः १८ वेगम् कन्व-मेवः १९ आग्रमुत्ता २० लवणापर
 पर्पायस्य प्रमरनाम्नो वृक्षस्य कछवि—खग न स्वन्येऽवयवाः २१ सिह्वाइहो—लोकप्रसिद्धः कन्वः २२ अमृतवल्ली-

बन्नीविशेषः २३ मूलकः प्रसिद्धः कन्दः, तस्य व्याख्यार्थं महाभारतादावप्यवादि-“रसोऽन गृह्यत बैव, पलाण्डु-
 पिण्डमूलकम् । मत्स्यर्मांस दूरा बैव, मूलकस्तु ततोऽधिकः ॥ १ ॥ पुष्पमांसं वरं सुक्तं, न तु मूलकमक्षणम् ।
 मक्षणाक्षरकं गच्छेद्गर्जनात्स्वर्गमाप्नुयात् ॥ २ ॥” २४, मृमिक्षाणि-उत्राकाराणि वर्षाकालमाधीनि मृमिस्फोट-
 कानीति प्रसिद्धानि २५, बिस्वानि-अङ्कुरितानि द्विवलपान्यानि २६, दृढबास्तुलः-शाकविशेषः, स च प्रय-
 मोद्घत एवान्तकायिको न तु छिन्नप्रसूढ २७, शूकरसम्प्लितो बह्वः शूकरबहुः स एवानन्तकायिको न तु बान्य-
 बह्वः २८, पक्ष्यद्वयः शाकमेवः २९, कोमकांम्लिका-मण्डास्त्यका विचित्रिका ३०, छात्रुक ३१ पिण्डालुकौ
 कन्दमेवौ ३२, न चैत एवानन्तकायाः किन्तु “गृहसिरसं विषय समभगमदीरग च छिन्नकृद् । साधारण सरीरे
 तद्विचरीर्जं च पत्तेर्जं ॥ १ ॥” इत्यादिसिद्धान्तोक्तलक्षणयुक्ता अन्येऽपि ज्ञेया इत्याम्, यतः-“बल्वारो मरक-
 द्वाराः, प्रयमं रात्रिभोजनम् । परकीर्गमनं बैव, सन्धानान्तकायिके ॥ १ ॥” अनन्तकायाद्यमस्य बाडभित्त-
 मृतमपि परिहार्यम्, अयार्द्रकावेः स्वयं परेणाविषीकृतस्य घटने को दोषः?, वक्ष्यते, निःशुक्तालीत्यप्युक्त्यादिः
 परम्परया सचिन्ततद्ब्रह्मप्रसङ्गद्वयादिभ्यः, यथोक्तम्-“इकेण कयमकज करेइ तप्यबया पुणो अन्नो । सायाण्डु-
 लपरम्परपुच्छेन्नो सजमतवारणं ॥ १ ॥” इति ब्राह्मिशावमन्तकायस्वरूपम् ॥ एते नामस्यानन्तकायाः सूत्राणां
 वार्पां बशब्दसूचिता उपयोगित्वात्किञ्चिद्विश्रुताः, सम्यगिति सूत्रगार्पाऽप्रतो व्याख्यायते-“पुण्के च फले-अस्ति
 वर्जनीपपुष्पादीनि बहुविधपत्त्यात् सूत्रकारः साक्षादपि वर्णयति, तच्च पुष्पाणि बशब्दात्पञ्चमूलादीनि फलानि

असकृच्छानि तुच्छफलव्याख्यायां व्याख्यातानि, एषु मयमांसाधिषु राजव्यापारादौ वर्त्तमानेन राजपारवे-
 द्याधिना यत्किञ्चित्क्रयणादि कृत तस्मिन्, अत एव राजव्यापारस्तादृशमार्जनाभावेन नरकस्यैव हेतुः, पठितं
 च-“द्वयव्यापारपापेभ्यः, स्त्रीकृत सुकृत न यैः । तान् धूलिधावकेभ्योऽपि, मन्ये मूवतरान् नरान् ॥ १ ॥ अचि-
 क्काराग्निमर्मासैः, माठापल्याग्निमिर्विनैः । शीघ्रं नरकवाञ्छा चेदिनमेक पुरोहितः ॥ २ ॥” एतैश्चानन्तरोदितै-
 र्मयादिभिरन्तर्मोगः सूचितो, बहिर्मोगस्त्वयं ‘गधमसि अस्ति गन्धवासाः कस्तूरीकर्पूराशुखूपावयम्ब माल्यानि-
 पुष्पमालादयः, उपलक्षणत्वाद्द्वेपश्चिन्मूषणाद्यशेषं भोग्य च, एषु गन्धादिषु कृतप्रमाणेषु विषयभूतेषु प्राग्व्या-
 द्यातस्वरूपे उपभोगपरिमोगाक्ये द्वितीये गुणव्रतेऽनामोगादिना यदतिक्रान्त तस्मिन्वासीति विशतिगाथार्यः
 ॥ २० ॥ अमुष्मिन् व्रते विशतिरतिचारस्तेषु पूर्वं भोगतः पञ्चातिचारान् प्रतिकाम्यति—

सच्चित्ते १ पडिबद्धे २ अप्योळि ३ तुप्पोळि ४ आहारे ५ तुच्छोसहिमवस्त्रणया ६ पडिक्कमे देसिज सव २१

‘सच्चित्ते’ इति, कृतसच्चित्परिहारस्य कृतसच्चित्परिमाणस्य वा सच्चित्तमधिकसच्चित्त वाऽनामोगादिना
 स्वावृतः सच्चित्साधारः प्रथमोऽतिचारः १, एव दृक्सात्तत्कालधृतीतं गुन्यावि राजावनावि वा सच्चित्तान्तर्पीजं पक-
 फलं कटाहमेव भक्षयिष्यामि पकस्येन प्राशुकत्वाद्दीज पुनरप्राशुकत्वात्पक्ष्यामीतिबुद्ध्या मुखे प्रक्षिपतः सच्चित्त-
 प्रतिपदाहारः २, अपकम्-अग्निनाऽसंस्कृतम् अपरिणतकणिक्काधिक पिष्टमच्चित्तमिल्यादि धिया भक्षयतोऽपक्वो

पद्याहारः, अथ विष्टं कियत्कालं मित्रं कथं वाऽपि स्यात् ? उच्यते, बालित विष्टमन्तर्मुहूर्तात्परतोऽस्मिन्मू, अवास्ति तु मित्रं चान्यनसिकाषययवानां परिणतत्वासम्भवात्, मित्रत्वकालपरिमाणं चैवमाहुः—“पणदिण मीसो फुहो अवास्तिओ सावणे अ मववप । षठ आसोए कसिअ मिगसिरपोसेसु तिणिण दिणा ॥ १ ॥ पण पहर माह फग्गुणि पहरा वत्तारि चित्तवइसाहे । जिह्वासाठे तिपहर अंतमुत्त व बालिअओ ॥ २ ॥” सचिस्त-
 तिलसिअयवधानादिरूपसचिस्तमिआहारेऽप्यसिअतिचारोऽन्तर्मावनीयः १, तथा वृष्णकस्य—अर्द्धस्त्रिंशस्य वृष्ण-
 कषणकतन्दुलयवगोचूमस्यूलमण्डकफलादेः प्राप्तुकुत्स्ना भक्षण वृष्णकौपण्याहारः, इहलोकेऽप्यजीर्णाविप्रत्य-
 पायकारी यावताऽदोन व सचेतनत्वावता परलोकमप्युपहन्ति ४, वृग्णः—तथाविष्टवृत्त्यजनकत्वावसारा औप-
 द्यः—कोमलमुद्गचपलकाविशम्बिकास्ता भक्षयतस्तुच्छीपचिमक्षणता पञ्चमोऽतिचारः, आह ननु यथेताः सचे-
 तनास्त्वर्हि तद्भक्षण प्रयनातिचाराञ्च विशिष्यते, अपाचितास्त्वर्हि को नामातिचारः ? सत्य, किन्तु योऽख्यन्त
 सावयमीक्षया सचिरं प्रख्याक्याति तेनाचिता अप्येता न भक्षणीयाः, लौस्यमात्रनिमित्तत्वात्, न हि वाहू-
 नामपि तासां भक्षणे विशिष्य काऽपि वृषिरुपजायते, विराधना च मव्वती, अत एव द्वाविंशत्यमस्यमध्ये
 वृग्णफलशब्देनैता अपि प्रागभ्याख्यातास्तस्मादेतासां भक्षणे यस्तुत एतद्व्रतधिराधनारूपोऽतिचारः ५, एते
 पञ्चातिचारा सचित्तपरिहारमभित्याञ्च प्रतिपादिताः, एव रात्रिमोजनमघमांसादिपरिहारमभित्याहारं बन्ना
 दिपरिमाणनैयल्यं चाभित्याप्यनाभोगातिक्त्रमाविना स्वधिया स्वयमभ्युत्साः, उपलक्षणमात्रत्वावमीयाम्, एतद्विषये

‘पश्चिक्मे’ इत्यादि प्राग्वदिलेखविशेषागार्यः ॥ २१ ॥ अत्र द्रते भोगोपभोगोत्पादकानि यदुसावयानि कर्म तोऽङ्गारकमोदीनि पञ्चदश कर्मोदानानि तीव्रकर्मयन्धनिपन्धनानि आद्येनातीचारभूतानि धर्त्योनि अतस्तेष्वना भोगाविना यदाचरित सत्प्रतिभ्रमणाय गायाद्वयमाह—

इगाली वणसादी भादी फोदी सुवजण कम्म । वाणिज्ज वेव दतलक्खरसकेसविसविसय ॥ २२ ॥
एव खु जतपीलणकम्मं निस्सुल्लण च वववाण । सरवहतलायसोस असईपोस च वज्जिज्जा ॥ २३ ॥
कर्मशब्दः पूर्वोद्धे प्रत्येक योज्यः ‘इगाली’ति, ‘एयं’मिति, अङ्गारकं काष्ठवाहेन नव्याङ्गारकरण, एव ब्राष्ट्रकरणे
ष्टकादिपाककुन्मकारायस्कारस्वर्णकारकृत्याथप्यङ्गारकर्म तेन यज्जीवन तवङ्गारजीविका, एवमङ्ग्रेऽपि माव्यम् १,
छिमाच्छिन्नवनपत्रप्रुष्पफलकन्दमूलतृणकाष्ठकम्पावशादिविक्रयो धनकच्छादिकरण च धनकर्म २, शकटशकटाङ्ग-
घटनखेटनविक्रयादि शाकटिककर्म ३, शकटद्वयमकरममष्टिपल्लवेसराम्बावेभोटकग्रहणेन भारवाहनं भाटककर्म
४, यवचणकगोधूमकरबावेः सफुव्राक्षिपिष्टतनुलकरन्यादिवृत्तिसरः कृपाथयं भूत्वननहलखेटनपापाणघटनावि वा-
स्फोटककर्म, योगशास्त्रे तु कणावलनाविवनकर्मतया विवक्षितम् ५ अथोत्तराद्धेन पंच धाणिज्यान्याह—‘वाणिज्ज-’
मित्यादि, धिपयशब्दः प्रत्येकं योज्यः, सतो वन्तविपय वाणिज्यम्, एव लाक्षादिष्वपि, सत्राकरे वन्तिवन्तयूका-
दिनस्वईसादिरोमधर्मचमरश्टङ्गशङ्खशुषिकपर्वकस्तूरीपोदीसकाविभ्रसाङ्गग्रहण वन्तवाणिज्य ६, लाक्षाधातकीनी

स्त्रीमन्तःपिलाहृतितासवप्रलेपतुवरिपटबासवङ्गणसाधूसारविचक्रयो लाक्षावाणिज्य ७, मधुमयमांसप्रक्षणबुग्ध
 यन्निघृततैलाविचक्रयो रसवाणिज्यं ८, वासाविचक्रां गवाम्बाविचक्रां च विक्रयः केशवाणिज्य ९, विपद्याश्र-
 कुशीकुङ्कुलादिलोहद्वलाविचक्रयो विपवाणिज्यम् १०, एतत्पञ्चविधवाणिज्य पूर्वोक्तं पञ्चप्रकारं च कर्म सुआ-
 यको वर्जयेदिति सप्तद्वयः । 'जंतपीलुण'सि शिलोवृक्षलमुशलघरद्वारद्वद्वनादिविक्रयस्तिष्ठेत्सुसर्पैरप्यफल-
 तस्याविपीडनवलनतैलविचानजसयश्चवाहनाविना यश्चपीडनकर्म, योगशास्त्रे तु घरद्वविपञ्चविक्रयो विपवा-
 निरुच्यतयोक्तः ११, गवादिक्वल्गुद्रुपुष्पच्छेदनासाधेवाङ्गनपण्डमत्वग्वाहाविचद्रुपुष्पगालनादि च निर्लोच्छन
 कर्म १२, गहनदाहे सति भिक्षादयः सुखेन चरन्ति जीर्णतृणवाहे वा नवतृणाङ्कुरोद्भेदाङ्गवावयञ्जरन्ति यद्वा
 वग्ने क्षेत्रे सस्यसम्पत्तिवृद्धिः स्यादित्याविपुण्यबुद्ध्या कौसुकाद्वारण्येऽग्निप्रक्षालनं द्रवदानं, श्रूयते हि मरण
 काले भिक्षादयो भणन्ति-यथेयन्तो मम भेयोऽर्थं चर्मवीपोत्सवाः करणीया इति १३, सरोवरद्वयतडागादि-
 शोपः सारणीकर्येण तत्र धान्याविषपनार्थं, तत्रास्नानं स्नानं स्वात तु तडागमित्यनयोर्भेदः १४, विस्तार्यं दुःघी-
 लवासीनपुसकाधेः शुक्रशारिकामयूरमार्जारमर्कटकुङ्कुटकुङ्कुलगर्लाशुकरादेभ्य पोयोऽसतीपोषः, केचन हि वासीः
 पोपयन्ति तत्सम्बन्धिनीं च माटीं गृह्णन्ति यथा गोल्लवेष्टो १५, एषां चानाचरणीयत्वं नाद्विदोषत्वात् । तत्राङ्गार-
 कर्मण्यग्नेः सर्वतोमुखशास्त्रात्पण्णा जीवनिष्कापानां १ ननकर्मणि ननस्यतेस्त्वामित्यस्यार्थः २ शकटमाटक
 कर्मणोर्मारवाहकदृषमादेर्मार्गस्यश्चजीवानां च ३-४, स्फोटकर्मणि कणललमादी ननस्यतेर्धूलनमादी पृथ्व्या

उभयत्र तद्गतप्रसादेऽथ महाविराचना ६, आकरे वन्तश्चमरीकेणाविग्रसाह्वाणिज्ये ग्राहकान् इदृशा लोभात्पुलि-
न्नावपस्तत्कालमेव इस्तिचमर्यादिवधे प्रवर्तन्ते ६, लाक्षावाणिज्ये लाक्षाया बहुत्रसाकुलत्वाप्तप्रसस्य च रुधिर
प्रमकारित्वाद् घातकीत्वकपुष्पयोर्मेषाह्वास्तत्कस्य च वृमिहेतुत्वात् गुलिकाया अनेकजन्तुघाताविनाभा
यित्वात् मनःशिलाहरितालवधलेपानां सम्पातिमयाजन्तुघातकत्वात् तुषरिकायाः पृथ्वीत्वादिना पटवासस्य
त्रसाकुलत्वात् दङ्गणक्षारसावृक्षारावेर्याश्चबहुजीवविनाशनिमित्तत्वाच्च महानेव दोषः, लाक्षावेर्बुधत्वं मनुस्मृता
वप्युक्तम्—“सद्यः पतति मंसेन, लाक्षया लवणेन च । त्र्येण शूद्रीभवति, ब्राह्मणः क्षीरयिक्रयात् ॥ १ ॥”
७, रसवाणिज्ये मध्वादौ जन्तुघातोद्भवत्वादेनेकजन्तुसंमूर्च्छनाद्विदोषः, दुग्धादौ सम्पातिमजन्तुविराचना,
दिनद्वयातीते वृद्धि जन्तुसंमूर्च्छनादपि प्रागुक्तयुक्त्या ८, केशवाणिज्ये द्विपदचतुष्टयदानां नित्य पारवश्यवधव
न्बहुत्विपासापीडादि ९, विपवाणिज्ये शृङ्गिकावत्सनागादेर्हरितालसोमिलक्षारादेऽथ विपस्य शस्त्रावीनां च
जीवितम्रत्व प्रतीतमेव, इदयन्ते हि जलार्द्रहरितालेन सहसैव विपद्यमाना मक्षिकादयः, सोमिलक्षारादिना तु
मक्षितेन घालादयोऽपि, विपादिकाणिज्य चोऽपि निषेधयन्ति—“कन्याविक्रपिणश्चैव, रसविक्रपिणस्तथा ।
विपविक्रपिणश्चैव, नरा नरफगामिनः ॥ १ ॥” इति १०, यक्षपीडाकर्मण्यनेकप्रसवधोऽपि, तत एवोक्तम्—
“स्नग्दनी पेपणी चुल्ली, जलकुम्भः प्रमार्जनी । पञ्च शूना गृहस्यस्य, यध्यते यास्तु बाहयन् ॥ १ ॥” तिलयश्चादेऽथ
महापातकहेतुत्व लौकिका अपि वर्णयन्ति—“दशशूनासममन्त्री, दशचक्रिसमो ध्यजः । दशध्वजसमा येइया,

दशवेदयासमो नृपः ॥ १ ॥” इति ११, निर्लोच्छन्नकर्मणि गबान्धोद्गादिपञ्चेन्द्रियकर्षण १२, वृषवानेजनेकधि
 पजीथकोटिवधः १३, सरोयराविशोपे जलस्य तथा तद्गतानामनेकमत्स्याधीनां जलप्लावितानां च पण्णामपि
 जीवनिकायानां विनाशः १४, अससीपोपे वास्यादिक्रियमाणदुष्कृतैः पापवृद्धिः १५, एवमुशब्दौ सूत्रगाथा-
 प्रान्ते घोष्यौ, ततश्चैवप्रकाराणि अन्यान्पि स्वरकर्मणि निस्त्रिंशजनोचितानि कोष्ठपालनगुसिपालनसीमपा-
 लनादीनि ‘स्तु’ निम्नयेन वर्जयेत्, मूपोवर्जनक्रियाऽभिधानमस्यावरक्यापनार्थम्, एषु वर्जनीयेषु यवनाभोगा-
 तिक्रमाविनाऽतिचरित तत्प्रतिक्रमामीत्यप्याहार्यम्, एतद्व्रतपालने सर्वोद्गीणविव्यभोगनीरोगतामीष्टसंयोगन-
 रामरपरमपवादि फलम्, एतस्यानुपादाने विराचने वा घोररोगप्रियवियोगसमग्रभोगविघ्नाधोगमनानि वेति
 द्वाविंशत्रयोविंशगाथार्यः ॥ १२-२३ ॥ एतद्व्रताराधनविराचनयोर्मन्त्रिपुत्रीवृत्त, तत्वेदम्—

सौवर्दिसंबर्द्धितनाककन्या, कन्याऽनुकन्यापरपौरलोका । अद्वाहदेवोऽस्ति पुरी पुराणा, पुरः पुरः किङ्कर
 यन्ति यस्याः ॥ १ ॥ प्राञ्जल्यतापेन सहस्ररश्मिः, सहस्रशीर्षः क्षितिमारभूत् । तां पालयामास सहस्रशीर्षः,
 क्षमाप सहस्राक्षसदक्षशीर्षः ॥ २ ॥ तस्य क्षितीन्वोर्बहुमानपात्रममाधुदिर्यदुदुद्विदमग्नी । बभूव येनेप्सितसि-
 द्मभैर्मभैरमग्नीकृत इन्द्रमग्नी ॥ ३ ॥ कदाचिदुर्वीबलये प्रजानामभाग्ययोगेन युगान्तकृष्टु । ववर्ष सोत्कर्षमम-
 र्पणाशीथियेन्द्रवत्सीत्रविप तद्वित्वान् ॥ ४ ॥ अनिष्टदृष्टेः किल सस्यसम्पत्काले करालेन जलेन तस्य । दवा
 नलेनैव निवृण्यते स्म, तृण्यावतीधान्यलतापशोपम् ॥ ५ ॥ पञ्चाणि वेदेषु बिहङ्गमानां, पुष्पाणि केपाञ्चन दुष्ट-

रहु । फलानि शक्येण च नन्वमृषस्तदा द्रुमावौ कथिवृत्पतोऽपि ॥ ९ ॥ जलाशयानां जलमप्यपेयंमशेषमासी
 द्विपमिभिस्तु । तद्वृष्टितस्तेन जनः समग्रोऽप्यस्याकुलीभायमयापदुबैः ॥ ७ ॥ दुर्मिक्षफाले किल पत्रपुष्पफले
 जलेष्वास्त्रिलदेहमाजाम् । निर्वाहमाद्य हि भवेत्कथञ्चिसदा तदप्याप सुदुर्घटस्वम् ॥ ८ ॥ भवेभ्यगेहान्तरवर्ति
 कूपीजलेन बहुर्यनयाऽल्पकेन । सुधाधवासेन तदा कथञ्चित्, केचित् कियन्त समय नयन्ति ॥ ९ ॥ तदुल्लभ
 चे त्वलभन्त नाम्भः, पदुब्ध तदुष्टजल दृयास्ताः । ते तत्सर्जोत्पन्वरकुष्ठकासश्वाससमग्रमाचैर्मुसिमप्यवापुः ॥ १० ॥
 निमिस्तका दैवतसेचक्राब्ध, ज्योतिर्विदो मन्त्रविदोऽपि विज्ञा । पृष्ठा दृपाचैरवदत् सवम्बदृष्टिः पुरः प्रादृपि
 नारतस्तु ॥ ११ ॥ किंकल्यमूढा दृपमस्त्रिमुख्या, हाहामहारावसृजः प्रजाब्ध । ततः परिक्षिप्तगलैकपाशा, इवा
 भवन्नुज्जितजीविताशाः ॥ १२ ॥ उपह्ववैरिख्यतुलैरनल्पैः कल्पान्तकल्पे किल याति काले । प्रगेऽन्यवाऽऽस्थान
 गतः समान्दृष्ट्यश्चप्यत प्राग् वनपालपुमिः ॥ १३ ॥ सर्वशुक्लैः पुष्पफलैर्दलेभ्य, वन निशि प्राग्यविशि सर्वतोऽद्य ।
 अपम्कलीप्राथ । तथा यथान्तः, करप्रचारोऽपि रवेर्भवेत् ॥ १४ ॥ एव चतुर्विगणनस्वण्डपालैः, क्षेत्राधिपालैरस्त्रि
 लैश्च दृष्टैः । निपानपालैश्च जलप्रसस्याऽवदर्पाप्यतोर्वीपतिरेककालम् ॥ १५ ॥ पुरान्तरग्रामसमागतैश्चाप्येव
 जनैर्विज्ञपितः क्षितीन्द्रः । सविस्मयानन्दरसातिशेषमशेषलोकैः सहितोऽन्ययोर्भोत् ॥ १६ ॥ तदा तदास्वापस
 रत्समग्ररोगा इदित्युन्नतजीविताशा । प्रजाः प्रजापालयुताः प्रमोदान्महोत्सवाद्देवतयिधि वितेजुः ॥ १७ ॥
 तादृक्समृद्धेरयितकिंतायाः, सम्यग्निमिषं न हि वेति कश्चित् । ततः क्षितीशेन जनैश्च मेने, स्वस्यैव भाग्या

म्पुत्रयोऽत्र हेतुः ॥ १८ ॥ तपस्विभिस्तु स्वातपःप्रमादाः, सद्गामिकैर्धर्मविनिर्मितिश्च । ध्यानस्य च ध्यानिवरेर्वि-
 प्रान, योगस्य योगीन्द्रवरैः प्रयोगः ॥ १९ ॥ स्वमन्त्रशक्तेः किल मायिकैश्च, सर्वैर्यतैर्देवतवस्त्रिगत च । यज्ञैकवि-
 श्वैर्निजयज्ञसृष्टिर्ग्रहप्रचारो ग्रहप्रचारविशिष्टः ॥ २० ॥ अग्निर्विशेषकम् ॥ मिथ्याभिमानेषु कथयितेषु, सर्वेष्वप्यपीत्य
 स्वमनोऽन्तरे च । सर्वशयेष्वन्यविने मुनीन्द्रस्तत्राययौ केवलसंविदाब्जः ॥ २१ ॥ राजा प्रजायुगं विधियन्तृनावि,
 निर्माय निर्मायमपृच्छदेनम् । स्वामिन्संभाव्यतमे सच्चिदाभावे सुखः सम्पति कोऽत्र हेतुः ? ॥ २२ ॥ गुरुर्जगो
 या यद्बुद्धिमन्त्रीश्वरस्य पुत्री निपुणाऽस्ति आता । तस्याः प्रभावो सुवनतिशायी, सर्वोऽप्यय प्राग्भवपुण्यजन्मा
 ॥ २३ ॥ तस्याः प्राग्भवसम्बन्धधायम्-राजन् ! पुरा मन्त्रपुरे महेभ्यमन्नस्य भद्रावयितस्य पुत्री । आसीत्
 सुमन्त्रेत्यभिधा प्रधाननिधानलक्ष्मीरिव माननीया ॥ २४ ॥ सा आदपुत्रीत्युपलब्धजनधर्माऽपि कर्मानुगमममा-
 वात् । आवाप्यतो लील्यमतुल्यमाधात्, सद्देत्यमेक विधुमण्डलीव ॥ २५ ॥ खैरन्नमा सर्वममह्यमेवा, पञ्चादि
 कन्दाप्यपि पर्यन्तावत् । विन्नाविन्मिरि निवारिता तु, रक्षोऽप्यहो ! गृधिरसस्य वृद्धिः ॥ २६ ॥ अपत्यस्तुन्मार्गगत
 पितृणां, दोषाय गोपस्य यथेह गावः । इत्येयकोत्तृष्टुल्लतानिष्टस्यै, न्यवारि यित्रा गृहनिर्गमादिः ॥ २७ ॥
 तथाऽपि सा तद्वयसनाभिमृता, प्रभृतमानाय परैः कथञ्चित् । अनन्तकायापि नव्यनव्य, सचित्तमस्ति स
 विषेकगुण्या ॥ २८ ॥ धर्मिष्ठगेहे अप्यधर्मणोऽपि, धर्मिष्ठता स्यादतिशायिनीति । सा नैष्ठिकप्रपञ्चमहेम्यस्तुनोर्द-
 ताऽपि न स्वां प्रकृतिं व्यमुञ्चत् ॥ २९ ॥ यतः-“आत्मभूषितिरय पिरन्तन”, पीतमोहप्रविशितमोहितः । किङ्करस्य

मनसोऽपि किङ्करीरिन्ध्रपैरहह किङ्करीकृतः ॥ ३० ॥” गुप्त न तिष्ठत्ययमित्यकृतं, तस्या विदुः स भवशुरादयो
प्राक् । आसंस्ततोऽस्यां शिथिलावरासो, गुणैर्विना कः खलु मन्यते श्वैः ? ॥ ३१ ॥ यतः—“गौरवाय गुणा एव,
ननु ज्ञातेयदम्परः । घानेय गृह्यते पुष्पमङ्गलस्त्यज्यते मलः ॥ ३२ ॥” पित्राऽप्य सा स्वावसथ कथञ्चिदानीय
मीता सुगुरोः सकाशे । द्वाक्षिण्यलज्जाविषशादनन्तकायाथमस्यस्य निषेधमाधात् ॥ ३३ ॥ अमिमहस्यैर्यकृते
नितान्त, कृता प्रशसा गुरुभिर्द्रुयेभ्य । कष्ट प्रकृष्ट सुनियमितेव, सा मन्यमाना गृहमाप पत्युः ॥ ३४ ॥ सुसं
स्कृतां काव्यय कोमलाम्बिकामालोक्य वृन्तोदकसंज्ञोत्कङ्कत । दोषोऽत्र कः प्रासुकवस्तुनीतिगीराहारयत्तां
निरभिग्रहेव सा ॥ ३५ ॥ अनन्तकायान्यपि स्वावति स सा, प्राक् प्रासुकान्येव शनैः २ पुनः । अत्रासुकान्यप्य-
इहो ? महीपसी, निःशृक्ता काऽप्यतिथौल्यसङ्गतेः ॥ ३६ ॥ यतः—“करोस्यादौ तावत्सद्युणह्वयः किञ्चिदशु
भ, द्वितीयं सापेक्षो विमृशति च कार्यं च कुक्षे । घृतीय निःशङ्को विगतघृणमन्यत्प्रकुक्षे, ततः पापाभ्यासा
त्सततमशुभेषु प्ररमते ॥ ३७ ॥” एव निजामिग्रहकल्पमूढ, समूलमुन्मील्य चितुल्यलौल्यतः । प्राग्बतप्रवृत्ताऽ
म्बिलवस्तुमक्षणेऽप्यहो ! दुरन्ता रसना पूरात्मनाम् ॥ ३८ ॥ सा सर्वभक्ष्या सुषि राक्षसीव, ज्वालेष वावस्य
विसर्पिणी या । ततर्पे न कापि बटश्चकपेसतर्पद्वितीतिरहो ! भवस्य ॥ ३९ ॥ विशुद्धपक्षद्वितयाऽपि सा वधौ,
निर्धर्मनिःशृङ्गमना पकीयितम् । वीषोऽग्रा भग्यशरावसङ्गिनी, तदप्यजस्रं मलिनैष वा मपी ॥ ४० ॥ यान्य
न्यदा सद्यः पितुः पथि कश्चिन्नान्तरश्चातफलावनोपता । आस्वावितै सा सपदि द्विधा सुवुर्विपाककिम्पाकफ-

सैर्न्यपपद्यत ॥ ४१ ॥ कुर्याच्छ्रुमामिप्रहृतिप्रहृतिः । अनर्थमाफ स्यादिति किन्त्वम
 क्यफलावनोवेव मृता सा ॥ ४२ ॥ यो धा यत स्याद्विषयाः स तेन, विद्वन्मन्यतेऽपि न संशयोऽत्र ।
 इतीव सा गुणतयेव तस्मिन्, मये विपेदे नवयौवनाऽपि ॥ ४३ ॥ उत्पद्य चायेनरेके रसज्ञाऽस्योत्कल्लेनोन्मर्दन
 द्राह्मुक्यैः । क्वर्पितोऽस्य महतिमित्वेऽप्येव मृताऽगाभरके द्वितीये ॥ ४४ ॥ ततश्च विदग्धकरासभादिमयेषु
 नृपः खनुमयते स । क्षुत्तृण्यपाऽन्यर्पकवर्पनायेषु स तथा बुर्धियह विराप ॥ ४५ ॥ तत सुता सा वनिमुक्य
 लक्ष्मीघरस्य लक्ष्मीपुरवासिनोऽभूत् । लक्ष्मीवतीकुशिमवा भवानीनाम्नी सुलपताद्यैः ॥ ४६ ॥ सा
 जातमात्राऽप्यस्तिमात्रकासन्वासादिकैः पोकशबुटोर्गैः । निपीडिताऽनेकविधोपचारैरुद्धाघतां शापहतेन नाप
 ॥ ४७ ॥ पोकशरोगाश्चैवमुक्ताः—“कासे १ सासे २ जरे ३ वाहे ४, कुष्ठिच्छूले ५ भगवरे ६ । अरसा ७ अजी
 रण ८ विट्ठी ९, पुट्टिच्छूले १० अरोक्ष्य ११ ॥ ४८ ॥ क्व १२ जलोअरे १३ सीस १४, कक्षवेअण १५ कुड्डय
 १६ । सोल एए महारोगा, आगमंमि विआदिआ ॥ ४९ ॥ शृङ्गारसात्राज्यमयीमवस्थां, प्रासाऽपि नित्यामयतः
 प्रतप्ता । क्वाविवास्तममुपाभय सा, गत्वा च नत्वा यतिनीरपुच्छत् ॥ ५० ॥ अस्थोपचं च किमपीह तादृग,
 व्याधिः संशेरथोऽप्यपयाति येन । अमाणि तामिः सुतरां ततः साऽप्यत्याहता प्राह तवाऽप्यर्थां तत् ॥ ५१ ॥
 ततोऽन्यथुस्ता इह इत्सहानि, प्रागुसपापदुफलान्यमूनि । क्षपाय तेषां समिचाभिवाग्निः, सर्वोपचं भीञ्जिनधर्म
 एव ॥ ५२ ॥ आराधिताश्चैवविशुद्धिभावाल्लभादपि नोभवीति । अत्राप्यमुद्रासिलदुःस्वराशेरशोरिब

ध्वान्तततेर्बर्पपायः ॥ ५३ ॥ विग्यद्विदृक्ष्या नियमस्य भङ्गमप्याचरन्ति द्रुतमेव मूढाः । परत्र तदुष्कृतदुर्विपाक,
 दुरन्तमन्मर्नस्तु चिन्तयन्ति ॥ ५४ ॥ प्रक्षीयते तदुरित न यावत्तायद्व्यपाडयेति कथं तदुत्था ? । क्षयोऽस्य सब
 र्मस्त एव यातस्तत्रैव यदोऽईति तथ्यवेष्टुः ॥ ५५ ॥ प्राग् दुष्कृतं किञ्च कृत मयैष, यद्वाधिता व्याधिभिरस्म्य
 साग्यैः । तयेति घृष्टा अथ ता जशुः प्राग्भवांस्तदीपांस्त्रयस्तं विदाढ्याः ॥ ५६ ॥ प्राहुः पुनस्ता व्यवहारिजाते !,
 जाताऽसि तदुष्कृतमोग्यशेषात् । इहापि हा दुःसहदुःखस्त्वानिर्धिगस्तु जिह्वामजितां मुजङ्गीम् ॥ ५७ ॥ प्रसज्यते
 यौवन एव जन्तोरेकैकरूपे विषये दृगाविः । लोलतिलोला तु वयस्त्रयेऽपि, रसे च वाक्ये च कृतप्रसक्तिः ॥ ५८ ॥
 शूकलाम्ब इव दुर्दममुधैरिन्त्रियेषु रसनेन्द्रियमेष । उन्मद यद्वस्त्रिलान्यपि तानि, प्रापयत्यधिकमुन्मदभावम्
 ॥ ५९ ॥ ध्राणानि शेषाणि बुभुक्षितायां, ध्राणात्मिकायां तु पुमुक्षितानि । स्युर्यत्र चित्स करणानि बोधैः, प्रय
 त्ततः सा रसनैव जेया ॥ ६० ॥ मुत्वेति जातिस्मृतितः प्रबुद्धा, शुद्धाशया सा युहिधर्ममाप्य । भोगोपभोगोऽ-
 स्त्रिलतद्भवेऽपि, तत्याज भोज्ये सकल सचित्तम् ॥ ६१ ॥ अचित्तमप्योज्ञादभक्ष्यमेया, भक्ष्य च निःशेषमि-
 मानि मुक्त्वा । पेयाऽय शालिः कलमम्ब शुभा, दोष्माक्ष्यशाक च गयाऽयतक्रे ॥ ६२ ॥ फल च द्रुग्धामलकं च
 पूग, जल त्रिवण्डोत्कलित च वाप्याः । प्राणा दिने द्रव्यचतुष्कमेवैष्यपीति निर्वाहयति स्वधर्मम् ॥ ६३ ॥
 युगमम् ॥ सम्यग्दृशैकेन सुरेण साऽय, प्राशस्यत स्त्रीकृतधर्मदार्ये । अत्र दधत् तप्तु परः सुरस्तां, परीक्षितुं वाम
 जगाम तस्याः ॥ ६४ ॥ पितृगन्धर्वैर्देशिकवैद्यरूपः, प्ररूपयामास च सानुकम्पः । सुखद्विपो व्याधिगणस्य यत्से !,

विच्छेदमिच्छुर्यपि मूलतोऽस्य ॥ ६५ ॥ पीयूषकृतस्य फलं तदानीमास्वाद्यावः सकलामयघ्नम् । अमुञ्च सुखाव-
 तम् सुमन्त्रपवित्रितं वारिं सुषानुकारि ॥ ६६ ॥ आभ्यामुभयार्थां च रसायनाभ्यामिषोऽग्रेवैषैव भवेऽप्यमुष्मिन् ।
 आमादिनामापि पुनर्भवेच्च, सर्वाङ्गभोगार्द्धिसुखाभिष्टुतिः ॥ ६७ ॥ इत्युक्तिमात्रात्पितृभ्रातृमाध्याविकेषु मात्रा-
 योऽप्यवैश्यो, नन्वौयचार्ये किमकल्पनीयम् ? । महर्षयोऽप्यौपधमात्रियन्तेऽन्यथा विनाभ्य विभवार्येणानिम् ॥ ६९ ॥
 विहस्य सा धर्मरहस्यवाचा, प्रोषाच्च वाचपमवततच्च । अर्धमजग्याधिविनाशनार्थमखन्येहेतुः खलु धर्म एव
 ॥ ७० ॥ तं पीजन्मूलं किञ्च कः फलार्थी, विष्यसयेदुर्मतिरल्पहेतोः ? । तस्माद्युगान्तेऽपि निधिद्वयस्त्वादानं न
 कुर्वे हवमित्यवेदि ॥ ७१ ॥ स्ववैरिणीयं स्वहितेऽपि दुग्धा, दुग्धा विदग्धात्मकमनिनी च । कदाग्रद्वयग्रहीत
 चित्तोत्सर्गापवादायपि नैव वेत्ति ॥ ७२ ॥ यतः—“सर्वस्य संजयं संजमाञ्जो अज्याणमेव रक्षित्वा । शुद्ध-
 म् । पाणौ करिष्यत्यपि कः कथं नु वा, खलन्म निर्वाणमसंशयाऽनया ? ॥ ७३ ॥ इत्यादि वैयखजमान्यलोका-
 नेकप्रकारोक्तिमहोर्मिमालाः । किञ्चिन्न दुर्मेवमिवोऽप्यभिनन्दन्ममस्तटीं ब्रजमपीमिवास्याः ॥ ७४ ॥ इत्थं ब्रह्मान्तः
 करणत्वमस्या, जगद्व्यक्तकारकरं निरीक्ष्य । मुष्टः सुरः स्पष्टमया स्वरूप, द्विषा प्रकाशय प्रकाशं स तं सः ॥ ७५ ॥
 रोगान् समग्रानपह्ल्य चास्याः, सर्वेष्वपि वैभक्तशक्तितोऽसौ । रैरङ्गवृष्टिप्रयुलीनि यद्वाज्यर्यानि कृत्वा खपद प्रपेदे

॥ ७७ ॥ निरघ्ननिष्पङ्कशरन्ध्रगाङ्ग, इयोबकैः सा शुशुभे ततश्च । धर्मस्य माहात्म्यमहो ! महीयस्तत्कालमेवानु
भयप्रतीतम् ॥ ७८ ॥ तद्धर्ममाहात्म्यमवेक्ष्य साक्षाद्वा अवस्था अपि पौरलोकाः । आराधयन्ति सः शिनेन्द्र
धर्मशुवैर्यतो वृष्टफलेऽलसः कः ? ॥ ७९ ॥ प्राणान्तिकास्थानिकसङ्घेऽपि, नादत्त सचित्तमिर्यं कदाचित् । तैस्तै-
र्गुणैः सा तदपि प्रतीता, सयिस्सहर्षी जगतोऽपि चित्रम् ॥ ८० ॥ सौभाग्यशोभाभवन भवानी, महेभ्यपुत्रेण
महेश्वरेण । सा स्वीकृता युक्तमिष्टं च चित्र, चण्डीत्वमाधस्त कदा च नापि ॥ ८१ ॥ तस्यास्तु साङ्गस्थवशेन
सोऽपि, शिआय सुआवकधर्ममुदैः । तथा यथैकात्मजजन्मनोऽनु प्रपेदुद्रुग्ण भवावधि द्वौ ॥ ८२ ॥ योगोऽपि
मोगाह्रसमग्रसङ्गतेर्निःसङ्गभावो शुवनानुतस्तयोः । दिने दिनेऽवर्द्धत गर्द्वष्टुकयोस्तत्स्पर्द्धया घाम्नि महर्द्धयोऽपि
व ॥ ८३ ॥ क्षेत्रेणु सप्तस्वथ दुःस्वदीनादिकोपकारेऽप्यनिश स्वधिसम् । साऽयोजयद्विश्वहितैकचित्ता, विशिष्य
दुर्भिक्षमयाऽऽमयादौ ॥ ८४ ॥ यतः—“सङ्कृषन्त्यवमे तुच्छाः, प्रसरन्ति महाशयाः । प्रीप्से सरासि शुष्यन्ति,
कामं धारिधिरेयते ॥ ८५ ॥” निर्वाणं सद्वर्ममवाद्याभावा, तस्मिन् भवे सैव मृताऽञ्जुताह । कल्पे ह्युसङ्गयम
धानुभूय, मूमीन्द्र ! मग्नीन्द्रकुलेऽवतीर्णा ॥ ८६ ॥ तस्याः प्रियोऽपि प्रियधर्मकर्म, सुआवधर्मो विगलत्कुर्मो ।
शार्मानुमृपाद्भुतमच्युतस्वभ्युतः क्षितीया ! त्वममृन्महर्द्धिः ॥ ८७ ॥ प्राक् सर्वसधिसरसाविशानादिविपुण्यैश्च
समृद्धिरेषा । आसीद्विनश्येय जनिक्षणेऽस्या, यस्यज्यते प्राक् सुलभ पुरस्तत् ॥ ८८ ॥ अस्याः प्रभावात् परमा
समृद्धिरेष समग्राऽशिषनिर्गमश्च । आजीवित संमथिता प्रभूतैः, पुण्यैरसम्भाव्यमिहास्ति किं वा ? ॥ ८९ ॥

एवं वचः केवलिनो निशाम्य, घात्रीपतिर्मन्त्रमिव प्रजाम् । संभाषितं स्वस्वष्टुमाविर्गर्भं, सर्वं स्रज्जन्ति स्म
 कणीच दर्पम् ॥ ९० ॥ बह्वक्षमानं बहुमानमन्तस्ततः क्षितीयाः स विवेका वेद्यम् । गत्वा च द्रष्टुं जनतान्वितस्तां,
 स्वगोत्रदेवीमिव मन्यते स्म ॥ ९१ ॥ निशाम्य माहात्म्यमिव तवीय, देशान्तरस्या अपि भूमिपालाः । मूर्तिर्हि
 तस्या इव पद्मदेव्याः, प्रपूज्य निन्युः स्वमुच समृद्धिम् ॥ ९२ ॥ सैव जगत्यामपि जागरूकसौभाग्यभाग्यादि
 गुणैर्गिरिष्ठा । अमोघबाणेन बभूव बाल्यादपि स्वजिह्वाविनियन्त्रणात्प्राक् ॥ ९३ ॥ कलाभट्टः पट्टि
 द्युते द्युते गुप्तकृते हते वा । सर्वत्र मोगध्यादपि यद्यपाञ्चक्यास्तथैव तत्क्षानिवचोवदासीत् ॥ ९४ ॥ कलाभट्टः पट्टि
 मयो बभूव, बुद्धीस्तपाञ्चबुध्यत लीलयेव । सा साक्ष्यमात्रेण गुरोर्गेरीयः प्राक्पुण्ययोगात्किमु दुर्लभं वा ?
 ॥ ९५ ॥ तन्त्रान्यवाञ्ज्यात् किल वाविष्टुन्वष्टुन्दारकः कम्बनं काकचूर्तः । दौर्षेयं सर्वत्र जयी प्रसज्यैवर्षोत्कटः
 प्रौढपरिच्छदात्म ॥ ९६ ॥ राज्ञः समामेव स बेल्यबावीद्वावी शरदारिवचक्षिणावी । राख्येऽस्ति राजस्तव कोऽपि
 बावी, कुर्यान्मया यः स इव वाक्केलिम् ? ॥ ९७ ॥ यद्वाविकेतो मयि वाक्ष्टुन्वष्टुर्मिक्षहेतो मुबनेऽन्युदीते । संभा
 व्यतेऽनुद्भव एव तेषां, तीक्ष्णस्त्रिणीव प्रहमण्डलानाम् ॥ ९८ ॥ प्रातस्त्वया भोः ! प्रतिवाविर्वयमाकार्यं चाव किल
 कारयिष्ये । प्राप्तेन राज्ञेति विस्तृत्य वाविष्टुर्गृहः प्रीच्यत मन्त्रिपुर्यः ॥ ९९ ॥ कोऽप्यथ विद्याविदुरः प्रबावी,
 बावाय सञ्जीकरणीय एव । नो चेन्नगल्यामपि नोऽपकीर्त्तुर्विष्टिमाहम्बर एव जातः ॥ १०० ॥ ततोऽस्तिवि
 न्तादुरतानितान्ततान्तं समन्तात् बहुदुःखमायः । अन्वेषणेऽपि प्रतिबाधनासेः, किङ्कल्यमूढो निशि हर्म्यमा-

णत् ॥ १ ॥ न सादृशी धीस्य मिलक्ष्यमाक्यदसाधाया सा तनयाऽथ तात ! । यथार्थनाश्रोऽपि कुतस्तवास्य,
 श्वासाहतादर्शनिदर्शनीयम् ? ॥ २ ॥ तेनापि तस्याः सकले स्वरूपे, प्ररूपिते सा मुखमोदनेन । प्रारूपयत्तस्य
 दृफीटकस्य, पराजये काऽस्तु परास्तचिन्ता ? ॥ ३ ॥ मष्ट्याह सर्वत्र जयी स घूर्त्तो, वैवग्ध्यतस्तेन सचिन्ता मे ।
 मितानना स्माह च साऽपि ययः !, पर्याप्तमेतत्परिचिन्तनेन ॥ ४ ॥ तज्जैत्रपत्र हि मयाऽऽप्तमेवैत्यस्यां मदीयोम
 हिमाद्रुतायाम् । सुसन्मबं सर्वमपीत्यमात्योऽनुचिन्त्य निश्चिन्तातया निवद्रौ ॥ ५ ॥ प्रातः पुरस्कृत्य सुतां सवित्रा,
 प्रभामिषोर्वीशासनामभ्राजि । उष्टं सुतोक्त च ततः क्षितीशाहूतः समेपाय स धाविघूर्त्तः ॥ ६ ॥ इद्व्या पवे तां
 प्रतिवादिनम्भावशां सृजन् विस्मययानुवाच । यथोऽपि किञ्चिन्नहि विक्रमेत, किं केशरी बालसृगी जिगीयुः ? ॥ ७ ॥
 सर्वेऽप्यथो कौतुकिपूत्सुकेषु सा, साक्षेयमाक्षेयमकुस त प्रति । बावीन्त्रीत्या वचनैः सुसंस्कृतैर्विघाऽप्यथो घूर्त्त
 तयाऽभ्यवसतः ॥ ८ ॥ अमाश्रशक्षेस्त्वपि बालिकाया, न सन्नरः सङ्घतिमङ्गतीह । किञ्चित्तुनः प्रभततुसरा
 विकेर्ली विषेया सह पालयाऽपि ॥ ९ ॥ इत्युक्तिपूर्वं स सगर्वमाख्यदक्षे ! समाक्याहि समीक्ष्य मङ्गु । न्यक्षाऽ-
 प्यकस्मादनु मक्षिकांश्चिघातात्रिलोकी कथमाप कथम् ? ॥ १० ॥ विहस्य सा प्राह सुभिसिचित्रन्यस्ता पयोऽन्तः
 प्रतियिम्बिता सा । त्वयिसवत्सम्भति मत्प्रकुसाक्षेपावकम्पिष्ट ततोऽपि युक्तम् ॥ ११ ॥ यमस्कृतोऽप्यन्तरतीव
 दुर्घटामथो समस्यां पुनरेष दृष्टवान् । कोणे तिलस्योष्ट्रमसूत कीटिका, सा प्राह सत्य यदि मां विजेष्यसे ॥ १२ ॥
 पुनः स प्रमान्तरमकरोत्-स्त्रीयुग्मनरयुग्मोत्थः, दृष्ट्योऽन्तर्वैदिकज्वलः । वेवनामापि नो वेवः, सर्वनिर्याहसा

पकः ॥ १ ॥ समुद्रोऽपि जलाद्रीभागा, अक्रमोऽपि यदुग्रमी । सर्वभाष्यपि मौनी च, साक्षरोऽपि लब्धकः ॥
 ॥ २ ॥ युग्मम् ॥ कन्ययोक्त लेखा । पुनः स एव पप्रच्छ-नरस्त्रीपञ्चकोत्पन्ना, प्रवृत्ता गाढशब्दकृत् । देहे सभा
 ऽपि दुःस्माकृत्, का नु दृष्टाऽपि वैरकृत् ॥ १ ॥ तयोक्तमिय तवैवार्हति मित्याभिमानित्वात्, ततः का नामा
 ह्यार्हति शत्रुमुत्सुके समालोके तयोक्त धेपेदेति, ततः सर्वेऽपि ह्यर्ह्यं नाटयन्ति, अयं समर्थवादीन्द्ररीत्या त
 प्रख्याद् सर्वाह्वनिपुणा निपुणा-हंहे ! मया प्रसे कृते तन्मूढात्मतया क तव वाक्यान्नावकाशोऽपीति पृच्छ मां
 पुनर्यथेच्छा, ततः सोऽप्युर्विचाराप्योक्तिविषयमप्रमयत्-“सुअणा १ पवरतुरगा २ सारहिणो ३ नाणिणो अ ४
 बाइयरा ५ । सुआरा ६ जूजारा ७ गणिआ ८ वरगायणा ९ विप्पा १० ॥ १ ॥ घणिवरकुर्विदम्बणा ११ कणा सुमि-
 फस्तंमि १२ गिन्दि जलहित्ता १३ । घुस्ता १४ दुल्लयस्ता १५ घम्मिअचिस्ता य घम्ममि १६ ॥ २ ॥ बेअबिक अ
 १७ दपात् १८ वेळा असुदा १९ पढो २० महासुहरो २१ । असई २२ सुतन्तुवाओ २३ मइवाओ २४ पाठ
 सि जवासो ॥ २५ ॥ ३ ॥ मज्जवसणी अ २६ अंतिमजलविठिई २७ मण्डसंकुलतडागा २८ । अणुक्कलपवणपोआ
 २९ अयपालगिहा य ३० जलदिमुहा ३१ ॥ ४ ॥ परपत्थणापरमणा ३२ निचदरिदा ३३ महासमुदा य ३४ ।
 इल्लाहगा य ३५ वहगा ३६ कुमारा ३७ गिरिणई ३८ मरुम् ३९ ॥ ५ ॥ कम्मारमही ४० सिद्धा ४१ महहुमा
 ४२ नियठिई ४३ सयपरई अ ४४ । भेरीओ ४५ फल्लिअसाली ४६ मंतिवरा ४७ घुस्तमिप्पी अ ४८ ॥ ६ ॥
 तिपढमनरगा ४९ निबकअगा य ५० रापा य ५१ जायगा ५२ सुगिहा ५३ । सुहडा कुविआ ५४ तिसि

आ ५५ वणजदेसा य फेरिसया ५६ ॥ ७ ॥ पागयभासाद् इहं घण्णवळ्ळेण येव पइपसिण । पशुत्तरं पय-
 वणसु जइ अइउयसणं वइसि ॥ ८ ॥” ईपविसुइय तयोक्त-‘परवाया’ इति, तत्र सुजनाः परवाचः प्राणान्तेऽ-
 व्यन्याऽक्रणत् प्रकृष्टगिर इत्यर्थः १, प्रवराम्बाः-परवाजाः प्रकृष्टवेगाः ‘कगवजतवपपधां प्रायो लु’गिति
 (भीसिद्धः अ० ८ पा० १ सू १७७) जलुक्, ‘अयणो यथुति’ (भीसिद्धः अ० ८ पा० १ सू १८०) रित्यव-
 र्णस्य यः २, सारथयः प्ररवाजाः-प्रकृष्टरथेण आजः-क्षेपः, प्रेरणमर्षावृ द्रुपयोर्येपां ३, ज्ञानिनः परवायाः-
 अयापो-निश्चयः, ‘दीर्घद्रस्त्रौ मियो दृत्ता’ (भीसिद्धः अ० ८ पा० १ सू ४) विति द्रस्त्रः ४, वाविधराः पर-
 वादाः ५, सूपकाराः परपाकाः ‘पो घ’ (भीसिद्धः अ० ८ पा० १ सू २३१) इति पस्य घः ६, द्यूतकाराः परपाताः,
 पाशाकपातनादि ७ गणिकाः परव्याजा व्याजः-कपटं ८, वरगायनाः-प्रारवायाः प्रकृष्ट आरवत्यापो-विस्ता-
 ते चेपां ९, विभ्राः परव्यादाः परं-अष्ट विशेषेणावन्तीति ‘कर्मणोऽण्’ (भीसिद्धः अ० ५ पा० १ सू ७२) १०,
 घनिवरकुविन्वायासाः-परावायाः, आपायः-कुविन्वशाला ११, सुभिधे कणाः परवाताः-प्रकृष्टसमूहाः १२,
 ग्रीष्मजलधितदाः परवाताः, वातो-वायुः १३, वृत्ताः परव्याचाः ‘व्यचन् व्याजीकरणे’ व्यचनं व्याचो-वचनं
 १४, पुर्नपसत्त्वाः परापायाः, अपायोऽनर्थः १५, घार्मिकचित्ता धर्मे परवादाः ‘यव स्येये’ प्रकृष्टस्येयाः १६,
 येवविदः परवाका वाक्-अगण्यजुःसमूहात्मक वाक्यं १७, वयालुः परपाता, परान् पातीति शीलापे सृन्
 १८, अशुभवेला परपाता, पातः क्रान्तिसाम्यादिः १९, पटः परव्याता ‘व्येग संवरणे’ पर व्ययति-आञ्ज

वयतीति तन् २०, महासुभटः परपायाः, पररक्षकशस्त्रः २१, असती परव्यागाः, प्रकृष्टविच्छादपरपायाः २२,
 सुतन्तुचायाः परवाता 'बिग्नं तन्तुसन्ताने' प्रकृष्ट वयतीति तन् २३, महावाता 'वाक् गतौ' तन् २४, प्रावृषि
 यवासः परपाता 'पै शोषणे' तन् २५, मण्डप्यसनी-परपाता, प्रकृष्ट पिबतीति तन् २६, अन्याग्निस्थितिः पर-
 न्यापा, प्रकृष्टविस्तारा २७, मत्स्यसङ्कुलतवागाः परवाकाः, वकसमूहो वाकम् २८, अनुकूलपवनाः पोताः
 परव्यायाः 'व्ययी गतौ' प्रकृष्टगमनाः २९, अजापालगृहाः-प्ररपाञ्जाः प्ररपन्तीत्यधि प्ररपा अजा यत्र ३०,
 अग्निमुत्साः परावाया प्रकृष्टः अपामायो-छामो यत्र ३१, परप्रार्पणपरमनसः परव्यजाः, परेत्यु विशेषेणाजो-
 गतिर्येषां ३२, नित्यदरिद्राः परपायाः, पर-दूरमपगतमयो-भाग्य येभ्यः ३३, महाब्धयः परपायाः-परा-
 मृशार्थे परार्पा-मृशार्पा आयो येषु ३४, हासिकाः परवापाः, प्रकृष्टोत्सयः ३५, वचकाः-परपायाः ३६, कुन्म
 काराः परपाक्षा, आपाको-मृदूभाण्डपाकस्यानं ३७, गिरिनवी-प्ररबापू 'रुक् शब्दे' अग्नि प्ररबा आपो यत्र ३८,
 मरुदूः परपाङ्गा दूरमपगतवृक्षा ३९, काश्मीरमदी परवाकौ, वाक्-सरस्वती ४०, सिद्धाः परपाकाः प्रकृष्टम
 पगतमकं-अर्घ्येभ्यः ४१, महाद्रुमाः-परपावाः, पावा-मृलामि ४२, वृषस्पतिः परवाक्-परान् शश्वन् वाज
 ति-अवक्षिपतीति क्तिप् ४३, शतपवी-परपावू बहुत्वात्प्रकृष्टांघ्रिः ४४, मेर्यः परव्यावाः 'खट्वाब्दे' युवर्णे
 (भीसिद्ध० अ० ५ पा० ३ सू २८) स्थलि अवाः-वाब्दः परान्-शब्दान् व्यपति-आञ्जान्वयतीत्यातो ङ (भी-
 सिद्ध० अ० ५ पा० १ सू ७३) इति ङे परव्योऽथो यासां ४५, फक्षितघालयः-परवाचाः वचाः-दुकास्तत्स

मूहो घाचम् ४६, मन्त्रिवराः पराधायाः, आधापोऽरिचिन्तन ४७, घूर्त्तमैत्री परापाता, आपातस्तत्कालः ४८,
 त्रयः प्रथमनरकाः परापाकाः, परेभ्यः-परमाद्यामिकेभ्य आप्यत इति परापमर्क-दुःखं येषु ४९, दृपकन्याः-
 परद्रायाः 'म्रीश्वरणे' प्रकृष्टो द्रायो यासां ५०, राजानः-परपायाः, परः पायो-रक्षा येषाम् ५१, याचकाः
 परव्याताः 'अत सातत्यगमने' अतनम् आतः परेषु विशेषेणातो येषां ५२, सुगृहाः परव्यायाः, परेभ्यो विनिश
 णा आया-ध्वजपूमादयो येषु ५३, कुपिताः सुमदाः पराधायाः, परे-शत्रावधापः-प्रासिर्येषां ५४, तृपिताः पर-
 केवल विपन्तीति परमते तन्व्यधीति ने परपायाः ५५, धनोद्देशाः परव्यायाः प्रकृष्टो वीनामायः-आगमन येषु
 ५६, वाजः पक्षमुनिनिखनेष्वपि वाजं सर्पिर्वारियशाब्देषु, पाकः शिशुदैव्ययोरपि पततीति वा ख्वलादीति (श्री
 सिद्ध० ५-१-६२) ने पातः पततीत्यधि पतः-पक्षी तत्समूहः पातं व्याजोऽपदेशेऽपि आगोऽप्येऽपि "अजइछाणे
 इरे यिण्णौ, रघुजे वेधसि स्मरे" उच्यतेऽस्मिन्निति धापः क्षेत्रेऽपि, पापः-पापिष्टेऽपि, अगः-शैलसरीसृपाकैष्वपि
 पादोऽशुतुपांशाद्विपर्यन्ताविपूजास्वपि, आधापः-पातमेवालचालप्रक्षेपमाण्डपचनवलयेष्वपि, आपातः-पाते
 ऽपि पको रक्षोमेवथीदशिवमल्लीष्वपि, 'पदं स्थाने विमस्त्यन्ते, शब्दे धापयैकवस्तुनोः । द्राणे पावे पाव
 चिह्ने, व्ययसायप्रदेशयोः ॥ १ ॥" मङ्गमते पद चरणन्यासादधिहयोरपि, वचा औपधिशारकयोः, वपा धिव
 रमेवसोः, व्रजोऽप्यगोष्ठसङ्घेषु, व्यजा कपाकर्पणाय रघुपदघट्यादिनिक्षेपमार्गे प्रेरणदण्डे च 'धज व्रजण्
 मार्गणू संस्कारगत्तोः' मार्गेण संस्कारेऽपीत्यन्ये, एतयोरधि पजः व्रज, पक्षपचादिभ्योऽधि घटः पच इत्यादि २७,

पक्षादीनां घटा(पदा)दीनां च यथायोगं समूहायणि याकं पादमित्यादि, एव १४९, तथा 'पां वै लवेग्नं ह्येग्नं वैग्नं घट्
 ह्यपत्तार्यां याचि' कण्ठमते पद स्यैर्ये अव रक्षणादि १९ अर्थेषु, 'अक अग कुटिलगतौ' 'घज घज अयि वयि पयि पविच
 गतौ' 'वांघ गतिगन्धनयोः' 'धीक् प्रजनकान्त्यसनस्वावनेषु' अन्ये असनस्थानेऽशनमाहुः, 'पीक्ष पाने व्रीक्ष घरणे
 पतण् गतौ घा' एषां घञि पायः वाय इत्यादि ४४, 'ई इङ् गतौ घातण् गतिसुम्बासेवनयोः सुम्बासवनयोरि
 ह्येके' एषां 'युयर्णे'त्यल्लि अयः घातः 'वधण् वदिण् भापणे' संवेषाने इत्येके 'आपूण् लुम्भने' एषां युजादित्वा
 णिजजमाथपक्षे घञि घाकादि 'व्ययण् विसससुत्सर्गे' गतावित्येके, पदिण् गतौ, अनयोर्णिजनित्यत्वेऽनवन्त-
 स्त्वेन घञि क्पायादि १४, 'द्रुग्ल वधक् (भापणे)' वक्तीतिशीलः क्विप् वाक् २ 'ओवे वांघ गतिगन्धने' दृनि वाता २
 पात्यायादन्तसप्तकासन्व्यधीति ने पायादि ७ 'अज गतौ' अट् अत् आए अक् अग् निबोऽनित्यत्वे वा ण ,
 एषां क्विप् अयाज इत्यादि १०, वैग्नं वे परवाः १९ अर्थेष्ववयानोरचि अवः परम्भासाववत् परावः, परं पिप
 तीति क्विप् परपाः, एव पात्यायादनैरपि अग्रे आयावि योज्यम् २८, अवृब्जर्जाजिविभ्योऽयाऽबोऽब्बाऽविअजा-
 तादि (१) २९ आहू-पूर्वपात्यादिष्वदपश्चादिसकर्मघातुभ्यः कर्मणोऽणि(भीसिद् ० ५-१-७२)स्थणि परवायाः परवावाः
 परपाश्वा इत्यादि ५३, पूर्वोक्तपातूनां ययामास णिचि शोपाणां तु सर्वेषां णिणि क्विप् पाट् बाट् इत्यादि, पाय
 घाप इत्यादि ७८ एव १६१, एषामाचष्टे इत्याचर्थे णिजि क्विप् पुनः १६१ एव ७२२ प्रभोस्तराप्यत्र, प्रकर्षेण
 राजत इति कश्चिद् प्ररः, अनेनापि सर्वरूपानि स्फाटकवर्जं स्युः, तथा च १४३३, पूर्वोस्तरपदयोर्मिथो यथाऽहं

परायत्तं विशेषपल्लवने च न सङ्ख्या, एवं नवनवप्रकारप्रभोक्तैः सर्वेषामपार चमत्कार कृत्वा वादिनस्तिरस्कार
 कर्तुमना मनाग विद्वस्य सा तं प्रत्याह—भो वादीन्द्र ! यदि मदुक्तप्रसयैकस्याप्युत्तर विरेणापि वास्यसि तदाऽ-
 चापि स्वयैव जितमित्युक्तिपूर्वं सा लीलावती जातिसुलभलीलयाऽनतिविषममेव प्रथयामास—“विभ्रमत्र
 पयः पेया, एव व्यञ्जनवर्जिताः । समीपान्ते जनैर्नित्यमपि वर्गत्रयार्थिभिः ॥ १ ॥” भो वादिन् ! कथयास्य
 श्लोकस्य को भावार्थः ? अत्र पण्मास्यवधिः, सोऽपि पराजितमानी तदानीमतिमतिमौल्याद्भुतं विमृशन्नप्यभय
 इव सम्यग्मात्रं यावन्न लभते तावत् परिश्रानायास्युत्सुकैर्नृपाविकैरुक्त—कन्ये ! व्यक्त स्वमेव कथयेति, तत्
 स्तथा प्रोक्त—पयःपेयाशब्दस्य व्यञ्जनवर्जित्वे आया इति स्यात्, अत्र विसर्गानामपि व्यञ्जनत्वं ज्ञेय, ‘कादि
 व्यञ्जन’ (श्रीसिद्ध० १-१-१०) मित्यत्र कस्यापि काविरिष्यपि व्याख्यानात्, ततोऽतिविषयादिनं त वादिन सा
 पुनः प्रत्यवादीत्—वादिन् ! अथापि यथेक बुद्धिविषयमपि प्रभ प्रत्युत्तरयसि तदाऽपि स्वया न पराजितं, प्रभ
 आपम्—एकत्र पुरे राज्ञः पुत्री सर्वाङ्गीणाद्भुतगुणा केनापि विद्याभृताऽपहृता, यः कन्यामानयति तस्यैव सा
 मया वसेति राज्ञा पदहवावने नैमिसिकेनोक्तम्—अहं तयोः स्यान् जाने पर स्वे गन्तुं न शक्नोमि, रथकारेण
 नभोगामी रयः कृताः, सहस्रयोषी युद्धाय दारुण्यते सद्यःसंरोहणाय वैषम्य सञ्जीमूतौ, चतुर्भिः संमूय गत्वा
 कन्या प्रत्यानिन्ये, ततस्ताशुद्रोर्दुं चत्वारो विषयन्ते, परिणीता स्वकेनैव सा, उक्तञ्च—‘नैमिषी ? रहगारो ?
 सहस्सजोही ? तथैव विज्जो अ ४ । विज्ञा चउण्ह कण्णा परिणीआ नवरमिक्खेण ॥ १ ॥” सा केन कथ वा परि-

गित्ये !, पादिन् ! बद्ध यदि बिद्वर्गमन्योऽसि बहुतरविचारेणापि, तववेदिनि षादिनि नरेणावेधान्मश्रिपुत्र्यं च
 प्राह-राजन् ! तया राजपुत्र्या गङ्गाभिप्रायया बभूवुर्गं बिधादापहृत्यै स्वयमित्युक्त-यो मया सहासौ प्रवेक्ष्यति स
 एव मे वराः, तनययो मीताः स्थिताः, नैमित्तिकस्तु निमित्तपलाद्रुहप्रपन्न जामन् कन्यया सह चितायां प्रविष्टः
 पैरैर्वीर्यमाणोऽपि, यावत् चितायामग्निक्रीपितस्वावस्तौ प्राकृतचुरङ्गाया निर्गती सोत्सवं परिणीतो च, एव बुर्वो
 दिन तिरस्कृत्याऽपुच्छोत्सवीः सा सर्वैः स्थाप्यमाना स्वयहं प्राप्ता, अन्येषुरन्यः कश्चिदूर्त्तः सकृत्सुतधराः सम-
 गित्स्वर्णकन्दुकधरः पुरान्तः प्राप्ताः, स प्रोचे-यो ममापूर्वं आवयति तस्यैव कन्दुक ददामीति, निपुणयोक्त-म
 स्थित्वा त्वत्पत्यै धनकोटी न्यासीकृतेति यदि प्राक् सुतं तवा वदतां नो वेदेन कन्दुक वेदीतिबुद्ध्या स जिन्ये
 तादृक् कन्दुकम्बोपार्जितः, एवमनेकशः खबुद्धिकौशल वर्णयन्ती सरस्वती सा कन्या कस्य न विसयरसाद्वैतम-
 तनिष्ट !, क्रमाच्च तारुण्यरसोद्गमेन, वल्लीष विष्या कुसुमोद्गमेन । विमृषिता सा शुरुमे त्रिलोकीजैश्च सुमन्ना
 अभिष सरस्य ॥ १ ॥ विश्वत्रयेऽप्यद्भुतमाग्यलक्ष्मीं, लक्ष्मीमियोग्रक्ष्यति यः क्लिष्टताम् । भाव्येष विश्वन्मरि
 वत् स विश्वविश्वेश्वरः आगिति चिन्तनोक्तः ॥ २ ॥ शशीश्वरस्तां स्वयमेव मन्त्रीश्वर ययान्ने वरचिन्तयाऽऽ-
 र्त्तम् । बहूपरोधेन विशिष्टवस्तुग्रे महान्तोऽपि हि सानुबन्धाः ॥ ३ ॥ पुग्मम् ॥ राजा स्वय याचत इत्यमन्दा
 नन्दाववाति स ततः सुतां ताम् । तस्मी द्रुतं मक्षिपतिः सुपात्रे, प्राप्ते विलम्बोऽईति नैव दातुः ॥ ४ ॥ नाथः
 दृषिण्याः दृशुपर्वपूर्वमपूर्वमोवावुवाह वैताम् । शशीं शशीषल्लभयन्तोऽस्थाः, पद्मभिषेक निरमीमपव ॥ ५ ॥

तस्याः प्रभापात् प्रसुरेप पृच्छयाः, पृथ्वीमुजोऽन्याभिखिलानपि ब्राह्म । वशीकरोति स वशी सुखेन, बुधेन्द्रिया-
णीय भवी चिरस्था ॥ ६ ॥ तदा समग्राह्रसमृद्धिसौख्यैः, त्वणुष्ववद्युव्यभिधेयशून्याः । दुर्भिक्षवारिग्रवुपीति-
नीतिबुद्ध्यर्थाधिपाद्यामिधा पमृयुः ॥ ७ ॥ नृचक्रिणश्चक्रियदस्य चैव, साम्राज्यलक्ष्मीः सकलेऽपि विम्बे । एका-
तपत्राऽभवदुरामस्त्रीयोगस्य माहात्म्यमहो ! मरीयः ॥ ८ ॥ यद्वा कपालीह महेश्वरत्वं, जनार्दनो वा पुरुषोस
मखम् । सुरालयेऽशस्त्रिवशे व्रतां च, लेभे पुराऽप्युत्तमदारलाभात् ॥ ९ ॥ ईदृग्विधप्रौढिमसद्भमेऽपि सा, स्त्रीजा
तिसुप्रापमपीपदप्यहो ! । नैवाभिमानं नजति स जातुचिन्नाकण्ठपूर्णं हि झलज्जलायते ॥ १० ॥ सा प्रत्युत
व्यातयती प्रमायो, ममाग्र कः ? प्राक् सुकृतस्य किन्तु । तवेय कुर्वे तविहापि येनोचरोत्तराः स्युर्मम सम्पदो
ऽपि ॥ ११ ॥ आर्यास्तु यर्यति विचार्य पूर्वमभ्यस्तमाराधयति स सम्यक् । भोगोपभोगव्रतमेव पूर्वा, हृदेव
निर्यादयितुं प्रतिज्ञाम् ॥ १२ ॥ जिह्नेन्द्रिय यद्यपि वुर्जयं नृणां, विशिष्य च प्रौढिविशेषपशालिनाम् । सैकाम्रचि
सैव तथाऽपि तद्व्रते, फलेऽनुभूतेऽनुतमत्र वा किम् ? ॥ १३ ॥ तद्वाक्यतः क्षमापतिरन्यलोकोऽप्येतद्व्रत स्वीकृत
यान् पथेष्टम् । पुर्मांश्च धर्मश्च महन्निरेवाहतौ हि साम्राज्यपव प्रयातः ॥ १४ ॥ यो येन नीतः परमां समृद्धिमारा
धनीयो ह्यमुना स एव । तर्हि व्रत सप्तममेव सोचैः, प्रावीष्टतत् काऽपि कृतज्ञताऽहो ! ॥ १५ ॥ चिर चरित्वेति
गृहस्थधर्म, सा प्राजयसाम्राज्यसुखाद्वयेऽपि । निष्क्रम्य जिह्वाविजयेन सारैः, सिद्धा तपोभिः क्षितिपेन सार्द्धम्

॥ १६ ॥ प्राग्मवानुगतमग्निपुच्छिकाभिप्रकारिचरितावितीरितात् । ओ ! विभाव्य विपुल द्विधाफलं, सप्तमव्रत
विधौ प्रयत्नताम् ॥ १७ ॥

॥ इति मोगोपमोगव्रते मग्निपुच्छिकासम्बन्धः ॥

लङ्क सप्तम व्रतमथानर्पवण्डपरिहारारभ्यमष्टम, गुणव्रत तु तृतीय, तत्रार्थः-प्रयोजन क्षेत्रवास्तुधनधान्यशा
रीरस्वजनपरिजनान्निविषयं तस्याभावोऽनर्थस्ततोऽनर्थ-निष्प्रयोजनं प्राणी पुण्यधनापहारेण वृण्व्यते-पापकर्मणा
विलुप्यते येन सोऽनर्थवृण्व्या, यदाह-“जं इविजसयणार्हं पशुष पावं करेण सो होह । अत्ये वदो इत्सो अत्सो
उ वणत्पवदो अ ॥ १ ॥” स वायव्यान १ पापोपवेश २ हिंजप्रवान ३ प्रमादाचरित ४ मेवावतुर्दो, तत्राप
प्यान-आसरीव्रमेवाहिंसा, तत्राप्याप्तं वतुर्दो-अनिष्टशब्दादीनां कालत्रयेऽप्यत्यन्तविप्रयोगविन्ता १ एव
रोगाविवेचनाया विप्रयोगविन्ता २, इष्टशब्दादीनां कालत्रयेऽप्यत्यर्थं संयोगाध्यवसायः ३, विष्यभोगवि
राज्यादिनिदानाध्यवसाय ४ ज्ञेति, रौद्रमपि वतुर्दो-हिंसानुबन्धि १ सृपानुबन्धि २ स्तेयानुबन्धि ३ विषयसं
रक्षणानुबन्धि च ४, तत्राद्यमतिक्रोधादिना ब्रूष्य प्रति वधबन्धनाद्धनहिंसनपुरवेशमङ्गाविबिन्ता १, द्वितीय
विशुभासम्भासद्रुतघातकाविवाकमणिषानं २, तृतीयं परस्वहरणविन्ता ३, तुर्यं शम्बाविषिययसाधनधनरक्षार्थ
सर्वेयामविष्वसनेनोपघात एव ज्ञेयानिति बुध्यमानं ४-१ क्षेत्र कृष कृषवृन्व वमय इयान् वण्वय ऋषय शास्त्र यज्ञ
वाहय शस्त्रं सख्य पापोपवेशोऽयम्, एवं प्रत्यासीदति वर्षाकालो वीर्यतां बहारेण्यग्निः सज्जीक्रियतां हलफा

छादि अतिफ्रामति वापकालः शीघ्रमुप्यतां घान्यानि धृता वा केदारा गाधन्तां सार्धं विनम्रयमस्ये उप्यतां च
 व्रीहयः ज्ञाता वयः स्या कन्यका विवाहतां शीघ्रं प्रत्यासीदन्ति प्रथमपूरणवियसाः प्रगुणीक्रियतां प्रवहणा
 नीत्यादि सर्वोऽपि पापोपदेशः २ ॥ हिंस्रप्रदानप्रभावाचरितरूपमेवमर्थं तु बहुसाधयत्वात्स्वार्थकृदेव क्रमाद् गाया

द्वयेनाह—

सत्यगिगमुसलजतगतणकट्टे मतमूलभेसज्जे । दिझे ववाविण वा पडिक्कमे० ॥ २४ ॥

ग्रहाणुवट्टणवन्नगविलेवणे सहरवरसगधे । वरयासणआमरणे पडिक्कमे० ॥ २५ ॥

‘सुभगगी’ति ‘ण्हाणुवट्टणे’ति ॥ शस्त्राग्निमुशालानि प्रसिद्धानि उपलक्षणत्वाद्बुद्धूपलइलाप्यपि यच्चक-शकटधरद्वा-
 दि दृष्ट-महारज्जुकरणादिहेतुर्वर्मादि व्रणकुमिशोधन वा बहुकरी वा काष्ठ-अरघद्वयध्यावि मन्त्रो-विपापहाराविर्व-
 शीकरणादिर्वा मूल-नागदमन्यादि ज्वराद्युपशमनमूलिका वा गर्भशतपातादि वा मूलकर्म, यवमाणि-‘मंगल
 मूलीणइवणाइ गन्धवीवाहकरणघायाई । भववणमूलं कमति मूलकम्म महापाव ॥ १ ॥’ मेपज-सांयोगिक
 प्रप्यमुघाटनादिहेतुः, एतच्छाचनेकप्राणिप्राणव्यपरोपणकारणभूतवासिण्याथभावेऽन्येभ्यः प्रवत्त द्रापितं वा
 तस्मिन् योऽतिचारस्तं ‘पडिक्कमे’ इत्यादिप्राग्वत् । इति चतुर्विंशतितमगार्थः ॥ २४ ॥ ‘ण्हाणु’ इति स्नान-
 अभ्यङ्गपूर्वकमद्रप्रक्षालन तथायतनया असंसर्गशून्यौ सम्पातिमसत्त्वाकुलेऽकाले वा सम्यग्यस्त्रापूतजलेन वा

यत्કૃત તપોવર્તન ટ્રસસંસ્કૃતપૂર્ણાવિધિર્મિથ્કૃતમુદ્ગર્ભિકા વા મમ્મનિ ન વિશ્વાસ્તસ્વાઃ કીદિકાકુલાઃ મ્વાદિ
 મિર્મસિતાઃ પાર્વેર્મિર્વિતા ધા, તપા વર્ણકઃ-કસ્તૂરિકાવિભિઃ કપોલાવિમળન, ચિત્તેપન-ચન્દનકુદ્ધકુમાદિમિ
 પ્રીષ્મદૈમન્તાવી, પતદ્વય સમ્પાતિમસન્વાધયતનયા યત્કૃતં, શબ્દો-વેણુવીણાવીના કુતૂહલેન મુતઃ નિશિ
 વોચૈઃસ્વરેણ શબ્દઃ કૃતસ્તર્કિમ્મ કૃતે ગૃહગોષાધિવુષ્ટીવા જાગરિતાઃ તૈચ મક્ષિકાવિજીવા વિસિતા જલા
 ણ્યાધારન્મકૈર્બૈઃશબ્દેન જાગરિતૈઃ સ્વારન્મઃ પ્રારન્મિ, તપા ચ સતિ પાનીપાદારિકાવાણિજ્યાકારકકપુ
 કારઘટિકાકિરજકલોદ્ધકારમાતિસ્વકસૌનિકવાશુરિકયાતકચૌરપારદારિકાવસ્કન્દવાયકાવીનામપિ પરમ્પ
 રયા કુબ્યાપારપ્રવૃત્તિરિતિ મદ્દાનમર્થવૃષ્ટઃ, અત एषોक्त मीमगवत्यङ्गे कौशाम्ब्यां शतानीकभगिन्या मृगाव
 तीननन्दुर्जयन्त्याः मीवीरपाञ्चै प्रमसम्बन्धे-“सुप्त भते ! साह जागरिभत्तं साह !, जयन्ती ! अस्येगइ-
 आण सुत्तत्तं साह जत्येगइआण जागरिभत्तं साह, जे इमे जीवा अहम्मिआ अहम्माणुआ अहम्मिडा अह
 म्मन्त्साई अहम्मपलोई अहम्मपल्लवणा अहम्मसीलसमुदायारा अहम्मेणं वेव विस्ति कप्पेमाणा विहरंति
 एएसि ण जीवाणं सुत्तत्तं साह, एए णं जीवा सुत्ता समाणा नो ग्हणं जीवाण पाणाण मूआण सत्ताण
 दुक्खणाए जाव परिआवणाए वहति, एए णं जीवा सुत्ता समाणा अप्पाणं परं वा तदुमय धा नो बह्वहिं अह
 મિઆસિ સંજોમંતિ, एएसि सुत्तत्तं साह जयन्ती !, जे इमे जीवा धम्मिआ जाव धम्मेण वेव विस्ति कप्पे
 माणा विहरन्ति एएसि णं जीवाण जागरिभत्तं साह, एए णं जीवा जागरा समाणा ग्हण जीवाण ४ अतु

क्वणाय जाय अपरिआवणाय यद्वति, एण णं जीवा जागरा समाणा जाय घम्मिआहिं संजोअंति, एण णं
 जीवा जागरा समाणा पुअरसाथरसकालसमयसि घम्मजागरिअ जागरइसारो भवति एणसि जागरिअत्त
 साह, एय पस्सिअत्त बुअयल्लिअरा, वयस्सत्त आलसत्त, इआइ, 'जागरिआ घम्मीणं, अहम्मीणं तु सुत्तया सेआ ।
 वय्पादिवमइणीण अकहिंसु जिणो जयंतीए ॥१॥" इति, रूपाणि-रुपादीनां नाटकादौ विलोकितानि परेषां पुरो
 दर्शितानि घा, रसा-मिष्टाभ्रशाकादिसम्बन्धिनः परेषामपि गृह्णित्वेति बोधार्थम्, एव गद्यवस्त्रासनाभरणा
 न्यपि परगृह्णित्वेति युद्धितया व्यावर्णितानि, एतैश्च पञ्चविधविषयलक्षण प्रमादो दर्शितः, तदर्थानाञ्च तज्जातीयम
 यादिप्रमादः पञ्चप्रकारोऽपि परिहार्यतया द्रष्टव्यः, यदाहुः-“कुतूहलाग्नीतत्त्वनाटकादिनिरीक्षणम् । कामशास्त्र
 प्रसक्तिश्च, द्यूतमद्यादिसेवनम् ॥ १ ॥ अलङ्करीबान्दोलनाविधिनोदो जन्तुयोषनम् । रिपोः सुताविना धैर, भक्त
 स्त्रीवेशरादृकया ॥ २ ॥ रोगमार्गश्रमौ शुक्त्वा, स्वापश्च सकलो निशाम् । एवमादि परिहरेत्, प्रमादाश्चरणं
 सुधीः ॥ ३ ॥ विलासहासनिष्ठपूतनिद्राकलहबुष्कयाः । जिनेन्द्रमवनस्यान्तराहारश्च क्षतुर्विधम् ॥ ४ ॥" तथा
 आलस्यादिना द्यूततैलजलाविभाजनानामस्यगन, मार्गे सति हरितकापापुपर्यपोधिताश्वनि वा गमनमनालो
 कितस्थाने इन्तसेपादि सख्यपि स्थाने सपिप्तोपरि स्थित्यादि वस्त्रावेर्या मोचन पनक्कुन्त्यायाक्रान्तमुप्यवश्राप
 णादेस्त्यजनमयतनया कपाटागलावानादि दृष्ट्या पञ्चपुष्पावित्रोटन मृत्स्वटीयर्णिकादिमर्वन वहुपुडीपनगवाविधा
 तद्वानशस्त्रव्यापारणनिष्ठुरमर्मभाषणहास्यनिन्दाकरणादि रात्रौ विषाऽप्ययतनया वा स्नानकेशाग्रन्यनरन्धनम्

पञ्चनदलनमूलननमृदादिमर्दनलेपनवस्त्रावावजलजलनादि च प्रमादाचरित सुष्मादीनां व्युत्सर्गेऽप्यगनाद्यय
 तनाऽपि प्रमादाचरित मुहूर्तानन्तर तत्र संमूर्च्छिममनुष्यसंमूर्च्छनतद्विराधनादिमहावोयसम्भवात्, आह च
 मीप्रज्ञापनोपाधे भगवानार्थदयामः—“कश्चिणं मते ! समुच्छिममनुस्मा समुच्छति !, गोयमा ! अंतो मणुस्स
 स्त्रिसे पणयासीसाइ जोयणसयसइस्सेसु अह्माइजेसु दीयसमुदेसु पञ्चरसु कम्ममूमीसु तीसाए अकम्ममूमीसु
 उप्पमाए अंतरदीयेसु गन्धवुक्कतिअमणुस्साणं वेव उबारेसु वा पासवणेसु वा खेलेसु वा सिंघाणेसु वा घतेसु
 वा पिसेसु वा सुक्सेसु वा सोणिएसु वा सुक्खगुगलपरिसाहेसु वा विगयजीवकलेवरेसु वा धीपुरिससंजोगेसु वा
 नगरनिद्धमणेसु वा गामनिद्धमणेसु वा सबेसु वेव असुइठाणेसु संमुच्छिममणुस्सा संमुच्छंति अंगुलअसस्त्रि
 ज्जमागमिस्साए ओगाइणाए असप्पी मिच्छदिदी अभाणी सवाहि पञ्चसीहि अपञ्चस्तगा अंतमुहुस्ताउआ वेव
 काल पकरति” ‘सबेसु वेव’ इति अन्यान्यपि यानि कानिचिन्मनुष्यसंसर्गावह्युपीनि तेषु सर्वेच्छिति तद्वत्तौ,
 अधिकरणमृतस्यागतस्य चात्रार्देर्मलमूत्रादेर्वाव्युत्सर्जनमपि प्रमादाचरित, यदुक्तं पञ्चमाहे—“पुरिसे णं घणु
 परामुसस्ति उसु परामुसस्ति उहु उषस्ति समणे जाइ तत्थ पाणाइ अमिइणति तते णं सते ! से पुरिसे णं कतिकि
 रिए !, गोअमा ! से पुरिसे पचकिरिआहि पुढे, जेस्सिपि अ जीवाणं सरीरेहितो घणू निवस्सिए तेवि अ जीवा
 पचहिं किरिआहि पुडा, एव घणुपेढे पहाल उमू सरे पत्ते फलेवि पंचहिं पुढे” इति, ननु पुरुषस्य पञ्च क्रिया भवन्तु
 कायादिख्यापाराणां तस्य इदयमानत्वात्, धनुरादिनिर्वर्तकशरीराणां तु जीवार्मां कथं ताः !, कापमात्रस्यापि

तदीयस्य तदानीमचेतनत्वात्, अचेतनकायमाप्राप्त्यपि धन्वोपगमे सिद्धानामपि तत्प्रसङ्गः, तत्कायानामपि प्राणान्तिपातादिहेतुत्वेन लोके विपरिवर्तनात्, किञ्च-यथा धनुरावीनि कायिकयादिक्रियाहेतुत्वेन पापकारणानि स्युस्तस्माद्विधानां तथा पात्रवृण्णावीनि जीवरक्षाहेतुत्वेन पुण्यकारणानि स्युर्न्यापस्य समत्वात्, अत्रोच्यते, अविरतिपरिणामाद्वन्धः, स च यथा पुरुषस्थास्ति तथा धनुरादिजीवानामपि, सिद्धानां तु नास्तीति न बन्धः, पात्रादिजीवानां च न पुण्यवधहेतुत्वं, तद्वेतोर्विवेकादेस्तेष्वभावात्, किञ्च-सर्वशब्दनप्रामाण्याद्ययोक्तं तत्तथा अद्वेयमेवेति तद्वत्तौ, एव संसारान्तर्गमद्विर्जिवेर्यानि २ शरीरायुषावीनि शुक्तानि तैस्तैर्यदा जीववधायनर्थः स्यात् यदा तत्त्वामी भवान्तरगतोऽपि तत्सत्ताऽपरित्यागात्तत्पापेन लिप्यते, तस्मादनन्तभवान्तर (शुक्त) देहशस्त्रावी न्यप्यधिकरणत्वाद्बभूवुत्सर्जनीयानि विवेकिना, त्वकार्ये कृतेऽपि ज्वलविन्धनप्रवीपावेरविष्यापनमपि प्रमादाचरण, नन्वग्नेर्विष्यापनेऽपि द्योप एव !, सत्य, पर विष्यापनेऽग्निजीवानामेव विनाशो ज्वलति तु कियतां तेषां पृच्छ्या दीनां ब्रह्मणां च यद्वह्नामपि विराघनेत्यधिकवोपः, तद्वृक्तं भगवत्याम्-“जे से पुरिसे अगणिकाय निधावेइ से ज पुरिसे अप्पकम्मतराप वेध”ति, अपिहितस्य प्रवीपशुल्हकावेर्धारण शुल्हकोपरिचन्वोवयाप्रदानाद्यपि प्रमादाचरण, सद्यो जीववधादियद्वोपहेतुत्वात्, अत्र निवर्शनं यथा-

श्रीपुरे श्रीयेणो राजा तस्य पुत्रो वेवराजो वेवराज इवापरः, स यौवने वैववशात्कुट्टी जातः, सप्तवर्षीयधि विविधप्रतीकारैरप्यपदुर्वैद्यैस्स्थक्तः, ततो यो मत्सुत्र नीरोग करोति तस्यार्द्धराज्यं ददामीति नृपः पट्टमवाध-

यत्, तत्र च महेभ्ययशोवत्सपुत्री लक्ष्मीवती श्रीलादिसर्वगुणमयी तया पटह निषार्थ दस्तस्पर्शेन कुष्ठः स्फे
 दितः, यतः-“यस्य स्मरणमात्रेण, सर्वो ससारजा रुजः । प्राप्तिरिणो विशीर्यन्ते, सोऽय श्रीलमिपद् नवः
 ॥ १ ॥” ततस्तयोः पाणिग्रहमहः, पुत्र राज्ये न्यस्य वीक्षाऽऽवे राक्षा, तत्र चैकदा पाटलाचार्यो ज्ञानिन ऐयुः,
 शुभ्यन्दनार्थं नृपराशयोर्गमन, वेशनान्ते प्राग्भवपृच्छा, गुरुराह-वसन्तपुरे व्यवहारिवेयवसस्य बत्वारः पुत्राः-
 घनवस्तो १ धनवेधो ० घनमित्रो ३ घनेश्वर ४ अ मिथ्यास्त्रिन, इतश्च मृगपुरे जिनवत्तः अष्टी जैनः, पुत्री मृग
 सुन्दरी तस्या अनिमग्नश्च-जिन पूजयित्वा १ साधूनां दान दत्त्वा भोक्ष्येऽह २ रात्रौ च न सुप्ते ३, अन्यदा
 व्ययसायार्थं घनेश्वरो मृगपुरे ययौ, दृष्टा रूपश्रीजितसुरसुन्दरीपृन्दा मृगसुन्दरी, दृढमनुरागो जज्ञे, मिथ्यास्त्रिनो
 नैनां दशे पितेति ज्ञात्वा कपटश्रावकीमूय तां परिणिये स, स्वगृहे नीत्वा, घर्मेर्त्यया जिनपूजादि निषिद्ध, तस्या
 भपणग्रय जात, तया गुरव पृष्टा, गुरुर्मिगुणागुण विचार्योक्त-बुद्धकोपरि चन्द्रोदय बन्नीयास्तेन पञ्चसाधुवानेन
 पञ्चतीर्थ्याश्च नमस्किमया यादृश पुण्य जायते (तादृश पुण्यमवाप्यते), ततस्तया तथा कृते श्वशुरादिभिः किमपि
 कर्मणमनया कृतमिति विचार्योक्त घनेश्वरस्य, तेन स चन्द्रोदयो ज्वास्त्रित तया द्वितीयो यद्वः सोऽपि ज्वास्त्रितः
 नृप सप्त वग्धा, ततश्च श्वशुरेणोक्त-मित्रे ! किमर्थोऽय प्रयासः !, तयोक्त-जीवदयार्थं, पुनस्तेन सरोपमूचे-तर्हि
 पितृगृहे गच्छ, तयोक्त-सकुटुम्बेन स्वयाऽह पितृगृहे मोच्या, तता सर्वेऽपि बलिताः, कापि मार्गग्रामे श्वशुर
 पक्षीणैः प्राचूर्णकापं रात्रौ पाकः कृतः, सा बधूः बहुकथनेऽपि न सुप्तेऽतः कोऽपि न मुक्तः, ततो यस्य गृहेऽन्न

जात तस्यैव कुटुम्ब्य सुक्त मृत, प्रातर्यावद्विलोकन्ते तावद्वस्त्राख्यां सर्पो दृष्टः, सर्वैरचिन्ति-रात्रौ पाके घृमा
 कुलः सर्पोऽन्नस्याल्या पपातेति, पद्माद्वधूः क्षमिता, तयोक्तम्-अत एव बुल्हकोपरि चन्द्रोदय वदे रात्रौ च
 न मुञ्चेऽहं, ततस्तेषां प्रतियोष, सर्वेऽपि जीवितप्रद्वानात्साक्षात्कुलदेवीमिव तां मन्वानाः पद्मावागताः, तदुप
 देशास्तुआवका जाताः, मृगसुन्दरीधनेश्वरी सम्यग्धर्ममाराध्य स्वर्गं गतौ, ज्युष्वा युधां जातौ, यस्वया प्राग्भवे
 सप्त चन्द्रोदया दग्धास्तदुष्कर्मनिन्दाविना यद्द क्षपित, अशमात्र तु स्थित तेन सहचार्यिको व्याधिस्तयामूल,
 यत -“नासुक्त क्षीयते कर्म, कल्पकोटिशतैरपि । अवश्यमेव भोक्तव्यं, कृत कर्म शुभाशुभम् ॥ १ ॥” तत
 उभयोर्जातिसरण पुत्र राज्ये न्यस्य प्रब्रज्य स्वर्गं गतौ क्रमान्मोक्ष व तौ ॥

॥ इति बुल्हकोपरि चन्द्रोदयदाने मृगसुन्दरीकथा ॥

अशोचितेन्यनयान्यजलविद्यापारणमपि प्रमादाचरित तद्यतना प्रथमव्रते प्रागुक्ता, चतुर्विधोऽपि ध्यानार्थ-
 वृण्णोऽनर्थहेतुरेव निरर्थकश्च, नहि तेन विना कश्चिदनिर्वाहः, तथाहि-आर्त्तरीत्ररूपापण्याने न काचिविद्वसि
 द्विः प्रत्युत चित्तोद्वेगवपुःक्षीणताशून्यताघोरबुष्कर्मयन्धदुर्गत्यायनर्थ एव, वक्तव्य-“अणवद्विभ्र मणो जस्त
 प्रायश्च यहुभाई अहमहाइ । त चित्तिअ च न लहइ संखीणइ पावकम्माइ ॥ १ ॥ वयकायविरहिआणधि कम्माण
 चिरामित्तविहिआण । अइघोर होइ फल तबुलमच्छुव जीयाण ॥ २ ॥” अतोऽज्ञाकथपरिहार जात्वपठ्यान
 क्षणमात्र स्यात्तादाऽपि सद्य एव परिहार्य मनोनिग्रहयतनया, यदाह मनोनिग्रहभाषनाकृत-“साधुण साव

गाण य धम्मे ज्ञो कोइ विस्सरो भणिओ । सो मणनिग्गहसारो जं फलसिद्धी तओ भणिआ ॥ १ ॥” धर्मशु-
 क्कप्यानयोअ मन प्रवर्त्तनीय, यतः—“यअः कामार्थेयशासां, कृतोऽपि विफलो भवेत् । धर्मकर्मसमारम्भमङ्ग-
 ल्योऽपि न निष्कलः ॥ १ ॥” पापोपवेष्टाविस्त्रप्रधाने च ध्यातुपुत्रफलप्रमित्रावायन्यथा निर्वाहाद्यदर्शनाव द्रुःश-
 क्यपरिहार, अन्येषु तु पापाद्यनर्थफले एव, तदुक्त लौकिकैरपि—“न प्राद्याणि न देयानि, पञ्च द्रव्याणि पण्डितैः ।
 अग्निर्विपं तथा शस्त्र, मद्य मांसं च पञ्चमम् ॥ १ ॥” प्रमादापरिते मुचैवायतनाविनिमित्तो विसाविदोयः,
 अत एवाह—“तुल्लेवि उअरमरणे मूढअमृदाण अंतर पिच्छ । एगाण नरयदुक्ख अन्नेसिं सासय सुक्खं ॥ १ ॥”
 यतनां विना च प्रवृत्तौ सर्वध्यानार्थवण्ड एव, अतः सव्यतया सर्वव्यापारेषु सर्वशक्त्या आबकेण यतनार्था यत-
 नीय, यतः—“जयणा य धम्मजणणी जयणा धम्मस्स पालणी वेव । तदुत्तिकरी जयणा एगंतसुहावहा जयणा
 ॥ १ ॥” हास्यमौखर्याद्यनर्थवण्डात्रापि घोरवैरवृत्त्याद्यनर्थकृत्, कुमारपालमृपालभगिनीं प्रति भर्तुः द्यूतकी-
 ङायां मारय मुण्डिकानिति हास्योक्ताविष, सार्यकपापाच्च निरर्थकपापेऽपि कर्मबन्धाविदोयोऽपि, यतः—
 “अट्ठेण तं न वधइ जमणट्ठेणं तु येववहुमावा । अट्ठे कालाईआ निआमगा न उ अणट्ठाए ॥ १ ॥” अतश्चतु-
 र्थिपोऽप्यनर्थवण्डः सर्वथा विवेकिना ह्याज्यः, तस्मिन् योऽतिथार इत्यादि पूर्ववदिति पञ्चविंशगाथार्यः ॥ २५ ॥
 अत्र पञ्चातिथारमिन्दिति—

कदप्पे कुकुदप्प मोहरि अहिगरण भोगअइस्से । वढमि अणहाए तइअमि गुणव्वए निंदे ॥ २६ ॥

‘कदप्पे’ इति ॥ कन्दर्पः—कामस्तद्धेतुर्वाक्प्रयोगोऽप्युपचारात्कन्दर्पः—रागादिविकारोऽपीपक हास्यादिवचनमि
त्यर्थः १, ‘कौकुन्प’ अनेत्रौष्ठनासाकरचरणवदनाविविकारगर्भ हास्यजनक विटचेष्टित, येन हि स्वस्य परस्य
या मोहोद्रेको हास्य स्वस्य लाघव च स्यात् न तादृश आवकस्य वक्तु चेष्टितुं वा कल्पते, प्रमादात् तपाचरणे
स्वतिचारः, एतौ यौ प्रमादाचरितरूपानर्थवण्डल्यागस्यातिचारौ २, ‘मोहरि’स्ति मौर्व्य—असन्व्यासम्पदबहुभा
षित्वं, मौर्व्ये सति जातु पापोपदेशस्यापि सम्भवावतिचारस्य, मौर्व्यं हि प्रायः सर्वानिष्ट कार्यविविपत्तौ च
विशेषानर्थहेतुः, पदुक्तम्—‘यहूनां समवाये हि, सिद्धे कार्ये सम फलम् । यदि कार्यविपत्तिः स्यात्, सुखरस्तत्र
वाच्यते ॥ १ ॥’ मौर्व्ययुक्तः प्रस्तावाद्यौचित्यं यिनाऽपि बवेत्, तथा चाप्रीत्यादिर्महत् एव बोधः, यतः—“अवि
आणिअ पत्थाव परचिस्समलविस्सज्जण ज भणिअं । किं पावयर तत्तोवि हुज्ज अन्नपि लोअमि ॥ ३ ॥” इति ३,
‘अधिकरण’स्ति संयुक्ताधिकरणात्ता, अधिक्रियते नरकादिज्वात्माऽनेनेत्यधिकरण—मुशलोवृत्त्वद्यादि संयुक्त—अर्थ
क्रियायां सञ्जीकृत यद्वा संयुक्त—सहितमधिपरणान्तरेण यथोवृत्तलेन मुशाल इलेन फालः धनुषा तीराः शफटेन
युग पेपण्या लोष्ठकः कुठारेण वण्डः धरदिकाणुट द्वितीयपुटेनेत्यादि, संयुक्त च तदधिकरणं च २ तस्य भावः
संयुक्ताधिकरणात्ता, इह तावद्विषेकिना सञ्जीकृत शफटादि न स्याप्य यतस्तद्दुष्ठा जनो गृहभिवारयितु न शक्य

ते, असंजीकृते तु स्वयमेव नियारितः स्यात्, एवमग्निरपि यदा गृहस्यैर्यदे प्रज्वालित स्यात्तदा प्रज्वालनीयः, वरणार्थं गवादिमोचनं हलशकटबाह्वनं गृहाष्टारम्भमामान्तरगमनाद्यपि प्रथमं न कुर्याद् अधिकरणप्रवर्त्सनाविधौ यात्, उक्तं हि—“कार्ये शुभेऽशुभे वाऽपि, प्रवृत्तिस्यैः कृताऽऽदितः। श्रेयास्ते तस्य कर्त्तारः, पद्मावप्युपचारतः ॥१॥” अथ हिंअप्रधानपरिहारस्यातिचारः ४, ‘मोगअइरिस्’सि उपभोगपरिमोगातिरिक्तता, उपभोग्यपरिमोग्य-वस्तूनां स्नानभोजनमोगपरिधानाद्यर्हणमाधिव्यपमित्यर्थः, तद्वागदौ स्नानाद्यवसरे हि तैलामलकादीनामा विषयेऽन्येऽपि तानि याचिन्वा स्नानादौ प्रवर्त्सन्ते तथा चानर्थवृण्डः, अत्रापमावश्यकचूर्णयोद्युक्तो विधिः—पूर्वं तावद्गृहे एव स्नातव्यं, तदभावे तु तैलामलकैर्गृहं एव शिरो धर्पयित्वा तानि सर्वोणि शोढयित्वा तद्वागादीनां तदे निविष्टो गच्छितजलेनाञ्जलिं स्नाति, गृहेऽपि स्नानभोजनताम्बूलपुष्पाद्युपहाररूपतैव शुण्ठेष्टु, यदा हुः—“सकलमुपस्करमधिकं मतिमान् स्वगृहेऽपि कारयेन्नैव। मात्राधिकोपकरणैर्लोकः पापं समाचरति ॥ १ ॥” येषु च पुष्पफलादिषु कुन्ध्यादिविराधना तानि परिहरति, एष प्रमादाचरितविरतेरतिचारः ५, यत्तद्विषये यद्बद्धं तद् ‘वृद्धमि अण्डाण’सि अनर्थवृण्डाख्ये तृतीये गुणव्रते निन्दामीति पर्दिवागाथार्थं ॥ २३ ॥ अत्र वीरसेनकु-सुमभीफया, तद्यथा—

पुरे कनकसालेऽमृद्विशाले सकलर्द्धिभिः। नाम्ना धाम्ना च विख्यातः, क्षितिमानरिकेशरी ॥ १ ॥ तस्य प्रिया प्रियालापा, नाम्ना प्रियमती सती। वीरसेनस्तयोः सद्गुरुरननगुणगौरवः ॥ २ ॥ प्रियाः सारं कुमारं त,

कुमारमिय मृमिगम् । सप्रश्रय अयन्ति स्म, निस्तुला सकलाः कला ॥ ३ ॥ इतश्च-पुरे रत्नपुरे रात्रजैनप्रासा
 वसुन्दरे । आसीद्व्यापधुराधीरो, रणधीरो घराधिपः ॥ ४ ॥ पत्नी रत्नायली रत्नायलीयास्य सुनिर्मला । अपत्य
 चिन्तातुरपोस्तपोः काल कियानगात् ॥ ५ ॥ अथोपयाचितशले, प्राकृतैः सुकृतैस्तयोः । कुसुमश्रीरिति
 ब्याता, जाता विश्वाश्रुता सुता ॥ ६ ॥ लापण्यकुल्या निस्तुल्या, सा पाल्यातिक्रमात् क्रमात् । रराज सररा
 जस्य, राजधानीव जङ्गमा ॥ ७ ॥ वरचिन्तातुरस्तस्याः, पिताऽश्वासीचरैर्नरैः । साक्षान्मारं कुमार त, धीरसेन
 वर घरम् ॥ ८ ॥ सुरसुन्दरनामान, निपुण तत्र मन्त्रिणम् । प्रीतीद्वरेपी राजाऽथ, सत्वरं सोऽपि जग्मिवात् ॥ ९ ॥
 सूर्याद्रीणगुणश्रीणां, त सङ्केतनिकेतनम् । दृष्ट्वाऽतिदृष्ट सचिबस्तस्यै वसे स्म तां कनीम् ॥ १० ॥ पित्रावेद्या
 न्महासेनो, धीरसेनोऽपि तत्पुरे । अगाद्भृङ्ग इवाकृष्टः, स्वीकृष्टं कुसुममियम् ॥ ११ ॥ महीयसा महेनाथ, मही
 शस्तौ व्ययाइयत् । सा स्वाकथयदबद्धीण, करमोक्षक्षणे पतिम् ॥ १२ ॥ देव ! देवतया वत्सोऽश्वः पत्न्यङ्कः शुक्र
 स्तथा । याम्बामर्हन्ति न त्वन्यच्चनसैन्यावि किञ्चन ॥ १३ ॥ यथाथेनामा कमलामेलस्तत्र तुरङ्गमः । बुद्धतेः कामित
 गन्ता, विधि दिव्यविमानवत् ॥ १४ ॥ पत्न्यङ्क सर्वदा स्वर्गिपत्न्यङ्क इथ सञ्जितः । स्वामीष्ट्वा पृष्ठगामीष्टनिद्राकृत्
 कामितप्रदः ॥ १५ ॥ सुधी सुधीप्रवस्तादग, विधुरासौ सुधीरवत् । चिद्वधचूडामण्याक्यः, शुक्रश्च शकुनादिवित्
 ॥ १६ ॥ त्रिरदीय त्रियेदीय, निजार्थान्यभिचारिणी । विश्वातिशायिताहेतुः, सेव तन्मागर्थतां गुरो ॥ १७ ॥
 पञ्चमिः कुलकम् । तेनापि मुखितेनैव, याचितेऽथिन्तपञ्चपः । अहो ! गृहरक्ष मे, प्रव पुं पा प्रकाशितम् ॥ १८ ॥

पितृभ्यां पालिताऽप्युद्यैः, परकीयैष पुत्रिका । यान्ती परगृह पित्रोः, सर्वस्व या जिघृक्षति ॥ १९ ॥ अविस्तु
 रपि भूकान्ताभ्रपात स्नेहतम्य सः । तस्मै रत्नत्रय प्राधान्येभ्योऽप्येव गुरुत्तमः ॥ २० ॥ विनानि कानिचिन्नत्र,
 साग्रहं समग्रं स्थितः । प्रस्थातुकामः स्वपुरं, श्वाशुर सोऽन्वमीमनत् ॥ २१ ॥ सहाऽर्थां स्वपुरोचाने, विधाय प्रजि
 घाय सः । पूर्वं सर्वं निज सैन्य, द्रुत प्रस्थितवान् तत् ॥ २२ ॥ स्वयं त्वारुह्य त विष्यद्दय नव्यवधूपुतः । पत्न्यङ्गे
 पृष्ठगे कीरं कृत्वाऽङ्गे ङ्ग वकार सः ॥ २३ ॥ धिरभीसत्कनीयासिप्रीत्युब्रेकवशावदः । संभ्रान्त्या कुसुम्पुरोचान
 पाहीत्युवाच च ॥ २४ ॥ उत्पपात तुरङ्गेऽपि, गरुत्तममिष तत्सणात् । योजमानां सहज्वालि, ललङ्घे च लङ्घु
 व्रजन् ॥ २५ ॥ तेनाशु पत्रिनेन्द्रांशुजैत्रधाजेन बाजिमा । स्थान यथोक्त निन्येऽसौ, रेवतेन रविर्यथा ॥ २६ ॥
 भरण्यानीमिवागण्यारण्यप्राणिगणारवैः । रौद्रीरसुद्रैर्मौष्म तद्वीक्ष्योचानं जगाद सः ॥ २७ ॥ कीरात्र कुआयात
 स्म, कीरोऽप्याह प्रभो ! त्वया । यत्नामाग्राहि कुसुम्पुरोचानमिव हि तत् ॥ २८ ॥ किन्त्विवं नगर दून्य, तेनो
 चानमपीदृशम् । तत् उक्तिप्रभात् स्व, निनिन्द्र वृपनन्दनः ॥ २९ ॥ निस्तुल्य सोऽथ पत्न्यङ्ग, निःशङ्क शुक्का
 वयतः । चिन्तारत्नमिषाचिन्ता, यावन्मोज्य वुमुक्षितः ॥ ३० ॥ ततस्तेन द्रुत वसैश्चिन्तैकप्रीतिकारिभिः । स्वाय
 स्वायाविभिर्मुक्तस्तृप्तिं स प्राप सप्रियः ॥ ३१ ॥ तद्वर्षितेस्तवईस्ती, कीरोऽपि दुरगोऽपि च । सञ्जालौ सुहितौ
 तल्पस्थादौ ! कामितदायिता ॥ ३२ ॥ कुमारः कौतुकात् पश्यंस्तत्पुरं क्षापुर मिषा । मध्ये दुःश्वापदाकीर्णं,
 दग्धा बहिरयापयौ ॥ ३३ ॥ पूजाव्यक्तप्रभावायाः, पद्मवेष्ट्या निकेतने । एकलो जगतीमध्ये, बासकं सोऽथ

तस्थिधान् ॥ ३४ ॥ सुधर्णमणिवप्राहालकादासयमण्डितम् । ममस्तवसुविस्तारसारमेतत्पुर महत् ॥ ३५ ॥
ज्योमेव शून्य तु कुतस्तेनेत्युक्तः शुकोऽब्रवीत् । देव । संभाषणे वेद्या, कुतोऽपि कुद्वयाऽनया ॥ ३६ ॥ उद्रा
सितं विपद्भते, दान्यमुदासकं कथम् ? । सप्रत्ययेय स्वस्थानरक्षिणः पक्षिणोऽपि हि ॥ ३७ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥
किञ्च किञ्चित्त्रिभिस्तेन नैमिस्तिक इव भुवे । विमो ! भावी भयानेव, नगरेऽत्र नरेश्वर ॥ ३८ ॥ मुदिततात्मा
तदुदितानुदितालयन्तकौतुकः । शुकं साकं सोऽकार्पीत्, काञ्चिद्वोष्ठा सुम्बासिकाम् ॥ ३९ ॥ अथास्तमीयुपि
जगदधुपि ध्यान्तविद्विपि । परितः प्रसृतप्यान्तैः, ललेल्लेष्वच्छैरिव ॥ ४० ॥ ततश्चाकस्मिन् किञ्चित्स शुकः
शकुनाविकम् । बुद्ध्याऽवधार्य निर्द्धार्य, कार्यवित् प्राह तं प्रति ॥ ४१ ॥ रात्रिर्घोरान्धकारेयं, स्थानं निर्मानुप
स्त्वदः । इय रक्षत्रयी तायदुष्प्राणा ह्रसवामपि ॥ ४२ ॥ पश्याम्यवश्यं कमपीदृशं विघ्नं हि भाविनम् । जागर्मि
यामयुग्मं तरपूर्वं पश्चाद्युवां पुनः ॥ ४३ ॥ यतः—“बुधमे नास्ति दारिद्र्यं, अपतो नास्ति पातकम् । मौनेन कलहो
नास्ति, नास्ति जागरतो भयम् ॥ ४४ ॥” जाग्रता सुप्रतीकारः, स्यात्प्रत्यूहोऽप्युपस्थितः । भयस्थाने हि यः सुप्तः,
स यियुस इति स्थितिः ॥ ४५ ॥ सुषुप्तेऽपि सवारेऽपि, कुमारै धामिकस्थितिः । धीरयत् कीरराट् तस्यावार्यः
कार्ये हि कोऽलसः ? ॥ ४६ ॥ निषीधेऽपि तयोः शय्याप्रभाषाद्वीतनिद्रयोः । सुष्वाप प्राप निद्रां ब्राह्म, शुकः
आन्त इवाध्वगः ॥ ४७ ॥ पत्रवेद्या गृहे दिव्य, स्फीतसङ्गीतकण्ठनिम् । कुमारः सोऽय सुभ्राध, भवः सारङ्ग-
पागुराम् ॥ ४८ ॥ तेनाकृष्ट इवाकृष्टिमन्त्रेण चृपनन्दनः । देवचिन्तामिप कृत्वा, गत्वा गुप्तं व्यलोक्तयत् ॥ ४९ ॥

सम्र च-तत धीणावि ताळावि, घन च मुरजाविकम् । आनन्द शुपिर वषाचेवं वाद्य चतुर्थिघम् ॥५०॥ श्रीरा-
गमुक्त्या रागाः षड्, मापार्क्षिषात् पञ्चन्विताः । पञ्चावयवः स्वराः सप्त, मयूराविकशन्वगाः ॥ ५१ ॥ यमुक्तम्-
“पञ्च मयूरा बुधते, गाव श्वपममापिणः । अजा वदन्ति गान्धार, क्रोच्चः कणति मध्यमम् ॥५२॥ पुष्पसाधारणे
कासे, पिकाः कूजन्ति पञ्चमम् । धैयत प्राङ्मुख्याम्, निपाव दृढते गजः (बुधते गजाः) ॥ ५३ ॥ खरानुगान्त्रयो
प्राप्ता, मूच्छन्ता एकविंशतिः । ताना एकोनपञ्चाशन्माघास्तिष्ठन्त्रयो लवा ॥५४॥ चतुर्दो रूपक त्रेधाऽप्येकताली
त्रिधा पुन । रासाष्टतालकानीसादवकप्रतिमाठकाः ॥ ५५ ॥ माठकः पद्मिषो वृआमिध पोडशाभेवन्मुत् । त्रिधा
सुबं शुभ्यठकः, करणी वर्त्तनी तथा ॥ ५६ ॥ रागोपरगा रागाङ्गभाषाङ्गानि क्रियाङ्गपुण । उपाङ्गावीनि गीते
स्युर्मेवा दृष्टे तु ते यथा ॥ ५७ ॥ अयोवदा मेवाः शीर्षे, सप्तत्रिंशच्च लोचने । कनीनिका नवविधाऽप्यष्टावा
लोकेने गुणाः ॥ ५८ ॥ पुटानि नव सप्त धूमेवा नासा कपोलयुक् । पोडाऽपरम् प्रत्येक, सुवरागाश्चतुर्विधः ॥५९॥
मीवा नवविधा बाहुः, पञ्चमेवः करः पुनः । हस्तकानि चतुःपट्टिर्द्वय पार्श्वं च पञ्चवा ॥ ६० ॥ कुक्षिकञ्चूळज
ह्वाङ्ग, प्रत्येक त्रिविधा मताः । करणान्यष्टाप्रघात, द्वात्रिंशद्वद्धारकाः ॥६१॥ चत्वारो रेचकाः सप्तदश बन्धाङ्ग
वैष्टिकाः । इत्युचैः स्कीतसङ्गीतरसे स विषयोऽभवत् ॥ ६२ ॥ मानुष्यकेऽपि सङ्गीते, जन्तुर्जायेत तन्मयः ।
किं पुनर्वैवते प्रायुरपि पूर्येत यद्रसात् ? ॥ ६३ ॥ एकाकिनी तदानीं च, कुसुमभीरपि क्षणात् । निद्राणा वैच
वषातो, मावि स्यात्कथमन्यथा ? ॥ ६४ ॥ तावदुरङ्गपत्न्यङ्गी, चौरयत् कोऽप्यपाहरत् । छलच्छेकादण्ड प्राप्य,

कस्मै न प्रमविष्णवः ? ॥ ६५ ॥ तमायां पञ्चमायां च, शुक्र सुसोत्थितस्ततः । अपश्यस्तौ कुमार च, पुण्या
 राव यिनिर्ममे ॥ ६६ ॥ कुसुमभ्रीर्जजागार, त जुत्वा दुःश्रव रघम् । आरक्या कुमारोऽपि, भवेयायत्पराष्ट-
 मुस्तः ॥ ६७ ॥ गीतमृत्त्यादिफ तावदिन्द्रजालमिवास्त्रिलम् । काप्यनेशवृश सोऽपि, शशङ्के च विसिञ्चये ॥ ६८ ॥
 सस्यानगम् तौ खट्वाऽन्वाधवीक्ष्य बिलक्ष्णम् । वृष्यौ चिग्मे मृषा केय, मूढता दुष्प्रमाविनः ? ॥ ६९ ॥ आः
 कीरेण तथोक्तेऽपि, काऽपि व्याक्षिप्तचित्तता । कृदनाव्येऽप्यमून्मे विष्ट, स्वार्थप्रशोऽपि नैक्षि यत् ॥ ७० ॥ यद्वा
 स्वकार्यमूढस्य, प्रमत्तस्यैतदल्पकम् । अत्रामुत्रापि यत्पुसां, प्रमावोऽनन्तदु स्तवः ॥ ७१ ॥ पथ्यतेऽपि—“प्रमावः
 परमद्वेयी, प्रमावः परम विपम् । प्रमावो मुक्तिपूर्वस्युः, प्रमावो नरकायनम् ॥ ७२ ॥” इत्याद्यस्तिमहादुःस्व, वृधत्
 त प्रयोषयन् । शुक्रः प्राह प्रभो ! नैय, युज्यते हि मयादृशम् ॥ ७३ ॥ यतः—“आपत्सु संपतन्तीषु, पूर्वकर्मे-
 नियोगतः । धैर्यमेव परित्राण, न युक्तमनुशोचनम् ॥ ७४ ॥” एव ह्युत्त कीरेन्द्रमार्यः पर्यन्वयुक्त सः । सखे !
 सखेदचित्तस्य, कृत्स्न मे कथयाय किम् ? ॥ ७५ ॥ सोऽप्याथपदेव ! पूर्ववादिष्य दुर्ललितं द्वादः । जज्ञे विज्ञेन
 तदेवी, देयेनाराध्यतामिमम् ॥ ७६ ॥ सोऽप्युपोष्य विशिष्याथविधिनाऽऽराध्यति स्म ताम् । स्पष्टीमूय तृती-
 येऽहि, तुष्टाऽमापिष्ट साऽपि तम् ॥ ७७ ॥ कियत्कालविलम्बेन, मिलिष्यत्यस्त्रिल च तत् । किन्त्वितोऽप्यधिक
 दुःस्व, भावि प्राक्कर्मतः कियत् ॥ ७८ ॥ यत—“धारिज्ज इतो जलनिर्हीवि कल्लोलमिन्नकुलसेलो । ननु अम्रज
 म्मनिन्मिभ सुहासुरो कम्मपरिणामो ॥ ७९ ॥” किन्तु कैले कुरुव्याघ्र, स्वजं चिह्नं यथा द्रुतम् । अग्निवह्नीपा-

दितः कृपाविव स्यात्तव निर्गमः ॥ ८० ॥ इत्युपखाज्जन्तर्हितायां ब्राह्मणे, वेधताया तवैष स । तवैव्योसुम्नश्चन्द्राग्रे,
 चिह्नैरेतु च्चर्ज व्यपात् ॥ ८१ ॥ सार्पाश्रिको वनपतिः, सार्धपोऽय परार्थकृत् । धीक्ष्य चिह्नध्वज प्रैपीद्विगिक्-
 पुत्रान् द्रुत निजान् ॥ ८२ ॥ तेऽप्यागल्य कुमारप, प्रोचिरेऽस्मत्प्रसुः प्रभो ! ! उद्वरत्यब्धिपतितान्, प्रदत्ते
 शम्भलाद्यपि ॥ ८३ ॥ पादराजधार्यतां ब्राह्म तत्सोऽय हृष्टः सुतीमवक्त्र । वेदि ! मामापदः पायाः, पूरयेच्च मनो
 रवान् ॥ ८४ ॥ इत्युपत्वा स सुतीं नत्वा, शुक्रमावाय समिय । वपतः पोतपतिना, स्वपोतेऽप्यध्यरोप्यत ॥ ८५ ॥
 प्रभुता ज्ञाते कुमारस्य, वृत्तान्ते सार्धपोऽप्यय । दुःस्वीयमृष को वा न, दुःस्वी दुःस्वे मदात्मनाम् ? ॥ ८६ ॥ ततः
 सार्धपतिस्तसद्वचनैस्त प्रमोदयन् । भक्त्या श्रुत्याविसर्गुक्ति, कुर्वन्नावर्जयस्वाम् ॥ ८७ ॥ क्रियासमभिहारेणा
 न्यदा तु कुचुमभियः । रूप निष्पत्तिरूपं निरूपयन्मुद्रति सा सः ॥ ८८ ॥ तस्यां सुगन्धश्च द्रुयुद्विच्छलं लब्ध्वा
 ऽप त निशि । क्षिप्रं चिक्षेप विमग्नमग्धौ स्वं तु भवाम्युचौ ॥ ८९ ॥ अग्नौ स्वपततुल्योऽभूत्, निर्यातः कोऽपि
 सम्प्रति । भो ! भो ! त्वत्त्वमनुष्यांस्तरसम्भालयत यजतः ॥ ९० ॥ इत्युचैः पूरुते पोतपतिनैव च कैतवात् ।
 सोत्थिता बभ्रवाकीव, स्व पतिं नैक्षत कथित् ॥ ९१ ॥ छिन्नशालेव साऽकस्मा मूर्च्छिता न्यपतस्तत । कथञ्चि
 दुत्थिता चापि, विललाप मुहुर्मुहुः ॥ ९२ ॥ विलाप दाग्निमकालाप, सोऽप्युचैश्चकृत्वास्ततः । सर्वेऽन्येऽपि तदा
 दीन, छपन्ति विलपन्ति च ॥ ९३ ॥ अथ जाते प्रभातेऽन्यै, वीर्यमाणाऽपि सर्वथा । सती सुतीमदुःस्वाधी, याव
 ज्जम्प्यां वदन्ति सा ॥ ९४ ॥ तावदेव इवाकस्मात्पादुर्भयाद्य मृषम् । मा मा रामस्यमितिबाग, बाहुभ्यां तामवधी

परम् ॥ १५ ॥ युगम् । विसयादनन्दयोर्द्वैतमद्वैत वचसी तु सा । पप्रच्छ स्वच्छधीः स्वामिन् !, क गतमागतः कुतः ?
 ॥ १६ ॥ सोऽपि ग्राह प्रिये ! नैष, जानेऽग्यो केन पातितः ? । इतस्ततस्तरन्मुक्तोऽप्युक्तुस्यात्र च केनचित् ॥ १७ ॥
 अकृत्रिम मुमुक्षुरेऽन्ये सार्थेदासु कृत्रिमम् । अन्तराकस्मिकमयानुशापाभ्यां भुशोर्वितः ॥ १८ ॥ कुमारस्तस्य
 दुर्गुणः, नैवावावीद्विदमपि । अदो ! फारुण्यद्विषण्यनैपुण्यनिविता सताम् ॥ १९ ॥ मनसाऽप्यस्य नाप्यासीद्वि-
 क्तं दुर्द्वपीरयम् । कृत्वाकृत्यफल सर्वैः, स्वयं सर्वोऽप्यवाप्यति ॥ २० ॥ उक्तं हि—“अपकारिणु मा पाप,
 विचिन्तय कदाचन । स्वयमेव पतिष्यन्ति, कृतजाता इव दुमाः ॥ २ ॥” प्राग्बवेव कुमारोऽप्य, तस्युपि स्रस्यता
 मुपि । सार्धपोऽपि तथैवास्याङ्गकृत्य इवानिदम् ॥ २१ ॥ इतश्च दुर्द्वरितमां, तस्य वीक्ष्येव कोपतः । पवनः प्रति
 कूलं सन्, प्रबण्डोदण्वतां वधौ ॥ ३ ॥ महावातोच्छल्लोलोच्छल्लोलैः कौतुकाविव । प्राप्यन्त इन्त ते पोता
 स्वदानीं काङ्क्षीं कलाम् ॥ ४ ॥ महोपलैरिव महाकल्लोलैः प्रयलेस्ततः । आत्काल्यास्फाल्य भग्रास्ते, माण्डव
 त्स्मण्डश क्षणात् ॥ ५ ॥ सार्थेणः सह सार्थेन, वस्तुसार्थे गतेऽभ्युधौ । मोहास्तत्पृष्ठगामीय, हा हा कुर्वन्निमग्न-
 धान् ॥ ६ ॥ अत्युग्रपुण्यपापानामिदं फलमाप्यते । इतीव सार्थेवाइत्य, तादृशी दुर्द्वशाऽभवत् ॥ ७ ॥ कुमार-
 कीरपुग वैवात्फलक प्राप्य तत्क्षणात् । कुसुमग्रीरपि तथा, काऽप्यहो ! सुकृतप्रथा ॥ ८ ॥ फलके बेलतुस्ते च,
 पायाविव पुण्य २ । व्यञ्जन्ती इव जीवानां, भवे भिन्नप्रथां गतिम् ॥ ९ ॥ मुक्ताविधैकतः किञ्चिद्विकटेऽपि तटे
 तदा । कर्मिभिः कर्मभिर्वृत्, नीयेते ते तु जन्तुवत् ॥ १० ॥ अभिलापमवाधैवलम्बिताद्विमलम्मतः । प्राप्तौ तौ

वृन्पती रात्रिरयाग्नमिधुनस्यस्तिम् ॥११॥ समयश्चसु वृत्पत्योष्णीयोद्रीय कीरराद् । गतागतैः कियत्कालं, मिषः
 शुद्धिमधीकपत् ॥ १२ ॥ ततः आन्त शुक्रं शोकपिच्छल भ्रितवत्सलः । सोऽगवद्गुणव वैद्यादुर्वशेय पपात नः
 ॥ १३ ॥ मा मृद्वस्मत्कृते तेऽपि, सुतिरश्च पतन्निगः । तन्मे शुद्धिं ववत्सस्या, वत्स ! गच्छ वनान्तरे ॥ १४ ॥
 जीयन् पुनर्नः कासि स्व, प्रियवर्शन ! वर्शयेः । को वेव वा भावि किं नः, प्राणितेऽप्यय सशय ॥ १५ ॥ घीरः
 कीरस्ततोऽधाधीषु, देव ! मा मृद्व वीरताम् । वीरतामेव जानीहि, सेतुमापत्पयोनिधौ ॥ १६ ॥ यतः—“सस्यम
 नुज्जितचाङ्गां स्खलितान्तरितोऽपि भवति पुनरुद्यः । उद्ययलेव सुरजेरस्र गत्वाऽपि दिननायः ॥ १७ ॥”
 “सेवितः किल सम्पूर्णः, सम्यग्दर्शोऽन्तरा कश्चित् । अस्मिन् नून तज्जमेऽस्माक वैशासमीदृशम् ॥ १८ ॥ यत —
 सर्वं शुभं भावि, यन्नाग्य भवतोऽद्भुतम् । न किं सरसि देव्योक्तमित्युक्त्या तमवीरयत् ॥ १९ ॥” पुनः
 कृष्णेणापृच्छयान्तरमुदकं शुक्रः । तस्याः पार्श्वे समायासीत्, परमाभीष्टबन्धुवत् ॥ २० ॥ मुहुर्विचष्टः
 तां, वीरयन् वीरवीरयम् । न्यवेद्यत्कुमारोक्तं, साऽप्यथो साऽमुदग जगी ॥ २१ ॥ विविच विचयन्ती
 पाहि २ कपञ्चन । अवश्यं प्राकृत कर्मस्याभिर्भोक्तव्यमत्र तु ॥ २२ ॥ ततो बहन् महादुःखमनन्यगतिकः सकः ।
 शुक्रः कथमपि प्रापदाससे कानने कश्चित् ॥ २३ ॥ स्वती सुवती साऽय, सुवती स्वकर्मर्तिभिः । अस्याकुलीकृता
 वीचीभीरजलचरैरपि ॥ २४ ॥ दुष्कर्मवशात्सस्याः, फलक इत्यतस्ततः । जीवितव्यमिव प्रष्ट, कष्ट विग विधि

वेष्टितम् ॥ २६ ॥ पाताल प्रविशन्तीव, भञ्जन्ती सा ततोऽभ्युद्यौ । जगत्सेऽजगरेणेव, महामत्स्येन केनचित् ॥ २७ ॥ यत् —“छित्या पाशमपास्य कूटरचनां भक्षत्वा बलाद्वायुरां, पर्यन्ताग्निशिखाकलापवसनाग्निर्गत्वा दूर वनात् । व्याघानां शरगोचरावतिजयेमोत्सृज्य धापन् मृगः, कृपान्तः पतितः करोतु विधुरे किं वा विधौ पौर पम् ॥ २८ ॥” वधकुम्भीनिमे मत्स्यकुक्षौ कृच्छ्रेण सा स्थिता । जीवन्ती हन्त ! कथमप्याप नारकदुःखिताम् ॥ २९ ॥ भवितव्यतानुभावाश्राम २ तिमिष्य सः । काप्यल्पनीरे तीरेऽगाद्विप्रेवे च सपथपि ॥ ३० ॥ त मत्स्य मात्स्यकोऽगृह्णान्मूल्याव जगद्भुस्तत । कुम्फाह्वेशपादास्योऽष्टावासन्नभीपुरागताः ॥ ३१ ॥ तानिस्तुष्टानि रष्टानि रष्टानिभिर्गणिकागृहे । कष्टेनोत्पाद्य नीतोऽसौ, शरुया यावद्व्यहार्यत ॥ ३२ ॥ तावदाविरभूत्तत्र, चित्रकृद्रूपसम्पदा । मञ्जूपान्तर्गता साक्षाह्मस्मीरिव मृगेक्षण ॥ ३३ ॥ तां मृतामिव मूर्च्छालां, बालां बहुविधौपचैः । पट्टकृत्य पट्टल्लापगुम्फकुम्फा मुदाऽववत् ॥ ३४ ॥ निम्बित ते कुलं बाले !, वपुर्लावण्यलीलया । तथाऽपि कथय त्वं का, किं वाऽमूर्धुर्वशोदृशी ? ॥ ३५ ॥ सुगन्धिशीलकुसुमा, कुसुमभीरस्त्वचिन्तयत् । मन्नाढ्यौ किं न ? किं नाहं चिन्तीना मीनकुक्षिगा ? ॥ ३६ ॥ इयद्गुह्यप्रदानेनाप्यतुसेन वुरात्मना । विगदग्धविधिना कस्मिन्, स्थाने क्षिप्ताऽस्मि शत्रुवत् ? ॥ ३७ ॥ सासद्ये सर्वदुःखानि, वावद्ये वेन्धनाद्यपि । पर वद्ये प्रसद्येव (इ), गृह्णान्नाऽप्यहं पशु ॥ ३८ ॥ तस्मिन् प्रतिष्ठुवे ? यथा, मौन सर्वार्थसाधकम् । ध्यात्वेति ध्यानलीनेव, मौनमेव ततान सा ॥ ३९ ॥ इवा नीमार्द्रदुःखेय, क्रमात्सर्वं करिष्यति । इति साऽपि तद्वालाये, शिथिलीभावमायहत् ॥ ४० ॥ अनन्तमन्तस्तदू-

दुःखं, घहन्तीं तां महासतीम् । कुम्फा प्राहान्यथा वत्से !, घत्सल मद्रथः शृणु ॥ ४१ ॥ एषा मर्वनेत्वा मे,
 लब्धरेखाञ्जनाजने । पत्न्या कन्या जगन्मान्या, मन्यतां भगिनीं स्वया ॥ ४२ ॥ अस्मात्कुल हि विमलं, महामा-
 न्येन लभ्यते । यत्र निखमयैषव्य, विष्य भोगसुखादि च ॥ ४३ ॥ स्वकुटुम्बचिपुस्तस्य, फलस्य स्यान्नहि दुःखिता ? ।
 निख्योत्सय स्थिदं येदम, स्वर्गप्राप्तासि पुण्यतः ॥ ४४ ॥ विष्टुष्य दुःखं सीक्यान्नभोगानङ्गीकुरुष्व तत् । तद्याय
 तमिदं सर्वं, परीवारपदाविकम् ॥ ४५ ॥ इदं दुःशकुनारावमिषोद्वेगकरं परम् । मुक्त्वा सा विष्टुराऽभ्यासीदु,
 धिगस्या नूदमादितम् ॥ ४६ ॥ निन्येभ्योऽप्यतिनिपाया, न द्रष्टव्यमुक्त्वा च या । यन्नाम्नाऽपि सर्तां वाङ्मा,
 धिग साऽपि स्व विकल्पते ॥ ४७ ॥ यदवाच्य यवभक्ष्य, यमहापापकारणम् । उपवेदय तदप्यस्या, जघो !
 व्रीचननस्थितिः ॥ ४८ ॥ किमुत्तरं करोम्यस्याः !, मौनेन च कियधिरम् । मया स्तेय ? विधेय च, किं वा ? काऽन्न
 गतिर्मेन ? ॥ ४९ ॥ इति चिन्ताकुला बाला, तयाऽलापि पुनर्ददम् । स्वस्वस्व त्वया वत्से !, वाक्यमेवाधुना
 मनाम् ॥ ५० ॥ वक्तिः सम्यग् न युक्ताऽत्रैषजल्पत् साऽपि कल्पितम् । भीषसन्तपुरे भेद्री, वेवसेन पिता
 मम ॥ ५१ ॥ पतिः पुनर्वसन्ताक्यः, सांयात्रिकतया मया । सार्द्धमग्न्यावगात्रमे, पोते मां तिमिरप्रदीत् ॥ ५२ ॥
 इति मुक्त्वाऽमुमिमाक्षी, कुहिनी कपटे पदुः । ग्राह हा ! हा ! महाकष्टभीहृद्ग मा मृद्विपामपि ॥ ५३ ॥ अन्तस्तु
 इष्टा दुष्टा साऽप्यासीत्सिद्धं ममेप्सितम् । इयं सुतपसा वैवापेयीषाऽऽसा मयाऽब्धितः ॥ ५४ ॥ एव विचिन्त
 यन्ती सा, परिवाराव्विताऽपि ताम् । आर्जयन्ती सर्वाँरन्यथा प्रावदन्मुदा ॥ ५५ ॥ बन्नीकुरु कुरङ्गाक्षि !,

विशोपयेपभृपणान् । लावण्ययौघनभीस्ते, हलेऽद्यास्तु फलेग्रहिः ॥५३॥ सती व्यातवती त्वध्र, शीलमाजन्म नि
 र्मसम् । हा ! निर्वाण कय शौचमिय श्वपथपाटके ? ॥ ५७ ॥ पत्युः प्रत्याशया मृत्युः, साम्प्रत नहि साम्प्रतम् ।
 शुद्धबुद्धिः स कीरोऽपि, दूरोऽभून्मम वैद्यतः ॥ ५८ ॥ यद्वा स्यात्कालविशेषोऽप्यशुभे शुभसम्पदे । कीरोऽपि
 जातु मिलतीत्यजल्पत् परिकल्प्य सा ॥५९॥ मातरमस्तुले रीतिरिय यद्यपिते मृते । पण्यमान् पक्षिणां भक्ष्य,
 दीनदान च दीयते ॥ ६० ॥ ततः स्वैर तु शृङ्गारकरणाद्यपि युक्तिमत् । इत्युक्त्या कुट्टिनी हृष्टा, तदर्थं सर्वमार्पि
 पत् ॥ ६१ ॥ युग्मम् । सा शीलशालिनी शालिमुख्यासङ्गकणोत्करान । अर्नकांस्तनुते निस्त्र्यं, कुट्टिनीहर्म्यकुट्टिमे
 ॥ ६२ ॥ फेकिकाकशुकक्रोञ्चकलविह्वलपिखलाः । कपोतचक्रचापाश्च, बहिका लावकादयः ॥ ६३ ॥ पक्षिणोऽ-
 न्येऽप्यनेके तद्भक्ष्यमक्षणकाङ्क्षिणः । तत्राययुर्याचकवदिने विनेऽविकाऽधिक्ताः ॥६४॥ युग्मम् । तेषां त्रासभिया
 कृतसर्वाङ्गाच्छादना तु सा । कृतायगुण्टना निस्त्र्यं, कणान् वृत्सेऽतिदुःखिनी ॥६५॥ विभ्वस्ता अपरिब्रस्तास्तस्तेऽपि
 पतत्रिणः । दूरातिपूरावापान्ति, कणानाहारयन्ति च ॥ ६६ ॥ मियश्च कथयन्ति स्म, विस्मिताः सस्मिताश्च
 ते । नरा नराणां वानानि, वदते न तु पक्षिणाम् ॥ ६७ ॥ इदमस्याः पुनर्वीनं, निदान सर्वसम्पदाम् । दीयमान
 विमान हि, निस्समान कर्षं स्तुमः ? ॥६८॥ इत्थं पक्षिगणास्तस्याः, सदुणोर्बुधोपघोपणैः । दानर्णं दोषयन्तीय,
 सारं विणपरायणाः ॥ ६९ ॥ यतः—“धारोहन्ति सुखासनान्यपटवो नागान् दयान्स्तुपस्ताम्बुलाद्युपमुक्षते नट
 धिताः स्वावन्ति हस्त्यावपः । प्रासारं घटकावयोऽपि निषसन्त्येते न पात्रं स्तुतेः, स स्तुलो मुघने प्रयच्छति

कृत्सी लोकाय यः फामितम् ॥ ७० ॥” अपि कार्पटिकादिभ्यः, पतिशुक्लै विशुद्धधीः । वेवेदिकेभ्यः सर्वेभ्यः,
 प्रवृत्ते सा ययोर्यितम् ॥ ७१ ॥ तेन स्वामियुक्तेन, शुकेन प्रमत्ता वने । विदग्धचूडामणिना, दुःखिना शुश्रुवे
 त्वदः ॥ ७२ ॥ यत् काचित् फामिनी नित्य, दुःखिनी नवयौवना । नित्यमव्यग्रचिसेन, प्रवृत्ते पक्षिणां कणान्
 ॥ ७३ ॥ स ततोऽस्याः स्थितस्थाने, सकर्णस्तूर्णभागमत् । कुसुमश्रीरिय नून, माचिनीति विचिन्तयन् ॥ ७४ ॥
 तत्रागतः स तद्दृष्टिरपि तां पिदितान्त्रिकाम् । अभिशोऽनभिजानस्तत्पार्श्वे धूर्णिमिपाद्यौ ॥ ७५ ॥ अत्यासक्तः
 स विशस्तु, व्यालोप्य क्रममक्रमात् । तां निर्णीय निजा वाणी, प्रणयेन प्रणुमवान् ॥ ७६ ॥ स्वामिनि ! स्व जन
 किं न, प्रसन्ननयनैर्निजैः । सम्भावययसि ? भावसं, मिलनोत्कण्ठुलं चिरात् ॥ ७७ ॥ अचिन्तितानुताम्नोवसा
 गरां तां गिर चिरम् । सा स्वकर्णपुटैः पीत्वा, परमानन्दमासदत् ॥ ७८ ॥ लवृथाव्य वदनं लेहसवनं बीक्ष्य त
 शुक्रम् । ससम्भ्रम निजोत्सङ्गे, रङ्गेण जगद्देष्टु सा ॥ ७९ ॥ तयोस्त्वदा इवानन्दबाण्याकुलितनेत्रयोः । स्पर्द्धयेव
 प्रयोरसीत्, कोऽपि रोमाञ्चकश्रुकः ॥ ८० ॥ सा तमालिङ्गप्र सखेहं, लेहपात्र स्रपुत्रवत् । आलापयत् प्रियाला-
 पेरायापेरमृतात्मनः ॥ ८१ ॥ अथ प्रार्थितसञ्जाततदागमनजातया । सपत्यागमनप्रत्याधाया प्रीताञ्ज्वयुक्ता तम्
 ॥ ८२ ॥ पत्युः शुद्धिं वत्स ! येत्सि ! सखेव सोऽपि नेत्यवक् । निराशेष दुरालापान्, विलापान् सा व्यधा
 त्ताः ॥ ८३ ॥ ततः कीरेण धीरेण, धीरिता भणिता च सा । सर्वमम्ब ! शुभ मावि, स्मर तदेवतावचः ॥ ८४ ॥
 पूर्वसाद्रतिकः क्रीडाकीरोऽसावित्युर्वीर्यं सा । वास्यानीते ततोऽप्येप्सीत् कीर मरुदु पत्नरे ॥ ८५ ॥ तमप्राप्तीन्नु

गाक्षी च, वक्षस्वयादि समीक्ष्य मे । भावी न या प्रिययोगो, यदि नो तत्पजाम्पसूत ॥ ८६ ॥ अस्या धिवेककु
 दित्याः, कुट्टियाः पुरतोऽन्यथा । कथं वील मया रक्ष्यमयाचक्यौ समीक्ष्य सः ॥ ८७ ॥ मा सन्निग्धा अस-
 न्निग्धे, मोग्ध्यादधितसद्भमे । पर कालयिष्ठम्यः प्राग्, वेल्पाऽप्युक्तः कथं टलेत् ॥ ८८ ॥ मातर्मोक्षः परं
 तस्मात्, खेदं कार्पीस्तथ ध्रुयम् । वील निर्वाहयिष्येऽहं, कुरु ज्ञानाधिकं मुदा ॥ ८९ ॥ दृढाशा साऽयं पणमास्यां,
 पूर्णायां तूर्णमातनोत् । लानाङ्गमोगशृङ्गारान्, विमोक्षे का विचारणा ? ॥ ९० ॥ दास्याविम्यस्ततस्तस्या, विश्व
 स्माप्यदुत्तप्रदान् । रूपादिसन्पदं शुल्बाऽन्यदाऽज्ञात् कश्चिद्विम्यम् ॥ ९१ ॥ उत्कण्ठिते स्थिते द्वारि, तस्मिन्
 यिस्मेरयौयने । दास्याऽयं तस्या विश्वं, यूनोऽम्यागमनं मुदा ॥ ९२ ॥ सती प्रोक्तवती साऽयं, शुकोऽत्रार्थे सम-
 र्पणीः । यद्वक्ति यितनुद्यं तस्ततः कीरोऽप्युवैरपत् ॥ ९३ ॥ वीनारान् वितरेत् पञ्चशतीं केल्योऽशोसराम् ।
 तवैकरात्रं सोऽत्रैतु, गत्याऽऽक्यत् साऽपि तस्य तत् ॥ ९४ ॥ हृष्यन्नासेश्वर्यं इयं, स वेदयाव्यसनी धनी । तदपि
 प्रतिपद्य द्राग्, पादद्वयमुपानपत् ॥ ९५ ॥ तावत् समग्राः कुशाम्नीयधिया रयात् । काङ्कस्य यतु
 र्गोमातिफ्रमार्थं ध्रुयक् २ ॥ ९६ ॥ दासीर्वक्षाः शिक्षयिष्या, रङ्गः कीरेण कारिताः । प्रीत्याऽऽगत्याय कुहिन्यै, स
 ब्रह्म देययद्बौ ॥ ९७ ॥ धिनोपक ॥ अम्यङ्गोऽर्सेनलानैर्यामिन्या याममाविमम् । अथाप्यमूमौ क्षणवद्वास्या तस्या
 स्वयाहयत् ॥ ९८ ॥ एवं भूमौ द्वितीयायां, द्वितीय याममावरात् । अग्रनैः पानकैः स्वाद्यैः, स्वाद्यैश्च विविधैर्वैरैः
 ॥ ९९ ॥ तृतीयायां तृतीयं तु, गीतथाचादिकौतुकै । तुर्यं चल्यादिषातुर्पासुर्यायां सुधि चामुतात् ॥ २०० ॥

अमौ तत्तद्रमायेनयिदः पशुयत्पुन । विभातायां विभावर्यमावासाधिरवास्त ॥ १ ॥ तस्यास्तु ममौ सप्त
 म्या, तत्पुण्या दुर्मुमिज्ययत् । पद्वेख्या इय कापि, नैक्षिष्ट मुक्यमप्यसौ ॥ २ ॥ विडालः शिष्यकाद्रष्ट, इव
 काल्प्युतः कपिः । वापाद्रा घृतकृच्छान्तस्ततो हस्तौ जघर्प सः ॥ ३ ॥ मुधा प्रप्यव्ययास्वेष्टकार्यध्रुवाच्च सो
 पतेः । सुन्यपोऽपि व्यथं नाकयभूत्ता घृष्टो हि मौनभाग् ॥ ४ ॥ अन्येषामपि यथेव, भवेष्टूनां विद्वन्धना ।
 तद्रागै समता मे स्यात्त दु ल्य पञ्चभिः सह ॥ ५ ॥ ध्यायन्निति स घूर्सात्मा, स्वमान्तरप्यनीक्षितम् । रूपादि
 तस्या प्राशसीत्, पुरो यूनां सुदुर्मुहुः ॥ ६ ॥ ततस्तद्वद्वानोऽन्येऽप्युत्सुका यान्ति तद्गृहम् । वक्ष्यन्ते च तथै
 याद्वो !, कामिनां सुन्यवश्यता ॥ ७ ॥ मिथ सम्माधितस्यापि, वञ्चनस्याप्रकाशनात् । तुल्योक्तीनां तदा तेषां,
 पूरामैत्रिमियाभयत् ॥ ८ ॥ तस्याद्यैकरसीद्याह्वा, सार्यका शुक्कल्पिता । एकप्रकारानुभवात्, क्याता तेऽप्यपि
 मारुका ॥ ९ ॥ त्व निरगलद्रव्यप्राप्त्या प्रीता पणाद्रन्ता । स्वशीलपालनात्साऽपि, काऽपि कीरस्य घीरहो ॥ १० ॥
 मनीषगोरपि मियः, न्यार्थसिद्ध्या द्रयोस्तयोः । माननीयः स मृन्नाऽमृत, प्राक्षो मान्यो न कस्य वा ॥ ११ ॥
 भगालप्रा महादु न्वमप्रा सैत्य कथयन् । सुसुखी शुक्कसाहाय्यात्, काल बहुमबाहयत् ॥ १२ ॥ इतश्च बीर
 सेनोऽगितदे सकलकः क्रमात् । क्षिप्तः सप्तविनैः पुण्यकर्मणैश्च स बायुना ॥ १३ ॥ स नष्टर्षेत्तनः कष्टपतित
 सत्र वैयत । वरदो स्यदशाऽऽसमधनगरध्ययद्दरिणा ॥ १४ ॥ वयालुनाऽमुनाऽऽनीय, स्वभान्नि विविधीपथिः ।
 मन्त्रीमृग्य च वृत्तान्तमयं यात्रवृष्ट्युपत ॥ १५ ॥ तावदेव स्वतप्राध्यायस्यः सन् बीरस्यमास्थितः । बाल्यस्य

दूरेनेवामयद्यान्मुपूर्णदृग् ॥ १६ ॥ व्यलापीच ततस्तेनास्थिति नून महेम्पम् ॥ कोऽप्यय पृच्छया पूर्व
 दुःख स्मृत्वेदशोऽजनि ॥ १७ ॥ तदल तुच्छयाऽस्येतत्पृच्छया हि महेच्छताम् ॥ अतुच्छतां स्वच्छतां चाख्या-
 न्ति सहस्रशणान्यपि ॥ १८ ॥ यतः—“अमणतायिदु नश्यति सुपुरिसा गुणगणेहिं निअयहिं । किं बुद्धति मणीओ
 जाउ सहस्सेहिं धिप्पति” ॥ १९ ॥ सैष विचिन्त्य कृत्यशस्तमपुत्रः पवित्रधीः । इय राज्यपवे पुअपवे सणो न्य
 पीविशात् ॥ २० ॥ तस्यावकृत्रिममेमा, सोऽप्यकृत्रिमपुत्रवत् । ठेकानां ऐकता सैव, यत्कार्यं समयोचितम्
 ॥ २१ ॥ विसै प्रमूते जरसाऽमिमूते ओछिनि क्रमात् । स्वःपथे पयिकीमूते, सोऽमूसद्वचनप्रभुः ॥ २२ ॥ ततोऽ-
 य स्याप्रियाशुद्धौ, घाणिज्यक्याजतः सुधीः । संघमी बघ्रमीति स्म, देशादेशं पुरात्पुरम् ॥ २३ ॥ भवे भव्य
 इय भ्राम्यष्टुमव वाच्छितप्रदम् । पुण्यैरगण्यैस्तु ततः, स प्राप भीपुर पुरम् ॥ २४ ॥ तस्मिन् प्रविशतस्तस्य,
 प्रदास्यशकुनाविन्निः । काऽप्यासीद्धीक्षितेशा सा, जीविताशेव रोगिणः ॥ २५ ॥ मध्यपुरं प्रविष्टश्च, निविष्टः कापि
 पृष्टके । अपृच्छदुस्तुकः फञ्चित्स्वरूप तत्पुरस्य सः ॥ २६ ॥ सोऽप्याह नयसारोऽत्र, राजेन्द्रः भीपुरे पुरे । व्यवहारिण
 खानेके, शुद्धौष व्यवहारिणः ॥ २७ ॥ कुम्फावेदयागृहे चैका, युवतिर्युषचेतसाम् । साक्षादेकरतिः काचिवभ्रात्येकर
 तिः श्रुता ॥ २८ ॥ सौर्यर्णपञ्चशथाऽपि, तत्सप्तस्त्वेकरात्रिकाः । शृण्वन्मित्यावि सोऽप्यासीद्धास्थियं सैव संमवेत् ॥ २९ ॥
 सा घा स्यात्कथमीदसेखमुना सशयालुना । निर्णीतमङ्गस्फुरणैर्मिलेदेवाप सा कचित् ॥ ३० ॥ यदङ्गयिथा—“सिरफु
 रणे किर रञ्ज पियमेखो होइ पाहुफुरणमि । अचिछफुरणमि अ पिअ अहरे पिअसद्रमो होइ ॥ ३१ ॥ गल्लेसु

इत्थिलामो कसेसु अ सोहणं कुणइ सर्प । नेसते घणलामो वट्ठे विजय विआणाहि ॥ ३२ ॥ पिट्ठे पराजजो-
 विहु भोगो असे तावैय कंठे अ । इत्ये लाहो विजओ वच्छे नासाइ पीई अ ॥ ३३ ॥ लामो यणेसु विअए
 हाणी अतेसु कोसपरियुही । नामीइ धाणमंसो सिंगे पुण इत्थिलामो अ ॥ ३४ ॥ कुलेसु सुभोप्पसी ऊत्सहि
 बभुणो अरिट्ठं दु । पासेसु बल्लइत्त बाणलाहो फिले भणिओ ॥ ३५ ॥ पायतले कुरणेणं इवइ सलाम
 नरस्स अद्याण । उवर्णि व भाणलामो जघाहि योवमज्जाणं ॥ ३६ ॥ पुरिसं स य महिहाप पुरिसस्स य वाहिणा
 जजुत्तफला । महिलं सपुरिसमहिलाण भुत्ति बाम्मा जजुत्तफला ॥ ३७ ॥ तां निर्णिनीपुरेपोडय, कुम्मागुइमुपा-
 गतः । कुम्मायै प्रव्वे इच्चपदे कां मणिमुद्रिकाम् ॥ ३८ ॥ अयाइत्तकुरणात्तस्या, निर्णय प्रियसङ्गमम् । याव
 इत्थोक्कपत् कीरः, कुमार तावदैवत्त ॥ ३९ ॥ तां व वट्ठापयामास, प्रियस्यागमनेन सः । किप्रं निर्बापयामास,
 तस्याच्च विरहानलम् ॥ ४० ॥ शृङ्गारं कारयामास, सार रोमाञ्जितां च ताम् । वास्याड्याकारयामास, सप्तम्भरं
 भुवि त हुत्तत् ॥ ४१ ॥ भाग्ययोगाद्विपोगान्धकृपाविष स मूपमा । बवैरुबैरबारोइत्त, प्रापिवान् प्रेप्सित पवम्
 ॥ ४२ ॥ स च बाहुर्यपेदीनां, बेदीनां प्रतिपत्तिभिः । अनल्पमुदिर्य्यतल्पकस्ये तस्ये निविष्टवान् ॥ ४३ ॥ तदा
 त्वमन्वमन्दाक्षादीक्षापन्नासने वृषक । निपण्णाडबोमुल्ली वज्यावीरक सा सासुहक सुहक ॥ ४४ ॥ अस्मिन्
 स्याने स्याताया मे, प्रस्याने सहुणम्मियाम् । प्राणनाथः कथ हा थिक, प्रलेप्पयति विगुद्वताम् ? ॥ ४५ ॥ अनु-
 भूत महदुःखं, न मे कावड्ढक्ये तथा । निन्वास्यानमबस्यानमिव वैवकृत यथा ॥ ४६ ॥ वक्तं बान्धवोत्तिकृता-

“टङ्कच्छेदे न मे दुःख, न दाहे न च धर्पणे । एतदेव महद्दुःख, शुद्धया सह तोलनम् ॥ ४७ ॥” तां तया दुः
 स्थितायस्यां, निष्पाय व्यायति सः । नेय नाम पणग्रीय, कुलक्षीव तु लक्ष्यते ॥ ४८ ॥ तविय दयिता
 किं मे, धिग् धिग् घा सा महासती । किमेतद्वामनामापि, शफरीव दध सहेत् ? ॥ ४९ ॥ तवेषा काचि
 दचैव, दुर्दैवयशस्तस्तु सा । को वेव क गता फास्ति, नास्ति वा फाडसि वा प्रिये ! ॥ ५० ॥ स्मृतदुःखं तमप्येव,
 न्यहमुन्व धीक्ष्य पक्षिराह । स जगाद् विपावोऽय, कः प्रमोदपर्वेऽय वाम् ? ॥ ५१ ॥ शुत्वेत्यूर्ध्वमुखः प्रेक्ष्य, प्रे
 क्षायान् पञ्जरे शुक्लम् । अपं क्रीबाशुकः किं मे, यावदेव व्यतर्कयत् ॥ ५२ ॥ तावदागास्तदुत्सङ्गे, रत्नेणात्सु
 रत्नुफः शुफः । उपलक्ष्य च समाप्य, खेदास्तेनाप्यपृच्छयत् ॥ ५३ ॥ वत्स ! वेत्सि प्रियाशुद्धिं, कामपीत्यय सोऽ-
 व्यवक् । स्यामिन् ! कोऽय भ्रमस्तेऽय, देवीय पुरतः स्थिता ॥ ५४ ॥ तन्निशम्य कुमारः आह, निकामं इया
 मलाननः । विस्तान्तम्विन्तायामास, धिगहो वरित स्त्रियाः ॥ ५५ ॥ इय तस्य महीमर्षुर्द्विहिता भ्रम च प्रिया ।
 अत्रष्टव्यमयाश्रय, वेदयात्वं कयमाथरेत् ? ॥ ५६ ॥ माननीयः सतां पुत्रस्थानीयश्च शुकोऽप्ययम् । कारयेदी
 दश कर्म, धिग् द्वयोर्निर्विधेकताम् ॥ ५७ ॥ तवस्या अतिनिन्धाया, न पुक्त वर्तनाद्यपि । विपादविपदाहेन, पा
 दवेयमवाहि सः ॥ ५८ ॥ उरालस्तुमुलस्तायद्रूपालभवेऽभवत् । तां त्याज्यामिष तद्याजास्त्यक्त्वा द्राक् तत्र सो
 ऽप्यगात् ॥ ५९ ॥ युग्मम् । अव्राक्षीष इव क्रौञ्चयन्वं पदं घराधवम् । केनायमान मूपीठे, लुठन्त वध्यजन्तुवत् ॥ ६० ॥
 अय संमाप्य तद्विष्यमक्रियन्त प्रतिक्रियाः । मञ्चिभिर्मञ्चतश्चाणा, नैकास्तास्त्वमवधन् दृया ॥ ६१ ॥ अथ कण्ठ

गतप्राणे, निष्प्राणे रमणे सुखः । किंकर्तव्यविमूढेषु, प्रीतिष्वपि च मच्चियु ॥ ६२ ॥ हाहारवपरे पौरे, निकरे परि
 तोऽपि च । दिव्याविरमवदिभ्या, वाग युगान्ताम्बुगर्जिषत् ॥ ६३ ॥ युग्मम् ॥ भो ! भो जनाः ! निजनिज,
 स्यानं यात द्रुत द्रुतम् । पापः पापफल इषेय, लम्बनीयोऽधुना द्रुथम् ॥ ६४ ॥ ध्रुपोरक्षेपादिमस्त्याऽपि, विन
 योस्त्याऽपि मच्चिणाम् । अदृष्टः कोऽप्यसौ कोपाटोपो यावन्न घातम्यति ॥ ६५ ॥ तावत्परोपकारैकरतिः प्रकृतिसस्त
 मः । कुमारः स्माह तं स्वामिन् !, मुख मुखं कृपां कुरु ॥ ६६ ॥ युग्मम् । प्रसीद सीदति जनेऽस्मिन्नशोपे विपादिनि ।
 प्रसक्तीन्मूय चाख्यादीत्याख्याले क्षितिश्चुम्बुवा ॥ ६७ ॥ बेतालघत्करालः कोऽप्याविर्नूयाम्यघात्सुर । कथ मोच
 यसे वीर !, वीरसेन ! निज रिपुम् ॥ ६९ ॥ अरिकेशरिराजेन्द्रकुलाधार ! कुमार ! किम् । न सरस्येय स्वद्रवाब्धौ,
 पुरा तेऽपहरिष्यति ? ॥ ६९ ॥ प्रासोऽयं वां विवाहे तौ, इद्धा लुब्धस्तया उलात् । विषया पशुस्त्वपिषया, इत्वा
 त्वां व्यसनेऽक्षिपत् ॥ ७० ॥ बुष्टाः कष्टफल स्पष्ट, इष्ट विना न मन्यते । उक्त्वति मुद्गरेणोबेस्त प्रहर्तुं वषाव सः
 ॥ ७१ ॥ तदाऽन्तरे कुमारेणादिरेणैव प्रवेदिना । पावयोः पतितेनोपशमितः कथमप्यसौ ॥ ७२ ॥ लोकोऽस्तोकोऽपि
 विस्मेरविस्मयश्च व्यचिन्तयत् । शत्रोरपि परित्राणे, वीरहो ! वीरयेत्तसः ॥ ७३ ॥ स्वस्वीय स्वहितः स्वस्याद्विष्टो
 वा कैर्म रक्षते ! । विपक्षरक्षावक्षास्तु, त्रिजगत्स्य दुर्लभाः ॥ ७४ ॥ परावर्ष्याऽप तद्रूप, स्वरूप दिव्यस्त्वपिणी ।
 रकुटीकृत्यावद्वेणी, मो मोः शृणुत ताविषकम् ॥ ७५ ॥ इमे वज्रमया बन्धा, निर्बन्धाः कुदया मया । कृता-
 दृष्टदिष्यन्ति महासतीइस्तेन नान्यया ॥ ७६ ॥ तदत्राऽऽजन्म या शुद्धा, प्रसिद्धा सा महमसती । स्वद्वस्तवारिणा

दुःस्वप्नारिणा मोचयत्वमुम् ॥ ७७ ॥ अक्रुम्य पद्वेद्यायास्तथा न स्वभवत्फलम् । दुःसंभवा हि मनसा, वि
 शुद्धिः शीलशीतने ॥ ७८ ॥ तदपघ्नपया ताम्र, न्यस्तुस्वास्वस्त्रिलास्यपि । का सती स्याद्विशुद्धेति, संशयाने
 जनेऽस्थिले ॥ ७९ ॥ वेद्युयाव स्यापवावच्छेदायोत्सर्गकारिणी । कुम्फागृहेऽस्ति श्लाघ्याऽहो ! कुसुमश्रीर्महास
 ती ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥ कुमारमग्निप्रमुखाः, सर्वे गर्वेण वर्जिताः । स्वयं गत्वा खेष्टसिद्धौ, प्रहा आह्वानयतु ताम्
 ॥ ८१ ॥ विस्मिता वेयतावाक्यास्तेऽपि तत्र गता द्रुतम् । आह्वयन् बहुमानासां, कीरोऽपि प्रैरयत्सया ॥ ८२ ॥
 वेयताऽप्येस्य तत्रोच्चै, याले ! यालेन्दुनिर्मले ! । शीललीलायित किञ्चित्, कौमुदीवत् प्रदर्शय ॥ ८३ ॥ ततः सा
 पारितोत्सर्गा, निसर्गावपि धत्सला । उपक्षमापतिं प्रापदिष्यनभ्यमहोत्सवैः ॥ ८४ ॥ मनसा घञसा कार्यनाप्या
 जन्म न चैस्परः । अकामये कुमारस्तत्सिद्धिरश्रास्तु माऽन्यथा ॥ ८५ ॥ इत्युच्चैः प्रोच्य सा तोयच्छठयाऽच्छोदयच्छुपम् ।
 पन्थाश्च शीर्णतृणवध्रद्व्रटिति तुष्टुः ॥ ८६ ॥ आकाशात्पुष्पटिम्ब, तवाऽभूस्तोपट्टिबत् । शीलेन निष्कल
 क्षेन, किं किं चा दुर्लभं नृणाम् ? ॥ ८७ ॥ अस्वीमृतस्ततो मृतवाध्रीयाः स प्रमृतमुत् । ध्रीवाविपावविस्मयर-
 सैश्च विवदोऽप्यमृत ॥ ८८ ॥ येह्यावेष्टमस्थिताऽप्येपा, प्रासरेखा सतीष्वहो । कथमित्थं कुमारोऽय, वेधी
 पप्रच्छ धत्सलाम् ॥ ८९ ॥ ततस्तथा समस्तेऽपि, दृष्टान्ते कथितेऽद्भुते । विधीयमाणाः सर्वेऽपि, श्लाघन्ते स्म
 शुक्र च ताम् ॥ ९० ॥ केय किमसत्सामिष्य, विवद्व्यादिति विस्मिता । कुसुमश्रीकुमारी तु, वेद्युवाद प्रसाद
 मृत ॥ ९१ ॥ सुमगौ मां युयां वक्षी, नोपलक्षयथः कथम् ? । पप्रवेद्यस्मि कुसुमपुरे प्राक् तोपिता स्वया

॥ ९२ ॥ तदवादि वत्स ! वात्सल्याद्वात्सलाऽम्बेव तेऽनुगा । साभिष्य विदधानाऽस्मि, स्वप्नुष्यैर्वर्षावर्षिणी ॥ ९३ ॥
 सकृत्स्थामग्नेरभ्युत्थानीतः पोते मया तवा । अद्यापि संनिपात्ये ते, सर्वकार्येषु सर्वथा ॥ ९४ ॥ इयदु स्व सु
 यज्जात, तर्वा प्राग्बुध्यतैः कृतम् । न शक्यतेऽन्यथा कर्तुं, शक्येऽपि कुतो मया ? ॥ ९५ ॥ यतः—“एति
 बुद्धिः परेषां वि, कोपव्यावर्त्तनक्षमा । शक्नोऽपि कुर्यात् कर्म, नैव सान्त्वयितुं पदु ॥ ९६ ॥” अतः परं परं
 भाग्य, परतप ! निरन्तराः । निरन्तरायाः प्राप्नोऽसि, चिरं सन्पत्परम्पराः ॥ ९७ ॥ जीवितोपकृतिक्तीतः, प्री
 तस्तस्मै स भूपतिः । क्षमयित्वा वदौ राज्यं, स पुनर्नोपहीतवा ॥ ९८ ॥ पत्न्यङ्ग स्वतुरङ्ग च, सरङ्ग जगृहे तु
 सः । सन्तो हि सन्तोपशुभः, प्रसेव्यन्यवस्तुषु ॥ ९९ ॥ स कीरणेन तत्रलज्जितेन च सङ्गतः । रक्तः कति
 चित्सत्र, विनास्तस्यै वडाग्रहात् ॥ १०० ॥ तमापृच्छ्य द्रुपं सोऽथ, प्रतस्ये स्वपुरं प्रति । वेवीकृतविमानस्यो, निस्स-
 मानमर्द्धिपुङ्गव ॥ १०१ ॥ अथ च-वीरसेनस्य सैन्यं तत्, स्वपुरोद्यानमागतं । तस्यानागमनास्तत्र, इति दुःखमवाङ्मुषाम्
 ॥ १०२ ॥ वीरसेनं विना सेना, शून्या तनुरिवात्मना । तस्यै कथञ्चित्तद्वैवापेक्षमाणा तदागमम् ॥ ३ ॥ पतद्रुपतिकरं
 दुःखाकरं सुत्वा पिताऽप्यमृत । दुःखावयमयाः पुष्पशोकात् को वा न दूयते ? ॥ ४ ॥ जनोऽन्यथा तदागच्छ-
 दिव्यमेषणकक्षणम् । दिव्यं विमानं वीक्ष्योर्बैर्निःशेषोऽपि बिसिद्धिमये ॥ ५ ॥ दिष्ट्या वद्धोऽप्यसे वेव ! तव
 सन्तः समेत्यथम् । इत्यादि वद्व्यापिनिकोत्सव कीरोऽकरोत्तवा ॥ ६ ॥ अथो द्रुपुत्कण्ठितेन, स्वसेन्येन पुराहृदिः ।
 यूयेषा इव यूयेम, संजग्मे जगतीषासुः ॥ ७ ॥ प्रावेक्ष्यत ततः पित्रा, पुष्पभिषङ्गदुत्सवैः । रामो वृशरथेनेव,

सयधूकः पुरं निजम् ॥ ८ ॥ नृप्यजन्मोत्सवेनेष, पुत्रस्यागमनेन सा । आसाद्ययथमानन्दं, स तु वाचामगो-
चरः ॥ ९ ॥ ततस्तया देवतया, तदुवन्ते निवेदिते । खेदारुताभ्यां मूपाया, रस सङ्कीर्णमाधुघनम् ॥ १० ॥ अया-
नया मुदाऽमुष्मै, कुमाराय निजं पदम् । प्रदाय दीक्षामावाय, क्षमापः प्राप परं पदम् ॥ ११ ॥ अमान निस्स-
मानं तन्महिमानं च दृष्टुयान् । परमानन्दवांस्तसौ, स्वराज्यं श्वशुरोऽप्यदात् ॥ १२ ॥ स्वभारमारोपितवाधाय
सारोऽपि म्रयतिः । आयुष्य दृश्यतस्मिन्, लोकः पूजितपूजकः ॥ १३ ॥ वेध्यप्यवादीत्कुसुमपुरे यः प्राङ्
नरेश्वरः । स बुष्टो दुर्नयी दुर्धीः, प्रायस्तज्जाय तादृशाः ॥ १४ ॥ इति तन्मत्सराद्वत्स !, घटसरात्परतः पुरम् ।
तन्मयोद्वासित शाला, वरं शून्या न चौरयुक् ॥ १५ ॥ स्वामयाम्यर्थये तस्मिन्, नगरे भव भूविमुः । विद्या
राज्यं च दीयेते, योग्यायेवेति हि स्थितिः ॥ १६ ॥ इत्थ तद्ब्रासनोत्थोऽपवावोऽप्यपयाति मे । श्रुत्वेति प्राक्
शुकप्रोरुत्संपादि प्रत्यपादि सः ॥ १७ ॥ दिव्यश्रीभिर्भोसितं तदेव्या द्राग् वासित ततः । तदात्बोत्पन्नशक्रेणा
लङ्घके चौरियासुना ॥ १८ ॥ एवं तस्याभयच्छस्या, प्राज्यराज्यचतुष्टयी । चतुष्टयीव श्रीः भेष्टा, विष्णुपाले
रुपदौकिता ॥ १९ ॥ वशीकृतायाः सुकृतैर्वेद्यतायाः प्रमावतः । निष्कण्टकत्वमेथासीत्प्राज्येच किराज्यवत्
॥ २० ॥ फेबली कनकसालः, पुरस्योपवनेऽन्यदा । आययी निर्ययी चैप, धन्विषु सपरिच्छदः ॥ २१ ॥ नत्वा
स्तुत्वा च तस्यासौ, तत्वातत्वार्यधेदिनीम् । अयःप्रवेदिनीं चक्रे, वेशनां श्लेशनादिनीम् ॥ २२ ॥ सोऽथ प्रस्ता-
पयामास, प्रस्ताभे संशयं निजम् । नेतर्नूतनयोगे नो, वियोगः केन कर्मणा ? ॥ २३ ॥ अग्निपाताविकष्टं च,

कुनोऽमृत ? किञ्च किंकृतः । वेद्येति निष्कलङ्कायाः, फलङ्कः कुसुमभ्रियाः ॥ २४ ॥ युग्मम् । अथाविदेश भगवान्,
 फेवली के पलीयसा । अल्पीयसाऽपि विषयत्कर्मणा नेह जगिरे ? ॥ २५ ॥ हास्येनाव्यर्जित कर्म, मर्मोविचण्ड
 काण्डपत् । सर्वपाञ्चर्यवर्णोऽपमार्यैस्तन्निवार्यते ॥ २६ ॥ युवाम्यां हि युवम्यां प्राग् भवे कौतुकमाश्रितः ।
 यथाऽर्प्यते स दुष्कर्म, सकर्णकण्यतां तथा ॥ २७ ॥ सम्मेषालतलहृदिकायां प्रामसक्तमे । क्षेमङ्करः सार्य
 नासा, ग्रामाच्यक्षो भवानमृत ॥ २८ ॥ तदा च सद्गुणभोगिचारिणी धारिणीत्यमृत । इय ते वल्लभा प्राणवल्ल
 भाऽतिशुभादाया ॥ २९ ॥ शुद्धभ्रादौ सख्यौ तौ, ब्रावयि भवयाऽचिकी । नैकयात्रिकलोकस्यातुल्यवात्सल्य
 कारिणौ ॥ ३० ॥ तीर्थमार्गे प्रपादानदायिनौ वीनतापिनौ । शुद्धाभयव्याघ्राचौ, सुपात्राराधिनौ मुदा ॥ ३१ ॥
 प्रापञ्चदुर्विधाहारप्रत्याख्यानविधायिनौ । सखिसपरिहारेण, सङ्कटाहारभोजिनौ ॥ ३२ ॥ पञ्चपङ्क्यां चतुष्टपङ्क्यां,
 त्रिपङ्क्यां च विशेषतः । आरम्भवर्जिनौ ब्रह्मपोषधोपोपणार्जिनौ ॥ ३३ ॥ वानादिनिम्बतुमैव, विधिवदममाव-
 रान् । आराध्यन्तौ धार्मिकाणामीयतुः छाधनीयताम् ॥ ३४ ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥ तस्य बन्धुः स्निग्धमुग्धोऽ-
 नुरूपं प्रियसङ्गरीम् । कनीं कनीयानन्येषु, परिणिन्ये परैर्महैः ॥ ३५ ॥ मीप्से मीप्सेऽन्यदा रात्रौ, तौ नबोदौ
 वधूवरो । गृहोपाने वीर्घिकायां, जलक्रीडार्थमीयतुः ॥ ३६ ॥ बृद्धेन बन्धुना केहसिन्धुना प्रेमहास्यतः । अक-
 स्मात्पावसां, तदा तदीर्घिकोदके ॥ ३७ ॥ न यद्यप्यधिक दूनी, तावदभ्युनोवकाभयात् । तवप्याकस्मिकी
 कामप्यामृतां व्याकुलात्मताम् ॥ ३८ ॥ क्षेमङ्करेण तत्क्रीडापरेणैतस्यकाचि च । तत्कुतुहलकारिण्या, धारिण्या

उप्यन्वमन्यत ॥ ३९ ॥ ताभ्यां तथाऽन्धकरणेऽन्धकारे द्वौ पृथक् पृथक् । द्युक्तौ ततो विद्युक्तौ तौ, क्षणं जातौ भयद्वुक्तौ ॥ ४० ॥ अत्युदार च शृङ्गार, कारयिष्याऽथ धारिणी । देवरस्य प्रियां रूपमञ्जरीं प्रियमञ्जरीम् ॥ ४१ ॥ निवेद्य मुग्धां
 सीधान्तरम्यधादेयरह । देवरागञ्ठगन्धेह, वेद्यां स्वं पश्य पश्य च ॥ ४२ ॥ युग्मम् । सोऽप्यागतः स्वकवचं, वीक्ष्य
 मन्वाक्षदुःस्वभाग् । न प्रेक्ष्य साऽप्यमृद्भूरिस्त्वमेवसिद्धा प्रिया ॥ ४३ ॥ इति कौतुकमाप्रेण, मात्राविकविपाकस्युत् ।
 क्षेमङ्करधारिणीभ्यां, सञ्चित दुष्कृतं कियत् ॥ ४४ ॥ हास्यमाप्रेण को नाम, द्योप इत्यवदीलनात् । नालोचितं
 पुरोस्ताभ्यां, प्रतिश्रान्तं च नैव तत् ॥ ४५ ॥ सम्यग्यमोर्जितानन्तमुक्तौ तौ च तन्नवम् । क्रमात्समाप्य सौचमेऽ
 मृता वाक्कुसमी सुरौ ॥ ४६ ॥ तत्तन्मुत्वाऽप्यतीर्णौ तौ, पृथग् राजकुले युवाम् । युवयोः प्राग्मवल्लोहात्पाणिग्रह
 मवाप्यमृत् ॥ ४७ ॥ लघुयान्धयजीवोऽपि, धर्ममाराध्य किञ्चन । देवताविभवान् ध्रान्त्वा, जज्ञे धनपतिः स तु
 ॥ ४८ ॥ तयामृत्प्राग्मचरभ्यासात्स्नेहस्तेन सह क्षणात् । वीर्यिकायामक्षिपस्त्वं, त तस्य सोऽपि वारिवौ ॥ ४९ ॥
 पूर्वार्गीर्णानुसारेण, नवयोर्युवयोरपि । वियोगोऽमृतस्यैवास्याः, क्वात वेद्यास्त्वमप्यहो ! ॥ ५० ॥ स्वल्पमप्य
 ज्येते जीवैः, प्राग्मवे कर्म यस्या । तस्या वेणते हन्त !, पुरोऽनन्तागुणापि ॥ ५१ ॥ चतुर्विधस्य विधिवद्ध-
 र्मेस्याराधनाय ते । देव्या सङ्गभृद्भानां, राज्यानां च चतुष्टयी ॥ ५२ ॥ इत्याकर्ष्योभयाकर्णी, सक्तां ताषु-
 भापि । जातजातिस्तृती पृथ, सर्वं समस्तुर्भवम् ॥ ५३ ॥ निर्वेदाच्च प्रपेदानौ, तौ आद्यप्रावशाव्रतीम् । वि
 शिष्य सर्वयाऽनर्थदण्डस्यागमन पुनः ॥ ५४ ॥ चतुर्विधं विशुद्धैर्ब, धर्ममाराध्य तौ धिरम् । प्रान्तोऽनशततः

प्राप्तायच्युते श्रैयशीं श्रियम् ॥ ५५ ॥ व्युत्था यातौ विवेहू तौ, निस्संवेह महर्द्धिताम् । लब्ध्वा बुद्धाऽऽर्जित धर्मं,
भायिनी शिष्यगामिनी ॥ ५६ ॥ अम्बष्ठधर्मे विहितेऽप्यनर्थवृष्टस्य शास्यावपि किञ्चिदेयम् । प्रथण्डवण्डं परि
भाष्य भग्न्यास्तस्यागतः आर्ध सुखितां अयच्चाम् ॥ ५७ ॥ ॥ इत्यष्टमव्रते श्रीरसेनकुसुमश्रीवृष्टान्तः ॥

इति श्रीवियगञ्जनायकपरमगुरुश्रीसोमसुन्दरद्वारिश्चिष्यश्रीशुबनसुन्दरद्वारिषिनेयोपाध्यायश्रीरत्नशेखरगणिविरचितायां आद्यप्र
तिक्रमणयुगप्रचौ गुणप्रतापिकारस्वरीयाः ॥ प्रथमम् ५३३१ ॥

उक्तानि त्रीणि गुणव्रतानि, सम्प्रति यत्स्वारि शिक्षाव्रतानि प्रस्तुतानि, तेषु च प्रथम सामायिकव्रत मूलतस्तु
नयम, तन्नायमाधदपकचूर्णिपञ्चाशकचूर्णियोगशास्त्रवृत्त्यायुक्तो विधिः— इह आद्यतो द्विविधः—ऋद्धिमानबुद्धि
कम्ब, तत्र योऽबुद्धिकः स यत्तुर्पु स्थानेषु सामायिकं करोति—जिनयुगे साधुसमीपे पोषणशालायां स्वयुगे वा,
यत्र वा यिभ्रान्यति निर्भ्यापारो वा तिष्ठति तत्र च सर्वत्र, यदा च साधुसमीपे करोति तदाऽय विधिः—यद्वि क
म्बावपि भयं नास्ति केनचिद्विवादो वा नास्ति ऋणं वा न धारयति मा मूलतस्तृताकर्षणापकर्षणनिमित्तमित्त
सश्लेष्ठाः, यदि च निर्भ्यापारोऽस्ति तदा स्वयुगे सामायिक कृत्वेयां शोधयन् साधव्यां भाषां परिहरन् काष्ठ
सेदुगविना यदि कार्यं तदा तत्स्वामिममनुज्ञाप्य प्रतिलिख्य प्रमान्यं च गृहन् खेलासिद्धान्तादीकांश्चाविवेचयन्
प्रत्यपेक्षितप्रमार्जितस्यणिहले वा विवेचयन् एव पञ्चसमितित्रिगुसियुक्तो नैवेधिकीपूर्वं साध्याभय गत्वा गुरुश्रत्वा

गुरुसमक्षं यथाविधि सामायिकवर्णकोधारवि कृत्वा यथाज्येष्ठमाचार्योदीन् धन्वते पुनरपि गुहं धन्विष्यार
 प्रत्युपेक्ष्य निधिष्टः शृणोति पठति पृच्छति वा, एवं चेत्पि ब्रह्म-यवा तु स्वगृहे पौषशालायां वा सामायिकं
 गृहीत्वा तत्रैवास्ते तदा गमनं नास्ति, यस्तु राजामाल्यभेद्याविर्महर्षिकः स गन्धसिन्धुरस्कन्धाधिस्त्र्यष्ट्यञ्चाम
 राधिराजालङ्घुरणासङ्कुतो हासिकाञ्चीयपादातिरथकठ्यापरिकरितो भेरीमाङ्कारभरिताम्परतलो पन्विष्टृन्वको
 लाहलाकुलीकृतनमस्तलोऽनेकसामन्तमण्डलेश्वराहमहमिफासम्प्रेक्ष्यमाणपावकमलः पौरजनैः सञ्चरन्
 ह्योपवश्यमानो मनोरथैरुपसृश्यमानस्तेषां सेवाञ्जलियन्त्रान् छाजाञ्जलियन्त्रान् धारः प्रणामांश्चानुमोदमानोऽ-
 ह्यो ! धन्यो घर्मो य एवंविधैरप्युपसेव्य इति प्राकृतजनैरपि स्नाध्यमानोऽकृतसामायिक एव तीर्थप्रभाषनाहेतो
 र्जिनालय साधुवसतिं या गच्छति, तत्रागतो राजककुदानि उग्रधामरोपानन्नुकुटस्वरूपाणि परिहरति, आ
 यश्यकधूणौ त्वेषमुक्तम्—“सामाहञ करितो मउद्य न अवणेर्ह, कुडलाणि नाममुद पुष्पतपोलपाधारगमावि
 योस्तिरह” स्ति, ततोऽस्तौ जिनार्चन साधुपन्वन वा करोति, ततश्च सामायिकं च ह्यस्तसायथ-
 कर्मणो मुहूर्त्तं यावत्समताभायो, यदाहुः—“साध्वजोगविरभो, तिगुप्तो ण्ठु संजओ । वयउत्तो जयमाणो,
 आया सामाहञ भवे ॥ १ ॥ जो समो सबभूण्ठु, तसेसु थाररेसु अ । तस्स सामाहञं होइ, इइ केवल्लिमा
 अं ॥ २ ॥” सामायिकशब्दार्थश्च त्रिषाब्धतुर्था, यदाह निर्युक्तिरुक्त—“साम १ समं च २ सम्म ३ इग भिइ
 सामाहञस्स एगद्धा । नाम उवणावधि ए भायमि अ तेसि निक्खेवो ॥ १ ॥ मधुरपरिणामसामं १ समं तुला २

सम्म स्वीरम्वद्वृष्टि । दोरे हारस्स चिदं इगमेआइ तु दवमि ॥ २ ॥ आठवमाइ परवुप्समकरणं ? रागवो
समजप्रथ २ । नाणाइतिगं ३ तस्साइ पोअणं भावसामाई ॥ ३ ॥” तव “करोमि भते ! सामाइअ”मित्थावि
दण्डकोचारपूर्वक कर्त्तव्य, उक्तं चावश्यकनिर्युक्तिदृष्टौ सामायिकाधिकारे भीइरिमप्रसुरिभिः—“गृहस्योऽपि
गृहस्यसामायिक “करोमि भते ! सामाइअ सायज्ज जोग पवक्खामि जाव नियमं पञ्चुवासामि पुचिइं तिविहेण”
इत्येव कुर्यादिति, ननु अविचित्रं अविधेन प्रत्याषक्षाणस्य को दोषः ? उच्यते, पूर्वप्रवृत्तकृष्यादिकर्मोत्तमेष्वनु-
मत्यनियेधेन मद्रप्रसङ्ग एव, नन्वागमे अविचित्रविधेनरपि गृहस्यप्रत्याषक्ष्यानमुक्तं तत्किंचियम् ? उच्यते,
अतिस्पृष्टसावधयोगविषयमेतत्, तथा च महाभाष्यकारः—“जइ किंचिवल्पओभणमप्यप्य वा विसेसिउ व
त्थु । पवक्खेज्ज ण दोसो सयसुरमणाइमच्चुव ॥ १ ॥” सामायिकवृण्डके च सामान्येन नियमग्रहणेऽपि विव
क्षातः पूर्वाचार्यपरम्पराप्रामाण्याच्च अचन्यतोऽपि घटिकाद्वयमान तत्कर्त्तव्य, तथा च प्रतिक्रमणसूत्रचूर्णिः—
“जाव निअमं पञ्चुवासामिसि जइवि सामन्नवयणमेअं तदावि जइअओवि अंतोमुहुत्त नियमे ठायवं, पर
ओवि समादीप विट्ठ” स्ति । कलिकालसर्वज्ञभीदेभाचार्यैरप्युक्तम्—“त्यक्तार्त्तरोद्रघ्यानस्य, स्वक्तसावधकर्म
णः । मुहुत्तं समता या तां, विदुः सामायिकप्रतम् ॥ १ ॥” न बाधोऽपूर्वाचार्यपरम्परा न प्रमाण, आगमेऽपि
तस्याः प्रामाण्यसमर्पनात्, यदुक्तं सूत्रकृताङ्गनिर्युक्तौ—“आयरिकपरपराए भागय जो च आणुपुबीप (उ छेयदु
दीप) । कोवेइ ऐअबाई जमास्सिमासं स मासिदिई ॥ ११ ॥” एवविषयस्य सामायिकप्रतस्यातिचारपञ्चकनिम्बनायाइ-

तिविहे दुप्यणिद्वाणे अणवट्टणे तद्वा सइविट्ठणे । सामाइय वित्तहकप विप सिक्खावप निदे ॥ २७ ॥

‘तिविह’ इति ‘त्रिविध’ त्रिप्रकार ‘दुप्यणिघानं’ मनोवाक्कायानां दुष्टप्रयोगः साधयव्यापार इत्यर्थः, तत्र मनसा दृढदृष्टादिसाययव्यापारचिन्तनं मनोदुप्यणिघानं प्रथमोऽतिचारः^१, आहुम्—“सामाइअ तु काळं घरस्थित जे अ चित्तप सट्ठो । अट्ठससोवगओ निरत्थय तत्स सामइअं ॥ १ ॥” तथा वाचा कर्कशाविसावयवमापण यागदुप्यणिघान^२, कायेनाप्रतिलिखिताप्रमार्जितभूमौ निपतनादि पावप्रसारणादि वा कायदुप्यणिघानम्^३, अनयस्थान—सुहृत्तादिबेलावधेरपूरण ययाकयच्चित्तसामायिककरण धा, यथा प्रतिनियतवेलासद्भावेऽप्यनावरा त्सामायिकाकरणमनयस्थान, सामायिक हि क्षणिकेनावश्य कर्तव्यम्, अन्यथा प्रमादः, आह वायइयकथूणि कृत—“जाहे ह्यणिओ ताहे सामाइअं करेइ” स्ति^४, तथा ‘स्मृतिविहीनम्’ इति नित्रादिप्रायल्याद्वाहादिविचिन्ता वैषम्याद्वा शून्यतया मया सामायिक कृतमस्ति न वा ? इति इय गा मम सामापिकवेलेत्यादि यदा न स्म रति तदा स्मृतिविहीनत्वं पञ्चमोऽतिचारः, स्मृतिमूलत्वान्मोक्षसाधनानुष्ठानस्य, तथा ब्राह्मः—“न सरइ पमाय शुत्तो ओ सामइय कया प कायधं । कयमकयं वा तस्स हु कयपि विहलं तयं नेअ ॥ १ ॥”^५, एतेषां पञ्चानामपि जीवस्य प्रमादपदुलतयाऽनाभोगादिनाऽतिचारत्वम्, एतेषु सत्सु ‘सामाइअ’सि सप्तमीलोपात्तसामापिके प्रथमे शिक्षाघाते ‘वितथकृते’ सम्पगननुपालिते योऽतिचारस्ते, अथवा प्रथमे शिक्षाघाते यद्वितथं कृतं तन्निरासि, आ

ह- सामायिके द्विविधस्य त्रिविधेन प्रत्याख्याते रोदुमशब्देन मनसा बुद्ध्यणिधानसम्भवात्सामायिकाभाव एव
 प्राप्तमङ्गजनितं च प्राप्यमिदं स्यादतस्तद्वितीकारावन्तीकार एव श्रेयान्, मैव घोषः, सामायिकप्रतिपत्तौ हि सा
 वद्य मनसा न करोमि १ न कारयामि २ वाचा न करोमि ३ न कारयामि ४ कायेन न करोमि ५ न कारयामीति
 ६ पण्डित्यमास्तेष्वनामोगादिनैकतरमङ्गोऽपि शेषसद्भावाच्च सर्वथा सामायिकाभावः, मनोबुद्ध्यणिधाने च मि
 द्याबुद्ध्युक्तेनैव शुद्धिमणनाच्च सामायिकास्वीकारः श्रेयस्करः, अन्यथा सर्वविरतेरप्यस्वीकार्यताप्रसङ्गात्, यथा
 विधिकृतावनुष्ठानाद्वरमकृतमिति केचिद्वदन्ति तदप्ययुक्तं, ययुक्तम्-“अविदिकया धरमकय असुखवयणं न
 णति समयधू । पायच्छिस्त जम्हा अकय शुक्ल कय लहुज ॥ १ ॥” किञ्च सातिचारावप्यनुष्ठानावभ्यासतः
 कालेन निरतिचारमनुष्ठानं भवति, अन्यासो हि कर्मणां कौशलमावहति न हि प्रथमत एव धनुर्द्वारादीनाप्यन
 मोयकर्मत्वं, अन्यासे संश्लेष तद्भावात्, यथा कर्णाशुनादीनां, लिखनपठनगीतनृत्यादिकला अप्यभ्यासेनैव प्रायः
 प्रकर्षं प्राप्नुवन्ति, न हि सकृन्निपातमात्रेणोदबिन्दुरपि धादिण निष्पत्तामावधाति, अतः सम्यगमनःशुक्लादौ प्रय
 क्षपरेण यथाक्षणे पुनः २ सामायिक कर्तव्यं, तथा वागमः-“सामाहममि त कय समणो इव साबजो इवह
 जम्हा । यएण कारणेण बहुसो सामाहमं कुज्जा ॥ १ ॥ जीवो पमायणबुद्धो बहुसोऽपि अ बहुविदेसु अत्येसुं ।
 यएण कारणेण बहुसो सामाहमं कुज्जा ॥ २ ॥” आषट्पयकर्णौषप्युक्तम्-“यथा सवसामाहम कावमसक्तो
 तवा देससामाहमंपि ताव बहुसो कुज्जा” इति, तथा ‘जस्य वा वीसमह अण्डह वा निषावरो सवस्य सामाहमं

फरेइ'सि, एयं च द्विसन्ध्यमेव सामायिक विधेयमिति यत्केचिन्नियमयन्ति तवपास्त मन्तव्यं, निर्व्योपारताया
 दिनमध्ये पशुशोऽपि सम्भवात्, विशेषपयुक्तिश्चात्र पूज्यप्रणीतविचारामृतसङ्गहावधगन्तव्या, ननु 'निधावारो
 सदस्य फरेइ' इत्युक्तं, यद्वा च निर्व्योपारताऽर्धघटिकादिमात्रमेवास्ति ननु घटीद्वय यावत्सदा 'जाघ नियम
 पशुयासामी' ह्येव सामायिक कथं कुर्यात्?, नियमस्य जघन्यतोऽपि घटीद्वयमानतयोक्तत्वात्?, सत्यं, तत्सा-
 मायिक दण्डकोधारकादि विनैव समतामाधमात्ररूपं संमान्यते, तत्त्वं तु पशुश्रुतगम्यं, सामायिकफलं चै
 वमाहुः—“दियसे २ छयन्व वेइ सुयन्नस्तु स्वदिन एगो । इअरो पुण सामइअ करेइ न पशुव्यप तत्स ॥ १ ॥
 सामाइअं कुणतो सममाध सावओ अ घडिअवुग । आउ सुरेसु यचइ इतिअमिस्ताइ पळिआइ ॥ २ ॥ याणवई
 कोडीओ छयस्या गुणसट्ठि सइस पणवीस । नवसय पणवीसाए सतिहा अइभाग पळिअस्त ॥ ३ ॥ अइतोऽपि-
 ९२६९२६९२६ । १॥ तिद्यत्तवं तवमाणो जं नवि निट्ठवइ जम्मकोडीविं । त समभाविअचित्तो स्ववेइ कम्म खणद्धेण
 ॥ ४ ॥ जे केवि गया मोयस्व जेवि अ गच्छति जे गमिस्तति । ते सवे सामाइअमाइप्येण मुणेअवा ॥ ५ ॥
 न हूयंत न तप्येत, वीयेत वा न किञ्चन । अहो ! असूत्यक्रीतेय, साम्यमात्रेण निर्धृतिः ॥ ६ ॥” इति सप्तविं
 शगाथार्थः ॥ २७ ॥ अत्र व्रते व्यपहारिषु प्रधनमिन्द्रज्ञातं यथा—

सत्यं च अइमइत्थं न पुणो सत्यं वडणत्थसत्थकरं । सुपसत्थसत्थिअसम सत्थिअपुरमत्थि पुहवीप ॥ १ ॥
 सवसीकपअरिर्विदो अरर्विदो नाम नरर्विदो अ । इहीइ सुरर्विदो गरिमाए गिरिवरिवो अ ॥ २ ॥ जत्स

पयायपईबो पय पयगास्त देइ सगूण । चित्तं तु तत्पिर्मनुजसखिलेहि पज्जलइ अहिमं ॥ ३ ॥ मयणापइ ।
 पयुहाओ इहस्त व तस्त आगमवितीबो । अट्ट पसिद्धा एव पेय सया आसि वइआओ ॥ ४ ॥ विविहेहि
 ठवापइ जाओ तणओ न तस्त इहोवि । तो मझइ रजसिरि सो बिहल उच्छुलट्टि व ॥ ५ ॥ सिद्धी विसिद्ध
 तणओ घणओ अबरोव नामओ घणओ । वसइ तहिं जस्त सय कोबीओ कणणस्सेव ॥ ६ ॥ जिणाधम्ममा
 बिपण न केवल धम्मओ घणाओवि । नगमअइअसइसो जेण कओ अप्पणो सरिसो ॥ ७ ॥ तस्त घण
 स्तिरिनामा निदिणी निदिणीइनिउणमइबिहवा । बुबिहाइ घणसिरीए सो सोइइ अनुवमसेण ॥ ८ ॥ तत्पुत्तो
 घणमित्तो अविणयचित्तो अ दुण्णयपसत्तो । सुविसिद्धसिद्धिकुलविहिवोसपडिसेइणत्थ वा ॥ ९ ॥ बालस्त-
 णओवि इमो पइदियइ मिउणिइ परिमुसत्तो । चोरव घोरकम्मो वव सबवि विफडेइ ॥ १० ॥ अणयाओ
 जणयार्इवि दहुपडिसेविओ विअत्पीहि । सो अ विवरीअसिक्खिआइएव अहिम पयदेइ ॥ ११ ॥ वाणिज्जाइक
 छाओ सुसिक्खिआओवि तेण न इ कलिआ । चोरिकाइकलाओ असिक्खिआओवि अक्खल्लिअ ॥ १२ ॥ जुवण
 मणुपत्तो पुण जाओ वसणेसु सत्तसु पसत्तो । कडिओ सलु निर्बरसो अइकुओ वेव आपइ ॥ १३ ॥ लप्ताइ
 देइ नरयदाराणि व गिइवईण गेहेसु । गिणेइ तेसि सब वव पावव पववत्त ॥ १४ ॥ जूअं अणत्थमूअं अइप्प
 मूअ व नरयगाइवूअं । लिबइ मिलियत्तओ सोऽणज्जो इमअइइस्तओ ॥ १५ ॥ मेसावसणपसत्तो मज्ज मंससि र-
 वस्ससो इव सो । मक्खेइ किं अमक्खं पर्णगणासंगयाण वा ? ॥ १६ ॥ सो मझइ अत्ताण तिअसवर चोरिअं

च कामदुर्गं । नयरंगण न्य अमरंगण य मञ्चाइ अमर्यं य ॥ १७ ॥ सुखनाणविच्छ्वपि दु निदुस्माणा पमाणणिञ्च
 द्वी । अनेसि कुच्छणिञ्च साणाण भक्खणिञ्चं हि ॥ १८ ॥ अन्नविणमि स दुसयफारी गोरीइ कत्थवि पविट्ठो ।
 पायिट्ठो छद्दु गरिओ केणवि कोलुप बाहेण ॥ १९ ॥ वंधिअ नीओ नरयइ पुरओ सो जाणिओ अ सिट्ठिसु-
 ओ । तो रत्ता इफारिअ घणओ सिट्ठी इम सिट्ठो ॥ २० ॥ घज्जोवि तुज्ज पुत्तोसि अज्जाणज्जो इमो मए सु
 को । नेव पुणो मुचिस्सं जमिक्कसिं वेय वक्खिअ ॥ २१ ॥ यतः—“स्यान सर्वस्य वातव्यमेकवारपराधिनः । द्वि
 तीयपतने वन्ता, वक्केणापि यिवर्जिताः २२ ॥” बवहारिओवि साइइ महापसाओ इमो नवरि एत्तो । यद्दुसि
 मिय्खओयि न मुअइ अणय टारस ॥ २३ ॥ ता एत्त न मे पुत्तो अइपि न पिज इमस्स अज्जविणा ।
 वूरीफओ हु फुइक्खवरोध एत्तो अक्खकरो ॥ २४ ॥ यतः—“दुष्टः सुतोऽपि निर्वास्यः, स्वामिना न्याय-
 गामिना । प्रहयक्केप्रहाधीदाः, शनिमन्ते न्यधीविघात् ॥ २५ ॥” रत्तावि साहु साहुसि बल्लिओ मल्लिओ अ
 यद्दुसिट्ठी । किंय न कज्जविऊण सपज्जइ उच्चिअक्खाओ ॥ २६ ॥ यतः—“आदेयत्थमसंस्तुतेऽपि हि जने विस्ता
 रयत्थज्जसा, दुर्घत्सानपि सान्त्वयत्यथनिमृत्प्रायानपायोयतान् । त सवर्गयति त्रिवर्गमिह वाऽमुद्रापि यस्मा
 च्छुम, किं वा तन्न तनोति यत्सुकृतिनामौचित्यथिन्तामणिः ॥ २७ ॥” अह घणयसुओ मइआ रत्ता मुक्कोवि
 रित्तिउं तुक्को । अह जइ रत्तो इत्थे बरिओ ता मारिओ बेय ॥ २८ ॥ न य आजम्मविणिग्गिम्मिअअउम्मपि
 म्माइ थोरिआइ यिणा । सक्को इक्कपि विण ठाउ पाणप्पिआइ ॥ २९ ॥ बल्लीओ वेलाए फलति सयत्ताओ

बोरिया उ लया । तबालमेव जायइ जीइ महिही वरिहोयि ॥ ३० ॥ ता किं करिस्समिणिइ अहवा ज होइ होउ
 त सब । बोरिं मुचामि कह जीप विलसामि सच्छव ॥ ३१ ॥ अजणमविस्सकरण जइ वा यिअ कहपि पावे
 मि । ताउइ होमि कयत्यो पूरेमि मणोरेइ निअए ॥ ३२ ॥ इअ चित्तो अतो नयर सुइरं परिममतो सो ।
 पगत्य जोगसिद्धं कलासमिद्धं निहलेइ ॥ ३३ ॥ त तइ पमुघणवाणेणाथअइ सो जहा लहु वेइ । त अजण
 मणपिब निअय किं वा न वाणाओ ? ॥ ३४ ॥ जओ-“दानेन भूतानि बधीमवन्ति, दानेन वैराण्यपि यान्ति
 नाशम् । परोऽपि वधुत्वमुपैति दानात्, ततः पृथिव्यां प्रवर हि दानम् ॥ ३५ ॥” सीहो व पक्खरजुओ पक्ख
 जुओ विसइरो व सो वुसहो । वितापत्तोव रवी जाओ तेणजणेण जणे ॥ ३६ ॥ तसो सो सच्छव निणइइ
 दधिणाणि सबभवणाणि । परिमुसिउ २ बोरो अवरोव रोहिणिओ ॥ ३७ ॥ परइत्थिओवि मुजइ निहतरे
 वतक्य पविसिस्ता । एव सो अदिस्सो लोअं विनदेइ सबमवि ॥ ३८ ॥ तेणात्सन्नगिरिस्स य गूढगुहम्मतेरे पर
 चणेहि । विदिओ निअभटारो पक्खसो पावर्मंगारो ॥ ३९ ॥ जीवुव अप्पविहओ सुहुमो वाउव सचरतो सो ।
 गाढपयत्तपरेवि विउणेवि वि न मुणिओ कहवि ॥ ४० ॥ नरवइणो वयणाओ तइ विउणो बोरिआ मए बस्ता ।
 इअ भणितो इम्मो इव निवसहाए सया एइ ॥ ४१ ॥ जो तक्खस्स गरिइ करेइ त पयडिउ पइम वा । सो
 मुसइ तस्स गिइ क्ख विव व सबंवि ॥ ४२ ॥ अनुमाणेण तेण त जाणतावि पुवविहाए । रायाई नहु भणित
 सक्का इत्थे अवचवणाओ ॥ ४३ ॥ अइगइं सुहुमपिहु अत्थ सत्थस्स पयडयति विज्ज । पयड पोठपि इम न को

यि पुण अइह युत्तत्त ॥ ४४ ॥ किंकिचज्जो राया ता घोसाथेइ पडुपडइपुष ! जो पयइह चोरमिम कोरिं कण-
 यस्स से धेमि ॥ ४५ ॥ चुलसीइसु पवइहएपइसु पवहेयि यज्जमाणो सो । घुत्ताए एगाए गणिआइ विआरिउ
 उविओ ॥ ४६ ॥ तो सा गतु नरघइपासे भासेइ सत्तविणमज्जो । गइ पुरोगमिम वस्सुमयस्सं हि पयइस्सं
 ॥ ४७ ॥ रत्ता विअमुदिसप्पमएण इमीइ पीढय ताहे । को वा न माणणिओ विसम कज्ज पवज्जतो ? ॥ ४८ ॥ ता
 तो सा वितइ नूण अजणसिद्धो व पिअसिद्धो वा । सो तक्खरो न केणवि जत्तो इतो य दीसइ जं ॥ ४९ ॥ ता
 तद्धरणनिमित्त यिस्स सधपि निअगिइस्सतो । स्विउ वार पिहिउं गाव चिद्धेइ तधिस्ता ॥ ५० ॥ रत्तिं तु निअ-
 गिइतरगया महाजोगिणिध गयनिवा । त विअ चोर द्वायइ तसंच पर अनन्नमणा ॥ ५१ ॥ चोरो घरिज्जमाणो
 मारइ नूणति तस्स घरणद्धा । घाहइ तिउसुणहे सुइहे ठापेइ सा पासे ॥ ५२ ॥ तेणोउवि तीइ सारं मुत्तिउम
 विस्सो पुणो पुणो इतो । सुणइइ तग्गिइतो नो सक्खइ पविस्सिउं विवसे ॥ ५३ ॥ तत्तो सो तहि रत्तिं स्सं
 एगिउ इयेइ जा सज्जो । जणणी इय हिअजणीइ पारिओ ताव धीआए ॥ ५४ ॥ विविहेहि असउणेहि विहि
 अनिसेहस्स तस्स एदिहत्ता । एव गया न सक्क तीइ गिइ तेण पुण मुत्तिउ ॥ ५५ ॥ तो सो वितइ विसे पुत्ता
 एसा पुय मह घरिही । विणियारति पुणो पुण कइ अक्खइ दुधिमिस्ताइ ? ॥ ५६ ॥ दुनिमित्तधारिअ पुण नेमि
 रिअवारिमं य नहु काउ । उचिअविज्जं जम्हा ताणियि नरकम्मयसगाणि ॥ ५७ ॥ जओ-“गयणंमि गहा
 सयणमि सुविणया सउणया यणगेसु । तइ वाहरति पुरिसं जइ विद्ध पुषकम्ममेहि ॥ ५८ ॥” अज्ज पुण सत्त-

मदिण तेण धिसेसेण धितगिअमिण । पबक्खमणत्थेण ता किं एआइ अत्थेण ? ॥ ५९ ॥ इअ धितिप्ता सस
मरसीइ खणिमु गुल्लसं सो । कोडीसरस्स कत्तसथि गिहं पविट्ठो निअगिइ थ ॥ ६० ॥ तहिं पिच्छइ बुम्म-
इणा पिडणा कुट्टेण क्खियगणयइणा । ताडिअत कागणिकजे पुसंपि ससु थ ॥ ६१ ॥ तसो धिच्चिलयिप्पो
धितइ मृण इमस्स क्खियणस्स । सवत्सं गिण्हिस्सं जइ ता हिअयपि कुट्ठिहिइ ॥ ६२ ॥ इअ झाइअ तग्गि
इओ नीइरिओ इत्ति असुइगिइठथ । सो पविसइ पुयिपि थ सुवणकारस्स धरमवण ॥ ६३ ॥ जा पिच्छइ
निष्कारयछारयवूलीण पुजए थहुए । उक्करवपुजए इव निवाइ गेहाहिं गहिआणं ॥ ६४ ॥ एगत्य य गिहनाइ त
घूलिं धमिअ धमिअ अमिअतरं । कणगरय अणुमित्त कहवि गहंतं स वेहेइ ॥ ६५ ॥ रकेहिपि थ घरमाणुसेहिं
पत्थिअमाणय थ तय । वहुं किमिइ गहिस्सं ? इअ धितिअ निग्गओ स तओ ॥ ६६ ॥ तो सो निवमहिआए
महिंविआए इगाइ गणिआए । गच्छइ गिहं सुगुड अमावसाए सत्थि नइ ॥ ६७ ॥ त पिच्छइ अइपिच्छल्लग
सत्तकुट्टेण बुद्धधित्थेण । जअथबुहुएण य रममार्णिं सुरवरेण ॥ ६८ ॥ चिट्ठी चणल्लवगिन्दीअवाइ इमाइ कुच्छ-
गिआए । इअ धितिअ निगर्तुं गिहं गओ खत्तिअयरस्स ॥ ६९ ॥ कुट्टेण तेण कणमूढय थ अइथवदववा
एहिं । भअ इणिअमार्णिं लहुगयपाण थ वट्ठुणं ॥ ७० ॥ निक्खिद्धुडनिहुरपहारमीउअ निग्गओ स तओ । य
म्मिअ सवे रसो पविसइ पासायसुल्लसिओ ॥ ७१ ॥ सुगल ॥ जा तस्स अगमहिंसी सा असई कुब्बरेण संघ
दिआ । रमिअण थिर पच्छा आगच्छइ जाय ताव विओ ॥ ७२ ॥ विअवसा गयमिओ निरोसो पुच्छए कवि

गयाऽसि ! । महिलासदायसुलभ सा किस्मिसुत्तर देह ॥ ७३ ॥ जुअल ॥ निदाद्युम्भिअनयणो पुणोवि
 सुत्तो तद्देय महिरमणो । सा पुण सकिअहिअया दिअए झाएह पायहया ॥ ७४ ॥ घुवमअ अकअरया इमेण
 परिजाणिअग्नि ता इण्हि । कदमवि मारेमि इम जहा जहिअण्हि विलसेमि ॥ ७५ ॥ इअ विंतिअ बुद्धाए
 पाविट्ठाए निक्किअंगुट्ठो । रओ गलमि विओो चिट्ठी असर्पण चरिआह ॥ ७६ ॥ वद्धमुहो मेसो इव तीह तहि
 सो विरयिओो जह से । पाणा सबसि नट्ठा भीआ इव तीह बुद्धाए ॥ ७७ ॥ तो सा घम्मविमुक्खा पुकारिअ
 उट्ठिआ कवअचरिआ । हा हा इया हयाह रओ जाय किमेअंति ? ॥ ७८ ॥ कालमुहा मेहा इव मतिप्पमुहा
 महादुहा ताहे । वअाइयध जाया निव निरुविसु निअीव ॥ ७९ ॥ तीह इम बुचरिअं दुप्पिअठ पिच्छिअऊण
 सवपि । पावाणयि पावाए कुअणवि कुअणिअपाए ॥ ८० ॥ वअ विअज्जुव सिला पठेउ निविअ इमीई सीस
 मि । इअ अंतो पमणतो तओवि तेणो स निक्खतो ॥ ८१ ॥ जुअल ॥ बिंतइ अ ओरिआए विग्घा वग्घा व
 किं समुट्ठति ? । बुनिमित्ताणि इमाणि अ अलघणिअाणि सविसेसं ॥ ८२ ॥ ता मह बिदला चिदवा जुघणल-
 ण्हिअ हा निसा एत्ता । अअवि अहवा गच्छे विहिअपइसाह तीह गिह ॥ ८३ ॥ पअिअअयनिवाहो मज्झवि
 एय ह्येइ जह कहवि । इअ विंतिअ तीह गिह सुहसउणपणुक्खिओो स गओो ॥ ८४ ॥ पमुइअचित्तो तत्तो
 खणिअु खस निअं पुक्कम्म व । पयिसइ तीसे गेह वेहे जीवोष गइगई ॥ ८५ ॥ जा तम्मंजूसओो अमय राधुव
 अमयकुआओो । सार हरेइ ता सो तीए नाओोऽणुमाणेण ॥ ८६ ॥ जइवि अविस्सो वस्स पस पिसाउव पविसए

तद्वि । तीए नाओ तत्सव्वाराइपलत्तविस्ताए ॥ ८७ ॥ तो तीए घुसाए कहवि जाणिनु गुसमयि स्वत्त ।
 रुमविअ भरेहि तइरं कुणइवार व ॥ ८८ ॥ पुर्विचिअ सज्जाओ वृषघडीउव वृमघडिआओ । सयराइ
 यहुआओ झडति तगवाडिआओ अ ॥ ८९ ॥ तद्धूमसमूहेण तअयणा भगसल्लभइ व । गलिआ तइ जाइ
 तगगय गय अंजण सब ॥ ९० ॥ तमि घणमि व नयणअणमि सबमि विहडिअंमि लहु । सो सजाओ पयडो
 पयडो केवव लोअण ॥ ९१ ॥ तो निगगुमसको सिग्य वगुव निगिघणमरेहि । बघाविओवि तीए घुडी
 घुलीइ कावि अहो ॥ ९२ ॥ ता तीइ निअपइआपरणओ धरिआइ हरिसेण । छागुव इमो बढो समप्पिओ
 दइपासिस्स ॥ ९३ ॥ राया मलत्ति तेणवि सय पहाए वहाए आइढो । निवइअभावे कअ कुणति अहिगारि
 णो वेव ॥ ९४ ॥ जमपुरिससमाणेहि पाणेहि निगिघणेहि अइ बोरो । खरआरोइणखरकाहलपसुइविडवणापुव
 ॥ ९५ ॥ लोयहि निविइहि कळियहि कुळइलेण कोहेण । इलिअतो तअिअतो नीओ पुरा वाहि ॥ ९६ ॥ सु-
 अल ॥ अइ सो बितइ बोरो इहा । किमेसो अणत्थवित्त्यारो ? । सुइसवणेहि विहिअं जाय अहिय अहइ
 किमिम ? ॥ ९७ ॥ अइवा मइ पावेण सउणा सयणा य विहडिआ नूण । कह अमइ नहु इणिइ रिखु व म
 रक्खए कोवि ॥ ९८ ॥ किं वा किंवागफलपि पाव पइममेव अइमभुर । परिणामे पुण विरसं न वेइ वुसइ वुइ
 इहवि ॥ ९९ ॥ सुहेमि कहवि ता जइ इमाउणत्थाव तो वप पाव । सब ववव वुसइ कह नु वा सुइणं इणिइ ?
 ॥ १०० ॥ इअ बित्तिरो स वीण पयपिरो कपिरो अ पाणेहि । जमवाहापव महाधलाए अंतिकं नीओ ॥ १ ॥

इतो अ तमि नये नरेसरो सो मओ अतणओ अ । धणओ अ एस रज्ज ज विखइ जत्स कत्सावि ॥ २ ॥ ए
 इहु गोसदेवि तत्तो अहिवासिआइ मतीहि । इत्थिइयछत्थायरभिगारा पंच विधानि ॥ ३ ॥ अइ गोसियसु
 तइ नहुएसु अहिगारिएसु सुइडेसु । वमणवणिआइसुवि कास्सुवि सज्जमएसु ॥ ४ ॥ मा होउ पत्तिमेओ
 एसि सुवेसि सरिसआसाण । इअ उल्लसिअ सये नपराओ निगओ स गओ ॥ ५ ॥ युग्मम् ॥ धणसावय वण
 पइ पट्टियमेअति जविरजणाण । वपणाणि अवगणतो मसणालिव भसणनिवइण ॥ ६ ॥ जत्थत्थि तक्करो सो
 तम्मिलणत्थ व तत्थ सोउवि गओ । नवजलइय सइल करेइ गलगज्जिअ अउलं ॥ ७ ॥ जुगलं ॥ संबेसु विग्गिइ
 एसु तेण गावेण गज्जिअपरेण । अमएण व अहिसित्तो भिगारजलेण सो बोरो ॥ ८ ॥ आरोविओ अ पिडे
 सुविसिइफेसरिय गिरिसिइरे । हेसारवो पत्तंसारवोए विहिओ इपणावि ॥ ९ ॥ पत्त सिरमि छत्त कलंकवि
 कलव मइल ससिणो । छुण्णुव तत्स इइओ वित्थरिआ चामरसिसेण ॥ १० ॥ विधि पुंनुदीण पुइवीतलमि
 पदुपइइपमुइत्तराण । नाएण विवायणव यमइ कुइई व तया ॥ ११ ॥ वेवीइ विस्तरज्जेसि मच्चिओ तक्करोउ-
 वि सवेहि । सामतार्हिहि निवो अलघणिज्ज हि सुरफज्ज ॥ १२ ॥ अइ सो मइइदीए मइतसामंतमतियमुइहि ।
 इंदोए देवलोए पेयसिओ तमि नयरमि ॥ १३ ॥ सो वत्तिओ रओ मयणे सिंहासणे सुइनिसणो । सामता
 ईहि मइमइण अहिमिच्चिओ रजे ॥ १४ ॥ पुण्ण पुअत्स वइ इअ एसो नामओवि इइपुण्णो । विक्खाओ ज
 पाओ मइत्तणे नाममयि नए ॥ १५ ॥ सामतविअक्कागणेण सो तारगागणेण व । सोइइ अइअ राया कुयल-

यजद्रासगो उपिअ ॥ १६ ॥ पुषकपसुकयवसओ वसीकयाणेगेवेसनियनियहो । रज सुजेइ हमो विण्णुब
 यिलासमुद्धलिओ ॥ १७ ॥ रज्जेण तस्स अइविम्बिरेसु सवेसु फोवि मुणियसहो । वसहोव वरणमारुवइणे
 नाणी भाइ पत्तो ॥ १८ ॥ नियईवि सपरिचारो गंतु वदिस्तु पुच्छए मयव ! । पापपरतप्परस्सवि रज कह नाइ !
 मह जाय ? ॥ १९ ॥ पमणाइ मुणीधि नरवर ! पुषमवे आसि मिच्छदिट्ठि तुमं । पाओसिओ अ तुइ पुण सहुो
 राहुस्स चट्ठ ॥ २० ॥ पाओसिएण बहुसो यदुयहुत्तीहिं पन्नविज्जतो । जाओ हमोवि मइय ! भावो लवस्तुव
 पट्ठयडिओ ॥ २१ ॥ जिणवरधम्मो भवो इअ यदुमाण वदेइ सो तत्तो । सुप्पाओसो अक्खयकोसोव सुदुल्लहो
 पाय ॥ २२ ॥ पारळेहियि धूवयकप्परकत्थूरिआइवत्थूहिं । आसओ अन्नोविहु भाविज्जइ सुरभिमावेण ॥ २३ ॥
 सामाइअ कुणतो पइदिवसं सावओ अ सो तेण । पुट्ठो साइए एमं वय सुसाहु व सुवहुफल ॥ २४ ॥ मणव-
 णिअतयसाइणसमतय वन्निओ किमेअस्स ? । तक्खणमेअं अक्खयसुक्ख मुक्खपि ज देइ ॥ २५ ॥ यतः-
 “किं तिथेण तयेण किं य जयेण व किं वरिस्तेणं । समयाइ विणा मुक्खो नहु हुओ कहवि नहु होही ॥ २६ ॥ ”
 इअ सुणिअ भइओ सो मणेइ ता होउ मज्झयि इमति । पमणिणु सयिस्ताई मुहुं साहुव सेवि ठिओ ॥ २७ ॥
 तारिसमवि सामइअं विणिम्मिअ तेण इक्कसि वेव । जं धम्मकम्मजोगो थोवतरो साइसखिल व ॥ २८ ॥ सत्त
 वसणप्पसत्त तहिमिक्क तक्करं सुरवरं व । सो विलसंत वहुं बहु पर्ससेइ मुट्ठमई ॥ २९ ॥ सो सहुो सवृगुणे
 आराहिअ अशुअमि सपत्तो । इअरो मइयभावो मरिऊण इइ तुम जाओ ॥ ३० ॥ जिणवम्मे बहुमाणो ज

पुर्वि आसि तं तप पत्ता । इन्मकुलाइसमिद्धा वंछिअसिद्धीवि सवत्थ ॥ ३१ ॥ वसणप्पसत्तत्तत्तकरपसंसणा
 ओ तुइवि तइ जाओ । जहिं यहुमाणो पुर्वि त सुलह होइ पीइ भवे ॥ ३२ ॥ पाषाण पसंसाइम यहुमाणो
 इइवि यहु अणत्थकरो । किं पुण अन्नमि भवे ? तो कह कुवतु त विपुहा ? ॥ ३३ ॥ अवत्त सामइअं सुहुत्त
 मित्त तु ज तया तुमए । निअजीयहिअं विहिअ सुसुबाराइरहिअमि ॥ ३४ ॥ तप्पुण्णपभावेण तेणत्तसवि
 तुज्ज परित्सं रत्त । जाय बइठाणेविहु किया पुयेहि दुस्सज्जा ? ॥ ३५ ॥ रत्ताइफल सामाइअत्त अवत्तयत्त
 म्वलु युत्त । संपइनिवोवि तेण विअ रत्त पाविही परम ॥ ३६ ॥ इअ आयन्निअ राया वइपुओ पीइपरपडि
 पुओ । अंनेयि मत्तिमाईं तामाइअज्जुआ जाया ॥ ३७ ॥ तो निवईं सुद्धमईं सामाइअवय सयावि निअमेण ।
 पालतो यहुकाल गमेइ कम्म य यहुअयरं ॥ ३८ ॥ अवरविचत्तमि सक्कात्तमए सामाइअ विहेऊण । पडिक्क
 मिज्ज प सम्म सुइअण ज्ञायए राया ॥ ३९ ॥ इत्तो अ तत्करत्ते इक्कत्त विअत्त निवइणा पुर्वि । कीयीइ
 त्तिस्सिरेण व सच्चिअवद्व हरिअमासी ॥ ४० ॥ कोइपवत्तो स्खिओ निविओ तावत्तो तओ होइ । मरिउ जाओ
 मिच्छविद्धी सो वत्तरो कूरो ॥ ४१ ॥ सो भमिरो भमरो इव फयसामइअं निय तहिं वहुं । वल्लसिअपुष्वेवो
 रुद्धो बुद्धो विचिंतेइ ॥ ४२ ॥ पययसिइराओ इव धम्मवराओ कहवि भसिस्सा । निविड विवयणाहिं विवयि
 ऊण इणित्समिण ॥ ४३ ॥ जइ लइइ बुग्गबुग्गइदुइहाणि पुसहाणि एस विविहाणि । ज धम्मनिअमभसे भवइ
 अणत्त सु भयदुक्ख ॥ ४४ ॥ इअ चित्तिअ सो वज्जे सिरत्ते नयणवयणक्कत्तेसु । अवरगोवगेसुवि तत्तस उई

रेह अइपीव ॥ ४५ ॥ तहवि भणसावि मुणिणो व निप्यकपस्स तस्स उप्पन्न । माणुव भासमाण महप्पभाण
 अवहिताण ॥ ४६ ॥ जाणेइ अ तेण निवई त वतरवइवइअरमसेस । तत्तो विचित्तपित्तो इअ अनुसासेइ
 अप्पाण ॥ ४७ ॥ रे जीव ! पाव पाव परसताव अकासि जइ पुदि । सो कह छुट्टसि इणिह ? ता सम्म सहसु
 वम्मकए ॥ ४८ ॥ यत्तः—“सइ कळेवर ! दु खमचिन्तयन्, खयघाता वि पुनस्सव दुल्लभा । बहुतर च सहिप्पयसि
 जीव ! हे, परवशे न च सच्च मुणोऽस्ति ते ॥ ४९ ॥” रे जीव ! अवज्झाण अनुप्यमाणपि कुणसि जइ इणिह ।
 सामाइआइआदो ता सुह अइदुहकरो होही ॥ ५० ॥ बहुतुमेवि सइआओ अइव इमो बतरो तए पत्तो । जो
 कम्मक्खयकरणा तुह होही परमपयइक ॥ ५१ ॥ सुहझाणमेव एव कुणमाणमिमं मुणिस्तु नाणेण । सो जाओ
 अइच्छो चिह्वा दुद्धाण एसेव ॥ ५२ ॥ तत्तो सो अइमीसणरक्खस्सव विवविउ गयणे । उप्पइउ उप्पावइ धज्ज-
 सिल कालवक्क व ॥ ५३ ॥ अपइ अ मूह ! मुंणसु धम्ममिम अझा तुह सिलाए । पक्कमवव मुह सहस्सत्त्व
 उहु करिस्स ॥ ५४ ॥ एवपि जा न मित्त्वइ सो सुहझाण पणंअ अइकिणिओ । तेण सिला तस्स सिरे ता मुक्का
 निक्खिवत्तमहो ? ॥ ५५ ॥ विज्जुपट्ठणाओ इव तग्घायाओ न केवल तस्स । मुह वमइपि हु सबविसि कुहई
 व तथा ॥ ५६ ॥ एव फुहेवि सिरे समतओ अजमजरीइव । ज सो न मओ बतरसत्ती खलु कारण तस्य
 ॥ ५७ ॥ शुज धज्जसिलाए इणिज्झमाणस्स तस्स सुहझाण । नहु इगिअं असेणवि घाह कुक्कम्म तुज्जातमवि
 ॥ ५८ ॥ सुहवव अवगणंत्तो तपि इमो वेअण अबगसेणि । पाविअ पावइ केवलमवि सामइयस्स अइह ! फल

॥ ५९ ॥ तो धतरोवि भग्नो उवसतो सधिऊण तस्स सिर । खिप्प करेइ सज्ज किमसज्ज विवसस्सीए ? ॥ ६० ॥
उरुत्त पन्नमाट्ठे चतुर्वेदायातेऽष्टमोवेषके—“पम्पू ण भते ! सक्के वेविंते पुरिसस्स सीस सपाणिणा असिणा
छिंविस्ता कमडलुमि पयिक्खविस्सए !, इत्ता पम्पू, से फहमिआर्णि पकरेइ !, गोपमा ! छिंविआ २ व ण पयिक्ख-
वेज्जा भिंविआ २ व ण पयिक्खवेज्जा कुट्ठिआ २ व ण पयिक्खवेज्जा मुणिआ २ व ण पयिक्खवेज्जा तओ पऊण
खिण्णमेय पडिसघाइज्जा नो वेव ण तस्स पुरिसस्स किंचि आपाइ वा घायाइ वा उट्पाएज्ज”स्सि ॥ मुणिवेसप्प
णपुर्णि तत्तो उवउत्तसासणसुरीए । कयमहिमो हेममहापठमे निविसेइ रायरिसी ॥ ६१ ॥ तो चाणमताराइसु
अइयिन्दिहरपुरनरेसुवि मिलिस्ता । नमिअ निविहेसु इमो सम्म वम्म पयासेइ ॥ ६२ ॥ मुक्खस्स परमपीअं
साइइ सामाइअं तु सधिसेस । अणुमूअफल को वा न परहिअत्थी यिसेसंइ ? ॥ ६३ ॥ खामेइ मुणि तत्तो स व
तरो झप्पि पत्तसम्मत्तो । लोआवि बुविइधम्म सम्म जइसस्सि गिणहति ॥ ६४ ॥ परदुक्खे जे ठविआ तेणस्से
तेण ताण परसुप्पत्थ । सुक्ख विंतेण पुय पडिअरिओ पुअअयराहो ॥ ६५ ॥ पव सो पुइवीए विइरिसु चिरं
इरिसु अघ्माण । सम्माण भवाणं विंते पत्तो पय परम ॥ ६६ ॥ सधप्पइणं नवमस्स सामाइआभिहाणस्स वयस्स
एयं । फल मुणिस्ता घणमित्तपत्त, कुण्टु तत्थेय बुद्धा ! पयस्स ॥ ६७ ॥

॥ इति सामायिकग्रंथे धनभिन्नकथा ॥

उक्त नयमग्रतमिवानीं वेदावकाशिक नाम वृषभ शिक्षाव्रत तु द्वितीय, तत्र पूर्व योजनशताविना याव-

जीव गृहीतविनिर्घटितस्य यथाऽमीष्टकाल ग्रहशय्यास्थानादेः परतो गमननिषेधस्य सर्वव्रतसङ्क्षेपकरणरूप
 वा स्यात् शुद्धतीर्थवधि, आरम्भैकवैशाखफाशः २ अवकाशः—अधस्थान तेन निर्घृष्ट वैशाखकाशिकं, यदुक्तम्—
 “एगमुद्रुत्त दिवसं राह पञ्चाहमेव पक्ल वा । वयमिह चारेह वढं जावइअं उच्छहे कालं ॥ १ ॥” योगशास्त्र-
 दृष्टौ स्वेवमुक्तं—विगमनविशेष एव वैशाखकाशिकमतम्, इयांस्तु विशेषो—विगमन यावज्जीवं सवत्सर बहुमो
 सीपरिमाण वा, वैशाखकाशिकं तु विवसमइरमुद्रुत्ताविपरिमाणमिति, अनेन च व्रतेन सर्वव्रतनियमानां प्रति
 दिन सङ्क्षेपः कार्यः स्यात्, अत एव “सचिष्ट १ वव २ विगई ३ वाणइ ४ तबोल ५ वत्प ६ कुमुमेसु ७ ।
 वाइण ८ सयण ९ चिलेवण १० वंम ११ दिसि १२ ण्हाण १३ मत्सेसु १४ ॥ १ ॥” इति गायोक्तनियमान्
 सम्प्रति प्रतिप्रातः आद्या गृह्णन्ति साय च सङ्क्षेपयन्ति प्रत्याक्यानग्रान्ने ‘वैसावगासिअं पचक्खामी’त्यादिना
 गुरुसमस्त तद्व्रत च प्रतिपद्यते, उक्तञ्च—“वैसावगासिअं पुण दिसिपरिमाणस्त निबसंसेवो । अहवा सबव-
 याण सत्सेवो पइविण जो ७ ॥ १ ॥” त्वापायवसरे च विशेषतः सर्वव्रतसङ्क्षेपरूपमिव ग्रन्थिसहितादिना स्वीका
 र्यम्, उक्तं हि दिनफुले—पाणिक्कहमुसावत्त मेणुणविणलामऽणत्पव्व च । अंगीकय च मुत्तु सब उवमोगपरि
 भोग ॥ १ ॥ गिहमन्त मुत्तूण दिसिगमण मुत्तु मसगज्जआई । वयकायहिं न करे न कारण गठिसहिण्ण
 ॥ २ ॥” ‘विणलामं’ति विद्यमानः परिग्रहो दिनलामम् प्रातर्न नियमित इवानीं तमपि नियञ्जामीत्यर्थः । अथा
 स्य पञ्चातिचाराभिन्दति—

आणवणे पेसयणे सहे रूवे अ पुगगल्वखेये । देसावगासिअमी चीए सिक्खावए निवे ॥ २८ ॥

‘आणवणे’स्ति गृहादौ वेद्यावकाशिके कृते सति गृहादेर्यदिः स्यात् किञ्चिद्वस्तु यदा स्वयं प्रस्थितकर्मकराविषाम्बो
दानापयति तदानीमानयनप्रयोगः १, गृहादेर्यदिः स्वप्रयोजनाय प्रेषणादिना कर्मकराविष्यापारणं प्रेष्यप्रयोगः २,
गृहादेर्यदिः स्यात् स्वकार्यकारणार्थं व्रतमङ्गमिया साक्षादाहृतुमवाक्यतया वृत्तादुच्चैः काशितादिशब्देनास्मान्
ज्ञापयतः शब्दानुपातः ३, एवं निजरूपं दर्शयतो रूपानुपातः निम्नेण्यादौ काप्यादृश पररूपाणि प्रेक्षमाणस्य
वा रूपानुपातः ४, गृहादेर्यदिर्हेतुफाष्टादिक्षेपणेन स्वकार्यस्मारणे पुत्रलक्षेपः ५, वेद्यावकाशिकव्रतं हि मा भूज्जमना
गमनादिष्यपारजनितं प्राणपुपमर्द इत्यभिप्रायेण गृह्यते, स तु स्वयं कृतोऽन्येन कारित इति न कश्चित्कले
यिक्षेपः, प्रत्युत स्वयंगमनादिष्यापारे ईर्यापथविष्टुद्ध्याविगुणाः, कर्मकरादेः पुनरनिपुणत्वनिःशूकत्वादिनेर्या
समित्यनावादिदोष इत्यानयनप्रयोगादयो न कल्पन्ते, स्वयंगमनादिना व्रतमङ्गो मे मा भूदिति व्रतसापेक्षत्वे
नानाभोगादिना च प्रवृत्तेरतिचारात्, ननु सर्वव्रतसङ्क्षेपकरणमपि वेद्यावकाशिकमित्युक्तम्, अतिचाराश्च
विग्रहतसङ्क्षेपकरणस्यैवोक्ता न व्रतान्तरसङ्क्षेपकरणस्य तत्तस्सेऽपि वक्ष्यताम्?, उच्यते, प्राणातिपातविरम-
णादिव्रतान्तसङ्क्षेपकरणेषु वधयन्धावय एवातिचाराः, विग्रहतसङ्क्षेपकरणे तु क्षेत्रस्य सङ्क्षिप्तत्वादानयनप्रयो
गादयः पृथगपि संभवन्ति, विशेषव्याख्या पूर्वघट्, एतत्फलं नैवम्-यथा हि केनचिन्मात्रिकेण सर्वोद्भूत

विपधराविधिपं निजमङ्गप्रयोगेण वंशो पवामीयते, एव धार्मिकेणाप्येतद्गतप्रयोगेण बहुसावयव्यापारः सङ्गि-
प्यते, तत्सङ्क्षेपे च कर्मणामपि सङ्क्षेपस्तत्र क्रमेण निःशेषसायासिरित्यष्टाविंशगायार्थः ॥ २८ ॥ अत्राय
नृपकोशाख्यश्रवणवृत्तसम्बन्ध —

बहुपुरमि पुरमि च विपुरमि च समिद्धिपठरंमि । हरिकेळ केळ इव रिऊण सुविळ निवो आसी ॥ १ ॥ छोजवि-
इलोअवयणिअजाणणडा स नहुअरिआए । अरह पुरे दुत्तो इव ठिई हि एसा नरेसाण ॥ २ ॥ रसि कयाइ
गुप्तं निहालप बहुमिलतजणघह । अउइइमि पयह सो नहं विवणह व ॥ ३ ॥ घणसारसिद्धिमणओ घणनामेण
गुणफलानिलओ । कखमोह उअयकरो लीलायतो तहि पत्तो ॥ ४ ॥ सामओ कोविइमो इअ भिवत्स व निवत्स
सो सचे । इत्येण वेहभारं वाउं पिक्खेइ पिक्खणयं ॥ ५ ॥ पिक्खणयते पिक्खणकराण घणपण वाउ घण
सुविअं । तंभोळजुओ रओ विओ सोअअवीणारो ॥ ६ ॥ खणमिअमारमाअयनिमित्तमवि किंविडहो कयधुत्तं ।
निअगोवणाय गहिओ स निवेणवि मगणह लहुं ॥ ७ ॥ पुग्गमम् ॥ घणयत्स नएण निवो दुट्ठो कीलाइ तह
पहार्यमि । तं आहवेउ इसिउ साइइ सखेसु मह लर्च ॥ ८ ॥ घणिअं घणओवि तओ अमक्खिओ सक्खिओ
अ समपम् । भासइ मूमारस्समे पुइ संचे को पु मह यारो ॥ ९ ॥ तो तं विसेसट्ठो निवइविसिद्धो ठवेइ पुत्त
पए । उअिअअपण हि विंतिारयण व न किं च विअरेइ ॥ १० ॥ अअया समागया तत्थ रयणअणिआ उअणीअ
च तेहि रओ रयणत्तप तिलोअणलोअणत्तप च अइविप्यत्तप, रआवि आइहा रयणपरिक्खआइअत्ता तत्थपरिक्खट्ठा,

तेदियि यहु निहालिऊण साहिअ-सामि ! इम महातेअस्तेणे निरुवम पहमिल्ल थिय च रयणकोटिमुल्ल
 तइअं पुण अप्पतेअस्तेणे अप्पमुल्ल, जओ रयणाण तेयगुणेण गहाणमिअ पहाणअपहाणत्तण, तमि समयमि इंसि
 इंसिओ घणओ रओ आसअनिविट्ठो विट्ठो अ रत्ता पुट्ठो निग्यघेणं तत्कारणं पमणेइ पडिययण-अयस्वत्तणाभि
 माणा जणा असेसायि पायसो नहिआ । अयस्वत्तण हि सम्म मिणिअवम्मं च अइवुल्लह ॥ १ ॥ तत्थवि रय
 णपरियन्वा बुद्धयस्सा वेव ! वेवयाणपि । किं पुण इइ मणुआण सिक्खिअविघ्नाणअणुआणं ॥ २ ॥ तहविट्ठु
 जइ विघ्नायं यिअयइस्सामि सामिपायपुरो । अगणिआ जाइओ जप मणीण मुमाण व ॥ ३ ॥ तेसि विविदा पहावा
 रेअपहावअपिअपमुदेहि । तत्थवि इत्थ पसिद्धा जाईउ इमाउ नामेहि ॥ ४ ॥ पधराग १ पुअराग २ मरकत ३ कर्कतन
 ४ घय ५ वैड्डय ६ सूर्यकान्त ७ चन्द्रकान्त ८ जलकान्त ९ नील १० महानील ११ इन्द्रनील १२ रागकर १३
 यिमयकर १४ जयरहर १५ रोगहर १६ शूलहर १७ विपहर १८ शत्रुहर १९ रुचिकर २० लोहिताक्ष २१ मसारगच्छ
 २२ इत्सगर्भ २३ यिदुम २४ अङ्ग २५ अञ्जन २६ रिष्ट २७ मुक्ताफल २८ श्रीकान्त २९ शिखकान्त ३० शिखकर
 ३१ म्रियङ्कर ३२ भद्रङ्कर ३३ प्रमङ्कर ३४ आमङ्कर ३५ चन्द्रप्रभ ३६ सागरप्रभ ३७ प्रमानाय ३८ अशोक ३९
 धीतशोक ४० अपराजित ४१ गङ्गोवक ४२ कौस्तुभ ४३ कर्कोट ४४ पुलक ४५ सौगन्धिक ४६ सुभग ४७
 सौभाग्यकर ४८ धृतिकर ४९ पुष्टिकर ५० ज्योतीरस ५१ श्वेतकपि ५२ गुणमालि ५३ इत्समालि ५४ अंशुमालि
 ५५ वेद्यानन्व ५६ क्षीरतैल ५७ स्फटिक ५८ अहिमणि ५९ चिन्तामणयः ६० इति ६० रत्नजातयः, पणसि

तिष्ठ पुण पढमरयण विमुणपेसलवयण च धरेइ अंतो कलुससण उप्पत्तिसमए मज्झट्ठिअपकिलजलेण
थिइप तु गरुभअं मडुकीपुट्ट च मडुकीए कहथि दगमहीसजोएण उप्पत्तिसमए समुच्छिआए तओ अंतो असा
रसणओ धेवणथि संघसेण इमाणि बुद्धिणि पक्खारिमफल च तथिस्सि फुट्ठिद्विहि तेण धिसेसमुल्ल न किंपि
लहति, तइय पुण इम रयण विवरयण च अणप्पपमाय पासट्ठिअमि इममि न पभवति नरस्स वत्तरक्खसाइ
खुडुवइवा दया इव धारिमज्झट्ठिअस्स न उरुभवति केचि कुट्टबुट्टजरभगवराइ रोगा सोगा इव समग्गस
जोगाणुगयस्स न बुक्खार्विहि सुत्तिक्खाडि सप्पा अबि सप्पसरा सरा इव सप्पाइसणाइस्स न इवति ख्खणंवि
समरगणमि समुहा महावेरिनिवहा गहा इव गहाइवस्स तम्हानत्थि इमस्स मुल्लअन्नं वा कथयवितुल्ल, अइवा
नाण पवयसारति पयक्ख चैव अयघारउ वेवो इमस्स परिक्खं, वेव! इत्थेव कलमसालीए भराविज्जउ धाली
मोअयिज्जतु सालिमक्खिणो सबओ पक्खिणो, धालीसालीए खरि इममि मुक्खे इक्कोवि कणो जइ पक्खीहि
भक्खिज्जइ ताव पुवं वचगस्स च मइ वयणं सबंपि यितइ अत्तइ सबभुस्स च सबंपि अविताइ, तओ वण
यस्स यदावणत्थमि च महीवइणा आणाविआ सालिभरिआ धालिआ मुक्ख च नालिकेर च तीसे उवरि तं माणिक्क
भिलिहआ य पुमुक्खिआ कीरसाइलिआइआ पक्खिआ, ते पुण तं सबओवि ससमम परिउभमंति न पुण
गहा इव मेरुगिरिं परामुसिउथि सकति, तमि वूरीकए पुण सबेवि बुक्का रंका इव तउमक्खणकए, तओ जायच
मक्खेण महीसक्खेण रयणवणिआण मुहमगिअण्डुकोविदीणाराइमहामुल्लमुल्लवाणसम्माणपुबय गद्धिअं त

रयणस्तय, परिक्रियन्त ५ सुकोउगं पदममणिदुगपि फोषाधिकुण जाय मज्जे जहा घणपण भणिअं त तदेय
 सय, तत्तो सो मूधिसो अइविमिहअचिसो चित्तिउ पवत्तो-एस परिसविसेसन्न जइ भडारिअपए उविज्जइ तो
 नूनं गण्ण घणणण परिक्रियन्त २ सगहिएहिं उक्खिटरयणेहिं देव भइ भडारो इवमभारोइ भरिज्जइ, नयर
 इमदस हटयसुदी घम्मिअस्त चित्तसुदीघ कहमवि सम्म जाणिअवा, अइवा परिकथा एसवि विआणिस्त
 इत्ति चित्ततो नूक्तो पद्यगपसत्येनेधत्थपहिरायणपुर्विं सधपरिक्खगाण अगेसरत्तपए तया त ठावेइ सयधुमाणं
 पायेइ महिम निस्तमाणं, कमेण मरणायसाणपाए जीवल्लोअस्त अप्पडिआरत्तआए आवअस्त उवरए जणाय धण
 एण पडिघन्न गिहनाइत्त गहनाइत्त ५ रविणा, अन्नमि विणमि घणयपरिक्खट्ठा आईट्ठा अन्ननरा नराहिवेण,
 तओ तेहिं अतोजडिअकोडिअमुल्लमहल्लमणिगणं कणगकण इक्क मुक्क घणयगिहासन्नपइमि नइमि ५ रविमडल
 मल्लहलतकंतिमडल, सय ठिआ कत्थवि कुडाइअतरे ते गुत्तविप्पीए, इओ अ तत्थ समागओ घणओ नियपुरि
 ससहिओ, त निहालिऊण विम्बिओ घाहरेइ-अहइ पारिअ इत्थ इम इहा मइहाणी कस्तवि स
 पक्षा इयाइ भणत्तो तं परस्त अत्थ पत्तपत्तमणत्थ व मन्नतो पासट्ठिअनिअपुरिसेहिं विविहडत्तिमुत्तिविजा
 सेहिं पमुविद्धिओवि साधुय सबहा अपम्बोहिओ पलोअणत्थमवि अणिदुपत्तरत्त व हट्थे अगिणिइत्ता गओ
 समिणं, जओ-“तो पडिअ तो गुणिअं तो य चेइओ अप्पा । आवडिअपिद्धिआमतिओवि जइ न
 कुणइ अक्क ॥ १ ॥” तं तस्त सस्य रत्तो विन्नविअ तेहिं जइट्ठिअं, तओ अइअच्छरिअमणेण मूघणेण पहाए

सयद्गुणा यणपमाद्विस्ता सम्म सख्यं च पस्विता पुच्छिअ-ओ सखमेव युवसु किं नु तए तं ककणं न
गहिअ?, यणिओ फागिणगणानिठणा इफाइ कागणीपयि। लोहवस्त्रोहिअहिअया कुणत्ति वीसत्थदोहमयि
॥ १ ॥ इह इत्तिअयिस्समिदि यिस्समि सुम तु लोहिओ न कह?। किं तुह परघणगहणे निअमो सका च
मह जायए? ॥ २ ॥ तेणवि भणिअ सामी! निअमो मह कोदि नअघणगहणे!। तुह संकावि न कावि हु
पडिअगहणे हि को बोम्मो! ॥ ३ ॥ किं तु परयिस्सगहण भणओ अणओ अ वदिअत्थयअणओ! को वा
दुअपरारी सुपुरिमसइ समीहते? ॥ ४ ॥ तम्हा कयावि न कय इमयि जम्ममि ज मय पुवि। त परवधिणावण
पापट्ठरण कइ कुवे? ॥ ५ ॥ तओ रत्ता धित्तिअ-अहो उस्समपगइ सणमिमस्स-वडनियमनिपट्ठावि हु पचाविरा
केयि कुप्पइमि सया। निअम यिणावि एगे संजमिआ निअयपगइण ॥ १ ॥ धायस्ससाणत्तराई निवारिअवि हु
हवंति असइरई। इत्तफरितीहपसुहा न कयावि एणुद्धिअवि पुणे ॥ २ ॥ तओ उवलद्धिउदत्तप्परिक्खणेण
भूगणेण मजायणगतविस्सासो एसो निअमभारिमपए रत्तपएव अपुवपवपुवि ठाविओ भणिओ ज सवहुभाण-
ओ! भरेहि मह भट्टार कणेहिं कोट्टागारं च अपुव २ तररयणेहिं, गिण्हअमाणमाणिक्काणं वस्सम २ भायिअ सुमप
गदिअव अपुपपि सवत्ति, विहिओ अ तस्स पसाओ, अहो! भयममगस्स संगस्सव निअगगसुहरससगस्स
अणगगत किं पि इहपि फल, तओ तेण परिक्खिअ २ कमेण सगहिआणि रओ स्तिरिहरे रयणायेरे इव अणेगाणि
अपुववरयणाणि, सोवि वत्तसमणिमिअसगहेण जाओ कमेण मणिओवीसरो, यतः-“आपते जलवइवइत्थिअमि”,

शास्त्रिणो सफलता शनैः २। दृष्टव्यतां क्षितिश्रुतां तु दृष्टिभिः, तत्क्षणावपि घृणां फलोदयः ॥१॥” अत्रया पृथ
 पुत्रपुत्रसञ्जो गञ्जो सो सुगुरुस्तगासे, भणिञ्जो अ तेहिं असंयन्धयन्धवेहिं कियामइल्लवेहिं—भो भइ ! भइकामेण
 अनुइरुद्धिंतासमुइपडिपणवि घम्मो कायधो, यतः—“व्याकुलेनापि मनसा घर्मः कार्योऽन्तराऽन्तरा। मेरीयञ्जोऽपि
 हि भ्राम्यन्, घासग्रासं करोति गौः ॥ १ ॥ युगपत्समुपेतानां कार्याणां यदतिपाति तत्कार्यम् । अतिपाते
 च्चपि फलव फलवेण्वपि घर्मसंयुक्तम् ॥२॥” एवमुषइहो सचित्पर सुगुरुहिं सम्मस्तरम्भो सावयधम्मो, उव
 विट्ठो अ तस्स चित्तसि भायणरसेण अविञ्जो कचणमिव मणी, तञ्जो जहासस्ति सम्मसाइ पडिबज्जिस्ता तेण
 पडिबज्जं एय—सयत्थ सयकालेवि, सदेसिं सुकर इम । वेसावगासिअवय, गहियव मए सया ॥ १ ॥ सकज्जरज्ज
 फज्जेहिं, आजलाण अहोनिस्स । अम्हारिसाण ढक्खिअ, यय वेसवगासिअं ॥ २ ॥ अहो जिणिवधम्मस्स, पडो
 कोवि सुइपडो । अम्हारिसावि वयति, निषयम्मि जहासुइ ॥ ३ ॥ एव भाविअहिअञ्जो गञ्जो सो गिहं
 निअय, गइइ अहोनिस्सं वेसावगासिअं वयं, अत्रया रम्भो उचिअकिपाइ किआ जामिणिपीअजामे पवन्तो
 सो निअयासन्वण, पडिबज्जो अ तं वयं रविउवय जाव निअमवणाओ निगमणवज्जणत्थ, इत्तो अ असार-
 याए सरीरस्स रोगमदुलयाए सरीरस्स विचिक्खयाए सरीरस्स विचिक्खयाए कम्मस्स जाया अकम्भा वेव मही-
 सस्स सीसयेयणा, वेयणावि जीसे तिक्खणेण नद्धव जाया, तीए इदासणीपइ तिक्खया उज्जइव भिज्जइव
 जलइव दलइव फुट्टइव सुट्टइव तस्स सीस, तञ्जो राइणा आणाविअ निअकोसाओ तवेयणाइर रयणवर भंभा

रिअपासाओ, तओ रओ जणा तक्खणा गया घणयाकारणत्थ, जणाधिअं घणयस्स सध सरूध निवस्स,
 परूयिओ तेणवि तेसिं गहिअनियवयअभिग्गहो, तओ तेहिं बहु २ प्यपारेहिं पलविओ जाव वतक्ख गहिं
 पेवेहाओ न निस्सेरेइ सो कहयि निअगिहाओ ताव तेहिं रुद्धेहिं बुद्धेहिं पिसुणव तहा निवपुरओ किंपि अपिअं
 जहा जमघ जाओ अइतिधरोसावेसो नरेसो, आइद्ध च तेण तेसिं-रे मअ पाणमसकंठेवि उवेहाकर (बोरियाकर)
 व त यधिकण आणेइ लहु जेण वसेमि आणामगफलं सुयहु, तओ ते बुमुक्खिअव निमंतिआ मिता इव
 आमतिआ जोहा इव उच्छाहिआ मधा इव पखियोहिआ गहगहिआ भागया जाव त वधिउ तग्गिहासल
 ताव ज जाय त सुणेइ-इओ अ जीअलोअस्स, अणत्थपहुलत्तओ । विचित्तयाइ विवाइ, गईपवि चिसेसओ
 ॥ १ ॥ तत्थ सतत्थनिस्सेसमणुस्सोवि सुवुस्सहो । वज्रघायव वज्रग्गी, अकम्हा येव वट्ठिओ ॥ २ ॥ सहाओ
 तस्स सजाओ, महाघाओवि सबओ । तक्कालं कुनरिवस्स, कुमतिव सुतिवओ ॥ ३ ॥ बुद्धस्स बुद्धमित्तो उ, विसि
 द्ढस्स विसिद्धओ । सरिसेहिं सुवुरेवि, रवति सरिसा पुव ॥ ४ ॥ जलतो जलणो सबभवक्खणो रक्खसोव तो ।
 निरकुसो न केणावि, सक्किओ विणिपारिउ ॥ ५ ॥ वज्रग्गिमुखआ सोआ, विअवति अहा जहा । तहा तहा
 स यहुइ, कायि हा विवरीअया ? ॥ ६ ॥ लोआ सोआउरा तत्तो, भवणाणि घणाणि अ । कुट्टयाणिवि उज्जिम्मा,
 मसि नद्दा विसो विसिं ॥ ७ ॥ तेणग्गिणा निवजणा, तक्खणाउ घणा इव । पवणाओ पलाणा उ, मुहामूअ
 मणोरहा ॥ ८ ॥ विम्हारिअसिरोपीओ, निवापीओवि गेहओ । भिग्गओ अग्गिभीईप, मरणं हि महामयं ॥ ९ ॥

तस्य तथैवणा तस्स, नट्टा सीअय तथम्बणा । भीअय तीइ अग्गीए, अइो थाहिचिचित्तया ॥ १० ॥ तेणगिगणा
 अणेमाणि, मविराणि गुरुणिवि । तक्खणा तणगिहाणीय, छारीयूआणि सवओ ॥ ११ ॥ एव वइते वइणे, सव-
 सहरकारणे । अयइंने पुगंतेय, अवासंनेचि आगए ॥ १२ ॥ सयणेहिं जणेहिंयि, पिहिओचि यहु २ । वयभग-
 भया नेय, निग्गओ घणओ गिहा ॥ १३ ॥ युग्मम् ॥ किं तु जं इइ त होड, सय अगीकय वयं । कह मजेमि
 जाणतो, वइत्त घम्मजीयिअ ? ॥ १३ ॥ इय चित्तिपु सागार, पवक्खाइसु उत्तमो । ठिओ तत्थेय साहुव, साहु-
 साहसमेरिस्स ॥ १४ ॥ तस्स तद्धम्ममाइप्पमणप्पमिव वसिड । गिह पणप्पिक्खणीफाड, वज्जगी अगमो गओ
 ॥ १५ ॥ वज्जगी सट्ठइग्गीण, चिज्जाइ अइया सय । विसस्स वज्जिपु विस, पापसो नरिथ ओसइ ॥ १६ ॥
 अजाणणाए तच्चत्ती, न कया तम्मि केणचि । तत्तो सो परिसत्तो व, उवसत्तो सय कमा ॥ १७ ॥ खारसार
 जलापुंने, वइभूमागसागरे । वीचय वीसए विघ, भवण घणयस्सइहे ! ॥ १८ ॥ वइचि सवओ पासे, आवासे घण-
 यस्सइहे । घूममित्तपि नो लग्ग, पक्क व गणयगणे ॥ १९ ॥ गयं गेइ ठिअ वेइ, इअ राया पया तया । ससोआ
 सप्पमोआ य, पत्ता निअनिए पए ॥ २० ॥ घणयस्स सत्त्व त, विआणिपु जणुत्तय । उवसत्तपुव्वकोवो, मूवो
 अइयमक्खिओ ॥ २१ ॥ जाए पहाए राएण, आइविता तओ इमो । पुच्छिओ वच्छ ! दुप्पिपुंठे, किं ठिओसि
 पत्तीयणे ? ॥ २२ ॥ तेणाचि तमि सवमि, सत्त्वमि परूचिए । त नरेसो पससेइ, ससेइ निअधिंतिअ ॥ २३ ॥ अणप्प
 घम्ममाइप्पपिक्खणेण य तक्खणे । राया पया य सजाया, सम्म घम्ममि सायरा ॥ २४ ॥ वेसावगासिअवय,

सयय घणय य तो । सवे विदीह गिणहति, जहो घम्मेगछसया ॥ २५ ॥ घणओ घणवाणेण, सम्माणेण पं
सघओ । थिरीकरेइ घम्ममि, सब साहम्मिअ जण ॥ २६ ॥ किंवा मयीहिं जेगाण, सबगारं वय इम ॥ आ
रार्हितो सहस्सारं, पत्तो तत्तो सिधपि सो ॥ २७ ॥ घणयकहाणयमेअ निसुणिअ तत्साणुसारओ सुअणा ! ।
वेसावगासिअवय अणवरय घरह दुमधदिअ ॥ २८ ॥

॥ इति दशमब्रते धनवक्या ॥

उक्त दशमब्रत, साम्प्रत पौषपोषवासाख्यमेकावशं शिक्षाम्रत तु तृतीय, तत्र पौष-पुष्टि प्रस्ताबाद्धर्मस्य
घस्ते इति पौषघः-अवश्यमष्टम्यादिष्वर्षविनानुष्ठेयो व्रतविशेषस्तेनोपवसन-अवस्थानं पौषवोपवासः, अथवा
पौषघ-पर्वदिनमष्टम्यादि तत्रोपवासः-अभक्तार्यः पौषघोपवासः, इयं च व्युत्पत्तिरेव प्रवृत्तिस्त्वस्य शब्दस्या
द्धारशरीरसत्काराब्रह्मख्यव्यापारपरिचर्जनेषु, समवायापान्नसौ श्रीजन्मयदेवसूत्रिभिरेवमेव व्याख्यातत्वात्,
पौषघव्याहारः ? शरीरसत्कार १ ब्रह्मचर्यं २ अभ्यापार ४ मेवाबहुर्दोः, पुनरेकैको द्वेषा-वेषासर्बमेवात्, पृथ
मष्टौ मङ्गाः, तत्रैकाशननिर्विकल्पादिकरणं देशत आहारपोषघः ? सर्वतस्त्वद्दोरात्र यावच्चतुर्विधाहारवर्जनस्यः
१, एव शरीरसत्कारपौषघावयोऽपि देशतः सर्वतश्च वाच्याः, यथा देशतः पौषघं करोति तदा सामायिक
करोति वा न वा, यत्र तु सर्वतः करोति तदा सामायिक नियमात्करोति, अकरणे तु तत्फलं नश्यते,
सर्वतः पौषघ कैल्यगृहे वा साधुमूले वा गृहे वा पौषघशालायां बोन्मुक्तमणिमुवर्णः प्रतिपद्य पठति पुस्तकं

वाचयति धर्मध्यान व्यायति यथैतान् साधुगुणानह मन्त्रभाग्यो न समयो धारयितुमिति, आवश्यक
 पूर्णिमावकप्रशसिद्धस्यादावपि सर्वमेतदुक्त, इह य साययवर्जनरूपस्य सामायिकार्थस्य पौषधैनेव गतत्वेऽपि
 पौषयसामायिकफलक्षणग्रन्थतद्व्याप्यनाभिप्रायाविना फलविधेयोऽभ्युद्यः, एतेषां वाहाराविपदानां चतुर्णां देश
 सर्वविशेषोपितानामेकद्वयादिसयोगजा अशीतिर्मद्रा भवन्ति, तथाहि—एकसयोगाः प्रागुक्ता एवाष्टौ, द्विक
 सयोगाः पद, एकैकस्मिन् द्विकसयोगे वे वे १ वे स २ स वे ३ स ४ एव चत्वारो मद्रा भवन्ति, सर्वे चतु-
 र्यिंशति, त्रिकयोगे देशसर्वोपेक्षया वे वे वे १ वे वे स २ वे स ३ वे स ४ स वे वे ५ स वे स ६ स
 स वे ७ स स स ८ एवमष्टौ अष्टौ भवन्ति, सर्वे द्वात्रिंशत्, चतुष्कयोग एकस्तत्र देशसर्वोपेक्षया पौषया
 मद्राः—वे वे वे वे १ वे वे वे स २ वे वे स ३ वे वे स ४ वे वे स ५ वे वे स ६ वे स ७
 वे स स स ८ स वे वे वे ९ स वे वे स १० स वे स वे ११ स वे स स १२ स स वे वे १३ स स वे स १४
 स स स वे १५ स स स स १६, एव सर्वेषां मीलनेऽशीतिर्मद्रा स्युः, एतेषां मध्ये पूर्वार्थापरम्परया
 सामायाविशिष्टोपेणाहारपौषय एव देशसर्वमेकाद्विधाऽपि सम्प्रति क्रियते, निरवयाहारस्य सामायिकेन सहा
 विरोधदर्शनात्, सर्वसामायिकयता साधुनोपधानतपोधादिआवकेणाप्याहारस्य ग्रहणात्, शेषाख्यः
 पौषयाः सर्वत एवोच्चार्यन्ते, देशतस्तैः प्रायः सामायिकस्य विरोधात्, यतः सामायिके “सावख्य जोग पच-
 पन्वामी” स्युच्चार्यन्ते, शरीरसत्काराविश्रये तु प्रायः सावख्यो योगः स्यादेव, ननु निरवयवेहसत्कारव्यापारयोः

कस्मादोपः !, उच्यते, विमृषालोभादिनिमित्तत्वेन सामायिके तयोरपि निषिद्धत्वात्, आहारस्य त्वन्यथा
 शरपमाद्ये घर्मानुष्ठाननिर्वाहार्थं साधुधनुषासकस्याप्यनुमतत्वात्, उक्तं 'वायव्यकचूर्णौ पीपघवताधिकारे--'त
 सस्तिओ करिञ्चा तयो अ ओ वमिओ समणधम्म्ये । देसावगासिपण जुत्तो सामाएणं वा ॥ १ ॥' निषीयमा
 प्येऽप्युक्तं पौपघिनमाश्रित्य--'उदिट्ठकडपि सो मुंजे' इति, निषीयचूर्णौ च 'अ उदिट्ठकड तं कडसामइओऽवि
 मुजइ' इति, इव च पौपचसहितसामायिकापेक्षयैव समाच्यते, तद्वदिते सामायिके मुहूर्त्तमानत्वेन पूर्वोक्तार्थपर
 न्परादिना आहारग्रहणस्याक्रियमाणत्वात्, भावक्यतिक्रमणसुत्रचूर्णावप्युक्तम्--'अदि देसओ आहारपोसहि
 ओ तो भत्तपाणत्सस गुरुसक्खिअ पाराविप्ता ईरिआसमिइए गत्तु घरं ईरिआवहिअ पडि-
 क्कमइ, आगमणालोअण करेइ, वेइए ववेइ, तओ सडासय पमज्झिप्ता पाउण्णे निसीअइ, मायण पमज्झइ,
 जम्होचिण अ भोअणो परिवेसिण पचमगल्लमुआरेइ, सेरेइ पच्चक्खवाणं, तओ वयण पमज्झिप्ता-असरसरं अच
 वचयं अहुअमवित्तविअ अपरिसाहि । मणवयणकायगुत्तो मुंजइ साहुव वचउत्तो ॥ १ ॥ जायामायाए सुवा
 फासुअजत्तेण मुहसुद्धिं फाउ नचकारसरणेण उट्ठाइ देवे ववइ ववणय वाहं सवरेण काउ पुणोवि पोसइसालाप
 गातुं सम्मायत्तो चिट्ठइ' इति । अतो देशोपपत्तेरिति सामायिकसद्भावे यथोक्तविधिना भोजनमागमानुमतमेव दृश्यते,
 पौपघग्रहणविधिस्तु पौपघप्रकरणादेरप्यसेयः । अथास्यातिशारास्तिन्यति--

सथारुद्धारविही पमाय तह चेव मोहणाभोप । पोसइविहिधिवरीए तइए सिक्खवावए निदे ॥ २९ ॥

'सुधारकचारे'ति, सस्तारो-धर्ममृणकम्यलीषस्त्राविः उपलक्षणत्वात् प्राप्यापीठफलकादि च 'उच्चार'सि उच्चार
 प्रअयणनृमयो-द्वावृक्षा विणमूत्रस्यणिष्ठानि, तत्रासहिष्णोः पोपधागारस्यान्तः पद सहिष्णोश्च परिः पद
 अघन्यतोऽप्येकैकहस्तमानानि अधस्तचक्रुलचतुष्कमानानि तेषामुपलक्षणत्वाभिधायुतल्लम्प्रस्वेवाविस्वणिष्ठानां
 च विधिः-सम्यक्प्रयुपेक्षणप्रमार्जनाविरूपस्तत्र प्रमादः, अयमर्थः-सस्तारकशब्दावौ बहुपाप्रत्युपेक्षिते
 दुष्प्रयुपेक्षिते चोपवेदानादि कुर्वतः प्रथमोऽतीचारः १, एव रजोहरणाविनाऽप्रमार्जिते दुष्प्रमार्जिते वा द्विती-
 यः २, एवमुच्चारप्रअवणनृमीनामपि द्वावतीचारौ याच्यौ, अत उक्त 'तह वेध'सि तथा चैव भवत्यनामोगो-
 अनुपयुक्ततायां सत्यामित्यतिचारचतुष्टय ४, तथा 'पौपधविधिवैपरीत्य' पोपधस्य चतुर्विधस्यापि यथाप्रतिपक्षस्य
 विधि -सम्यक्पालन तस्य वैपरीत्य-अन्यथाकरणमसम्यक्पालनमित्यर्थं यथाऽऽहाराविपोपधे कृते सति क्षुत्तापा
 चासंतया पोपधे पूर्णे स्वार्थमाहारपाकदेहसत्कारादि इत्यमित्थ कारयिष्ये इत्यादि व्यापतीति पञ्चमोऽतीचारः,
 यत्तद्वद्रम्-"अप्पडिलेहिअदुप्पडिलेहिअसिञ्जासथारए १ अप्पमज्झिअदुप्पमज्झिअसिञ्जासथारए २ अप्पडिले
 हिअदुप्पडिलेहिअउच्चारपासवणनृमी ३ अप्पमज्झिअदुप्पमज्झिअउच्चारपासवणनृमी ४ पोसधोववासस्स सन्म
 अणुपालणया ५" "भोअणाभोगे"ति पाठान्तरं वा तत्र भोजने-आहारे उपलक्षणत्वादेहसत्कारादौ चामोगः-
 उपयोगो भोजनामोगः, कदा पोपध पूर्णं भविष्यति येनाह स्नेहया भोजनादि करिष्ये इत्यादि व्यापतः
 पञ्चमोऽतिचारः ५, एषु पञ्चस्वतिचारेषु पोपधविधिवैपरीत्ये सति, शेष प्राग्बत, पोपधव्रते च शक्तौ सत्यां

निर्जल प्रयोपवासो विधेयः, तदघातौ सजलोपवासाचामाग्रापि कृत्वा पर्वसु पौषध्वतं स्वीकार्यमेव,
 प्रायः सर्वसायण्यपापारयजनं यद्गुफलत्वात्, यतः—“सामाहजपोसहस्रिभस्स जीवस्स जाइ जो कालो ।
 सो सफलो पोद्धो सेसो संसारफलेहेऊ ॥ १ ॥” पर्वत्वं च द्वितीयापञ्चम्यादेरपि, यतः—“बीआ पंथमिअट्ठमि
 एगारसि षडहसी पण तिहीओ । एआउ सुअतिहीओ गोअमगणहारिणा मणिआ ॥ १ ॥ बीआ बुविहे धम्ममे
 पयमि नाणे अ अट्ठमी कम्मं । एगारसि अगणं षडहसी षडहपुवाणं ॥ २ ॥” मगवद्वचोऽप्येवं श्रूयते—“मय
 य पीअपमुइसु पचसु तिहीसु विदिमं धम्ममाण्डाण किंफल होइ, गोअमा ! बहुफल होइ, जम्हा एआसु
 तिहीसु पाएण जीवो परमवाउअं समखिणइ तम्हा तवोविहाणाइ धम्ममाण्डाण कायव जम्हा सुहाउअं
 समखिणइ”स्ति, पञ्चम्याय पर्वत्वं महानिशीथेऽप्युक्तं—“संते बलधिरपपुरिसकारपरकमे अट्ठमिचउइसी
 नाणपंचमीपञ्चोसवणाचाउम्मासिपसु षडत्पइमछेउ न करिआ पच्छिउ”मिति, निशीषवूर्णावपि—“पुञ्जिमाप
 पंचमीण वसमीण त्वमाविगसु पवेसु पञ्चोसवेअव न अपवेसु”स्ति, एकोनविंशपञ्चाशकट्टस्यादिष्वप्यनेकप्रश्नेषु
 पञ्चमी ‘मणिताडस्ति, नन्वेवं सति त्रिपर्वी षट्पर्वी पञ्चपर्वी यदपर्वी वा तपःशीलादिनाऽऽराधनीयाः, उच्यन्ते
 स्यशास्यपक्ष सर्वा द्वे एकां वा तामाराधयतां न कश्चिदोपः, ननु ‘चाउइसट्ठमुदिद्वपुणिमासिणीसु पडिपुण्ण
 पोसइ अणुपालेमाणा’ इत्युक्तं खमकवद्भावी आचकवर्णके, तद्व्याख्या चैव—अतुर्वद्वयष्टम्यौ प्रतीते वदिष्टासु—
 महाकल्पाणकसम्बन्धितया पुण्यतिथिरेव प्रख्यातासु पौर्णमासीषु तिष्ठन् अतुर्मासकसम्बन्धित्वेन,

भगवतीयुक्तौ तु उचिष्टा-अमावास्या इत्युक्तं ततोऽष्टम्याद्विपर्ययेष्वपोपचः कार्यो न शेषविषयेष्विति, मैष, नाप
 मेकान्तः, सुपाहाद्विभिर्दशभिः धावकैः पर्वाण्यदिनेऽपि पौषषस्य कृतत्वात्, तद्युक्तं विपाकश्रुताङ्गद्वितीयश्रुतस्क-
 न्ते प्रथमारूप्यने-“तप नं से सुपाहुकुमारे अक्षया कयाह पाउहसदृमुषिदुपिणमासिणीसु जाच पोसहसालाप
 पोसदिण अट्टममस्तिण पोसह पठिजागरमाणे विहरह”सि, एष चाष्टमकरणादिनत्रय संलग्नपोपघग्रहणात्पर्वाण्य-
 दिनेऽपि पौषयोऽनुमत एव, किञ्च-यदि पर्वाण्यदिने पौषचकरणमयिधिरेव स्यात् तदाऽभयकुमारश्रीविजयनृपादी-
 नां तत्तत्कार्योत्पत्तौ दिनत्रयसप्तकाविपोपपोपवासैः कथं नामेष्टसिद्धिर्यमूयः, अविधिकरणे हि प्रत्युत्पापय एव
 समाख्येत यथाऽकाले स्वाध्यायकरणे, न च तेषामिष्टसिद्धिर्भवत सन्दिग्धमिति वाच्यं, शताधर्मकयाङ्गवस्तुदेवदि
 णिहप्रभृत्यागमे साक्षादुक्तत्वात्, अपि च-“सर्वेसु कालपर्वेषु पसरत्यो जिणमए तहा (वो) जोगो। अट्टमिचवइसीसु
 नियमेण इविञ्च पोसहिओ॥१॥”इत्याध्यायइयकचूर्णयोवौ पर्वसु नियमेन पौषधाभिधानात् शेषविषयेषु अनियमेन
 पौषघग्रहणमायाति न तु तस्मिन्नेव, न च कापि आगमे तस्मिन्नेवः श्रूयते, ननु “पौषचोपवासातिथिसंविभागौ तु
 प्रतिनियतद्विषयसानुष्ठेयौ न प्रतिविषयसाचरणीयौ” इति श्रीहरिमद्रसूरिकृताचइयकदृष्टदृष्टिआवकप्रसंसिष्टत्पावौ
 साक्षादुक्त एव तस्मिन्नेव इति चेत् अहो ग्रन्थकाराभिप्रायश्रुता भवतः, नहीव यच्चन पर्याण्यदिनेषु पौषघनि-
 पेक्षपर, किन्तु पर्यसु पौषचकरणनियमपर, यथा आचइयकदृष्ट्यावौ आद्यपञ्चमप्रतिमाधिकारे ‘वियेय ब्रह्मचारी
 न तु रात्रौ’ इति यच्चन विषये ब्रह्मचर्यनियमार्थं न तु रात्रौ ब्रह्मनिषेधार्थं, अन्यथा पञ्चमप्रतिमाराघकआदेन

रात्रावद्यस्त्रधारिणैव भाष्यमिति पापोपवेश एव वृत्तः स्यात्, रात्रौ ब्रह्मपालने प्रतिमाऽतिचारम्य प्रसज्येत,
 किं च-एतद्ब्रह्मचनयलावृ यदि प्रतिनियतविवसेष्वेव पौषधः कार्यं इति नियमयिष्यते तदाऽतिथिसंविभागेऽपि
 तथा नियमप्रसङ्गः, तुल्ययोगक्षेमत्वात्, तथा च पौषधोपवासपारणं विनाऽतिथिसंविभागेऽपि न कार्यं एष
 अधिकिप्रसङ्गे, तस्मात्पर्यायान्यदिनेष्वपि पौषधग्रहणे न कश्चिद्विधिः, किन्तु सावधवर्जनादिना विशेषपलाभ
 एवेति प्रतिपत्तव्यम् । एतद्ब्रह्मफलमेवमुक्तम्-“कंचणमणिसोषाण धमस्तद्वत्सुसिञ्ज सुवन्नतल । जो कारिञ्ज जिण
 हर तजोवि तवत्सज्जमो भहिओ ॥१॥” एकस्मिन् मुहूर्तमात्रे “धाणवई कोढीओ” इति गायया प्रागुक्त सामायि
 कलाभर्त्तिशान्दमुहूर्तमानेऽहोरात्रपौषधे विंशतुगो वादरहस्या स्यात्, स वाप-“सयइसरि सत्तसया ७७७
 सत्तइत्तरिसइत्त ७७ लक्ख ७७ कोढीओ ७७ । सगवीस कोढीसया २७ भव भागा सत्त ७ पल्लिअत्त ॥१॥”
 अङ्कतो यथा-२७७७७७७७७७ । ३ । एतावत्पत्स्यायुर्बन्ध एकस्मिन् पौषधे, सूक्ष्मदृष्ट्या त्वधिकतरोऽपि, प्रमा
 दार्तपोपधाग्रहणेऽहोरात्रस्यापि तत्सद्भापारैः पापमयत्वसम्भवे प्ररके एतावत्पत्स्यायुर्बन्धाविकल वक्तव्य,
 चक्रिवासुवेधादीनां तत्सदेववशीकारादीधिकमपि पौषधफल प्रतीतमेवेत्येकोनत्रिंशद्भापार्यः ॥ २९ ॥ पौषधारा
 धनविराधनपोरिभ्यपुत्राद्रपज्ञानं यथा-

लक्ष्मीनिवासनगरे नगरेभ्याऽनुकृतिः कृतकपुङ्गो । सार्यकनिरर्थकाभ्यः क्षितिपतिरपराजितः प्रथितः ॥ १ ॥
 मान्यस्तस्य च राज्ञः प्राज्ञः प्रज्ञाकर पुरः श्रेष्ठी । प्रज्ञावती सतीषु प्रथमा प्रथिता प्रियतमाऽस्य ॥ २ ॥ तन-

यास्तयोर्पन्थु सप्त पर निर्गुणा गुणा इव ते । स्वरचरणरेणुकणवदनहानिकृतश्च सङ्कृताम् ॥ ३ ॥ यत -
 “अजारजः स्वरजस्तथा समार्जनीरजः । दीपमखकयोश्छाया, लक्ष्मीं हन्ति पुराकृताम् ॥ ४ ॥” औवरिका
 रङ्गा इव निःशङ्का न्यक्षमक्षणेऽप्यनिशम् । सर्वत्र च निःशूका मूकाश्च सतां गुणग्रहणे ॥ ५ ॥ दुःस्वरदुर्भग
 दुर्मतिदुर्गतिदुर्दशादुराशयाग्रण्यः । ते सप्त नारका इव मिथोऽनुकलमकलहायिपत ॥ ६ ॥ युग्मम् ॥ ते स्वेदितस्य
 तस्यानिष्टमः श्रेष्ठिनोऽष्टमः शशिवात् । तनुजोऽजनि जनिताकसिकप्रकाशो निशीथेऽपि ॥ ७ ॥ यावज्जन
 कजनन्यादयो विपीवन्ति चिस्रयन्ते च । तावदुवाच वषस्वीवोधिरेपि जातमात्रोऽसौ ॥ ८ ॥ स्वेदः प्रमदपदे च
 कोऽय ननु तात ! तन्यतामतनुः । मञ्जन्माविमहः आग नहि सुतरलानि सुलभानि ॥ ९ ॥ श्रुत्वेति पिताऽ-
 ध्यासीदू मृतः प्रेतोऽथथाऽयमयतीर्णः । ननु सन्नुर्येनायं जल्पति जल्पाकथदनल्पम् ॥ १० ॥ पुत्रस्वेऽप्यस्य
 जनुमहोऽस्तु फः साम्प्रत कुतश्च यतः । उद्वेजितोऽस्म्यभिन्नैरिव पुत्रैः स्व च निर्गमितम् ॥ ११ ॥ इति तर्क
 पर पितरं शिशुरूचे तात । मा स्म दाक्षिष्ठाः । भाग्यैः कैश्चिद् भवतः कुलेऽस्मि कल्पद्वुरवतीर्णः ॥ १२ ॥ नग
 राद्वहिरुयाने देवकुलद्वारि सत्यर गत्वा । वशाकोटिघननिधानं गृहाण नियुहाण च घनार्सिम् ॥ १३ ॥ मञ्ज
 न्ममहावीन्यपि महसमान्येष वितनु कृत्यानि । तेन घनेनान्यान्यप्यगणयपुण्यान्यपि वितन्याः ॥ १४ ॥ इति
 तद्विराटतिविस्मितमुदितः श्रेष्ठी तदैव तत्स्थानम् । गत्वाऽम्बानयदासैर्योषसावभिधिर्निरगात् ॥ १५ ॥ तं तादृश
 तदानीमेव समानीतवाञ्छ निजसम । मूर्त्तं सुकृतमिवासौ घनघर्मासौ हि कश्चिरयेत् ॥ १६ ॥ जन्ममह सुम

इत्तममकृत कृतज्ञः सुतस्य तस्य स च । वेणुकुमारः स्फुटमयमिति वेणुकुमार नाम पुनः ॥ १७ ॥ आजन्म
 तोऽपि पदुषाक पदुषीर्विधुरेऽपि धीरघौरेयः । लोकोत्तररूपादिकगुणैः समं स क्रमाद्रष्टुधे ॥ १८ ॥ सर्वथापि
 शुनानामिव पिशुनानामवासितः कश्चित् । अथ कथमपि निधिलाम बुद्धाऽभिवधे घराधिपतेः ॥ १९ ॥ सुख
 कुदनरेषादेषादागच्छतोऽथ घासि भवान् । बुद्धा यावत् भेष्टि प्रमुखाः प्रणकम्पिरे प्रोचैः ॥ २० ॥ तावदमा
 पिष्ट विशुर्मो ! मो ! मा भेष्ट कष्टद्रोऽहम् । मयि रक्तकेऽत्र रक्तः पतिरपि नोपद्रवे दक्षः ॥ २१ ॥ घनगमना-
 रेकामपि कामपि मा काष्टं घाट्छर्षमाभयत । यो ननु घनस्य दाता स एव संरक्षिताऽपि ललु ॥ २२ ॥ अल्पमेवं
 बालः पालनकावुत्थितः स्थितश्च ब्राह्म । गत्वा गेहद्वारे सहस्रयोधीव योषवरः ॥ २३ ॥ इतश्चागता असुरा इव
 सुवुर्धरा घराधिपनराः, यावच्च प्रविशन्ति तस्याबासान्त्वाषतेनार्दमात्येनापि बालेन व्यालेनेव बिकरालेन
 तथा हृदिता इताम्बीत्कव्यपेदाभिर्भूषेदाभिर्यथा वमन्ति सा द्रुत्वेन रक्तघ्नीविसंनिपातव्यपिता इव कश्चिरे
 त्रमन्ति सा च चक्रघ्रमिता इव निरन्तर पतन्ति सा मद्यपूर्णिता इव क्षोणिपीठे भवन्ति सा मूर्च्छिता इव च
 सर्वे, ततस्तद्व्यपतिकरमाकर्ण्य जायते सा महीयान् महीपतेः कोपः, क्रियते सा च तेन सद्भामसामग्र्यादोषः
 अत्रान्तरे मन्त्रिवरेण नरेश्वरः परमाप्तप्रज्ञापनया विज्ञापयामहे-वेण ! सतां निवारिता केयमभिमृष्टयकारिता
 कोऽप्य निष्फलारम्भ संरम्भः ? ननु यत्र जातमात्रबालोऽप्येव प्रगल्भते तत्र किं माम सामर्थ्यमबकाश लभते
 स्वामिन् ! असंभाव्यमवकथ्यमिदं महागाहनपद किञ्चित्, ततः संरम्भं परित्यज्य प्रतीत्यपादाः प्रतीक्ष्यच्च

क्षणमेकं पाथद् गल्था गवेषयामि सम्यक् स्वरूप सचिवेक, यत - "अपरिचिखञ्ज कयकञ्ज सिद्धंपि न सञ्जणा
 पससंति । सुपरिचिखञ्जं पुणो विद्वद्विअपि न जणेइ वयणिज्ज ॥१॥" ततो राज्ञाऽनुज्ञातः समायातः श्रेष्ठिसौधं
 स धीसम्बः, नृपभटान् तथापतितान् प्रेक्ष्य विशिष्य विपण्णः शङ्काकुलतया श्रेष्ठिश्रेष्ठिप्रियाप्रियालापाविपूर्वं
 सौधमध्यमण्यास्य शिशुपाभं निपण्णः, आलापितवाञ्छेव सप्रणयालापेन पावनकान्तर्मणिकन्दुकोष्णालक तं
 पालकम्-अपि ! कोऽय कुमारेन्द्र ! नरेन्द्र ! नरेणु पुर्निरोधस्तव क्रोधः कोऽयं केशरीन्द्रस्येव तवाचिन्त्यदाक्ते
 गोमायुमात्रेणैतेषु विक्रमाः !, यतः- "सिंह करोति विक्रममल्लिकुलसङ्घारभूयिते करिणि । न पुनर्नस्वमुन्वविलिखि
 तनूतलकुहरस्थिते नकुले ॥ १ ॥" ततः प्रसन्न सद्य एव विमुञ्चेतान् रङ्गानि वराकान्, प्रणामान्ता हि महतां
 कुचः, इयतैव जायते स्म सर्वेषां चमत्कारः, युज्यतेऽय सूर्ययाऽपि कोपापहारः, इत्युचिधासं सचिव किञ्चि
 द्विहस्य प्रशस्यगिरा शिशुराह-महामते ! न ह्यस्माकमेतेष्वेव विशेषतः सरम्भः किन्तु मन्तुविधायिनं वसु
 धातायिनं प्रति, वयं हि तदागमनमार्गमेव विलोकयन्तः स्मः, किमिति समितिनिर्मितादतिः क्षमापतिरथापि
 चिरयति कस्माद्वा नियार्यते भयताऽप्यमुष्मात्सङ्ग्रामकौतुकात् ? याहि २ द्रुत द्रुपतेरुपान्त त्वरय २ च तदभि
 मतकृत्यकृते अत इत्यर्भकोक्तिचमत्कृतः कृती कृतवान् वक्षान्तरचारिणी मनोहारिणी वाणी-महानुभाव !
 ध्रान्तोऽयं भूकान्तो यद्गयद्विस्तमपि सतीचिसमिध सुषुग्नेह जिघृक्षते, सम्प्रति च ज्ञातस्वरूपा चिम्बस्वरा अपि
 सत्रमयन्तो भवन्तो नृपतिनाऽपीत्यनुगृह्या एव स्वगृह्या इय वयमिति, वायोऽप्युवाच-सचिवेन्द्र ! सुभाषित

मधता, नवरं नरनाथकः किञ्चिद्व्यमलकृतिवर्षान विना न मां बहुमन्ता, यदद्यापि भवानिव नागमवस्मद्वे-
हमास्माकमनुनयाय, यदि च लोभान्तेन भूकान्तेनास्वाभिरपि सार्द्धमियत्कृतं तदा किञ्चिद्व्ययमपि प्रतिष्वि
कीर्णमः, यतः—“पादाहर्तं यदुत्थाय, मूर्धनमधिरोहति । स्वस्थादेवापमानेऽपि, वेहिनस्तद्वर रजः ॥ १॥ यिप
वोऽभिमवन्त्यविचक्रम, रहयल्यापवुपेतमायतिः । नियता लघुता निरायतेरगरीयान् न पदं मृपत्रियः ॥ २ ॥”
तवहो महोत्साह ! गत्वा निवेदय नरेन्द्राय सपदि मङ्गवित्तमिव यत्पृथिवीपतेः पृथुमनोरथ पृथुकोऽयं
स्वामिवमाविशति—राजन् ! राज्यमेव समग्रं त्वामहं याचे महाऽपराधवन्त नान्यथा सर्वथा मुञ्चे, तत्स्वयं
बुद्ध्वा मया सार्द्धं युद्धा वा हुतमेव वेदि महा राज्यं यथा स्यात्सयापि सुखासिकासुखं प्राज्य इति कुमारप्रति
पादित मन्त्रिपतिना झटिति गत्वा निवेदित नरेन्द्रस्य अनुमतं च तेनाप्यनन्यगतिकतया निस्तुपधीसत्त्वधिया
च यथोचित, यतः—“स किंस्त्वा साधु न यास्ति योऽधिपं ? दितान्न यः सशृणुते स किंप्रभुः ? । सदाऽनुकृते
ष्विह कुर्वते रतिं, नृपेष्वमाल्येषु च सर्वसम्पदः ॥ १ ॥” ततः ससच्चिवः ह्माधवस्तद्वैव वैवतमिव त स्तन
न्धय स्वयं ससम्ग्रममभ्यागत्य सत्यप्रतिपत्तिः पत्तितामिव स्त्रीकुर्वधुषाच वाचमुबैः—अहो कुमारराज ! राज्यमिदं
मवीर्यं त्वदायत्तमेव यथारुचि सम्प्रत्येव स्त्रीकुरुष्व, कुरुष्व परं मखादीनामुपरि तोप, स्फुटीकुरुष्व च स्वस्व-
स्य विहितविस्मयाद्वैतपोपम् इति यपतिविश्वसितुसाशयः स लज्जानशायः प्रत्युत्तरयति स्म स्मितस्मेरास्यकु
दोषाय—क्षितिपते ! सुतं २ नः सम्प्रति राज्येन, को हि नाम शिशुमात्रः सन्नमात्रराज्यविन्ताभारे पारावारे

इय प्रयिषाति !, तत्प्रयातु सम्प्रति भयाभिजपद् आबधातु च खड्गवि मुद, उरिष्ठन्तु द्रुतमेवैते मया यिद्रायितयि-
 पत्तपस्ताय पत्तयः, भवन्तु भयवादीनामपि कियदिनान्याधिपस्याविसुम्बसम्पत्तयः, अवसरे पुनर्ययोपित चिन्त
 यिष्यामः, अस्मत्स्वरूप च परिज्ञात्स्यसि स्वय स्वल्पसमपादेव केचलिमुखात्, एष बालषाक्यसमकालमुत्थितैः
 पुनर्नयजीधितैस्तै स्वनैः सह सहर्षविस्रयोत्कर्षमुर्धीशः स्वाचासमभ्यमध्यासामास, अथ च तत्रैव नगरे नगरे-
 नामान्यस्य घन्यावह्नमस्य घन्यमहेम्पस्य ससन्धः पुत्रीभ्योऽनन्तरमजनिष्ठ गरिष्ठमनोरथैरेकः पुत्रः, यावता च
 तत्पिता प्रमुवितात्मा तज्जन्मोत्सवमतुच्छं किञ्चित्कारयति तावतैव बुद्धैवहतः स सुतः पित्रादीन् प्रव्या-
 दीत्-रेरे नियिदजिमानः ! कोऽय मज्ज मजन्मा मुधैव य प्रमदयिधिनिर्णयमानः, अह हि चिरसञ्चितमव
 द्विसस्मेरफसेरुक्कन्दनिकन्दनार्थं घराह इवावतीर्णोऽस्मि पश्यत २ सम्प्रत्येव मत्कृतमिति तदुक्तिसमकालमेव
 यिकरालस्तद्दहान्तः प्रजग्वाल महाज्वलन , प्रज्वलित च तद्दहयदुसार उरिपञ्जलीभूत च यावत्पित्रादिभि
 स्तावसेनैव शावेनोत्थाय माभिकेणैव तोयच्छटया झटिल्येव बह्निर्विध्यापयामाहे प्ररूपयामाहे वातिविस्मित-
 भीतान् पित्रादीन् प्रति-द हो महेदा इव सृष्टिसंहारक्षमोऽह अत इव यिन्वेऽपि निस्समोऽह तस्मान्मति
 मोष विहाय मनुस्तमेव कुरुष्व, मज्जन्ममहनामैवेतायान् कोपः कोपफल च किञ्चिन्मया दर्शयामाहे, यद्भारविः-
 “अवध्यकोपस्य निहन्तुरापदा, भवन्ति चक्ष्याः स्वयमेव वेदिन । अमर्षेणान्येन जनस्य जन्तुना, न जातदा
 वेद न यिद्विपा धरः ॥ १ ॥” तन्मा मस्मिन्ममतो महाभोहर्षभक्तिप्रशसादि किमपि कार्त्त, यदि स्वल्प

मपि करिष्यध्वे तदा तत्कालं फलमपि लप्स्यध्वे, केवलं वास्यादिस्तन्यपानादिना मभिर्वाहमाश्रमेव कुरुता जीषामि, न त्वचिक, मा च मसो मसोद्वासादिव्य भैष्ट, मीपणत्वं वाशातिश्रमे एव मम नरदेवस्यैव न त्वन्यथेति, ततश्चमस्कृता पित्रावयस्तथैव तमनुवर्त्तन्ते माप्रादयोऽपि नाधिकं लोहं दर्शयन्ते, अन्यथा प्राति वेदिमकीं अपुत्रं नवनयोद्धापैः क्रीडयन्तीं दृष्ट्वा तन्मात्राधिकलोहोद्धासप्रवृत्त्या रमसपृष्ठा यावता सायकाले क्रीडनार्थं स बालकः स्नांकपालीसङ्गशाली क्रियते स तावता स राक्षस इव रीत्रतामुन्मुख्यभमुखकोपसमुद्रः प्रसन्नः स्व विमोक्ष्य पश्यत रे ! भवास्त्रालोपफळमित्यादि विधुवभिर्ययौ निजनिर्केतमात्, यावच्च जनकाद्यैर्जा तास्यन्तमयैर्मृशा साधुशायैरनुनयार्थं तमनुगम्यते स तावद्भूत इव तिरोधूतः स कापि ततः किमिवमत्यादि तमित्यादिवादिषु पित्रादिषु क्षणान्तरे घोरान्धकारप्रसरे प्रविशन्ति स तद्वेद्यमानः सस्रद्धा उदायुपाक्षैर्लो- क्यकुट्टाका इव केचिद्गुण्टाकाः, विलुण्टयन्ति स च समया क्षर्णमण्यादिसार, बहिर्निर्योन्तेषु च यावज्जनका- दयः शून्यइवया इतस्ततो भवनान्तर्गमति गतस्यान्तर्गमार्थं प्रेक्षन्ते तावत्समर्गक पालनकर्मगत इवन्त, क्षम यन्ति स तातस्त भाञ्जलयः सकला अपि प्रसादयन्ति स च सावट तत्तद्व्योमिकचितैरभिरुचितैश्च, न व्यति- करं चित्रकर समाकर्ण्य क्षमाधनो धन्यभेष्टिनमाहाव्य पर्यवन्तास्तत्सुतोवन्तमप्राप्सीत्, सोऽप्याचक्यौ यथा- स्थितमेव त, ततः कौतुकात् कुमार तत्राकारयात्रकार नरेश्वरभेष्टः भेष्टिना, भेष्ट्यापि स्रग्दृष्ट गत्वा सुपावे- दास्वरूप प्ररूपयात्रकार कुमाराय, कुमारोऽपि किं मामाकारयतीति ललाटतटारोपितप्रकृष्टिः स्वयमुत्तालचल-

न प्रनर्षितविकटकटिः प्रकटितविश्वविन्मयः ससयसुधीशर्षपयाजगाम न तु प्रणनाम, तथाऽपि क्षमापतिरक्षाम
सपहुमानवथन हे कुमारोन्द्र ! कबित्कुशालिनो यूय इत्यादि पाषवयापीत्य तावत्पुकोऽप्यथावीरैत्यरूपानुवादी-
रे नरेन्द्र ! मामिन्द्रतया पट्ट मानयसि न जानासि मद्रिकम् अष्टिगृहयत् त्वद्गृहमपि भस्मीकरिष्याम्यक्रममि
रयुक्तिसमकमेव समुत्थितः कुतोऽपि घूमकेतुर्भूमिर्मथने रे इहा ! भ्रान्तोऽह रे प्रसीव रे इत्यादिवपोक्त्योप
शान्तश्च तवैव तत्क्रोधाग्निना सार्द्धं, ततः प्रेतकुमारः कोऽप्यय न तु अष्टिकुमार इत्यादि विभुवन्ति स्म भय
भाजः सामाजिकाः, प्रमुदितव्यासितमां तद्वचसा स शिशुः, उदितर्वाभ्य नृपाविसमुदितजनताः प्रति-दृष्टो ! अह
प्रेतकुमार एव नाम्ना घात्राऽपि मम च महामुनेरिव निन्दयैवानन्दः न तु सत्ययाऽपि स्तुत्येति, ततोऽति विस्मया
द्वैतभूतक्षमानृद्धमाये-रेरे कुमारपशव ! किमदः सवस्याविप्रमवभिदुर त्रिजगन्नयङ्कर ते चरित ? सोऽप्युयाव
वेद्य ! केयल्येव वेद्यकुमारस्वरूपधत् प्रेतकुमारस्वरूपमपि प्ररूपयिष्यति किं नाम मम पार्श्वे पृच्छया ? न हि
स्वगुणोत्कीर्त्सनं महात्मानः स्वयं कुर्यन्ति, यतः-“न स्वयं व्यापितगुणो, गुणवानिति कथ्यते । स्वयं सवाङ्मिता
नां हि, गात्राणां निर्धृतिः कुतः ? ॥ १ ” इतश्च घर्द्धोपयांपमूय भूयिषु केषल्पागमनचिज्ञपनेन सद्योऽप्युधान
पालकः, ततोऽतिमुर्वितात्मा क्षमारमणः प्रशाकरधन्याविद्ययवहारिगणश्च विधिना गत्वा नत्वा श्रुत्वा च तदुप-
विष्ट सुकृतैवम्पर्यं पर्यन्त्ययुक्त्तुं युक्तिचित्केयलिन कुमारद्वयगृत्त, सोऽप्यभिदधे-यसुधेश्वर ! प्राकृतकर्मणा न किम्
प्यसम्भान्यं, यतः-“यन्मनोऽरधशतैरगोथरो, यत्सृशान्ति न गिरः कवेरपि । स्वममृत्तिरपि यत्र बुलभा, रेलयैव

पितृपाति तद्विधिः ॥१॥” सकर्णो ! आकर्णयेतयोः प्रागमनं यथा द्रुतमपैति मयदावीनां द्रुतमतमः सशपप्रमव,
 तथाहि—इस्तिनापुरधास्तव्याबाहृतस्यधिरासुतो । सुमतिः कुमतिश्च द्वौ, नामतः परिणामतः ॥१॥ तौ वाणिज्या-
 दिवैयट्यात्प्रमादाक्रान्तयेतसौ । न किञ्चिदक्रतुः सम्यग्, प्रमं आद्वसुतावपि ॥ २ ॥ धर्मकृत्ये रुचिः किन्तु,
 सुमतेः कुमते पुनः । अरोच्यत्स्वमेवासौख्यरार्त्तस्येव सर्पिषि ॥३॥ स्यधिरा मध्यभावेन, धर्मोराधननिष्णाधीः ।
 त्रिजिनार्थोवि कुन्तो, महत्त्वायर्थिनी पुनः ॥ ४ ॥ दृढत्वविधिवैवगण्यादिना गृह्णाति पौपचम् । पर्वस्वयेसरीन्द्रय,
 नृयः स्त्रीभिः सम च सा ॥ ५ ॥ वास्तोनिग्रादिना किञ्चिद्विराधयति त च सा । विद्व प्रमादमकृत्स्नस्यापि
 फालुप्यस्य कारणम् ॥६॥ युगमम् । असुध्याः पौपधादौ बानुमतिं सुमतिः कृती । वसे चित्से शुव घसे, संनिच
 से च सर्वथा ॥ ७ ॥ प्रोत्साहनशः प्रोत्साहयत्युद्येस्तां च तद्विधौ । स्थाधादिनां सुपुत्राणामियं रीतिः पितृन्
 प्रति ॥८॥ कुमतिस्त्वाद् हे मातः !, धार्दके दुःशकेन किम् ! । पौपचेन समर्पस्वे, निश्चिन्तस्वे च सोऽईति ॥९॥
 अहो ! महद्वित मातृर्वात्सल्यं च स्रपुत्रयोः । स्वपाणिना पर्वदिने, न ददात्यवनाप्यपि ॥ १० ॥ नृचा ह्रुषा च
 त्रियतेऽन्यान् भिमार्पिप्यत्यपि । स्यत्वा च स्वकवेदमापि, सिधत्यन्यत्र कुत्रयित् ॥ ११ ॥ किमनेन ततः
 फायकेशेन ? स्वगृहस्थिता । कुरु चिन्तां सुतावीनां, स्यधिरत्वे स्थितिर्बसौ ॥ १२ ॥ महत्स्वमीदृते जन्तुर्जरत्वे
 स्त्री विशिष्य तु । सेत्पुत्रैः स्वमहत्स्वेच्छुः, पौपधादौ ददाशया ॥ १३ ॥ ततः सा सुमती प्रीतिं, परेऽप्रीतिं स्व
 धातु ददम् । प्रीयते ब्रेष्ठि चेष्टस्य, साधके बायके न कः ? ॥ १४ ॥ व्यन्तर्यमृत्क्रमान्मुत्वा, सा पौपपधिराच

नात् । इहोयाने व्रतस्यातिशारे हीनमुपर्वता ॥ १५ ॥ जज्ञे प्रज्ञाकरेभ्यस्य, सुतस्तु सुमतिर्मृत । घन्यस्थान्यम्भ
 निर्मोयभायफल्हेऽप्यद्यः फलम् ॥ १६ ॥ प्राक् प्रीतिप्रतियन्वेन, प्रज्ञाकरसुतस्तयोः । व्यन्तर्यां जात पयोधैः,
 प्रतिष्ठार्थमधिष्ठितः ॥ १७ ॥ निधिं सेवार्पिपत्तित्रे, तस्य जन्ममहावि च । अधीकरस्तथाप्युपैक्षमस्कारमवीदरात्
 ॥ १८ ॥ यिदम्ययितुमत्यन्त, प्राग्बिद्वेषययिषोपत । घन्यात्मजोऽप्यध्ययि, न्यष्ठापि च तथा घनम् ॥ १९ ॥
 विष्टया न तथा निन्ये, स शिशुस्तादृशी वृषाम् । चित्रिया खलु विद्वेष्यः, सर्वथाऽपि कवर्त्यते ॥ २० ॥ तादृक्
 स्वरूपं नो मूष !, किञ्चित्प्रादर्शि तेऽपि च । चित्रकृद्धर्मसाधिव्यासाभिष्योत्पमहो ! फलम् ॥ २१ ॥ एष द्वावशा
 दर्पाणि, दर्शयिष्यत्वसौ ब्रूयोः । प्रीत्यप्रीतिफल विष्यतोपरोपौ हि नाल्पकौ ॥ २२ ॥ इत्याकर्ण्य गुरुङ्गीर्णमु
 त्कर्णं क्षेणिपादयः । सर्वे यमूयुः सद्धर्मसाधिव्यैकाग्रमुदयः ॥ २३ ॥ प्रज्ञाकरेभ्यघन्याभ्यां, विज्ञसोऽत्रान्तरे
 गुरुः । आवयोः प्राग्भव चित्रविपाक बृहि सोऽप्यवक् ॥ २४ ॥ प्राग्यान्यवौ घर्मवास्तघर्मवसौ पराहतौ । जातो
 द्वाही यथूयावपादपर्यर्थं बक्रतुः कलिम् ॥ २५ ॥ यतः—“आक्षीरवारैकमुजामागमैकनिवासिनाम् । नमोऽर्थेभ्यः
 प्रयक्त्वं ये, भ्रातृणामपि कुर्यते ॥ २६ ॥” कथञ्चिच्च विमक्तापौ, जातौ तौ सर्वथा पृथग् । कलहे सति निर्योहो,
 महतामपि नान्यथा ॥ २७ ॥ मिथस्तथाऽपि तौ शुसचित्तप्रवणशक्तिनौ । द्वेप तत्त्वजलुर्नान्तरविम्बासे शमः
 कुतः ? ॥ २८ ॥ आगस्याद्ये प्रियागर्भे, सप्रियोऽन्यो महामहम् । दृष्टा द्विष्ट सुतैवास्याऽसौ मृपाविति
 वृष्यकौ ॥ २९ ॥ क्रमाज्जातः सुतस्तस्य, महीर्यास्तन्महोऽप्यमृत । स स्वपद्मास्तसप्तगर्भेष्वेव दुष्कर्म दुर्मतिः ॥ ३० ॥

गर्भेऽष्टमेऽतिद्विष्टः स, वृष्यौ कोऽपि कुलक्षणः । पुत्रोऽप्यसु यथाऽस्य स्व, नश्येद्वाताहताब्धयत् ॥ ३१ ॥ लघो
 भौर्यासप्तगर्भेऽथेवं वृद्धोऽपि सप्रियः । वृष्यौ निर्लक्षणा अस्य, सुताः सन्तु स्वहानिदाः ॥ ३३ ॥ सुजाता यव
 जाताम्ब, शुभैस्तस्य मुधा तु सः । मीम कर्माज्यामास, धिगद्रेय शुभ(वि)द्विपम् ॥ ३३ ॥ गर्भेऽष्टमे स वैविस्मयात्,
 प्राग् दुर्घ्यानेऽनुतापमृत । सल्लक्षणगुणोत्कृष्टः, पुत्रोऽस्यासिखस्यचिन्तयत् ॥ ३४ ॥ शान्तौ क्रमात्सकान्तौ तौ,
 आद्यचर्मार्थिवं गतौ । व्युतौ जातौ युवां तादृक्, प्रापयुः फलमत्र च ॥ ३५ ॥ परस्य चिन्त्यते यादृक्, तादृक्
 स्वयमवाप्यते । शुभेऽप्यशुभं तत्कः, स्वमेऽप्यन्यस्य चिन्तयेत् ? ॥ ३६ ॥ दुःखाकर मत्सर तद्विहाय स्वहिता
 र्थिनः । त्रिजगत्पूज्यतादेतु, मैत्राणं सूत्रयन्त्वहो ! ॥ ३७ ॥ मैत्र्याविस्वरूपं वैवमुक्त दुर्ययोबशके-“परहित
 चिन्ता मैत्री परदुःखविनाशिनी तथा करुणा । परसुखमुष्टिमुद्विता परदोषोपेक्षणमुपेक्षा ॥ ३८ ॥” सुत्वेति
 सर्वेऽन्येषां बुद्धिन्तनस्यापि वर्जने । प्रोथताः स्वपद प्रापूर्वामः कोऽपि शुरोर्गिरः ॥ ३९ ॥ तावपि कुमारौ
 तथा १ क्रमाद्बर्द्धमानौ श्वेतकृष्णपक्षाविव निर्मलानिर्मलौ सवत्सरोज्यवेवाबस्याऽवस्थानोत्सवानुत्सवाविरतौ
 पित्राधीनां वत्सहर्षविद्यावप्रकर्षौ जातौ किञ्चिद्वृनद्वावशावर्षौ, इतम्ब स देवताऽधतारेण देवकुमारेण मार्ग्यते
 अ वृध्यधीपति प्राक् प्रतिश्रुत राष्ट्रं वत्स च विद्वेन तेनापि स्वामीष्टायेव तदेव तत्तस्मै स्वकन्याप्रदानपूर्वं समी
 षोत्सव, को नाम भेयस्कामः प्रतियुतदैवतवातब्धे विमर्शोचिलम्बावि कुर्यात् ?, ततः-“‘‘लणं जाणादि पठिप”
 स्ति यषनात् तदक्षणेमेवास्तभामण्यः मीमानपराजितनामा इमाकामुकः क्रमान्मुक्तिकाद्युक्ततामासादयामास,

वेद्यकुमारस्य च त राज्यच्छर्माबम्बर निरीक्ष्य प्रेतकुमारपिताऽपि स्वपुत्रस्य पाणिग्रहणाद्याहम्यरार्यं पावत्कुटुम्बेन
 सम किञ्चिद्विचारमात्रमाश्रयति तावदनभिप्रेतेन साक्षात्प्रेतेन तेन ग्रहभूलस्तम्भमेव गृहीत्वा तथा कथञ्चित्पि
 आदिनिपातनार्थमुत्पित यथा सर्वैरपि जीयनाश नश्यते स्म, तदा च तेन शून्य तद्वर्ह काशगुहमिव समग्रमपि
 कुदयित्वा पातित ज्वालित च लाक्षागुहवत् तथा यथा खर्णप्रव्याप्य निःशेष भस्मावशोपीयम्बु, इ सहो हि
 द्रव्यतक्रोचः, एवं द्वादशायुष्यं प्राग्भयतनयजीवयोः साम्राज्यप्रदानसर्वस्वप्रणाशावधि स्वतोपरोपफलं निस्तुल
 दर्शयित्वा गृहगतहृद्यमानिनी सा व्यन्तरी स पदमासवत्, ततोऽन्धियेलाजलविप्रमुक्तः सरित्प्रवाह इव स
 वन्यतनूरुहः स्वस्वरूपायस्यामास्थितः, पित्राविभ्यः सकलमपि स्वस्वरूप परिज्ञायातिदुःस्मितः पित्रोरप्यत्ययं
 दौस्त्यय्यपाप्रयाहेतुः केतुरिव भवति स्म सर्वेषामनिष्ठतमः परमदुःस्वनिष्ठ, कुतो वा प्राग्भवे घर्मविप्रकृतां
 किञ्चिदैववशात् सुकुलमासावपि श्रेयःप्राप्तिं स्वल्पाऽपि, घर्मविघ्नेन श्रेयसामपि विघ्नमावात्, अहह ! प्राह-
 तदुष्कर्मलब्धकुपुत्रसंप्रत्या दौर्गत्यादिदुःस्वस्वनिष्ठ जनकादीनामपि, यद्वा कपोतपोताभ्यासितशास्त्रायाः
 शुष्कत्वे किं नाम नश्य !, वेद्यकुमारनृपोऽपि तद्व्यन्तरीविप्रमुक्तस्तरणिरिषाभ्रपटलीविप्रमुक्तः स हजनिजतेज
 साऽपि विद्युतेतमाम्, अन्येषुस्तत्पुरुषानान्तः समवद्युतं केवलिन विज्ञाय विज्ञाग्रणीः क्षोणीन्दुर्वेद्यकुमार
 सपरिहारः प्रेतकुमारतस्त्रिआदिभिः सह त वन्दितुं ययौ, तदा च तदारामस्यायिनी सा व्यन्तर्यपि साक्षा
 श्रूय नतिपूर्वं ज्ञानिनोऽप्ये निविष्टा, ज्ञानिनाऽप्युपदिष्टम्-अहो ! अर्थकामैककृतायेक्षाः प्रेक्षाचक्षुषः ! क्षणमपि

मा भूयन् भवन्तः सर्वाभीष्टसाधकधर्मनिरपेक्षाः, यतः—“बुद्धिष्ठा किं सु जरा नद्धा रोगा य किं गयं मरणं ।
 यद्वर्जं च नरयदारं ? जेण जणो धम्मनिरविषसो ॥ १ ॥ मा सुअह जग्गिअये पलाइअवमि कीस वीसमह ? ।
 तिअि जणा अणुलगा रोगो अ जरा य मए अ ॥ २ ॥” तस्माद्यतिधर्माणकत्वे आद्यधर्मे सम्यग्यतितज्य,
 विधिष्य च तत्परमसारमृते पौषधव्रते तत्साधिष्यामुमोदनादौ च, यतः—“कर्तुः स्वय कारयितुः परेण, तुष्टेन
 चित्तेन तथाञ्जुमन्तुः । साहाय्यकर्तुं च शुभाशुभेषु, तुस्य फल तत्त्वविदो ब्रवन्ति ॥ १ ॥” स्पष्ट इष्टं च सर्वेष्ट-
 धकुमारमेतकुमारयोः पौषधादिसाधिष्यासाभिष्यफल निस्तुल, एव धर्मवेदानया प्रतिबुद्धः प्राकृतधर्मसाभिष्य
 वधात्संज्ञातइअद्धः आद्यधर्मप्रतिपत्तावेकादशव्रती प्रतिपद्यते स वेवकुमारः इमापः, तादृक्त्वपुत्रप्रसादेन
 मृत्वेऽपि सर्वार्थसिद्धिमन्याः प्रज्ञाकरावयम पर्यसु सर्वदा प्रतिपूर्णपौषधाराचन न्यक्षकर्मक्षयसाधन, धन्य
 भेष्टी तु समेष्टिनीकस्तादृक्पुत्रप्रवत्सामुद्रदारिद्र्यावितुः स्वगर्भवैराग्यास्तदैव परित्रज्य क्रमात्प्राज्यशिवसाम्राज्य
 भागवत्, अन्येऽपि यथाशक्ति धर्मे तत्साधिष्यादौ च प्रययन्ते स, व्यन्तर्येपि प्राप्तसम्यक्सम्यक्त्वा सम्यग्दर्शां
 साभिष्यविधिसाधनानामकत्, धन्यतमजस्तु तादृग्गुः स्वदग्धोऽपि बहु विदग्धोऽपि प्राग् धर्मान्तरायकरणात्
 सम्यग्धर्मे विधिष्य च पौषधग्रहणादौ सर्वेधेव नोत्सरे, प्राग्भवसम्बन्धादन्धवादिभिर्मृशामुत्साहितोऽपि प्रत्युतोद्ग-
 इव द्राक्षावणे विद्रेषमादये पौषधे आद्यकुलोत्पन्नोऽपि, अहह ! जीबस्य तादृक्समप्रसामध्यामपि धर्मदुष्प्रापत्वं,
 क वा वर्णसु बसन्तेऽपि वा करीरे पत्रोद्गमः ?, तदुक्तम्—“पसे बसंतमासे रिद्धि पार्वसि सयलवणराई । ज

न कुरीरे पक्षं ता किं व्रोसो घसतस्स ! ॥ १ ॥” ततः क्षिप्रचिपादिभ्यः प्रसङ्ग पोपचादिविधापनभीतः स
दुर्धिनीतस्त्वयाज तन्नगरमपि सर्वभेयोभिः सह, एवं धर्मशर्मयहिष्ठुस्वः सर्वतोमुखवैर्गल्यमान्पराभयावि
मशङ्कुः। तः स क्रमान्मृतस्तिर्यग्गनरकादियजुर्मवेयु भ्रान्तम्ब, अहह दुःसहःकोऽपि धर्मक्षिप्रकरगिरां निष्फलाना
मपि विपाकः, अथ देवकुमारनरेन्द्रः सुरेन्द्र इयोव्यां विहितायतारः पर्वण्यर्यागदिने पर्वधोपणापूर्वं सर्वसाम
न्तामात्याद्यैः सम पोपचाराधनाविना कृतैफातपश्चाद्वैतधर्मविस्तारम्विर राज्य चकार, कदाचिदभ्यभित्रीणः स
परिध्रीरमणः स्वयम्भूरमण इयोद्वेल प्राप्तवान् शत्रुवैशसीमानं, ततः शत्रुनुपोऽपि सर्वाभिसारेण निस्ससार
सञ्चामार्थं समुत्सः, इतम्बागतमष्टमीपर्व तदिने च युद्धारम्भ निवार्य मङ्गपाविभिर्भृश निवार्यमाणोऽपि मही
पतिरब्रहीन्महीयः पापौपध पौपध, तत्स्वरूप ज्ञात्वा उलान्वेषिणा द्वेषिणा नदीनेनेच चतुरङ्गबलेन घेलाकुल-
मिय वेलाजलेन सर्वतः परिवेष्ट्यते स्म तत्सैन्य, ततः समस्ता अपि विहस्ताशया अनन्यगतिकास्तत्सैनिका
हुतमागत्य प्रणत्य च सत्यस्वरूपमरणपूर्वं राज्ञो विज्ञपयामासुः—देव ! युद्धाय संनमतां यद्वा तदादेशो वीर्यतां
आः किमिवमप्रस्तावे पुण्यकृत्याचरणं रणनिवारण च सर्वेषामपि कर्तव्यमाकारणं?, नहि कफ्रमकोपे शर्कराऽप्या
दरणीया भवति, पुण्यमत्यन्तविषादिभिः सचिवाविभिरपि शुभाशुभोक्तिमिर्वृशमुक्तोऽप्यसौ नैवेपदपि स्वपौ
पध विरापयामास मनसाऽपि, प्रत्युत इदृतया कथयामास सचिवादीन्—भो भो मुग्धपुद्गयः! को नाम विवग्धः
सन् नेतिफमाश्रकृते पारत्रिककुसीद सीदन्तम कुर्यात्, मा च मभिमितं कश्चित्केशलेशमपि स्वीकुर्यात्। खर-

क्षार्थं च यथावपि युष्माभिर्वैरिमिलनादावपि न क्षूण मनागपि मस्ये, न चास्य छलकृतोऽपि दोषयाकरणं मन-
 साऽप्यनुमस्ये, सम्प्रति यतिरिवैकोऽहं न कुर्वे स्ववेदेऽपि मोह किं पुन स्वजने परिजने घने वा ? यतः-
 प्राणान्तेऽपि न मङ्गल्य, शुद्धसाक्षिभूत व्रतम् । व्रतभङ्गोऽसिबुःसाय, प्राणा जन्मनि २॥ १॥” एव राज्ञो
 निस्सङ्गो निरे श्रुत्वा किङ्कल्यज्ज्वा यावत्सर्वेऽप्यभूवस्तावद्धारिप्ररब्धुर्निवार वैरिबल तत्सैन्यान्तः सर्वतोऽपि
 प्रविष्ट महाक्रोधाविष्ट, प्रनष्टाञ्च इदिति विशोविश निर्नायका इव सञ्जातास्यन्तवैन्द्याः, राजा तु स्वजीवितेऽपि
 निरपेक्षस्तत्त्वानुपेक्षालब्धफलस्यैव धर्मसंस्तारकस्यस्तस्यौ, यावच्च विद्वेपिबुपस्तद्गदाञ्च गोष्ठञ्च इव बृष्टा
 घराधिप विप्रकर्षुर्मुद्रवायुचावपाविरे तावत्तद्धर्ममाहात्म्यसन्निहितावहितया घासनवैद्यतया सर्वाङ्गिस्तन्न स्तम्भ्य
 न्तो स्म ते तथा यथा सर्वाङ्ग्यथाप्रथाभिर्बैद्यघरद्वसम्पुटनिपीजमानजलमानुषवद्वत्पुर्बकैराचक्रन्दुः-अहो !
 जहो ! इहापि तात्कालिकः अपुण्यपापविपाकः, तत आः किमिदमाकस्मिकमेतेषां आतमित्युल्लसदसाधारणकवण-
 रसप्रसरः स नरेन्द्रस्तर्षेयताकृतं सभाव्य तां प्रत्याह-धर्मसन्निध्यार्पमागते हे देवते ! मा मभिमितमेतांस्तप-
 स्विनः स्वल्पमपि विव्यधः, मा मामेष धर्मे सन्निध्यमपि पश्य, किं तेन सन्निष्येत येन परः परितप्येतेति,
 ततः पापभीक्ष्वस्त्रस्त्रमेशिकाचमत्कृतया देवतया देवकुमारवृक्षस्य याचञ्जीवसेवकताप्रतिपादनपूर्वं मुक्तास्ते
 तस्य वशे बभूवुः, मिलिताञ्च तत्फालमेव विस्मितमुदिततराः सर्वे यमूचराः, तादृगधर्मैकाग्र्यपुष्टया तया च
 प्रावायि तस्यै सर्वग्याविधिपापहारकं सर्वभूताविवोपनिवारकं शक्यन्त्यजलाग्निश्वापवाविबुष्टस्तम्भनप्रभृत्य-

नेकाश्चर्यकारकं विव्यरसमेकं पोषपशरणानन्तरं, एवमाजन्मनिर्वोदितनिष्कलङ्कपोषचामिग्रहः पुण्यप्रभावा-
 व्यक्षसिद्धदुर्निग्रहादुनिग्रहः प्राप्तविन्परलप्रवरः स स्वनगरभागस्य तेन निःसममहिम्ना मणिनाऽनेकप्रकारान्
 व्यपरोपकारानकरोत्, इति भवरोगसर्वोपपोषधिधिनाऽवनीचबो व्यधुनात् । निजकर्मरजः प्रबलप्रमञ्जनेनेव
 निधितमपि ॥१॥ स्तेनं स्तेनजनन्यां श्यामरजन्यां कदाचिद्विभ्यगृहे । स्वाश्र वत्त्वा कोऽप्यावदे घन धिनिर्मये
 नेव ॥२॥ निर्गल्य ततो यान्त मार्गे भृगपूर्त्तवत् कुतर्गतं तम् । दृष्ट्वा श्रेष्ठे व्याधा इव नृपयोधा अवाधिपत ॥३॥
 सोऽप्यग्न्यस्तुततरगतिः प्रणश्यन् धिनिर्गतो नगरात् । यद्विरुधाननिकुञ्जे प्रविष्टर्वाञ्छोररीतिरियम् ॥४॥
 वसुभिषा तथान्तः प्रसृमरतिमिरे प्रवेष्टुमसमर्थैः । रिपुभिः पुरमिष परितोऽप्यवेष्टि तलैः प्रमृततरैः ॥५॥
 वसुस्तस्यस्तत्र तु शममिय साक्षाद्वेष्य मृनिमेकम् । अगृणावमय शरणागतस्य मे वेदि वेदिहितम् ॥६॥
 कपिराण्यथदि वीक्षां कक्षीकुरुते तदैव तत्र न भयम् । न स्वन्यथा कथञ्चिद्विना न वैरगमममप इति ॥७॥
 तदुक्तम्—“भोगे रोगमय सुखे क्षयमय विसे च मृधुग्रय, माने म्लानिमय गुणे खलमय वेहे कृतान्ताद्भयम् ।
 शौर्ये शत्रुमय जये रिपुमय घने क्रुयोपिग्रय, सर्वं नाम भय भयेदित्त्वमहो ! वैराग्यमेवामयम् ॥८॥” सुखेति
 सदाश्लोचः कृतश्लोचः शासनाधिकृतया । वस्तपसिषेप एव प्राप्ताजीवहृद् ! जीवगतिः ॥९॥ प्राप्तस्तं प्राप्त
 जित ते प्रेक्ष्यारक्षका नृपायारुपन् । सोऽपि सुधीरतिथिसितचित्तस्त नन्तुमागतयान् ॥१०॥ नत्वा च म्लाधि
 तयान् विभो ! भवानेव सात्त्विकप्रवरः । अपि दुर्नयेन येन प्रापि प्राक् भ्रिजगवच्छर्यस्वम् ॥११॥ एव पौरजनै

रम्यस्वन्तपमस्कृतैः कृती स यतिः । प्रणतः प्रणुतम्बोर्ध्वस्योरप्यहह सुकृतफलम् ॥ १२ ॥ वर्षीशोऽर्वागिद्वन्प
 टहृष्वतिना पर्वधोपणापूर्वम् । पोषधशाले पोषधमाधाद्विधिना कदाचिदय ॥ १३ ॥ कायोत्सर्गं कृतयान् धृत
 यान् सख्यानमेय निशि यावत् । स्मृतयांस्तावत्स्करमुनिमुधैर्धनूतं स्मरति ॥ १४ ॥ माधितयांश्च ततोऽस्तौ
 श्लाघ्यश्लाघायुजामपि स यव । यः परितापितपोरब्धीरः सभावदे वीक्षाम् ॥ १५ ॥ अहमहह ! मन्दभाग्यः
 सन्पगर्भमन्थरूपमपि जानन् । अविद्याचलचूलाभिष मुमुक्षतां न क्षमे वर्णुम् ॥ १६ ॥ विग् मां कातरमातुरम
 नसं सांसारिकेषु सौख्येषु । सम्पगर्भमोराधनविमुक्त स्रष्ट्यालुममृतसुखम् ॥ १७ ॥ भवजलधियानपात्र पात्र
 परसंविदां दुरितदात्रम् ॥ धारित्र चिन्तामणिमिव कथमासाऽसि रङ्गः सन् ॥ १८ ॥ सर्वं शुभमभवन्या
 पावनया यातिकर्ममखरणात् । केवलमलमत पोषधफलमद्भुतमुर्धकैः किञ्चित् ॥ १९ ॥ समिहितवक्षितसुरैः
 कृतमहिमा स प्रवत्सयसिस्त्रिङ्गः । वीक्षितपित्रापीः सह सिद्धः प्रतिबोध्य बोध्यजनान् ॥ २० ॥ साक्षिभ्यासा-
 क्षिभ्ययोः पौषधादौ, तन्मास्त्रिन्ये तद्वृद्धारारचने च । इत्थं श्रुत्वा किञ्चिदुचैः फलं मोक्षस्तस्माभिर्ग्यारामनादौ
 यतध्वम् ॥ २१ ॥

॥ इति पोषधवते देवकुमारप्रेतकुमारकथा ॥

उक्तमेकादश प्रथमपातितिसंविभागाख्य द्वादश शिक्षाप्रत सुयं, तत्र तिथिपूर्वाविलौकिकव्यवहारपरिब-
र्जको भोजनकालोपस्थायी अतिथिरुच्यते, स च भावकस्य साधुः, उक्तञ्च-“तिथिपूर्वोत्सवाः सर्वे, त्यक्त्वा
येन महत्तमना । अतिथिं न विजानीयाच्छेषमभ्यागतं धिवुः ॥ १ ॥” तस्यातिथेः सप्रतः-आधाकर्माविद्विचत्वा
रिशादोपधिरहितो विशिष्टो भागः-पद्मात्कर्माविदोपपरिवारायांशवानरूपोऽतिथिसंविभागः, अथमर्थः-न्याया
जितानां प्राप्तुकैवणीयानां कल्पनीयानां दशकालअष्टासत्कारक्रमपूर्वक परया मत्तया
आत्मानुग्रहबुद्ध्या धानमतिथिसंविभागः, तत्र दाल्यादिनिष्पत्तिभागः १ सुमिक्षदुर्भिक्षादिः कालः २
यिशुद्धचिरपरिणामः अष्टा ३ अन्युत्थानासनदानधन्वनुव्रजनादिः सत्कारः ४ यथासम्भव पाकस्य पेया
विपरिपाठ्या प्रदान क्रमः ५ तत्पूर्वक देशकालाद्यौचित्येनेत्यर्थः, यथाह-“पहसुतगिलाणेसु आगमगाहीसु
तह य कयलोए । उत्तरपारणगमि अ विज सुयहुफ्फल होइ ॥ १ ॥” आवश्यकचूर्णिपद्मायाकचूर्णार्थाद्युक्त इह वाय
विधिः-आयक्रेण पोष्यपारणके नियमात्साधुन्यो वस्या भोक्तव्य, कथं १, यदा भोजनकालो भवति तदाऽऽ-
त्मनो विभूयां कृत्वा प्रतिभय गत्वा साधुभिमन्त्रयते-भिक्षां गृहीतेति, साधूनां च तत्र का सामाचारी १,
वच्यते, तदैकः पटलकमन्यो मुत्थाननकमपरो भाजन प्रत्यवेक्षते माऽन्तरायदोषाः स्थापनावोपा वाऽभूयस्मिति,
स च यदि प्रथमायां पौरुष्यां निमन्त्रयते अस्ति च नमस्कारसहितप्रत्याख्यानी ततस्तद्व्रजते, अथ नास्त्यसौ
तदा न गृह्यते यतस्तद्वोद्वेष्ट्य भवति, यदि पुनर्धनं लगेतदा गृह्यते संस्थाप्यते च, यो वोद्वेष्टादपौरुष्या पार-

यति पारणकवानन्यो वा तस्मै तदीयते, पश्चात्तेन आश्वकेण सम सहाटको व्रजति, एको न युज्यते प्रेषयितुः
साधु पुरतः आश्वकस्तु मार्गतो गच्छति, ततोऽसौ गृहं नीत्वा तावासनेनोपनिमन्यते, यदि निविशते तदा
भयं अथ न निविशते तथाऽपि विनयः प्रयुक्तो भवति, ततोऽसौ भर्तुं पानं च स्वयमेव व्रदाति आज्ञां वा
प्रारयति स्थितं पदं बाऽस्ते यावदीयते, साधू अपि पश्चात्कर्मपरिहरणार्थं सावधोऽप्यं गृहीतः, ततो वन्दिस्त्वा विसृ-
जयति अनुगच्छति च कतिचित्पदानि ततः स्वयं वृद्धे, यच्च साधुभ्यो न वृत्तं तच्छाश्वकेण न भोक्तव्यं, यदि
पुनस्तत्र ग्रामादौ साधवो न भवन्ति तदा भोजनवेलायां द्वारावलोकनं करोति, विशुद्धमावेन च चिन्तयति
यदि साधवोऽनविष्यंस्तदा निस्तारितोऽहमविष्यमिति, एष पोषणपारणके विधिः, अन्यथा तु साधुभ्यो
दत्त्वा वृद्धे सुहृत्त्वा वा व्रदाति, एवं वस्त्राभ्यापारणादावपि यथाई श्रेयः, यदाह वर्मवासगणिः—“यद्वम जईण
व्राज्ज अण्णणा पणमिज्जण पारेइ । असई अ सुविहिआण सुजेइ अ कयविसालोओ ॥ १ ॥ साह्ण कप्प
णिज्ज ज नवि विस कहिंवि किंपि तहिं । धीरा ज्जुलकारी सुसावणा त न सुजति ॥ २ ॥ वसईसयणासण
भत्तपाणमेसज्जवत्थपत्ताई । जइवि न पज्जसणो योवाडवि योवप वेइ ॥ ३ ॥” अन्यत्राप्युक्तम्—“अईअः
प्रथमं निवेद्य सकलं सत्सामुवर्गाय च, प्राहाय ग्रथिमागतः शुविधिया वत्सा यथाशक्ति । वेशायातस-
वर्मधारिमिरलं सार्द्धं च फाले स्वयं, सुखीतेति सुभोजनं गृहवर्ता पुण्यं विनैर्मावितम् ॥ १ ॥” पतञ्जलाराधना
यैव प्रथमं आश्वकेण ‘कासुपण पसणिज्जेण’ इत्यादिना गुह्यं निमग्नं क्रियते ॥ अत्रातिचाराभिन्विदुमाह—

सच्चित्ते निश्चिन्त्ययणे पिहिणे ववणस मच्छरे चेव । कालाद्द्विधमढाणे चउरये सिक्खावप निंदे ॥ ३० ॥

‘सपिणो’ इति वंयस्याध्रपानावेरवानुद्ध्याऽनामोगसहसाकारादिना धा सचित्तं-मृदाधौ निक्षेपण प्रथमोऽ-
 तिगारः १, एव सचित्तेन पिगान-स्यगन सचित्तपिधान २, स्वकीयस्याप्यवानुद्ध्यादिना परकीयत्वाभिधान
 परकीयस्यापि धा वानुद्ध्या स्वकीयत्वाभिधान परव्यपदेशः, यद्वा विषयमानमपि किञ्चिद्भूतु याचितोऽमुक्त
 शब्दमस्ति तत्र गत्वा मार्गयत यूयमित्यभिधत्ते अयमया धा परेण वापयति मृतस्य जीवतो वा
 परस्य पुण्य भूयादिति परोपदेशेन वदातीति वा परव्यपदेशः ३, मत्सरः-कोपो यथा मार्गितः सन् कुप्यति,
 सवपि धा मार्गित न ददाति, यद्वा परोक्षनिवैमनस्य मत्सरः, ययुक्तं वैमेऽनेकार्थसङ्घट्टे-“मत्सरः परसम्पत्स्य
 क्षमार्था तद्वति कुधी”ति, ततः केनचिद्विद्वेनेनापि ध्वानं वत्त इद्वा किमेतस्माद्वप्यह हीन इति मात्सर्या
 धान यतुर्थम् ४, उचितमिक्षावेलामतिक्रम्य सम्पद्येते न लास्यन्तीति धिया साधूनां निमग्नणे कालाति
 क्रमस्तत्र धान कालातिक्रमवान्, कोऽर्थश्च तेन वानेन १, यतः-“काले विण्णस्स पहेणयस्स अग्घो न तीरप
 काउ । तस्सेय अपक्खणामिअस्स गिण्हतथा नत्थि ॥ १ ॥” ‘पहेणयस्स’ति लम्भनकस्येत्यर्थः, ‘अथक्खणामि
 भस्स’ति अनयसरवत्तस्य, एषु च मया निमग्नणादिना द्रीयमानमस्ति नयर साधव एव न गृह्णन्तीति यदि
 नृस्या घतसापेक्षत्वाद्धानान्तराययुष्कर्मणा च मायाकरणावतिचारता, ययुक्तं-“साह कासुअमि वाणे वाणफल

तद् य बुज्झई अउल । बभन्नेराइशुत्तं पत्तपि अ विज्झए तत्थ ॥ १ ॥ दाउं नपरि न सकइ दाणविघापस्स
 कम्मणो ववए । दाणतरायमेअं रत्तो मडारिअसमाणं ॥ १ ॥” तत्त्वद्वस्या तु मङ्ग एव, यत्त — “दाणतराय
 वोसा न देह दिव्यतयं च चारेइ । विघे वा परितप्पइ किंविणसा सो मवे मगो ॥ १ ॥” अतिश्रमाविना चाति
 चारता मावनीया ॥ एते च ये प्रतिव्रत पञ्च पञ्चातिचारा वक्तास्ते उपलक्षणमतिचारान्तराणां न त्वेतावन्त
 एवेत्यवधारण, पदाहुः—“पंचपञ्चातिचारा ल, सुस्तमी जे पवसिआ । ते नावधारणहाए, किं तु ते उवलक्खणं
 ॥ १ ॥” तेन स्वल्पन्तर्दानादयोऽनुक्ता अप्यतिचारा यथासम्भव सर्वव्रतेषु श्रेयाः, ‘व्रतस्ये’त्यादि व्याख्या
 पूर्ववत्, एतद्व्रतफलं दिव्यभोगसमृद्धिसाम्राज्यतीर्थकृत्यदादि भीशास्त्रिमद्रमूलवेवाद्यान्याहवादीनामिव सर्व
 प्रसिद्ध, वैपरीत्ये तु वास्यवौर्गत्यापपीति त्रिंशद्गाथार्थः ॥ ३० ॥ अत्र व्रते मित्रद्वयसंबिधानमेवम्—

जम्बूद्वीपामिचे द्वीपे, प्राग्निवेदइविमूषणम् । विजयः स्वर्विजयश्रीपुष्कला पुष्कलावती ॥ १ ॥ तस्यां दास्या
 अित द्वेषा, विशालस्त्वान्वित त्रिधा । पुमर्पमूढतुर्दाऽस्ते, जयस्वलपुरं पुरम् ॥ २ ॥ पद्मवेवस्तत्र पद्मासन्न
 पद्मसमस्थितिः । अमृन्महेम्यम्बिधं तु, न पङ्कजवसङ्गमाक ॥ ३ ॥ वेवकी वेवकीवास्य, वेवकीर्तितसद्गुणा ।
 अजनीर्घ्यांजरजनीजनी सार्वजमीनहत् ॥ ४ ॥ जग्गेर्जितनयः स्फीतविजयस्तनयोऽनघोः । भाग्यैकधाम सान्व
 र्यनामपायी गुणाकरः ॥ ५ ॥ पिप्पेर्मेनोरथः सार्द्धं, बर्द्धमानः क्रमेण सः । कलावगनिव जग्राह, लीलया

सकलाः कलाः ॥ ६ ॥ तपः समागुणेनेव, यिवेकेनेव वेभयम् । छावण्यलक्ष्यथ वपुरावरणेव भोजनम् ॥ ७ ॥
श्रुत मलेय भक्तयेव, स्तवः वास्तयेव शान्तता । अद्धयेव च धर्मः सोऽलङ्क्रे वीयनभिया ॥ ८ ॥ युग्मम् ॥
पस्य स्म्य निरूप्यासिस्वरूपं सुराङ्गनाः । नराङ्गनास्वमीहन्ते, तद्भवेऽन्यभवेऽपि च ॥ ९ ॥ औदार्यमस्य
वातुर्ययुर्यैरप्युरुयतां कियत् । यच्छिद्विषेव गीर्वाणतर्थाया वदतीप्सितम् ॥ १० ॥ दारवागुरुशुक्राणां, सुर्य
आतुर्ययुर्यधीः । स एव वपर्यतां प्राप्तेरन्यो वा वदर्यतां कथित् ॥ ११ ॥ पाल्यावपि वदद्भ्य, सर्वेभ्योऽपि
यथेप्सितम् । सोऽमृद्भोक्तप्रियः प्रोचैः, क न वाताऽन्ववत् प्रियाः ॥ १२ ॥ इतश्च-तत्रैव वेवपयस्य, मित्र पात्रं
गुणत्रियाम् । जज्ञे वनञ्चयः भेष्टी, वीपेन्वनवनञ्चयः ॥ १३ ॥ विखेऽप्यवाप्तविजया, जया जामाडस्य सद्गुणा ।
तयोर्गुणायरः सद्गुर्नामैय न तु तस्वतः ॥ १४ ॥ स निर्माग्योऽपि भाग्यात्मन्यः पुण्यपराङ्मुखः ।
सुखी पित्रोः प्रसादेन, प्रपेदे वीयन क्रमात् ॥ १५ ॥ गुणाकरस्य निस्तुल्या, पाल्यावप्यमुना समम् । गुरो
रद्वारकेणेव, मैत्र्यमूत् प्राग्मषोद्भवा ॥ १६ ॥ गुणाकरस्य मित्रत्वान्मान्यः सोऽपि जनेऽजनि । बाह
नखान्महेषास्य, मत्सः दण्ड इषोषकैः ॥ १७ ॥ महत्त्व महतां सङ्गावमदान्यथाभुयात् । रजोऽपि पूष्यते
तीर्थपृथिवीसङ्गत् न किम् ॥ १८ ॥ ती तुल्यवयसो तुल्यशृङ्गारी तुल्यधारिणौ । गुणैस्त्वतुल्यौ वधतुस्तुलां
हसपकोटयोः ॥ १९ ॥ सुवाऽन्यथा भ्रमन्ती ती, पुरान्तः खेरधारतः । प्रासौ कश्चिन्मटेऽभौष्ठां, सूक्ते सूक्ते
युधेरिमे ॥ २० ॥ जनकार्जिता विभूतिर्मगिनीति सुनीतिविविभिः सन्निः । सत्पात्र एव योन्या न तु भोग्या

यौवनमिष्टुलैः ॥ २१ ॥ स्तन्य मन्मनवधन धापलमपहेतु हास्यमप्रपताम् । शिशुरेवार्हति पांशुश्रीर्वा मुक्तिं
 च पितृलक्ष्म्याः ॥ २२ ॥ तन्निशम्य निज मित्र, पूणाति स गुणाकरः । न नो युक्तः पितृलक्ष्म्या भोगः स्वल्पोऽ-
 प्यतः परम् ॥ २३ ॥ यतः—“सुखिञ्ज सुहृदो सो धेव पण्डितो सो विद्वत्सविष्णुपाणो । ओ निञ्जसुखद्विज
 लच्छीङ्ग वधत्रय क्तिं” ॥ २४ ॥ तवजयावस्तां कापि, पावस्तवर्जनाय च । ननूपायेन केन ब्राह्म, सा स्वेष्टा
 कोटिशोऽर्ज्यते ? ॥ २५ ॥ आर्य ! नो पूर्यते मान्यकमलासिचुते मम । कौतुक दानभोगादे, लानावेरिच
 वन्तिनः ॥ २६ ॥ मित्रोदितमिति सुखा, इमानी स्वमीपया । जगौ गुणधरः श्रीणां, प्राप्तौ चिन्ता वयस्य !
 का ? ॥ २७ ॥ लीलयाऽप्यर्जयिष्यावो, लक्ष्मीर्वाणिज्यनेपुणात् । वणिग्धराणां वाणिज्यवैदग्धी कामयुग् द्रुवम्
 ॥ २८ ॥ प्रवीणता वणिज्यासु, त्यक्तत्रम उपक्रमः । न निर्वेदञ्च कुत्रापि, त्रयः प्रतिमुवः श्रियः ॥ २९ ॥
 तदुक्तम्—“लक्ष्मीर्वसति वाणिज्ये, किञ्चिदस्ति च कर्पणे । अस्ति नास्ति च सेवायां, मित्रायां न कदाचन
 ॥ ३० ॥” निशम्येत्यं समीपस्यो, वृलक्षणविचक्षणः । कोऽप्यावचक्षेऽपिक्षेपपूर्वं तद्वर्धसंभते ॥ ३१ ॥ रे वणिग्
 जात ! मा कार्योर्गर्वमेवमस्वर्वगीः । परोपजीवीव परप्रसन्नयेवासि यत्सुखी ॥ ३२ ॥ लीला निर्लक्षणस्यापि, तत्रेया
 मित्रसन्निधेः । शिलाऽपि तत्रकाधारात् किं तरति वारिणि ? ॥ ३३ ॥ न प्रेक्षे लक्षण साहग, निर्लक्षण ! तवाङ्गके ।
 स्वल्पमपि त्रियं येन, भोक्त्यसे स्वसुजाजिताम् ॥ ३४ ॥ अयं तु ते सुहृद्भ्रातृरक्षुणः पूर्णलक्षणः । लीलामात्रा
 जिता भोक्ता, विमृतिर्मुवमान्नुता ॥ ३५ ॥ तत्स्वयाऽस्य मृगाङ्गस्य, मृगेणैवानुगाभिवा । भेयस्त्वामेन न कापि,

जातु त्याज्यः सुसन्निधिः ॥ ३६ ॥ यतः—“गुणिनः समीपवर्त्सी पूज्यो लोके हि गुणविहीनोऽपि । विमले
 क्षणप्रसद्रावद्धनमाप्नोति काणाक्षि ॥ ३७ ॥” सुत्वा सामुद्रिकस्येस्थ, गिरं गुणघरस्तदा । अन्तर्वृत्तोऽपि मौनेन,
 स्थितयान् लोकलक्ष्या ॥ ३८ ॥ अचिन्तयच्च विलान्तरेतस्याशु वषोऽन्यथा । करिष्ये दर्शयिष्ये च, सर्वेषां
 स्वशुभोदयम् ॥ ३९ ॥ एय गर्थोदुरेणाथ, सार्द्धं गुणघरेण सः । गुणाकरः समुत्सस्यो, तन्मठावशठाशायः
 ॥ ४० ॥ क्रीडन्नाक्रीडमासम्ब, दृष्ट्वा धर्ममिवाद्भिनम् । धर्मदेवगुरु इष्टः, दृष्ट्वास्ततिपूर्वकम् ॥ ४१ ॥ प्रभो!
 प्रसीदादिश मे, सद्यः स्वेष्टश्रियोऽर्जना । केनोपायेन जायेतेत्यथो पावहुरुर्वदेत् ॥ ४२ ॥ तावदुच्छतयी
 त्सुफ्यचारी गुणघरोऽभ्यधात् । पु मया व्यषसायादिरुपायः प्राक्त्वोदितः ॥ ४३ ॥ गुणाकरोऽयुगान्मिन्द्र !,
 मयाऽपि ज्ञायते स्मदः । प्रसोऽय तु विशेषज्ञा हि साधयः ॥ ४४ ॥ वाच वाचयमेन्द्रोऽपि, प्रोच
 भोः ! स्थिरयेतसौ । शृणुत वच्मि यां तत्त्वं, तत्त्ववाचो हि साधयः ॥ ४५ ॥ तत्त्वदम्-धर्मो घनादेर्ब्यभि
 चारवर्ष्म्यो, धीजं फलस्येव हि मुक्त्यर्हेतुः । उपक्रमाद्याः सहकारिणोऽन्मःसेकादिवष्टे व्यभिचारिणोऽपि
 ॥ ४६ ॥ ददयन्ते सुधिपोऽपि हि महोद्यमा अप्यमुद्रवारिद्याः । अधियोऽप्यलसा अपि च श्रीपतयः श्रीधि
 सासेन ॥ ४७ ॥ उक्तम्—“समास्तुल्य विपमास्तुल्य, सतीष्वसणाप्यसतीषु सद्यः । फल क्रियास्त्रित्यथ यक्षि
 मित, तदेधिनां सोऽस्ति तु फोऽपि धर्मः ॥ ४८ ॥ तद्धर्म एव यत्नो विधीयतां धीयतां च हृदि सैव । यः सर्वा
 अपि वृत्ते विसेप्सितसम्पदः सपदि ॥ ४९ ॥ यतः—“धर्माद्वन घनत एव समस्तकामाः, कामेभ्य एव सकले

द्वयजं सुखं च । कार्यापिना हि खलु कारणमेवणीय, धर्मो विवेक इति तत्त्वविदो ब्रुवन्ति ॥ ५० ॥ चतुर्द्धा
 स च दानादिस्तत्र दानं चतुर्विधम् । अमयज्ञानधर्मोपपृग्भेतरविभेदतः ॥ ५१ ॥ मृत्योर्भीतस्य यत् सागं,
 प्राणिनः प्रीणनं परम् । स्मृतं तत्त्वमयं दानं, प्रधानं सर्वदानतः ॥ ५२ ॥ सुशास्त्रपाठनं स्थानपुस्तकाद्यर्पणा
 दिना । साहाय्यदानमपि च, ज्ञानदानमुदाहृतम् ॥ ५३ ॥ साधोः आदृत्य वा यस्तु, धर्मनिर्वाहहेतुकम् ।
 धर्मोपपृग्भेदानं तद्वन्नदानाद्यनेकधा ॥ ५४ ॥ पात्रार्थत्वादिव पात्रदानमप्युच्यते ब्रुवैः । अथ दानमिव मोक्ष
 फलं भोगानुपगच्छिन् ॥ ५५ ॥ तुर्यं दानं दयाकीर्त्योचिख्याविभिरनेकधा । तत्रापि च दया दानं, धर्माङ्गमिति
 गीयते ॥ ५६ ॥ कीर्त्योचिख्यात्रपात्रे मयीति दानादिकानि तु । शोपाणि कीर्त्योचिख्याविप्रासिमाश्रफलानि हि
 ॥ ५७ ॥ यद्येतेष्वपि दानेषु, धर्मोपपृग्भेदः कथितः । संभवेत्कर्हिचित्काश्चिद्भेदमोक्षादपि तत् ॥ ५८ ॥
 शीलमन्नभक्षणस्यागः, सर्वतो देशतोऽपि वा । देशास्त्वदारसन्तोषोऽन्यस्त्रीत्यागश्च तद्विधा ॥ ५९ ॥ बाह्यं बोधाऽऽ-
 न्तरं योहेत्युक्तं द्वादशाधा ततः । दुस्साधनसाधकं तीव्रकर्मणामपि घातकम् ॥ ६० ॥ अनित्याचारणत्वादिभेदे-
 र्द्वादशभेदमृतः । स्त्रीवित्तं सर्वधर्माणां, आशना भवनाशाकृतं ॥ ६१ ॥ आराधयन्मनुष्याऽनु, धर्मं सम्यक्स्वपूर्व
 कम् । प्रामोल्यामोक्षसौकर्यदीः, सुधीस्तत्र यतेत तत् ॥ ६२ ॥ विशिष्य पात्रदानादौ, यतनीयं धनार्थिना ।
 नादत्तं लभ्यते कापि, नानुसमपि लुप्यते ॥ ६३ ॥ धनलामेऽपि सन्तोषपोषादेव सुखं ब्रूणाम् । न तं विना तु
 तद्विनिश्चयोरपि कर्हिचित् ॥ ६४ ॥ इत्थं वेदानया ब्रुवैः, शुद्धबुद्धिर्युगाकरः । कर्मणीमिदं सम्यक्त्वाद्या

साय मुमुवेतमाम् ॥ ६५ ॥ अथद्वानखसम्बद्धतया गुणघरस्य सा । प्रथमात्पिप्सतिक्तास्येत्येव तिक्ततया
सिता ॥ ६६ ॥ एकमेव मुनेर्वाफ्य, तयोः पात्रकुपाश्रयोः । पीयूषधिपतां प्राप, परिणम्याऽब्धधारिवत् ॥ ६७ ॥
उक्त च-“सा साई तपि जल पशयिसेसेण अंतर गरुडं । अहिमुदि पडिमं गरल सिप्पण्डे मुत्तिपं होइ ॥ ६८ ॥”
आणस्तथापि दानादौ, प्रायस्तत्र विशेषतः । सतां हि शिष्टैरादिष्ठ, वटपीजायते इति ॥ ६९ ॥ मतिः प्रस-
रति स्मास्य, दानादिषु यथा यथा । पुरान्तरे कीर्त्तिरपि, स्पर्द्धयेव तथा तथा ॥ ७० ॥ परस्तु परयन्मित्रेऽप्युग्र-
च्छरपरमत्सरः । चिन्तया चिन्तयामास, तुच्छया तुच्छधीरिति ॥ ७१ ॥ विस्तक्रीतीव जनता, समग्राऽपि गुणा-
ख्यदौ । गुणान् गुणाकरस्यैव, भाग्यसौभाग्यमुक्पकान् ॥ ७२ ॥ न पुन कश्चन भ्रान्त्याऽप्यधिकस्यापि मे गुणैः ।
लोकः प्रयादपतितः, प्रायस्तत्त्वपरिदुल्लः ॥ ७३ ॥ सवचारेण चैतस्य, लाभः को मम प्रत्युत ? । महत्त्वद्वानिर्हीन हि,
प्राप्नुः प्रायः परानुगम् ॥ ७४ ॥ परानुगामी परयकवर्षी, पराश्रमोणी परयिसरञ्जी । परप्रयादौ परयित्तजीवी,
सर्वऽप्यमी स्युर्गुणिनोऽपि निन्याः ॥ ७५ ॥ तदेनमत्र मुफत्वाऽऽशु, गत्वा देशान्तरे पराः । अत्रियोऽर्जयित्वा स्वां
भाग्ययत्तां कीर्त्तिं च दर्शये ॥ ७६ ॥ एतस्मिन् सहायाते, श्वेतदीयक्रपाणकैः । लाभो नूयान्न भावी मे, समर्थ
यद् यस्तु हि ॥ ७७ ॥ मां विनैव च न कापि, गन्ता प्रकृतिकातरः । यष्टेरिवान्यो व्याधारान्ममैव विचरत्ययम्
॥ ७८ ॥ विना देशान्तरासि च, नाज्येपोऽर्जिज्यति अयः । तन्महत्त्वं जने भायि, ममेवोद्वैर्धनार्जनात् ॥ ७९ ॥
धनानामर्जनेनैव, प्रतिष्ठां प्राप्नुयात् पुमान् । कलाधनार्जनादेव, कलाधानपि पूज्यते ॥ ८० ॥ स्यात्वेति सखी-

मूपाद्युः मित्रस्याज्ञातमेव सः । भृत्वा पण्यैरनोरार्जि, मनोऽपि च मनोरथैः ॥ ८१ ॥ अथाह प्रीतिवाचालम्ब
लपद्मचलामपि । अयोर्जयितुमत्युत्कः, काऽपीर्ष्याऽहो ! सुहृदपि ॥ ८२ ॥ युग्मम् ॥ साय शुत्वा स्वमि
त्रस्य, यत्न मेहन सकृत् । इच्छस्तमन्वगाद्रत्सं, गौरिद्य द्राग्य गुणाकरः ॥ ८३ ॥ न विमृश्यमतिप्रेम्णीत्येका
परेण पुरादृदिः । स कामक्षतिप्रक्राम, बर्तमे यावज्जवात्किपत् ॥ ८४ ॥ तावत्तमोऽसूर्मित्रदौर्मनस्यमिव स्फुटम् ।
तदाऽभ्यापान्तमध्वन्यमेक सोऽपृष्टवुत्सुकः ॥ ८५ ॥ युग्मम् ॥ किपद्मं गत सार्धैः, पान्य ! पान्योऽप्ययाऽ
प्रयीत् । इत्यत्कालेनातिदूरं, यातः सार्धैः कथं मिहेत् ॥ ८६ ॥ तत्पश्चादेव चलनं, साम्प्रत साम्प्रत तव ।
असत्त्वा न प्रदीपे हि, प्रदीपे संशुभे व्रजेत् ॥ ८७ ॥ इत्युक्त्वा स पुरं प्राप, कुमारोऽपि व्यचिन्तयत् । आः
किं मे दुर्धव इय, सुहृदेव न्यवेदि न ? ॥ ८८ ॥ किं मया काप्यय दूनः, किं वा व्युद्वाहितः परैः ? । किं वाऽन्तः
कृत्रिममेवा, यद्वा मामप्यसाधदि ॥ ८९ ॥ किमनल्पैर्विकल्पैर्वा, यव वेद्यान्तरास्तिः । असौ कुशलकोटीरः,
कोटीरच्यर्जिता भियः ॥ ९० ॥ कथद्धारं पुनरह, करिष्ये व्रविणार्जनम् । बिना नीवीं न वाणिज्य, नीवी नैव च
काऽपि मे ॥ ९१ ॥ व्रव्यार्जने पितुर्नीष्या, भवेन्नृकिः पितृभियः । न पुक्तम् तथा मे ह्यु, तस्यागीकाप्रचेतसः
॥ ९२ ॥ स्वीकारं परनीष्यास्तु, परामणपद परम् । विज्ञाय यः परविज्ञावर्जी धिक् त नरायमम् ॥ ९३ ॥ तावदेव
पुमान् साध्यस्तावदेव गुणाभयः । मैव यावत्परमुल, प्रेक्षते स्वात्मनः कृते ॥ ९४ ॥ अनर्जित्वा भियः स्वेष्टा,
अकृत्वा पात्रसाध ताः । अहत्वा चान्यदेस्थानि, कथं च ह्यं गुणाकरः ? ॥ ९५ ॥ इतस्तदेव तव पात्याम्यबहय

स्वगृहं यदि । स्वदेवयोगात्कथमप्यर्जिष्यामि कियद्वनम् ॥ ९६ ॥ विचिन्त्यैव स्वदेव स, परीक्षितुमनीर्घ्यद्वत् ।
 पतीष शून्ये मत्रैव, स्थितवांस्तां निशीथिनीम् ॥ ९७ ॥ इतश्च कश्चित्तत्रास्ति, यक्षराट् निकटे वटे । यक्षो
 मुजिष्योऽमुष्यैकः, कृतोऽप्यागास्तदोत्सुकः ॥ ९८ ॥ कोऽयं द्विषो विद्युविधाधातापीदिति विस्मिते । स्थिते गुणा
 करे गुप्त, स स्व स्वामिनमित्यवक्व ॥ ९९ ॥ इतोऽस्ति योजनशतात्परतः भीपुर पुरम् । त्रिघाडपि कापि यत्रा
 मूञ्जपाया कोटिस्थजव्रजैः ॥ १०० ॥ अष्टौ म्रुक्या महेभ्याः सन्ति तत्र च । विश्वाघरातयाऽऽक्याता,
 दिग्गजेन्द्रा इवापरे ॥ १ ॥ घनाकरो घनपतिर्वनचर्मो वनेश्वरः । घनसारी घनगुरुर्धनाढ्यो घनसागरः ॥ २ ॥
 इति तद्व्यामिधानानां, प्रधानानां नरेशिषुः । प्रागजातामात्रपुत्राणां, पुण्यैकैका क्रमाद्वन्मूत् ॥ ३ ॥ गुणा
 यली गुणपती, सुगुणा गुणमासिनी । गुणमाका गुणलता, गुणभीर्गुणसुन्दरी ॥ ४ ॥ अष्टविक्कलैणसौभाग्य
 सारैरिष विनिर्मिताः । अष्टावपीष्ठाः पित्रोस्ताः, प्राणेभ्योऽप्यधिक पुनः ॥ ५ ॥ अष्टदिग्यर्त्तिनां यूनो, संमो
 इनलता इय । बतुःपट्टिकलाढ्यास्ताः, क्रमाधीबनमासवन् ॥ ६ ॥ तासा समानयवसां, समानमनसां सदा ।
 समानगुणशीलानां, समानरूपसम्पदाम् ॥ ७ ॥ विघ्नतीनां परप्रीतेरैकात्म्यमिव दौशवात् । इति प्रतिज्ञा
 तुल्यैषामृद्वियोगाभिया मियः ॥ ८ ॥ युग्मम् ॥ वीतीर्ताष्टुरिव ताराणामेक एव परोऽस्तु नः । विष्वक्विश्वप्रशा
 स्याच्च, सोऽपि कोऽपि हि नापरः ॥ ९ ॥ गृहवासः कारावासः, स्वेष्टयोग विना स किम् ! । उच्छिष्टप्राप्त
 च स्वस्य च, कः सुधीर्मौकुमिच्छति ? ॥ १० ॥ ततस्तज्जनकास्तादृग्वरप्राप्तौ कृताघराः । नैमित्तिकमित्यष्टञ्चम्,

को न्यासां भविता वरः ? ॥ ११ ॥ नैमित्तिकोऽपि निमित्तनिपुणः प्रवभाण तान् । मा स चिन्तातुरा भूवन्,
 भवन्तोऽल्पमपीह भोः ? ॥ १२ ॥ युष्माकमेकगोत्राणां, गोत्रदेव्येव भक्तितः । शुद्धा शिष्टायतसं द्राग्, वरं
 सङ्गमयिष्यति ॥ १३ ॥ भुल्वेति ते तपःपूजाविभिः स्वां गोप्रदेवताम् । तोपयामासुरानन्दं, पोपयामासुरा-
 त्मनः ॥ १४ ॥ तयाऽपि शुद्धया स्पष्टमाविष्टमिति तान् प्रति । विश्वदेवश्च निर्दिष्टशिष्टलग्नविनोपरि ॥ १५ ॥
 समन्नामपि सामग्रीमभ्यग्रीमूय भूयसा । कुल्लोपकमेणाहू, तद्विबाहोस्त्वबाय भोः ! ॥ १६ ॥ युग्मम् ॥
 प्राप्तायां लग्नवेद्यायां, हेलयाऽपि मया रयात् । वरः सुरसुरूपम्भीः, कुतोऽप्यानेष्यते द्रुतम् ॥ १७ ॥ इति गोत्रसुरी
 धाव्यदृष्टाश्चकुल्वेयैव ते । तुष्ट्येवतयाऽऽविष्टे, कः सन्वेगि चिवग्चवीः ? ॥ १८ ॥ इदानीं च सुवानीताः, पितृभि
 र्भगिमण्डपे । कन्या अद्यापि निर्माप्य, स्नानमूपादिकक्रियाः ॥ १९ ॥ सुवासिन्यः प्रीतिरसैरुल्लासिन्यः सम-
 न्ततः । गायन्त्य सन्ति तत्रोर्बेरुक्कल्लोलैरुल्लुभिः ॥ २० ॥ प्रत्यासन्नाऽभवत्कृमवेष्टाऽपि न पुनर्वरः । प्रावुरा-
 सीत् पुरस्ताद्, न जाने किं भविष्यति ! ॥ २१ ॥ विमा वरमहो ! चित्रमुद्राहः कोऽप्यय नवः । इत्युचैर्विस्म
 यन्ते स्म, नरास्तत्र सुरा अपि ॥ २२ ॥ तदेतत्कौतुफालोककृते त्वरयत प्रभो ! । प्रश्रुमाहातुमेवास्मि, समायातः
 समुत्सुकः ॥ २३ ॥ द्रष्टव्यमथ भोक्तव्यमप्यूर्ध्वं प्राप्य किञ्चन । स्मरेत् प्रश्रुमभीष्ट वा, न यः स सुजनः कथम् ?
 ॥ २४ ॥ निशम्पेत्सुत्पपाताद्, यक्षः लो लसुजिष्ययुक् । तत्सुरं प्रति पन्थाव, कुमारस्येव वर्धयन् ॥ २५ ॥
 तत्र यमोक्तमुत्कर्णमाकर्ण्योर्बैरुणाकरः । ध्यातवानिच्छाहो ! धम्यः, कस्तासां भविता वरः ? ॥ २६ ॥ तादृशा

अपि सन्त्येके, कौतुक पुरुषोत्तमाः । मारुशा अपि केचिच्च, धनार्जनेऽप्यल न ये ॥ २७ ॥ यदिवोचैश्च नीचै
 ब्राह्मणेनेनाफलेन किम् ? । स्वस्वदेवयथादेव, सर्वेषामपि सम्पदः ॥ २८ ॥ किन्तु तत्कौतुक प्रेक्षे, कथञ्चिच्च वि
 तद्वरः । शक्या न भोक्तुं भूपात्राभ्येद्रुमपि तर्हि किम् ? ॥ २९ ॥ प्रांशुप्राप्यफल प्राप्तु, वामनस्येव मेऽयवा ।
 तत्र गन्तुमशक्तस्य, दृष्टैवप मनोरथः ॥ ३० ॥ यद्यवा चिन्तितं यद्वा, सत्तवा यस्य सिद्ध्यति । स भाग्यवान्
 ह्ययमिति, प्रवदन्ति विदावराः ॥ ३१ ॥ तदथ भाग्यवत्तां स्त्रां, परीक्षिष्येऽत्र निमित्तम् । मन्नाग्यशातकु-
 र्मस्य, एषैव कपपट्टिका ॥ ३२ ॥ व्यायन्नेवेत्यसौ तेषां, गोघर्षेवतया रयात् । उद्गाहमण्डप निन्ये, सृष्टेव
 कृत्तिनां फलम् ॥ ३३ ॥ अयं घरः स्फुरत्कान्तिर्बिधाऽपि हि गुणाकरः । इत्थं पन्तिवदुपुष्टस्य, पुष्पवृष्टिमसृष्ट
 सा ॥ ३४ ॥ त तत्र सदसोद्गीक्ष्य, तवात्थोत्पन्नदेववत् । कन्यास्तज्जनकाधाम्, सर्वे मुमुक्षुरितराम् ॥ ३५ ॥
 तास्तेन कन्याजनकैर्जनकैरविणीन्दुना । विधाप्य भूपाविविधिं, पर्यणाज्यन्त कन्यकाः ॥ ३६ ॥ मनोऽमीष्टवर
 प्राप्ता, तुष्टाः कन्याऽष्टकस्य ते । महान्तमुद्गाहमह, महोत्साहतया वयसुः ॥ ३७ ॥ हिरण्य कोटीमेकैकामेकै
 कमथ गोकुलम् । ह्यार्त्रिशास्यात्रसम्पदमेकैक विव्यनाटकम् ॥ ३८ ॥ एव सदेपनिःशेषभूपारैर्माञ्जनाविकम् ।
 जात्याभ्यशय्याविसुखासनभद्रासनावि च ॥ ३९ ॥ सगृहोपस्करावासवासवास्यावि बोधकैः । तेऽष्टावपि वदु
 स्तस्मै, पाणिमोक्षणपर्वणि ॥ ४० ॥ त्रिभिर्विशेषोपकम् ॥ उदारमनसां दानशीला स्वामाविकी किल । जामाता च
 स तादृशस्तद्दान स्वल्पमेव तत् ॥ ४१ ॥ स विमानसमानेषु, रम्यहर्म्येष्वमर्जयत् । अष्टाभिर्विलसस्ताभिरष्ट

रूप इवाबभौ ॥ ४२ ॥ मेरुः कुलाबलभीमिविदिग्भिर्मानुरिवाष्टमिः । अग्रमहिपीभिरिन्द्रोऽष्टमिः सिद्धश्च सिद्धिमिः ॥ ४३ ॥ अष्टमिर्मुस्तिमिः शम्भुरिव कान्ताभिरष्टमिः । अविद्युक्तोऽनिश नानाक्रीडारसनिमग्नहृत् ॥ ४४ ॥ भानुवितास्त्वप्येपोऽधिदन् वैपयिक सुखम् । संसारसुखसर्वस्व, कियत् समयमन्वभूत् ॥ ४५ ॥ त्रिमिर्विशेषकम् ॥ अथ तस्यां निशीथिन्यां, सूतोः सधन्यनागमात् । शुणाकरस्य पितरौ, जज्ञाते भृशमातुरौ ॥ ४६ ॥ शोपकम् ॥ रात्रौ प्रातश्च सर्वत्र, शोपनेऽप्यनवाप्य तम् । पाणिष्युतचिन्तामणिमिवात्मानमशेषताम् ॥ ४७ ॥ अन्यथा च तवाप्त्या तौ, ह्रान्तौ क्योतिर्विवांशरम् । पप्रच्छतुः स्वपुत्रस्य, श्रेयः स्थित्यागमादिकम् ॥ ४८ ॥ पृच्छालम् च लम्बांश, सम्पद् निर्णीय सोऽप्यवक् । मुचैव मा स्म स्विचेयां, श्रेयस्वी यां यतः सुतः ॥ ४९ ॥ लीलार्जितमहर्द्धिश्च, दानभोगैः प्रसिद्धिमाक । महासौख्याम्बिनीनम्, पर दूरेऽस्ति म कश्चित् ॥ ५० ॥ किञ्च प्राक्यामितः सोऽस्ति, भास्वानिव भवोदयी । वर्णेण स्थानविज्ञान, द्विधर्पाबास्य सङ्गमः ॥ ५१ ॥ तन्निरा मुमुवते तौ, प्राप्तपुत्राविबोधकैः । इष्टस्य हि शुभा शुद्धिरपि तत्सङ्गमायते ॥ ५२ ॥ ततः प्रतिदिन पित्रादीनां तत्स्थानशोधिनाम् । कथञ्चिद्वत्तिचक्राम, वर्षं वर्षशतायितम् ॥ ५३ ॥ अथैकः श्रीपुरपुराहन्वी बन्दीकृतद्विषः । राज्ञः पर्यदि तत्रागास्माकीन्द्रस्येव नारदः ॥ ५४ ॥ शुणान् गुणाकरस्योर्बेर्बेर्णयामासिर्वांश्च सः । वणिजोऽपि नृपत्यग्रे, महा हि स्वेष्टसंस्तुताः ॥ ५५ ॥ तदाऽन्ववादीद्विसुधाशक्तो बक्रोष्टिकां सृजन् । शृगाल श्वाघसे मेऽग्रे, किं सिंहस्येव बाणिजम् ! ॥ ५६ ॥ महोऽप्याचष्ट दृष्टात्मा, देवसेवकवत्सलः । सर्वाङ्गीणगुणैरेव, वणिग् व्याच

पयतेऽत्र सः ॥ ५७ ॥ धानेयमिति सत्पुण्य, शिरस्यारोच्यते न किम् ! । मृगनाभिर्मुगनाभिर्मवाऽपीप्स्येत किं न
 वा ? ॥ ५८ ॥ भाग्ययान् देयतादिष्टकन्याऽष्टकवरः स हि । लीलया लक्ष्म्यायी च, कल्पदुरिय जङ्घमः ॥ ५९ ॥
 तन्निशाम्य यमत्कारमाजि सामाजिकव्रजे । गुणाकरस्य जनकः, स्थितस्तत्रेव्यचिन्तयत् ॥ ६० ॥ ध्रुव मे सनयः
 सोऽय, संमयेषमयेवतः । प्रोद्धासः कोऽपि हवि मे, चाराहतकदम्बयत् ॥ ६१ ॥ प्रोक्तं ज्योतिषिकेणापि, यद्वर्पान्ते
 सुतस्य ते । ह्यान विज्ञास्यते तेनास्मिन्नर्थे संशयोऽस्तु कः ! ॥ ६२ ॥ एतक तवपि व्यसया, पृच्छामीति विसृष्ट्य
 सः । यन्विद्वद्वारक पृष्ट्वा, स्व पुत्र निम्बिकाय तम् ॥ ६३ ॥ छत्कण्ठितस्ततः पुत्राह्वनाय प्रजिघाय सः ।
 ज्योतिरिगमसन्वर्धमेगुल्लेखकरं नरम् ॥ ६४ ॥ द्रुत गत्वाऽर्पित तेन, छेत्समेव गुणाकरः । प्रेम्णा सम ससु
 न्द्रुग्, पाषयामास तथया ॥ ६५ ॥ स्वस्तिजयस्यलनगरात् पद्मः प्रणयानुणाकर स्वसुतम् । आविशति यया
 श्रीजिनगुरुप्रसादेन नः कुशलम् ॥ ६६ ॥ स्वककुशालकिंवदन्ती श्रान्या नः प्रीतये स्वयाऽपि रयात् । अय
 कार्पमार्य ! भयतोऽद्भुता सुता काऽपि परमर्द्धिः ॥ ६७ ॥ सुचिरं त्वद्विरहमहादुस्तरुर्भिक्षदुःखितानां नः ।
 तेने तेनेदानीं नन्यमृतप्रातराघासुखम् ॥ ६८ ॥ किन्तु भवदङ्गसङ्गमसुखाय निखिलेष्टमोजनाय वयम् । लब्धै
 स्त्वरामहै तत्स्वरस्य तत्सिन्धुपायविधौ ॥ ६९ ॥ किञ्च-पितरायुषेय वक्षः भवशुरौकसि तस्युपः स्थिरतया ते ।
 सत्पुरुषपयः कथमिष भावीति विचिन्त्यमेतवपि ॥ ७० ॥ इति वाच्यवाचनातः प्रेमात्रमना मनाग्न भवेत् याव-
 त् । तावत्तसल्लेखान्ता पुरतः सोऽभ्योक्तिमद्राक्षीत् ॥ ७१ ॥ सा चेयम्-गात्रेण ! गेयगरिमादिगुणाष्टकाद्य ! विधैक-

मृपण ! विवृपण ! सौख्यहेतोः । सन्मानतोऽन्यजनताजनितोऽङ्ग जातु, मातुः स्वरस्यपि धिरात्किञ्च तत्सचाङ्ग-
म् ॥७२॥ मात्रा मात्राधिकप्रेम्णोऽन्योऽन्यया लिखितेऽन्यया । सोऽम्बुनोर्वीर्यं भिमोऽन्तर्गन्तुमर्त्योऽस्तुकायत ॥७३॥
कथञ्चनाप्यनुज्ञाप्य, श्वशुराश्वलितास्ततः । परीचारपरीताभिः, कान्ताभिः शोभितोऽष्टभिः ॥७४॥ प्रतिग्राम
प्रतिपुटं, यमत्कारं म्रियया सृजन् । स्वल्पैरेव विनैः प्राप, स राजेव निज पुरम् ॥७५॥ युग्मम् ॥ प्रवेक्षितस्य
पिञ्जरीः, पुरान्तः प्रवरोत्सवैः । आम्बुपगोप सर्वेभ्यः, साधार्द्रतमवासवान् ॥७६॥ परीक्षितस्वभाग्यद्विरित्य
स्वेष्टार्थलाभतः । शिलीषाश्वस्य मित्रत्यागम सोर्बेर्लक्षित ॥७७॥ वेशान्तरे श्ववह्नरभयो गुणपरः क्रमात् ।
पितुर्नीच्या पितुर्मार्गैराजिजत् प्रोजिताः म्रियः ॥७८॥ अहो मार्गं मम महत्, सहसैव म्रियोऽर्जनात् ।
इत्यन्तम जमर्षोऽस्तुष्टोऽस्त्येनापि इष्यति ॥७९॥ यतः—“एगेण्यदि धीहिणा लंवरस्स जह वोचि वावहा इत्या ।
तह अमुणियपरमत्था येवेणवि ठस्सणा हुंति ॥८०॥” सुष्टः स लाभतस्समादसन्तुष्टश्च लोभता । कन्यामि
वाकोऽन्यदेश, वस्तुहृदयै ततोऽप्यगात् ॥८१॥ तत्रापि लभे लाभ स, मृपांसं प्यवसाययित् । बाणिज्यनेपुण
प्रायः, साधन हि प्रनार्जते ॥८२॥ अस्त्वर्गवर्गसोत्कर्षार्थः स्वकपुरप्रति । ततः प्रतिनिबवृत्ते, म्रिमापदभरेण सः
॥८३॥ सोऽनर्पसार्धपदवी, प्राप्त्यैकां महादवीम् । दावानलक्ष्य प्रलयानलवत् प्राग्बलस्तराम् ॥८४॥ तं मेळितुमिबो-
त्तालकालवद्वागुपैव सः । सङ्गत सङ्गतं यद्वा, तस्य दावानलस्य च ॥८५॥ ततस्तद्गयतस्तूर्णं, दाहाकारपरा
यणैः । कथञ्चिद्गतकैः सार्द्धं, जीबनाया ननाया सः ॥८६॥ दाहदोषापक्षेण प्राक्, तस्य पश्यत पृथ तु । बभूव

भस्मसात्समात्तयाः फोद्योदयाविय ॥ ८७ ॥ निर्भाग्य एष निर्गन्ध, इतीष शृतकैरपि । इतस्ततः स विभ्रस्तैर्वि-
 भ्रस्तैरपि तत्सजे ॥ ८८ ॥ घनेष्वर इवारण्ये, शून्ये शून्येन चेतसा । सम्प्रमी यम्प्रमीति सा, सोऽपि निर्वेदमेवुरः
 ॥ ८९ ॥ प्रतप्तसप्तरात्रेण, क्षुपुष्पायैः कथञ्चन । विवेका सन्निवेशं स, यम्प्रम्यन्मन्त्रिकावतीम् ॥ ९० ॥ तत्र च
 प्रैक्ष्यसौ दीपयोगावेकेन योगिना । प्रकृत्या सानुकम्पेन, सकम्पेन तद्वर्तितः ॥ ९१ ॥ पृष्ट्वा विज्ञातवृत्तेन, तत
 स्तेन निजालये । नीत्वाऽज्ञानायैः पित्रेय, त्यपुत्रः पोष्यते सा सा ॥ ९२ ॥ विविधौपधिर्वेदगधीलङ्घिनाऽथ
 कृपाञ्चिना । नृमृक्षितम्ये नीत्वा त, प्रावृद्धयेका महौपधीः ॥ ९३ ॥ पतां भो ! प्रत्यभिज्ञातां, सम्यक्पुण्यां अहा-
 र्ययीः । मा मुहः स्मौपधीवृन्देऽजायुष इव मुग्धधीः ॥ ९४ ॥ रवी कृष्णवर्तुर्वश्यामर्द्धरात्रेऽथ भो ! यथा ।
 छात्रेणेय गुकर्विद्यां, ग्राहयेऽहमिमां त्वया ॥ ९५ ॥ योगिनेत्युक्तिं तेनाप्यभिज्ञानादिना तथा । सा निर्ममे
 निर्ममेण, स्व पदं द्वावयेपतुः ॥ ९६ ॥ अस्मिन्कान्तेऽथ यामिन्या, यामयुग्मे स योगिराद् । विद्यायास्त्य शिखाय-
 न्ध, विम्रयन्धनिषन्धनम् ॥ ९७ ॥ अभ्यषान्मम साक्षिण्यावविश्यातमना ब्रज । दीप्यमानां दीपशिखामिव दृष्टौपधीं
 च ताम् ॥ ९८ ॥ युग्मम् ॥ सा बोपरिष्टाद्धार्ष्ट्येन, दृष्ट्वा दक्षिणमुष्टिना । वाममुष्ट्याश्चक्षुष्याऽधश्चेया सयोऽञ्ज
 नालयत् ॥ ९९ ॥ दृष्टौपधीमुष्टिपन्धस्यक्तान्यप्रतियन्धधीः । समाश्रयन् सास्थिकस्व, पञ्चाङ्गाप्यथिलोकयन्
 ॥ १०० ॥ भयङ्करानगणयन्, रौद्ररूपस्वराविकान् । तामत्रानय योगीव, मानसे श्यामसम्पदम् ॥ १ ॥ युग्मम् ॥
 विष्ण्यातया तया सिद्धरसेनेव वशो मृशम् । भाविनी स्वर्णसिद्धिस्ते, भाग्यसिद्धिरिवाङ्घ्रिनी ॥ २ ॥ जातया च

तथा पत्स !, पाययेवातपो द्रुतम् । धिक्त्रोऽप्यस्यपमुद्रोऽपि, वारिष्णोपद्रवस्तव ॥ ३ ॥ इति योगिगिरं श्रुत्वा,
तात्त्विकीं सात्त्विकाग्रणीः । गत्वा स उक्तविधिना, तां जग्राह महीपथीम् ॥ ४ ॥ इष्टञ्च ब्रुष्टञ्चत् स्पष्टदृष्टदुष्ट-
धियेऽष्टितान् । श्रुतान् प्रभूतान् प्रेतानप्युपेतान् परितोऽधिकम् ॥ ५ ॥ महाहृद्दार्ढ्यैकरसान्, राक्षसानप्यसङ्ख्ययाः ।
शिरपादिदुःश्रयरवान्, भैरवानपि शूरिणः ॥ ६ ॥ परीषद्भानिष मुनिः, स सर्वानवहेलयन् । क्रमाह्वायैकमानो
निःसमानोत्साहसाहसः ॥ ७ ॥ द्विषाऽपि विषमां द्रव्यमावाभ्यां मृधरावनीम् । दुर्लभां छद्मयामास, मय
स्थितिमिव व्रती ॥ ८ ॥ चतुर्भिः कलापकम् । अतिकाशी ततोऽपासीद्रुष्यतो भावतोऽपि सः । समामुर्वीं सुले
नैय, याचमगरमार्गवत् ॥ ९ ॥ तावदुर्वैषपर्यस्त, इव अस्तोऽग्निगृह्णतः । प्रस्तरस्तरसाऽकस्मादेकस्तत्पृष्ठतोऽपतत्
॥ १० ॥ तदुद्धृत्यत्स्वदम्बाकाराद्भूरात्मसारिणा । संघ्नान्मन्त्रेताः सहसा, स पद्मादपर्यलोकापत् ॥ ११ ॥ तत्तत्
णासस्य कष्टेष्ट, दुष्टेर्नष्टा महीपथी । स्थिरीत्याप्तादृशं दस्तु, तादृशस्य करे कथम् ? ॥ १२ ॥ विषण्णः सन् स
निःशेष, तद्गत्वा योगिनो जगौ । योगिनाऽप्येव जगदे, जगदेकहित्वात्मना ॥ १३ ॥ अतुच्छ वत्स ! ते सत्त्व-
मुपक्रमस्व निस्समः । न पर प्राकृत पुण्य, तद्विना ते तु निष्फलम् ॥ १४ ॥ यतः—“विफटा अट पर्वतादपीस्तर वार्द्धीन्
भज भूपतीनपि । अपि साधय मन्त्रवेबता, नतु सौख्यं सुकृतेर्विनाऽस्ति ते ॥ १५ ॥” घनार्जने कवाणां तद्रय-
पात्योपास्यतां स्वया । सन्तोष एव येन ह्यात्, तिलोक्येऽप्यतिषायिता ॥ १६ ॥ तेनेत्युक्तोऽपि छोमान्धः, स बभ्रास
सुखं श्रुशम् । विस्तारिणां हि विस्तारि, न निर्बिम्बन्ति कर्हिचित् ॥ १७ ॥ स ब्राम्हण् मलयप्रान्तमभिराममुपे

पिपात् । प्रेक्षाप्रके परित्राजा, विभ्राजा वृन्मथिध्रमैः ॥ १८ ॥ प्रुष्टा ज्ञात्या च तद्वृत्तं, तेनेत्यूये स साञ्जसम् ।
 व्यपनेप्यामि ते दुःख, मा विपीव वसीव च ॥ १९ ॥ सुधीमधीकृं रक्तक्षीर नीरन्ध्रमादरात् । काप्यन्वेपय
 येनाशु, वारिग्र द्रावयामि ते ॥ २० ॥ मधोत्साहेन तेनापि, काप्यन्वेपयता सता । सोऽप्यापि कल्पटुरिवोपक्र-
 मार्त्तिक न वाप्यते ? ॥ २१ ॥ व्यशापि च परित्राजे, तेन सोऽप्यथ दृष्टशत् । सिद्धिकृत्सिद्धियोगाहि, तेनामा
 तस्यव ययौ ॥ २२ ॥ ततोऽमिमक्य त पृथ्सङ्घृतीतौपवीयुतम् । चाकृत्कणैर्विभ्वक्, परित्राद् पर्यवेष्टत
 ॥ २३ ॥ कपटैकपटुस्तत्र, ज्वालयामास चानलम् । शिखापन्धमिपात्त चाजुहाव निजसन्निधौ ॥ २४ ॥
 उयेत्य नीचैर्मृत त, ततः स सयलशृण्णी । केयापादो इव मूर्ध्नि, घृतवानिव तस्करम् ॥ २५ ॥ कर्ण्डमुत्क्षिप्य च क्षिप्रं,
 पापात्मा त हुताशने । आहुतीकृत्ते यावन्भागं यज्वेव निर्युणः ॥ २६ ॥ मार्गे नूनमनार्णेत्सुचद्वीर्यः प्रसङ्ग सः ।
 बुष्कर्मणः स्यमात्मैव, तावत्तस्मादमृद्वचत् ॥ २७ ॥ युग्मम् । ततस्त्वौ क्रोचविधुरौ, पोचाविव सुदुर्धरौ । प्रक्षेप्तुमन्तर्वहनं,
 दुर्बौकाले परस्परम् ॥ २८ ॥ दुःसह कलह वीक्ष्य, त तयोः प्रेतयोरिव । पूषकुरुचकैर्गोपा, भयोञ्जान्ततया रयात्
 ॥ २९ ॥ शुभाव दुःभघ तथ, तत्रासन्नमहापुरात् । मृगयाभागतः क्ष्माभृतकुमारः स्कारविक्रमः ॥ ३० ॥ तेजः-
 सारः स सान्वयोभिधानः सधनुःशरः । घृत तत्राययौ दुग्ध्यां, क्षमन्ते क्षत्रियाः कथम् ? ॥ ३१ ॥ परित्राजक
 पाशास्य, दुराशस्य दुरात्मताम् । सुत्वा गुणभरेणोक्तां, तस्मै शुक्रोथ सोऽधिकम् ॥ ३२ ॥ वहायिन्यनसाचक्रे,
 द्रष्टितुत्पाठ्य त च सः । बुष्टशिक्षा शिष्टरक्षा, रीतिर्नीक्षिविवां खलु ॥ ३३ ॥ स चाप्रिवग्धः सममृरिष्यः सौव

णंपूरुषः । यथया चिन्त्यतेऽन्यसौ, तत्तथा स्वयमाप्यते ॥ ३४ ॥ तस्मादाकस्मिकाह्णामाश्रुश
 खानन्दः कोऽपि यन्माने, त्रेलोक्यमपि सङ्गदम् ॥ ३५ ॥ शृगोप गोपतेः पुत्रस्त्रैव निधियच्च तम् । यथा तथा
 फय तादृग, यस्तु विज्ञः प्रकाशयेत् ? ॥ ३६ ॥ किञ्चित्पथ्यदनप्राय, प्रदाय वयया धनम् । धनीपकमिवायेन,
 विससर्जयनीपाद्यः ॥ ३७ ॥ श्वेय छेद्वनमात्रेण, तावन्मात्रेण वृष्टिमाह । स्यानात्ततः सोऽपि गच्छस्तुच्छमि
 न्नामिति व्यपधात् ॥ ३८ ॥ जागरण्यथापि मे भाग्यममङ्गरमहो ! महत् । वृद्धितोऽस्मि श्रद्धित्यस्माद्यस्माद्विकट
 सङ्गदात् ॥ ३९ ॥ इयद्विचमपि प्राप, स्वयमेवामुनाऽर्पितम् । तत्काप्यथापि सुप्राप, मया नूनं धन बहु ॥ ४० ॥
 अतः परं निजपुरं, गच्छन्नप्यर्जिताऽस्म्यहम् । द्रुवमिष्ट धनं वैवेज्जुकुले किं न सिध्यति ? ॥ ४१ ॥ व्यायमिति
 प्रचक्षितः, स्वपुरं मति दुर्मति । एकस्य मङ्गसिद्धस्य, मिश्रितव्यान्तराऽप्यनि ॥ ४२ ॥ गोष्ठीं गरिष्ठां तन्वान्,
 सम तेन स मन्दधी । प्रापद्रुपानमेकस्य, सन्निवेशस्य सन्निधौ ॥ ४३ ॥ भोजनावसरे तत्र, मङ्गसिद्धोऽस्य
 घसतम् । भो मद्र ! भोज्य तेऽमीष्ट, बद्ध सम्पादयामि किम् ? ॥ ४४ ॥ प्रभूतान् सुरभीमूतान्, कर्पूरीः सिङ्घ-
 केशरान् । देहि मे देहिकल्पव्री !, मोवकान् मोवकारकान् ॥ ४५ ॥ तेनेति शिष्टे इष्टेन, ध्यानमापूर्य सोऽपि
 तान् । तारशानानिनाय द्राक्, पूर्वं सञ्जीकृतानि च ॥ ४६ ॥ अविहस्तौ ततस्तौ तान्, द्रुमुजाने यथादधि ।
 यथाऽऽप्तातिपथे दस्त्रा, सुक्तौ रीतिरिय सताम् ॥ ४७ ॥ एव चिकाले लण्डाद्यैर्युतपूरान् प्रपरितान् । व्रिती-
 येऽहिं प्रगे सर्पिश्चर्करामिमपा रसम् ॥ ४८ ॥ आलापानि च सायाहे, इथलापान्यनेकधा । वृत्तीयेऽहि पुनः

प्रातः, शालिदाखिधृताविक्रम् ॥ ४९ ॥ सायदिने च लपनोद्धासिनीं लपनमियम् । तुर्ये प्रान्तर्मण्डकायान्, साय
 नैकाः सुध्याविका ॥ ५० ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥ इति प्रतिदिनं प्रेक्ष्य, शक्तिं तस्य स विस्मिताः । ध्रुवमहानु
 भायोऽयमिष्टदातेति चिन्तयन् ॥ ५१ ॥ छन्दानुष्टुप्तिप्रणतिस्त्राधाविआमणादिभिः । इर्विनीतोऽपि शम्भस्त,
 सियेवे सुविनीतवत् ॥ ५२ ॥ युगम् ॥ यतः—“परगुणगहणं उवाचुवसण विअमफक्कसं धरणं । निषमवोस
 गहणं अमूलमंतं यसीकरणं ॥ ५३ ॥” सोऽन्यथा तं मुखा भक्त्यावर्जितं दग्धमवर्जितम् । पप्रच्छेह कुतः शक्तिः
 कल्पद्रोरिव ते यिमो ! ॥ ५४ ॥ सिद्धोऽप्यभिवचे भद्र !, वारिद्योपद्रुतो बहम् । अयन्म्रम सुव द्रव्यसन्म्रम
 विघ्नदाशये ॥ ५५ ॥ कृपालुमेकं चैकप्रालोक्ष्य कापालिकोत्तमम् । प्रणमिवान् प्रोचिवांश्च, वारिद्योपद्रवं निजम्
 ॥ ५६ ॥ दीनार्त्तवत्सलस्य कञ्जलः सोऽपि कृपावताम् । नेमा वेतालमन्त्रमे, गुरुस्त्वमिवाविशत् ॥ ५७ ॥
 तन्मन्त्रसाधनाद्विरीदग्नेऽद्रः पुनः कियत् । कर्त्तोऽसि सर्वसम्पत्तिं, स्वपदं प्राप्नुवांस्तु ते ॥ ५८ ॥ ततः स
 तुष्टिपुष्टारमा, सार्द्धं सिद्धेन मूलवत् । विनानि कानिचिन्मार्गे, ब्यूढः प्रौढ्यनाशया ॥ ५९ ॥ सिद्धोऽन्यथा जगादे
 तस्तव देशोऽस्ति वामतः । आसन्नोऽहं पुनर्नूरं, गन्ता वक्षिणतः सत्वे ! ॥ ६० ॥ यत् तत्सम्पदं सम्पादये ते
 भद्र ! कीदृशीम् ? । ईशोऽहं हन्ता । वित्तस्य, वातु कीटीरपि स्फुटम् ॥ ६१ ॥ कीटीमिरप्यसन्तुष्टस्ततो गुण
 धरोऽभ्यधात् । त मन्त्रमेव मे देहि, धीज यः सर्वसम्पदाय ॥ ६२ ॥ सिद्धः प्रोषाच याचस्व, स्वर्णकोटिशता
 न्यपि । महाकष्टैकयज्ञेन, किं मन्त्रेण प्रयोजनम् ? ॥ ६३ ॥ यदेव विपमः प्रोषैः, प्राणसंशयकृच्छ्रणाम् । धेत्यर

गिरारमपन, गुणान्तरयेन सित्यनि ॥ १४ ॥ एत एवमपि प्राप्य, प्रेमयण तनोत्ययम् । महानर्थं मयाऽप्येय,
 महानृपुण मापिनः ॥ १५ ॥ इत्युक्तोऽप्यमुना वृत्त्यो, सोऽहमप्यजनाग्रिमः । तत्किं मया यदु'साधमसाया
 रणार्थिना ? ॥ १६ ॥ किमनृण समर्थानां, किमगम्य मक्षयिणाम् । किमप्यद्य दृढाग्नीनां, किमसाध्य महौजसा
 म् ॥ १७ ॥ इत्थं विप्लव-भिमानन, 'गुणो गुणपरः कुशी' । पाल्यद्रुपस्तुगद्येय, मक्षयाच्चारुवाग्रदम् ॥ १८ ॥
 तनो द्राक्षित्यनिपिना, विपिना प्रद्वेऽमुना । तस्मै मक्ष' स्फुटाभायः, मस्यद्वार इय श्रियाम् ॥ १९ ॥ कृतार्थं
 मानी तात्राह्य, मानी गुणपरस्मन् । सिद्धमात्तुप्य गच्छन्त, विवेका देवाभातमनः ॥ २० ॥ तत्रारामसुखी
 मयि, दुर्गतीमदुर्मायियान् । प्रागज्ञातमातुनाषाममस्पुषाम न मादरम् ॥ २१ ॥ मुवाऽन्येयुर्मतुलाय, सद्मा
 वमभिप्राय नः । नृणा समग्रमामपीमेकापयेवाकृतोमणः ॥ २२ ॥ रात्रौ कृष्णचतुर्दश्यां, इमदानम्यान
 मागमन् । नृमहोमादिकर्मां य, मक्ष स्यानुमदीकन ॥ २३ ॥ युगम् ॥ मक्ष स्यागम्यं सन्नग, योगीन्द्र इव
 निमलः । विमीरिता मीपणा जपुमिपतीर्विपेरियान् ॥ २४ ॥ सातुमातिव बातौघैर्विपौघैर्विबिधैरपि । याव-
 दीव न नृसोम, त्रि-सोमः कथमप्यमो ॥ २५ ॥ कुलालपत्रवचमयुबेरैकमेकत' । तावच्चमितुमारेय, घृष्ट
 रकारौगदायम् ॥ २६ ॥ युगम् ॥ रौद्र आकन्ददादध्यात्युबेरैकच्छित्तोऽन्यत' । महायश्चपीव्यमानजलमानुषमूरिष
 ॥ २७ ॥ तत्र ताभ्यां स्याकुल्य, प्राणदयस्तन्य नेतम' । नैतन्यमिव दुर्बेबादेक मक्षपत्र जषात् ॥ २८ ॥ मुहु-
 र्नेन चित्तपलाऽप्यपिज-मे न तत्पदम् । विष्णुर्णेनेव भीर्षाणमणिः पानिपरिच्युतः ॥ २९ ॥ लक्ष्मच्छलज

पेतालः, करालः कालरूपमृतः । सत्येनानेन रे ह्रीय !, मां वशीकर्तुमीहसे ? ॥ ८० ॥ स्वकर्मणः फल भूदस्व,
 भरसयसि त्रि त्रुधा । सगुदैस्तादयामास, सस्यमूढकथद्वयम् ॥ ८१ ॥ युग्मम् ॥ आरारटत्कदुरवैर्भूषीठे च
 व्यलोलुठत् । सोऽसासहीधारफीच, दुःखं धिग्न मन्वभाग्यताम् ॥ ८२ ॥ भूरिप्रहारसंमूर्च्छनम् चूर्णविपणाय
 विग्रहः । कथञ्चिन्मुमुचे तेन, निम्बेष्टीकृत्य काष्ठयत् ॥ ८३ ॥ प्रातस्तन्मातुलस्तान्वेपर्यस्त सषाङ्कयत् । दमशाने
 शाययत्प्रेक्ष्य, पतित प्रविपेदिवान् ॥ ८४ ॥ कृष्णेण प्रगुणीकृत्य, सत्कृत्य च तत् कृती । शून्यचित्त कथञ्चित्,
 पुरं निन्द्य जयस्यखम् ॥ ८५ ॥ आम्बास्यतेप च प्रीतिप्रतियन्त्रविचारिणा । गुणाकरेण सुहृदा, सतां तुच्छेऽप्य
 हो ! कृपा ॥ ८६ ॥ गुणाकरस्य सुहृवस्तां सद्यश्चि तयाऽपि सः । सुत्वा हृद्वा च हृवन्तरदन्वयत सामिवत्
 ॥ ८७ ॥ अन्येषुर्गोप्यमारोप्य, रैनरं भासुरं रथे । महापुरपुरासमैपकर्मरपतेनराः ॥ ८८ ॥ ते च राजानमा
 स्यान्स्यास्तुमेव व्यजिज्ञपत् । अस्माकं स्वामिनः स्वामिस्तेजःसारस्तनूदः ॥ ८९ ॥ रैनरस्तस्य सिद्धोऽमृताग्य
 योगेन किन्तु सः । स्वघाति यावदानिन्ये, स्वमे तावदुवाच तम् ॥ ९० ॥ परिधाजा साधनायारब्ध सिद्धश्च
 ते तु मो ! । पर गुणाकरस्यैव, गृहे स्याताऽसि सुस्थिरः ॥ ९१ ॥ जयस्यलपुरस्यापी, स च पद्ममर्धेन्यमृः ।
 कस्तस्मान्नागययानन्यस्तेजस्वी च विवाकरात् ॥ ९२ ॥ पद्ममसाहृषानां च, तादगेवार्हति ध्रुवम् । कल्पते कल्पदृ
 क्षाणां, स्यान् किं नन्दनाद्विना ? ॥ ९३ ॥ तन्मां नय नयभ्रेष्ठ !, भेष्टिनस्तस्य मन्दिरम् । को वा गुणाकरस्यान,
 नेहते स्वदितार्पयित् ॥ ९४ ॥ दिव्योक्त्यैव व्यक्तयाऽद्य, प्राग् नां सार्धेन मूपमः । त प्रैपीदिव्यवस्तूनां, संच्छया

हि गतिस्थिति ॥ १५ ॥ तत्रापि ! रैनरः सोऽयं, सद्यस्तस्यै प्रसाधाताम् । राजार्पितं प्रजानां हि, प्रमाणं दिव्यव
 स्त्वपि ॥ १६ ॥ ततो राज्ञा चिवेकेन, द्रागाकार्यं गुणाकरम् । रैपुमान् प्रवदे तस्यै, याच कोऽत्येति वैयतीम् ?
 ॥ १७ ॥ सोऽस्मात् सौधमावासमाद्य सोऽपि घृपाश्रया । प्रौढोत्सर्वस्वमानीय, तदीयफलमग्रहीत् ॥ १८ ॥ तदा तदा
 सितस्तस्य, सर्वेभ्योऽप्यतिशायिता । निश्चिक्वे सकलैर्विष्णोरिव कौस्तुभलाभतः ॥ १९ ॥ ततस्तद्भाग्यविभव
 स्लाघाकर्मणि निर्ममे । एकान्तवाक् पबोबैरपि स्याद्रावयाविमि ॥ २० ॥ द्रुघ्नन् गुणधरः किन्तु, सेवाद्वैत
 वपत्कुचीः । तदाऽपि पत्तद्विद्रुते, चिगदो ! तस्य सीढवम् ॥ १ ॥ ततोऽयं दुर्धियां धुर्यो, निर्माण्यवर्गपुङ्गवः ।
 मिथ्याऽभिमानिमाणिक्पमद्रष्टव्यमुत्सामणीः ॥ २ ॥ बाष्पाटकोटिमुकुटा, समत्सरशिरोमणिः । निर्लज्जन
 मूर्द्धन्यो, वुष्टप्रष्ठः खलाग्रिमः ॥ ३ ॥ अघमेभ्योऽघमः काय, कोऽसमेभ्यः स वत्समः । अनयोः सङ्गतं धिग्
 चिक्, शक्रविद्वद्दीटयोरिव ॥ ४ ॥ इत्यादि सर्वतः सर्वैर्नागरैः स निरन्तरम् । सोपहास गर्भते स्म, लोकः प्रक
 टवाग् पतः ॥ ५ ॥ कलापकम् ॥ कुतहत्यादिपाप्मेव, स्वास्य दर्शयितुं ततः । कस्याप्यशक्तः स व्रीडापीडितो
 द्विभ्रमानसः ॥ ६ ॥ स्वयमेव स्वमुद्रध्य, स्वात्मशठुरनात्मवित् । तस्याज दुःस्थजान् प्राणान्, धिग् धिग् भवदि
 इम्भनाम् ॥ ७ ॥ युगम् ॥ बभूव तिर्यग्नरकदुःखलक्षसन्निभः सः । अत्रामुत्रापि निर्धर्मः, सौख्यमागी भवे
 त्कुतः ! ॥ ८ ॥ तादृगल्पतिकर दुःस्वाकर शाला गुणाकरः । निर्विवेद भवे तत्त्वं, धर्ममेव विवेद य ॥ ९ ॥
 तत्रापि समवासापीव, धर्मदर्भमहर्विराट् । केबली देवलीढांश्चिरिव गौतमकेबली ॥ १० ॥ विधिना बन्धनाच

मंदेशनाद्युतिपर्यंकम् । तमप्राप्तीत् प्राग्भव स्व, सोऽहं च गुणाकरः ॥ ११ ॥ उज्जगार गुरुः सोऽपि, भग्नैव
 पुरे पुरा । अभूता प्रातरौ विष्टा, सुविष्टमेति वाणिज्यौ ॥ १२ ॥ सञ्चयैकरतिर्बुद्धमतिर्विष्टस्तयो पुनः । बुष्ण-
 हाराविष जनव्ययद्वारावपि श्रमेत् ॥ १३ ॥ सन्मानयति नो जातु, सजनान् बुर्जनानिष । सुखाकुर्वीत्परीधारमप्य
 झर इवैष न ॥ १४ ॥ अमित्रानिष मित्राणि, नैवोपकुर्वते कश्चित् । न चानुकम्पते कापि, बुस्यितान् सुस्थितानिष
 ॥ १५ ॥ निर्द्वैर्मानिष सद्भर्मान्, दुष्कर्मो नार्थयेत् कश्चित् । निवारयति भिक्षार्थिप्रवेशमपि वेदमनि ॥ १६ ॥
 नाङ्गनोगेऽपि सोऽयोग, सदाद्वारेऽप्यपस्यद् । सर्वेय वैवहतकः, कुषेष्टमखिनाङ्गक ॥ १७ ॥ हील्यमानः स्वकजनै
 स्तर्ज्यमानश्च सज्जनैः । निन्द्यमानः स्फुल्लस्रक्षैर्यस्यमानश्च भोगिभिः ॥ १८ ॥ विसे सत्यपि सौख्यानां, निमिस्ते
 निव्यनिःस्यवत् । दुःसैकमय समय, निर्माणो गमपत्यम् ॥ १९ ॥ शिष्टप्रष्टः सुविष्टस्तु, सुसन्तुष्टविनिष्टधीः ।
 सदा सदाचारपर, परेपाशुपकारकृत् ॥ २० ॥ अर्थिप्रार्थितकल्पहृत्तत्त्वगुणभूषण । सौर्वयेऽपि तयोरेय, भेदोऽ-
 मृन्मणिलेपुवत् ॥ २१ ॥ यतः—“असुरहीण स्त्रीर कस्करयणा इ पत्यरा धोवि । परबकज्जतङ्गो क्वत्वा पुण
 अत्तर गच्छ ॥ २२ ॥” सौ मियः प्रीतिकलितौ, मिलितौ तिष्ठतोऽनिशान् । जायातपाविष पर, प्रकृतिं न व्यती
 पद्युः ॥ २३ ॥ एकोज्ञ्यदा सुविष्टस्याथासमासभसिद्धिकः । तपस्वी पाथयामास, मासक्षपणपारणे ॥ २४ ॥
 अहो ! अन्नं विना दृष्टिरहो ! पुष्पं विना फलम् । यद्येप जङ्गम तीर्थमागमन्मम सधनि ॥ २५ ॥ इत्युद्यैर्माधना
 सोऽन्तर्माधयन् स्व य पावयन् । अष्टौ विशिष्टान् शिष्टात्मा, प्रासुक्तान् मोक्त्वान् वदौ ॥ २६ ॥ स कोऽपि पर-

मानन्दस्त्वदा तेनान्धम्रयत । जाने यस्योपमाने स्याद्विश्वस्यापि धरिप्रता ॥ १७ ॥ विस्तारिवित्रिकयोगोऽस्य,
माग्ययोगेन कोऽप्ययम् । सर्वसिद्धिप्रदस्येष्टा, सिद्धियोग इषामवत् ॥ २८ ॥ यत—“केसिंचि होइ चिस विस
अनेसिमुभयमदेसि । चित्त चित्त पत्तं तिसिचि केसिंचि पञ्चाण ॥ २९ ॥” बद्ध भोगफल किञ्चित्सदानीं तेन
निस्तुलम् । सुपाप्रदानकृत्य हि, सख्यद्वारा सुखप्रियाः ॥ ३० ॥ निरूप्येता चिष्टस्तु, प्रेताचिष्ट इव स्वयम् ।
इसित्वा किञ्चिदित्यूचे, वचः स्वोक्तिमुक्तैः ॥ ३१ ॥ अहो ! अखण्डपाखण्डैः, पावज्ज्वाखण्डलायितैः । पर
प्रेक्षमानि द्रुष्यन्ते, दूरीरिव दृष्या कथम् ! ॥ ३२ ॥ इव हि भस्मनिष्ठत, प्रवाहेमृत्रित किल । एषां वत्सेन दानेन, किं
फल खण्ययात्परम् ! ॥ ३३ ॥ नयन्धे सीमन्धेन, तेनैव बवताऽसता । घोरं दुष्कर्म तत्तादृश, यद्दुस्त्येव स वेदिता
॥ ३४ ॥ तस्यामृदवशुभायैव, दुनेरपि समागमः । दृष्टोरान्ध्याय चूकस्य, सहस्रांशोरिबोदयः ॥ ३५ ॥ मिश्र-
मिक्षामयादाय, यावद्याति निज पवम् । तावत्पृष्ठगतस्तम्ब, सुविष्ट इष्टवानमुम् ॥ ३६ ॥ ऋधिराह महा
‘भाग !, निषिद्धा हि महात्मनाम् । गोचरैकाग्रपर्यायां, स्थित्वा धर्मकथाप्रवा ॥ ३७ ॥ तस्मादुपाभये तत्त्व,
भ्रोतव्यं समये त्वया । समये सोऽपि तत्रैत्य, नत्वा किं तत्त्वमित्यबद्ध ॥ ३८ ॥ साधुरव्यस्यचात्तम्ब, धर्म एव द्विधा
व सः । साधुधर्ममाद्यधर्मभेवादायस्तु दुष्कर’ ॥ ३९ ॥ द्वितीय’ सुकरः सोऽपि, सम्यक्सत्त्वगुणपूर्वकः । द्वादशा
व्रतस्य’ सन्, यथाशक्ति विधीयते ॥ ४० ॥ इत्यादि विसरात्योक्ते, आद्यधर्मे महर्षिणा । सुवा स धार्मिकब-
धिरस्याव बन्धन यथाः ॥ ४१ ॥ ब्रतेत्यो द्वादशाग्योऽपि, सुकरं द्वादशा व्रतम् । तन्मया नियमाभिर्यं, पाल्यं तयो

गसम्भये ॥ ४२ ॥ घ-पस्त्व यस्य धर्मो धी , साधुनेतृपुण्वृंहितः । सतः प्रमुदितः प्राप, स मन्दिरमुदारकृत् ॥ ४३ ॥
 तदारभ्य स साधुभ्यः, साधुधीः समवेऽन्वहम् । सुहृन् भक्त्या प्रदायेव, सतां प्रोक्तं हि नान्यथा ॥ ४४ ॥ पृथ
 त्रिपदोऽसामग्रीसमग्रीकृतदृष्टिसिः । थिरमायुः प्रपूये स्व, मृतः स सुखमृत्युना ॥ ४५ ॥ प्रापोत्तरकुक्षेत्रे,
 क्षेत्रेऽनुसरसम्पदाम् । युगलित्वं त्रिपल्यायुरतुल्याद्भुतभाग्यभाक् ॥ ४६ ॥ वृषप्रकारकल्पदुकल्पितानस्पकल्पि
 तः । ततोऽसौ धर्ममाहात्म्यात्सौधर्मस्वर्गमागमत् ॥ ४७ ॥ विभ्रं तत्र त्रिवृषास्व, त्रिवृषास्त्रीनिपेधितः । पल्य-
 मेकं सुसौकर्यैकवशोऽप्यनुयन्व सः ॥ ४८ ॥ ततमृत्युत्वा पुरेऽत्रैव, वेवकीपद्मवेधयोः । तनयस्त्वममूर्ध्वैरिभाग्यः
 प्राकृतपुण्यतः ॥ ४९ ॥ यस्वया प्राग् यती द्राय, प्रावरायि मोक्ताष्टकम् । तेनाजनिष्ट सत्कन्यास्वर्णकोट्यष्टकादि
 ते ॥ ५० ॥ यस्ययाऽतिथिसभागव्रतं स्वीकृत्य नित्यशः । पालित तेन नित्यर्द्धिः, प्राप्तः सौवर्णपूरुषः ॥ ५१ ॥
 विष्टस्तु बुष्टधीः साधुवाननिन्द्याविधानतः । काले कालगतो जसे, कुक्षुरः पाम्मिठसुरः ॥ ५२ ॥ तद्वेश्मैव स पूर्व
 स्मादभ्यासान्नोगियन्निधिः । प्रसन्न परिगृह्यास्यात्, केनाप्यकृतसत्कृतिः ॥ ५३ ॥ स कृष्णभूजीधितः कीटमक्षितः
 क्षतवान् मृतः । दृक्कालो पिबालोऽमृत, तस्मिन्नेव य वेदमनि ॥ ५४ ॥ आहारयन् रसवती, नानारसवती रसात् ।
 सोऽप्यथा सूपकारेण, कृष्णभूमांरेण मारितः ॥ ५५ ॥ तेनाथ जातं मातङ्गजमन्याजन्मदुःखिनि । कृत्वा च क्षीव
 र्दिसादि, मृत्वाऽऽधे नरके गतम् ॥ ५६ ॥ चतुष्पल्यां दुःखलानी, स तस्मिन्स्तिमिबध्वे । कथञ्चिद् गमयामास,
 हा ! प्राग्नुष्कर्मबुष्टताम् ॥ ५७ ॥ तत उन्मुख तज्जीयः, किञ्चिदेवानुभाषतः । धनञ्जयस्य घनिनः, सन्नुगुणध-

रोञ्जनि ॥ ५८ ॥ प्राचीनमेतस्तेन, सत्रा मैत्र्यमवस्य । प्रीतिविपाद्यः प्रायः, प्राग्भवाभ्यासवासजाः ॥ ५९ ॥
 निनिन्द मुनिदान यस्मिन् सतोऽखिलप्रियाम् । तेन तस्य भूषा क्लेशोऽप्यासील श्रीः कथञ्चन ॥ ६० ॥ दुःस्वानि
 दुःसहान्येष, प्रत्युत प्राप्तवांश्च सः । मामपि शर्मणां कुत्र, पूर्वं वाकृतघर्मणाम् ॥ ६१ ॥ निन्दाऽन्यवपि निर्विश्य,
 निपिद्राज्जेकदुःसहत् । अनन्तदुःस्वकृत्योद्येधर्ममुद्दिश्य किं पुनः ॥ ६२ ॥ प्रेषवानेय विद्वेष, यद्वर्मे प्राग्भवे ततः ।
 द्रेष्योऽमुद्वज सर्वेषां, फल बीजालुसारि यत् ॥ ६३ ॥ प्राग्दुष्कर्ममहाबाध्यायसेनायापि पोतवत् । भीतपार स
 ससारपारावार चिर घ्नमी ॥ ६४ ॥ एव पूर्वमेवं स्वस्य, सुहृदश्च निशम्य स । सुबुद्धिः प्रतिबुद्धात्मा, घर्मे
 एव धिय वदौ ॥ ६५ ॥ ततः सर्वां स सौघर्णैः, स्वर्णाद्रिमिरिषापरै । अलङ्कारैर्द्विहारैस्तारैरिव विव सुवम्
 ॥ ६६ ॥ दुःस्या अवस्था दुःस्थानामृणास्तानासृणानि च । आकाशकुसुमौपम्य, दानिना तेन निन्दिरे ॥ ६७ ॥
 मात्रातीतास्तीर्थयात्रा, विधाय विधिना पुनः । सहायिपथ्यमव्यन्तबुद्धम लभते सः ॥ ६८ ॥ सप्तदशेभ्यां
 सौवक्षित, वाप वापनपापघीः । साफल्यं सम्पदोऽवाप, धर्मिकौदुम्बिकाग्रणीः ॥ ६९ ॥ आराध्यैवं गृहिधर्मं,
 सुचिर शुचिरङ्गभाग । समये समयज्ञोऽसौ, यतिधर्ममुपावदे ॥ ७० ॥ तमप्याराध्य दुःसाध, निराबाध विपण्य
 सः । गतवानभ्युत्तस्वर्गं, प्युत्तश्च शिबमीयिवान् ॥ ७१ ॥ वृत्त निशम्येति वपस्यपोर्वयो , शुभाशुभोत्कृष्टफला-
 सिगर्भितम् । मो मावबन्तोऽतिथिसंविभागसद्गते यतश्च यद्वि बः शिवसृष्टा ॥ ७२ ॥
 ॥ इति द्वादशमेते गुणाऽस्त्युपवराख्यानम् ॥

अथास्यातिथिसंविभागव्रतस्य न केवलमेत एव प्रवर्तितरूपा अतिथारा निन्दार्हः किन्त्वन्येऽपि सन्तीत्याह—

सुधिपसु अतुधिपसु अ जा मे अस्सजपसु अणुकम्पा ।

रागेण व दोसेण व त निवे त च गरिहामि ॥ ३१ ॥

‘सुधिपसु’ इति साधुष्विति विशेष्यमनुक्तमपि संविभागव्रतप्रस्थावाक्यादप्यर्थः, ततः साधुषु कीदृशेषु ?—
सुष्ठु हित ज्ञानादित्रय येषां ते सुहितास्तेषु, पुनः कथम्भूतेषु ?—‘दुःखितेषु’ रोगेण तपसा वा ग्लानीभूतेषु उप-
धि-हितेषु च, पुनः कीदृशेषु ? न स्वयं स्वच्छन्देन यता—उच्यता अस्वयतास्तेषु शुर्वाश्रयैव विहरतिस्त्वित्यर्थः, या मया
कृताऽनुकम्पा—कृपाऽद्यापानयन्नाविद्वानरूपा भक्तिः, अनुकम्पाशब्देनात्र भक्तिः सूचिता, यथोक्तम्—“आयरिज
अणुकम्पाण गच्छणे अणुकपिओ महाभागो । गच्छणुफणाय अब्बुच्छिप्पी कया तित्थे ॥ १ ॥” ‘रागेण’
स्वजनमित्राविम्रेणा न तु गुणवत्स्ययुक्त्या, तथा ‘द्वेषेण’ इदं द्वेषः—साधुनिन्दाकृत्यो यथा धनधान्यादिरहिता
ज्ञातिजनपरित्यक्ताः क्षुधासाः सर्वथा निर्गतिका अमी उपट्ठम्भार्हो इत्येव निन्दापूर्णं याऽनुकम्पा साऽपि निन्दै-
व अशुभदीर्घायुष्कहेतुत्वात्, यथागम—“तद्वाक्य समणं वा माहण वा संजयधिरयपविहयपयक्कलायपाव-
कम्म दील्लिहा निविस्सा भिस्सिस्सा गरहिस्सा अयमस्सिस्सा अमणुस्सेणं अपीइकारेण असणपाणस्याइमसाइमेण
परिलगभिसा असुहदीहाउअत्ताण कम्म पगरेइ”सि, यद्वा सुखितेषु दुःखितेषु या असंयतेषु—यार्ध्वस्थादिषु शेषे

तथैव, परं द्वेयेण “वृगपाणं पुष्कफलं व्योमसिद्धं” इत्यादितद्गतवोपदर्शानाम्भस्सरेण, अपथा असपतेषु-यद्वि-
घञीयवचकेषु कुल्लिङ्गिषु रागेण एकवेषाधामगोत्रोत्पत्त्याधिप्रीत्या द्वेयेण जिनप्रवचनप्रत्यनीकताविदर्शनोत्थेन,
ननु प्रवचनप्रत्यनीकावेदानमेव कुतः?, वक्ष्यते, तद्भक्तमूपल्याविमयात्, तवेषविचक्षान निन्वामि गर्हं च, यत्सु
नरोचित्येन वीनावीनां वान तदप्यनुकम्पादान, यतः—“कृपणेऽनाथदरिद्रे व्यसनप्राप्ते च रोगशोकहते ।
यदीयते कृपार्थमनुकम्पा तद्भवेदानम् ॥ १ ॥” समर्थवेदइत्यापि प्रार्थनाकारिणो वरिद्रमायत्वादान अनुकम्पा
दानं तच्च न निन्वाहं, जिनेन्द्रैरपि वार्षिकदानावसरे तस्य दर्शितत्वात्, उक्तञ्च—“इय मोक्षफले वाने, पात्रा-
पात्रविचारणा । वयादानं तु सर्वसौः, कुत्रापि न निधिष्यते ॥ १ ॥” तथा “दानं यत्प्रथमोपकारिणि न तस्यासः
स एवाप्यत, वीने याचनमूल्यमेव दयिते तत्किं न रागाभयात् ? । पात्रे यत्फलविस्तरप्रियतया तद्वायुवीक
न किं, तदानं यदुपेत्य निःस्पृहतया क्षीणे जने वीयते ॥ १ ॥” इत्येकत्रिंशद्वागार्थः ॥ ६१ ॥ अथुना सायुस
विभाग प्रतीत्य कृत्याकरणप्रसिद्धमजायाह—

साहूस्तु सविभागो न कञ्जो तवचरणकरणजुत्तेसु । सते फासुअवाणे त निदे तं च गरिहामि ॥ ३२ ॥
‘साहू’ इति, तपो—वाद्यान्तररूप द्वावशाखा, यतः—“अनशन १ मौनोर्व्य २ वृत्तेः सङ्क्षेपण ३ रसव्यागः ४ ।
कायहेषाः ५ संसीनतेति ६ बाह्य तपः प्रोक्तम् ॥ १ ॥ प्राप्यमित्तप्याने २ वैयाघ्रस्य ३ चिनया ४ वयोत्सर्गः ५ ।
स्वाध्याय ६ इति तपः षट्प्रकारमाभ्यन्तरं भवति ॥ २ ॥” तपोविशेषव्याख्यादि मत्कुतार्थकीमुया मेय, चरण

सप्ततिमेव, यतः—“यय ५ समणयम्म १० संजम १७ वेआवच च १० यमगुत्तीओ ९ । नाणाइतिअ ३ तव १२
फोदनिगहार्ह ४ वरणमेअं ॥ १ ॥” तत्र अमणघमो वराधा, यतः—“स्वत्ती १ अज्जय २ मणव ३ मुत्ती ४ तव ५
सजमे अ ६ पोदो १ । सण ७ सोअ ८ आकिचणं च ९ यमं च १० जइघम्मो ॥ १ ॥” ‘मुत्तिंस्ति मुत्तिः निलो
मत्ता ‘सोअ’णि शौच सयमं प्रति निरुपलेपता, सा चावसावानपरिहाररूपा, लोभासो हि परधन जिघृक्षन्
सयम मस्तिनयति, लौकिका अप्याहुः—“सर्वेयामपि शौचानामर्थशीचं परं स्पृष्टम् । योऽर्थेषु शुचिः स शुचिर्न
मृद्गारिशुचिः शुचिः ॥ १ ॥” सयमं सप्तवराधा, यतः—“पञ्चाभवाद्भिरमण ५ पञ्चेन्द्रियनिग्रहः १० कपायजयः
१४ । यण्डत्रयचिरति १७ अति सयमः सप्तवराधमेवः ॥ १ ॥” यद्वा—“पुहवि १ वरा २ अगणि ३ मारुअ ४
घणत्सइ ५ यित्तिवडपणिवि ९ अज्जीये १० । पेहो ११ पेह १२ पमज्जण १३ परिठवण १४ मणो १५ वई १६
फाण १७ ॥ १ ॥” इयाक्या—दृषिय्यादिनवविषजीवानां रक्षेति नवधा, अजीवसंयमः सत्त्वोपधातहेतूनां पुस्त
कादीनामग्रहणरूपः, यतः—“जइ तेसि जीवाणं तत्थगयाण तु सोणिअं हुज्जा । पीळ्खते घणिअ गळ्खिअ त अयत्तरे
फुसिउ ॥ १ ॥” दुष्पमादोपात्तशापसहीनशिष्यानुग्रहार्थं यतनया प्रतिलेखनप्रमार्जनापूर्वं ग्रहणरूपो वा १०,
प्रेक्षासयमः प्रत्युपेक्ष्य प्रमार्ज्यं च स्थित्यादिकरणम् ११, उपेक्षासयमः सीदतां सयताना यिन्ता अस यतानां तु न १२,
प्रमार्जनासयमः सागारिके सति रजोहरणेन पवोरप्रमार्जन (असति तु प्रमार्जने) १३, परिष्ठापनासयमस्त्याज्यस्य
विधिना त्यागः १४, मनसो प्रोक्ष्यभिमानेप्योविभ्यो निवृत्तिः घर्मण्यानाविषु च प्रवृत्तिर्मनःसयमः १५, वाचो

तथैव, पर द्वेयेण “वृगपाण पुष्कफल अणेसणिज्ज” इत्यादितत्तत्तदोपदर्शनान्मत्सरेण, अथवा असयतेपु-पयद्वि-
घजीवबचकेषु कुलिङ्गिषु रागेण एकवेद्याग्रामगोघ्रोत्पत्त्यादिप्रीत्या द्वेयेण अिनप्रवचनप्रत्यनीकताविदर्शनोत्थेन,
ननु प्रवचनप्रत्यनीकावेदीनमेव कृताः १, उच्यते, तद्भक्तमृपत्यादिभयात्, तदेवविषयदानं निन्वामि गर्ह्यं च, यत्पु-
नरीधित्वेन वीनावीनां दानं तदप्यनुकन्यादानं, यतः—“कृपणेऽनापदरिषे व्यसनप्राप्ते च रोगघोकादृते ।
यदीयते कृपार्थमनुकन्या तद्भवेदानम् ॥ १ ॥” समर्थवेदइत्यापि प्रार्थनाकारिणो ददित्प्रमायत्वादानं अनुकन्या-
दानं तच्च न निन्वाहं, जिनेन्द्रैरपि चार्पिकदानावसरे तस्य दर्शितत्वात्, उक्तञ्च—“इय मोक्षफले दाने, पात्रा
पात्रविचारणा । दयादानं तु सर्वश्रेष्ठं, कुत्रापि न निषिध्यते ॥ १ ॥” तथा “दानं यत्प्रथमोपकारिणि न तस्यासः
स एवाप्यते, वीने याचनमूल्यमेव दयिते तत्किं न रागामयात् ? । पात्रे यत्फलविस्तरप्रियतया तद्वार्युपीक
न किं, तद्दानं यदुपेत्य निःस्पृहताया वीने जने दीयते ॥ १ ॥” इत्येकत्रिंशद्वागार्थः ॥ ३१ ॥ अयुना सायुस-
विभाग प्रतीत्य कृत्याकरणप्रतिक्रमणायाह—

साहूषु सविभागो न कञ्जो तवचरणकरणजुत्तेसु । सते फासुअवाणे त निंदे तं च गरिहामि ॥ ३२ ॥
‘साहू’ इति, तपो—बाह्यान्तररूप द्वादशधा, यतः—“अनदानं १ मौमोदर्यं २ वृत्तेः सङ्क्षेपण ३ रसस्वागः ४ ।
कायश्लेषः ५ संलीनतेति ६ बाह्य तपः प्रोक्तम् ॥ १ ॥ प्रापयित्तप्याने २ वैयाहृत्य ३ विनया ४ बधोत्सर्गः ५ ।
स्वाध्याय ६ इति तपः षट्प्रकारमाभ्यन्तरं भवति ॥ २ ॥” तपोविशेषव्याख्यावि मतकृतार्थकौमुद्या श्रेय, वरण

ससत्तिमेव, यतः—“यद्य ५ समणधम्म १० संजम १७ वेआयव १० यमगुसीओ ९ । नाणाइतिअं ३ तव १२
फोहनिगहाई ४ चरणमेअं ॥ १ ॥” तत्र अमणधर्मो वराधा, यतः—“स्यती १ अज्जव २ मइव ३ भुत्ती ४ तव ५
सज्जे अ ३ योद्वे । सव ७ सोम ८ आकिचणं ९ यम १० जइधम्मो ॥ १ ॥” ‘मुत्ति’सि मुत्तिः निलो
‘मत्ता’ ‘सोअ’सि शौच समय प्रति निरुपलेपता, सा चावसादानपरिहाररूपा, लोभासो हि परधन अिचुक्षन्
सयम मलिनयति, लौकिका अप्याहुः—“सर्वेषामपि शौचानामर्पणोच परं स्तुतम् । योऽर्पेण शुचिः स शुचिर्न
गम्यति शुचिः शुचिः ॥ १ ॥” सयम सप्तवराधा, यतः—“पञ्चाअवाधिरमण ५ पञ्चेन्द्रियनिग्रहः १० कपायजयः
१४ । दण्डयगविरति १७ अति सयमः सप्तवराधमेव ॥ १ ॥” पट्टा—“पुढवि १ वग २ अगणि ३ मारुअ ४
काण १७ ॥ १ ॥” अज्जिये १० । वेदो ११ पेह १२ पमज्जण १३ परिठयण १४ मणो १५ यई १६
भाहीनाः सवणरूपाः, यतः—“जइ तेहि जीवाणं तत्तगगगणं तु सोणिअं बुज्जा । पीलिअंते घणिअं गलिअ त अपसारे
पुठारिअं ॥ १ ॥” ‘कुरूपगालेणालपसायलहीनघिअयातुगवार्थं यतनगा प्रतिलेखनाप्रमार्जनापूर्णं प्रहणरूपो घा १०,
पेशारांगमः प्ररुपेक्ष प्रमाणा न रिगलावि करण ११, उपेक्षारांगमः सीवता संगतानां गिन्ता अस यतानां शुन १२,
प्रमार्जितारांगमः रागारिक्ते सति एणोहरणेण एतोरमगार्जेन (असति ॥ प्रमार्जने) १३, परिछापनारगमसत्याज्यस्य
विधिना त्यागः १४, गमसो प्रोषाभिगमोऽप्योविभ्यो ऽसिः धर्मध्यानाविगु न प्रवृत्तिर्मेनःसगमः १५, पाणो

द्विअपरुपाविभ्यो निवृत्तिः शुभभाषायां च प्रवृत्तिर्षोऽसयमः १६, कायस्य घावनवल्गनाविभ्यो निवृत्तिः शुभ-
 क्रियासु च प्रवृत्तिः कायसंयमः १७, एव सप्तवशाप्रकार प्राणिवयारूपः सयमः । वेपावृत्त्य वशाघा, यतः-
 “आपरिअ १ उवज्झाप २ थेर ३ तवस्सी ४ गिलाण ५ सेहे अ ६ । साहम्मिअ ७ कुल ८ गण ९ सघसंगय
 तमिह कायवं १० ॥ १ ॥” अग्रगुसयो नव प्रायुक्ताः, वेपाअरणमेवाः सुगमाः । करणमपि ससतिमेव, यतः-
 “पिबविसोही ४ समिई ५ भावण १२ पडिमा य १२ इंदिवनिरोहो ५ । पडिलेहण २५ गुत्तीओ ३ अम्मिगगहा
 ४ वेव करण तु ॥ १ ॥” तत्र पिण्डविशुद्धिअतुर्था, यतः-“पिड १ सिअं २ वत्थं च ३, वत्थस्य पायमेव य ४ ।
 अकप्पिअं न इच्छिअ, पडिगाहिअ कप्पिअं ॥ १ ॥” भावना द्वावशा, यतः-“पवमं अणिवभाव १ असरणय २
 ९ निअरण १० मुत्तमे अ गुणे ११ । जिणसासणमि बोहिं च बुल्लह १२ पितए मइम ॥ २ ॥” प्रतिमा द्वावशा,
 यतः-“मासाई सत्ता पवमा ८ पिअ ९ ताइअ १० सत्तराइविणा । अहराइ ११ एगराइअ १२ भिक्खुपडि-
 माण पारसग ॥ १ ॥” एतद्व्याख्या आधरपकट्टस्यार्वेर्ज्ञेया । प्रतिलेखनाः पञ्चविंशतिः, यतः-“विट्ठिपडिले
 हपगा १ पण्णोडा तिमि तिमि अतरिआ ७ । अक्खोडा पक्खोडा पक्खोडा २५ इअ पुत्तिपणवीसा ॥ १ ॥” अभि
 प्रहम्यत्वारो व्रण्य १ सेअ २ काल ३ भाव ४ मेवात्, वेपाः करणमेवाः कण्ठ्याः, एतेन मूलोत्तरगुणाः प्रवृ
 शिताः, एव तपअरणकरणयुक्तेषु साधुषु सति प्राप्तुकवाने वेयवानयोरमेवोपचारानुपलक्षणत्वाच्च प्राप्तुकवणी

यवेयद्रव्ये सति यत्सपिभागो न कृतस्तस्मिन्वामि गौं वेल्यन्वयः, इह न चरणमव्ये तपसः सङ्गहे सत्यपि पृथ-
गुपादानमनेन निकाचितान्यपि कर्माणि क्षीयन्ते इति प्राधान्यख्यापनार्थं, यत्परमार्थम्—“कदाण कम्मण पुर्वि
दुचिस्सण दुप्पट्ठिक्कमाण वेइत्ता मुक्कवो नत्थि अवेइत्ता, तवसा वा सोसइत्ता” इति द्वात्रिंशगाथार्थः ॥ ३२ ॥

॥ इतिधीवपागच्छनायकपरमगुरुभीसोमनुन्दरद्वारिशिष्यभीह्वनसुन्दरद्वारिविनेयोपाध्यायभीरत्नधेखरगणिविरचितार्था श्राव
प्रतिक्रमणमूत्रहृत्तो शिष्टाप्रताधिकारवर्तुर्न ॥ ४ ॥ श्री ॥

नृप द्वावशप्रतातिचारान् प्रतिक्रम्य सलेन्वनातिचारान् परिरिजिहीर्षुस्त्वमयने प्रार्थयन्नामाह—

इहलोप् परलोप् जीविअमरणे अ आससपओगे। पचविहो अइआरो मा मज्झं हुज्ज मरणते ॥३३॥

‘इहलोप्’ इति, आशसाप्रयोग इति सर्वत्र पोज्य, प्रतिक्तामकमाश्रित्येहलोको—मनुष्यलोकस्तत्राशसा—अभि-
हायः प्रेत्य मानुषः स्यां राजा वा भेष्टी वेल्याविरूपस्तस्याः प्रयोगो—व्यापार इहलोकाशसाप्रयोगः १, परलोको-
वेयमयादिस्ततो वेयो वेयेन्द्रो वा भवेयमित्यादि परलोकाशसाप्रयोगः २, तथा कश्चित्कृतानशनः प्रतिविन-
मानानगरग्रामसभागच्छवतुच्छश्रीसहस्रविधीयमाननि ‘समानमहोत्सवपरम्परानिरीक्षणाद्यनेकनागरिकलोकप्रार-
म्भितमृत्थकलाकौशलसमुद्भूतप्रभूतशोभानि’मालनान्मृदुसुवस्त्ररङ्गरेणुवीणापदुपटहप्रसुखस्वकारिवाद्यमानना
मायापयृन्वनिनादाकर्णेनावहम्भूर्ध्विकापूर्वकविवेकिजननिकरनिरन्तरक्रियमाणव्यतीतप्रमाणधरुमालपादिसत्का

रसमानवन्धनाद्यप्यलोकनात्सुविहितगीतार्थयतिप्रारब्धभीसिद्धान्तपुस्तकवाचनादियदुमानाधिर्मावनाद्भूयोन्मू
 यःसम्भूयन्मूपस्तरधार्मिकपुरीणप्रवीणसाधर्मिकश्रेणिप्रणीयमानसतुणोपर्यृहणाभ्रवणाशेषं मन्यते-यदुत प्रतिप
 द्धानदानस्यापि मम जीयित सुचिर अयो यतो मामुद्दिश्यैयविधा समृद्धिरिति जीविताशसाप्रयोगः ३, तथा कश्चित्
 फलकाक्षेत्रे कृतानशन मागुक्तपूजायभावात् ह्रुवायासां वा चिन्तयति-कदा द्वियेऽहमिति मरणाशसाप्रयोगः ४,
 यश्चात्काममोगाशसाप्रयोगः, तत्र कामौ-शब्दरूपे भोगा-गन्धरसस्पर्शास्तेषामाशंसाप्रयोगो यथा ममास्य
 तपसः प्रभावात् प्रेक्ष्य रूपसौभाग्यादि मूयात् ५, एष पञ्चविधोऽतिचारो मा मम भूया-मरणान्ते चरमो-भ्रूयात्
 मपि यावद्विलम्बः, उपलक्षणं चैतत् तेन सर्वस्मिन्नपि धर्मानुष्ठाने पेश्लौकिकी पारलौकिकी वा सर्वथाऽप्या-
 दासा धर्जनीया, पत्सुर्ध-“नो इहलोगद्वयाए आयारमहिद्विजा नो परलोगद्वयाए आयारमहिद्विजा नो किति
 यण्णसइसिलोगद्वयाए आयारमहिद्विजा नअत्थ आरिइतेहिं ईअंहि आयारमहिद्विजा ।” तथा-“आशसया
 विनिर्मुक्तोऽनुष्ठान सर्वमाचरेत् । मोक्षे भवे च सर्वत्र, निःस्पृहो मुनिसत्तमः ॥ १ ॥” आशसां कुर्वणो हि
 प्रकृष्टयमार्गायकोऽपि इति नमेव फल लभते, धर्मस्य चिन्तामणेरिवाशसारूपतुच्छमूल्येन विक्रीतत्वात्, आह ध-
 “सीलप्रपाइ जो बहुफलाइ इतृण सुबन्धमहिलसइ । चिहनुब्बलो तयस्सी कोडीए कामिणि किणइ ॥१॥” अत
 एव नियानान्यईकिः सर्वथा निषिद्धानि, तानि च नव, यथाऽह-“निव १ सिद्धि २ इत्थि ३ पुरिसे ४ परपचि-
 आरे अ ५ सपविआरे अ ६ । अप्परपसुर ७ वरिदे ८ सहे ९ दुज्जा नव निआणा ॥१॥” व्याख्या-कश्चित्साशवा-

दिर्निधानं कुर्यात् देवाः केन साक्षात् इष्टाः ? इमे राजान एव देवास्ततो यद्यस्ति तपोऽनुष्ठानादीनां फलं तदाऽहं
 राजा भवेय, स स्वर्गं गतभ्युत्वा राज्यं लभते, ननु सम्यक्त्वाविधर्मं, एवं दुर्लभयोधिः स्यात् १, एवं यद्विचिन्ता
 यदुदयापारा राजानस्ततः अष्टशायिकुले भवेयं २, पुमान् यदुदयापारः सङ्ग्रामाविकुञ्जरकारी चेति स्त्रीस्वमा
 दास्ते ३, एव स्त्री नित्यं पराधीना परामयपव चेति पुंस्त्वम् ४, अशुभा नृभोगास्ततो ये देवा अन्यदेव देवीं वा
 आत्मानं वा देयदेवीरूपं यिकुर्व्यं प्रविचरन्ति तथाऽहमपि स्वाम् ५, आत्मानमेव देवीरूपं यिकुर्व्यं ये प्रविच-
 रन्ति तथा स्यां ६, निर्बिण्णकामभोगत्वाय यत्र न प्रविचारणा तत्र स्यां, स ततभ्युतः सम्यग्दर्शनं लभते,
 ननु देशविरत्यादि ७, तत एवात्मा मे सुनिस्तारः स्यादिति वृत्तिः स्यां, स स्वर्गोदागतो वरिद्रीमूय प्रव्रज-
 स्यापि न तु सिध्यति ८, एव आदृत्य साधयति आद्यः स्यां, स सर्वविरतिं नाप्नोति ९, सौभाग्यादिनिदाना
 न्यपि नयस्येतेष्वेयान्तर्भाव्यानि, निदानकृण प्राग्भवाराद्वृष्टधर्माऽपि प्रापो नरकादिविदुर्गतिदुःखमागी स्यात्
 सप्तमपृथिवीप्राप्तुमूमग्रहवत्ताविषय, तदुक्तं—“सुपशुपि तव चिन्नं सुदीप्तमपि पालिमं सुसामन्नं । तो काकूण
 निआणं मुहाइ हरिंति अत्ताण ॥ १ ॥ उदुगामी रामा केसव सवेवि अ अहोगामी । तत्थवि निआण कारण
 मओ अ मइम इमे पजे ॥ २ ॥” इति त्रयस्त्रिंशत्तथायार्थः ॥ ३३ ॥ वक्ताः संलेश्वनातिचाराः, तपोधीर्याचारयो
 रतिचारास्तु “जो मे वयाइआरो” इति द्वितीयतथायां चशब्दसूचितत्वेन साभान्यतः प्राक् प्रतिक्रान्ताः, विदेश-

पतस्त्वक्षपवक्तव्यत्वादिना नोक्ताः, एवं ज्ञानाध्यापारपञ्चकमाश्रित्य चतुर्विंशत्यातिचारणां आथकं प्रति
प्रतिक्रमणमुक्तम्, अथ सर्वेऽप्यतीचारा मनोवाक्याययोगसम्भवा अतस्तांस्तैरेव प्रतिक्रामभाह—

काएण काइअस्सा पढिक्कमे वाइअस्स वायाए । मणस्सा माणसिअस्सा सवस्स वयाइआरस्स ॥ ३४ ॥

‘काएणे’ति कायेन च वधाविकारिणा कृतः कायिकस्तस्य, आर्यत्वावत्र वीर्यः, कायेन-गुरुदत्ततपःकायोत्सर्गा
पनुष्ठानपरेण वेदेन इत्यादिस्वपातकस्मृत्यवचिनियिद्धसर्वाहारपणमासीकायोत्सर्गसिद्धद्वप्रहारिवत् ? तथा वा
वा-सहसाऽन्यावपानवानादिरूपया कृतो वायिकस्तस्य वाचैव मिथ्याबुष्कृतमणनादितत्क्षणया श्रीगौतमवत्
यथाऽनशनस्थानन्दश्चादेन पूर्वापण्वित्रये योजनपञ्चशतीशुवीर्यां त्वाहिमाचलादूर्द्धमासौघर्मकल्यादघो रत्न
प्रभायां आ छोलुपान्ममावधिरूपेवे इत्युक्तः, सहसा श्रीगौतमेनोक्त-गृहस्यस्येयान् अवधिर्न स्वावतोऽस्य
स्थानस्यालोचय, जानन्दोऽप्यृचे-सद्भावोक्तो किमालोचना स्यात् ? नो चेद् यूयमेवालोचयत, ततः स साशाङ्क
श्रीबीर पृष्ट्वाऽऽलोच्यानन्व क्षमयामास, एव वायिकस्य वाचा ? तथा मनसा देवतत्वादौ शङ्कादिकास्तुष्येण
कृतो मानसिकस्तस्य मनसा-हा बुष्कृतमिथात्ममिन्द्रापरेण, मनसैवार्जितसप्तमनरकयोग्यकर्मक्षणान्तरोत्पन्नके
वलमसन्नचन्द्राज्यिवत् ? “तुः पुनरर्थे” इत्युक्त श्रीअकलङ्कदेवचरितकृतवृत्तौ तेन “माणसिअस्स उ” इति
पाठः समाम्यते, पाठान्तर वा तत्, सर्वस्य व्रतातिचारस्य प्रतिक्रमामीति योगः, पञ्चम्यर्थेऽत्र षष्ठी, ततः कायेन

कार्यिकाद् घाया धारिकात् मनसा मानसिकात् सर्वस्माद्गतातीचाराभिवर्त्तेऽहमित्यर्थः, पठन्ति च-“मनसा मानसं कर्म, वचसा धारिक तथा । कायेन कार्याक तद्ब्रह्मिस्तरन्ति मनीषिण ॥ १ ॥” इति चतुस्त्रिंशगाथा र्थः ॥ ३४ ॥ सामान्येन योगत्रय प्रतिक्रम्य विशेषतस्तदेव प्रतिक्रमितुमाह—

वदणवयसिक्स्वागारवेसु सन्नाकसायवडेसु । शुचीसु अ समिर्दसु जो अइआरो य त निदे ॥ ३५ ॥

‘वदणे’ति यन्द्मन्वैत्ययन्द्मन गुरुपन्द्मन च, तत्राय ब्रव्यतः पालकस्य भावतः शुभ्यस्य, द्वितीय ब्रव्यतो धीर कस्य भावत श्रीकृष्णस्य, वृंशत्रिकादिचतुःसप्तत्यधिकत्रिसहस्रीमितद्वाररूपत्वैत्यवन्द्मनाविधिर्निनवत्यधिकचतुः शतीद्वाररूपो गुरुवन्द्मनधिधिक् भाव्यावेरन्म्यूषः, तथा व्रतानि-अणुव्रतावीनि पौरुष्यादिप्रत्याख्यानरूपा नियमा या, शिक्षा ग्रहणासेधनरूपा व्रेया, तत्र ग्रहणशिक्षा सामायिकाविस्त्रुधार्थग्रहणरूपा, यद्वागमः-“साव गस्त जहन्नेनं अदृत्पयणमायाओ उक्कोसेण उज्जीधिणिजा, सुत्तजोऽयि अत्थओऽयि, पिडेसणज्जयण न सुत्तओ अत्थओ पुण उल्लोयेण सुणइ”ति १, आसेवनशिक्षा तु नमस्कारेण चित्तोच इत्यादि विनकृत्यलक्षणा २, गौरवा णि-जात्याधिभदस्थाना यट्ठो, यत्त -“जाइ १ कुल २ रूप ३ बल ४ सुज ५ तव ६ लाभे ७ सरिय ८ अट्टमयमत्तो । एआइ यिअ यणइ असुहाइ यहु च ससारे ॥ १ ॥” मेत्तार्यहरिकेशिपलमरीच्पावयोऽन्न ज्ञातानि, यद्वा श्रीणि गौरवाणि ऋद्धि १ रस २ सात ३ गौरवभेदात्, तत्र प्रभूतघनसज्जनाविभिर्गर्भकरणमृद्विगौरव इष्टेय लाघयाय

यथा दशार्णभद्रस्य सर्थपरमर्द्ध्यां भीषीर विधविधोः १, रसेषु-मधुराश्रयानाविषु गान्ध्यां रसगौरव महादोषाय
 यथा मधुरामङ्ग्याधार्योदेः, स हि यद्व्युत्थतो रसलीस्याभिल्यासी मृत्वा पुरनिर्द्धमेने यक्षोऽजनि २, मधुदा
 य्यासुनादीन्द्रियार्थासक्तिः सातगौरव बुर्गतिपाताय यथा शशिराजादेः, स हि वेहलालनैकरसस्तृतीयनरक
 गतः ३, ततो घन्यन च व्रतानि येस्याधि द्रव्यस्तेषु, तथा सञ्ज्ञा-आहार १ भय २ मैथुन ३ परिग्रह ४ रूपाब्ज
 तत्त्वो द्वा या पञ्चदश पोदश या प्रोक्ताः श्रुते, तत्र द्वासञ्ज्ञा यथा-‘आहार १ भय २ परिग्रह ३ मैथुन ४
 तद् कोद ५ माण ६ माया य ७। लोम ८ लोको ९ इतन्ना १० वसन्मेजा सवजीवाणं ॥१॥’ एता द्वापि द्वीन्द्रि
 यादीनां प्रायः प्रतीताः, एकेन्द्रियाणां तु भान्यते-तत्राहारसञ्ज्ञा घनस्पतीनां जलाहारत्वात् १, भयसञ्ज्ञा
 उदार्यमुपस्थिते सूत्रधारवौ वृक्षाणां कम्पवर्धनात्सङ्कोचनिकायाच्च भयेन सकुचनात् २, परिग्रहसञ्ज्ञा वल्लीभि
 र्पुष्पावीनां घटनात् ३, मैथुनसञ्ज्ञा कुरुकाशोकावीनामङ्गनाऽऽलिङ्गनपावप्रहाराविभिः पुरुषोद्गमात्, ऊडुम्ब-
 “कुरुपथतरुणो फुल्लति जतय आलिङ्गणेण(गाणि) तरुणीण १। तरुणिपयोद्वस्तुद्रा अमोअतरुणोचि विअसंतिद ॥१॥
 तरुणीमइरागधेण तोसिआ केसरायि कुसुमति ३। चपयतरुणो फुल्लति सुराहि जलदोदलेहि च ४॥२॥ विअसति
 तिलपतरुणो तरुणिकइक्खेहि पडिइया जस्य ५। फुल्लति विरइक्खसा सोऊण पथमुगार ६ ॥३॥” पारवत्यापि
 सशृङ्गाराङ्गनाताम्बूलरसरपर्शो कृषाद्वहिः समन्तावुत्सवनादिअवणान्मैथुनसञ्ज्ञा सम्भवति, क्रोधसञ्ज्ञा पादे
 लम्पे कोकनदस्य कन्दो हुङ्कारान् मुञ्चति ५, मानसञ्ज्ञा मयि सख्यां किं लोकदुःखमिति मानादुदन्तीनामौषधी

पिग्नृन् भयति यतस्तथा वक्ष्या सुवर्णसिद्धिः स्यात् १, मायासञ्ज्ञां बह्वी फलानि पत्रैराञ्जयति ७, लोम-
 सञ्ज्ञा चित्तवपलाशावयो मूलादि निधानोपरि क्षिपन्ति ८, लोकसञ्ज्ञा कमलानि रात्रौ कैरवाणि तु विंवा सङ्कु-
 नानि ९, ओघसञ्ज्ञा बह्वी मार्गं ह्यक्त्वा दृतिवृक्षाधारोदति १०, पञ्चवश सञ्ज्ञा यथा—“आहार १ भय २
 परिगाह ३ मेतुण ४ सुह ५ दुप्लव ६ मोह ७ यितिगिञ्जा ८, तद् कोह ९ माया १० लोमे ११ सोमे
 अ १३ द्यम्भो १४ चे १५ ॥ १ ॥” एता एव लोकसञ्ज्ञया सह पौबश, तद्वाक्या वायाराङ्गदृश्यन्तर्गता यथा-
 आहारसञ्ज्ञा—आहाराभिलाषः, सा च तेजसशरीरनामकर्मोवयावसातोवयाध भवति १, भयसञ्ज्ञा द्वास
 रूपा २, परिग्रहसञ्ज्ञा—मूर्च्छारूपा ३, मैथुनसञ्ज्ञा—रूपाविवेवोवयरूपा, एतास्तिजो मोहनीयोवयात् ४ सुखदुः-
 खसञ्ज्ञे सातासातानुभवस्ये वेवनीयोवयजे ५, मोहसञ्ज्ञा—मिथ्यावर्शनरूपा मोहोवयात् ७, विचिकित्सास-
 ञ्ज्ञा चिकित्सितरूपा मोहोवयाञ्ज्ञानावरणीयोवयाध ८, क्रोधसञ्ज्ञा अप्रीतिरूपा ९ मानसञ्ज्ञा—गर्वरूपा १०
 मायासञ्ज्ञा यक्तारूपा ११, लोमञ्ज्ञा गृध्रिरूपा १२, शोकसञ्ज्ञा—विप्रलपवैमनस्यरूपा १३, एताः पञ्च मोहो
 वपजाः, लोकसञ्ज्ञा त्वञ्जन्वद्यदित्तविकल्परूपा लौकिकाचरिता, यथा—“न सन्त्यनपत्थस्य लोकाः, भवानो यक्षाः
 विप्रा वेद्याः, काकाः पितामहाः, बर्हिणाः पक्षमातेन गर्भः” इत्येषमादिक्ताः ज्ञानावरणक्षयोपशमाम्मोहोवयाच
 भवन्ति १४, घर्भसञ्ज्ञा—समाधासेवयरूपा १५, ओघसञ्ज्ञा—बह्विवितानारोहणाविलिङ्गा ज्ञानीवरणीयाविकर्म-
 क्षयोपशमोत्तया प्रघृष्ट्या १६, तथा कवः—सेसामस्तत्यापो—स्नाभो येभ्यस्तो कषायाः क्रोधमानमायालोभलक्षणाः,

तदुक्तं—“कम्म कस भयो धा कसमाभो सि जओ कसायाव । संसारकारणाण मूल कोहाइणो ते अ ॥ १ ॥”
वत्थारोऽपि ते प्रत्येकमनन्तानुबन्धिबोधोऽप्रत्याख्यानाः प्रत्याख्यानावरणाः सत्त्वलनाभ्येति पोटश तन्नेवाः, एपां
खस्स धैयमाहुः—“जाजीय १ धरिस २ बडभास ३ पवस्वगा ४ नरय १ तिरिअ २ नर ३ अमरा ४ । सम्मा १—
णु २ सबधिरई ३ अइस्सायधरिस्स ४ धायकरा ॥ १ ॥ जल्लरेणु २ पुडवि ३ पडयराई ४ सरिसो चवविहो
कोहो । तिणिसलपा १ कट्ट २ ट्टिअ ३ सेलत्थमोवमो ४ माणो ॥ २ ॥ मायाबलेहि १ गोमुत्ति २ मिडसिंग ३
घणवसमूल ४ समा । लोहो इल्लिह १ खजण २ कदम ३ किमिराग ४ सामाणो ॥ ३ ॥” ननु यदि संज्वलनावयः
क्रमेण वेधवृत्तिर्यग्नरकगतिहेतवस्तत्कथं सङ्गमादयो नित्यानन्तोबन्धिनोऽपि स्वर्गं अणिक्कादयस्तु द्वितीयकपायो-
दयिनोऽपि नरक जग्गुः १, सत्यम्, एतेऽनन्तानुबन्धिक्कोषादयः पोटशापि यथास्व धतुम्बतूलपत्वाच्चतुःषष्टिर्भ
वन्ति, यथाऽनन्तानुबन्धी त्रीणोऽनन्तानुबन्धिक्कोषप्रतिरूपोऽत्यन्ततीव्रतमत्वात्, अनन्तानुबन्धी क्रोषोऽप्रव्या
ख्यानावरणक्कोषप्रतिरूपः किञ्चिन्मन्दत्वात्, तथा स एव प्रत्याख्यानावरणक्कोषप्रतिरूपो मन्दत्वात्, स एव च
संज्वलनक्कोषप्रतिरूपो मन्दतरत्वात्, एवमप्रत्याख्यानक्कोषादयोऽपि प्रत्येकमनन्तानुबन्धिक्कोषाविप्रतिरूपतया
चतुर्द्धा वाच्याः, एव क्रोषः पोटशधा, एव भानादयोऽपि प्रत्येक पोटशधा वाच्याः, तदेव कपायाच्चतुःषष्टिः, ततः
सङ्गमकादयोऽनन्तानुबन्धिभिरपि सञ्ज्वलनप्रतिरूपैः स्वर्गं अणिक्कादयस्तत्प्रत्याख्यानैरप्यनन्तानुबन्धिचतुस्त्यैर्नरक
जग्गुः, एते च सर्वथा परिहाराः, यतः—“अ अज्झिअ धरिस्स वेसूणाएणि पुडकोडीए । तंयि कसाइयमिस्सो

दारेऽ नरो मुदुत्सेण ॥ १ ॥ उदयस्सेप निरोहो उदयव्यसाण वाऽफलीकरण । ज पत्थ कसायाण कसायसली
 णया एसा ॥ २ ॥ तसमिण सारमिण युवालसंगीइ एस परमत्यो । ज भयममणसहाया इमे कसाया यइज्जति
 ॥ ३ ॥ ज अइदुपय्य लोए ज च सुह वसमं तिहुअणमि । त जाण कसायाण बुद्धिस्वयहेउअं सव ॥ ४ ॥ परेऽ
 प्युचिरे-“यत्क्रोषयुक्तो जपति, यमुहोति यदर्थति । तत्सर्वं स्रवते तस्मात्त्रिभक्तुम्भाविवोवकम् ॥ १ ॥” क्रोषे
 करदोत्तरदयोर्ज्ञात-सौ महर्षी पुरनिर्द्धमने वर्षाचतुर्मासीं कायोत्सर्गं स्थितौ, तदाशातनामिया पुरान्तर्बृष्टयमा
 याज्जनैराकुट्टौ कुट्टौ प्राहतुः-‘वर्षं मेघ ! कुणालायां, विनानि वश पञ्च य । मुशल [युग] प्रमाणधाराभिर्यया राज्ञौ
 तथा दिवा ॥ १ ॥” तथैव जाते पुराष्टुपद्रवाभ्ररक गतौ । माने वर्षं कायोत्सर्गस्य पाहुयल्यादिः मायायां श्री
 महिः लोभे सोमादित्यश्रेष्ठी प्रियैकपुत्रमपि वञ्चयित्वा राज्ञौ दमशानावचः कोटिनिधिं सङ्गोप्य कथञ्चिद्ब्रूहप्राप्तौ
 नूनमियता स केनाप्यासौ भाषीत्यत्यन्तास्यैव वाहज्वराक्रान्तो मृतो हृग्विपोऽहिर्जातस्तन्निधौ, एवमेकैकोऽ
 प्यनर्थहेतुः किं पुनः समुदिताः !, तथा वृण्वते धर्मघनापहारेण प्राणी यैस्ते वृण्वा-अशुभमनोवाक्कायरूपाः
 मनोवण्डे ज्ञात-श्रीगौतमनिर्यामितः सुआदो द्वारात्फलनोत्पत्त्यस्य भार्यामालव्रणास्यौ तत्रैव कृमीभूतः १, याक्का
 पदवण्डयोर्लौकिकमहर्षिभ्यां प्रति सम्यग्मृगगत्युत्तया नरकं गतः कौशिकः २, प्रागजापालत्वे यूकाशूलाप्रोत
 नात् भयशतं निर्मन्तुत्वेऽपि शूलाक्षिसो माण्डव्यश्च ३, माया १ निवान २ मिथ्यादर्शन ३ शाल्यरूपा वा त्रयो
 वृण्वास्तेषु, तथा गुप्तिष्वशुभमनोवाक्काययोगनिरोधरूपास्तु तिस्र्यु, तथा ईर्या १ भाया २ पपणा ३ आदाननि

क्षेपण ४ पारिष्ठापनिकासु ५ पञ्चसु समितिषु चक्षणात्सम्यक्त्वप्रतिमाद्यशेषधर्मकृत्यपरिग्रहः, एतेषु निषि-
द्धफरणादिना योऽतिचारस्तर्कं निन्दामीति पञ्चत्रिंशत्तयार्थः ॥ ३५ ॥ सन्वेव सर्वेऽप्यतिचाराः सामान्येन
न्यस्तया च प्रतिक्रान्ता परं पुनर्गृह्यः यद्वकाधारम्भाविपापेष्वेव प्रवर्तते इति निरन्तरचतुल्लङ्घनमन्वका-
लुप्यसम्भवात्कपे नाम तस्य शुद्धिर्गज्ज्ञानपायस्यैव भवनाविधायाङ्गायां सम्यग्दर्शनमहिमानं वर्धयन्
प्रत्युत्तरमाह—

सम्मदिट्टी जीवो जइविट्ठु पावं समायरइ किंचि । अप्पो सि होइ वधो जेण न निद्धंभस कुणइ ॥ ३६ ॥

सम्यग्-अभिप्रीता इष्टिः-योधो यस्य सं सम्यग्दृष्टिर्जीवः, 'यद्यपि' कथञ्चिदनिर्वादात् 'पापं' कृष्याया
रम्भे समाचरति ? 'किञ्चित्' निर्वाहमात्र, शुशब्दस्वार्थाऽपीत्यर्थे अव्ययानामनेकार्थत्वात्, ततस्त्वाऽप्यस्यः-
प्रथमगुणस्यानत्रयापेक्षया लोकः 'सि'सि तस्य आवकस्य भवति बन्धो ज्ञानावरणादिकर्मणामिति शेषः, हेतु
माह-येन कारणेन 'निद्धंभसं' निर्वयमिति क्रियाविशेषणं, 'निद्धंभसे'सि पाठे तु 'निद्धंभसः' निःशुक्रः सन्न
कुश्रो, जीववयामूलसम्यग्धर्मोपलम्भेन सर्वकृत्येषु यतमापूर्वमेव प्रवर्तनात्, अत एव ऐकस्मिन्नपि कृत्ये निर्व
यस्वसत्रयत्वाभ्यां यद्विचलेऽयारूपपरिणामविशेषेण बह्वर्चान्तरमागमे जम्बूत्वादकग्रामवधकइष्टान्ताभ्यामभि
हितं, तत्रैवम्-“जइ जटुपापवेगो सुपक्कलभारनमिअसाइगो । विट्ठो छहिं पुरिसेहिं ते विंती जटु मबलेमेरे

॥ १ ॥ कह पुण ते वितेगी आरुहमाणेण जीअसवेहो । तो छिबिऊण मूला पाखिउं ताणि मक्खेमो ॥ २ ॥
 पीआइ किमन्हाण मरुणा छिमेण अइमइतेणो ? छिवइ महइसाई तइओ वेई पसाइओ ॥ ३ ॥ गुच्छे षष्ठप-
 ओ पुण पंचमओ वेइ गिणइ फलाइ । उट्ठो अ वेइ पछिआं एए थियं खांयहां थिहुं ॥ ४ ॥ विट्ठतस्तोवणओ
 छिवइ मूलाओ वेइ जो एव । सो यइइ किणहाए ? साइमहइयां य नीलाए २ ॥ ५ ॥ इवइ पसाहा काऊ ३ गुच्छा
 तेऊ ४ फलां य पम्हा य ५ । पछिआं य सुक्खेसां ६ अइयां अल उवाहरण ॥ ६ ॥ गामवहइयं चोरा विणिगंयां
 एगु येइ थांएह । अं विच्छइ तं सहं पुंये व वउण्य ववि ? ॥ ७ ॥ बीओ माणुस ९ पुरिसो तईअओ ३ साउहे
 वउत्थो अ ४ । पचमओ जुज्जते ५ उट्ठो पुण तत्थिम भणइ ॥ ८ ॥ इअ ता हरइ घण बीअं मारेइ मा कुणइ
 एवं । घणइरणमेव कुवइ ९ उवसंइरो इमो तेसि ॥ ९ ॥ सवे मारेइसि अ वइइ सो किणहलेंसपरिणामे । एव
 कमेण सेसा जा वरिमो सुक्खेसाए ॥ १० ॥ इति पट्ठिवागाथार्यः ॥ १ ॥ ननु 'स्तोकस्यापि वियस्य वियमा
 गति'रित्यल्पोऽपि मन्धः संसारस्यैव हेतुरित्याशङ्क्याह—

तंपिहुं संपच्छिक्कमणं सप्परिआवं सउत्तरगुण च । खिप्प उवसामेई वाहिवं सुसिखिअओ विज्जो ॥ ३७ ॥

‘तंपिहुं से’ति तवपि यत्सम्यग्दृष्टिना कृतमल्प पाप सह प्रतिक्रमेण—पञ्चविधायइयफलक्षणेन वर्सेत इति
 समप्रतिक्रमण, सपरितापं—इह विरूप फूलमिति पद्मासापसंज्ञित, पकारस्य द्विखंमार्षेत्थात्, ‘सुप्पिअर’मिति

पाठे सप्रतिष्कारः, प्रतिष्कारः—प्रतिष्कारणा—लामार्थिविनिगवदायध्ययनोलभया प्रवृत्तिः, तदाह—“कह कह करेमि कह मा करेमि कह कह कय बहुकय मे । जो दिअह सपसारं करेह सो अइकरेह विअं ॥ १ ॥” सोसरगुण च गुण्यविष्टयायस्मिन्सचरणाच्चित्त ‘क्षिप्रं’ क्षीप्र आचकः ‘उपशमयति’ मिष्यतार्प करोति क्षपयति वा, बुशब्दोऽत्र एवार्थे तत्त उपशमयत्येवेत्यर्थः, अत्र दृष्टान्तमाह—‘ध्याधिभिष’ साध्यरोग कासश्वासज्वरादिकं यथा सुप्ति क्षित्तो—रोगनिवृत्तचिकित्सादिबुशक्तो वैद्यो वमनविरेचनलङ्घननिवातघापनाविनोपशमयतीति सप्तत्रिंशत्तापार्थः ॥ ३७ ॥ दृष्टान्तान्तरेण पूर्वोक्तमेव स्पष्टयति—

जहा विस कुटुगयं, मतमूलविसारया । विज्जा हणति मतेहिं, तो त हवइ निविस ॥ ३८ ॥

‘जहा वी’ति, विष द्विधा-स्यावर जङ्गम च, स्यावर दुमाधीनां जङ्गम वृश्चिकसर्पादीनां, ततो यया विषं ‘कोष्ठगतं’ उदरगत व्यासशरीरमित्यर्थः मन्त्रा-गारुडावयो मूलानि अप्रुष्यादीनां, अनेन तन्माद्यपि सूचितं, तेषु विशारदा-गुर्वाभ्रायाम्यासादिना दृष्टप्रत्ययाः ‘वैद्याः’ मन्त्रणादिनः ‘मन्त्रि’ नाशयन्ति मन्त्रेस्ततस्तत्पात्र निर्विष भवति, यद्यप्यसौ विपार्तस्तेषां मन्त्राक्षराणां न तथाविषमर्थमबुध्यते तथाऽप्यचिन्त्यो मणिमन्त्रौषधीनां प्रभाव इति-तद्वक्षरअवनेनापि तस्य गुणः संपत्नीपद्यते, यथा हि स्थविरापुत्रस्य इसस्य बुष्टादिवष्टस्य निमेषेष्टस्य माभ्रिकैस्त्यक्तस्य शोकार्त्तपजनन्या मुहुर्मुहुर्हस । इति पुत्रनामग्रहणपूर्व रात्रौ नानाबिजापकरणे हंसेति

गारुडमन्त्रपीजाक्षरअथणादेव सर्वार्थाङ्गविषय्यपगमादि, यथा वाऽज्ञातगुणोऽप्यग्निः प्रत्यासन्नो पालस्य शीतं व्यपनयति, जलं वा पीतं तृष्णां मुष्णाति, इक्षुयुग्माविवर्त्तं तस्य सुखावुत्तं मुष्टिं च पुष्णाति, एव मतिमान्पादिना सूत्राणां सम्यगर्थानयगमेऽपि प्रतिक्रामकस्य कर्मक्षयः स्यादिति भावः, लघुस्तवेऽप्यवादि-“इदृशा सम्प्रमकारि यस्तु सहसा ऐपे इति व्याहृत, येनाकृतयशावपीह धरदे ! विन्दु विनाऽप्यक्षरम् ! तस्यापि द्रुवमेव वेदि ! तरस्ता जाते तवानुग्रहे, वाचः सूक्तिस्तुधारसप्रवमुषो निर्यान्ति वक्त्रोवरात् ॥१॥” लोकेऽपि श्रूयते कश्चित् केन चित् पृष्ठः-आम्नाणि लास्यसि राजावनानि वेति, तेनोक्तम्-आम्नाणि न राजावनानि, (आंया ना रायण) एव लोकमापयाऽन्यार्थेऽपि नारायणनामग्रहणास्य राज्यादिमहाफलममृत, इत्यष्टत्रिंशत्श्लोकार्थः ॥ ३८ ॥

दार्ष्टान्तिकं योजयति-

एव अट्टविह कम्म, रागदोससमज्जिअ । आलोअतो अ निंदतो, खिप्प हणइ सुसावज्जो ॥३९॥

‘एव’मिति, एवमष्टविध-ज्ञानावरणीय १ वर्शनावरणीय २ वेदनीय ३ मोहनीय ४ आयु ५ नांम ६ गोत्र ७-यिम्न ८ भेदभिन्नं कर्म्म रागद्वेषसमर्जित गुरुपार्थ्वं आलोचयन्नात्मसमस्त निन्दन् क्षिप्र इति-जीवप्रवेशेभ्यो विधियोजयति सुआवकः, प्रमादादयोऽपि कर्मण्यहेतवो भवन्ति रागद्वेषयोस्तूपादान प्राधान्यक्यापनार्थ, यतः-“नेहग्मगित्तणुणो रेणूणं विज्झए जहा देहं । रागदोसाजलमाणसम्मि तह कम्मयवोधि ॥१॥” सुआवक इत्यत्र सुशब्दः पूजार्थः, स च पदस्थानयुक्तभावभावकत्वस्य सूचको, यतः-“कथययकम्मो १ तह सीलव च २

गुणैश्च न इ क्षुद्रगुणैर्वाही ४ । गुरुस्तुस्त्वसौ ५ पवयणं कुसलो ६ संलु भावणो संहो ॥ १ ॥” इत्येकोनचत्वारिंश-
शाल्लोकार्थः ॥ ३९ ॥ एनमेवार्थं सवियोगमाह—

कथपाधोवि मणुस्त्वो आलोइअनिदिअ गुरुसगासे । होइ अइरेगलहुओ ओहरिअमरुव भारवहो ४०

‘कथपाधो’ इति पायति—शोपयति पुण्यं पांशयति वा—गुणयति जीववज्रमिति पापं—अशीतिसङ्ख्याशुभ-
कर्मप्रकृतिरूपं तदेतुर्कं हिंसाऽद्वृत्तांथपि पापं, ततः कृतजीववधादिपापोऽपि ‘मनुष्यः’ पुमान् स्त्री नपुंसको वा
न तु तिर्यग्देवादि, मनुष्याणामेव प्रतिक्रमणयोग्यत्वात्, ‘आलोचितनिन्दितः’ सम्यक्कृतालोचननिन्द्याविधिः
क ! इत्वाह—‘गुरुसकाधो’ गुरोः समीपे, अगुरोरेगीताधीवरनिके आत्मनेष वा क्रियमाणापापमालोचनायां
शुद्ध्यभावात्, यतः—“अग्गीओ न विआणइ सोहिं चरणस्स देइ ऊणइहिअं । तो अप्पाण आलोअग व पावेइ
संसरे ॥ १ ॥” खंय च तीव्रतपसाऽपि न शुद्धिर्येतोऽशीतितमचतुर्विंशती दृपेष्टपुत्री चतुरिकामृतववाऽ-
न्याईहीसिता लक्षणायां षट्कयुग्मरतं दृष्ट्वा वृष्यो-अर्हता किमेतन्नानुमतम्?, अवेदोऽसौ वा? इत्यादि, त्रियाऽ-
नालोचित, तच्छुद्धौ वृथा वर्षाणि विकृतिकर्जं पट्टाष्टमाथेर्देवणकेर्देवोदया मासअपणेर्धिषातिमाचामाम्भैः,
एवं ५० वर्षतपसपत्नेऽप्युग्रदुःखाऽसङ्ख्यमवैः पद्यगामतीर्थे संस्थयति, तदुक्तम्—“ससहो जइवि फंहुग, घोरं वीर-
तवं चरे । दिअं वासंसइस्स तु, तओवि तं तस्स भिण्हलं ॥ १ ॥ जइ कुंसलोविहु बिओ अंस्स कवेइ अप्पणो

पार्हि । एवं ज्ञाणतस्सवि संहुद्वरणे भरसर्गसि ॥ १ ॥ अक्खवडिअभरिणो वयंगवणीओ अ जो अ गीअत्थो ।
 तत्स सगासे वसणययगहण सोविकरण च ॥ २ ॥ सधुद्वरणनिमित्त गीअस्सप्पेसणा ठ उक्खोसा । जोअणस-
 याई सत्त व पारसं वरिसाई कायपा ॥ ४ ॥ आलोअणापरिणओ सम्म संपट्ठिओ गुम्भसगासे । जइ अतरावि
 कोल करिअ आरंभगो तहवि ॥ ५ ॥ लेज्जाइ गोरवेणं बहुसुअमपेण पावि दुवरिअं । जो न कहेइ गुत्थेणं नहु
 सो आरंभओ भणिओ ॥ ६ ॥ जइ पोलो जेपतो कल्लमिकळं वं उज्जुअं भणीइ । तं तंइ ओलोइज्जा मायोमंय-
 विव्यमुक्खो अ ॥ ७ ॥ संवेगपेरं चित्ते काज्जं तेहिं र सुत्तेहिं । सल्लानुद्वरणविचांगं वंसर्गाहिं ओलोप ॥ ८ ॥
 मायाइवोसरहिअ पइसमय वहुमाणंसवेगो । ओलोइज्ज अक्खं न पुणी कोहिंति मिच्छयओ ॥ ९ ॥ चुर्यानी-
 तमारिस्येकमह्माइनानीतफळहिमहो सम्यगेनुक्कोक्कपात्तव्यपौ सुत्तसंन्मनितावत्र ज्ञातं, तत्तं सहुत्तसंमसं
 व्यत्तयेयांलोचयित्थं, गुरुणाऽप्यालोचकस्तेया प्रोत्साहो यथा सव्यगांलोचयति, रोगार्थवस्यायां गुरोरप्राप्तौ
 तु सिद्धादिसमसंमालोचयतोऽपि शुद्धिः स्यात्, रपमुंशालसङ्गामान्तर्धानजर्जरवर्णस्येवं सौचमं गतस्थेकावती-
 रिणः, तत्तं किम् ? इत्थाहं—मवित्थयतिरेकलभुक्कः पीपमारापंगमोवृत्तिशयेन लघुभूत इत्यर्थः, क इव ?—अपइत्त
 मेर इय भारवाहं, यथा घाम्येगंधनलोहोविभारवाहकः वीर्येत्तंमधुपुष्टेभ्यस्तद्भारवित्तरज्जानन्मरमात्मानमतिश-
 येन लघुकिं मग्यते तथा अधिकोऽप्यालोचितनिम्बितासिलेपायः, यत्तः—“लघु । ओत्थाइअणणे र अप्यपरिनि-
 वसि र अज्जवं ४ सोही ५ । पुक्ककरेणं ६ अहि ७ निसिहसं ८ सोही गुणां ९ ॥” पुक्ककरं च मांसंक्षपणी-

विभ्योऽपि सम्यगालोचन, लक्षणार्थाधिरेष, अत एवास्याभ्यन्तरतोमेवत्य, यदुक्त निशीथषणौ—“त न दुर्धरे
 ख परिसेविज्ज, त दुर्धरे ज सम्म आलोहखर”स्ति, दास्य न महाऽनर्थाय, यतः—“नपि त सत्यं व विसं व
 दुष्पवत्तो व कृणइ वेआलो । जत व दुष्पवत्त सज्यो व पमायओ कुदो ॥ २ ॥ ज कृणइ भावसल्लं अणुद्विअ
 इत्थ सबुदभूल । बुद्धरपोहीअत्त अणत्तससारियत्त व ॥ ३ ॥ अप्पपि भावसल्ल अणुद्विअ रायवणिअत्तणप-
 हि । जाय क्कुअविवाग किं पुण बहुआइ पावाइ ॥४॥” ‘अप्प’ति अल्प पूर्वमेवे प्रवज्यानन्तर खजायासाज्जी
 सानुरागावलोकनमात्र ‘रायवणिअत्तणएहि’ति क्रमावार्त्तकुमारेलापुआम्मा ‘क्कुअ’ति चर्मविज्युतिनीचकुला-
 गमनादि “निद्विअपावपंका सम्म आलोइउ गुदसगासे । पत्ता अणत्तससा सासयसुक्ख अणायाइ ॥ ४ ॥”
 यया स्वमगिन्यां स्वस्वामिपत्न्यामासक्तः स्वामिराज्यच्छलग्रहणद्रोहादिकृबन्त्रशेखरद्वयः सम्यगालोच्य प्रव्रज्य
 सिद्धस्तात्सम्बन्धो विधिकौमुद्यन्तर्गतशुकराजकयातो ज्ञेयः, गुह्यत्वं प्रापयित्वा न सम्यग् बोद्धव्यं, उक्त
 चालोचनापञ्चाशके—“आलोअणासुवाणे छिगमिण विंति सुणिअसमयत्था । पच्छिअकरणसुच्छिअ अकरणयं
 खेव दोसाणं ॥ १ ॥ पच्छिअअवरम्मासे आलोअण निअमसो व दायवा । गहणं अमिगहाण य पुवगहिप
 निवेण्डं ॥२॥” इति बत्थारिषागाथार्य ॥४०॥ सम्प्रति प्रतिक्रमणस्य मोक्षफलप्रापणद्वारेणापि माहात्म्यमाह—

आवस्सपण पपण सावरे जइवि वटुरओ होइ । बुक्खाणमतकिरिण्ण काही अचिरेण कालेण ४१

'आवत्से'ति, आशक्तो यद्यपि यशुरजाः-अनुपप्यमानकर्मा यशुरतो वा-यिधिषसावधारम्मासक्तस्तथाऽपीत्य
 व्याहारादावश्यकेन-अवश्यकरसंभ्येन एतेनेति-सामायिकः अतुर्विघातिस्तव ३ प्रतिक्रमण ४ कायोत्सर्ग
 ५ प्रत्यागम्यान ६ रूपेण यद्विधमायावश्यकेन न तु घन्तघावनाविप्रप्यावश्यकेन 'दुःस्नाना' दारीराणां मानसाना
 च 'अन्तर्क्रिया' क्षय करोति 'अविरेण' स्त्रोकेनैव कालेन तद्गवाविनाऽपीति सटङ्कः, इह च यद्यपि दुःस्नाना
 मन्तक्रियाया अनन्तरहेतुर्यथाऽऽख्यातधारित्र, तस्मान्मे एवान्तक्रियाभावात्, तथाऽपि परम्पराहेतुरित्त्वमपि
 जायते, अयमर्थः-यतिवृत्तदौहव रूपेण सामायिकायावश्यकेनाभ्यस्यमानेन सारमीकृत्य सर्वविरतिं तदादाघन-
 तस्तन्नेचेऽपि आवक्तव्य मोक्षः स्यात्, सामायिकायावश्यकेनैव वा यद्विणोऽपि भावविशुद्ध्या भरतचक्रधावेरिव
 केवलोत्पत्तिः सम्भवति, श्रूयन्ते च सामायिकादिपदमात्रावप्यनन्ताः सिद्धाः, पठन्त्यपि-"जोगे २ जिणसास
 णंमि दुक्खयस्सये पज्जज्जा । इक्किम्मि अणत्ता वट्ठा केवल पत्ता ॥ १ ॥" इत्येकचत्वारिंशगाथार्थः ॥४१॥ अय
 मनोवाक्कायप्रवृत्तीनामतिदूष्मत्त्वादिन्निपद्यमानां चातिचपलत्वात् जीवस्य चातिप्रभावयद्गुलत्वात्किञ्चिन्तोऽप-
 राधाः स्मृतिपथमायान्तिः, आलोचनाहीन सर्वे, यद्गगवद्भव - "पायच्छित्तस्स ठाणाइ सुल्लार्हयाइ गोअमा !
 अणालोइअ तु इक्कपि सत्तल्ल मरण मरइ" अतो विस्मृतातिथारं सामान्येन प्रतिक्रमिषुमाह-

आलोअणा वट्ठुविहानय संभरिआ पढिक्कमणकाले । मूलगुण उत्तरगुणे त निंदे त च गरिहामि ४२

‘आलोचने’ति, आलोचना-शुद्धयो निजदुष्परितर्कपन्नमुपयोग्यारासस्कारणभूताप्रमार्दक्रियाऽप्यलोचनोद्भूते ‘पटुविषा’ नानाप्रकारा, तदेतन्नां यदुत्वात्, अत एवोपयोगपरस्यापि न स्मृता प्रतिक्रमणकाले-आलोचना निन्दार्गाऽयसरे, प्रतिक्रमणस्य हि द्वी कालो-सूर्योदयोऽस्तमयनं च, सूर्योदयात्प्राक् प्रतिक्रमणमुपधिप्रतिले ख्येन च पायती स्यात्साधन्मानः, साप त्यावश्यके कृते यथा संध्याविगमः स्यात्, इव साधुनुचिदयोक्त उत्सर्गेण धावकस्यापि शेष, अपवादेन तु दृष्टिर्किंयाद्युपरेरेविनीन्यपाऽपि, यतः-“विषीवोऽच्छेदस्मि च गिहिणो सीमति सवक्तिरिजात । निरविषसस्त व जुप्तो सपुनो संजमो वेव ॥ १ ॥” कं विषये आलोचना ? इत्याह-मूलगुणे उत्तरगुणे, मूलगुणाः-पञ्चाणुव्रतानि उत्तरगुणाः-सर्व गुणप्रतादीनि, एवं च विस्तृतातिचारस्य सामान्येनापि प्रतिक्रमणेन द्युदिरित्वावेदितमिति द्वाचत्वारिचागापार्यैः ॥ ४२ ॥ एव प्रतिक्रमको दुष्कृतनिन्वादीन् विषाद्य विनयमूलधर्मापनार्थं कायेनाभ्युत्थितः सन् ‘तत्सं धम्मस्स केवल्लिपसससेति’ भगित्वा मङ्गलगर्भमिव भणति-

अभ्युत्थिओसि आराहणापं विरओमि विराहणाप । तिविहेण पटिक्कतो वढामि जिणे चउवीस ४३

‘अभ्युत्थि’ ॥ तस्य गुरुपार्थे प्रतिपन्नस्य धर्मस्य-आवर्धधर्मस्य केवल्लिपससस्य, ‘अभ्युत्थितोऽस्म्याराधनाये उपतोऽहं सम्यक्पाहनापं विरतन्न विराधनापं’ अित्थः कण्ठनापाः ‘अविधेन मनोवाञ्छायेः’ ‘प्रतिक्रान्तिः’ प्रतिप्रतिपत्त्यातिचारम्यो व्यापृतो बन्धे भिन्नोऽभ्युत्थितिं श्रीनार्वर्मावकान्, क्षेत्रकालोसोऽपकारिणः, वस्तुवि-

शक्तिग्रहणात्पञ्चभरतपद्मिरावतप्रभयानुपलक्षणात्वात्पञ्चमहाविदेहगतांश्च जिनान् धन्वे, एव 'चउवीसजिणयि
 गिगयकहाइ' इत्यत्र प्रान्तगाथान्ते च भाष्यम्, इति त्रियत्वारिंशगाथार्थः ॥ ४३ ॥ एव भायजिनान् नत्वा
 सम्यक्स्वशुद्ध्यर्थं लोकत्रयगतशास्वताशास्वतस्यापनाजिनयन्वनायाइ—

जावति च्चइआइ उट्टे अ अहे अ तिरिअलोए अ । सवाइ ताई वदे इह सतो तरथ सताइ ॥ ४४ ॥
 'जायती'ति पापन्ति 'वेल्लानि' जिने प्रप्रतिमा 'ऊर्जलोके' स्वर्गादौ 'अधोलोके' भवनपतिभवनादौ 'तिर्य
 गलोके' नन्दीश्वराष्टापदादौ च सन्ति सूर्याणि तानि धन्वे इह सन् तत्र 'सन्ति' विद्यमानानि, अत्र स्थितस्तत्र
 स्थितानीति वा, नित्यप्रतिमासङ्ख्यां खित्याहुः—“सट्ठी लफ्खा गुणनचइ फोडि तेर कोडि सय पिय भवणेसु
 १३८९६००००० । तिअ सय वीसा इगनवइ सहस लक्खस्सिग तिरिअ ३९१३२० ॥ १ ॥ एग कोडिसय
 सल्लु मायन्ना फोडि चउणवइ लफ्खा । चउवस सहस सगसय सट्ठी घेमाणि विंयाणि १५२९४४४७६० ॥ २ ॥
 पनरसकोडिसयाई पुनसकोडीडडपलफ्खा य । उस्सीससहस असिआ तिहुअणयिंयाणि पण्णामि
 १५४२५८३६०८० ॥ ३ ॥” ज्योतिर्व्यन्तराणामसङ्ख्यामवनेषु प्रत्येक चैस्यमावाप्त प्रतिमासङ्ख्येति चतुस्रत्वा
 रिंशगाथार्थः ॥ ४४ ॥ अथ सर्वसाधुचन्वनार्थमाइ—

जावत केइ साहु भरहेरवयमहाविदेहे अ । सधेसि तेसि पणओ तिविहेण तिद्वडविरयाण ॥ ४५ ॥

यावन्तः केचित् साधवः केचिपरमतदितरावधिक्लृप्तिपुलभतिपतुर्वपावपानयपूर्विद्रावशीकावशास्त्रिजिन
 स्पधिरकल्पिकयथालन्धिकपरिहारविशुद्धिकसीरमधुसर्पिरामभवसंमिश्रज्योतःकोष्ठमुद्विषियाजङ्घाचारणपदानु
 सारिवैक्रियलक्षिकफण्डियुग्मसामंशखेदकेशनस्नाविसर्वापध्याशीविपयुलाफनिर्प्रेत्यजातकाचार्योपाध्यायप्रवर्त
 फादिभेदमिश्रा वृत्कर्पणो नवकोटिसहस्रङ्गया जपन्यतस्तु त्रिकोटिसहस्रमिता भरतैरावते महारविदेहे च
 पञ्चपञ्चमेदे, एष पञ्चवृत्तकर्ममृत्पिपुष्याव्यावृत्तनरहरणाविनाऽकर्मभूम्याविपु सन्ति सर्वेभ्यस्तेभ्यः प्रणतोऽस्मि
 'त्रिविधेन' मनोवाक्यैः, तत्र मनसा तदुणस्वरणगर्भेषुमानात् वाचातल्लामोचाराणात् कायेन ईपच्छिरोन
 मनात्, 'त्रिवृणहयितेभ्यः' अशुभमनोवाक्कापयोगविरतेभ्यः, इति पञ्चषत्वारिंशगाधार्य ॥ ४६ ॥ एव
 मसौ प्रतित्रमणकृष्णं कृतसमस्तवैश्वपतिप्रणतिः प्रवर्द्धमानशुभतरपरिणामो भविष्यत्कालेऽपि शुभमावा-
 दासां करोति—

चिरसच्चिअपावपणासणीइ भवसयसहस्तमहणीय । चउवीसजिणविणिगगयकहाइ वोळतु से दिअहा४६

'यिरे'ति ॥ चिरसञ्चितपापपणायान्या भवघातसहस्रमपन्या, अत्रोपलक्षणस्यावन्ता भवा प्रष्टव्याः, चतु-
 विंशतिजिनेभ्यो धीजेभ्योऽङ्कुरवद्विनिर्गतया कषया-तल्लामोस्कीर्णतल्लुगगानतवरितधर्जन्याविक्रया पञ्चनप
 द्रव्या जिमार्धेने पुज्जारिवटकायोत्सर्गस्थल्लकेतोरेष सद्योऽपि केवलप्रवया 'वोळतु'ति व्रजन्तु 'मे' मम

‘वियसाः’ अक्षेराग्राणि, योधिप्रार्थनवशं द्योपायेदमिति पदस्यस्वारिशगाथार्थः ॥ ४४ ॥ अथ मङ्गलपूर्वं जन्मान्तरेऽपि समाधिं योधिं च प्रार्थयते—

मम मंगलमरिहता सिद्धा साहू सुभं च धम्मो अ । सम्मविही देवा धितु समार्हिं च वोहिं च ४७

‘मम मंगले’ति ॥ मम मङ्गलमर्हन्तः सिद्धाः साधवः श्रुतश्च—अश्लोपाङ्गायागमः धर्मः—श्रुतचारिब्रधर्मात्मकः, पशन्दाहोकोत्तमाश्च शरणं भेत इति प्रष्टव्य, ‘वत्सारि मंगल’ इत्यादौ चत्वार्येव मङ्गलान्युक्तानि अत्र तु धर्मान्तर्गतत्वेऽपि श्रुतस्य मङ्गलतया पृथगुपादानं ज्ञानक्रियाभ्यां समुविताभ्यामेव मोक्ष इति ज्ञापनार्थं, तदाहुः—“हयं नानां कियरहीण, हया अन्नाणञ्जो किया । पासतो पगुलो वहो, चावमाणो अ अघञ्जो ॥ १ ॥” इत्यादि, तयान्नमस्ते पशवो जलैर्जलचराः सर्वे जलमिष्यदा, वत्कैर्मृजलताः सुतैः करित्वराः श्वानावयो मसमि । बहीनां ज्यलनैर्जना हरिष्टयाः संवानिता रज्जुभिः, स्वर्गं यान्ति कथं न ते यदि वृथा ज्ञानक्रिये निष्पन्ने ! ॥ १ ॥” आचारार्हेऽपि—“अणाणाप पगे सोबद्धाणा आणाप पगे निरुवद्धाणा पष ते मा होउ”ति, तथा सम्पगगृष्टयः—अर्हत्पात्रिका देया वेष्टयमेत्येकशेषा—धरणेन्द्रास्मिकायश्चतस्रो ‘वृत्तु’ प्रयच्छन्तु ‘समार्धिं’ चित्तस्थास्य, समाधिं मूलं सर्वधर्माणाम् स्कन्ध इव द्वाभ्यानां वाक्सा वा प्रप्राखानां पुष्प वा फलस्य बीजं वाऽङ्कुरस्य, चित्तस्थास्य चित्ता विविदिष्ठानुष्ठानस्यापि कष्टानुष्ठानप्रायत्वात्, समाधिर्वाधिष्याधिभिर्बिधूयते, तन्निरोधश्च तद्धेतुकोपसर्ग-

निवारणेन स्यादिति तत्प्रार्थना, 'बोधिं' परलोके जिनधर्मप्राप्तिं, यत्—“सावयपरमि वर बुद्ध वेवओ नाणव
 सुणसमेओ । मिच्छत्तमोदिममई मा राया बद्धवहीवि ॥ १ ॥” कश्चिद्भूते-ते देवाः समाधिबोधिवाने किं समर्था
 न वा ? यद्यसमर्थास्तर्हि तत्प्रार्थनस्य वैयर्थ्यं, यदि समर्थोस्तर्हि 'दूरमध्यामण्येभ्य' किं न यच्छति !, अथैव
 मन्यते-योग्यानामेव समर्था नायोग्यानां, तर्हि योग्यैव प्रमाणं किं तिरजागलस्वनकल्पैः ?, अथोत्तरं, सर्वत्र
 योग्यतैव प्रमाणं, पर न धर्मं विचारात्तमनियतियाथादिबदेकान्तमवादिनः, किन्तु सर्वेनयसमूहात्मकस्याद्रादवा-
 दिनः, 'सामग्री वै जनिके'ति वचनात्, यथा हि घटनिष्पत्तौ मृदो योग्यतायामपि कुलालकृषीवरद्वयरकद्व
 ण्वाप्येऽपि सहकारिकारणमेवमिहापि जीवस्य योग्यतायां सख्यामपि तथा तथा प्रत्युद्बुद्धनिराकरणेन देवा
 अपि समाधियोधिवाने समर्थाः स्युः, मेतार्यस्य प्राग्मभिमिश्र इवेति कलबती तत्प्रार्थना, ननु देवादिषु
 प्रार्थनायुद्धानादिकरणे कथं न सम्यक्त्वमाख्यन्म ?, उच्यते, नहि ते मोक्ष दास्यतीति प्रार्थ्यन्ते बहु मन्यन्ते
 वा, किन्तु धर्मध्यानकरणेऽन्तराय निराकुर्वन्तीति, न वैव कश्चिदोपः, पूर्वसुतपरैरप्याचीर्णत्वादागमोक्तत्वात्,
 वक्तव्यवदपरूपौ ग्रीवप्रस्त्राभिरिन्द्रे—“तस्य य अट्मासे बल्लो गिरी त गया, तत्थ देवपाए काठस्सग्गो
 कम्मो, सावि अम्मुट्ठिआ, अणुग्गाइत्ति अणुग्गाय” मिति, आबुद्धककार्योत्सर्गनिर्मुक्तावपि—“बाधम्मसिमव
 रिसे उस्सग्गो सिस्सदेवयाए अ । पस्सिस्सअ सिस्ससुरीए करत्ति बवमासिप वेगे ॥ १ ॥” इदमाप्येऽपि—“पारि-

अकाउत्सङ्गो परमिद्वीणश्च कयनमुक्कारो । वेयायचगराण दिव्यं धुरे जलपमुहाण ॥ १ ॥” प्रकरणकृतः
 भीहरिभद्रचरयोऽप्याहुर्लक्षितविस्तरार्था-“चतुर्थी स्तुतिर्वैयाघ्रस्यकराणा”मिति, तत्रैव प्रार्थनाकरणेऽपि न
 काश्चिदयुक्तिरिति सप्तम्यस्त्वारिंशगाथार्थः ॥ ४७ ॥ ननु येनेतानि व्रतानि स्वीकृतानि स प्रतिक्रामतु न स्वल्पः
 अस्वीकृतेऽतिशारासम्भवाद्, ग्रामसम्प्राये हि सीमाकरणमर्हति, तदयुक्तं, द्वावपि प्रतिक्रामेतां, यतो नातिशारे
 त्वेव प्रतिक्रमणं, किन्तु चतुर्षु स्थानेष्वपि, तान्येवाह—

पडिसिद्धाण करणे किच्चाणमकरणे अ पडिकमण । असइहणे अ तथा चिवरीअपरूवणाए अ ॥४८॥

‘पडिसिद्धानं’ इति । आद्यस्यापि सिद्धान्ते प्रतिपिद्धानि स्थूलप्राणातिपातादीन्यष्टावश पापस्थानानि, तेषु
 प्राणातिपातादयः पञ्च क्रोधाद्याश्च बह्वारः प्रागुक्ताः, एव प्रेम-अव्यक्तमायालोभोदयरूप १० द्वेषः-अव्यक्त-
 क्रोधमानोदयरूपः ११ अभ्यासयान-असहोपाधिरोपण १२ रत्नरसी-इष्टानिष्टेषु प्रीत्यप्रीती १३ १४ पैशून्य-द्रोहेण
 परदोषोद्वेगदहन १५ परपरिवादो मौस्वर्येण परनिन्दन १६ मायामृपाबावो मायया मृपामापण १७ मिथ्यात्वं
 प्रागुक्त १८ उच्चैःस्वरराट्यादिरूपः कलहोऽपि पापस्थानेषु कथित् पठितः श्रूयते, तच्च रत्नरत्नोरेकत्वगणन संभा-
 व्यते, एव प्रतिपिद्धानां करणे १ तथा कृत्याना-‘नवकारेण वियोहो’ इत्यादिश्रुतोक्तभाद्वदिनकृत्यानां स्वीकृतवे-
 धार्थोविनियमानां चाऽकरणे, दिनकृत्यव्यक्तिसु मस्तुतभाद्वविधिप्रकरणद्वुत्सेर्षेया २ तथा आश्वाग्राह्याणां

निगोत्रादिभूक्तमार्थानामप्रदाने १, तथा विपरीतप्रसूणा-उन्मार्गेवेशाना, इय च पुरन्तदुःखहेतुर्मरीच्यावेरिख,
 पयोस्त-“दुग्धासिण्ण इक्षेण मरीईं दुयखसागर पसो । ममिओ कोठाकोदिसागरसरिनामधिआण ॥ १ ॥”
 अन्यो नानामोगादिना कृतायां प्रतिक्रमणं भवति ६, ननु आवकस्य धर्मकपनेऽधिकारोऽस्ति ?, अस्तीति
 प्रमः, गुणैर्धिस्य सम्पद सुप्रार्थानययुग्य शुरुष एवमादिश-तीति धर्मकपने को नाम नाधिकारः ? “पहइ
 सुणेइ गुणेइ ज जणस्स पम्म परिफेई” इत्यादिबचनप्रामाण्यात्, तथा चावश्यकवृत्तिः-“सो जिणदाससा
 यओ भट्ठमीणउदमीसु उयवास फरेइ पुरथय च पाणई” इत्यादि अष्टणत्वारिंशतागार्यः ॥ ४८ ॥ उक्तं सयि-
 पयं महेतुफ च प्रतिक्रमण, सम्प्रत्यनाविसंसारान्तर्गतानां सर्वेषां जीवानां नानाभवेष्वन्योऽन्यवैरसमवास्तदक्ष
 मणेन प्रतिक्रमणमाह-

त्वामेमि सबजीवे, सबे जीवा खमतु मे । मिची मे सबभूपसु, वेर मज्झ न केणई ॥ ४९ ॥

‘त्वामेमी ति ‘क्षमयामि’ मर्पयामि सर्वांन् जीवाननन्तमेष्वज्जानमोहावृतेन पीडितानह, सर्वे जीवाः
 ‘क्षमन्तु’ मर्पन्तु पुमेष्टितम्, ज्ञातयता मामाश्रित्यासांसिरेतुकस्तेषा कर्मबन्धो मा मृदिति कारण्य सृषित,
 हेतुमाह-यतो मैत्री मे ‘सर्वभूतेषु’ सर्वसत्त्वेषु, ‘धैरम्’ अप्रीतिर्मन न केनचित्प्राणिना सह, कोऽर्थः ?-भुक्तिलाम
 हेतुमिस्तान् सर्वान् पयाशस्ति भुक्तिं लब्धमयामि, न च केपाश्रित्यद्विप्रकृतामपि विधाते बर्सेइह, न च निन्द-

काधीनपि द्वेष्टि, ज्ञाततत्त्वत्वात्, उक्तं हि ज्ञानाद्गुणो-“मस्मिन्वया यदि जन परितोपमेति, नन्वप्रयासज-
 नितोऽयमनुग्रहो मे । अयेऽर्गिनो हि पुरुषाः परितुष्टिहेतोर्बुध्वाजितान्यपि धनानि परित्यजन्ति ॥ १ ॥”
 मैत्रीत्यरूप दैवमाहुः-“मा कार्येत् कोऽपि पापानि, मा य मृत्यु कोऽपि दुःस्वितः । मुख्यतां जगद्व्येषा, मति
 र्मैत्री निगम्यते ॥ १ ॥” वैर य स्वल्पमप्यनल्पानर्थक्यमवद्वयेऽपि, तत्रात्र कौरवपाण्डवादीनामिवाष्टावशाक्षोहि-
 णीक्षयादिहेतुर्बेदककोणिकयोरिव धा, यदुक्त पञ्चमाङ्गाविसंवावि-“वेदयकोणिअहुज्जे बुलसी छन्नज लक्ख
 मणुजाण । रद्धुम्मल्लमि अ नेजा महासिलाकटप वेव ॥१॥ वरुणो सोहम्ममी तस्स य मित्तो अ माणुसगईए ।
 नयलक्ख मरुणउअरे सेसा पुण तिरिजनरएत्तु ॥ २ ॥ कालावज्जोयि मरिउ चउत्थपुठवीइ वसवि उप्पमा ।
 तत्तो ते उवहा सिज्जिम्हस्सति विवेहमि ॥ ३ ॥ तेत्तिपि अ जणणीओ वीरसगासमि पवइआओ । उत्सस्सिप्पणी
 इमीसे न एरित्तो अन्नसगामो ॥ ४ ॥” परत्र तु वैर भवपरम्परानुयायि कमठमरुन्मूल्यादीनामिव, पठन्स्यपि-
 “दैरवैश्वानररूपाधिवाक्क्यस्तनलक्षणाः । महाऽनर्थोप जायन्ते, चकाराः पञ्च वर्द्धिता ॥ १ ॥” क्षमाप्रधानम्
 जैनधर्मः, श्रीवीरजिनेन ह्यप तथावर्धितत्वात्, ‘इच्छामि क्षमासमणो’ इत्यादौ च तस्याः प्राधान्येन भणनात्,
 अमाणि च-“स्वती सुहाण मूल मूलं धम्मस्स उत्तमा स्वती । इरइ महापिज्जा इव स्वती दुरिआइं सवाइ
 ॥ १ ॥” समर्थस्य च क्षमा पशुफला, यतः-“दाण वरिइस्स पशुस्स स्वती, इच्छानिरोहो मणइविअस्स । पढमे

यण इविअनिगहो अ, यसारि पथाणि सुदुद्धराणि ॥ १ ॥” क्षमाफलं च कूरगदुकावीनामिव तद्वेदोपि केषल
ज्ञानलाभादि प्रतीतमतः क्षमामाहस्य धर्मार्थिना वैर त्याज्यमेवेत्येकोनपञ्चाशगाथार्थः ॥ ४ ॥ सम्प्रति प्रसिक्तम
णार्ययनमुपसहरधुष्ठरोत्तरधर्मपृच्छार्थमन्यमल्लमाह—

पयमह आलोहम निदिअ गरहिअ दुगच्छिउ सम्म । तिथिहेण पढिक्कंतो यदामि जिणे चउवीस ५०

॥ इति श्रीयादप्रसिक्तमवसूत्रं सम्पूर्णम् ॥

‘पयमह’मिति, ‘पयम्’ अनेन प्रकारेणाह सम्यग् ‘आलोच्य’ गुरोर्निवेद्य ‘निन्दित्वा’ बुद्धु कृतमिति स्वस
मक्षं गर्हित्वा—तदेव गुरुसमक्षं शुगुप्सित्वा—धिग् मां पापकारिणमित्यादिना, सम्यगिति सर्वत्र योज्य, ‘बुगुंछि
अ’ इति पाठे तु पयमालोच्य निन्दित्वा गर्हित्वा शुगुप्सित बुद्धिक्लिप्तत वाडतिचारजात सम्यक् ‘अत्रि
धेन’ मनोवाक्कायलक्षणेन ‘प्रतिक्रान्तः’ कृतप्रतिक्रमणश्चतुर्पिशातिजिनान् वन्दे इति प्रान्तगाथार्थः ॥ ५० ॥

अत्राह परः—इव प्रतिक्रमणसूत्रं केन कृतम् ? उच्यते, यथाऽपरप्रतिक्रमणसूत्राणि द्युतस्यस्मिरकृतानि तथैत
दपि, यदुक्तमाहपयकमुद्दहसूत्रो—‘अस्वरसङ्गी’तिगाथाभ्याख्याने—अत्रप्रविष्ट गणधरकृतमाधाराक्रादि, अनङ्गप्र
विष्ट तु स्पष्टिरकृतमाधदयल्लवीनि, अथ भावकप्रतिक्रमणसूत्रस्य घणार्पणं तदा किं न तस्य निर्धुक्तिमा

प्यादि ? इति चेत् तर्ह्ययदयकदृशबैकालिकादिवशशास्त्रीभ्यतिरेकेण श्रोपाणां निर्युस्यमायावौपपातिकाश्रुपा
 दानां च घूर्णेरप्यमायाव् अनापस्वप्रसङ्गस्तस्मान् किञ्चिदेतत् । आद्यप्रतिक्रमणमुद्रस्य च विक्रम ११८३ वर्षे
 मीविजयसिंहसूरिभ्रीजिनेदेवसूरिकृते घूर्णिभाष्ये अपि स्तः, वृत्तयश्च यद्वयः, अतः श्रुतस्यधिरकृतत्वेन सर्वांसी
 न्यारविशोघकत्वेन आवर्कैरतदुपादेयमेव, साधुभि स्वप्रतिक्रमणसूत्रमिव, एव सति ये स्वकदाग्रहमाश्रामिनिवि
 द्दष्टयः पाश्चात्वेन केनचित् कृत सर्वपा धातुपादेयमिवमिति युवते न विद्यस्तेषां का गतिः ? , सर्वज्ञप्रणीत
 प्राचीनस्यधिराचरितसम्यग्गमार्गस्योपमर्दनात्, तद्वदे-“रभो आणामगे इक्षुविद्य निगगहो हवइ लोए । सद्यन्ना
 णामगे अणतसो निगगइ लइइ ॥ १ ॥” ननु आवकस्य प्रतिक्रमणकरणमेवासङ्गत दूरेऽस्तु प्रतिक्रमणसूत्र
 विचारः, तदपि प्रलापमात्रं, सिद्धान्ते आद्यानामनेकत्र तस्योक्तत्वात्’ यवनयोगद्वार-“से किं त लोउत्तरिअ
 मायावत्सयं ? , २ जज्ञ समणो वा समणी वा सावओ वा साविआ वा तविसे जाव उमओ काल आवत्सय
 करेइ”ति, तथा तत्रैव-“समणेण सावएण य अवत्सकायवय इवइ जम्हा । अतो अहो निसत्सा तम्हा आव
 त्सय नाम ॥ १ ॥” नवाङ्गट्टितिकृदभयदेवसूरिकलिकालसर्वज्ञश्रीहेमसूरिप्रमुखपूर्वाचार्यरचितेषु पञ्चाशककृत्ति
 योगशास्त्रप्रभृतिग्रन्थेषु च आद्यानां प्रतिक्रमण साक्षादुक्त सर्वप्रसिद्धमेव, तत् पञ्चमेव-दैवसिकं ? रात्रिक २
 पाक्षिक ३ धातुर्मासिक ४ सांवत्सरिक ५ वेति, एषां कालविध्यादि मत्कृतविधिकौमुद्या अवधार्यम् ॥

विषयाततपेक्षाक्या जगति जगद्वन्द्स्वरूपोऽभूयन् । श्रीवेषसुन्दरगुरुस्तमाश्च तदनु क्रमाद्विविता ॥ १ ॥
 पञ्च च तेषां शिष्यास्तेष्व्याया ज्ञानसागरा दुरवः । विधिषाषर्णिलहरिप्रकटनतः सान्वयाह्वानाः ॥ २ ॥ सुतगत-
 विधिषाढापकसमुद्युतः सममवध सूरि-त्राः । कुलभण्डना द्वितीया श्रीगुणरत्नास्तृतीयाश्च ॥ ३ ॥ पद्मवर्धनधृषि-
 क्रियारत्नसमुषयधिचारनिष्पद्युतः । श्रीमुधनसुन्दरादिषु भेदुर्विषयागुरुत्व ये ॥ ४ ॥ श्रीसोमसुन्दरगुरुष्वरास्तुयी
 अङ्गार्यमहिमानः । येभ्यः सन्ततिरुद्वैर्मवति द्वेपा सुधर्मभ्यः ॥ ५ ॥ यतिजीतकल्पविद्वतश्च पञ्चमाः साधुरात्र
 सूरियराः । यैर्मादशोऽप्यकृष्यत करप्रयोगेण मधकृपात् ॥ ६ ॥ श्रीवेषसुन्दरगुरोः पदे श्री सोमसुन्दरगणेन्द्राः ।
 युगायद इव विजयन्ते, तेषां शिष्याश्च पञ्चेते ॥ ७ ॥ मारीत्यवमनिराकृतिसहस्रनामस्तृतिप्रभृतिहृल्यैः । श्रीमुनि
 सुन्दरगुरवधिरन्तनाचार्यमहिमभूत ॥ ८ ॥ श्रीजयचन्द्रमुनीन्द्रा निस्त्रन्त्राः सहगण्डकार्येषु । श्रीमुधनसुन्दर
 वरा दूरविहारैरणेत्येकृतः ॥ ९ ॥ एकाङ्गा अप्येकावशाग्रिन्नाश्च जिनसुन्दराचार्याः । निर्धन्याः ग्रन्थकृतः श्रीम-
 द्भिनकीर्तिगुरवश्च ॥ १० ॥ एषां श्रीसुगुरुणां प्रसादतोऽन्वे पद्मविम्ब १४९६ मिते । श्रीरत्नशेखरगणिवृषि-
 भिमामकृत कृतिबुद्धौ ॥ ११ ॥ चातुर्विद्योषधिभिर्दधिभिर्दधिशुद्धपरमपरमागम् । साऽशोष्यत प्रयत्नाद्भृक्ष्मी
 मद्राहविषुषेन्द्रैः ॥ १२ ॥ विशाऽषातसविरितप्रशंसगणिसत्यसविषुषाद्यैः । गुरुमत्तयाऽस्या मधमावर्षो साभि
 ज्यमायापि ॥ १३ ॥ एतस्यां टीकापामनुपुभामर्थवरीपिकानाश्रयाम् । पद्मवशिषातीचस्वार्दिषाचतुक्तराऽनुमिता

॥ १४ ॥ वरचूर्णिविविधवृक्षपाथनुसृत्य कृतेयमल्पमतिनाऽपि । उत्सृज्यमग्नं विबुधैः शोण्य जीयादियं स्व
चिरम् ॥ १५ ॥

॥ इति भीतिपागञ्जनायकपरमगुरुभीसोमसुन्दरसूरिद्विष्यभीसुवनसुन्दरसूरिविनेयोपाध्यायश्रीरत्नशेखरगणिविरचितायां शार्द
प्रतिक्रमणमृत्रवृचौ श्रेयाधिकारः पञ्चमः ॥ ५ ॥ संवत् १६०३ भावण सुवि ५ रवि श्रीजीराउलागञ्जे लिखित कीका जल्लरनगरे ।

॥ समाप्ता चेपमर्षदीपिकानाम्नी भावकप्रतिक्रमणमृत्रटीका ॥ ॥ सर्वप्रथमं ६६४४ ॥ श्री ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ श्रीमद्रत्नशेखरसूरिविरचितं श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्र ॥

इति श्रेष्ठि वृषचन्द्र मालमाह जैनपुस्तकेश्वारे प्रणयाङ्क-४१

